LW. 66189/09. We Lwowie dnia 2. lipca 1909.

Hlep. 457

SPRAWOZDANIE

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

Z CZYNNOŚCI URZĘDOWYCH.

Wysoki Sejmie!

W myśl postanowienia §. 26. statutu krajowego przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie z czynności swoich za czas od 1. kwietnia 1908 do końca czerwca 1909.

Marszałek krajowy:
St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Mieczysław Onyszkiewicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Drukarnia Ludowa we Lwowie.

Sprawozdanie

Z CZYNNOŚCI

Biura prezydyalnego

Wydziału krajowego

za czas od 1. kwietnia 1908 do końca czerwca 1909.

Biuro prezydyalne.

Gratulacye i kondolencye.

Z okazyi jubileuszu 25-letniej pracy obywatelskiej prezesa Rady powiatowej w Tarnobrzegu Zbigniewa Horodyńskiego, przesłał Wydział krajowy Jubilatowi pismo z życzeniami.

Z powodu zgonu śp. Andrzeja hr. Potockiego, złożył Wydział krajowy u zwłok wieniec srebrny z napisem „Andrzejowi Potockiemu Wydział krajowy imieniem kraju", wystosował do Wdowy pismo kondolencyjne, wziął in corpore udział w obrzędzie pogrzebowym, a u zwłok imieniem kraju przemawiał Marszałek krajowy.

Z powodu zgonu śp. Jana Trzecieskiego posła na Sejm krajowy przesłał Wydział krajowy na ręce Wdowy pismo z wyrazami współczucia.

Z powodu zgonu śp. Wojciecha hr. Dzieduszyckiego złożył Wydział krajowy u trumny wieniec, wystosował pismo kondolencyjne do Wdowy — w obrzędzie pogrzebowym wzięła udział delegacya, złożona z Marszałka kraju i dwóch członków Wydziału krajowego — u zwłok imieniem kraju przemawiał Marszałek krajowy.

Z powodu zgonu śp. Dra Tadeusza Skałkowskiego, złożył Wydział krajowy u trumny wieniec z napisem „Wydział krajowy Tadeuszowi Skałkowskiemu", a Wdowie przesłał pismo kondolencyjne.

Z powodu zgonu bł. p. Dra Filipa Fruchtmanna posła na Sejm krajowy — przesłał Wydział krajowy Rodzinie pismo z wyrazami żalu i współczucia.

Zmiany w składzie wysokiego Sejmu.

W dniu 20. stycznia 1909 r. zmarł Władysław Głębocki poseł na Sejm krajowy z kuryi większych posiadłości obwodu Nowosandeckiego — przy wyborze uzupełniającym wybrany został w jego miejsce w dniu 23. kwietnia 1909 r. Dr. Antoni Mars profesor uniwersytetu we Lwowie.

W dniu 19. marca 1909 zmarł śp. Jan Trzecieski poseł na Sejm krajowy z kuryi większych posiadłości obwodu Sanockiego — przy wyborze uzupełniającym wybrany został w dniu 18. czerwca 1909 w Jego miejsce posłem Dr. Stanisław Starowieyski.

W dniu 23. marca 1909 zmarł śp. Wojciech hr. Dzieduszycki poseł na Sejm krajowy z kuryi większych posiadłości obwodu Stanisławowskiego — przy wyborze uzupełniającym został wybrany w dniu 18. czerwca 1909 w Jego miejsce posłem na Sejm krajowy Władysław Wiktor Czaykowski.

W dniu 26. kwietnia 1909 zmarł śp. Dr. Tadeusz Skałkowski poseł na Sejm krajowy z kuryi większych posiadłości obwodu Samborskiego.

W dniu 16. czerwca 1909 zmarł bł. p. Dr. Filip Fruchtmann poseł na Sejm krajowy z m. Stryja.

Zmiany w składzie Członków Wysokiego Sejmu.

W składzie członków Wysokiego Sejmu, zasiadających na mocy §. 3 lit. a) i b) statutu krajowego, zaszły następujące zmiany: na r. szkolny 1908/9 wybrani zostali rektorami:

Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr. Franciszek Ksawery Fierich.
Uniwersytetu lwowskiego prof. dr. Antoni Mars.
Szkoły politechnicznej prof. dr. Stefan Niementowski.

Urlopy i zastępstwo członków Wydziału krajowego.

Podczas urlopu Członka Wydziału krajowego p. Mieczysława Onyszkiewicza urzędował w sierpniu 1908 jako zastępca śp. Jan Trzecieski.

Nominacye i zmiany w składzie urzędników i sług Wydziału krajowego.

Uchwałę Wys. Sejmu w przedmiocie podwyższenia od 1. stycznia 1908 adjutów aplikantów oddziału rachunkowego, manipulacyjnego i w biurze pośrednictwa pracy, wprowadził Wydział krajowy w życie, asygnując od 1. stycznia 1908 adjuta w kwotach podwyższonych.

Od ostatniego sprawozdania zaszły następujące zmiany w składzie urzędników i sług Wydziału krajowego.

I. Oddział konceptowy.

Uchwałą z 17. kwietnia 1908 mianowano: adjunktami koncepistów dr. Stanisława Koncewskiego i Bronisława Jaśniewskiego.

Uchwałą z 30. maja 1908 mianowano koncepistami praktykantów konceptowych Stanisława Kuzińskiego i Romana Hausnera, praktykantami z adjutum wyższem praktykantów z adjutum niższem Józefa Skoczyńskiego, Wilhelma Rappego i Józefa Bochniewicza.

Uchwałą z 1. sierpnia 1908 mianowano prowizorycznego praktykanta Józefa Skoczyńskiego a uchwałą z 2. stycznia 1909 Wilhelma Rappego stale praktykantami.

Uchwałą z 18. września 1908 mianowano Władysława Smolkę kandydata adwokatury prowizorycznie praktykantem konceptowym.

Uchwałą z 19. października 1908 stabilizowano prowizorycznego praktykanta Józefa Bochniewicza.

W dniu 20. stycznia 1909 zmarł Radca Adam Jerzy Jabłonowski, pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy pensyę wdowią i kwartał pośmiertny w wysokości statutem emerytalnym przepisanej.

Uchwałą z 6. lutego 1009 mianowano nadetatowego Radcę Józefa Abgarowicza Radcą etatowym — sekretarzem wicesekretarza Stanisława Teodorowicza — wicesekretarzami adjunktów Feliksa Gintowta i Władysława Wrabeca — adjunktem koncepistę dr. Władysława Kozickiego.

Uchwałą z 13. lutego 1909 mianowano dyetaryusza Władysława Kucharskiego prowizorycznie praktykantem konceptowym.

Uchwałą z d. 5. marca 1909 mianowano ukończonych słuchaczów praw Ryszarda Dittricha i Maryana Szaynowskiego prowizorycznymi ptaktykantami.

W dniu 17. lutego 1909 zmarł praktykant Władysław Kucharski.

W dniu 22. lutego 1909 zmarł emerytowany tytularny Radca Julian Wolański — pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy pensyę wdowią i kwartał pośmiertny w wysokości w statucie emerytalnym oznaczonej.

Uchwałą z 16. kwietnia 1909 mianowano dr. Tadeusza Brzeskiego prowizorycznie praktykantem.

W dniu 29. kwietna 1909 zmarł dr. Józef Łuszczkiewicz inspektor szpitali — pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy kwar-

tał pośmiertny, pensyę wdowią i dodatki na wychowanie trojga pozostałych dzieci w wysokości statutem emerytalnym przepisanej.

Uchwałą z 18. czerwca 1909 mianowano ukończonego słuchacza praw Henryka Friedmanna prowizorycznie praktykantem.

II. Oddział techniczno-drogowy.

Uchwałą z dnia 15. mają 1908 przeniósł Wydział krajowy inżyniera II. klasy oddziału techniczno - drogowego Szymona Katylla w stały stan spoczynku z pełną emeryturą 3.800 kor. rocznie.

Uchwałą z 30. maja 1908 mianowano inżynierem II. kl. inżyniera adjunkta Zygmunta Geberta, inżynierami adjunktami praktykantów Witolda Wysockiego i Kazimierza Polańskiego.

Uchwałą z 21. listopada 1908 mianowano inżyniera Jana Rapfa praktykantem technicznym.

W dniu 13. listopada 1908 zmarł emerytowany inżynier II. kl. Józef Oxiński — pozostałym córkom przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny w wysokości statutem emerytalnym oznaczonej.

Uchwałą z 19. lutego 1909 mianowano praktykantami technicznymi ukończonych uczniów Wydziału inżynieryi w szkole politechnicznej we Lwowie Romana Pietrzyckiego i Maryana Przybyłowskiego.

Uchwałą z 22. stycznia 1909 mianowano:

starszym inżynierem Franciszka Barańskiego inżyniera I. klasy— inżynierami I. klasy inżynierów II. kl. Władysława Ziemińskiego i Bolesława Bronikowskiego;

inżynierami II. klasy inżynierów adjunktów Ignacego Drexlera Ludwika Skórskiego i Józefa Łukawskiego;

inżynierami adjunktami praktykantów Tadeusza Sokołowskiego i Jana Rapfa.

Uchwałą z 19. marca 1909 mianowano praktykantem technicz. ukończonego słuchacza wydziału inżynieryi w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie Czesława Gołkowskiego.

III. Krajowe Biuro melioracyjne.

Uchwałą z 22. maja 1908 mianowano prowizorycznie inżynierami adjunktami ukończonych uczniów wydziału inżynieryi w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie Maryana Przetockiego i Izydora Opolskiego.

Uchwałą z 5. czerwca 1908 mianowano ukończonych słuchaczów wydziału inżynieryi we Lwowie Romana Maryniarczyka i Bogdana Benedyktowicza praktykantami technicznymi.

Uchwałą z 16. czerwca 1908 mianowano prowizorycznie inżynierem adjunktem asystenta politechniki we Lwowie Romana Bierówkę.

Uchwałą z 10. czerwca 1908 mianowano praktykantami technicznymi ukończonych słuchaczów wydziału inżynieryi we Lwowie Józefa Zagórskiego i Franciszka Dubiela.

Uchwałą z 30. czerwca 1908 mianowano asystenta szkoły politechnicznej Alojzego Jakóbczaka prowizorycznie inżynierem adjunktem — a uchwałą z 11. października 1908 Mieczysława Zielińskiego ukończonego słuchacza inżynieryi we Lwowie praktykantem technicznym.

Uchwałą z 6. listopada 1908 mianowano referenta administracyjno-prawnego w krajowem biurze melioracyjnem sekretarza Leopolda Brąglewicza Radcą.

Uchwałą z 29. grudnia 1908 mianowano: starszymi inżynierami inżynierów I. kl. Stanisława Ruebenbauera i Maksymiliana Czernika inżynierami I. kl. inżynierów II. kl. Stefana Stobieckiego, Józefa

Pruchnika, Włodzimierza Rungego i Bronisława Winnickiego; inżynierami II. kl. inżynierów adjunktów: Romana Janika, Włodzimierza Bartosza, Izydora Stellę Sawickiego, Franciszka Chudobę, Ignacego Wewiórskiego i Zygmunta Ursiniego; inżynierami adjunktami a) praktykantów technicznych: Edmunda Czajkę, Stanisława Szpaczyńskiego, Józefa Noworytkę, Stefana Posackiego, Romana Maryniarczyka, Bogdana Benedyktowicza, Franciszka Dubiela.

b) ukończonych słuchaczów inżynieryi we Lwowie: Franciszka Linka, Romana Słuszkiewicza, Konrada Jankowskiego, Zygmunta Żarneckiego.

Z końcem marca 1909 zrezygnował z posady inżynier II. kl. Zygmunt Ursini.

Uchwałą z 9. kwietnia 1909 mianowano inżyniera Włodzimierza Szuchiewicza prowizorycznie inżynierem adjunktem — a uchwałą z 16. marca 1909 prowizorycznego inżyniera adjunkta w krajowem biurze kolejowem Juliusza Horna inżynierem adjunktem biura melioracyjnego.

Uchwałą z 11. maja 1909 mianowano prowizorycznie inżynierem adjunktem Władysława Pietruszewskiego, ukończonego słuchacza inżynieryi we Lwowie; a uchwałą z 18. maja 1909 również prowizorycznie inżynierem adjunktem ukończonego ucznia inżynieryi Ludwika Szlosera.

W dniu 9. czerwca 1909 zmarł starszy inżynier Jan Hapanowicz — pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny i pensyę wdowią w wysokości statutem emerytalnym przepisanej.

IV. Krajowe Biuro kolejowe.

Dekretem z d. 14. sierpnia 1908 powołał Wydział krajowy ukończonego ucznia inżynieryi we Lwowie Bronisława Sawickiego do pełnienia czynności w charakterze prowizorycznego inżyniera adjunkta — za wynagrodzeniem miesięcznem 210 kor.

Uchwałą z d. 1. grudnia 1908 mianowano inżynierami I. kl.: inżynierów II. kl. Stanisława Filippiego i Ferdynanda Gismana;

inżynierami II. kl. inżynierów adjunktów: Maksymiliana Komorowskiego, Dominika Gembarzewskiego, Ludwika Christelbauera;

stale inżynierami adjunktami zajętych prowizorycznie Antoniego Smolińskiego i Pawła Kwaśniewskiego, prowizorycznie Stefana Manasterskiego, Kazimierza Nowakowskiego, Juliusza Horna i Bronisława Sawickiego.

Dekretem z dnia 9. stycznia 1909 przyjęto w charakterze prowizorycznym ukończonego słuchacza inżynieryi we Lwowie Jana Lewickiego za wynagrodzeniem miesięcznem 210 kor., a następnie uchwałą z 7. kwietnia 1909 mianowano tegoż Jana Lewickiego i Władysława Martiniego asystenta szkoły politechnicznej we Lwowie prowizorycznie inżynierami adjunktami.

Uchwałą z 16. kwietnia 1909 przeniesiono w stały stan spoczynku na własne żądanie zastępcę dyrektora biura kolejowego Zygmunta Motylewskiego przyznając mu emeryturę za 10 lat służby w rocznej kwocie 2.384 kor.

W dniu 5. czerwca zmarł Zygmunt Motylewski — pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny i pensyę wdowią w wysokości statutem emerytalnym przepisanej.

Uchwałą z 7. kwietnia 1909 stabilizowano prowizorycznych inżynierów adjunktów Stefana Manasterskiego i Kazimierza Nowakowskiego.

V. Oddział dla budownictwa.

Na podstawie uchwały Wys. Sejmu z d. 29. października 1908, którą systemizowano w etacie technicznym Wydziału krajowego jedną posadę inżyniera architekty w VIII. randze i jedną posadę inżyniera mechanika w IX. randze — mianowano: uchwałą z 21. listopada 1908 inżynierem architektem pełniącego kontraktowo obowiązki architekty Wydziału krajowego Adolfa Kamienobrodzkiego — a inżynierem mechanikiem czasowego urzędnika w biurze kolejowem Kazimierza Kaczanowskiego.

VI. Oddział rachunkowy.

W maju 1908 zmarł emerytowany asystent rachunkowy Jan Topolnicki — nie pozostawiając nikogo z uprawnionych do zaopatrzenia z funduszu krajowego.

Z końcem września 1908 zrezygnował z posady asystent Franciszek Kuliczkowski.

Uchwałą z 25. września 1908 mianowano asystentem praktykanta Stanisława Przemyckiego — praktykantem aplikanta Władysława Roszkowskiego, aplikantem dyetaryusza Kazimierza Machla.

Uchwałą z 21. listopada 1908 mianowano: rewidentem adjunkta Włodzimierza Drwęskiego — adjunktem oficyała Emeryka Polaka — oficyałami asystentów: Mirosława Czekońskiego, Kazimierza Androchowicza, Józefa Urbańskiego — asystentami praktykantów: Eugeniusza Hermana, Bolesława Gergowicza, Stanisława Wojnarowicza, Marcelego Fischera, Ludwika Mikutę, Fryderyka Dembca — praktykantami aplikantów: Zygmunta Olszewskiego, Zdzisława Sabińskiego, Jana Weissa, Franciszka Paciorkowskiego prowizorycznie, Adama Piątka prowizorycznie, Józefa Pilatę, Józefa Hamulę, Józefa Molendę, Jana Nędzowskiego — aplikantami dyetaryuszy: Adama Dubila, Józefa Bielówkę, Henryka Zbijewskiego, Franciszka Ossetzkiego, Feliksa Skorskiego, Edwarda Gajdzieńskiego, Alojzego Głowackiego, Gabryela Hordta, Kazimierza Oswalda.

Uchwałą z 29. grudnia 1908 mianowano dyetaryusza Adama Rawskiego, a uchwałą z dnia 30. marca 1909 dyetaryusza Stanisława Herolda aplikantami.

W dniu 21. maja 1909 zmarł oficyał Maryan Krasucki — pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny i pensyę wdowią przypadające jej na podstawie statutu emerytalnego.

W dniu 30. maja zmarł oficyał rachunkowy Maryan Antonowicz — pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny — pensyę wdowią i dodatki na wychowanie pozostałych dzieci w wysokości statutem emerytalnym oznaczonej.

Uchwałą z 28. maja 1909 mianowano: oficyałem asystenta Michała Babija — asystentami praktykantów: Stanisława Pacześniowskiego i Józefa Lewickiego — praktykantami aplikantów Kazimierza Machla i Adama Dubila — aplikantami dyetaryuszów Franciszka Czarnika i Stanisława Bodakiewicza.

Uchwałą z 9. czerwca 1909 mianowano: oficyałem Kajetana Lisiewicza, asystentem Józefa Dzieciniaka, praktykantem Józefa Bielowkę, aplikantem Romualda Konopkę.

W dniu 9. maja 1909 zmarł emerytowany adjunkt rachunkowy Władysław Gołębski — pozostałej wdowie przyznano kwartał pośmiertny i pensyę wdowią w wysokości statutem emerytalnym oznaczonej.

VII. Kasa krajowa.

Uchwałą z 1. sierpnia 1908 stabilizowano prowizorycznego praktykanta kasy krajowej Emila Lochmana.

VIII. Oddział manipulacyjny.

Uchwałą z 1. sierpnia 1908 przeniesiono asystenta manipulacyjnego Józefa Paszkowskiego w stały stan spoczynku na jego własne żądanie, wymierzając mu emeryturę za 10 lat służby w kwocie 896 kor. rocznie.

W dniu 11. września 1908 zmarł tenże Józef Paszkowski — a pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny i pensyę wdowią w wysokości statutem emerytalnym przepisanej.

Uchwałą z 8. grudnia 1908 przeniesiono protokolistę Emila Sobka na jego własne żądanie w stały stan spoczynku — przyczem doliczono mu przy wymiarze emerytury do 24 lat służby policzalnej, 5 lat spędzonych w charakterze dyetaryusza i przyznano emeryturę za 29 lat służby w kwocie 3.120 kor. rocznie.

Uchwałą z 29. grudnia 1908 mianowano: protokolistą kancelistę Stanisława Grodeckiego — kancelistą asystenta Stanisława Dubika, asystentami pisarzy etatowych Walentego Darłaka i Józefa Telakowskiego — pisarzami etatowymi aplikantów Michała Wierneka i Ludwika Krasnodębskiego — aplikantami dyetaryuszy Ludwika Janiszewskiego i Leona Wyszyńskiego.

W dniu 13. stycznia 1909 zmarł kancelista Stanisław Dubik — pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny, pensyę wdowią i dodatki na wychowanie pięciorga pozostałych dzieci w wysokości statutem emerytalnym przepisanej.

Uchwałą z 9. lutego 1909 mianowano: kancelistą asystenta Konstantego Wójcika — asystentem pisarza etatowego Rudolfa Webera, pisarzem etatowym aplikanta Jana Biliczkę, aplikantem dyetaryusza Stanisława Berezowskiego.

Z końcem maja 1909 zrezygnował z posady asystent manipulacyjny Mikołaj Cudziło.

Uchwałą z dnia 2. czerwca 1909 mianowano: asystentem pisarza etatowego Michała Wierneka — pisarzem etatowym aplikanta Ludwika Janiszewskiego, aplikantem dyetaryusza Jana Polowego.

IX. Krajowy Zarząd sprzedaży soli.

Do pełnienia czynności buchaltera powołał Wydział krajowy dekretem z dnia 29. kwietnia 1908 urzędnika Towarzystwa im. Gizeli we Lwowie Mieczysława Jackowskiego za wynagrodzeniem 3.000 kor. rocznie.

W dniu 6. kwietnia 1908 zmarł adjunkt konceptowy Ludwik Marcinkiewicz; pozostałej wdowie przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny, pensyę wdowią i dodatki na wychowanie dwojga pozostałych dzieci w wysokości statutem emerytalnym przepisanej.

W dniu 18. kwietnia 1908 zmarł Jan Welichowski pełniący obowiązki buchaltera.

W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 28. października 1908 asygnował Wydział krajowy p. Maryi Gerard-Festenburgowej wdowie po urzędniku zarządu sprzedaży soli — przyznany jej przez Wysoki Sejm jednorazowy dar z łaski w kwocie 400 kor., a p. Stanisławie Marcinkiewiczowej wdowie po urzędniku konceptowym biura solnego stały dodatek do pensyi wdowiej w kwocie 240 kor. od 6. kwietnia 1908.

X. Biuro patronatu dla spółek oszczędności i pożyczek.

Uchwałą z 15. maja 1908 mianowano dyplomowanego agronoma i ukończonego słuchacza praw Jana Dyląga prowizorycznie lustratorem.

Uchwałą z 4. grudnia 1908 mianowano: sekretarzem biura patronatu korespondenta tegoż biura Leona Twareckiego starszymi lustratorami stałymi lustratorów Walentego Drozdowicza i Krzysztofa Fabiana, młodszymi lustratorami stałymi pełniących prowizorycznie czynności lustratorów Mieczysława Strzetelskiego i Marcina Wojnarowicza. Powołano dyetaryusza Jana Kanię do pełnienia obowiązków młodszego prowizorycznego lustratora za wynagrodzeniem 2.000 kor. rocznie — podwyższono wynagrodzenie pełniącym obowiązki prowizorycznych lustratorów Bazylemu Korolowi i Izydorowi Piotrowskiemu do kwoty 3.600 kor. rocznie, Janowi Szwedowi do kwoty 2.800 kor. rocznie.

Dekretem z 4. grudnia 1908 mianowano prowizorycznie lustratorem Józefa Ciembroniewicza nauczyciela przy szkole 5-klasowej w Wiśniczu nowym z możnością rozwiązania stosunku służbowego za 3 miesięcznem wypowiedzeniem.

Z dniem 17. marca 1909 ustąpił ze służby prowizoryczny lustrator Jan Dyląg.

Do pełnienia obowiązków prowizorycznego praktykanta konceptowego powołał Wydział krajowy dekretem z 26. lutego 1909 dra praw Edwarda Taylora za wynagrodzeniem 2.000 kor. rocznie z możnością rozwiązania stosunku służbowego za 3-miesięcznem wypowiedzeniem i z zastrzeżeniem stabilizacyi po roku, jeżeli odnośna posada systemizowaną zostanie.

XI. Służba stała.

Na posiedzeniu 29. października 1908 uchwalił Wysoki Sejm w Rubr. II. budżetu na r. 1909 następujący wydatek: poz. 14 a) 1.398 kor. na uregulowanie poborów woźnych według imiennego wykazu komisyi budżetowej przez Wydział krajowy dostarczonego.

W myśl powyższej uchwały uregulował Wydział krajowy pobory woźnych według powołanego wyżej imiennego wykazu. — Wskutek tej regulacyi pobory woźnych Wydziału krajowego zrównane zostały z poborami służby rządowej.

W dniu 14. kwietnia zmarł woźny Tomasz Mortko — pozostałym po nim sierotom przyznał Wydział krajowy kwartał pośmiertny i pensye sierocińskie w wysokości statutem emerytalnym przepisanej.

Uchwałą z dnia 9. czerwca 1909 mianowano woźnym w etacie zarządu sprzedaży soli zastępcę woźnego Józefa Paszkowskiego a woźnym Wydziału krajowego prowizorycznie Kryspina Owiszcza.

Załatwienie przekazanych Wydziałowi krajowemu petycyi.

Na posiedzeniu z dnia 31. października 1908 uchwalił Wys. Sejm w Rubr. XIV. budżetu krajowego na r. 1908 następujący wydatek jednorazowy:

Poz. 224 t). Celem wyznaczenia odpowiednich darów z łaski w załatwieniu petycyi, przez Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia przekazanych, wstawia Sejm do budżetu na r. 1908 ryczałt do dyspozycyi Wydziału krajowego 2000 k.

Na tem samem posiedzeniu z dnia 31. października 1908 uchwalił Wys. Sejm na r. 1909 w tej samej rubryce następujący wydatek jednorazowy:

Poz. 211 mm). Ryczałt do dyspozycyi Wydziału krajowego 2.000 koron.

Z powyższych ryczałtów przyznał Wydział krajowy następujące jednorazowe dary z łaski:

1. Kiszelkównej Włodzimierze, sierocie po kanceliście Wydziału krajowego 150 kor.

2. Wilczyńskiej Anieli, wdowie po rządcy szpitalu w Tarnowie 100 kor.

3. Darowskiemu Stanisławowi, emerytowanemu konduktorowi dróg krajowych 150 kor.

4. Solarzowi Józefowi byłemu piekarzowi szpitala św. Łazarza 100 kor.

5. Grabowskiemu Piotrowi, byłemu stróżowi Wydziału krajowego 100 kor.

6. Pini Maryi, wdowie po dyetaryuszu Wydziału krajowego 200 kor.

7. Rondewald Eleonorze, wdowie po konduktorze dróg krajowych 200 kor.

8. Stroińskiej Helenie, sierocie po aptekarzu przy szpitalu św. Łazarza 200 kor.

9. Zajączkowskiej Maryi Janinie, wdowie po sekundarjuszu szpitala lwowskiego 400 kor.

10. Stępińskiej Leokadyi, wdowie po rządcy szpitala w Jaśle 100 kor.

11. Brodowskiemu Janowi, byłemu drożnikowi krajowemu 60 kor.

12. Ilczukowej Maryi, wdowie po drożniku 60 kor.

13. Rudzkiej Maryi, wdowie po asystencie rachunkowym 300 kor.

14. Bobrowskiej Walentynie, wdowie po inżynierze biura kol. 200 kor.

15. Topolnickiej Julii, córce po asystencie rachunkowym 100 kor.

16. Zajączkowskiej Maryi, wdowie po pisarzu etatowym Wydziału krajowego 200 kor.

17. Drobotowi Janowi, byłemu robotnikowi przy drogach krajowych 50 kor.

18. Tworowskiej Elżbiecie, wdowie po konduktorze drogowym 400 kor.

19. Szymańskiemu Aleksandrowi, byłemu pisarzowi gminnemu 100 kor.

20. Kukułce Floryanowi cieśli przy budowie drogi kraj. Nowy Sącz-Brzesko 100 kor.

Jubileusz 60-letnich rządów Najjaśniejszego Pana.

Na zaproszenie wiedeńskiego Centralnego komitetu, zajmującego się urządzeniem historycznego pochodu hołdowniczego z okazyi 60-letniego Jubileuszu rządów Najjaśniejszego Pana, do wzięcia udziału w urządzeniu tego pochodu — przyznał Wydział krajowy Towarzystwu przyjaciół sztuk pięknych we Lwowie i komitetowi zawiązanemu za inicyatywą „Polskiej sztuki stosowanej“ w Krakowie, zajmującym się urządzeniem grup etnograficznych z Galicyi, subwencye po 5.000 kor. na pokrycie kosztów połączonych z urządzeniem tych grup, nadto po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 31. października 1908 asygnował Wydział krajowy Towarzystwu przyjaciół sztuk pięknych we Lwowie kwotę 3.000 kor. tytułem przyznanej na ten cel przez Wys. Sejm dodatkowej subwencyi.

LW. 72.835/1909.

Sprawozdanie

z czynności

Departamentu I. Wydziału krajowego

za czas od 1. kwietnia 1908 do 1. lipca 1909.

Departament I.

Szef Departamentu Dr. Mieczysław Onyszkiewicz, Członek Wydziału krajowego.

Departament I. ma przydzielone do załatwienia następujące sprawy:

1. Sprawy powiatowe i gminne oraz sprawy policyi ogniowej.
2. Sprawy szkolne, teatralne, archiwa krajowe i pomniki historyczne.
3. Sprawy fundacyjne i stypendyjne.
4. Administracya funduszów pożyczkowych na budowę koszar dla wojska.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje działy spraw powiatowych i gminnych, policyi ogniowej, stypendyjnych i fundacyjnych oraz szkolnych i teatralnych.

Sprawy funduszów koszarowych są przedmiotem osobnego sprawozdania.

A. Sprawy powiatowe, gminne i policyi ogniowej.

a) Ustawy i uchwały sankcyonowane.

Zmiana §. 68. ustawy gminnej z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19., §. 74. ustawy gminnej z 13. marca 1889 Dz. u. kr. Nr. 24. i §. 69. ustawy gminnej z 3. lipca 1896 Dz u. kr. Nr. 51. w przedmiocie użytkowania dobra gminnego.

Najwyższem postanowieniem z 4. lutego 1908 otrzymały sankcyę uchwalone przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 6. marca 1907 projekty ustaw zmieniające:

1. §. 68. ustawy gminnej z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19.
2. §. 74. ustawy gminej z 13. marca 1889 Dz. u. kr. Nr. 24. i
3. §. 69. ustawy gminnej z 3. lipca 1896 Dz. u. kr. Nr. 51. w przedmiocie użytkowania dobra gminnego.

Zmiana postanowień ustaw gminnych w sprawie zezwolenia na pobór wyższych dodatków gminnych.

Najwyższem postanowieniem z dnia 13. stycznia 1909 otrzymały sankcyę uchwalone przez Wysoki Sejm 8. października 1907 projekty ustaw:

1. w przedmiocie zmiany postanowień §. 80. ustawy gminnej z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19. w brzmieniu ustawy z 18. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 36.
2. w przedmiocie zmiany postanowień §. 86. ustawy gminnej z 13. marca 1889 Dz. u. kr. Nr. 24., tudzież
3. w przedmiocie zmiany postanowień §. 82. ustawy gminnej z 3. lipca 1896 Dz. u. kr Nr. 51.

w sprawie zezwolenia na pobór wyższych dodatków gminnych.

*

Zmiana niektórych postanowień statutu m. Lwowa, z 14. października 1870 Dz. u. kr. Nr. 79. i 11. kwietnia 1896 Dz. u. kr. Nr. 23.

Najwyższem postanowieniem z dnia 25. maja 1909 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 4. listopada 1908 projekt ustawy zmieniającej niektóre postanowienia statutu król. stoł. m. Lwowa, nadanego ustawą z 14. października 1870 Dz. u. kr. Nr. 79. i ustawą z 11. kwietnia 1896 Dz. u. kr. Nr. 23.

O tem zawiadomiono Magistrat m. Lwowa tut. rozporządzeniem z 17. czerwca 1909 l. 65.512.

Zmiana niektórych postanowień ustawy wodociągowej dla miasta Krakowa.

Najwyższem postanowieniem z d. 10. października 1908 uzyskał sankcyę uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z d. 8. października 1907 projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy wodociągowej dla król. stoł. m. Krakowa z d. 12. sierpnia 1899 Nr. 94. Dz. u. kr.

Zaliczenie gminy Kopyczyńce do miejscowości podlegających ustawie gminnej z 3. lipca 1896 Dz. u. kr. Nr. 51.

Najwyższem postanowieniem z 24. listopada 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 17. września 1908 projekt ustawy o zaliczeniu gminy Kopyczyńce do miejscowości podlegających ustawie gminnej z d. 3. lipca 1896 Dz. u. kr. Nr. 51.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Husiatynie rozporządzeniem z 19. grudnia 1908 l. 133 585.

Utworzenie z przysiółka Babin zarzeczny ad Babin pow. Kałuski nowej gminy administracyjnej.

Najwyższem postanowieniem z 9. listopada 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1907 projekt ustawy o wydzieleniu przysiółka Babin-zarzeczny ze związku gminy Babin i utworzenia z tego przysiółka samoistnej gminy administracyjnej.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Kałuszu rozporządzeniem z 18. stycznia 1909 l. 5.099.

Utworzenie z przysiółka Jamne ad Nahorce małe, pow Kamioneckiego, samoistnej gminy administracyjnej.

Najwyższem postanowieniem z 17. listopada 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1907 projekt ustawy o utworzeniu z przysiółka Jamne, należącego do związku gminy Nahorce małe, samoistnej gminy administracyjnej.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Kamionce str. rozporządzeniem z dnia 13. grudnia 1908. L. 129.534.

Utworzenie z przysiółka Kalinówka ad Oryszkowce, pow. Bobreckiego, samoistnej gminy administracyjnej.

Najwyższem postanowieniem z 11. grudnia 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1907 projekt ustawy o wydzieleniu przysiółka Kalinówka ze związku gminy Oryszkowce, i utworzenia z tego przysiółka samoistnej gminy administracyjnej.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Bóbrce rozporządzeniem z 18. stycznia 1909 l. 5.098.

Utworzenie nowej gminy administracyjnej Konstantówka pow. Żółkiewskiego.

Najwyższem postanowieniem z 31. lipca 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1907 projekt ustawy o utworzeniu z posiadłości wchodzącej w skład obszaru dworskiego w Zubowmostach samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą Konstantówka.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Żółkwi rozporządzeniem z 21. listopada 1908. l. 119.746.

Utworzenie z przysiółka Maziarnia wawrzkowa ad Grabowa pow. Kamioneckiego, samoistnej gminy administracyjnej.

Najwyższem postanowieniem z 5. września 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 9. października 1907 projekt ustawy o wyłączeniu przysiółka Maziarnia wawrzkowa ze związku gminy Grabowa i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Kamionce strum. rozporządzeniem z 12 października 1908 l. 101.013.

Utworzenie z przysiółka Podmanastyrek ad Hrycowola, pow. Brodzkiego, samoistnej gminy administracyjnej.

Najwyższem postanowieniem z 8. września 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 9. października 1907 projekt ustawy o utworzeniu z przysiółka Podmanastyrek, należącego do związku gminy Hrycowola, samoistnej gminy administracyjnej.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Brodach rozporządzeniem z 12. października 1908 l. 100.762.

Wcielenie przysiółka Kruhel pełkiński ad Pełkinie do gminy Kruhel pawłosiowski powiatu Jarosławskiego.

Najwyższem postanowieniem z 6. czerwca 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. marca 1907 projekt ustawy o wyłączeniu przysiółka Kruhel pełkiński ze związku gminy administracyjnej Pełkinie i wcieleniu do gminy Kruhel pawłosiowski powiatu Jarosławskiego.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Jarosławiu rozporządzeniem z 12. października 1908 l. 101.014.

Ustawa o obowiązku właścicieli domów w Bochni połączenia swoich domów z miejskim wodociągiem i wybudowania kanałów domowych, połączenia tych kanałów z kanałem miejskim, oraz o zezwoleniu gminie na pobór podatku gminnego od czynszów i opłat gminnych.

Najwyższem postanowieniem z dnia 19. lipca 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. marca 1907 projekt ustawy o obowiązku właścicieli domów w Bochni połączenia swoich domów z miejskim wodociągiem tudzież o zezwoleniu gminie na pobór podatku gminnego od czynszów najmu i opłat gminnych, a nadto projekt ustawy o obowiązku właścicieli domów w gminie miasta Bochni wybudowania kanałów domowych, połączenia tych kanałów z kanałem miejskim i zezwalającej gminie na bobór podatku gminnego od czynszów najmu.

Opłaty gminne od psów w Jordanowie i Mikołajowie.

Najwyższem postanowieniem z 19. marca 1909 otrzymały sankcyę uchwalone przez Wysoki Sejm na posiedzeniach z 17. września i 3. października 1908 projekty ustaw o udzieleniu gminie Jordanów w powiecie Myślenickim i gminie Mikołajów w pow. Żydaczowskim zezwolenia na pobór gminnej opłaty od psów.

O tem zawiadomiono odnośne Wydziały powiatowe rozporządzeniem z 17. maja 1900 l. 50.159.

Opłaty gminne od psów w Tarnobrzegu, Rymanowie i Posadzie sanockiej.

Najwyższem postanowieniem z dnia 26. listopada 1908 otrzymały sankcyę uchwalone przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 17. września 1908 projekty ustaw o zezwoleniu gminom Tarnobrzeg, Rymanów (pow. Sanok) i Posada sanocka (pow. Sanok) na pobór opłat gminnych od psów, o czem powiadomiono odnośne Wydziały powiatowe rozporządzeniem z 22. grudnia 1908 l. 133.584.

Opłaty gminne od napojów spirytusowych.

Najwyższem postanowieniem z dnia 28. kwietnia 1909 otrzymały sankcyę uchwalone na posiedzeniach Wysokiego Sejmu z dnia 17. września 1908, 7. października 1908 i 16. października 1908 projekty ustaw o zezwoleniu gminom: Żołynia miasto, Sędziszów, Przemyślany, Chorostków, Kolbuszowa, Krynica, Ujście solne, Cieszanów, Jodłowa, Ryglice, Limanowa i Zator od napojów spirytusowych, piwa, miodu i t. d.

O tem zawiadomiono odnośne Wydziały powiatowe rozporządzeniem z dnia 12. czerwca 1909 l. 63.115

Uwolnienie nowych domów w Buczaczu od dodatków gminnych i powiatowych do podatku

Najwyższem postanowieniem z 13. marca 1909 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 9. października 1908 projekt ustawy o czasowem uwolnieniu nowych

domowo-czynszowego i domowo-klasowego.

domów w Buczaczu od dodatków gminnych i powiatowych do podatku domowo-czynszowego i domowo-klasowego.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z 13. kwietnia 1909 l. 36.718.

Pożyczka Reprezentacyi powiatowej w Bóbrce w kwocie 100.000 koron.

Najwyższem postanowieniem z 30. kwietnia 1909 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 9. października 1908 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Bóbrce na zaciągnięcie imieniem powiatu pożyczki w kwocie 100.000 koron na pokrycie kosztów wykończenia i urządzenia szpitala w Bóbrce.

O tem zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z 19. czerwca 1909 l. 62.449 Wydział powiatowy.

Pożyczka Reprezentacyi powiatowej w Bochni w kwocie 150.000 koron.

Najwyższem postanowieniem z 7. maja 1909 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 8. października 1908 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Bochni na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 150.000 koron na budowę dróg i mostów.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z 19. czerwca 1909 l. 62.448.

Pożyczka Reprezentacyi powiatowej w Horodence w kwocie 120.000 koron.

Najwyższem postanowieniem z dnia 23. kwietnia 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 7. października 1907 projekt ustawy w przedmiocie zezwolenia Reprezentacyi powiatowej w Horodence na zaciągnięcie imieniem powiatu pożyczki w kwocie 120.000 koron na budowę szpitala w Horodence.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z 15. maja 1908 l. 49.499.

Pożyczka dla król. stoł. miasta Krakowa w kwocie 23,600.000 koron.

Najwyższem postanowieniem z dnia 26. maja 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 19. marca 1907 projekt ustawy w przedmiocie zezwolenia gminie miasta Krakowa na zaciągnięcie za poręką kraju pożyczki w sumie 23,600.000 koron.

Pożyczka dla gminy król. stoł. miasta Lwowa w kwocie 14,000.000 K.

Najwyższem postanowieniem z dnia 11. października 1908 otrzymał sankcyę uchwaleny na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z 19. marca 1907 projekt ustawy w przedmiocie zezwolenia gminie miasta Lwowa na zaciągnięcie za poręką kraju pożyczki w sumie 14,000 000 koron.

O tem zawiadomiono Magistrat miasta Lwowa rozporządzeniem z 18. listopada 1908 l. 119.749.

Pożyczka Reprezentacyi powiatowej w Nowym Targu w kwocie 170.000 koron.

Najwyższem postanowieniem z 30. kwietnia 1909 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 20. października 1908 projekt ustawy w przedmiocie zezwolenia Reprezentacyi powiatowej w Nowym Targu na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 170.000 koron na założenie szpitala powszechnego w Nowym Targu.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z 19. czerwca 1909 l. 62.449.

Pożyczka Reprezentacyi powiatowej w Skałacie w kwocie 80.000 koron.

Najwyższem postanowieniem z 7. maja 1909 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 3. listopada 1908 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Skałacie na zaciągnięcie pożyczki 80.000 koron na budowę drogi Skałat-Iwanówka-Kaczanówka.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z 19. czerwca 1909 l. 62.448.

Zezwolenie Reprezentacyi powiatowej w Chrzanowie na przyjęcie imieniem powiatu poręki dla założyć się mającej powiatowej Kasy oszczędności.

Najwyższem postanowieniem z dnia 30. lipca 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 16. lutego 1907 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Chrzanowie na przyjęcie w imieniu powiatu gwarancyi za wkładki i ich należyte oprocentowanie w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności w Chrzanowie.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z 23. września 1908 l. 96.566.

Zezwolenie Reprezentacyi powiatowej w Kamionce strum. na przyjęcie gwarancyi za dochód czysty od części kapitału zakładowego kolei lokalnej Lwów-Stojanów.

Najwyższem postanowieniem z 6. sierpnia 1908 otrzymał sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 8. marca 1907 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Kamionce strum. na przyjęcie gwarancyi za dochód czysty od części kapitału zakładowego kolei lokalnej Lwów—Stojanów.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z 9. września 1908 l. 88.915.

Dodatki powiatowe w Czortkowie.

Najwyższem postanowieniem z dnia 14. lipca 1908 została zatwierdzoną uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 27. lutego 1907, którą zezwolono Reprezentacyi powiatowej w Czortkowie pobierać w r. 1907 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 46% od państwowych podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 10% ustawowego dodatku na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z dnią 16. sierpnia 1908 l. 82.142.

Dodatki powiatowe w Dąbrowej.

Najwyższem postanowieniem z dnia 11. maja 1909 została zatwierdzoną uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 26. października 1908, którą zezwolono Reprezentacyi powiatowej w Dąbrowej pobierać w r. 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 45% od państwowych podatków bezpośrednich, z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z dnia 14. czerwca 1909 l. 65.613.

Dodatki powiatowe w Gorlicach.

Najwyższem postanowieniem z dnia 11. maja 1909 zatwierdzoną została uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 23. września 1908, którą zezwolono Reprezentacyi powiatowej w Gorlicach pobierać w r. 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 46% od państwowych podatków bezpośrednich, z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z dnia 14. czerwca 1909 l. 65.704.

Dodatki powiatowe w Kolbuszowej.

Najwyższem postanowieniem z dnia 11. maja 1909 została zatwierdzoną uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1908, którą zezwolono Reprezentacyi powiatowej w Kolbuszowej pobierać w r. 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 51% od państwowych podatków bezpośrednich, z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z dnia 14. czerwca 1909 l. 65.615.

Dodatki powiatowe w Starym Samborze.

Najwyższem postanowieniem z dnia 11. maja 1909 została zatwierdzoną uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1908, którą zezwolono Reprezentacyi powiatowej w Starym

Samborze pobierać w r. 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 43% od państwowych podatków bezpośrednich, z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z dnia 14. czerwca 1909 l. 65.614.

Dodatki powiatowe w Wadowicach.

Najwyższem postanowieniem z dnia 11. maja 1909 została zatwierdzona uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1908, którą zezwolono Reprezentacyi powiatowej w Wadowicach pobierać w r. 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 44% od państwowych podatków bezpośrednich, z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z dnia 14. czerwca 1909 l. 65.616.

b) Ustawy i uchwały jeszcze niesankcyonowane.

1. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 29. października 1908 projekt ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z 13. października 1899 dz. u. kr. Nr. 133 w brzmieniu ustawy z dnia 15. maja 1907 dz. u. kr. Nr. 57.

Pismem z 27. kwietnia 1909 l. 46.561 zwrócił się Wydział krajowy do c. k. Ministerstwa dla robót publicznych z przedstawieniem, że w Art. II. tego projektu zamieszczono przez pomyłkę postanowienie poruczające wykonanie tej ustawy ck. Ministrowi spraw wewnętrznych zamiast kompetentnemu w niniejszym wypadku c. k. Ministerstwu dla robót publicznych, w obec czego upraszał Wydział krajowy o sprostowanie tej pomyłki i wyjednanie dla wspomnianego projektu Najwyższej sankcyi.

2. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 4. listopada 1908 projekt ustawy uzupełniającej §. 18. ust. budowniczej dla miasta Krakowa z 18. lipca 1883 dz. u. kr. Nr. 63.

Pismem z 30. kwietnia 1909 l. 48.401 zwrócił się Wydział krajowy do c. Ministerstwa dla robót publicznych z przedstawieniem, że w Art. III. tego projektu zamieszczono przez omyłkę postanowienie, poruczające wykonanie tej ustawy c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych, zamiast kompetentnemu w niniejszym wypadku c. k. Ministerstwu dla robót publicznych i upraszał o sprostowanie tej pomyłki i wyjednanie dla rzeczonego projektu ustawy Najwyższej sankcyi.

Pismem z 6. czerwca 1909 l. 9738/pr. zakomunikowało c. k. Prezydyum Namiestnictwa reskrypt c. k. Ministerstwa dla robót publicznych z 21. maja 1909 l. $\frac{78/4—II}{16.882}$, w którym stwierdzono, że przez powyższe oświadczenie Wydziału krajowego rzeczony błąd w Art. III. został usunięty.

Zarazem jednak zauważyło c. k. Ministerstwo, że co do przedłożenia tego projektu ustawy do Najwyższej sankcyi nasuwają się pewne wątpliwości pod względem merytorycznym z uwagi na treść Art. V. dopuszczającego budowę w śródmieściu dwu- lub trzech piętrowych domów o wysokości maksymalnej 18 metrów.

Zdaniem c. k. Ministerstwa zmiana przedstawia poważne niebezpieczeństwo dla artystycznego i historycznego charakteru śródmieścia krakowskiego a nadto nie jest pożądane i ze względów hygienicznych.

Wobec tego zaproponowało c. k. Ministerstwo zatrzymanie obecnego maximum wysokości 15 m., z dopuszczeniem wyjątków w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, a to za zgodą właściwego konserwatora c. k. Komisyi centralnej dla zabytków sztuki i pomników historycznych.

O powyższym reskrypcie zawiadomił Wydział krajowy pismem z 11. czerwca 1909 l. 63·687 Magistrat m. Krakowa z wezwaniem do przedłożenia należycie umotywowanych wniosków przedewszystkiem w tym kierunku, czy zdaniem Magistratu, leży w interesie m. Krakowa by Wydział krajowy przedłożył Wysokiemu Sejmowi zmienioną nowelę w myśl zapatrywania c. k. Ministerstwa, czy też byłoby właściwiej wyczekiwać nowego projektu całej ustawy budowniczej dla m. Krakowa.

3. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 30. października 1908 projekt ustawy co do zmiany §. 21. ustawy z 21. kwietnia 1885 dz. u. kr. Nr. 31 zawierającej przepisy budownicze dla król. stoł. m. Lwowa.

Pismem z 31. marca 1909 l. 3592/pr. zakomunikowało c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu reskrypt c. k. Ministerstwa dla robót publicznych z 18. lutego 1909 l. $\frac{160-II}{23452/08}$ w którym zwrócono uwagę, iż w Art. III projektu ustawy zamieszczono niewłaściwie postanowienie poruczające wykonanie ustawy c k. Ministrowi spraw wewnętrznych zamiast kompetentnemu w niniejszym wypadku c. k. Ministerstwu robót publicznych.

Nadto zażądało c. k. Ministerstwo objawienia zdania, czy zamieszczone w projekcie postanowienie pozostawiające Radzie miejskiej decyzyę co do oznaczenia placów i ulic, przy których uznano budowę cztero-piętrowych domów za dopuszczczalną, przedstawia się jako odpowiednie celowi.

Pismem z 27. kwietnia 1909 l. 40.336, wystosowanem do c. k. Prezydyum Namiestnictwa, wyjaśnił Wydział krajowy, że co do Art. III. zaszła jedynie omyłka, o sprostowanie której upraszał, a zarazem oświadczył, że pomienione powyżej postanowienie Art. I. uznaje jako odpowiednie celowi.

4. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 4-go listopada 1908 projekt ustawy o zaliczeniu gminy Głogów, powiatu Rzeszowskiego, do miejscowości, podlegających ustawie gminnej z dnia 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51.

Pismem z dnia 13. czerwca 1909 l. 10.148 doniosło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu, że sprawę przedłożyło relacyą z dnia 1. lutego 1909 l. 501 c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych celem wyjednania Najwyższej sankcyi.

5. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1907 projekt ustawy o wyłączeniu przysiółka Barczyce niemieckie ze związku gminy Barczyce, powiat Kałusz, i utworzeniu z niego samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą Barcice dolne.

W sprawie tej zażądało c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych pewnych wyjaśnień, które udzielono c. k. Prezydyum Namiestnictwa tut. pismem z 23. marca 1909. l. 20.814.

6. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 29. października 1908 projekt ustawy o utworzeniu z przysiółka Berezów średni ad Berezów wyżny pow. Kołomyja samoistnej gminy administracyjnej.

Pismem z 10. stycznia 1909 l. 20.801/pr, zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa aktów tej sprawy, które przesłano

c. k. Prezydyum Namiestnictwa tut. pismem z 12. stycznia 1909 l. 3584.

7. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 14. marca 1907 projekt ustawy o utworzeniu z rozparcelowanej posiadłości tabularnej Dołha wojniłowska nowej gminy administracyjnej pod nazwą „Ziemianka".

Pismem z 5. października 1908 l. 8676/pr. zakomunikowało c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu reskrypt c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z 29. maja 1908 l. 14.515, w którym zwrócono uwagę, iż terytoryum projektowanej gminy nie jest jednolite jak Wydziałowi krajowemu przedstawiono, lecz składa się z trzech kompleksów oddzielonych od siebie gruntami rustykalnymi, że zatem utworzenie w tych warunkach nowej gminy katastralnej i administracyjnej byłoby niedopuszczalne.

Wobec tego stanu rzeczy Wydział krajowy rozporządzeniem z 14. października 1908 l. 105.097 wezwał Wydział powiatowy w Kałuszu do rozpatrzenia sprawy i przedłożenia odpowiednich wniosków.

Relacyą z 10. maja 1909 l. 1.452 doniósł Wydział powiatowy, że pomimo usilnych starań, gmina Dołha wojniłowska nie godzi się na obopólną zamianę gruntów, niezbędną dla jednolitego ukształtowania terytoryum projektowanej gminy. O tem zawiadomiono c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 16. czerwca 1909 l. 56.410.

8. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 9. października 1908 projekt ustawy o utworzeniu z przysiółka Gody ad Kamionki małe (pow. Kołomyja) samoistnej gminy administracyjnej.

Pismem z 10. czerwca 1909 l. 8.751/pr oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawa ta relacyą z 30. kwietnia 1909 l. 19.666/pr. została przedłożona c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.

9. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1908 projekt ustawy o utworzeniu z posiadłości powstałych z rozparcelowanych dóbr tabularnych Koniów i Towarnia nowej gminy administracyjnej pod nazwą Jagienka.

Pismem z 2. czerwca 1909 l. 7.476/pr. oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że akta tej sprawy udzieliło c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu we Lwowie celem zasięgnięcia opinii tej władzy, czy ze stanowiska administracyi skarbowej nie zachodzą przeszkody przeciw wyjednaniu Najwyższej sankcyi dla tego projektu ustawy, poczem sprawa ta niezwłocznie zostanie przedłożoną c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.

10. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 28. października 1908 projekt ustawy o utworzeniu z części gminy Krynica i części obszaru dworskiego w Krynicy w powiecie nowosądeckim nowej gminy administracyjnej pod nazwą „Krynica zdrój".

Pismem z 1. maja 1909 l. 2.555/pr. odniosło się c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą do Wydziału krajowego o udzielenie planu sytuacyjnego przedstawiającego dokładnie zmiany terytoryalne i granice nowej gminy.

Pismem z 8. maja 1909 l. 50312 Wydział krajowy przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa żądany plan.

11. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1908 projekt ustawy o rozdzieleniu gminy Laszki murowane, powiat Sambor, i utworzeniu z niej samoist-

nych gmin administracyjnych pod nazwą Laszki murowane miasteczko i Laszki murowane wieś.

Pismem z 22. kwietnia 1909 l. 43.586 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z zapytaniem, w jakiem stadyum znajduje się ta sprawa, na co jednak dotąd nie otrzymał odpowiedzi.

12. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 26. września 1907 projekt ustawy o utworzeniu z rozparcelowanej posiadłości tabularnej w Majdanie, powiat Nadwórna, nowej gminy administracyjnej pod nazwą „św. Józef".

W sprawie tej zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa deklaracyi członków przyszłej gminy administracyjnej, że pokryją wszelkie koszta połączone ze zmianą ksiąg gruntowych i operatów katastralnych.

Żądaną deklaracyę przesłano c. k. Prezydyum Namiestnictwa tut. rozporządzeniem z 1. czerwca 1909 L. 59.819.

13. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 19. października 1908 projekt ustawy o utworzeniu z przysiółka Nowy Tyczyn ad Zazdrość, powiatu Trembowelskiego, samoistnej gminy administracyjnej.

Pismem z 27. kwietnia 1909 l. 2.424/pr.. zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa planu sytuacyjnego rzeczonego przysiółka. Plan ten przesłano c. k. Prezydyum Namiestnictwa tut. pismem z 27. maja 1909 l. 58.176.

14. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 24 października 1908 projekt ustawy o wyłączeniu osady Okulice ze związku gminy Bratucice powiatu Bochnia i utworzenia z Okulic samoistnej gminy administracyjnej.

Na żądanie z 28. kwietnia 1909 L. 2.645/pr. Wydział krajowy przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa plan sytuacyjny.

15. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1908 projekt ustawy o utworzeniu z gminy Tyniowice-Chorzów powiat Jarosław, dwóch odrębnych gmin administracyjnych.

Pismem z 20. maja 1909 l. 7065/pr. oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że projekt ten przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych z wnioskiem na wyjednanie Najwyższej sankcyi

16. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1907 projekt ustawy o utworzeniu z posiadłości powstałych z rozparcelowanych dóbr tabularnych Wola Baraniecka, powiat Sambor, nowej gminy administracyjnej pod nazwą Wolica polska.

Pismem z 25. czerwca 1909 l. 10.618/pr. oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawa ta relacyą z 10. czerwca 1909 l. 21.137/pr. została przedłożona c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.

17. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 5. października 1908 projekt ustawy o utworzeniu z posiadłości powstałych z rozparcelowanych dóbr tabularnych Zagórze pow. Przeworsk nowej gminy admistracyjnej pod nazwą Medynia kańczucka.

Pismem z 10. czerwca 1908 l. 7388/pr. zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawę tę przedłożyło relacyą z 27. kwietnia 1909 l. 5771/pr. c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.

18. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 3. listopada 1908 projekt ustawy w przedmiocie przyłączenia kilkunastu gmin i kilku obszarów dworskich do miasta Krakowa, wyłączenia tychże gmin i obszarów dworsaich z okręgów Rad powiatowych krakowskiej i wielickiej, tudzież w przedmiocie

zmiany ustawy z dnia 6. października 1901 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 108, nadającej statut dla stoł. król. miasta Krakowa.

19. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1908 projekt ustawy o wyłączeniu przysiółka Bielowice ze związku gminy Dąbrówka niemiecka powiat Nowy Sącz, i przyłączeniu go do gminy administracyjnej Dąbrówka polska.

Pismem z 25. czerwca 1909 L. 10336/pr. oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu, że w sprawie tej zażądało opinii c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu.

20. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 9. października 1908 projekt ustawy o wcieleniu gminy Podmajerz do gminy Starego Sącza.

Na pismo Wydziału krajowego z 7. maja 1909 l. 49.934 odpowiedziało c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawę tę przedłożyło 27. maja 1909 c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych z wnioskiem na wyjednanie Najwyższej sankcyi dla tego projektu ustawy.

21. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 28. października 1908 projekt ustawy o wcieleniu gminy Posady sanockiej do gminy m. Sanoka.

Pismem z 25. czerwca 1909 L 10.417/pr. oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu, że sprawę tę przedłożyło relacyą z 12. czerwca 1909 L. 9219/pr. c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.

22. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 27. października 1908 projekt ustawy o zezwoleniu Reprezentacyi powiatowej w Białej na zaciągnięcie imieniem powiatu pożyczki w kwocie 367.400 koron na pokrycie połowy kosztów budowy szpitala w Białej.

23. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. października 1908 projekt ustawy o zezwolenie Reprezentacyi powiatowej w Dolinie na zaciągnięcie imieniem powiatu pożyczki w kwocie 40.000 koron na pokrycie kosztów adaptacyi i wewnętrznego urządzenia szpitala powszechnego w Dolinie.

24. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 3. listopada 1908 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Przemyślanach na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 68 400 koron na pokrycie jednej trzeciej części kosztów budowy dojazdów kolejowych w powiecie przemyślańskim do linii kolejowej Lwów-Podhajce.

25. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 16. lutego 1907 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności w Drohobyczu.

Pismem z 2. lipca 1908 l. 65.552 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa z prośbą o przyspieszenie wyjednania Najwyższej Sankcyi dla projektu tej ustawy.

Pismem z 17. lipca 1908 l. 10816/pr. oznajmiło c. k. Namiestnictwo, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 1. kwietnia 1908 l. 44 162/07 zwróciło akta tej sprawy z uwagą, że w roku 1902 odmówiło Reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu koncesyi na utworzenie powiatowej Kasy oszczędności w Drohobyczu i że dotychczas do Ministerstwa ponowna prośba o założenie takiej Kasy nie wpłynęła.

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy rozporządzeniem z 25. lipca 1908 l. 74373.

26. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 5. października 1908 projekt ustawy o zezwoleniu Reprezentacyi powiatowej w Myślenicach na przyjęcie gwarancyi czystego

dochodu od części kapitału zakładowego kolei lokalnej Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna.

Pismem z dnia 2. czerwca 1909 l. 8.010 zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, że sprawę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 20. stycznia 1909 l. 543 z wnioskiem na wyjednanie Najwyższej Sankcyi dla tego projektu ustawy.

27. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 30. września 1908 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Tarnobrzegu na przyjęcie imieniem powiatu poręki dla pożyczki w kwocie 300.000 koron, zaciągnąć się mającej przez powiatową Kasę oszczędności w Tarnobrzegu.

28. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 20. października 1908 projekt ustawy zezwalającej Reprezentacyi powiatowej w Tłumaczu na przyjęcie imieniem powiatu poręki za założyć się mającą powiatową Kasę oszczędności w Tłumaczu tudzież za lokowane w niej wkładki i ich oprocentowanie, oraz zezwalającej tejże Reprezentacyi powiatowej na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 50.000 koron na założenie Kasy oszczędności i na dostarczenie tejże kasie kapitału obrotowego.

29. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 5 października 1908 projekt ustawy o zezwoleniu Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce na przyjęcie gwarancyi czystego dochodu od części kapitału zakładowego kolei lokalnej Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna.

Pismem z dnia 3. czerwca 1909 l. 8009 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu, że sprawę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 20. stycznia 1909 l. 543 z wnioskiem o wyjednanie Najwyższej Sankcyi.

30. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 19. października 1908 projekt ustawy o poręczeniu przez kraj pożyczki król. stoł. miasta Lwowa w sumie 4,000.000 koron na rozszerzenie miejskiej kolei elektrycznej.

31. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 4. listopada 1908 projekt ustawy o obowiązku właścicieli domów w gminie miasta Nowego Sącza połączenia swych domów z miejskim wodociągiem, tudzież o zezwoleniu tej gminie na pobór gminnego podatku od czynszów najmu, oraz opłat gminnych na urządzenie, utrzymanie i odnowienie wodociągu miejskiego, tudzież projekt ustawy o obowiązku właścicieli domów w gminie miasta Nowego Sącza wybudowania kanałów domowych, połączenia tych kanałów z kanałami miejskimi i zezwalającej tej gminie na pobór podatku gminnego od czynszów najmu.

32 Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 5. października 1908 projekt ustawy o obowiązku właścicieli domów w Rzeszowie połączenia swoich domów z miejskim wodociągiem, tudzież o zezwoleniu tej gminie na pobór podatku gminnego od czynszów najmu i opłat gminnych na urządzenie, utrzymanie i rozszerzenie wodociągu miejskiego.

Pismem z dnia 24. kwietnia 1909 L. 43.560 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z zapytaniem, w jakiem stadyum obecnie ta sprawa się znajduje; dotąd jednak nie otrzymał odpowiedzi.

33. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1908 projekt ustawy o obowiązku właścicieli domów w gminie miasta Tarnowa połączenia swych domów z miejskim wodociągiem, tudzież o zezwoleniu tej gminie na pobór gminnego podatku od czynszów najmu, oraz opłat

gminnych na urządzenie, utrzymanie i rozszerzenie wodociągu miejskiego.

Według pisma c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 13. czerwca 1909 L. 10.147/pr. projekt ten przedłożono celem wyjednania Najwyższej Sankcyi c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 9. stycznia 1909 L. $\frac{20.799/1908.}{pr.}$

34. Uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 5. listopada 1908 projekt ustawy o zezwoleniu gminie miasta Jasła na pobór opłaty od czynszów najmu.

35. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 17. września 1908 projekt ustawy w przedmiocie zmiany ustawy krajowej z dnia 10. kwietnia 1900 Dz. u. kr. N. 44, zezwalającej gminie m. Krakowa na pobór opłaty gminnej od wkładek totalizatora.

Pismem z dnia 19. kwietnia 1909 L. 41.389 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z zapytaniem, w jakiem stadyum ta sprawa się znajduje, lecz dotąd nie otrzymał odpowiedzi.

36. Pismem z dnia 20. kwietnia 1909 l. 6.529 zwróciło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu uchwalone na posiedzeniach Wysokiego Sejmu z dnia 17, 26 i 30 września, 5, 7, 8, 9, 12, 16, 20 października 1908 projekty ustaw o zezwoleniu gminom Andrychów, Krościenko, Mosty Wielkie, Brzesko, Błażowa, Grzymałów, Czortków, Kopyczyńce, Lisko, Jaśliska, Łańcut, Wadowice, Buczacz, Sieniawa i Korczyna na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa, miodu itd., ponieważ według pisma c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 20. lutego 1908 l. 4.844, projektowana opłata od piwa sprzeczna jest z treścią reskryptu tegoż c. k. Ministerstwa z dnia 3. listopada 1908 l. 38.523, w myśl którego opłaty od piwa, przekraczające wymiar 2 koron od hektolitra, mogą być zezwolone tylko do końca roku 1914.

Wydział krajowy, przedkładając projekty wspomnianych ustaw Wysokiemu Sejmowi dla braku dyrektywy Rządu na nowy okres po za rok 1909 trzymał się nadal dyrektywy, podanej w poprzednim reskrypcie c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 22. grudnia 1903 l. 53.256, wydanym na czas do końca r. 1909, w myśl którego opłata gminna od piwa do tego czasu mogła być dozwoloną w wysokości 3 K. 40 h. od hektolitra, jeżeli suma wszystkich w gminie przypisanych dodatkówauto nomicznych przekracza 150% podatków bezpośrednich. Wspomniany reskrypt c. k.Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 3. listopada 1908 l. 38.523, jak data wskazuje, wydanym został już po uchwaleniu przez Wysoki Sejm powyższych projektów ustaw, a nadto nadesłanym został Wydziałowi krajowemu dopiero pismem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 1. kwietnia 1909 l. 19.779, nie mógł więc Wydział krajowy uwzględnić go przygotowując wspomniane projekty ustaw.

Z tych powodów odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z dnia 25. maja 1909 l. 48.774 z prośbą o wyjednanie Najwyższej Sankcyi dla wyżej wymienionych projektów ustaw, dotychczas jednak nie otrzymał odpowiedzi.

37. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 20. października 1908 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Husiatyn na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa i miodu.

Pismem z dnia 13. czerwca 1909 l. 10.146 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 14. grudnia 1909 l 20.820.

38. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 4 listopada 1908 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Majdan w powiecie Kolbuszowskim na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa i miodu.

Pismem z dnia 25 czerwca 1909 l. 10.225 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 14. grudnia 1908 l. 20.820.

39. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 29. października 1908 projekt ustawy o zezwoleniu gminie miasta Krakowa na dalszy pobór opłaty gminnej od piwa.

Pismem z dnia 25. czerwca 1909 l. 10.353 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 1. lutego 1909. l. 1.215.

40. Uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 4. listopana 1908 projekt ustawy o zezwoleniu gminie Mielec na pobór podwyższonych opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa i miodu.

Pismem z dnia 25. czerwca 1909 l. 10.224 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że projekt przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 14. grudnia 1908 l. 20.820.

41. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1908 zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Brzeżanach na pobór w r. 1908 dodatków powiatowych w wysokości 46% od państwowych podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobista-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

Pismem z dnia 10. czerwca 1909 l. 7.387 doniosło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że relacyą z dnia 29. kwietnia 1909 l. 1076 przedłożyło sprawę c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych. Następnem pismem z dnia 27 czerwca 1909 l. 9.750 zażądało przedłożenia zamknięć rachunkewych za ostatnie trzy lata i budżetu powiatu za r. 1908, które Wydział krajowy przesłał pismem z dnia 1. lipca 1909 l. 71.927.

42. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 19. września 1908 zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Gródku jagiellońskim pobierać w r. 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 50% od państwowych podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobisto dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

Pismem z dnia 10. czerwca 1909 l. 8.788 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że uchwałę tę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 8. stycznia 1909 l. 16.417/908.

43. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1908 zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Grybowie na pobór w r. 1908 na cele powiatu dodatków powiatowych w wysokości 56% od państwowych podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobisto dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

Pismem z dnia 10. czerwca 1909 l. 8.825 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że uchwałę tę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 12. kwietnia 1909 l. 1.078.

44. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 8. października 1908 zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Łańcucie pobierać w r. 1908 dodatki powiatowe na cele powiatu w wysokości 55% od państwowych podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

Pismem z dnia 10 czerwca 1909 l. 8.787 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że uchwałę tę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 10. kwietnia 1909 l. 1.072.

45. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1908 zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Przemyślanach pobierać w r. 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 68% podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

Pismem z d. 10. czerwca 1909 l. 8.789 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 23. kwietnia 1909 l. 1071.

46. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1908 zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Tarnobrzegu pobierać w r. 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 63% od państwowych podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

Pismem z dnia 5. maja 1909 l. 7.277 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 12. kwietnia 1909 l. 1.079.

47. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1908 zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Tłumaczu pobierać w r 1908 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 49% od państwowych podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobisto-dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

Pismem z dnia 10. czerwca 1909 l. 8 790 oznajmiła c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że sprawę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych relacyą z dnia 12. kwietnia 1909 l. 1.075.

48. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 23 października 1908 zezwalająca Reprezentacyi powiatowej w Turce pobierać w r. 1909 na cele powiatu dodatki powiatowe w wysokości 85% od państwowych podatków bezpośrednich z wyłączeniem podatku osobisto dochodowego, a to obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

Pismem z dnia 27. maja 1909 l. 58.727 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z zapytaniem w jakiem stadyum znajduje się sprawa, dotąd jednak nie otrzymał odpowiedzi.

c) Wezwania do c. k. Rządu.

Koszary krajowe.

Na posiedzeniu z d. 30. września 1908 powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

1. Sprawozdania Wydziału krajowego o funduszach pożyczkowych na budowę koszar dla wojska za czas od 30 września 1906 do 1. marca 1908 przyjmuje Sejm do wiadomości.

2. Sejm ponawia wezwania z 19 września 1903, z 3. listopada 1903 z 31. października 1904, z 18. listopada 1905, z 21. lutego 1907 i wzywa c. k. Rząd, ażeby krajowy fundusz pożyczkowy dla gmin i osób prywatnych na budowę koszar dla c. i k. wojska zasilał ze skarbu państwowego.

3. Sejm ponawia swoje wezwanie z d. 21. lutego 1907

i wzywa c. k. Rząd, aby wdrożoną przez c. k. organy podatkowe sprawę opodatkowania koszar i innych budynków przez kraj na umieszczenie c. i k. wojska dostarczonych podatkiem domowo-czynszowym zbadał i zaniechanie akcyi rozwiniętej w tym kierunku spowodował.

W sprawie powyższej Wydział krajowy nie otrzymał dotychczas od c. k. Rządu odpowiedzi.

Rewizya przepisów o rejonach fortecznych.

Powołując się na zeszłoroczne sprawozdanie, co do rezolucyi Wysokiego Sejmu z dnia 16. września 1907, wzywającej c. k. Rząd, aby przyspieszył rewizyę przestarzałych przepisów o rewersach demolacyjnych w rejonach fortecznych Wydział krajowy oznajmia, że według pisma c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 29. czerwca 1908 L. 9.003/pr. sprawa ta została przedłożoną Panu Ministrowi spraw wewnętrznych sprawozdaniem Namiestnictwa z d. 25. listopada 1907 l. 18.309/pr.

Do chwili zamknięcia sprawozdania sprawa powyższa nie weszła w nowe stadyum.

Rezolucye do c. k. Rządu uchwalone podczas rozpraw nad projektem ustawy o przyłączeniu sąsiednich gmin i obszarów dworskich do miasta Krakowa.

Podczas rozpraw nad projektem ustawy o przyłączeniu sąsiednich gmin i obszarów dworskich do miasata Krakowa uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z 3 listopada 1908 następujące rezolucye:

I. Sejm wzywa c k. Rząd, ażeby podania sądowe i uchwały hipoteczne w sprawie przeniesienia nieruchomego majątku wymienionych w niniejszej ustawie gmin na rzecz gminy Krakowa, uwolnił od należytości skarbowych.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby utrzymał dzisiejszy wymiar podatku domowo-czynszowego w gminach do miasta Krakowa przyłączyć się mających, w uwzględnieniu tej okoliczności, że na dzisiejszem terytoryum miasta Krakowa podatek domowo czynszowy został w myśl ustawy z 10. sierpnia 1905 Nr. 133 Dz. u. p. stopniowo do poziomu stopy podatku domowo-czynszowego w gminach podmiejskich obniżony.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby przy reformie podatku liniowego w kr. stoł. m. Krakowie zwolnił od tego podatku artykuły koniecznej konsumcyi.

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd, by gminie miasta Krakowa przyznał wydatną subwyncyę z funduszów państwowych na spełnienie nader ważnych zadań w dziedzinie hygieny publicznej i komunikacyi w przyłączyć się mających gminach podmiejskich, co jest tem więcej uzasadnione, że miasto Kraków wraz z temi gminami tworzy terytoryum największej w państwie twierdzy i z tego powodu rozliczne ofiary na rzecz całości państwa ponosić musi.

O tem zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z 22. grudnia 1908 l. 126.660 Magistrat kr. stoł. m. Krakowa z wezwaniem, ażeby co do tych wszystkich rezolucyi wniósł stosowne podania do c. k. Namiestnictwa udzielając odpisy Wydziałowi krajowemu celem odpowiedniego poparcia.

Dotychczas Magistrat m Krakowa nie wniósł w tej sprawie żadnych podań, ponieważ podania te mogą być wniesione dopiero po sankcyonowaniu ustawy o przyłączeniu sąsiednich gmin i obszarów dworskich do miasta Krakowa.

Reorganizacya c. k. straży policyjnej we Lwowie, Przemyślu i Krakowie.

Na posiedzeniu z 5 listopada 1908 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, by bezzwłocznie przystąpił do reorganizacyi c. k. straży policyjnej we Lwowie, Przemyślu i Krakowie w kierunku przekształcenia jej na państwową straż cywilną na wzór istniejących straży cywilno-policyjnych we Wiedniu i w Pradze“.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 4. maja 1909 L. 7.216/pr. oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że zarządzono dochodzenia celem zbadania możności przeprowadzenia tej zmiany.

Opłaty gminne od spadków w większych miastach w szczególności we Lwowie na rzecz ubogich.

Odwołując się do zeszłorocznego sprawozdania co do wydania ustawy państwowej na podstawie której większe miasta, a w szczególności miasto Lwów mogłoby postarać się w drodze ustawy krajowej o nadanie prawa poboru opłat spadkowych na cele zaopatrywania względnie utrzymywania miejscowych ubogich. Wydział krajowy oznajmia Wysokiemu Sejmowi, że według pisma c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 14. czerwca 1909 L. 10.165/pr. zamierzonem jest w najbliższym czasie wniesienie w Radzie Państwa projektu ustawy dotyczącej reformy opłat od spadków, że jednak Ministerstwo Skarbu nie byłoby w możności zgodzić się na zaprowadzenie nowych opłat od spadków lub też na podwyższenie opłat już istniejących na rzecz gmin.

Poruczony zakres działania gmin.

Powołując się na poprzednie sprawozdanie Wydział krajowy zaznacza, że nie otrzymał dalszej wiadomości, czy i jakie postanowienie powziął c. k. Rząd na rezolucye Wysokiego Sejmu z 4. lipca 1902, i 19. października 1903 w sprawie przyznania gminom w drodze osobnej ustawy wynagrodzenia za sprawowanie czynności poruczonego zakresu działania.

d) Uchwały nie podlegające sankcyi.

Petycya gminy Dynów o zaliczenie do gmin podlegających ust. gm. z 3. lipca 1896 Dz. u. kr. Nr. 51.

W dalszym ciągu ostatniego sprawozdania Wydział krajowy oznajmia, że Wydział powiatowy w Brzozowie dotychczas nie przedłożył relacyi w tej sprawie mimo przypomnień z d. 5. czerwca 1908 L. 54.177 i z d. 16. grudnia 1908 L. 111.521.

Petycya gminy Uście solne o zaliczenie do gmin podlegających ust. gm. z dnia 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51.

Na posiedzeniu dnia 19. października 1908 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby petycyę gminy Uście solne powiat Bochnia o zaliczenie do rzędu miejscowości podlegających ust. gm. z dnia 3. lipca 1896 dz. ust. kr. Nr. 51. zbadał i na na najbliższej sesyi Sejmowi zprawozdanie złożył".

Stosując się do tego polecenie wezwał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. listopada 1908 l. 111.538 Wydział powiatowy w Bochni do przedłożenia potrzebnych dat i wykazów, jednak dotychczas nie otrzymał w tej sprawie relacyi pomimo urgensów z dnia 6. marca 1909 l. 24.551 i z dnia 14. maja 1909 l. 48.110.

Petycya gminy Wygnanka o zaliczenie do gmin podlegających ust. gm. z 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51.

Na posiedzeniu dnia 5. października 1908 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycyę gminy Wygnanka w powiecie czortkowskim o zaliczenie jej do rzędu miejscowości, podlegających ust. gm. z dnia 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51. odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia odpowiednich wniosków Sejmowi w następnej sesyi".

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. paźdz. 1908 l 107.656. wezwał Wydział powiatowy w Czortkowie do przedłożenia potrzebnych dat i wykazów.

Z powodu nieprzychylnej opinii Wydziału powiatowego z dnia 15. lutego 1909 l. 2.211., Wydział krajowy postanowił nie przedkładać Wysokiemu Sejmowi w tej sprawie przychylnego wniosku, o czem zawiadomiono gminę rozporządzeniem z d. 26. lutego 1909 l. 20.561.

Rozdział powiatu autonomicznego łańcuckiego na dwa powiaty i utworzenie samoistnej Reprezentacyi powiatowej w Przeworsku.

W załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej o wniosku posła Andrzeja ks. Lubomirskiego powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 14. października 1908 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by sprawę rozdziału obecnego powiatu łańcuckiego na dwa samoistne powiaty i utworzenia odrębnej Reprezentacyi powiatowej w Przeworsku, obejmującej powiat polityczny przeworski, wszechstronnie zbadał i Sejmowi odpowiednie wnioski przedłożył".

Stosownie do tego polecenia Wydział krajowy powołując się na swoje poprzednie w tej sprawie rozporządzenie z d. 21. września 1907 l. 89.658. wezwał reskryptem z dnia 9. listopada 1908 l. 110.049 Wydział powiatowy w Łańcucie, aby przedłożył:

1. uchwałę Rady powiatowej zatwierdzającą podział majątku i zobowiązań powiatu, który winien być poprzednio ułożony i uznany przez obie strony;

2. sporządzone na podstawie odnośnego projektu inwentarze i przybliżone budżety przyszłych powiatów, tudzież wyciąg stanu tabularnego majątku powiatu, wreszcie;

3. oświadczenie interesowanych zakładów, czy zgadzają się na projektowany rozdział pożyczek i zobowiązań powiatu.

Powyższemu poleceniu nie uczynił Wydział powiatowy dotychczas zadość pomimo urgensów z d. 27. stycznia 1909 l. 9.660, 3. kwietnia 1909 l. 36.371 i 7. czerwca 1909 l. 61.980.

Utworzenie gminy administracyjnej z osad polskich w Hołoskowie, Bednarówce i Strupkowie.

W dalszym ciągu ostatniego sprawozdania Wydział krajowy oznajmia, że Wydział powiatowy w Nadwórnej już przeprowadził w tej sprawie dochodzenie. Ponieważ część terytoryum projektowanej gminy leży w powiecie tłumackim, przeto rozporządzeniem tut. z 6. października 1908 l. 102.357 zażądano od tego Wydziału powiatowego opinii miejscowych władz i Rady powiatowej.

Według relacyi Wydziału powiatowego z 20. kwietnia 1909 l. 834 już odniesiono się w tej sprawie do c. k. Starostwa w Tłumaczu i do c. k. Sądu w Ottynii.

Petycya osady Konopnica o utworzenie samoistnej gminy administracyjnej.

W dalszym ciągu ostatniego sprawozdania Wydział krajowy oznajmia, że Wydział powiatowy we Lwowie nie przedłożył dotychczas wniosków w tej sprawie pomimo urgensów z 1. kwietnia 1909 l. 32.270, 6. czerwca 1908 l. 57.217, 11. września 1908 l. 92.877, 16. grudnia 1908 l. 131.067 i 30. marca 1909 l. 34.205.

Rozdzielenie gminy Podmichale na polską i ruską.

W dalszym ciągu ostatniego sprawozdania Wydział krajowy zaznacza, że Wydział powiatowy w Kałuszu relacyą z dnia 22. czerwca 1909 doniósł Wydziałowi krajowemu, iż w myśl swej uchwały z dnia 30. listopada 1908 przedłoży Radzie powiatowej nieprzychylny wniosek.

Petycya przysiółka Poręby dębskie ad Dęby o utworzenie samoistnej gminy administracyjnej.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z 9. paźdz. 1908, którą przekazano Wydziałowi krajowemu do zbadaniai sprawozdania petycyę przysiółka Poręby dębskie o wyłączenie ze związku gminy Dęba i utworzenie z niego samoistnej gminy administracyjnej, wezwał Wydział krajowy rozporządzeniem z 11. listopada 1908 l. 111.557 Wydział powiatowy w Tarnobrzegu, aby sprawę wszechstronnie rozpatrzył i przedłożył odpowiednie wnioski.

Relacyą z 26. kwietnia 1909 l. 1.174 doniósł Wydział powiatowy, że potrzebne dochodzenia już przeprowadził i że sprawa ta zostanie przedłożoną na najbliższem posiedzeniu Radzie powiatowej do zaopiniowania.

*

Petycya przysiółka Śliwnica ad Polana o utworzenie samoistnej gminy administracyjnej.

Uchwałą z 9. października 1908 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania petycyę przysiółka Śliwnica ad Polana o utworzenie samoistnej gminy administracyjnej.

Petycyę tę przesłał Wydział krajowy rozporządzeniem z 21. października 1908 l. 107.659 Wydziałowi powiatowemu w Starym Samborze do wszechstronnego rozpatrzenia i przedstawienia wniosków.

Relacyą z 21. grudnia 1908 l. 2.136 doniósł Wydział powiatowy, że ze względu na słabą siłę podatkową wynoszącą zaledwo 300 K, przysiółek ten nie mógłby podołać obowiązkom gminy administracyjnej.

Wobec tego postanowił Wydział krajowy nie przedkładać Wysokiemu Sejmowi w tej sprawie przychylnego wniosku, i rozporządzeniem z 15. stycznia 1909 l. 137.243 polecił Wydziałowi powiatowemu zawiadomić o tem petentów.

Utworzenie z przysiółka Siółko ad Bożyków samoistnej gminy administracyjnej.

W dalszym ciągu ostatniego sprawozdania Wydział krajowy oznajmia, iż Wydział powiatowy w Podhajcach dostarczył już potrzebnych w tej sprawie dat i że tut. pismem z 26. czerwca 1909 l. 69.081 odniesiono się do c. k. Namiestnictwa z prośbą o oświadczenie, czy przeciw projektowanemu utworzeniu nowej gminy administracyjnej nie zachodzą przeszkody ze względów publicznych.

Petycya przysiółka Stanowiska ad Kopytowa o utworzenie odrębnej gminy administracyjnej.

W dalszym ciągu ostatniego sprawozdania Wydział krajowy zaznacza, że Wydział powiatowy w Krośnie sprawozdaniem z 27 lipca 1908 l. 77.668 oświadczył się przeciw utworzeniu ze Stanowisk samoistnej gminy ze względu na konfiguracyę tego przysiółka tudzież ze względu na słabą siłę podatkową jego mieszkańców.

Zarazem wyjaśnił Wydział powiatowy, że powodem wniesienia odnośnej petycyi był spór o pastwisko gminne, który już został załagodzony.

Petycya przysiółków Jolity, Zakupce, Ichnaty, Hamarnia i Kozaki o wyłączenie z gminy Sucha wola pow. cieszanowskiego i utworzenie samoistnej gminy p. n. Sucha wola II. część.

Na posiedzeniu z 9. października 1908 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycyę przysiółków Jolity, Zakupce, Ichnaty, Hamarnia i Kozaki o wyłączenie z gminy Sucha wola pow. cieszanowskiego i utworzenie samoistnej gminy p. n. Sucha wola II. część przekazuje się Wydziałowi krajowemu do dokładnego zbadania i sprawozdania“.

Wskutek tego wezwano tut. rozporządzeniem z 9. listopada 1908 l. 110.034 Wydział powiatowy w Cieszanowie, by sprawę tę wszechstronnie rozpatrzył i wraz z opinią Rady powiatowej Wydziałowi krajowemu przedłożył.

Dotychczas jednak nie nadesłał Wydział powiatowy sprawozdania pomimo tut. urgensów z d. 2 stycznia 1909 l. 138.600, 9. marca 1909 l. 25.928 i 21. czerwca 1909 l. 67.292.

Obecnie wzywamy ponownie Wydział powiatowy do przyspieszenia sprawy.

Petycya przysiółków „Zielona“, „Dzembroń“ i „Bystrzec“ ad Żabie o utworzenie samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą „Dzembroń“.

W dalszym ciągu ostatniego sprawozdania Wydział krajowy oznajmia, że Wydział powiatowy w Kosowie nie przedłożył dotychczas wniosków w tej sprawie, donosząc jedynie relacyą z 31. lipca 1908 l. 1.328, iż odniósł się do c. k. Starostwa o objawienie opinii co do projektowanego utworzenia nowej gminy.

Wobec tego Wydział krajowy rozporządzeniem z 28. marca 1909 l. 32.851 zażądał przyspieszenia sprawy.

Petycya mieszkańców rozparcelowanego obszaru dworskiego w Posadzie chyrowskiej o przyłączenie do gminy Chyrów.

Uchwałą z 9. października 1908 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania petycyę mieszkańców rozparcelowanego obszaru dworskiego w Posadzie chyrowskiej o wyłączenie tego obszaru ze związku pomienionej gminy i przyłączenia do gminy Chyrowa.

Ponieważ przeprowadzone w tej sprawie przez Wydział powiatowy w Starym Samborze dochodzenie wykazało, że wspomniany obszar leży wśród gruntów rustykalnych gminy Posady chyrowskiej, i że w razie takiego wyłączenia siła podatkowa tej gminy zostałaby bardzo osłabioną, przeto tut rozporządzeniem z 1. marca 1909 l. 13.752 polecono Wydziałowi powiatowemu powiadomić petentów, że Wydział krajowy nie znajduje podstawy do poparcia ich prośby wobec wysokiego Sejmu.

Opłaty gminne od napojów spirytusowych, piwa i miodu w Jaśle.

Na posiedzeniu dnia 23. września 1908 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Gminie miasta Jasła zezwala się w myśl postanowień §. 87. ustawy z dnia 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24. pobierać przez przeciąg lat trzech t. j. od 1. stycznia 1908 do końca r. 1910 opłaty gminne od napojów spirytusowych, piwa i miodu w wysokości oznaczonej w ustawie krajowej z dnia 11. stycznia 1888 dz. u. kr. Nr. 10., przedłużonej rozporządzeniem Wydziału krajowego z 19. maja 1899 l. 30776 dz. u. kr. Nr. 60.“

O tem zawiadomiono Wydział powiatowy w Jaśle rozporządzeniem z dnia 3. października 1908 l. 100502.

Rezolucya po Wydziału krajowego uchwalona podczas rozpraw nad projektem ustawy o przyłączaniu sąsiednich gmin i obszarów dworskich do miasta Krakowa.

Podczas rozpraw nad projektem ustawy o przyłączeniu sąsiednich gmin i obszarów dworskich do miasta Krakowa powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z 3. listopada 1908 następującą uchwałę:

„Ze względu, że droga powiatowa Podgórze - Kobierzyn, łącząca całą zachodnią część wielickiego powiatu z Podgórzem przechodzi na przestrzeni od mostu na Wildze aż do granicy Kobierzyn dwa razy na terytoryum gminy Zakrzówek, która ma być wcieloną do miasta Krakowa, — ze względu dalej, że powstanie rogatek kopytkowych, jak i akcyzowych, byłoby niczem nieusprawiedliwionym ciężarem dla wszystkich zdążających tą komunikacyą wprost do Podgórza, poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z c. k. Rządem przeprowadził rokowania w sprawie wyjednania uwolnienia tej komunikacyi od powstania rogatek kopytkowych i akcyzowych“.

Wydział krajowy wezwał rozporządzeniem z 3. lipca 1909 l. 73953 Magistrat król. stoł. m. Krakowa, ażeby, skoro przystąpi do przesunięcia linii akcyzowej i kopytkowej, zawiadomił o tem Wydział krajowy donosząc, jak jest projektowaną przez przez terytoryum gminy Zakrzówka, a do rozprawy komisyjnej jaka celem ustalenia tej linii będzie zarządzoną, zaprosił Wydział powiatowy w Wieliczce dla przedstawienia swoich wniosków.

Uchwała w przedmiocie petycyi kilku Wydziałów powiatowych o zmianę §. 24. ustawy o Repr. pow.

W tym przedmiocie przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie z projektem noweli do §. 24. ustawy o Repr. pow.

Sprawa opieki nad ubogimi.

Na posiedzeniu z d. 29. października 1908 L. s. 2686/08 powziął Wys. Sejm następujące uchwały:

„1. Wzywa się Wydział krajowy, aby się zastanowił, czy, chociażby przy zmianie istniejących ustaw i przepisów, w gminach do tego celu w pewne grupy połączonych, nie dałoby się zakładać domów dla nieuleczalnych matołków i rekonwalescen-

tów, a to z funduszów gmin z podatkami w żadnym związku nie stojących. Odnośne sprawozdanie przedłoży możliwie rychło Wydział krajowy Sejmowi.

2. Wzywa się Wydział krajowy, aby w możliwie najkrótszym czasie wniósł projekt ustawy o opiece nad ubogimi.“

W wykonaniu uchwały pierwszej Wydział krajowy okólnikiem z d. 3. maja 1909 L. 15274 wezwał Wydziały powiatowe, by podały treść jej do wiadomości gmin, oraz zbadały, w których gminach domy takie mogłyby być urządzone, czy to kosztem poszczególnych gmin, czy też wspólnym kosztem kilku gmin, któreby na ten cel odpowiednie datki przeznaczyły.

Nadto zażądał Wydział krajowy wykazania w przybliżeniu kosztów urządzenia i utrzymania tego rodzaju domów, tudzież doniesienia, jakimi funduszami dotyczące gminy mogłyby na ten cel rozporządzać.

Odpowiedzi, które nadeszły od kilku Wydziałów powiatowych do chwili zamknięcia obecnego sprawozdania, są bez wyjątku dla powyższej sprawy niekorzystne. Jako motywa podawano z reguły brak jakichkolwiek wystarczających funduszów na urządzenie wspomnianych domów.

Co do drugiej uchwały przypomina Wydział krajowy, że już dwukrotnie — a to sprawozdaniami z d. 11. czarwca 1901 L. 3871/900 i z d. 12. września 1904 L. 113,661/903 — przedkładał Wys. Sejmowi projekty ustawodawczego uregulowania publicznej opieki nad ubogimi w kraju. Ponieważ ustawa tego rodzaju nałożyłaby nowe ciężary na kraj, powiaty i gminy, Wydział krajowy z uwagi na ogólne niekorzystne położenie finansowe, nie uważał obecnej chwili za stosowną do ponowienia powyższego projektu ustawy.

Sprawa przyjęcia na fundusz krajowy kosztów utrzymania w zastępstwie gmin.

Uchwałami Wysokiego Sejmu z 8. marca 1907 i z d. 16. października 1908 przekazane zostały Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

1. Prośba gminy Kuryłówki o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Józefy i Reginy Sycz we Lwowie w kwocie 1288 koron 87 h.

2. Prośba gminy Zawadowa o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Jacka Hraba we Lwowie w kwocie 378 koron i wreszcie

3. Prośba gminy Lubienia o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Pawła Dumy we Lwowie w kwocie 414 koron 20 h.

Wykonując polecenie Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy oznajmia:

ad 1. gmina wniosła do Wydziału krajowego prośbę jedynie o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Reginy Sycz w kwocie 1190 koron, 80 h. Prośby tej nie uwzględniono ponieważ gmina może zapłacić owe koszta z własnych funduszów.

ad 2. uwzględniając częściowo prośbę gminy Zawadowa przyjęto na fundusz krajowy 189 koron.

ad 3. z motywów podanych w sprawozdaniu dla Wysokiego Sejmu z 11. października 1907 L. 80089 nie uwzględniono tej powtórnej petycyi gminy.

4. Wykonując uchwałę Wysokiego Sejmu z 29. października 1908, Wydział krajowy pokrył z funduszu krajowego za gminę Rozwadów koszta utrzymania Karola Szypuły w Rzeszowie w kwocie 2933 koron 60 h.

5. Uchwałą z dnia 16. paźdz. 1908 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę gminy Bania o przyjęcie na fundusz krajowy drugiej połowy kosztów utrzy-

mania Józefa Gudziów vel Gluziów w lwowskim zakładzie dla nieuleczalnych w kwocie 262 koron 50 h.

Rozporządzeniem z dnia 9. marca 1909 l. 27082 wezwał Wydział krajowy Zarząd powiatowy w Drohobyczu do przedłożenia budżetów i inwentarzy gminy, lecz dotychczas nie otrzymał odpowiedzi.

6. Na prośbę gminy Jaworze dolne, przekazaną Wydziałowi krajowemu do załatwienia uchwałą sejmową z d. 16. października 1908, Wydział krajowy postanowieniem z dnia 20. stycznia 1909 L. 128425/08 przyjął na fundusz krajowy koszta utrzymania Maryi Wadas w państwowej ochronce w Koszycach w kwocie 249 koron 32 h.

7. Przekazana przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya gminy Ludźmierz o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Bartłomieja Kordukiego w zakładzie kulparkowskim w 80 K uchwałą tut. z dnia 23. kwietnia 1909 l. 41245 nie została uwzględnioną, ponieważ gmina może tak drobne koszta pokryć z własnych funduszów.

8. Uchwałą z dnia 29. października 1908 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę gminy Malejowej o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Anny Fudali w ochronce w Budapeszcie w resztującej kwocie 521 K 98 h.

Uchwałą z dnia 9. stycznia 1909 l. 137510/08 przyjął Wydział krajowy kwotę 130 K 99 h na fundusz krajowy, poprzednią zaś uchwałą z dnia 5. maja 1908 l. 29164 przyjął na fundusz krajowy $^1/_3$ część tych kosztów, wynoszących razem 771 K 98 h.

9. Uchwałą z dnia 29. października 1908 przeszedł Wysoki Sejm do porządku dziennego nad petycyą gminy Opaka o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania Waleryi Dydyk w zakładzie dla nieuleczalnych we Lwowie w kwocie 329 K, o czem zawiadomiono Zwierzchność gminną w Opace za pośrednictwem Zarządu powiatowego w Drohobyczu rozporządzeniem tut. z dnia 10. stycznia 1909 l. 137508/08.

10. Rozporządzeniem tut. z d. 1. grudnia 1908 L. 117656 nie uwzględniono przekazanej Wydziałowi krajowemu uchwałą sejmową z dnia 16. października 1908 petycyi gminy Tartaków o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania nieletnich Alberta, Leopolda i Ireny Schmiererów w państwowej ochronce w Aradzie w kwocie 1762 K 74 h.

Petycya gminy Kozowy o subwencyę na sanacyę miasta.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 29. października 1908 przekazaną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya gminy Kozowy o subwencyę na sanacyę miasta.

Rozporządzeniem z dnia 19. kwietnia 1909 l. 29365 przesłał Wydział krajowy tę petycyę Wydziałowi powiatowemu w Brzeżanach do szczegółowego rozpatrzenia sprawy i przedłożenia relacyi, dotychczas jednak nie otrzymał odpowiedzi.

Petycye gmin Monasterzyska, Landestreu i Krynica o subwencyę względnie pożyczki na inwestycye.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1908 przekazane zostały Wydziałowi krajowemu do załatwienia następujące petycye:

1. Petycya gminy Monasterzyska o subwencyę na dokończenie regulacyi miasta po pożarze w r. 1903

2. Petycya gminy Landestreu o subwencyę na budowę wodociągów i

3. Petycya gminy Krynicy o udzielenie bezprocentowej pożyczki w kwocie 80.000—100.000 K na lat 50 na budowę kanałów i wodociągów.

Petycyi tych dla braku rozporządzalnych funduszów Wydział krajowy nie uwzględnił rozporządzeniem z dnia 17. września 1908 l. 117646, 27. paźdz. 1908 l. 109230 i 11. grudnia 1908 l. 109224.

Petycya Towarzystwa „Ruska Drużyna“ o zapomogę na sprawienie przyrządów do gaszenia ognia.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 31. października 1908 przekazaną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya Towarzystwa „Ruska Drużyna“ o zapomogę na sprawienie przyrządów do gaszenia ognia.

Ponieważ Wydział krajowy nie rozporządza żadnymi funduszami na podobne cele, pismem z dnia 8. stycznia 1909 l. 136274/08 przesłał powyższą petycyę krajowemu Związkowi ochotniczych straży pożarnych do załatwienia.

Pismem z dnia 4. lutego 1909 l. 245 oznajmił krajowy Związek, że tej petycyi nie może przychylnie załatwić, ponieważ Towarzystwo Ruska Drużyna w Turce nie należy do krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych.

O tem zawiadomiono powyższe Towarzystwo pismem z dnia 12. lutego 1909 l. 16049.

Petycya Anny Dziedzicowej o zapomogę.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z duia 16. października 1908 przekazaną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya Anny Dziedzicowej w Chęcinie o zapomogę.

Rozporządzeniem z dnia 3. listopada 1908 l. 113542 przesłał Wydział krajowy tę petycyę Wydziałowi powiatowemu w Żywcu celem polecenia Reprezentacyi gminnej w Chęcinie, aby ją załatwiła podług przepisów ustawy o przynależności z r. 1863 dz. u. kr. Nr. 105, względnie §. 35. ust. gm.

Petycya gr. kat. komitetu parafialnego w Chocimiu w sprawie odpisania kwoty pożyczonej w gminnej Kasie pożyczkowej na budowę cerkwi.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1908 przekazaną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya gr.-kat. komitetu parafialnego w Chocimiu o zatwierdzenie uchwały Rady gminnej z dnia 2. listopada 1907 względem odpisania kwoty pożyczonej w gminnej Kasie pożyczkowej na budowę cerkwi.

Rozporządzeniem z d. 24. listopada 1908 l. 117625 z powodów ustawowych Wydział krajowy nie uwzględnił powyższej prośby.

Pokrywanie starych budynków.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z 29. października 1907 Wydział krajowy okólnikiem z dnia 29. stycznia 1908 l. 129.088 zwrócił uwagę wydziałów powiatowych, że podług przepisu §. 20 ustęp 1. noweli z 15. maja 1907 dz. u. kr. Nr. 57 obowiązek krycia budynków materyałem ogniotrwałym tyczy się jedynie nowych budowli t. j. budowli stawianych już po wejściu w życie pomienionej noweli, że zatem nie ma on zastosowania w wypadku, jeśli właściciel budynku, zbudowanego jeszcze przed wydaniem tej noweli a krytego materyałem nie ogniotrwałym, zamierza ów budynek pokryć na nowo materyałem nieogniotrwałym, chyba że idzie o dachy budynków piątrowych, które w myśl ustępu 9-tego §. 20 cyt. noweli do lat dziesięciu od chwili wejścia w życie tej noweli muszą być bezwarunkowo zastąpione dachami ogniotrwałymi, oraz o budynki wymienione w §. 20 ustęp 13 cyt. noweli.

Zarazem polecił Wydział kraj. Wydziałom powiatowym wydać stosowne pouczenie do wszystkich Zwierzchności gminnych.

Instrukcya w sprawie pożyczek z krajowego funduszu pożyczkowego przeznaczonego na ułatwienie krycia budynków materyałem ogniotrwałym.

Uchwałą z 16. października 1908 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycye Wydziałów powiatowych w Kamionce strum., Horodence, Cieszanowie, Łańcucie i Skałacie o zmianę instrukcyi z d. 11. grudnia 1907 LW. 115.913 w sprawie pożyczek z krajowego funduszu pożyczkowego, przeznaczonego ne ułatwienie krycia budynków materyałem ogniotrwałym.

Wydział krajowy oświadczył powyższym Reprezentacyom powiatowym reskryptem z d. 2. listopada 1908 L. 107.657, że nie godzi się na żadne dalsze zmiany wymienionej instrukcyi prócz tych, które wprowadził już reskryptem z d. 4. lutego 1908 LW. 4105.

Petycya komitetu wykonawczego wiecu urzędników gmin, objętych ustawą gminną z r. 1896.

Uchwałą z d. 21. października 1908 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej petycyę urzędników gminnych w miejscowościach podlegających ustawie gminnej z r. 1896. Petenci domagają się, ażeby Wydział krajowy określił dla urzędników odnośnych gmin jednolitą kwalifikacyę, etat urzędników dla poszczególnych gmin, jednolity regulamin służbowy i jednolity statut emerytalny, oraz niedopuszczania emerytów wojskowych i cywilnych do ubiegania się o posady urzędników gminnych.

Powyższą petycyę przedłożył Wydział krajowy do zaopiniowaoia zebranym na koferencyi w dniu 7. czerwca 1909 delegatom Rad powiatowych, którzy na pytanie, czy istniejące przepisy co do etatu i kwalifikacyi urzędników gmin objętych ustawą gminną z r. 1896, są wystarczające, czy też wymagają zmiany, oświadczyli, że przepisy te są wystarczające i nie wymagają zmiany, na pytanie zaś, czy, i w jakiej mierze może być uwzględnioną petycya, dali odpowiedź przeczącą. Gdy także Wydział krajowy jest zdania, iż stosunki służbowe urzędników mogą być regulowane tylko uchwałami Rad gminnych, wkraczanie zaś Wydziału krajowego jest dopuszczalne tylko w toku instancyi z powodu rekursu a co do etatu z urzędu tylko w wypadku, gdyby uchwalony przez Radę gminną etat urzędników okazał się niewystarczającym do należytego załatwiania czynności własnego i poruczonego zakresu działania, nie może Wydział krajowy petycyę urzędników uwzględnić, natomiast w każdym szczegółowym wypadku sprawę dokładnie rozpatrzy i dopilnuje sprawiedliwego załatwienia przez właściwą władzę każdej sprawy wypływającej ze stosunku służbowego w danej gminie.

e) Inne sprawy ważniejsze,

Nadzór nad majątkiem i działalnością Reprezentacyj gminnych tudzież Reprezentacyj powiatowych.

W okresie od 1. kwietnia 1908 do końca czerwca 1909 dokonał Wydział krajowy lustracyi w następujących gminach:

a) Z miast, objętych ustawą gminną z r. 1889 w Trembowli. Nadto delegował Wydział krajowy komisye do Sambora w celu zbadania potrzeby zasięgnięcia przez gminę pożyczki i do Przemyśla w celu rozpatrzenia sprawy nabycia przez gminę zakładu elektrycznego.

b) W gminach podlegających ustawie gminnej z r. 1896: Bolechów, Dolina, Lisko, Olesko, Pilzno, Rawa ruska, Rożniatów i Ustrzyki dolne. Prócz tego badał Wydział krajowy komisyonalnie potrzebę zaciągnięcia pożyczek przez gminy Nowytarg i Radomyśl wielki.

c) W gminach objętych ustawą gminną z r. 1866: Baligród (pow. Lisko), Głowaczowa (pow. Pilzno). Knihinin wieś (pow. Stanisławów), Lutowiska (pow. Lisko), Mikuliczyn (pow. Nadwórna) i Schodnica (pow. Drohobycz).

Nadto badał Wydział krajowy na miejscu w Milnie (pow. Brody) sprawę kupna przez gminę lasu

Wreszcie dokonał Wydział krajowy lustracyi gospodarstwa Reprezentacyj powiatowych w Bohorodczanach, Brzeżanach, Drohobyczu, Horodence, Lisku, Łańcucie, Nowym Sączu, Pilznie, Przemyślanach, Ropczycach, Rudkach i w Żydaczowie.

W pomienionym okresie rozwiązane zostały Reprezentacye powiatowe w Bohorodczanach i Drohobyczu oraz Rady gminne w Jaworznie, Bohorodczanach, Toporowie, Turce, Radomyślu nad Sanem (pow. Tarnobrzeg), Zwięczycy (pow. Rzeszów), Gwoździcu (pow. Kołomyja), Bierzanowie (pow. Wieliczka), Ropie (pow. Gorlice), Zabłotówce (pow. Czortków), Truszowicach (pow. Dobromil) i Prusinowie (pow. Sokal). Prócz tego z powodu utworzenia nowych gmin i innych zmian terytoryalnych rozwiązane zoztały Reprezentacye gminne w Babinie (pow. Kałusz), w Hrycowoli (pow. Brody), w Nahorcach małych (pow. Kamionka), w Pełkiniach i Kruhelu (pow. Jarosław) w Oryszkowcach (pow. Bóbrka) i w Gaboniu oraz w Opalanie (pow. Nowy Sącz).

Konferencya delegatów Rad powiatowych.

Załatwiając wniosek posła Merunowicza uchwaliła Komisya gminna Wysokiego Sejmu w r. 1908 rezolucyę, polecającą Wydziałowi krajowemu, ażeby zwołał konferencyę delegatów Rad powiatowych dla przeprowadzenia rozprawy informacyjnej nad pytaniem, w jakich kierunkach i jakimi środkami Rady powiatowe, względnie Wydziały powiatowe mogłyby wpływać skuteczniej niż dotąd na ekonomiczne i kulturalne podniesienie powiatów — obok czynności, któremi się zajmują dotychczas. Jakkolwiek ten wniosek komisyi gminnej nie był przedmiotem obrad i uchwały sejmowej z powodu odroczenia Sejmu krajowego, jednakowoż wobec wyrażonych ze strony członków komisyi życzeń, ażeby Wydział krajowy z własnej inicyatywy zarządził konferencyę, odniósł się Wydział krajowy do wszystkich Wydziałów powiatowych z zapytaniem, czy uważają zwołanie konferencyi za wskazane i jakie przedmioty miały by być na zebraniu omówione. Gdy niemal wszystkie Wydziały powiatowe uznały odbycie konferekcyi za rzecz pożyteczną i zapowiedziały swój udział, oznaczył Wydział krajowy termin konferencyi na dzień 7. czerwca 1908 i przedłożył jej na zasadzie wniosków Wydziałów powiatowych ułożony kwestyonaryusz co do poruszonych spraw, celem dania nań odpowiedzi. Konferencya, którą Rady powiatowe obesłały bardzo licznie, przybyło bowiem 101 delegatów Rad powiatowych, obradowała w Sali sejmowej w d. 7. i 8. czewca 1908 pod przewodnictwem Marszałka krajowego. Protokół stenograficzny tych obrad dołączony jest pod **Aleg. A. 1.** /.

Zebrani delegaci Rad powiatowych dali odpowiedzi na kwestyonaryusz we formie wskazówek i życzeń oraz zastanowili się nad kilku dalszemi sprawami nieobjętemi kwestyonaryuszem, a poruszonemi na konferencyi, wszystkie zaś wypowiedziane myśli, wskazówki i życzenia są obecnie przedmiotem rozpatrzenia ze strony Wydziału krajowego, który postanowił materyał zawarty w protokole konferencyi zbadać i odpowiednio zużytkować.

Złożenie z urzędów naczelników gmin.

Od 1. kwietnia 1908 do końca czerwca 1909 złożyło c. k. Namiestnictwo za zgodą Wydziału krajowego 56 naczelników gmin na podstawie wyników dochodzeń dyscyplinarnych, przeciw nim przeprowadzonych, przyczem w 34 wypadkach poleciło c. k. Namiestnictwo Starostwom, ażeby spowodowały wdrożenie śledztwa karnosądowego z powodu zarzutu sprzeniewierzenia funduszów gminnych.

Sprawa zbadania stosunków dotyczących urzędników Rad powiatowych.

Wszystkie Wydziały powiatowe nadesłały odpowiedzi na rozesłany z powodu uchwały sejmowej z 15. listopada 1905 kwestyonaryusz co do stosunków urzędników Reprezentacyj powiatowych.

Nadesłane odpowiedzi leżą w aktach Wydziału krajowego dla użytku Wysokiego Sejmu.

Sprawy gospodarcze krajowych zdrojowisk i uzdrowisk.

Wskutek wejścia w życie ustawy z 11. października 1908 urządzającej stosunki zdrojowisk i uzdrowisk krajowych przeszły dotychczas przez c. k. Namiestnictwo załatwiane sprawy gospodarcze zdrojowisk i uzdrowisk na Wydział krajowy. Agendy te objął Departament I. Wydziału krajowego.

Na wystosowane zapytanie stwierdziło c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 27. marca 1909 L. 34.956, że za zdrojowiska uznane zostały dotychczas następujące miejscowości: Iwonicz, Krynica, Lubień, Morszyn, Rabka, Rymanów, Swoszowice, Szczawnica, Truskawiec i Żegiestów, za uzdrowisko zaś miejscowość Zakopane. Gdy z powodu wprowadzenia powołanej ustawy muszą być zmienione statuta rzeczonych zdrojowisk i uzdrowiska Zakopane, odniósł się Wydział krajowy dnia 23. kwietnia 1909 L. 36.552 do dotyczących komisyj zdrojowych (klimatycznej) ażeby przedstawiły swoje w tym względzie wnioski Wydziałowi krajowemu, który w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem zajmie się opracowaniem statutów, poczem statuta ogłoszone zostaną w dzienniku ustaw krajowych.

Kurs pisarzy gmin wiejskich przy Wydziale krajowym.

W r. 1908 odbył się XIV. z kolei kurs pisarzy dla gmin wiejskich, który przysporzył 42 ukwalifikowanych pisarzy.

Z tych otrzymało postęp:

celujący	6	kandydatów
b. dobry	8	„
dobry	21	„
dostateczy	6	„
ledwie dostateczny	1	kandydat.

Kursy dotąd przeprowadzone wydały ogółem 628 ukwalifikowanych pisarzy.

Wykazy egzaminowanych kandydatów na pisarzy gmin wiejskich udziela Wydział krajowy wszystkim Wydziałom powiatowym celem użyczenia poparcia zgłaszającym się na opróżnione posady w danym powiecie.

Dodatki gminne do podatków bezpośrednich.

Z mocy §. 80. ustawy z dnia 18. marca 1888 dz. u. kr. Nr. 36, względnie §. 82. ustawy z dnia 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51 i §. 86 ustawy z dnia 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24 Wydział krajowy, w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, zezwolił na pobór dodatków gminnych do podatków bezpośrednich w wysokości ponad 50% następującym gminom:

Powiat Biała.

w roku 1908 . . . . . 29 gminom

Powiat Bóbrka.

w r. 1908 . . . . . 25 gminom

Powiat Borszczów.

w r. 1908 . . . . . 1 gminie

Powiat Brody.

w r. 1908 . . . . . 1 gminie

Powiat Brzozów.

w r. 1908 . . . . . 5 gminom
w r. 1909 . . . . . 9 gminom

Powiat Buczacz.

w r. 1908 . . . . . 1 gminie

Powiat Czortków.

w r. 1908 . . . . . 11 gminom
w r. 1909 . . . . . 19 gminom

Powiat Dobromil.

w r. 1908 . . . . . 36 gminom

Powiat Dolina.

w r. 1908 . . . . . 2 gminom

Powiat Drohobycz.

w r. 1908 . . . . . 38 gminom
w r. 1909 . . . . . 35 gminom

Powiat Gorlice.

w r. 1908 . . . . . 42 gminom
w r. 1909 . . . . . 34 gminom

Powiat Grybów.

w r. 1908 . . . . . 9 gminom
w r. 1909 . . . . . 16 gminom

Powiat Husiatyn.

w r. 1908 . . . . . 11 gminom

Powiat Jasło.

w r. 1909 . . . . . 9 gminom

Powiat Kałusz.

w r. 1908 . . . . . 6 gminom

Powiat Kamionka strumiłowa.

w r. 1908 . . . . . 2 gminom

Powiat Kołomyja.

w r. 1908 . . . . . 4 gminom
w r. 1909 . . . . . 5 gminom

Powiat Kosów.

w r. 1908 . . . . . 18 gminom

Powiat Kraków.

w r. 1908 . . . . . 37 gminom

Powiat Łańcut.

w r. 1908 . . . . . 16 gminom

Powiat Mielec.

w r. 1908 . . . . . 6 gminom
w r. 1909 . . . . . 4 gminom

Powiat Myślenice.

w r. 1908 . . . . . 1 gminie
w r. 1909 . . . . . 8 gminom

Powiat Nowy Targ.

w r. 1908 . . . . . 17 gminom
w r. 1909 . . . . . 16 gminom

Powiat Nowy Sącz.

w r. 1908 . . . . . 49 gminom

Powiat Podhajce.

w r. 1908 . . . . . 2 gminom

Powiat Przemyśl.

w r. 1908 . . . . . 26 gminom

Powiat Rawa ruska.

w r. 1908 . . . . . 7 gminom

Powiat Rohatyn.

w r. 1908 . . . . . 24 gminom

Powiat Ropczyce.

w r. 1909 . . . . . 5 gminom

Powiat Rzeszów.

w r. 1908 . . . . . 1 gminie
w r. 1909 . . . . . 3 gminom

Powiat Sambor.

w r. 1908 . . . . . 5 gminom
w r. 1909 . . . . . 4 gminom

Powiat Sanok.

w r. 1908 . . . . . 29 gminom

Powiat Skałat.

w r. 1908 . . . . . 3 gminom

Powiat Sokal.

w r. 1968 . . . . . 43 gminom

Powiat Śniatyn.

w r. 1908 . . . . . 2 gminom

Powiat Stary Sambor.

w r. 1908 . . . . . 13 gminom

Powiat Stryj.

w r. 1908 . . . . . 38 gminom

Powiat Tarnów.

w r. 1908 . . . . . 11 gminom

Powiat Tarnopol.

w r 1908 . . . . . 1 gminie

Powiat Tarnobrzeg.

w r. 1908 . . . . . 56 gminom

Powiat Tłumacz.

w r. 1908 . . . . . 11 gminom

Powiat Trembowla.

w r. 1908 . . . . . 6 gminom

Powiat Turka.

w r. 1908 . . . . . 24 gminom
w r. 1909 . . . . . 33 gminom

Powiat Wadowice.

w r. 1908 . . . . . 12 gminom

Powiat Wieliczka.

w r. 1908 . . . . . 36 gminom

Powiat Zaleszczyki.

w r. 1908 . . . . . 4 gminom

Powiat Żółkiew.

w r. 1908 . . . . . 30 gminom

Powiat Żydaczów.

w r. 1908 . . . . . 5 gminom
w r. 1909 . . . . . 5 gminom.

Dodatki gminne do podatku konsumpcyjnego od mięsa i wina.

Z mocy §. 86. ustawy z 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24, względnie §. 82. ustawy z 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51. i §. 80. ustawy z 18. marca 1888 dz. u. kr. N. 36. Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem zezwolił na pobór wyższych dodatków gminnych do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina następującym gminom:

Brzesko — 100% od mięsa, wina, moszczu i jabłecznika na lat 5 od 1908.

Brzeżany — 100% od wina na lat 5 od 1909.

Biecz — 100% od wina na lat 5 od 1909.

Brody — 73·5% od mięsa i 100% od wina na 3 lata od 1909.

Chodorów — 60% od mięsa na lat 5 od 1908.

Chorostków — 100% od mięsa i wina na lat 5 od 1909.

Dąbrowa — 100% od mięsa i wina na lat 5 od 1908.

Drohobycz — 75% od mięsa przez rok 1908.

Horodenka — 100% od mięsa na lat 5 od 1909.

Kalwarya zebrzydowska 75% od mięsa i wina na 4 lata od 1909.

Krakowiec — 75% od mięsa, wina, moszczu owocowego i winnego na lat 5 od 1909.

Jarosław — 100% od wina na lat 5 od 1909.

Wieliczka — 100% od mięsa na lat 5 od 1909.

Nadwórna — 75% od mięsa na lat 5 od 1909.

Niepołomice — 100% od wina i mięsa na lat 5 od r. 1909.

Przemyślany — 100% od wina i mięsa na lat 5 od 1909.

Rzeszów — 100% od mięsa na lat 5 od 1908.

Skałat — 100% od mięsa i wina na lat 5 od 1909.

Stryj — 100% od mięsa na lat 5 od 1909 i 100% od wina na lat 5 od 1908.

Tyśmienica 100% od mięsa na lat 5 od 1909.

Opiaty gminne od napojów spirytusowych, piwa, miodu i t. d.

Na mocy postanowień §. 87. ustawy z dnia 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24, względnie §. 83. ustawy z dnia 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51. i §. 81. ustawy z dnia 18. marca 1888 dz. u. kr. Nr. 36., Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa zezwolił, następującym gminom na dalszy pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa, miodu i t. p.

Brzozów do końca r. 1915;

Chrzanów do końca r. 1911;

Czortków do końca r. 1918;

Dolina od napojów spirytusowych; miodu, wiśniaku, maliniaku i dereniaku do końca r. 1910, zaś od piwa do końca r. 1909;

Jaworów do końca r. 1910;

Kalwarya zebrzydowska do końca r. 1910.

Nadwórna do końca r. 1910;

Niepołomice od napojów spirytusowych i miodu do końca r. 1918 zaś od piwa do końca r. 1914;

Oświęcim do końca r. 1915;

Radomyśl do końca r. 1916;

Rohatyn do końca r. 1910;

Rymanów do końca r. 1910;

Sądowa Wisznia do końca r. 1913;

Skałat do końca r. 1916;

Sułkowice do końca r. 1910, i

Szczawnica wyżna do końca r. 1910.

Dodatki powiatowe do podatków bezpośrednich.

Z mocy postanowień §. 23. ustawy z dnia 17. czerwca 1874 dz. u. kr. Nr. 51, Wydział krajowy zezwolił pobierać następującym powiatom dodatki powiatowe ponad 20% podatków bezpośrednich, a mianowicie powiatowi:

1. Biała w r. . . .	1908 — 30%	obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.
„ . . .	1909 — 30%	
2. Bóbrka w r. . .	1908 — 34%	
„ . . .	1909 — 40%	
3. Bochnia w r. . .	1908 — 40%	
„ . . .	1909 — 40%	
4. Bohorodczany w r.	1908 — 31%	
„	1909 — 40%	

5. Borszczów w r. . . 1908 — 24%
„ . . 1909 — 24%
6. Brody w r. . . . 1908 — 33%
„ . . . 1909 — 33%
7. Brzesko w r. . . 1908 — 40%
8. Brzozów w r. . . 1908 — 40%
„ . . 1909 — 40%
9. Buczacz w r. . . 1908 — 30%
„ . . 1909 — 30%
10. Chrzanów w r. . . 1908 — 35%
„ . . 1909 — 35%
11. Cieszanów w r. . 1908 — 31%
12. Czortków w r. . . 1908 — 39%
13. Dobromil w r. . . 1908 — 39%
„ . . 1909 — 40%
14. Dolina w r. . . . 1908 — 34%
„ . . . 1909 — 38%
15. Drohobycz w r. . 1908 — 24%
„ . . 1909 — 32%
16. Horodenka w r. . 1908 — 31%
„ . . 1909 — 32%
17. Husiatyn w r . . 1908 — 40%
„ . . 1909 — 40%
18. Jarosław w r. . . 1908 — 38%
„ . . 1909 — 38%
19. Jasło w r. . . . 1908 — 27%
„ . . . 1909 — 30½%
20. Jaworów w r. . . 1908 — 22½%
„ . . 1909 — 22½%
21. Kałusz w r. . . . 1908 — 40%
„ . . . 1909 — 38%
22. Kamionka strum. w r. 1908 — 39%
„ 1909 — 40%
23. Kołomyja w r. . . 1908 — 33%
„ . . 1909 — 35%
24. Kosów w r. . . . 1908 — 40%
25. Kraków w r. . . 1908 — 31%
„ . . . 1909 — 32%
26. Krosno w r. . . . 1908 — 26%
„ . . . 1909 — 36%
27. Limanową w r . . 1908 — 37%
„ . . 1909 — 38%
28. Lisko w r. . . . 1909 — 22%

obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

29. Lwów w r. 1908 — 31% i 4% od fasyon. czynsz. najmu, w r. 1909 — 31% i 4% od fasyon. czynsz. najmu
30. Mielec w r. . . . 1908 — 40%
31. Mościska w r. . . 1908 — 36%
„ . . . 1909 — 40%
32. Myślenice w r. . . 1908 — 25%
„ . . 1909 — 25%
33. Nadwórna w r. . . 1908 — 29%
„ . . 1909 — 27%
34. Nisko w r. . . . 1909 — 36%
35. Nowy Sącz w r. . 1908 — 23%
„ . . 1909 — 23%
36. Nowy Targ w r. . 1908 — 40%
„ . . 1909 — 40%
37. Pilzno w r. . . . 1908 — 35%
„ . . . 1909 — 35%
38. Podhajce w r. . . 1908 — 32%

obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.

39. Rawa ruska w r. .	1908 — 38%	obok 18% ustawowego dodatku na cele drogowe.
„ . .	1909 — 38%	
40. Rohatyn w r. . .	1908 — 22%	
„ . . .	1909 — 35%	
41. Ropczyce w r. . .	1908 — 25%	
„ . .	1909 — 27%	
42. Rudki w r. . . .	1908 — 32%	
43. Rzeszów w r. . .	1908 — 32%	
„ . . .	1909 — 32%	
44 Sambor w r. . .	1908 — 23%	
„ . . .	1909 — 27%	
45. Sanok w r. . . .	1908 — 31%	
„ . . .	1909 — 31%	
46. Skałat w r. . . .	1908 — 40%	
„ . . .	1909 — 40%	
47. Śniatyn w r. . .	1908 — 32%	
„ . . .	1909 — 32%	
48. Sokal w r. . . .	1908 — 40%	
„ . . .	1909 — 40%	
49. Stryj w r. . . .	1908 — 26%	
„ . . .	1909 — 24%	
50. Tarnopol w r. . .	1908 — 40%	
„ . . .	1909 — 40%	
51. Trembowla w r. .	1908 — 39%	
„ . .	1909 — 39%	
52. Wieliczka w r. . .	1908 — 53%	
„ . . .	1909 — 36%	
53. Zaleszczyki w r. .	1908 — 27·95%	
„ . .	1909 — 28%	
54. Zbaraż w r. . . .	1908 — 27%	
„ . . .	1909 — 39%	
55. Złoczów w r. .	1908 — 40%	
„ . . .	1909 — 40%	
56. Żółkiew w r. . .	1908 — 35%	
„ . . .	1909 — 35%	
57. Żydaczów w r. . .	1908 — 40%	
„ . .	1909 — 40%	
58. Żywiec w r. . .	1908 — 33%	
„ . . .	1909 — 37⅓%	

Bachunki preliminarze powiatów i gmin.

Stosując się do polecenia Wysokiego Sejmu z 16. września 1907, Wydział krajowy przedkłada zamknięcia rachunkowe powiatów i gmin, a mianowicie:

Aleg. A. 2. 1. Zamknięcie rachunków za r. 1906 w dochodach funduszów powiatowych.

Aleg. B. 2. Zamknięcie rachunków za r. 1906 w wydatkach funduszów powiatowych.

Aleg. C. 3. Zamknięcie rachunków za r. 1906 w dochodach 30 miast.

Aleg. D. 4. Zamknięcie rachunków za r. 1906 w wydatkach 30 miast.

Aleg. E. 5. Wykaz dochodów i wydatków m. Lwowa i Krakowa wedle zamknięć rachunkowych za r. 1906.

Aleg. F. 6. Zamknięcie rachunków za r. 1905 w dochodach gmin małomiejskich i wiejskich.

Aleg. G. 7. Zamknięcie rachunków za r. 1905 w wydatkach gmin małomiejskich i wiejskich.

Nadto są złożone do przeglądu w Kancelaryi sejmowej wykazy wynikłości budżetów powiatowych, budżetów 30 miast i budżetów m. Lwowe i Krakowa na r. 1907 i wreszcie wykazy wynikłości budżetów gmin małomiejskich i wiejskich na r. 1906.

Autonomiczne instytucye kredytowe w r. 1905.

Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi wykazy autonomicznych instytucyi kredytowych podług stanu za r. 1905, a mianowicie:

Aleg. H. 1. Wykaz gminnych kas pożyczkowych.
Aleg. I. 2. Wykaz powiatowych kas pożyczkowych.
Aleg. K. 3. Wykaz powiatowych kas oszczędności i wreszcie
Aleg. L. 4. Wykaz miejskich kas oszczędności.

Wykaz podatków bezpośrednich i dodatków krajowych, powiatowych i gminnych.

Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi wykaz podatków bezpośrednich i dodatków krajowych, powiatowych i gminych według budżetów na r. 1909.

Rekursy w sprawach zarządu majątkiem i dobrem gmin i ich zakładów.

W czasie od 1. kwietnia 1908 r. do 31. maja 1909 r. wpłynęło do Wydziału krajowego 467 rekursów w przedmiocie administracyi majątkiem i dobrem gmin i ich zakładów.

Z tych uwzględniono w całości lub częściowo 115, nie uwzględniono 250, zwrócono do uzupełnienia 102.

Rekursy w sprawach budowniczych.

W czasie od 1. kwietnia 1908 r. do 31. maja 1909 r. wpłynęło do Wydziału krajowego 434 rekursów budowniczo-policyjnych. Z tych uwzględniono 122, odrzucono 224, zwrócono do uzupełnienia 88.

Orzeczenia c. k. Trybunału administracyjnego.

C. k. Trybunał administracyjny odrzucił następujące zażalenia:

1. Jakóba Silbersteina i Szymona Freya ze Lwowa od orzeczenia Wydziału krajowego z dnia 20. października 1906 r. L. 100436 w sprawie budowlanej.

2. Pauliny Tarnawskiej w Siedlcu od orzeczenia Wydziału krajowego z 27 listopada 1906 r. L. 108.170 w sprawie użytkowania lasu i pastwiska gminnego.

3. Marka Wischnitzera w Grzegórzkach od orzeczenia Wydziału krajowego z dnia 18. maja 1906 r. L. 43255 w sprawie dodatktów gminnych do podatku konsumcyjnego.

4. Mojżesza Halperna w Sokalu od orzeczenia Wydziału krajowego z 6. sierpnia 1907 r. L. 114414 w sprawie budowlanej.

5. Tille Riwe Reichowej w Tarnopolu od orzeczenia Wydziału krajowego z 17. maja 1907 L. 36506 w sprawie rekursowej.

6. Stanisława Horszowskiego i Saula Schmalzbacha we Lwowie od orzeczenia Wydziału krajowego z 22. marca 1909 L. 15715 w sprawie usunięcia straganów z owocami i skrzyń ze sieni ich realności.

7. Jana Basaraby z Lachowiec od orzeczenia Wydziału krajowego z 23. lipca 1907 L. 68962 w sprawie terminu rekursowego.

8. Chany Freidli Rabinowicz z Krakowa od orzeczenia Wydziału krajowego z 18. czerwca 1907 L. 48.539 w sprawie opróżnienia mieszkania stróża i ubikacyi piwnicznych.

9. Gminy Łobzów tudzież Benedykta i Marianny Kwaśnickich w Łobzowie od orzeczenia Wydziału krajowego z 26. lipca 1907 L. 60828 w sprawie sprzedaży gruntu gminnego.

Natomiast c. k. Trybunał administracyjny uchylił następujące orzeczenia Wydziału krajowego:

1. Orzeczenie z 12. października 1905 L. 84342 w sprawie sprzedaży parceli gruntownej w Drohobyczu,

2. Orzeczenie z 22. października 1907 L. 75493 w sprawie użytkowania pastwiska gminnego przez Maryę Lipschützową w Pobuku,

3. Orzeczenie z 11. grudnia 1906 L. 115004 w sprawie budowlanej Eti Fried,

4. Orzeczenie z 23. lipca 1907 L. 68028 w sprawie zarządu majątkiem gminnym w Ruskiej wsi.

5. Orzeczenie z 4. maja 1907 L. 37766 w sprawie użycia ceny kupna ze sprzedaży drzewostanu w Wełdzirzu na budowę cerkwi.

6. Orzeczenie z 26. lipca 1907 L. 72402 w sprawie budowlanej Mojżesza Heiselkorna w Stryju.

Fundacya ś. p. Edwarda Lewińskiego.

W myśl §. 5. aktu fundacyjnego ś. p. Edwarda Lewińskiego w roku 1909 rozdzielił Wydział krajowy odsetki od majątku zakładowego tej fundacyi w kwocie 2740 koron między 25 włościan w powiecie brzeskim.

Od roku 1883, w którym fundacya weszła w życie, aż do roku 1910 otrzymały zapomogę następujące powiaty: Żydaczów, Mościska, Kraków, Żywiec, Stary Sambor, Bochnia, Turka, Chrzanów, Rohatyn, Wieliczka, Borszczów, Brzozów, Ropczyce, Przemyślany, Nowy Targ, Jaworów, Dąbrowa, Cieszanów, Tarnów, Dobromil, Wadowice, Podhajce, Grybów, Rawa ruska, Limanowa, Buczacz i Brzesko.

Sprawa galicyjskiej Kasy Oszczędności.

Na posiedzeniu z d. 2. listopada 1908 powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie.

2. Sejm udziela Zarządowi galic. Kasy Oszczędności we Lwowie absolutoryum z rachunków tej Kasy za rok 1907.

Uchwały powyższe zakomunikował Wydział krajowy pismem z d. 17. listopada 1908 L. 117270 Dyrekcyi gal. Kasy Oszczędności.

Policya ogniowa.

Pożyczki z krajowego funduszu pożyczkowego przeznaczonego na ułatwienie krycia budynków materyałem ogniotrwałym.

Alegat N.

Od czasu wejścia w życie kraj. funduszu pożyczkowego, przeznaczonego na ułatwienie krycia budynków materyałem ogniotrwałym, po dzień 15. czerwca 1909 przyznał Wydział krajowy na cel powyższy według dołączonego ./· wykazu pożyczki w ogólnej kwocie 1,389.500 K, z czego wyasygnowano 1,109.674 K 89 h.

W szczególności przyznano:

a) na pożyczki dla ubogiej ludności wiejskiej i małomiejskiej celem ułatwienia jej ogniotrwałego krycia budynków — 1,266.000 K.

b) na zakładanie składów dachówek — 86.500 K.

c) na zakładanie fabryk i warstatów dachówek 37.000 K.

Przytem zaznacza się, że rozdzielając pożyczki z wymienionego funduszu, wynoszącego na podstawie uchwały Wys. Sejmu z d. 16. listopada 1905 roku kwotę 1,500 000 K względnie po zrealizowaniu pożyczki kwotę 1 396.500 K, Wydział krajowy uwzględniał również uchwałę Wys Sejmu z d. 31. października 1908, którą postanowiono, że pożyczki bezprocentowe z tego funduszu mają być udzielane nie tylko Reprezentacyom powiatowym, ale także osobom prywatnym na zakładanie fabryk dachówek cementowych i palonych tudzież płyt i rur betonowych.

Subwencya dla krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych.

Uchwaloną przez Wysoki Sejm subwencyę dla krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych na rok 1908 w kwocie 10.000 K wypłacił Wydział krajowy na ręce Rady zawiadowczej tego Związku w dwóch ratach półrocznych w styczniu i czerwcu 1908 r.

Z uchwalonej zaś subwencyi na rok 1909 w tej samej wysokości, wypłacił Wydział krajowy pierwszą ratę w kwocie 5.000 K w styczniu 1909.

Egzamina kwalifikacyjne naczelników zawodowych (gminnych) straży pożarnych.

Na podstawie rozporządzenia Wydziału krajowego z d. 2. lipca 1907 L 46037 Dz. u. kr. Nr. 102 odbył się d. 29. maja 1908 egzamin kwalifikacyjny na naczelników zawodowych (gminnych) straży pożarnych, do którego przystąpili następujący kandydaci:

1. Henryk Olszewski z Przemyśla;
2. Jan Karol dw. im. Dobrzański ze Stryja;
3. Władysław Ziembowicz z Jarosławia;
4. Emil Rychlewski z Drohobycza;
5. Jan Dziadosz z Tarnowa i
6. Wiktor Pokorny z Tarnobrzega.

Czterej pierwsi złożyli egzamin z wynikiem bardzo dobrym, dwaj ostatni z wynikiem dobrym.

Kursy pożarnictwa.

W czasie od 13. do 17. maja 1908 odbył się w Krakowie krajowy kurs pożarnictwa. Nadto w ciągu roku 1908 przeprowadzono — według relacyi krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych d. 22. października 1908 L. 2464 — następujące kursy pożarnictwa:

1. powiatowe: w Żywcu, Złoczowie, Brzeżanach, Stryju, Nowym Targu, Samborze, Mielcu, Dąbrowie i Chrzanowie;
2. lokalne; w Kańczudze i Limanowej.

Prócz tego odbyły się kursy pożarnictwa: w Tarnowie okręgowy dla komendantów oddziałowych, we Lwowie dla pisarzy gminnych i w Zniesieniu koło Lwowa dla członków Towarzystwa Kaczkowskiego.

Lustracye straży pożarnych.

Podobnie jak w latach poprzednich przeprowadził krajowy Związek ochotniczych straży pożarnych w r. 1908 liczne lustracye straży pożarnych, a dotyczące sprawozdania przedkładane Wydziałowi krajowemu służyły za podstawę do zarządzeń, mających na celu usunięcie dostrzeżonych braków w organizacyi tych straży.

XIII. Krajowy Zjazd strażacki.

W dniach 12. i 13. lipca 1908 odbył się w Krakowie XIII. krajowy Zjazd strażacki, w którym jako delegat Wydziału krajowego wziął udział Dr. Stefan Skrzyński, zastępca prezesa Rady powiatowej krakowskiej.

Protokół obrad tego zjazdu znajduje się w aktach Wydziału krajowego.

Statystyka pożarów.

W roku 1908 było w kraju 785 wypadków pożaru. W szczególności spaliło się 1425 domów mieszkalnych, 1704 budynków gospodarczych, 31 zakładów przemysłowych i 2 kościoły.

Wypadków śmierci z powodu pożaru było 14.

Szkodę materyalną obliczono na 5,008.200 koron, z czego ubezpieczono szkody do wysokości 2,145.400 K. Przyczyną pożarów było w 49 wypadków podpalenie, w 20 wypadkach zachodziło podejrzenie podpalenia, w 97 wypadkach nieostrożność, w 45 wypadkach wadliwa budowa, w 46 wypadkach pożar wzniecił piorun, zaś co do reszty wypadków przyczyny pożaru nie udało się wykryć.

B) Sprawy szkolne, koserwatorskie, teatralne, zasiłki i t. d.

a) Sprawy szkolne.

Projekt zniesienia przewyższających 6% dodatki do podatków prestacyj gmin i obszarów dworskich na utrzymanie nauczycieli.

Uchwałą z 28. października 1908 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby zebrawszy w porozumieniu z Radą szkolną krajową daty odnoszące się do wszystkich zobowiązań, które ciężą na gminach i obszarach dworskich na utrzymanie nauczycieli w myśl 2 go ustępu Art. 4. ustawy z 24. kwietnia 1894 Nr. 49 Dz. u. kr., przedłożył na sesyi Sejmowej sprawozdanie i postawił odpowiednie wnioski zmierzające do zrównania tych ciężarów.

Uchwałę powyższą Wydział krajowy zakomunikował Radzie szkolnej krajowej z prośbą o pomoc przy zebraniu dat potrzebnych do obliczenia efektu finansowego i o udzielenie Wydziałowi krajowemu uwag i opinii w przedmiocie projektowanej zmiany ustawy.

Zarazem polecił Wydział krajowy swemu oddziałowi rachunkowemu obliczenie cyfrowe prestacyj, jakie gminy wiejskie i obszary dworskie oraz miasta i miasteczka zaliczone do IV. klasy płac nauczycielskich tj. nieobjęte ustawami z 13. marca 1889 Nr. 24 Dz. u. kr. i z 3. lipca 1896 Nr. 51 Dz. u. kr., na mocy dobrowolnych zobowiązań uiszczać są obowiązane na utrzymanie nauczycieli szkół ludowych ponad 6% dodatki do podatków bezpośrednich, dalej obliczenie o ile to jest możliwem, wartości pieniężnej prestacyj w naturze uiszczanych na utrzymanie nauczycieli i wykazanie sumy zwiększonego wydatku, jaki spadłby na fundusz szkolny krajowy w razie zredukowania powyższych dobrowolnych zobowiązań na 6% dodatki do podatków bezpośrednich i wliczenia do tej 6% prestacyi wartości pieniężnej prestacyj w naturze.

Rezultat tego obliczenia sporządzonego przez Oddział rachunkowy Wydziału krajowego na podstawie ksiąg kontowych funduszu szkolnego krajowego, aktów Wydziału krajowego, orzeczeń Rady szkolnej krajowej, wykazów przedłożonych przez c. k. Urzędy podatkowe i wykazów przypisanych podatków bezpośrednich, dołączonych do budżetów powiatowych a względnie gminnych na r. 1909 — jest następujący:

I. Prestacye w formie dodatków do podatków bezpośrednich.

Suma podatków bezpośrednich przypisanych na r. 1907 w całym kraju z wyjątkiem miast Lwowa i Krakowa wynosi ogółem kwotę		21,012.630 K 92 g
Po strąceniu podatków przypisanych:		
1. w 30 gminach miejskich objętych ustawą z d. 13. marca 1889 r. . .	4,072.365 K 25 g	
2. w 141 gminach miejskich objętych ustawą z 3. lipca 1896 r. . .	2,229.079 „ 10 „	6,301.444 „ 35 „
pozostają podatki bezpośrednie przypisane od reszty gmin i obszarów dworskich w kwocie		14,711.186 K 57 g
od tej sumy należałoby obliczyć 6% dodatki szkolne, jakie byłyby w przyszłości opłacane w razie zniesienia wszelkich dobrowolnych zobowiązań ponad ustawowe 6%, i gdyby wszyst-		

kie gminy i obszary dworskie były obowiązane do uiszczania tych dodatków.

Ponieważ jednak wedle wykazu przedłożonego przez Radę szkolną krajową do LW: 106.370/08 było jeszcze w roku 1907 względnie z początkiem roku 1908 — **625** gmin, w których nie było szkoły i które nie należały do żadnego związku szkolnego, co stanowi około 10% ogólnej liczby **6.240** gmin w całym kraju — przeto potrąca się z powyższej sumy 14,711.186 K 57 g — 10% czyli kwoty . . . . . 1,471.118 K 65 g

pozostają zatem podatki bezpośrednie w kwocie . . . . . 13,240.067 K 92 g

od których przypadałyby 6%-we dodatki szkolne w kwocie . . . . . 794.404 „ — „

Po doliczeniu prestacyi przypisanych w formie dodatków do podatków na rok 1907:

1. w 30 miastach .	264.277 K — g	
2 w 141 miasteczkach	82.899 „ — „	
3. w mieście Krakowie 12% od sumy przypisanych podatków w kwocie 2,300.557 K =	267.067 „ — „	623.243 „ — „

wynosiłaby ogólna suma prestacyi szkolnych, które byłyby w przyszłości uiszczane w formie dodatków do podatków . . . . . 1,417 647 K — g

W porównaniu z sumą przypisaną z tego tytułu za rok 1907 wedle zamknięcia rachunku . . . . . 1,718.209 „ — „

okazuje się różnica w kwocie . . . . 300.562 K — g

Prestacye w gotówce.

Suma wszystkich prestacyi w gotówce przypisanych na rok 1907 wynosiła wedle zamknięcia rachunku za rok 1907 . . . . . 731.451 K — g

W sumie tej mieszczą się prestacye przypisane:

1. w 30 miastach .	403.236 K — g	
2. w 141 miasteczkach	185.439 K — g	588.675 „ — g

pozostają prestacye w gotówce od reszty gmin i obszarów dworskich . . . 142.776 K — g

III. Wartość pieniężna prestacyi w naturaliach

uiszczanych przez gminy i obszary dworskie na utrzymanie nauczycieli z tytułu dawniejszych zobowiązań wynosi wedle zamknięcia rachunku za r. 1907 32 000 K — g

W razie zredukowania dobrowolnych zobowiązań gmin i obszarów dworskich oraz miasteczek nie objętych

dwoma wymienionemi wyżej ustawami na ustawowe 6%-we dodatki do podatków bezpośrednich wynosiłby ubytek w dochodach funduszu szkolnego krajowego w przybliżeniu:

1. w prestacyach uiszczanych w formie dodatków do podatków j. w . .	300.562 K — g
2. w prestacyach opłacanych w gotówce jak wyżej	142.776 „ — „
3. w w prestacyach uiszczanych w naturaliach	32.000 „ — „
Razem . . .	475.338 K — g

Wynikłości powyższe można uważać za ścisłe jedynie co do ubytku w prestacyach gmin i obszarów dworskich uiszczanych w stałych kwotach w gotówce, gdyż obliczenie tego ubytku oparte jest na księgach kontowych Wydziału krajowego i zamknięciach rachunkowych funduszu szkolnego krajowego. Wykazany ubytek w dochodach z dodatków do podatków polegający na materyale mniej pewnym t. j. przeważnie na wykazach c. k. Urzędów podatkowych, można uważać tylko jako wynikłość do rzeczywistej zbliżoną.

Ściślejsze obliczenie prawdopodobnego ubytku w prestacyach opłacanych w formie dodatków do podatków bezpośrednich możnaby uskutecznić jedynie na podstawie szczegółowych wykazów przypisanych podatków bezpośrednich, obejmujących wszystkie gminy i obszary dworskie w całym kraju. Sporządzenie takiego obliczenia, które z powodu chwiejności cyfr podatkowych nigdy nie mogłoby być zupełnie dokładne, wymagałoby znacznie dłuższego czasu i byłoby połączone z niemałemi trudnościami.

Wydział krajowy mniema, że uzyskany na podstawie powyższego obliczenia rezultat, wykazujący ubytek w dochodach funduszu szkolnego krajowego w sumie około pół miliona koron jest dostatecznem oświetleniem projektu ze stanowiska finansowego. Nie mogąc dla braku opinii ze strony Rady szkolnej krajowej przedstawić swoich wniosków w tym przedmiocie ogranicza się Wydz. kraj. na razie na podaniu tego wyniku do wiadomości W. Sejmu. Przytem uważa za swój obowiązek zaznaczyć, że nawet w razie przychylnej dla projektu opinii Rady szkolnej krajowej nie mógłby ze względu na stan finansów krajowych i wobec wzrostu normalnych wydatków budżetu szkolnego na rok 1910 o $2^1/_2$ miliona koron ponad wydatki dotychczasowe oświadczyć się na razie za urzeczywistnieniem projektu, któryby spowodował nowe obciążenie tego budżetu o pół miliona koron.

W sprawie rewizyi Art. 1. ust. z 25. maja 1907 r. 49 Dz. u. kr. co do podziału płac nauczycielskich na 4 klasy.

Na posiedzeniu z 9. października 1908 powziął W. Sejm następującą uchwałę:

„Sejm uznając w zasadzie potrzebę rewizyi unormowanego w Art. 11. ust. z 1. stycznia 1889 Nr. 16 Dz ust. kr. w brzmieniu ustawy z 25. maja 1907 Nr. 49. Dz. u. kr. podziału wszystkich miejscowości w kraju na cztery klasy odnośnie do wysokości płac nauczycieli szkół ludowych pospolitych, poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową tę sprawę rozpatrzył i wnioski swoje na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył".

Uchwałę tę Wydział krajowy zakomunikował pismem z 16. stycznia 1909 l. 111.535 c. k. Radzie szkolnej krajowej z prośbą, aby sprawę w niej poruszoną wzięła pod swą rozwagę i objawiła Wydziałowi krajowemu swe zdanie. czyli

i w jaki sposób obowiązujące w tym względzie postanowienia zmienićby należało".

Opinii tej Wydział krajowy dotychczas nie otrzymał.

W sprawie zmiany Art. 17. ustawy o stosunkach prawnych nauczycieli szkół ludowych.

Uchwałą z 30. października 1908 polecił W. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową wziął pod rozwagę zmianę Art. 17. ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego i aby przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej odpowiednie wnioski.

Wydział krajowy zakomunikował tę uchwałę Radzie szkolnej krajowej z prośbą o objawienie zdania, przyczem nadmienił, że przy braku wszelkich wskazówek co do kierunku w jakimby zmiana Art. 17. nastąpić miała, można jedynie przypuszczać, że chodzi tu o zmianę tego Art. w taki sposób, aby prawo nauczycieli kierujących i samoistnych w szkołach wiejskich do korzystania z jednego morga ziemi ornej, nie było jak dotychczas, fakultatywnem, ale aby stało się bezwarunkowem tj. aby nauczycielom w razie niemożności dostarczenia tego pola, przyznawano odpowiednie odszkodowanie lub wynagrodzenie. Wydział krajowy zaznaczył przytem, że w takim razie pierwotna myśl, by przez dodanie morga pola przywiązać niejako nauczyciela do miejsca, gdzie pracuje i stworzyć między nauczycielem a ludnością wiejską rolniczą ścisły łącznik, byłaby zupełnie spaczoną.

Wyższe dodatki na mieszkanie nauczycieli szkół ludowych.

Według postanowienia Art. 16. ustawy z 25. maja 1907 Nr. 49. Dz. u. kraj. traktującego o dodatkach na mieszkanie nauczycieli szkół ludowych, mają być przyznane wyższe dodatki w miejscowościach graniczących bezpośrednio z miastami zaliczonemi do I. i II. klasy płac nauczycielskich pod warunkami i w wymiarze w tym artykule bliżej określonymi. Decyzya w tej sprawie przysługuje Radzie szkolnej krajowej po wysłuchaniu zdania Wydziału krajowego.

Celem wykonania tego postanowienia ustawy zwróciła się Rada szkolna kraj. do Wydziału krajowego o objawienie zdania, które w miejscowości graniczących z owemi miastami, należałoby zaliczyć do wyższej kategoryi dodatków na mieszkanie,

Wydział krajowy oświadczył Radzie szkolnej krajowej, że wobec stylizacyi wspomnianego ustępu art. 16. ustawy, określającej wyraźnie i dokładnie granicę wyjątkowego postanowienia, zadaniem Wydziału krajowego powołanego do wyrażenia opinii. może być jedynie oświadczenie się co do tego, które miejscowości podpadają pod określenie zawarte w ustawie. Wydział krajowy może więc w swej opinii stwierdzić jedynie faktycznie istniejący stan rzeczy, t. j. że zabudowania w tych a tych gminach, graniczących z jednem z miast zaliczonych do I. lub II. klasy płac nauczycielskich, stanowią dalszy, bezpośredni ciąg zabudowań miejskich, a przeto podpadają pod określenie zawarte w ustawie; nie może zaś Wydział krajowy oświadczć się za uwzględnieniem żadnej innej miejscowości, byłoby to bowiem interpretacyą ustawy, do czego Wydział krajowy nie ma kompetencyi.

Po tem zasadniczem określeniu danego stanowiska w tej sprawie oświadczył Wydział krajowy Radzie szkolnej, że zdaniem jego pod określenie zawarte w alinei 4. Art. 16. ustawy z 25. maja 1907 Nr. 49 Dz. u. kr. podpadają:

1. z pomiędzy gmin graniczących z miastem Lwowem gminy Kleparów, Sygniówka, Zamarstynów i Zniesienie;

2. z pomiędzy gmin graniczących z miastem Krakowem gminy Półwsie, Zwierzynieckie, Czarna wieś, Nowa wieś narodowa, Grzegórzki i Krowodrza;

3. z pomiędzy gmin graniczących z miastami zaliczonemi do II. klasy płac nauczycielskich, a mianowicie z miastem

a) Białą — gminy Lipnik i Komorowice,
b) Brodami — Starobrody,
c) Brzeżanami — Leśniki,
d) Buczaczem — Nagórzanka, Podlesie i Podzameczek,
e) Kołomyja — Diatkowice i Oskrzesińce,
f) Krosnem — Krościenko niżne,
g) Przemyślem — Wilcza i Przekopana,
h) Nowym Sączu — Dąbrówka niemiecka i Chełmiec polski,
i) Podgórzem — Płaszów, Ludwinów i Zakrzówek,
k) Sanokiem — Posada sanocka i Posada olchowska,
l) Śniatynem — Mikulińce,
m) Stanisławowem — Knihinin wieś i Knihinin kolonia,
n) Stryjem — Duliby,
o) Tarnowem — Gumniska,
p) Trembowlą — Wolica.
r) Złoczowem — Folwarki.

Z miastami Jasłem, Jarosławiem, Sokalem, Wadowicami i Żółkwią nie graniczy żadna miejscowość w sposób określony w powyżej wspomnianem postanowieniu ustawy.

Zaliczki na płace nauczycieli szkół ludowych.

Uchwałą z 30. października 1908 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową rozważył sprawę utworzenia funduszu na zaliczki pensyjne dla nauczycieli i odpowiednie wnioski co do sposobu załatwienia tej sprawy przedłożył na następnej sesyi.

Pismem z 23. stycznia 1909 l. 125.016/08 zakomunikował Wydział krajowy powyższą uchwałę c. k. Radzie szkolnej krajowej z prośbą o objawienie zdania i przedłożenie umotywowanych wniosków co do funduszów na ten cel potrzebnych i co do sposobu udzielania zaliczek, w szczególności pod jakimi warunkami, na jak długi termin spłaty, w jakich maxymalnych kwotach ewentualne zaliczki miałyby być udzielane i której władzy przysługiwać miałoby prawo przyznawania zaliczek. Obmyślenie i dokładne określenie tych szczegółów jest zdaniem Wydziału krajowego tem ważniejsze, że rzecz sama przy bliższem rozważeniu nasunąć musi poważne wątpliwości. Jakkolwiek bowiem nie da się zaprzeczyć, że żądanie, aby także nauczycielom szkół ludowych przysługiwało prawo utrzymywania zaliczek na płace, jest w zasiedzie słuszne, a w pewnych przypadkach zaliczki takie mogą być rzeczywiście dobrodziejstwem dla potrzebujących, to jednak przy ogromnej liczbie uprawnionych do korzystania z tego dobrodziejstwa łatwo przewidzieć, że nawet w razie wyznaczenia na ten cel znacznego stosunkowo kredytu, zaledwo drobna cząstka uprawnionych formalnie kompetentów mogłaby być uwzględnioną, ogromna zaś reszta pominiętych odnosiłaby wrażenie upośledzenia wobec tej garstki wybranych. Gdyby zaś z pominięciem względów budżetowych wyznaczono na zaliczki fundusz wystarczający na zaspokojenie wszystkich uprawnionych żądań, co jednak Wydział krajowy uważa za niemożliwe, to znowu łatwość uzyskania takiej bezprocentowej rozłożonej na raty pożyczki mogłaby się stać pobudką do zaciągania, może bez koniecznej potrzeby, długu którego spłata następnie przez długi szereg miesięcy, uszczuplałaby dotkliwie i tak dość szczupłe dochody nauczycieli. Ogromna ilość wnoszonych podań i nieuniknione osobiste zabiegi dla poparcia wniesionego podania, narażałyby ogół nauczycieli na wydatki bardzo często bezskuteczne. Wydział krajowy nie przesądzając opinii Rady szkolne

krajowej uważał za swój obowiązek zwrócić na te okoliczności jej uwagę i prosić, aby przy powzięciu decyzyi w tej sprawie wzięła je pod rozwagę

Na wniosek Rady szkolnej krajowej przedstawiony w jej piśmie z 30. czerwca br. odbyć się ma w Wydziale krajowym konferencya co do sposobu załatwienia tej sprawy.

Statystyka odżywiania się wiejskiej dziatwy szkolnej.

Uchwałą z 22. października 1908 wezwał Wysoki Sejm Wydział krajowy, aby poczynił kroki celem zebrania dat statystycznych w sprawie odżywiania się wiejskiej dziatwy szkolnej i używania przez nią napojów alkoholicznych.

Rada szkolna krajowa na zapytanie Wydziału krajowego oznajmiła pismem z 12. kwietnia b. r. l 18.396, że nie posiada w chwili obecnej żadnego materyału statystycznego ani też spostrzeżeń tak obszernych i dokładnych, któreby z należytą ścisłością pozwalały wglądnąć w poruszoną kwestyę. Zarazem oświadczyła ta władza, że jest gotową przedsięwziąć stosowne kroki, aby za pośrednictwem nauczycielstwa zebrać takie daty na których do pewnego stopnia możnaby polegać i tak zebrany surowy materyał oddać Wydziałowi krajowemu do rozporządzenia i analitycznego opracowania.

Sprawa ta będzie przedmiotem dalszych badań.

Nauka hygieny w szkołach ludowych.

Uchwałą z 29. października 1908 wezwał Wysoki Sejm Wydział krajowy, aby po porozumieniu się z Radą szkolną krajową zażądał od tejże wydania polecenia, by w każdej szkole na najwyższym stopniu nauki w danej miejscowości dzieci corocznie pouczane były o najważniejszych zasadach hygieny, o chorobach zakaźnych, tychże zaraźliwości i sposobach strzeżenia się od nich.

Uchwałę powyższą zakomunikowauo pismem z 16. stycznia 1909 l. 124 409/09 Radzie szkolnej krajowej z prośbą o oznajmienie, w jaki sposób wyrażonemu w tej uchwale żądaniu Wysokiego Sejmu zadość uczyniono.

W sprawie przyjęcia na etat krajowy szkół polskich w Białej i Leszczynach.

Wskutek petycyi Zarządu „Towarzystwa Szkoły ludowej“ w Krakowie, Wysoki Sejm uchwałą z 22. listopada 1905 polecił Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową zbadał sprawę „ukrajowienia“ szkół polskich w Białej i Leszczynach.

Na podstawie przeprowadzonych dochodzeń i wniosków c. k. Rady szkolnnj krajowej, postanowił Wydział krajowy odroczyć decyzyę w kwestyi ewentualnego ukrajowenia tych szkół aż do czasu, gdy przyjdzie do skutku podwyższenie płac nauczycieli szkół ludowych, zwłaszcza, że do r. 1907 frekwencya w klasach wydziałowych w Białej i frekwencya dzieci w czterech klasach szkoły pospolitej w Leszczynach była zbyt słabą i nie uzasadniała potrzeby zorganizowania szkoły wydziałowej męskiej w Białej tudzież 4-klasowej szkoły pospolitej w Leszczynach z językiem wykładowym polskim, a nadto wobec tej okoliczności, że w budynku szkolnym w Leszczynach mieściły się tylko dwie sale naukowe. Natomiast na wniosek Wydziału krajowego przyznał Wysoki Sejm Towarzystwu szkoły ludowej w Krakowie na utrzymanie prywatnych szkół polskich w Białej i Leszczynach na r. 1907 subwencyę w kwocie 40.000 K, którą to subwencyę Wysoki Sejm w budżetach na r. 1908 i 1909 uchwalił w podwyższonej kwocie 50.000 K.

Gdy podwyższenie płac nauczycieli szkół ludowych przyszło do skutku na mocy ustawy krajowej z 25. maja 1907 Nr. 49. Dz. u. kr. Wydział krajowy pismem z 21. stycznia 1908 l. 18863 zwrócił się do Rady szkolnej krajowej z oznajmieniem, że wy-

padałoby po zebraniu nowych dat przystąpić obecnie do rozstrzygnięcia kwestyi, czyli „ukrajowienie“ szkół prywatnych polskich w Białej i Leszczynach jest wskazanem.

Wobec tego Rada szkolna krajowa odniosła się do Zarządu głównego T. S. L. w Krakowie, czy podtrzymuje swą petycyę o ukrajowienie tych szkół, a następnie na prośbę tegoż Zarządu z 8. grudnia 1908 l. 8802 postanowiła uchwałą z 28. kwietnia 1908 l. 548 odroczyć sprawę przekształcenia prywatnej szkoły wydziałowej połączonej z pospolitą w Białej na szkołę publiczną ponieważ wskutek założenia seminaryum nauczycielskiego i gimnazyum polskiego w Białej nie jest jeszcze pewnem, czy nie należałoby w miejsce szkoły Wydziałowej męskiej otworzyć szkoły wydziałowej żeńskiej, a nadto wobec tej okoliczności, że budynek szkolny jest za szczupły i do oddania władzom szkolnym niegotowy.

Organizacyi publicznej szkoły 4-klasowej z językiem wykładowym polskim w Leszczynach jest na przeszkodzie zbyt słaba frekwencya dzieci, gdyż w r. b. uczęszcza do prywatnej szkoły utrzymywanej przez T. S. L. tylko 186 dzieci t. j. 96 chłopców i 90 dziewcząt, a w IV. klasie frekwencya dzieci nie dochodzi nawet cyfry 40, brak zatem warunków ustawą wymaganych.

Zreformowana szkoła średnia.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z 5. listopada 1908 polecającą Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową wziął pod rozwagę usiłowania Towarzystwa zreformowanej szkoły średniej i wstawił na ten cel odpowiedni zasiłek do budżetu na r. 1910 — zakomunikował Wydział krajowy pismem z 1. lutego 1909 l. 126.659/08 Radzie szkolnej krajowej z prośbą o objawienie zdania.

Petycya szkoły św. Józefa we Lwowie o subwencyę na budowę własnego domu.

Zarząd szkoły męskiej 4-klasowej im. św. Józefa we Lwowie, prowadzonej i utrzymywanej przez Kongregacyę Braci szkół chrześcijańskich wniosła do Wys. Sejmu w jesieni r. 1908 petycyę o subwencyę na budowę własnego budynku szkolnego. Uchwałą z 30. października 1908 przekazał Wysoki Sejm tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania, zdania sprawy na przyszłej sesyi sejmowej i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu preliminarza na r. 1910.

Wydział krajowy zażądał od c. k. władz szkolnych opinii o tej szkole, która wypadła jak najpochlebniej. C. k. Rada szkolna okręgowa lwowska stwierdza, że szkoła ta spełniając swe zadanie z jak najlepszym skutkiem, działa w duchu katolickim i polskim, że jakkolwiek językiem wykładowym jest język niemiecki, to jednak germanizacyjne tendencye są tej szkole zupełnie obce, bo założoną została jedynie w tym celu, aby dziatwę katolicką tak niemiecką jak polską, pragnącą nauczyć się języka niemieckiego, odciągnąć od szkoły ewangielickiej, która do czasu założenia tej szkoły była jedyną we Lwowie z językiem wykładowym niemieckim.

C. k. Rada szkolna krajowa stwierdza ze swej strony, że szkoła ta, zostająca pod protektoratem JE. ks. Arcybiskupa Bilczewskiego spełnia należycie swe zadanie i okazuje pieczołowitą dbałość o potrzeby i kierunek wychowawczy dziatwy narodowości polskiej. Szkoła ta nie ma jednak dotychczas odpowiedniego pomieszczenia, bo znajduje się w domu budowanym dla mieszkań prywatnych. Dlatego zarząd szkoły czyni usilne starania celem pozyskania funduszów na budowę domu odpowiedniego, aby szkoła także pod względem umieszczenia czyniła w zupełności zadość nowoczesnym wymogom.

*

Z tych powodów Rada szkolna krajowa uważa petycyę powyższą za uzasadnioną i godną poparcia.

Wydział krajowy postanowił wobec tego przyznać Zarządowi szkoły św. Józefa subwencyę na budowę własnego domu w kwocie 1000 K z ryczałtu uchwalonego przez Wys. Sejm w budżecie r. 1909 na zasiłki dla szkół zakładanych i utrzymywanych przez Towarzystwa.

Szkoła żeńska PP. Augustyanek w Krakowie.

Zgromadzenie PP. Augustyanek utrzymuje w Krakowie 5-klasową szkołę wydziałową żeńską połączoną z 4-klasową pospolitą. Do tej szkoły mającej prawo publiczności uczęszcza około 250 dziewcząt, które z bardzo małym wyjątkiem nie wnoszą żadnej opłaty, będąc dziećmi najuboższej ludności Kazimierskiej, a często otrzymują nawet pożywienie i odzież od Zgromadzenia. Roczne koszta utrzymania szkoły wynoszą około 7000 K, a Zgromadzenie otrzymuje na pokrycie tych wydatków subwencyę z funduszu szkolnego krajow. w kwocie 2000 K i od gminy m. Krakowa 2400 K rocznie.

W r. szk. 1906/907 wybudowało Zgromadzenie PP. Augustyanek nowy gmach szkolny kosztem 120.000 K i zużyło na to resztę własnego kapitału a nadto zmussone było zaciągnąć dług znaczniejszy. Ubytek dochodu z procentów od kapitału a nadto wzrost wydatków z powodu zadłużenia się, spowodowały Zgromadzenie PP. Augustyanek do wniesienia w r. 1908 petycyi do W. Sejmu o wydatniejszą subwencyę, a W. Sejm przekazał Wydziałowi tę petycyę do zbadania i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu preliminarza na r. 1910.

Gdy Rada szkolna krajowa petycyę tę usilnie poparła, Wydział krajowy uznał za rzecz słuszną przedstawić W. Sejmowi wniosek na jej uwzględnienie i wstawił do preliminarza fund. szkoln. kraj. na r. 1910 dla utrzymywanej przez Zgromadzenie PP. Augustyanek w Krakowie szkoły żeńskiej subwencyę 3000 K zamiast dotychczasowych 2000 K.

Liceum żeńskie Sióstr Nazaretanek we Lwowie.

Zgromadzenie Sióstr Nazaretanek utrzymuje we Lwowie od szeregu lat zakład naukowo-wychowawczy, który z pierwotnej 6-klasowej szkoły wydziałowej przekształcił się w ostatnich latach na liceum żeńskie i uzyskał prawo odbywania egzaminów dojrzałości i wydawania świadectw publicznych. Zakład ten pobiera z fund. szkoln. kraj. stałą roczną subwencyę 800 K.

Podczas sesji sejmowej r. 1908 wniósł Zarząd zakładu wychowawczego do W. Sejmu petycyę o podwyższenie otrzymywanej dotychczas subwencyi, uzasadniając prośbę wielką drożyzną artykułów żywności oraz ubytkiem dochodów z powodu panującej we Lwowie epidemii szkarlatyny.

Petycyę tę przekazał W. Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu preliminarza na r. 1910.

Po zbadaniu stanu rzeczy za pośrednictwem c. k. Rady szkolnej krajowej i na podstawie jej przychylnej opinii, postanowił Wydział krajowy nie proponować na teraz podwyższania stałej subwencyi, ale udzielić Zakładowi naukowemu jednorazowego zasiłku 500 K z funduszu przeznaczonego przez W. Sejm w Rubr. V. poz. 17. wydatków budżetu kraj. na rok 1909 na subwencye dla żeńskich seminaryów, gimnazyów i liceów.

Pet. gm. m. Lubaczowa o uwolnienie jej od prestacyi szkolnej.

Zgodnie z opinią Rady szk. kraj. nie uwzględnił Wydz. kraj. tej petycyi, ponieważ uiszczana prestacya nie jest zbyt wielką, a majątek zakładowy gminy przynosi znaczne dochody.

Przekształcenie szkół 6-klasowych w Horodence na wydziałowe.

W sprawie petycyi obywateli m. Horodenki o przekształcenie szkół 6-klasowych, męskiej i żeńskiej, na wydziałowe — przekazanej przez W. Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania, c. k. Rada szkolna krajowa oznajmiła Wydziałowi krajowemu, że przekształcenie obu szkół pociągnęłoby za sobą wydatek na płace nauczycieli większy od dotychczasowego, co najmniej o 16.000 K. Wydatek ten będzie się musiał znacznie jeszcze zwiększyć z powodu posuwania nauczucieli w klasach wydziałowych na wyższy stopień płacy i w razie systemizowania posad nauczycieli religii w szkole żeńskiej.

Przed powzięciem decyzyi co do wniosków jakieby w tej sprawie W. Sejmowi przedłożyć należało, postanowił Wydział krajowy odnieść się do Rady szkolnej krajowej o zarządzenie komisyjnego zbadania stosunków majątkowych gminy Horodenki celem ocenienia, czyli i jaka część tego, tak znacznego wydatku miałaby być ponoszoną przez tę gminę.

W sprawie przekształcenia 6-klasowej szkoły męskiej w Zaleszczykach na wydziałową.

Uchwałą z 3. listopada 1908 odstąpił W. Sejm petycyę gminy Zaleszczyki o zorganizowanie szkoły wydziałowej męskiej — Wydziałowi krajowemu do ponownego rozpatrzenia i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

C. k. Rada szkolna krajowa, której Wydział krajowy udzielił tę petycyę do zaopiniowania, oznajmiła pismem z 15. czerwca br. l. 28.993, że nie może na razie oświadczyć się za uwzględnieniem tej petycyi, a to dla braku warunków wymaganych w Art 7. ust. z 23. maja 1895 Nr. 57 Dz. u. kr., ponieważ od r. szk. 1907/8 frekwencya chłopców w klasie VI. nie dochodzi cyfry 30.

Prywatne gimnazyum w Jaworowie.

Petycyę gminy m. Jaworowa o stałą subwencyę w znaczniejszej kwocie na utrzymanie prywatnego gimnazyum w Jaworowie, przekazaną Wydziałowi krajowemu uchwałą sejmową z 30. października 1908 do zbadania i możliwego uwzględnienia w przyszłym budżecie, zbadał Wydział krajowy za pośrednictwem Rady szkolnej krajowej, a wynik badania jest taki:

Gmina m. Jaworowa po wieloletnich daremnych zabiegach i staraniach o utworzenie c. k. gimnazyum państwowego, postanowiła na razie założyć gimnazyum prywatne, a uzyskawszy na ten cel od Rady powiatowej w Jaworowie subwencyę na r. szk 1908/9 w kwocie 5000 K i przeznaczywszy ze swej strony na pierwszy rok szkolny dwie ubikacye w budynku magistrackim oraz dostarczywszy z funduszu miejskiego całe urządzenie dla I. klasy gimnazyalnej wraz z przepisanemi przyborami naukowemi, postarała się o siły nauczycielskie i z dniem 16. września 1908 wprowadziła w życie prywatne gimnazyum.

Według relacyi c. k. Starostwa w Jaworowie z dnia 6. czerwca 1909 l. 60 koszta utrzymania tego gimnazyum obliczono na rok słoneczny 1909 na 20.004 K 55 h. Na ich pokrycie otrzyma gmina od Rady powiatowej subwencyę 6.272 K. Sama zaś preliminowała w budżecie 4.924 K, co uczyni razem 11.200 K. W porównaniu z wydatkami w kwocie 20.004 K 55 h, okazałby się przeto niedobór 8803 K 45 h.

Nadmienić jednak należy, że w sumie wydatków na rok 1909 umieszczono całe urządzenie gabinetów zoologicznego, botanicznego i geograficznego oraz koszta założenia biblioteki nauczycielskiej i dla uczniów — tak polskiej jak ruskiej. Wydatki na ten cel równają się niemal z kwotą niedoboru powyżej wykazanego. Z każdym następnym rokiem ma przyby-

wać w normalnych warunkach jedna klasa, na której utrzymanie potrzebaby według zdania c. k. Starostwa zwiększać subwencyę co roku o 7 000 K.

Wydział krajowy mimo uznania dla zapobiegliwości gminy m. Jaworowa, nie może z zasadniczych względów oświadczyć się za uwzględnieniem jej petycyi o subwencyę z funduszu krajowego. Koszta założenia i wydatki na utrzymanie szkół średnich obowiązany jest ponosić c. k. Skarb Państwa a subwencyonowanie prywatnych szkół średnich z funduszu krajowego byłoby niejako wyręczaniem Skarbu Państwa przez fundusz krajowy, tem mniej uzasadnionem, że fundusz ten jest już i tak nad miarę obciążony rosnącemi z każdym rokiem w zastraszającej progresyi wydatkami na szkoły ludowe.

10-milionowa pożyczka krajowa na budowę szkół.

Uchwałą z 12. marca 1907 Wysoki Sejm upoważnił Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki aż do wysokości 10 milionow koron, przeznaczonej na zasiłki dla funduszów szkolnych miejscowych w myśl art. 9 ust. z 24 kwietnia 1894 Nr. 49 Dz. ust. kr. na budowę szkół przedewszystkiem w tych gminach, które dopełniły ciężących na nich obowiązków konkurencyjnych — jakoteż w dalszym rzędzie, w takich gminach, gdzie utworzeniu albo wprowadzeniu w życie szkoły jedynie brak budynku szkolnego stoi na przeszkodzie.

Zaciągnięcie tej pożyczki nastąpić miało w drodze stopniowej emisyi 4% obligacyi dłużnych w takiej kwocie, jaką Wydział krajowy na podstawie szczegółowych dat, przez Radę szkolną mu dostarczonych, na budowę poszczególnych szkół co roku uchwali.

Wykonanie powyższej uchwały sejmowej uległo zwłoce, gdyż z powodu chwilowo niepomyślnego targu pieniężnego, postanowił Wydział krajowy uchwałą z d. 25. czerwca 1907 LW: 35.330 odroczyć finansowanie tej pożyczki. Dopiero w r. 1909 emitowano obligacye dłużne tej pożyczki na sumę nom. wartości 5,000.000 K, które objął Bank krajowy po kursie 93 za 100. Uzyskaną w ten sposób gotówkę ulokowano w Banku krajowym na tymczasowym rachunku bieżącym.

Rada szkolna kraj. przypuszczając, że gminy uprawnione uchwałą W. Sejmu będą mogły już w r. 1907 korzystać z pożyczki 10-milionowej, zarządziła z wiosną 1907 budowę większej liczby szkół, a w następstwie tego przekroczyła zwyczajny kredyt uchwalony na r. 1907 w rub. V. poz. 17 budżetu funduszu szkolnego krajowego „zasiłki dla funduszów szkolnych miejscowych na budowę szkół“ o kwotę 77.000 K, wykazaną w zamknięciu rachunku funduszu szkolnego krajowego za rok 1907 jako "wydatek przebieżny".

Na podstawie sprawozdania Rady szkolnej krajowej z 28. lipca 1908 L 28317 do LW. 79.164/08 postanowił Wydział krajowy pokryć powyższe 77.000 K z pożyczki 10 milionowej, a mianowicie w porozumieniu z Radą szkolną krajową zostaną przeniesione na rachunek tej pożyczki zasiłki udzielone w roku 1907 następującym gminom:

1. Brody	(pow. Wadowice)	2.000 K
2. Sadzawa	(„ Bohorodczany)	5.000 „
3. Berest	(„ Grybów)	5.000 „
4. Łężany	(„ Krosno)	4.000 „
5. Łączany	(„ Wadowice)	4 000 „
	Do przeniesienia	20.000 K

	Z przeniesienia	20.000 K
6. Jamnica	(pow. Stanisławów)	6 000 „
7. Czaniec	(„ Biała)	6.000 „
8. Hłuboczek wielki	(„ Tarnopol)	4 000 „
9. Skorodyńce	(„ Czortków)	4.000 „
10. Turza	(„ Gorlice)	5.000 „
11. Banunin	(„ Kamionka)	3 000 „
12. Przyborów	(„ Żywiec)	8.000 „
13. Janówka	(„ Tarnopol)	3.000 „
14. Chełmiec pol.	(„ Nowy Sącz)	7.000 „
15. Lacko	(„ Dobromil)	11.000 „
	Razem	77.000 K

W roku 1908 upoważnił Wydział krajowy Radę szkolną krajową, na podstawie przedłożonych przez nią szczegółowych wykazów, do asygnowania poszczególnym gminom na budowę szkół jak akta LW: 65.575/08 i 79.164/08 zasiłków w łącznej kwocie 841.445 K 86 g, Rada szkolna krajowa skorzystała tylko częściowo z tego upoważnienia, asygnując w roku 1908 zasiłki następującym gminom:

1. Krużyki	(pow. Sambor)	2.000 K
2. Podlesie	(„ Buczacz)	3.000 „
3. Krzywice	(„ Przemyślany)	6.000 „
4. Sufczyn	(„ Brzesko)	2.000 „
5. Koszelów	(„ Żółkiew)	2.000 „
6. Bodzanów	(„ Wieliczka)	2.000 „
7. Krzywice	(„ Bohorodczany)	4.000 „
8. Piniany	(„ Sambor)	6.000 „
9. Milatyn	(„ Gródek)	3.000 „
10. Borki dom.	(„ Lwów)	3.000 „
11. Pletenice	(„ Przemyślany)	3.000 „
12. Grabowiec	(„ Bohorodczany)	4.000 „
13. Bielany	(„ Biała)	3.100 „
14. Meteniów	(„ Zborów)	4.000 „
15. Powerchów	(„ Rudki)	4.000 „
16. Kołbajowice	(„ Rudki)	6.000 „
17. Chłopówka	(„ Husiatyn)	3.000 „
18. Kornalowice	(„ Sambor)	3.000 „
19. Żelechów wielki	(„ Kam. strum.)	6.000 „
20. Streptow	(„ Kam. strum.)	5.000 „
21. Nowosiółki opaw.	(„ Rudki)	4.000 „
22. Sufczyn	(„ Brzesko)	2.000 „
23. Pistyń	(„ Kosów)	3.000 „
24. Wierchomla	(„ Nowy Sącz)	6.000 „
25. Grabownica	(„ Brzozów)	5.000 „
26. Koszelow	(„ Żółkiew)	1.000 „
27. Podlesie	(„ Buczacz)	2.000 „
28. Dublany	(„ Sambor)	10.000 „
29. Czasław	(„ Wieliczka)	4.500 „
30. Majdan	(„ Husiatyn)	5.000 „
31. Krużyki	(„ Sambor)	2.000 „
32. Zakrzów	(„ Wieliczka)	5.000 „
33. Kniesioło	(„ Bóbrka)	4.000 „
34. Bolanowice	(„ Mościska)	6.000 „
35. Skałat	(„ Skałat)	10.000 „
36. Jurczyce	(„ Podgórze)	6.000 „
37. Handzlówka	(„ Łańcut)	5.000 „
38. Lelechówka	(„ Gródek)	2.000 „
39. Zaczernie	(„ Rzeszów)	10.000 „
40. Dąbrowa	(„ Rzeszów)	5.000 „
	Do przeniesienia	171.600 K

	Z przeniesienia	171.600 K
41. Rzędzianowice	(„ Mielec)	2.000 „
42. Przyborów	(„ Żywiec)	2.000 „
43. Błotnia	(„ Przemyślany)	4.000 „
44. Pietrzykowice	(„ Żywiec)	2.000 „
45. Czernichów	(„ Rudki)	5.000 „
46. Zarubince	(„ Zbaraż)	2.000 „
47. Koszelów	(„ Żółkiew	1.000 „
48. Krzywiec	(„ Bohorodczany)	2.500 „
49. Sopotnia	(„ Żywiec	7.800 „
50. Leksandrowa	(„ Bochnia)	1.000 „
51. Słocina	(„ Rzeszów)	2.000 „
52. Łączany	(„ Wadowice)	2 000 „
53. Uhrynów	(„ Sokal)	4.000 „
54. Nosówka	(„ Rzeszów)	2.000 „
55. Urmań	(„ Brzeżany)	3.000 „
56. Kaczorowy	(„ Jasło)	1.200 „
57. Jelna	(„ Nowy Sącz)	3.000 „
58. Gródek	(„ Gródek Jag.)	20.000 „
59. Sadzawa	(„ Bohorodczany	1.000 „
60. Ebenau	(„ Gródek Jag.)	1.000 „
61. Bystrzyca	(okręg Drohobycz)	1.000 „
62. Siekierczyce	(pow. Sambor)	2.000 „
63. Bylice	(„ Sambor	2.000 „
64. Zalesie	(„ Rzeszów)	1.500 „
65. Łężany	(„ Krosno)	2.000 „
66. Mogilno	(„ Grybów)	4.000 „
67. Worochta	(„ Sokal)	2 500 „
68. Jeżowe	(„ Nisko)	6.000 „
	Razem	261.100 K
Z których do końca r. 1908 nie podjęto kwoty		35.200 „
Wypłacono zatem w roku 1908 . . .		225.900 K

Z powodu braku rozporządzalnego kredytu z pożyczki 10-milionowej zostały te zasiłki tak samo jak wyszczególnione wyżej zasiłki z roku 1907 w kwocie 77.000 K wypłacone zaliczkowo z funduszu szkolnego krajowego, a następnie przeniesione rachunkowo na rok 1909, w którym nastąpi pokrycie wszystkich zasiłków po koniec roku 1908 udzielonych z gotówki otrzymanej za obligacye dłużne pożyczki 10-milionowej.

W roku 1909 asygnowała Rada szkolna krajowa w dalszym ciągu częściowo na podstawie wspomnianych wyżej dwóch pism Wydziału krajowego, częściowo zaś na mocy upoważnienia do LW: 42.324/09 na sumę 1,155.300 K zasiłki następującym gminom:

1. Radwan	(pow. Dąbrowa)	4 000 K
2. Zakrzew	(„ Wieliczka)	2 000 „
3. Jabłonka	(„ Bohorodczany)	5.000 „
4. Baczków	(„ Bochnia)	4.000 „
5. Wróblik król.	(„ Krosno)	3.000 „
6. Stary Sambor	(„ St. Sambor	15.000 „
7. Smołuskowce	(„ Husiatyn)	3.000 „
8. Bielany	(„ Biała)	2.000 „
9. Jeżowe	(„ Nisko)	8.000 „
10. Rudnik	(„ Myślenice)	6.000 „
11. Nowosiółka korop.	(„ Buczacz)	3.000 „
12. Podhorce	(„ Złoczów)	1.400 „
13. Dominikowice	(„ Gorlice)	8.000 „
14. Zagorzany	(„ Gorlice	9.000 „
	Do przeniesienia	73.400 K

		Z przeniesienia	73.4000 K
15.	Markówka	(pow. Peczeniżyn)	1.000 „
16.	Wasylków	(„ Rawa)	2.000 „
17.	Nidek	(„ Wadowice)	2.000 „
18.	Czudowice	(„ Jarosław)	1.000 „
19.	Kłodzienko	(„ Żółkiew)	2.000 „
20.	Majdan	(„ Husiatyn)	1.500 „
21.	Barysz	(„ Buczacz)	10.000 „
22.	Lipinki	(„ Gorlice)	7.000 „
23.	Ładańce	(„ Przemyślany)	4.000 „
24.	Bratkówka	(„ Krosno)	4.000 „
25.	Czajkowice	(„ Rudki)	4.000 „
26.	Dzibułki	(„ Żółkiew)	4.000 „
27.	Czerna	(„ Chrzanów)	6.000 „
28.	Grabownica	(„ Brzozów)	4.000 „
29.	Radziszów	(„ Podgórze)	5.000 „
30.	Wróblik króll.	(„ Krosno)	4.000 „
31.	Sufczyn	(„ Brzesko)	2.000 „
32.	Słobódka doln.	(„ Buczacz)	3.000 „
33.	Błotnia	(„ Przemyślany)	4.000 „
34.	Bursztyn	(„ Rohatyn)	8.000 „
35.	Byczków	(„ Bochnia)	3.000 „
36.	Żelechów wielki	(„ Kamionka)	6.000 „
37.	Maszkienice	(„ Brzesko)	3.500 „
38.	Sterkowiec	(„ Brzesko)	3.000 „
39.	Liski	(„ Kołomyja)	1.000 „
40.	Czaniec	(„ Biała)	4.000 „
41.	Banunin	(„ Kamionka)	1.000 „
42.	Dublany I	(„ Sambor)	2.000 „
43.	Dublany II	(„ Sambor)	2.000 „
44	Kobyle	(„ Strzyżów)	5.000 „
45.	Nidek	(„ Wadowice)	5.000 „
46.	Nowe miasto	(„ Dobromil)	7.700 „
		Razem	195.100 K

Fundusz szkolny krajowy.

A. Majątek zarodowy.

Ogólny stan majątku zarodowego.

Ogólny stan majątku zarodowego wynosił z końcem roku 1908 wedle zamknięcia zachunku:

1. w papierach wartościowych zastrzeżonych na rzecz:

a) funduszu szkolnego krajowego .	41 500 K — g		
b) poszczególnych szkół ludowych	1,086.693 „ 34 „	1,128.193 K	34 g
2. Wartość dóbr i realności należących do funduszu szkolnego krajowego wynosiła		12.235 „	89 „
3. Należytości czynne wynosiły z końcem roku 1908:			
a) w kapitałach hipotekowanych:			
1. na rzecz poszczególnych szkół	10 390 K — g		
2. należących niegdyś do bractw kościelnych . .	4.365 „ 54 „	14.755 „	54 „
b) w pożyczce udzielonej na uposażenie fund. pożyczkowego na budowę szkół:			

w kapitale . .	584.611 K 90 g	
w odsetkach . .	7.417 „ 36 „	
w narosłych odsetkach od chwilowej lokacyi gotówki i 6% odsetkach zwłoki . .	54 119 „ 99 „	646.149 K 25 g
Ogólny stan czynny majątku zarodowego wynosił z końcem roku 1908 . .		1,801.334 K 02 g
Po strąceniu należytości biernych do zachodniego funduszu galicyjskiego stypendyjnego w kwocie		36.485 „ 84 „
okazuje się czysty stan czynny majątku zarodowego z końcem roku 1908 w kwocie		1,764.848 K 18 g
W porównaniu z takimże stanem z końcem roku 1907 w kwocie . .		1,761.558 „ 34 „
wynosi przyrost majątku zarodowego .		3.280 K 84 g

spowodowany wylosowaniem części efektów, za które zakupiono inne po niższym kursie wykupnem prestacyi ciążącej na dobrach Nagnajów tudzież dopisaniem odsetek za rok 1908 od kapitału udzielonego na uposażenie funduszu pożyczkowego na budowy szkół.

B. Majątek obrotowy.

Zaległości czynne odebrane od byłych funduszów szkolnych okręgowych.

Należytości czynne byłych funduszów szkolnych okręgowych, przelanych do funduszu szkolnego krajowego, wynosiły z końcem roku 1907 wedle ostatniego sprawozdania ogółem . . . . 24.887 K 68 g

z której wedle budżetu miała wpłynąć w roku 1908 kwota . 5.000 K — g

Na podstawie szczegółowych obrachunków dopisano w roku 1908 kwotę . 224 „ 57 „

razem . . . 25.112 K 25 g

natomiast odpisano na podstawie obrachunków przeprowadzonych przez c. k. Radę szkolną kraj. ze stronami konkurencyjnemi tudzież z powodu śmierci jednego restanta 4.786 K 36 g

Ogólne należytości czynne z tego tytułu wynosiły . . . . . 20.325 K 89 g

Na poczet tych należytości spłacono w roku 1908 . . . . . 646 „ 30 „

pozostała zatem w zaległości z końcem roku 1908 kwota . . . . . 19.679 K 59 g

Zaległości czynne od gminy miasta Krakowa.

Oprócz tego miał fundusz szkolny krajowy do żądania od miejskiego funduszu szkolnego okręgowego krakowskiego tytułem zwrotu udzielonych z funduszu krajowego po koniec roku 1894 zaliczek wedle ostatniego sprawozdania ogółem . . . . . 156.855 K 21 g

Na poczet tej zaległości zapłaciła gmina miasta Krakowa w roku 1908 . 7.536 „ 70 „

pozostała zatem zaległość z powyższego tytułu z końcem roku 1908 w kwocie . 149.318 K 51 g

Orzeczeniem c. k. Rady szkolnej krajowej z 13/12 1904 L. 38505 (akt LW. 126.525/04, nałożono na gminę miasta Krakowa obowiązek dopłacenia funduszowi szkolnemu krajowemu z tytułu ustawowej 12% prestacyi szkolnej za rok 1905 kwotę 59.448 „ 62 „

Wedle ostatniego sprawozdania wynosiła zaległa należytość z tego tytułu z końcem roku 1907 jeszcze kwotę . . 53.718 K 16 g

Na prośbę wniesioną przez gminę miasta Krakowa zezwolono jak akt LW. 103210/08 spłacić powyższą zaległość wraz z zaległą z końcem roku 1908 ustawową prestacyą szkolną za lata 1895 do 1898 w kwocie . . . . . 34.666 „ 78 „

razem więc kwotę . . 88.384 K 94 g

w 7-miu ratach rocznych po 12.626 K 42 g od roku 1909 począwszy.

Prestacye szkolne.

1. Należytość zaległa z początkiem roku 1908 z tytułu dobrowolnych zobowiązań w gotówce gmin, obszarow dworskich i innych stron, tudzież z przewyżki dochodów majątków zarodowych miast i miasteczek oraz od gminy miasta Białej na płacę nauczycieli wynosiła wedle ostatniego sprawozdania kwotę . . . . . 532.681 K 15 g

Z tego odpisano w ciągu roku 1908 32.226 „ 28 „

pozostało . . 500.454 K 87 g

Należytość bieżąca za rok 1908 wedle zamknięcia rachunku wynosiła . . 766.200 „ 72 „

razem . . . . 1,266.655 K 59 g

Na to zapłacono w roku 1908 . 760.249 „ 11 „

pozostała zaległość z końcem roku 1908 w kwocie . . . . . 506.406 K 48 g

w której mieści się już wykazana wyżej zaległa należytość od gminy miasta Krakowa za lata 1895 do 1898 w kwocie 34.666 K 78 g.

2. Należytość zaległa z tytułu dodatków do podatków od gmin i obszarów dworskich tudzież 3% dodatku okręgowego wynosiła z początkiem roku 1907 wedle ostatniego sprawozdania . . . . 859.372 K 63 g

Należytości bieżące z tego samego tytułu wynosiły wedle zamknięcia rachunku:

za rok 1907 — 2,351.846 K 20 g
za rok 1908 — 2,351.952 „ 90 „ 4,703.799 „ 10 „

razem . . . 5,563.171 K 73 g

Na to zapłacono:

w roku 1907 . . 2,285.121 K 33 g
w roku 1998 . . 2,307.797 „ 28 „ 4,592.918 „ 61 „

pozostała zaległość z końcem roku 1908 w kwocie . . . . . 970.253 K 12 g

Po doliczeniu zaległości wykazanej pod 1. w kwocie . . . . . 506.406 „ 48 „

okazuje się ogólna suma zaległych prestacyi szkolnych z końcem roku 1908 w kwocie . . . . . 1,476.659 K 60 g

a po strąceniu zaległości biernych z końcem roku 1908, które wynosiły wedle zamknięcia rachunku . . . 92.404 „ 54 „

właściwa zaległość czynna z końcem roku 1908 wynosiła . . . . 1,384.255 K 06 g

Celem spiesznego ściągnięcia zaległych prestacyi w gotówce przesyła się co roku szczegółowe wykazy wszystkim c. k. Starostwom; a zarazem uprasza się Prezydyum c. k. Namiestnictwa o ponaglenie w tej sprawie. Ostatnie takie zarządzenie dotyczące stanu zaległości po koniec roku 1908 zostało już wydane.

*

Zaliczki na budynki szkolne.

Stan niespłaconych zaliczek na budynki szkolne z końcem roku 1907 wynosił wedle ostatniego sprawozdania ogólną kwotę . . . . 1.342 K 64 g
Na to spłacono w roku 1908 . . 356 „ 32 „
Stan niespłaconych zaliczek wynosi zatem z końcem roku 1908 jeszcze kwotę 986 K 32 „

Od czasu utworzenia po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z 22. września 1892 osobnego funduszu pożyczkowego na budowę szkół nie udziela się już zaliczek z funduszu szkolnego krajowego, lecz ściąga się tylko raty dotychczas nie spłacone.

Taksy szkolne.

Zaległe należytości z tytułu taks spadkowych przypadające na rzecz funduszu szkolnego krajowego, wynosiły z końcem roku 1907 wedle ostatniego sprawozdania kwotę . . . . . 183.543 K 35 g
Z tego odpisano w ciągu roku 1908 36.917 „ 11 „
pozostało . . . 146.626 K 24 g
Należytość bieżąca za rok 1908 wedle zamknięcia rachunku wynosiła . . 258.718 „ 06 „
razem . . . 405.344 K 30 g
Na to zapłacono w roku 1908 . 246.634 „ 87 „
pozostała zaległość z końcem roku 1908 w kwocie . . . . . 158 709 K 43 g

Szczegółowe wykazy zaległych z końcem roku 1908 taks szkolnych przesłano już wszystkim c. k. Starostwom z prośbą o rychłe przymusowe ich ściągnięcie, a równocześnie odniosiono się do Prezydyum c. k. Namiestnictwa z prośbą o przynaglenie Starostw do tej czynności. Oprócz tego prowadzi się w tej sprawie liczne korespondencye z c. k. Sądami, Starostwami, Dyrekcyami Skarbowemi, Urzędami wymiaru należytości we Lwowie i Krakowie i Urzędami podatkowymi.

10% opłaty od zamężnych nauczycielek.

Zaległe należytości z tytułu 10% opłat potrącanych z poborów zamężnych nauczycielek po myśli art. 36. ust. kraj. z 11. czerwca 1905 (Dz. ustaw i rozp. kraj. Nr. 73) wynosiły z końcem roku 1907 wedle zamknięcia rachunku 9.235 K 30 g
Z tego odpisamo w ciągu roku 1908 . 1.112 „ 98 „
pozostało . . . 8.022 K 32 g
Sprostowana należytość bieżąca za rok 1908 wynosiła wedle zamknięcia rachunku 43.641 „ 74 „
razem . . . 51.664 K 06 g
Na to zapłacono w roku 1908 . . 38.958 „ 07 „
pozostała zaległość z końcem roku 1908 . 12.705 K 99 g

Inne należytości funduszu szkolnego krajowego.

Inne należytości czynne wynosiły z końcem roku 1907 wedle zamknięcia rachunku.
Odsetki od kapitałów . . . . 470 K 78 g
Dochohy z dóbr, realności i innych praw 7.651 „ 31 „
Daniny (dodatki) . . . . . 210 „ — „
Rozmaite wpływy . . . . . 35.538 „ 88 „
razem . . . 43.870 K 97 g
Z tego odpisano w ciągu roku 1908 . 4.384 „ 42 „
pozostało. . . 39.486 K 55 g

Należytości bieżące za rok 1908 wedle zamknięcia rachunku wynosiły:
Odsetki od kapitałów 71.172 K 97 g
Dochody z dóbr i realnosci . . . 43.337 „ 64 „

Daniny . .	704 K 20 g	
Zysk ze sprzedaży książek szkolnych	5.670 „ — „	
Dodatek z c. k. Skarbu Państwa . . .	109.885 „ 92 „	
Rozmaite wpływy	217.695 „ 59 „	448.466 K 32 g
razem . . .		487 962 K 87 g
Na to zapłacono w roku 1908 . . .		443.701 „ 22 „
pozostała zaległość z końcem roku 1908 .		44 251 K 65 g

Fundusz szkół ludowych z roku 1872.

Majątek tego funduszu wynosił w efektach nominalnej wartości z końcem roku 1908 wedle zamknięcia rachunku	206.578 K 81 g
Odsetki od tych efektów przyniosły w roku 1908 ogółem	8.107 „ 59 „
Z tego rozdzielono tytułem bezzwrotnych zasiłków na budowę szkół w roku 1908 gminom:	
a) w Pilchowie i Słotwinie po 800 K	1.600 „ — „
b) w Bęczalu dolnym, Słupnicy polskiej i Ostrem po 700 K . . .	2.100 „ — „
c) w Długoszynie, Kobylance i Lanckoronie po 600 K	1.800 „ — „
d) w Dylągowej i Borzęciu po 500 K	1.000 „ — „
e) w Rudzie, w Rechbergu, Zagórzu i Przebierzanach po 400 K . . .	1.600 „ — „
Ogółem rozdano w roku 1908 . .	8.100 K — g

B) Sprawy konserwatorskie.

Restauracya Zamku Żółkiewskiego.

Grono c. k. konserwatorów we Lwowie wniosło w jesieni r. 1908 petycyę do W. Sejmu o poleceniu Wydziałowi krajowemu, aby obmyślił sposoby i środki ocalenia Zamku Żółkiewskiego od ruiny. Petycya ta na podstawie uchwały sejmowej z 16. października 1908 została przekazaną Wydziałowi krajowemu.

Zamek Żółkiewski, jeden z najcenniejszych zabytków historycznych naszego kraju, głośna niegdyś rezydencya hetmana Stanisława Żółkiewskiego i króla Jana III. zbudowany w czworobok, posiada cztery skrzydła i obszerny dziedziniec wewnątrz. W trzech skrzydłach od strony miasta, będących własnością c. k. Rządu, mieszczą się urzędy państwowe a skrzydła te, mimo rozmaitych adaptacyi, zachowały swój pierwotny wygląd i utrzymują się w dobrym stanie.

Czwarte, główne skrzydło od południa należące do gminy m. Żółkwi znajduje się niestety w stanie mocno zaniedbanym razem z dwiema przyległemi basztami i kaplicą. A właśnie to skrzydło ma szczególną wartość pamiątkową, w niem bowiem mieściły się główne komnaty i sypialnie królewskie. Apartamenty te przedstawiają obecnie obraz zniszczenia. Okna, drzwi, marmurowe kominki, posadzki, powydzierane, stropy opadły, ściany i ozdoby poniszczone; gdzieniegdzie tylko pozostały resztki sztukateryi na ścianach gzemsów podsufitowych, malowideł; tarcze herbowe Żółkiewskich, Sobieskich i Radziwiłłów wapnem zabielone, okryte kurzem świadczą o dawnej świetnej przeszłości. Ze wspaniałej klatki schodowej, z pięknych krużganków słaby tylko pozostał ślad.

Przed kilkunastu laty dzięki subwencyi W. Sejmu skrzydło to zostało pokryte dachem, który obecnie w wielu miejscach grozi już zawaleniem, a każdy dzień coraz większe przynosi zniszczenie.

Przedstawiony w petycyi konserwatorów powyższy ubolewania godny stan rzeczy skłonił Wydział krajowy do podjęcia akcyi mającej na celu uratowanie tego cennego zabytku od zniszczenia. Pragnąc w tej sprawie przedstawić W. Sejmowi jak najrychlej swe wnioski, postanowił Wydział krajowy przystąpić do zebrania potrzebnego materyału i zwrócił się pismem z 1. marca 1909 l. 117.639/08 do Grona konserwatorów o udzielenie informacyi co do rozmiarów i kosztów zamierzonej restauracyi Zamku. W piśmie tem podniesiono, że niezbędnym jest przedewszystkiem plan i kosztorys jako podstawa do ocenienia finansowej strony sprawy i punkt wyjścia do rokowań z innymi czynnikami, które do kosztów restauracyi przyczynić się powinny.

W tym względzie akta Wydziału krajowego zawierają pewne wskazówki. Mianowicie uchwałą z 7. lutego 1895 przeznaczył W. Sejm na restauracyę Zamku królewskiego w Żółkwi subwencyę w kwocie 6000 złr. au. (12000 K) płatną w dwóch ratach po 3000 złr. z budżetów roku 1895 i 1896. Subwencya ta łącznie z subwencyą gminy m. Żółkwi została użytą na zabezpieczenie południowego skrzydła Zamku od niszczących wpływów atmosferycznych i na odrestaurowanie parterowych ubikacyj w tem skrzydle, które oddano następnie na użytek kasyna. Restauracya ta odbywała się pod kierownictwem b. c. k. konserwatora ś. p. Juliana Zachariewicza, na którego ręce subwencyę sejmową wyasygnowano i który w sprawozdaniu swem o tej restauracyi z 1. grudnia 1896 l. 13. zaznaczając potrzebę restauracyi całego tego skrzydła nadmienia, że z subwencyi sejmowej zatrzymał kwotę 400 złr. au. na koszta sporządzenia planu i kosztorysu tej restauracyi, że studya w tym celu są zrobione, plany są na ukończeniu, a skoro kosztorys będzie gotowy uda się ponownie do c. k. Centralnej Komisyi archeologioznej w Wiedniu o subwencyę z funduszów państwowych na cel tej restauracyi w kwocie 20.000 złr. Wspomina przytem że od Komisyi centralnej na prośbę w tej sprawie w sierpniu 1895 wniesioną otrzymał w bardzo życzliwych wyrazaoh przyrzeczenie poparcia tej prośby skoro tylko plany i kosztorysy będą przedłożone.

Akta Wydziału krajowego nie dają wyjaśnienia, czyli ś. p. Zachariewicz plany i kosztorysy wykończył i czyli je c. k. centralnej Komisyi przedłożył, co w każdym razie wypadałoby sprawdzić. W razie gdyby badania w tym względzie zarządzone, nie wydały dodatniego rezultatu, należałoby bezwarunkowo przedewszystkiem postarać się o sporządzenie planów i choćby przybliżonego kosztorysu projektowazej restauracyi, ten bowiem jest niezbędny jako punkt wyjścia dla dalszej akcyi Wydziału krajowego w tej sprawie.

Aż do chwili zamknięcia tego sprawozdania nie otrzymał jeszcze Wydział kraj. odpowiedzi na tę swoją odezwę.

Katedra ormiańska we Lwowie.

Petycyę JE. X. Arcybiskupa Teodorowicza o dalszą subwencyę na restauracyę katedry ormiańskiej we Lwowie przekazał W. Sejm uchwałą z 31. października 1908 Wydziałowi krajowemu do zbadania, sprawozdania i wstawienia odpowiedniej kwoty do budżetu r. 1910.

Rozpatrzywszy się w petycyi i dołączonych do niej alegatach Wydział krajowy przekonał się, że w obecnem stadyum tej sprawy, po dokonanem już w porozumieniu z c. k. centralną

Komisyą konserwatorską i Gronem krajowych c. k. konserwatorów sporządzeniu szczegółowych planów restauracyi i po sprawdzeniu kosztorysów przez departament techniczny c. k. Namiestnictwa, dalzze badanie tej sprawy przez Wydział krajowy co do potrzeby, sposobu i rozmiarów restauracyi katedry ormiańskiej byłoby niewątpliwie zbytecznem. Pozostaje jednak do zbadania kwestya funduszów potrzebnych na tę restauracyę i w tym względzie Wydział krajowy przed powzięciem decyzyi co do subwencyi na cel restauracyi udzielić się mającej, uznał za konieczne zwrócić się do JE. X. Arcybiskupa z prośbą o wyjaśnienie.

Według dołączonej do petycyi analizy kosztorysu restauracyi wydatek na ten cel potrzebny obliczono

na sumę	516.651 K
a po doliczeniu do tej kwoty kosztu nabycia placu przytykającego do katedry . .	150.000 K
suma wydatków wyniesie przeszło	660.000 K

Jako fundusz na pokrycie tego wydatku wymieniono w petycyi spodziewaną subwencyę gminy m. Lwowa w kwocie 100.000 K, tudzież spodziewaną subwencyę z c. k Skarbu Państwa w kwocie nie oznaczonej. Dalszem źródłem dochodu na pokrycie wydatku miałaby być subwencya z funduszu krajowego.

Przypuściwszy nawet, że wszystkie te subwencye razem wzięte pokryją znaczną część preliminowanego wydatku, nasunąć się musi pytanie, w czem znajdzie pokrycie reszta wydatku, która nawet w razie najpomyślniejszym przedstawiać się jeszcze będzie w sumie bardzo wysokiej.

Ponieważ petycya nie zawiera odpowiedzi na to pytanie, przeto Wydział krajowy zwrócił się do JE. X. Arcybiskupa Teodorowicza z prośbą o oznajmienie w jaki sposób i z jakich źródeł spodziewa się uzyskać resztę potrzebnych na restauracyę katedry funduszów tak, iżby wykonanie zamierzonego w projektowanych rozmiarach dzieła restauracyi tego cennego zabytku było zupełnie zapewnionem.

W odpowiedzi na powyższe pismo JE. Ks. Arcybiskup Teodorowicz w piśmie swem de praes. 9. lipca 1909 wyjaśnił, że koszta restauracyi katedry ormiańskiej we Lwowie, obliczone — jak wyżej podano — na przeszło 660.000 koron, znajdą pokrycie w następujących dochodach:

1. subwencya gminy miasta Lwowa .	100.000 K
2. subwencya z c. k. Skarbu Państwa, przyznana reskryptem c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z dnia 4. marca 1909 L. 8828	195.000 „
3. składki od dyecezyan . . .	100.000 „
Razem . . .	395.000 K

Pokrycie reszty kosztów restauracyi spodziewa się znaleść JE. ksiądz Arcybiskup w dochodach z kamienicy czynszowej, wystawionej na placu, zakupionym obok katedry, oraz w subwencyi krajowej, której wysokość w petycyi wyżej wspomnianej określono na 200.000 K.

Wydział krajowy, uznając z jednej strony konieczność przyczynienia się kraju znaczniejszym zasiłkiem do kosztów restauracyi zabytku tak pierwszorzędnego znaczenia, z drugiej jednak strony kierując się względami na równowagę budżetową, postanowił przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek przyznania na restauracyę katedry ormiańskiej we Lwowie subwencyi w kwocie 100.000 koron, płatnej w dziesięciu latach i wstawił pierwszą ratę w kwocie 10.000 koron do preliminarza budżetu na rok 1910.

Restauracya krużganków w klasztorze Franciszkanów w Krakowie.

Kilkakrotnemi uchwałami W. Sejmu (ostatnia z dnia 22. listopada 1905) przekazano Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania petycyę konwentu OO. Franciszkanów w Krakowie o subwencyę na restauracyę grużganków w tym klasztorze.

Krużganki te wspaniałymi swymi rozmiarami i pięknem gotyckiem sklepieniem należą, zdaniem znawców, do najprzedniejszych zabytków architektury średniowiecznej w Krakowie a znaczenie ich podnosi jeszcze zbiór kilkudziesięciu wielkich, po części współczesnych portretów biskupów krakowskich, którzy od końca XV. w. sami kazali je malować i klasztorowi ofiarowali. Są między nimi prawdziwe dzieła sztuki, a kilkanaście z nich ma wspaniałe ramy w kształcie ogromnych pomników, bogato rzeźbionych i złoconych. Tak portrety jak zwłaszcza ramy są wskutek starości i wilgoci mocno zniszczone. Rzeźby drewniane z XVII. i XVIII. w. rozsypują się i koniecznie potrzebują restauracyi. To też Wydział krajowy na wniosek c. k. konserwatorów uchwalił już w r. 1904 przedstawić Wys. Sejmowi wniosek na udzielenie z funduszu krajowego subwencyi na restauracyę tych zabytków. Ze względu jednak na wysokość sumy kosztorysowej, przenoszącej kwotę 45.000 K, na której pokrycie klasztor oprócz subwencyi 3.000 K udzielonej przez gminę m. Krakowa nie miał żadnych funduszów zastrzegł Wydział krajowy, że wniosek na udzielenie subwencyi krajowej przdstawi W. Sejmowi tylko w razie przyznania na ten cel subwencyi ze strony c. k. Skarbu Państwa aż do wysokości sumy na ten cel przez c. k. Rząd przyznanej. Po upływie lat 4 i po wielu staraniach oświadczyło wreszcie c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty reskryptem z dnia 3. lipca 1908 l. 46.981 gotowość do udzielenia subwencyi 10.000 K pod warunkiem, jeżeli taka sama kwota tytułem subwencyi przez kraj zostanie przyznaną. Wobec tego postanowił Wydział kraj. zapreliminować w budżecie na r. 1909 kwotę 2.500 K jako pierwszą ratę subwencyi 10.000 K udzielić się mającej na cel restauracyi krużganków w klasztorze Franciszkanów w Krakowie i zawiadomił pismem z dnia 4. grudnia 1908 l. 78.337 o tej uchwale c. k. Namiestnictwo dodając, że faktyczne przyznanie subwencyi w tej wysokości z c. k. Skarbu Państwa będzie warunkiem wypłacenia subwencyi krajowej.

Restauracya grobowca króla Bolesława Śmiałego w Ossiach.

Proboszcz kościoła parafialnego w Ossiach w Karyntyi wniósł podczas ostatniej sesji do Wysokiego Sejmu petycyę o udzielenie subwencyi na restauracyę tamtejszego kościoła ze względu na znajdujący się przy nim starożytny grobowiec króla polskiego Bolesława Śmiałego.

W. Sejm uchwałą z dnia 31. października 1908 przekazał tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania z poleceniem, aby w razie wstawienia odpowiedniej subwencyi do budżetu na r. 1910 wdrożył rokowania z c. k. Rządem o przyznanie subwencyi także z funduszów państwowych.

Po zbadaniu stanu rzeczy i przekonaniu się, że starożytny grobowiec króla Bolesława Śmiałego w Ossiach wymaga rzeczywiście restauracyi, w którym to celu zawiązał się w Krakowie osobny Komitet, zbierający składki na tę restauracyę, postanowił Wydział krajowy wstawić do preliminarza fund. kraj. na r. 1910 subwencyę w kwocie 500 K na restauracyę wspomnianego grobowca a zarazem odniósł się do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie z funduszów państwowych odpowiedniej na ten cel subwencyi.

W razie uchwalenia przez W. Sejm subwencyi przez Wydział kraj. preliminowanej, zostanie ona wypłaconą do rąk krakowskiego Komitetu obywatelskiego.

Inwentaryzacya zabytków budownictwa drewnianego w wschodniej części kraju.

Uchwałą z d. 31. października 1908 odstąpił Wys. Sejm petycyę p. Tadeusza Mokłowskiego o subwencyę na inwentaryzacyę zabytków drewnianych budownictwa kościelnego — Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania.

Grono c. k. konserwatorów we Lwowie, któremu Wydział kraj. udzielił tę petycyę do objawienia zdania oświadczyło, że p. Tadeusz Mokłowski znany jest Gronu jako zdolny i sumienny architekt, który z powierzanych mu kilkakrotnie zadań zbadania i opisania zabytków budownictwa zwłaszcza drewnianego, wywiązywał się zawsze w sposób zasługujący na zupełne uznanie. P. Mokłowski brał nadto udział w ważnych dla historyi sztuki polskiej badaniach brata swego, ś. p. Kazimierza Mokłowskiego nad rodzimem budownictwem drewnianem i posiada cenne w tym przedmiocie materyały. Z tych względów jest p. Tadeusz Mokłowski szczególnie ukwalifikowanym do podjęcia inwentaryzacyi budownictwa drewnianego, to też Grono popiera usilnie jego prośbę o subwencyę na ten cel i wnosi o wstawienie do prelimin. na r. 1910 subwencyi w kwocie co najmniej 1000 K. Grono zastrzega jednak, aby p. Mokłowski przeprowadzał tę inwentaryzacyę w porozumieniu z Gronem i pod tegoż kierownictwem i aby prace inwentaryzacyjne, dokonane przy pomocy subwencyi krajowej, ogłaszał wyłącznie w wydawnictwach Grona a mianowicie w „Tece konserwatorskiej". Z uwagi wreszcie, że Grono c. k. konserwatorów Galicyi zachodniej przeprowadza inwentaryzacyę zabytków drewnianych w swoim okręgu, musiałaby inwentaryzacya p. Mokłowskiego ograniczyć się do wschodniej części kraju.

Z tych powodów postanowił Wydział krajowy wstawić do preliminarza na r. 1910 subwencyę w kwocie 1000 K dla p. Tadeusza Mokłowskiego na cel inwentaryzacyi zabytków budownictwa drewnianego w Galicyi wschodniej z zastrzeżeniem, że ma być ona oddaną do rozporządzalności Grona c. k. konserwatorów we Lwowie.

Przebudowa kościoła Dominikanów w Tarnobrzegu.

Uchwałą z 31. października 1908 odstąpił W. Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania petycyę Komitetu przebudowy kościoła OO. Dominikanów w Tarnobrzegu o subwencyę na rozszerzenie kościoła.

Na zapytanie w tej sprawie do Grona c. k. konserwatorów w Krakowie wystosowane, otrzymał Wydział krajowy od c. k. konserwatora zabytków sztuki i pamiątek historycznych w okręgu Tarnowsko-Rzeszowskim odpowiedź ujemną, motywowaną tem, że podjęta bez wiedzy c. k. konserwatora budowa nowych wież, nie mająca nic wspólnego z rozszerzeniem kościoła, może tylko zeszpecić ładną barokową fasadę kościoła, nie zasługuje przeto na subwencyę z funduszu krajowego.

Restauracya starożytnej bożnicy w Chodorowie.

Na restauracyę starożytnej synagogi w Chodorowie uchwalił Wys. Sejm w budżecie kraj. na rok 1906 subwencyę 1000 K i takąż samą kwotę w budżecie na r. 1907. Subwencya ta służyć miała przedewszystkiem na odnowienie cennych starożytnych malowideł zdobiących ściany świątyni. Gdy jednak kosztorys tej restauracyi sporządzony przez artystę malarza p. Kaczor-Batowskiego wynosi około 3000 K, gmina zaś na pokrycie reszty wydatku z własnych funduszów zdobyć się nie może, przeto wniosła w r. 1908 petycyę do W. Sejmu o uchwalenie dodatkowe jeszcze 1000 K na cel tej restaura-

cyi, a W. Sejm uchwałą z dnia 31. października 1908 odstąpił tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania.

Grono c. k. konserwatorów popiera petycyę i wnosi na udzielenie subwencyi dalszych 1000 K z zastrzeżeniem, że subwencya użytą zostanie wyłącznie na odnowienie malowideł ściennych i że robota będzie powierzoną wskazanemu przez Grono malarzowi.

Na podstawie tej opinii postanowił Wydział krajowy wstawić do preliminarza na r. 1910 kwotę 1000 K jako uzupełnienie uchwalonego już dawniej funduszu na cel powyższy.

Starożytna synagoga w Złoczowie.

Petycya Zarządu głównej synagogi w Złoczowie o subwencyę na restauracyę, przekazana uchwałą Sejmową z dnia 31. października 1908 Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania, zasługuje zdaniem Grona c. k. konserwatorów wyrażonem w pismie z dnia 25. czerwca br. l. 106 na uwzględnienie. Synagoga ta pochodzi z drugiej połowy XVII. wieku; w r. 1654 Jan Sobieski zezwolił na jej budowę, później jako król zatwierdził ten przywilej w r. 1681. Przebudowaną została po pożarze w r. 1724, pokryta jest sklepieniem z lunetami, w których znajdują się rzeźby.

Zgodnie z wnioskiem Grona c. k. konserwatorów wstawił Wydział krajowy do preliminarza na r. 1910 subwencyę w kwocie 600 K na restauracyę tego zabytku.

Restauracya sal I piętra w zamku Oleskim.

Wskutek petycyi Grona c. k. konserwatorów Gal. wsch. o subwencyę krajową na restauracyę sali tzw. królewskiej i przyległych komnat I-piętra w zamku Oleskim, tudzież na przeprowadzenie niektórych dalszych robót restauracyjnych, jak bramy wjazdowej, podwórza i schodów, których koszt obliczył arch. p. Władysław Halicki ogółem na 12.298 kor., przyznał Wysoki Sejm w roku 1901 subwencyę w kwocie 2000 koron, a w roku 1904 dalszą subwencyę w kwocie 3000 K.

Według sprawozdań Grona konserwatorów roboty restauracyjne rozpoczęto w r. 1901, ponieważ jednak kwota 2000 K nie wystarczyła nawet na restauracyę sali tzw. królewskiej i przekroczoną została już wówczas o 414 K 43 hal., musiano przeto przerwać dalszą restauracyę, którą podjęto na nowo dopiero w roku 1904, po uzykaniu drugiej subwencyi sejmowej w kwocie 3000 kor.

Roboty te przeciągnęły się aż do roku 1907, bądź z powodu wadliwości dachu nad salą królewską (wiatr zrywał dachówki a woda deszczowa przeciekała przez sufit) bądź też dla braku odpowiednich rzemieślników do wykonania stylowej restauracyi.

Dopiero z wiosną 1908 r. ukończono w granicach rozporządzalnych funduszów restauracyę wymienionych powyżej sal i rozpięto na suficie sali królewskiej obrazy, które Grono konserwatorów odrestaurowało z własnych funduszów. Musiano jednak dla ochrony ich umieścić daszek z papy ogniotrwałej kosztem 416 K 55 h, nie objętych kosztorysem.

Dnia 24 lipca 1908 przeprowadził konserwator Prof. dr. Ludwik Finkel kollaudacyę zrestaurowanych komnat i stwierdził, że wykonane roboty odpowiadają zarówno cechom stylowym zamku Oleskiego, jak i przedłożonym w kosztorysie planom, od których odstąpiono tylko w kilku punktach dla braku funduszów. Mimo to koszta dotychczasowej restauracyi wynoszą 8590 kor. 09 hal.,w których mieści się już wydatek na daszek nad obrazami sufitowymi w kwocie 416 kor. 55 h. Ponieważ zaś — według sprawozdania Grona konserwatorów

z d. 21. lipca 1909 L. 149. arch. Halicki z subwencyi sejmowych wraz z narosłymi odsetkami otrzymał 5485 kor. 73 hal., pozostaje do pokrycia kwota 3104 K 36 h.

Grono konserwatorów, które poniosło już znaczne koszta na restauracyę obrazów sufitowych przez prof. Kühna (490 K) na ich rozpięcie (177 Kor. 73 h.) na częste wyjazdy konserwatorskie do Oleska itp., pokryto również w roku 1908 koszt daszku ochronnego 416 kor. 55 h., nie ma jednakże funduszów na zapłacenie arch. Halickiemu kwoty 2687 K 81 h., która mu się należy za dokonane już roboty i z tego powodu wniosło do Wydziału krajowego petycyę o pokrycie tej należytości z funduszów krajowych.

Wydział kraj. uznając przekroczenie przyznanych Gronu konserwatorów subwencyi sejmowych w łącznej kwocie 5000 K za usprawiedliwione tem, że ciągłość rozpoczętych w Olesku robót nie dozwalała przerwy i że w razie dalszej zwłoki znacznie wzrosłyby koszta restauracyi, postanowił wstawić do preliminarza budżetu krajowego na r. 1910 wydatek w kwocie 2600 kor. na pokrycie reszty należytości arch. Wł. Halickiego za dokonaną już restauracyę sali t. zw. królewskiej i przyległych komnat I. piętra w zamku Oleskim.

Kościół OO. Bernardynów w Gwoździcu.

Kościół OO. Bernardynów w Gwoździcu, będący zarazem kościołem pafialnym, zbudowany w r. 1730 w stylu barokowym, znajduje się w stanie takiego zniszczenia, że c. k. Starostwo w Kołomyi było zmuszone nakazać bezzwłoczną restauracyę z zagrożeniem, iż w przeciwnym razie przystąpi ze względów bezpieczeństwa publicznego do zamknięcia kościoła.

Kosztorys koniecznych robót obliczony — według opinii arch. p. Obmińskiego — za nizko, wynosi 19.270 kor. Z powodu ubóstwa parafii nie ma nadziei, aby całą tę kwotę dało się uzyskać w drodze konkurencyi.

Grono c. k. konserwatorów gal. wsch., stwierdzając potrzebę jak najrychlejszej restauracyi tego kościoła, będącego jednym z cenniejszych zabytków architektury XVIII. wieku, zwróciło się do Wydziału krajowego z prośbą o subwencyę na ten cel z funduszów krajowych.

Wskutek powyższej petycyi Grona konserwatorów Wydział krajowy wstawił do preliminarza budżetu na r. 1910 subwencyę na restauracyę kościoła OO. Bernardynów w Gwoździcu w kwocie 2000 K, pod warunkiem przyznania subwencyi w tej samej wysokości z c. k. Skarbu Państwa.

Subwencya na wydanie III. tomu „Teki grona c. k. konserwatorów Galicyi wschodniej.“

Grono c. k. konserwatorów Galicyi wschodniej przystąpiło w czerwcu b. r. do wydania III. tomu „Teki konserwatorskiej“, która obejmie dwie prace kons. Prof. Dra Hadaczka z zakresu archeologii, dwie prace kons. Dr. Barwińskiego, dotyczące zabytków archiwalnych, rozprawę p. Józefa Piotrowskiego o malarstwie cechowem lwowskiem i ewentualnie pracę X. Prof. Dra Fijałka z dziedziny archiwaliów. Koszta połączone z tem wydawnictwem będą bardzo znaczne, gdyż do kosztów druku tomu, zawierającego 18—20 arkuszy, doliczyć należy koszta 40 tablic światłodrukowych, wykonać się mających w zakładzie Angerera we Wiedniu, oraz około 30 cynkotypii w tekście, które dodane będą do wspomnianych prac prof. Hadaczka i p. Piotrowskiego. Przybliżone obliczenie wykazuje, że na wydanie III. tomu Teki potrzebnym jest fundusz, wynoszący co najmniej 5000 kor.

Na pokrycie tego wydatku posiada Grono wprawdzie wykazane w sprawozdaniu rachunkowem z d. 14. maja 1909 L. 78. zaoszczędzenie z lat poprzednich w kwocie 4006 K 22 h, będzie

*

mogło jednak z tej sumy przeznaczyć na druk „Teki“ najwyżej tylko 2500 do 3000 K, gdyż subwencya krajowa na cele konserwatorskie już od kilku lat okazuje się niewystarczającą z powodu zwiększonych agend Grona, a tem samem wzmożonych wydatków na utrzymanie Biura, podróże konserwatorskie, oraz doraźne zasiłki na niecierpiące zwłoki potrzeby ochrony zabytków.

Wskutek petycyi Grona konserwatorów z d. 22. lipca 1909 L. 151. Wydział krajowy wstawił do preliminarza budżetu krajowego na rok 1910 wydatek w kwocie 2000 kor. na koszta wydawnictwa III. tomu Teki konserwatorskiej.

Kraj. Archiwa aktów grodzkich i ziemskich.

Z powodu zamianowania p. Dr. Stanisława Kutrzeby profesorem Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie opróżniła się w kraj. Archiwum aktów grodzkich i ziemskich tamże posada I. adjunkta. Na podstawie rozpisanego konkursu i propozycyi Akademii Umiejętności nadał Wydział krajowy uchwałą z d. 19. maja 1908 opróżnioną posadę adjunkta I. klasy p. Dr. Franciszkowi Bujakowi, dotychczasowemu adjunktowi II. klasy, zaś opróżnioną przez to posunięcie posady adjunkta II. klasy p. Dr. Wacławowi Sobieskiemu, który przez dwa lata pracował przedtem w tem Archiwum jako aplikant.

Wydawnictwo Aktów grodzkich i ziemskich z fundacyi Alexandra hr. Stadnickiego.

W marcu b. r. wyszedł z druku Tom XX. tego wydawnictwa zawierający lauda sejmikowe Wiszeńskie z lat 1572—1648. Wraz z przedmową liczącą sześć arkuszy druku obejmuje ten tom ogółem 86 arkuszy druku. Redakcyę Wydawnictwa wymagającą wielkiego nakładu pracy i trudu prowadzi bezinteresownie p. Dr. Antoni Prochaska adjunkt kraj. Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie.

c) Sprawy teatralne.

Teatr miejski we Lwowie.

Kontrakt dzierżawy teatru miejskiego we Lwowie zawarty przez gminę m. Lwowa z p. Ludwikiem Hellerem na czas od 1. lipca 1906 do 30. czerwca 1912 r. został częściowo zmieniony umową dodatkową z 24. września 1908 obowiązującą od 1. lipca 1908

Oprócz kilku zmian mniejszego znaczenia wprowadzono tą umową do kontraktu ważne postanowienie zaostrzające kontrolę nad artystycznem kierownictwem teatru. Jeżeli mianowicie miejska Komisya teatralna uzna, że prowadzenie teatru w całości lub w pewnych działach nie odpowiada artystycznym wymaganiom stołecznego teatru, może ustanowić na koszt dzierżawcy doradcę artystycznego do wykonywania w zastępstwie Komisyi stałej kontroli i współudziału w układzie repertuaru, przygotowania przedstawień i reżyseryi.

Do współudziału w kierownictwie dramatu i komedyi pozyskała dyrekcya od jesieni 1908 na podstawie osobnej umowy, p. Tadeusza Pawlikowskiego b. dyrektora teatrów krakowskiego i lwowskiego. Fakt ten wszyscy miłośnicy teatru powitali z wielkiem zadowoleniem, akwizycya ta bowiem zapewnia dyrekcyi w zakresie artystycznego kierownictwa radę i pomoc wytrawnego i wytwornego znawcy teatru.

W sezonie 1908/9 (od 1. września 1908 do końca czerwca 1909) dano w teatrze miejskim we Lwowie ogółem 377 przedstawień. Z tej liczby przypada na dramat i komedyę przedstawień 206, na operę 110, reszta na operetkę.

W dziale dramatu wystawiono 96 sztuk oryginalnych a 110 obcych. Z pomiędzy autorów polskich przypada na Słowackiego przedstawień 12, Fredrę 4, Wyspiańskiego 12, Rydla

6, Anczyca 5, Zapolską 5, Nowaczyńskiego 8. Z autorów obcych wystawiono Szekspira 12 razy, Schillera 5, Moliera 5, Ibsena 7, Sardou 13 razy.

W sobotnich przedstawieniach popołudniowych dla młodzieży szkolnej wystawiano sztuki oryginalne Słowackiego, Fredry, Wyspiańskiego, Anczyca, Rydla, Starzeńskiego; repertuar sztuk obcych składał się z utworów Szekspira, Moliera, Schillera i Gutzkowa.

W dziale opery wystawiono oryginalną operę w 4 aktach Ludomira Różyckiego pod tytułem „Bolesław Śmiały“ (5 przedstawień) z obcych zaś trzy nowe opery a to: „Madame Butterfly“ Pucciniego, „Królowę Saby“ Goldmarka i „Demona“ Rubinsteina. Największem i niebywałem we Lwowie powodzeniem cieszyła się wystawiona z wielką starannością opera „Madame Butterfly“, którą przedstawiono 28 razy przy zawsze zapełnionej sali.

Występowali w operze Marcelina Sembrich-Kochańska (3 razy), Janina Korolewicz-Waydowa (52 razy), Irena Bohuss (29 razy), Helena Oleska (16 razy), Adam Didur (6 razy), Modest Męciński (21 razy) — z pomiędzy obcych Mattia Battistini (12 razy).

Ubiegły sezon teatralny nie ustępował na ogół poprzednim i odznaczał się zwłaszcza w dziale operowym niezwykłem urozmaiceniem; a chociaż nie wszystkie przedstawienia stały na wysokości słusznych artystycznych wymagań, a personal operetkowy w dziale ról męskich raził wielu brakami, to jednak nie można zaprzeczyć że Dyrekcya dokładała starań dla zadowolenia publiczności i utrzymania sceny i opery na przyzwoitym poziomie.

Teatr miejski w Krakowie.

W sprawozdaniu niniejszem zapisać trzeba zaraz na wstępie ciężką stratę, jaką teatr polski a w szczególności teatr krakowski poniósł przez zgon ś. p. Dr. Karola Estreichera. Znakomity znawca i wielki miłośnik teatru, był ś. p. Estreicher od czasu istnienia Komisyi teatralnej jednym z delegatów Wydziału krajowego do tej Komisyi i referentem jej artystycznym, a gruntowne i z nadzwyczajną sumiennością opracowane sprawozdania jego o stanie teatru krakowskiego, przechowane w aktach Wydziału krajowego zawierają obfite i nader cenne materyały do historyi teatru krakowskiego.

W miejsce ś. p Estreichera zamianował Wydział krajowy delegatem swoim do Komisyi teatralnej p. prof. Dr. Józefa Flacha, który objął swe funkcye w listopadzie 1908 r. Komisya ta składa się obecnie z 2 delegatów m. Krakowa pp. Dr. Adama Doboszyńskiego i Henryka Szatkowskiego i z 2 delegatów Wydziału kraj. pp. Dr. Jerzego hr. Mycielskiego i Dr. Józefa Flacha. Przewodniczącym jest prezydent miasta Krakowa, referentem artystycznym p. Dr. Flach, administracyjnym p. Szatkowski.

Teatr krakowski dał w pierwszym półroczu 1908 przedstawień 183 w drugim półroczu 145. Sztuk wystawiono ogółem 98 między któremi 51 było utworów autorów polskich. Największą liczbę przedstawień w I. półroczu miał utwór Nowaczyńskiego pod tyt. „Car Samozwaniec“, który wystawiono ogółem 29 razy; w II. półroczu największe powodzenie miał dramat Wyspiańskiego „Noc Listopadowa“ wystawiony 14 razy. Komisya stwierdza, że repertuar na ogół był zestawiony umiejętnie, podnosi jednak że zbyt mało uwzględniano Fredrę i że zapomniano prawie zupełnie o Szekspirze. W personalu aktorskim są pewne luki powstałe po ustąpieniu kilku wybitniejszych sił jak Mielewskiego, Zelwerowicza i innych, mimo to jednak stan teatru w okresie objętym sprawozdaniem nie dawał powodu

do ujemnej krytyki a niektóre przedstawienia jak przedewszystkiem „Nocy Listopadowej“ dzięki umiejętnej i wytrwałej pracy kierownika teatru p. Solskiego, zasługiwały na najwyższe uznanie.

Teatr ludowy w Krakowie.

Po całorocznej blisko przerwie (od lipca 1907 do maja 1908) rozpoczął teatr ludowy w Krakowie na nowo swą działalność pod kierownictwem p. Stanisława Poleńskiego, a Wydział krajowy na prośbę tegoż kierownika, popartą przez p. prezydenta m. Krakowa wypłacił mu z dotacyi 2000 K na ten cel przez W. Sejm uchwalonej subwencyi w kwocie 1000 K za rok 1908.

Od kwietnia br. objął kierownictwo w Krakowie p. Edmund Rygier b. dyrektor teatru polskiego w Poznaniu.

Teatr ludowy we Lwowie.

Teatr ludowy we Lwowie w r. 1908 wcale nie istniał, zatem uchwalona dla niego subwencya w kwocie 2000 K wykazaną zostanie w zamknięciu rachunków za r. 1908 jako zaoszczędzenie.

Wynik konkursu dramatycznego polskiego z r. 1907.

Na konkurs dramatyczny polski rozpisany przez Wydział krajowy uchwałą z 4. maja 1907 l. 12.319 nadesłano ogółem sztuk 50, z których jedną autor wycofał. Z pozostałych 49 jedenaście deklarowano jako przeznaczone dla teatrów włościańskich i te Wydział krajowy przesłał do ocenienia powołanym do tego pp. Dr. Zygmuntowi Gargasowi i Arturowi Zarembie Cieleckiemu, resztę zaś w liczbie 38 rozdał członkom Komisyi konkursowej do ocenienia i sprawozdania.

Skoro nadeszły wszystkie sprawozdania zaprosił Wydział krajowy Komisyę konkursową na posiedzenia plenarne, które rozpoczęły się 29. maja 1908. W posiedzeniach Komisyi pod przewodnictwem członka Wydziału krajowego Dra Józefa Wereszczyńskiego brali udział pp. Adam Krechowiecki, Dr. Antoni Małecki, Tadeusz Pawlikowski, Ludwik Heller i Ludwik Solski. Członkowie Komisyi Dr. Karol Estreicher i Ludomił German usprawiedliwili swą nieobecność.

Po wysłuchaniu sprawozdań składanych przez poszczególnych członków Komisyi z utworów konkursowych przekazanych im do ocenienia, i po przeprowadzeniu dyskusyi nad temi sprawozdaniami, przeznaczyła Komisya do wspólnego czytania następujące sztuki:

1. „Święta Julia“, dramat w 4 aktach,
2. „Kamerton śmierci“, dramat w 3 aktach a 4 odsłonach,
3. „Szaman“, dramat współczesny w 5 aktach,
4. „Teraz“, komedya w 3 aktach;

z pomiędzy zaś sztuk przeznaczonych dla teatrów włościańskich, utwór pod tyt.

5. „Ojcowizna“, w 3 obrazach z muzyką i
6. „Na muzyce“, obrazek ludowy, w 1 akcie.

Po odczytaniu tych sztuk i przeprowadzeniu nad każdą z nich szczegółowej dyskusyi uchwalono jednomyślnie: nagrodę 500 K przeznaczoną dla utworów odpowiednich dla teatrów włościańskich przyznać utworowi pod tyt. „Ojcowizna“ której autorem jest p. Franciszek Gabryel Domnik zamieszkały w Krakowie.

Uchwalono dalej utwór pod tyt.: „Na muzyce“ zalecić do wydrukowania w Bibliotece teatrów włościańskich.

Komisya zastanawiała się następnie nad tem, czyli i której ze sztuk konkursowych przeznaczonych dla teatrów miejskich przyznaćby należało nagrodę i powzięła jednomyślnie uchwałę nie przyznać nagrody konkursowej żadnej ze sztuk na konkurs

nadesłanych ponieważ żadna, zdaniem Komisyi nie posiada wyższej wartości scenicznej a zarazem literackiej.

Uchwalono jednak wyróżnić pochlebną wzmianką i zalecić do grania sztukę pod tyt. „Teraz“ komedya w 3 aktach a to głównie ze względu na sceniczność tego utworu, pewną dozę humoru i okoliczność że utwór ten jest komedyą współczesną, który to rodzaj przy ogłoszeniu konkursu uznano obecnie jako najbardziej pożądany. Autorem tej sztuki jest p. Maurycy Kisielnicki ze Skierniewic w Królestwie Polskiem.

Jeden z członków Komisyi poruszył myśl, aby ze względu na niezbyt pomyślne wyniki dotychczasowych konkursów dramatycznych przez Wydział krajowy ogłaszanych, zaniechano nadal rozpisywania tych konkursów. Po długiej i wyczerpującej dyskusyi uchwaliła Komisya na wniosek p. Krechowieckiego przedstawić Wydziałowi krajowemu następującą propozycyę: „Odroczyć raz jeszcze termin konkursu do końca maja 1909, w tym zaś terminie przyznać nagrodę a względnie nagrody tej sztuce lub tym sztukom, które przedstawione były na scenie teatrów miejskich we Lwowie lub Krakowie a poddane następnie ocenie Komisyi konkursowej, wykazały największe zalety literackie. W tym celu dyrekcye teatrów we Lwowie i w Krakowie przedstawią Komisyi konkursowej wszystkie nowe oryginalne utwory polskie przedstawione we Lwowie i w Krakowie w powyższym okresie czasu. Komisya ma jednak prawo przyznać nagrodę także sztukom tak nadesłanym bezpośrednio do Wydziału kraj. jakoteż w tym czasie drukiem ogłoszonym, chociażby nie były nadesłane na konkurs“.

Wydział krajowy uchwałą z 2. czerwca 1903 l. 56.088 postanowił nie odraczać więcej terminu konkursu, a fundusz przeznaczony w budżecie r. 1907 na nagrody konkursowe przyłączyć do funduszu następnego konkursu dramatycznego, przypadającego w r. 1910 i wtedy dopiero wziąć pod rozwagę propozycyę Komisyi konkursowej, aby oprócz sztuk nadesłanych na konkurs mogły być nagradzane także sztuki nowe oryginalne polskie już przedstawione na scenach lwowskiej albo krakowskiej, lub też drukiem ogłoszone.

Teatr ruski.

W czasie od 1. listopada 1907 do 21. grudnia 1908, po który sięgają sprawozdania Wydziału Towarzystwa „Ruska Besida“ we Lwowie i komisyi artystycznej dla nadzoru ruskiego teatru pozostawał tenże pod dyrekcyą Jana Stadnika, przyczem jednak kierownictwo artystyczne Wydział Tow. „Ruska Besida“ zatrzymał nadal w swoim ręku. Teatr ruski objeżdżając miasta wschodniej Galicyi i Bukowiny wystawiał utwory dramatyczne, opery i operetki, jak n. p. „Wiśniowy sad“ Czechowa, „Intratna posada“ Ostrowskiego, „Połubotok“ Barwińskiego, „Faust“ Gounoda, „Halka“ Moniuszki, „Sprzedana narzeczona“ Smetany, „Noc Bożego Narodzenia“ Łysenki i t. d. Sprawozdania komisyi artystycznej, której delegaci wizytowali przedstawienia teatru ruskiego na prowincyi konstatują, że najlepiej udawały się przedstawienia sztuk ludowych, natomiast wykonanie utworów salonowych lub historycznych pozostawiało wiele do życzenia. Podobnie i opery nie miały powodzenia tak dla braku zdolnych sił wykonawczych, jakoteż z powodu małej orkiestry, braku kostyumów i dekoracyi. Oprócz zwyczajnej subwencyi w kwocie 18.500 K na cele teatru ruskiego, uchwalił Wys. Sejm 18. marca 1907 dla Towarzystwa „Ruska Besida“ nadzwyczajną subwencyę na cele skompletowania orkiestry teatralnej w kwocie 8.000 K. Pierwszą ratę tej subwencyi w kwocie 4.000 K wypłacono Towarzystwu w r. 1907, drugą zaś w kwocie 4000 K w ciągu roku 1908. Na r. 1909 uchwalił W. Sejm również nad-

zwyczajną subwencyę na cele skompletowania orkiestry teatralnej w kwocie 4.000 K. Całą subwencyę nadzwyczajną obraca Wydział Towarzystwa na utrzymanie zwiększonej w r. 1907 o 4 członków orkiestry teatralnej. Nadto przeznaczył W. Sejm w budżecie na r. 1908 kredyt w wysokości 500 K do rozporządzalności Wydziału krajowego na koszta inspekcyi teatru ruskiego przez delegatów komisyi artystycznej, mającej za zadanie czuwać nad prawidłowym rozwojem teatru ruskiego.

Konkurs dramatyczny ruski.

Uchwałą Wydziału krajowego z dnia 24. listopada 1908, L. 120.390, rozpisany został konkurs na oryginalne, czystym, ruskim językiem napisane utwory sceniczne, z zakresu dramatu, poważnej komedyi i sztuk ludowych ze spiewami i bez śpiewów, takiej objętości, iżby zapełniły cały wieczór teatralny. Dla 3 najlepszych utworów ustanowione zostały 3 nagrody: pierwsza w kwocie 700 K, druga w kwocie 500 K, a trzecia w kwocie 300 K. Termin do nadsyłania prac konkursowych upłynął z dniem 30. kwietnia 1909. Do tego czasu nadesłano do Wydziału krajowego następujące utwory: 1. „Na żeliznyci“ obrazy dramatyczne w 5 aktach; 2. „Dytyna“, dramat w 5 aktach; 3. „Ślidamy sud'by“ dramat w 4 aktach; 4. „Na perestanku“ komedya w 4 aktach; 5. „O połku Ihorewim“, obrazy sceniczne w 7 odsłonach; 6. „Za bat'kiwskyj młyn“, utwór dramatyczny w 5-ciu aktach; 7. „De zhoda w rodyni“ smutna komedya w 3 aktach; 8. „Nowi lude“, sztuka w 5 aktach; 9. „Witciwstwo“, sztuka w 3 aktach (nadesłano na razie tylko akt II. i III.).

Wszystkie wyżej wymienione prace konkursowe odesłał Wydział krajowy do Wydziału Tow. „Ruska Besida“ we Lwowie, celem rozdzielenia ich między członków komisyi konkursowej dla oceny. Równocześnie prosił Wydział krajowy Wydz. Tow. „Ruska Besida“ o oznajmienie, kiedy będzie można zaprosić konkursową na posiedzenie, celem rozstrzygnięcia konkursu.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał Wydział krajowy odpowiedzi od Wydziału Tow. „Ruska Besida“.

Fundacya ś. p. Róży hr. Lanckorońskiej.

Z fundacyi ś. p. Róży hr. Lanckorońskiej przeznaczonej na zasiłki dla potrzebujących kuracyi artystów i artystek sceny i opery w teatrze miejskim we Lwowie rozdano w roku 1908 kwotę 6.650 K. Zasiłki według aktu fundacyi nie mają być przyznawane w kwocie mniejszej niż 100 K a wyższej niż 300 K naraz.

Fundusz emerytury dla członków polskiego teatru miejskiego we Lwowie.

Stosownie do art. IV. statutu z dnia 25. czerwca 1906 zatwierdzonego przez c. k. Namiestnictwo dnia 17. lipca 1906 L. 90022/XV. Wydział krajowy przedkłada następujące sprawozdanie z zarządu majątkiem tego funduszu:

A. Fundusz żelazny.

Stan funduszu żelaznego.

Stan tego funduszu pochodzącego z funduszu głównego b. Zakładu emerytury aktorów teatru hr. Skarbka wynosił z początkiem r. 1906 wedle zamknięcia rachunku w papierach wartościowych nom. wartości . . . . 556.069 K 07 g

W myśl art. III. B. 1. statutu wydzielono z tego funduszu na utworzenie funduszu rezerwowego efekta nom. wartości . 55.803 „ 46 „

pozostały zatem jeszcze efekta nom. wartości 500.265 K 61 g

która w myśl brzmienia art. III. A) statutu stanowią nienaruszalny fundusz żelazny.

W ciągu roku 1906 przybyła wskutek wylosowania efektów wchodzących w skład tego funduszu kwota . . . . . 171 K 60 g

Stan z końcem r. 1906 wynosił zatem . 500.437 K 21 g

W ciągu roku 1907 stan powyższy nie uległ żadnej zmianie.

W roku 1908 uzyskano przy wylosowaniu jednego listu zastawnego nadwyżkę w kwocie . . . . . 10 „ — „

tak, że stan tego funduszu wynosił z końcem roku 1908 wedle zamknięcia rachunku w efektach nom. wartości . . . . . 500.447 K 21 g

B. Fundusz rezerwowy.

Stan funduszu rezerwowego.

Po myśli art. III. B. statutu wydzielono w roku 1906 z funduszu żelaznego efekta j. w. . . 55.803 K 46 g
z których wydano część do spieniężenia . 30.200 „ — „
pozostały zatem efekta nominalnej wartości . 25.603 K 46 g

Za spieniężone efekta 30.200 K uzyskano gotówkę w kwocie . . . . 29.520 K 50 g
z której kwotę . . . . . 29.333 „ 71 „
użyto na pokrycie niedoborów funduszu obrotowego za lata 1904, 1905 i 1906, pozostała zatem reszta gotówki w kwocie . . . 186 K 79 g

Zapas kasowy funduszu rezerwowego wynosił z końcem roku 1906:

a) w efektach . .	25.603 K 46 g	
b) w gotówce . .	186 „ 79 „	25.790 K 25 g

z końcem zaś roku 1907 zapas ten wynosił wedle zamknięcia rachunku:

a) w efektach . .	25.603 K 46 g	
b) w gotówce . .	2.590 „ 79 „	28.194 „ 25 „

wobec czego fundusz rezerwowy w ciągu roku 1907 *wzrósł* o kwotę . . . . . 2.404 „ — „
która pochodzi w części z nadwyżki uzyskanej przy wylosowaniu efektów w skład tego funduszu wchodzących, a w części z dochodów wymienionych w art. III. B statutu (ustęp 2 a), c), e), w łącznej kwocie . . . 2.270 „ 50 „

Z końcem roku 1908 wynosi stan funduszu rezerwowego wedle zamknięcia rachunku:

a) w efektach . .	28.331 K 95 g	
b) w gotówce . .	5.280 „ 63 „	33.612 „ 58 „

Z porównania z wykazanym wyżej stanem z końcem roku 1907 w kwocie . . 28.194 „ 25 „
okazuje się *wzrost* funduszu rezerwowego o kwotę . . . . . 5.418 K 33 g
który pochodzi również w części z nadwyżki uzyskanej przy wylosowaniu efektów w skład tego funduszu wchodzących, a w części z dochodów wymienionych w art. III. B. statutu (ustęp 2 a), c), e) w łącznej kwocie . . 5.280 „ 63 „

Za pozostałą z końcem r. 1908 gotówkę w kwocie j w. . . . . 5.280 „ 63 „

zakupiono z początkiem roku 1909 — 4% listy rentowe nominalnej wartości . . 5.550 K — g
resztę zaś w kwocie . . . . . 8 „ 13 „
ulokowano na książeczkę Banku krajowego Nr. 25.063.

C. Fundusz obrotowy.

Stan funduszu obrotowego.

Wedle zamknięcia rachunku wynosiły:

1. w roku 1906:

Dochody:

1. odsetki od efektów funduszu żelaznego i rezerwowego	22.792 K 32 g
2. 5% wkładki, wpisowe i odsetki zwłoki od członków czynnych	2.916 „ 29 „
3. 4% wkładki od emerytów . .	1.787 „ 44 „
4. rozmaite	510 „ 87 „
Suma dochodów . .	28.006 K 92 g

Wydatki:

Pensye emerytalne, wdowie i sieroce, należytości rządowe i rozmaite . . .	57.340 K 63 g
Suma wydatków . .	57.340 K 63 g

Z porównania dochodów z wydatkami okazuje się z końcem roku 1906 *niedobór* w kwocie . . . . . 29.333 K 71 g
który w myśl Art. III. B statutu pokryto z funduszu rezerwowego.

2. w roku 1907:

Dochody:

1. Odsetki od efektów funduszu żelaznego i rezerwowego	22.135 „ 32 „
2. 5% wkładki, wpisowe i odsetki zwłoki od członków czynnych	29.628 „ 38 „
3. 4% wkładki od emerytów . .	1.901 „ 15 „
4. rozmaite	608 „ 46 „
Suma dochodów . .	54.273 K 31 g

Wydatki:

Pensye emerytalne, wdowie i sieroce, należytości rządowe i rozmaite . . .	52.002 K 81 g
Suma wydatków . .	52.002 K 81 g

Z porównania dochodów z wydatkami okazuje się *nadwyżka* dochodów funduszu obrotowego za rok 1907 w kwocie . . . 2.270 K 50 g
którą w myśl art. III. B. statutu przeniesiono do funduszu rezerwowego

3. w roku 1908:

Dochody:

1. Odsetki od efektów funduszu żelaznego i rezerwowego	21.561 „ 62 g
2. 5% wkładki, wpisowe i odsetki zwłoki od członków czynnych	33.858 „ 85 „
3. 4% wkładki od emerytów . .	2.038 „ 38 „
4. rozmaite	38 „ 60 „
Suma dochodów . .	57.497 K 45 g

Wydatki:

Pensye emerytalne, wdowie i sieroce, należytości rządowe i rozmaite . . .	52.216 K 82 g
Suma wydatków . .	52.216 K 82 g

Z porównania dochodów z wydatkami okazuje się nadwyżka dochodów funduszu obrotowego za rok 1908 w kwocie . . 5 280 K 63 g
którą w myśl art. III. B. statutu przeniesiono do funduszu rezerwowego.

Należytości czynne.

Należytości czynne funduszu obrotowego wynosiły:
1. z końcem roku 1906 . . . 15.774 K 11 g
2. „ „ 1907 . . . 106.285 „ 38 „
3. „ „ 1908 . . . 93.382 „ 19 „
Są to zaległe wkładki wraz z odsetkami zwłoki od dawniejszych członków funduszu emerytury, które z końcem roku 1908 wynosiły jeszcze kwotę . . . . 2.131 K 52 g
tudzież wkładki wraz z procentem zwłoki od członków funduszu nowo przyjętych na podstawie nowego statutu w r. 1907 i 1908, przypisane za ubiegłe lata służby przy teatrze miejskim hr. Skarbka i innych scenach polskich, a spłacalne w myśl art. VII. statutu w przeciągu 3 względnie 5 lat po przyjęciu na członka funduszu emerytury.

Ilość członków.

Wedle stanu z końcem roku 1906 należało do funduszu: członków czynnych 26, emerytów 41,
z końcem roku 1907 członków czynnych 80, emerytów 42,
z końcem roku 1908 członków czynnych 125, emerytów 46.

D) Petycye przekazane Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Uchwałami z dnia 30. października 1908 przy uchwaleniu budżetów kraj. na r. 1908 i 1909 przekazał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania a ewentualnie sprawozdania cały szereg petycyj rozmaitych instancyj, korporacyj i osób prywatnych o subwencye z funduszu krajowego. Wynik zbadania tych petycyj, o ile do końca czerwca 1909 był znanym, podaje Wydział krajowy niniejszem do wiadomości Wys. Sejmu.

Muzeum polskie w Rapperswylu.

Muzeum polskie w Rapperswylu, założone zostało w roku 1869 przez hr. Władysława de Broel Platera. Zamiarem założyciela było zgromadzić w muzeum tem pamiątki krajowe przez emigrantów z roku 1831 go i 1863 go za granicę wywiezione, zachodziła bowiem obawa, że pamiątki te historyczne i literackie, nieraz znacznej wartości, pozostając w rękach prywatnych właścicieli, z biegiem czasu rozprószą się wśród obcych zupełnie. W tym celu wynajął hr. Plater na 99 lat, od gminy m. Rapperswyl, zamek starożytny, niegdyś rodziny Habsburgów, położony nad jeziorem zurychskiem, za bardzo nizkim wprawdzie czynszem, ale z obowiązkiem odrestaurowania zamku i przeznaczył go na „przybytek nietykalny zabytków naszych historycznych, mający służyć dla dawania świadectwa prawdzie przed Europą“ o żywotności ciągłej narodu polskiego. Aktem fundacyjnym, sporządzonym formalnia w r. 1881 oddał Plater nowozałożone muzeum na własność narodowi polskiemu, powierzając opiekę tego muzeum kantonowi St. Gallen, a przez to samo związkowi federalnemu szwajcarskiemu, który opiekę tę przyjął, nadając tem samem

*

muzeum polskiemu prawa instytucyi publicznej. Muzeum w Rapperswylu, składające się z kilkunastu sal wypełnionych zabytkami historycznymi i bogatej z przeszło 50.000 tomów składającej się biblioteki, rosnącej nieustannie, zwłaszcza w dziale rękopisów i dokumentów, odnoszących się do dziejów emigracyi, posiada tę wielką wartość, iż jako położone na obczyźnie, w kraju szczególnie licznie zwiedzanym przez podróżników całego świata, zaznajamia cudzoziemców z polską historyą i stosunkami, oraz w znacznej mierze przyczynia się do sprostowania fałszywych poglądów na kwestyę polską, tak częstych za granicą. Zwiedziło muzeum w r. 1907 — 3.736 osób, z czego 2.798 cudzoziemców. Korzystało ze zbiorów muzealno-bibliotecznych osób i instytucyi 339. Fundusze muzeum składają się z kapitału żelaznego, powstającego z zapisów i darów oraz wkładek członków wieczystych i dochodów niestałych, które tworzą się ze składek, opłat za zwiedzanie muzeum itd. W r. 1907 wynosił kapitał żalazny 33 176 fr.; dochody niestałe: 19.799 fr. Preliminarz budżetu muzeum na r. 1908/9 przedstawia się następująco: Przychody: 15.475 fr.; wydatki 17.905 fr.; niedobór 2 430 fr. Muzeum polskiem w Rapperswylu zarządza Rada złożona z prezesa i 14 członków, w Królestwie Polskiem, Galicyi lub na emigracyi przebywających. Na polecenie tejże Rady wniósł Józef Gałęzowski, dyrektor muzeum i prezes Rady, petycyę do W. Sejmu o subwencyę na utrzymanie i rozszerzenie muzeum i biblioteki, motywując prośbę swą tem, że instytucye te znajdujące się w stadyum rozwoju wymagają ciągłych wkładów, na co Zarząd posiada tylko bardzo szczupłe fundusze.

„Lwowskie Liceum muzyczne".

„Lwowskie Liceum muzyczne" jest prywatną szkołą muzyki i śpiewu p. Maryi Wełeszczukowej. Szkoła składa się z 7. działów: I. dział fortepianowy, II. dział skrzypcowy, III. dział spiewu solowego, IV. dział spiewu choralnego, V. dział dramatyczno-operowy, VI. dział nauk teoretycznych, VII. kursa przygotowawcze do egzaminów państwowych. W ubiegłym roku szkolnym 1907/8 pobierało naukę ogółem 122 uczniów i uczenic. Szkoła zatrudniała 13 sił nauczycielskich. Budżet „Liceum" w r. 1907/8 przedstawiał się następująco: Dochody: 24.580 K; wydatki: 22.091 K; nadwyżka: 2.489 K. Preliminarz budżetu na r. 1908/9 dochody: 24.879 K; wydatki: 25.944 K; niedobór: 1.065 K. Na rok szkolny 1908/9 zapisało się 139 uczniów i uczenic.

„Koło muzyczne" we Lwowie.

Towarzystwo „Koło muzyczne" istnieje we Lwowie od r. 1907. Ma ono na celu popieranie muzyki polskiej, zwłaszcza najnowszych wśród niej prądów, szerzenie kultury muzycznej zapomocą odczytów i wieczorów tygodniowych, przez utrzymywanie fachowej biblioteki i czytelni. Towarzystwo liczy przeszło 500 członków. W roku ubiegłym odbyło się 38 wieczorów poświęconych współczesnej muzyce (z ilustracyą muzyczną odczytu). Frekwencya członków i gości na wieczorach wynosiła przeciętnie 170 osób. Obrót kasowy w r. 1908 dosięgnął kwoty 7.245 K 71 h. Prezesem Towarzystwa jest prof. uniw. dr. Henryk Kadyi.

Skarb architektury w Polsce.

Od r. 1907, wychodzi nakładem dra Jana S. Zubrzyckiego, autoryzowanego architekta cywilnego w Krakowie, autora licznych dzieł z zakresu architektury i sztuki, wydawnictwo pt. „Skarb architektury w Polsce". Wydawnictwo to ma na celu zebranie materyału architektonicznego z najcelniejszych zabytków kraju, od czasów najdawniejszych aż do w. XVIII.

Zamiarem wydawcy jest przechować dla potomności „same kształty i linie“ stworzyć album złożone ze samych tablic z przeznaczeniem dla architektów, rzeźbiarzy i dla miłośników architektury wogóle. Wydawca postanowił w tym celu nie obarczać wydawnictwa żadnym drukiem. Wedle petycyi, wydawnictwo nie jest na zysk obliczone, powstało i utrzymuje się dzięki ofiarności wydawcy, pragnącego zachować i uprzystępnić szerszemu ogółowi znikające z dniem każdym zabytki swojskiego budownictwa. Wydawnictwo to wychodzi zeszytami, z których każdy składa się z 4 tablic. Tom I. ma zawierać 100 tablic, w 25 zeszytach (po cenie 1·50 K za egzemplarz). Do września 1908 pojawiło się 16 zeszytów.

Polskie akademickie stowarzyszenie „Ognisko“ we Wiedniu.

Od r. 1864 istnieje we Wiedniu stowarzyszenie polskiej młodzieży akademickiej „Ognisko“. Celem tego Towarzystwa jak zaspokoić w możliwie najszerszym zakresie, potrzeby intellektualne i materyalne studyujących tam uczniów wyższych zakładów naukowych, a to przez utrzymywanie czytelni biblioteki, udzielanie informacyi dotyczących studyów, udzielanie pożyczek pieniężnych, wyszukiwanie odpowiednich zajęć dla swoich członków itd. Wskutek wielkiego oddalenia od siebie poszczególnych zakładów naukowych, musiało „Ognisko“, chcąc umożliwić wszystkim swym członkom korzystanie z praw, jakie im na mocy przynależności do Towarzystwa przysługują, przystąpić do założenia kilku filii. Jest ich obecnie trzy: przy politechnice, akademii rolniczej i akademii eksportowej. Wszystkie te filie zaopatruje „Ognisko“ — macierz w dzienniki, książki i inne potrzeby. Mimo tak licznych i trudnych zadań specyalnych, przystąpiło „Ognisko“ w roku zeszłym do pracy oświatowej, wśród licznie w Wiedniu reprezentowanej warstwy robotniczej polskiej i prowadzi ją bardzo gorliwie, z wynikiem dodatnim, w trzech istniejących tam kołach Towarzystwa Szkoły Ludowej, urządzając odczyty, kursa analfabetów i t. p.

W roku ubiegłym liczyło Towarzystwo ogółem 180 członków. Wedle sprawozdania z r. 1908 majątek Towarzystwa wyraża się kwotą 9.043 K, nie licząc wartości urządzenia lokalu głównego, filii, oraz biblioteki, złożonej z przeszło 2.000 tomów. Budżet zaś w tym roku zamykał się w ramach około 2.300 K. „Ognisko“, towarzystwo politycznie bezbarwne, o charakterze wybitnie narodowym, było od początku swego istnienia ośrodkiem życia towarzyskiego, a także umysłowego (po za szkołą) kształcącej się w Wiedniu młodzieży polskiej. „Ognisko“ jest w stolicy monarchii najsilniejszem stowarzyszeniem akademickiem, słowiańskiem i to nie tylko pod względem liczby członków, lecz także przez swą długoletnią, piękną tradycyę, silną organizacyę i jednolite postępowanie w sprawach akademickich. Najlepszym dowodem uznania i zaufania, jakiem się cieszy towarzystwo także wśród obcych, był wybór prezesa „Ognisko“ na przewodniczącego komitetu wszystkich słowiańskich stowarzyszeń akademickich w liczbie 24 w Wiedniu istniejących.

Towarzystwo opieki nad sługami i robotnicami pod wezwaniem Matki Bożej. we Lwowie — o subwencyę na tanią kuchnię dla młodzieży szkolnej.

Towarzystwo opieki nad sługami i robotnicami istnieje we Lwowie od r. 1905. Celem Towarzystwa jest pośredniczenie bezpłatne w uzyskaniu służby względnie roboty. Od r. 1907 otrzymuje Towarzystwo tanią kuchnię dla ruskiej młodzieży szkolnej.

W roku szkolnym 1908/9 stołowało się w tej kuchni, za bardzo nizką opłatą, około 100 uczniów gimnazyalnych, szkoły przemysłowej, handlowej i Uniwersytetu. Wydatki Towarzy-

stwa w tym czasie na tanią kuchnię wynosiły 6.922 K 80 h; dochody zaś 3.807 K 32 h. Lokal Towarzystwa, składający się z trzech pokoi i kuchni mieści się w Rynku Nr. 39. Przewodniczącą jest p. Marya Bilecka.

„Stowarzyszenie bibliotek chrześcijańskich“ w Tarnowie.

„Stowarzyszenie bibliotek chrześcijańskich“ istnieje w Tarnowie od r. 1907. Celem Towarzystwa jest przeciwdziałanie szkodliwym wpływom, jakie szerzą liczne w tem mieście wypożyczalnie pokątne, obfitujące w dzieła treści antyreligijnej i wrogie istniejącemu porządkowi społecznemu, a pozbawione zupełnie dzieł w duchu chrześcijańskim. Biblioteka Towarzystwa zaopatrzona jest w około 8.000 tomów, doborowej treści. Najlepiej przedstawia się dział literatury i historyi Polski, tudzież dział pism religijno-moralnych. Z biblioteki korzystało tygodniowo kilkaset osób, przeważnie młodzież gimnazyalna. W r. 1908 nabyło Towarzystwo na własność realność przy ul. Przecznica różana l. 3., w której mieści się biblioteka. Z duplikatów utworzono w Bochni filię biblioteki.

Mimo konkurencyi biblioteki im. Słowackiego, Towarzystwo rozwija się normalnie, zyskując czem raz większe uznanie publiczności. Inicyatorem i kierownikiem biblioteki jest ks. Walenty Gadowski, katecheta gimnazyalny, twórca „Orlej Pereci“ w Tatrach.

„Przewodnik oświatowy“.

Od r. 1901 wychodzi w Krakowie „Przewodnik oświatowy“, organ Towarzystwa szkoły ludowej, poświęcony sprawom oświaty pozaszkolnej i narodowego wychowania ludu polskiego. Pismo to przeznaczone jest głównie dla organizacyi pracy oświatowej we wszystkich dzielnicach polskich, a za cel postawiło sobie walkę z analfabetyzmem. Jednem z głównych zadań „Przewodnika oświatowego“ jest przedstawienie całokształtu działalności Towarzystwa szkoły ludowej i pośredniczenie między poszczególnemi Kołami, rozrzuconemi po całym kraju, a Zarządem głównym tegoż Towarzystwa w Krakowie. Dołączony do petycyi rocznik „Przewodnika“ z r. 1907 i 9 zeszytów z r. 1908, dają należyte wyobrażanie o nader bogatej treści tego miesięcznika. W czasopiśmiennictwie polskiem reprezentuje „Przewodnik oświatowy“ jedyne tego rodzaju wydawnictwo. Wydawnictwem zajmuje się osobny komitet, delegowany z łona Zarządu głównego Towarzystwa szkoły ludowej z dr. Maryanem Stępowskim, jako głównym redaktorem, na czele. Stosunki materyalne „Przewodnika oświatowego“ są opłakane: dochód z prenumeraty nie pokrywa nawet połowy kosztów wydawnictwa. W. r. 1906 wyniósł niedobór 3.883 K 29 h, a w r. 1907 — 1735 K. Niedobory te pokrywał dotychczas Zarząd głowny Towarzystwa szkoły ludowej.

Zakład wychowawczy XX. Zmartwychwstańców w Krakowie.

Zgromadzenie XX. Zmartwychwstańców utrzymuje w Krakowie zakład wychowawczy dla młodzieży szkół średnich w którym w r. szk. 1908/9 znalazło pomieszczenie 44 wychowanków za opłatą miesięczną w kwocie 61 K, którą jednak uiszczało w całości tylko 30 wychowanków, podczas gdy 13 korzystało ze zniżenia opłaty na 35—50 K, a jeden wychowanek utrzymywany był zupełnie bezpłatnie.

Według relacyi delegata c. k. Namiestnictwa w Krakowie, prowadzenie Zakładu jest pod każdym względem wzorowe, ale stosunki finansowe są niepomyślne, bo XX. Zmartwychwstańcy zamykają rachunki Zakładu co roku niedoborem, na którego pokrycie nie mają własnych funduszów.

W r. 1908 okazała się niezbędna potrzeba wykonania w domu zakładowym niektórych robót konserwacyjnych i adatapcyjnych kosztem około 12.000 K na co Zgromadzenie nie posiada żadnych zgoła funduszów. Z tego powodu wniosło do W. Sejmu petycyę o udzielenie subwencyi, którą to petycyę W. Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego uwzględnienia.

Komitet budowy domu dla żeńskiego seminar. nauczycielskiego, z ramienia ruskiego Towarzystwa Pedagogicznego we Lwowie.

W maju, r. 1908 utworzył się z ramienia ruskiego towarzystwa pedagogicznego komitet, mający obowiązek wyszukać odpowiedni budynek na pomieszczenie założonych i utrzymywanych przez Towarzystwo szkół, t. j. seminaryum nauczycielskiego żeńskiego i 2 klasowej szkoły wzorowej. Wydział Towarzystwa obliczywszy bowiem swe środki finansowe doszedł do przekonania, że nie stać go na budowę własnego gmachu. Komitet wyszukał odpowiedni budynek przy ul. Mochnackiego lk. 306¼, Nr. or. 12. i zakupił go d. 21/XII. 1908 za cenę 95.000 K (wraz z należytością od przeniesienia własności i faktorem 99.280 K). Na poczet ceny kupna uiściło dotychczas Towarzystwo 35.000 kor.; w przeciągu 3 lat ma spłacić poprzedniemu właścicielowi 20.000 K w 3 równych ratach rocznych po 6.666 K; na hipotece pozostaje do spłaty suma 40.000 K. Gotówkę 35.000 K uzyskało Towarzystwo bądź drogą pożyczki w Tow „Dnister“ i w „krajowym Związku kredytowym“ (łączna suma pożyczek: 22.400 K) bądź drogą składek, które dały 13.080 K. Wedle kosztorysu, sporządzonego przez budowniczego Jana Lewińskiego, koszta adaptacyi zakupionej kamienicy, celem użycia jej na seminaryum i szkółkę wzorową, wyniosą: 8.893·81 K. Na pokrycie kosztów adaptacyi i uiszczenia zapadających w r. b. rat zaciągniętych zobowiązań, Towarzystwo nie posiada funduszów i dlatego wniosło d. 30. listopada 1908 petycyę do Wys Sejmu o subwencyę.

Ruski Dom akademicki.

W r. 1906 otwarto we Lwowie na gruncie naukowego Towarzystwa im. Tarasa Szewczenki, przy ul. Supińskiego, ruski dom akademicki, zbudowany ze składek społeczeństwa ruskiego. Naukowe Tow. im. T. Szewczenki prowadzi dom we własnym zarządzie. Mieszka w nim 63 słuchaczów uniwersytetu i techniki, płacąc za pokój umeblowany z opałem, światłem i usługą 21·50 do 27 K. Realność wartości 187.199 K obciążona jest wierzytelnością Banku krajowego w kwocie 70.000 koron i naukowego Tow. im. Szewczenki, które skonsolidowało u siebie cały prywatny dług domu, w kwocie 32.625 K. W r. 1908 wpłynęło z czynszów 6.938 K, koszta zaś utrzymania domu, odsetki od długów, podatki etc. wyniosły 13.651 K. Gdy z chwilą otwarcia domu, składki od społeczeństwa ruskiego dotychczas płynące, zmniejszyły się, a nawet ustały zupełnie, ciężar utrzymania domu spadł na naukowe Tow. im. T. Szewczenki, które to Tow. nie mogąc zadaniu temu podołać, wniosło do W. Sejmu petycyę o subwencyę roczną w kwocie 5.000 K, motywując ją w pierwszym rzędzie tem, że jako Tow. o charakterze ściśle naukowym, nie jest powołane do utrzymywania zakładu, nie służącego bezpośrednio celom naukowym, jakoteż szczupłym swym majątkiem, który nie wystarcza nawet na urzeczywistnienie właściwych zadań Tow.

Towarzystwo „Ruski Dom narodny“ w Kałuszu.

W r. 1894 powstało w Kałuszu Towarzystwo pod nazwą „Ruski dom narodny“. Od 1908 r. mieści się ono we własnym gmachu zbudowanym kosztem około 100.000 kor. Celem towarzystwa jest dążyć do ekonomicznego i kulturalnego rozwoju ludności ruskiej w powiecie kałuskim. Cel ten osiągnąć usiłuje

„Ruski Dom narodowy“ przez urządzanie odczytów i wieców w sprawach rolnictwa, hodowli bydła i t. p., przez utrzymywanie w Kałuszu czytelni, bibloteki i sceny dla ludowych przedstawień teatralnych. W kałuskim „Domu narodnym“ mają bezpłatne pomieszczenie różne towarzystwa ruskie, jak n. p. „Proświta“, „Sokoł“, filia ruskiego Tow. pedagogicznegq, filia Wzajemnej Pomocy nauczycieli. „Dom narodny“ utrzymuje bursę, w której obecnie mieszka 26 uczniów szkół ludowych w Kałuszu. Członków liczy towarzystwo 119. Dochody „Domu“ w r. 1908 wynosiły 29 261 K; wydatki 31.162 kor. Na nowym domu towarzystwa ciąży dług w kwocie 70.674 koron.

Filia Towarzystwa im. Michała Kaczkowskiego w Sanoku.

Filia towarzystwa im. Michała Kaczkowskiego istnieje w Sanoku od r. 1887. Zadaniem filii jest praca nad oświatowym i ekonomicznym rozwojem ludności ruskiej powiatu sanockiego. Dotychczas powstało staraniem tej filii 37 czytelń wiejskich (z tego 7 w r. 1908). Prócz tego zakłada filia po wsiach sklepy o ustroju współdzielczym, kasy pożyczkowe systemu Raiffeisena, organizuje straże pożarne, urządza odczyty i ludowe przedstawienia teatralne. Filia opiekuje się nadto ruską młodzieżą gimnazyalną w Sanoku.

e) Rozmaite.

Macierz Polska.

Skład członków Zarządu fundacyi Macierzy Polskiej nie zmienił się w r. 1908. Urząd kuratora piastował Marszałek krajowy Stanisław hr. Badeni; w Radzie nadzorczej zasiadali: JE. ks. arcybiskup Józef Bilczewski i książę Andrzej Lubomirski; dwa miejsca były opróżnione. Przewodniczącym Rady wykonawczej był prof. Dr. Ludwik Finkel, zastępcą przewodniczącego, członek Wydziału krajowego i zastępca Marszałka kraj. Dr. Tadeusz Pilat, w skład zaś Rady wchodzili jako członkowie pp. Dr. Kazimierz Miczyński, adwokat kraj. i poseł na Sejm ś. p. Dr. Tadeusz Skałkowski, JE. ks arcybiskup Józef Teodorowicz, prof. Dr. Ignacy Zakrzewski i radca szkolny c. k. inspektor krajowy Mieczysław Zaleski.

W obradach Rady wykonawczej brali udział członkowie komitetu fundacyi im. Tad. Kościuszki, dyrektor Jan Soleski i Kornel Jaworski. Sekretarzem Macierzy jest Dr. Konstanty Wojciechowski.

W bibliotece „Macierzy“ wyszły w r. 1908:

1. O hodowli drzew i krzewów owocowych, napisał J. Froń (cena 70 h.).

2. Zbiór powieści i gawęd, ułożył Dr. Fr. Krczek (cena 1 K 50 h.).

3. Wiersze, piosnki z naszej wioski, napisał Jantek z Bugaja (cena 1 K).

4. O utworze Wyspiańskiego p. t. „Wesele“, napisała J. Kosmowska (cena 20 h.).

5. Powietrze ze stanowiska chemii i hygieny, napisał prof. Br. Duchowicz (cena 70 h.).

6. Juliusz Słowacki, żywot i wybór pism przez Dr. K. Wojciechowskiego (cena 1 K).

W „Wydawnictwach“ wybiła Macierz w r. 1908 ze stereotypów 15.000 egz. „Pana Tadeusza“ t. j. razem z poprzednimi 140.000 egzemplarzy, tudzież 5000 egz. „Pism poetycznych“ Mickiewicza, z poprzednimi 30.000 tysięcy egzempl. Nadto wydała książeczkę Dr. Fr. Papéego „O hetmanie Żółkiewskim“, J. Bojki „Pod trzeciego króla“ (cena 40 h.) i J. Ciembroniewicza „Z żołnierki na Kaukazie“ (cena 30 h.).

Z dochodów fundacyi im. Tadeusza Kościuszki wydała Macierz w r. 1908 zeszyt VII. dzieła „Polska, obrazy i opisy“. Dwa ostatnie zeszyty dzieła, VIII. i IX. wyszły z druku już w roku 1909.

Razem wydała Macierz z obu funduszów, którymi rozporządza 12 książek i jeden zeszyt „Polski“ w ogólnej ilości 59.500 egz. Rozeszło się w r. 1908 wydawnictw Macierzy 37.023 egz. Od początku istnienia Macierzy wybito 1,018.000 egz. rozeszło się 865.912 egz.

Wynik konkursu w fundacyi Franciszka Kochmanna dla literatów polskich.

W fundacyi Franciszka Kochmanna „dla premiowania literatów polskich“ rozpisuje się obecnie co dwa lata konkurs na premie z których pierwsza wynosi 2000 K, druga zaś 1000 K. Konkurs rozpisany uchwałą Wydziału krajowego z 6. kwietnia 1906 L. 35.472 rozstrzygnięty został 18. marca 1908. Komisya konkursowa na posiedzeniu, w którem pod przewodnictwem członka Wydz. kraj. Dr. Józefa Wereszczyńskiego wzięli udział członkowie komisyi: Dr. Ludwik Kubala, Dr. Władysław Łoziński, Dr. Maryan Raciborski, Dr. Tadeusz Wojciechowski, Dr. Ignacy Zakrzewski oraz kurator fundacyi Dr. Gustaw Roszkowski, przyznała nagrodę w kwocie 2000 kor. p. Dr. Augustowi Witkowskiemu profesorowi Uniwersytetu Jagiellońskiego za jego działalność naukową w szczególności zaś za dzieło „Podręcznik fizyki“, zaś nagrodę w kwocie 1000 kor. p. Janowi Kasprowiczowi za jego prace poetyckie.

Nowy konkurs w tej fundacyi rozpisano uchwałą Wydz. kraj. z 27. marca 1908 L. 35.321 z terminem po koniec r. 1909.

Wycieczki młodzieży szkolnej po kraju.

Rada szkolna krajowa zwróciła się do Wydziału krajowego z wnioskiem wyjednania u Wysokiego Sejmu znaczniejszej subwencyi na cel popierania dalszych wycieczek młodzieży szkolnej po kraju.

Wydział krajowy postanowił ze swej strony nie brać inicyatywy w tej sprawie, pozostawiając ją kołom interesowanym a uchwałę tę swoją w piśmie z 5. czerwca 1908 L. 47 558 uzasadnił w sposób następujący: Nie da się zaprzeczyć, że wycieczki młodzieży szkolnej, jeżeli są dobrze zorganizowane i rozumnie kierowane, mogą wywrzeć wpływ korzystny na umysłowy rozwój młodzieży, będąc niejako uzupełnieniem nauki szkolnej, zwłaszcza w zakresie geografii i historyi oraz archeologii rodzinnego kraju. Wszelako i to jest rzeczą niewątpliwą, że wycieczki szczególnie dalsze, mają także strony ujemne, o ile bowiem nie są urządzane podczas dłuższych feryj świątecznych, pociągają za sobą umniejszenie liczby dni nauki szkolnej, która zwłaszcza w wschodniej części naszego kraju z powodu obchodzenia świąt obu obrządków katolickich i tak już jest znacznie uszczuploną. Nie zdaje się też być pozbawionym pewnej podstawy podnoszony przeciw wycieczkom młodzieży zarzut, że wyrywają one uczenia z regularnego toku pracy szkolnej i zaprzątują na pewien czas jego umysł obcemi wrażeniami. Nie można wreszcie pominąć uwagi, że wobec znacznej w kraju liczby szkół średnich przenoszącej już obecnie łącznie z seminaryami nauczycielskiemi cyfrę 70, fundusz na zasiłki wycieczkowe musiałby wynosić kwotę dość poważną, a wydatek taki wobec tego, że rzecz jest nowa i brak danych, któreby wykazywały jej pożyteczność, trudno byłoby uzasadnić.

Warsztaty studenckie.

Instytucya warsztatów studenckich powstała z inicyatywy ś. p. Dr. Henryka Jordana w r. 1906 najprzód w Krakowie, rozwija się pomyślnie i zgodnie z myślą założyciela okazała się bardzo pożytecznem uzupełnieniem jednostronnego wykształ-

cenia umysłowego młodzieży wyrabiając siły fizyczne, ucząc sprawności i bystrości oraz poszanowania pracy. Uczniowie wykonywują w tych warsztatach, według specyalnych wzorów, roboty wchodzące w zakres stolarstwa i tokarstwa a po części także ślusarstwa, zaznajamiając się z najważniejszemi narzędziami służącemi do obrabiania drzewa i żelaza oraz z prawidłowem ich używaniem i poznając właściwości materyałów surowych. Praca w warsztacie budzi w duszy uczniów zadowolenie na widok dobrze wykończonego przedmiotu, co przyczynia się wielce do wyrobienia zamiłowania w pracy i jej poszanowania oraz zaufania we własne siły.

Uczniowie garną się do warsztatów nadzwyczaj chętnie, w roku szkolnym 1907/8 liczba ich w warsztacie krakowskim wynosiła 128, w roku szkolnym 1908/9 wzrosła do 138 a wielu musiano odmówić przyjęcia z powodu braku miejsca w pracowni. Praca w warsztacie odbywa się codziennie w godzinach popołudniowych od 3-ciej do 6-tej, a uczniowie podzieleni są na 6 oddziałów i przychodzą do warsztatu dwa razy w tygodniu pracując do $1^1/_2$ godziny. Frekwencya uczniów jest bardzo dobrą, szczególnie w dni słotne, a rezultat nauki w warsztatach jest zadowalniający.

Za przykładem Krakowa powstały warsztaty studenckie także we Lwowie. Powołała je do życia Liga pomocy przemysłowej a otwarcie warsztatów nastąpiło 15. października 1908. Na naukę w warsztatach zapisało się odrazu 80 uczniów szkół średnich, większej liczby na razie dla braku pomieszczenia przyjąć nie było można. Nie ulega jednak wątpliwości, że liczba ta powiększy się kilkakrotnie, skoro Liga będzie w możności wybudować osobny dom na pomieszczenie warsztatów.

Z dotacyi 2000 kor. uchwalonej na urządzenie warsztatów studenckich w budżecie r. 1908 wypłacono 1000 kor. dla warsztatów studenckich w Krakowie; takąż subwencyę wypłacono dla tych warsztatów z dotacyi r. 1909, drugą połowę zaś tej dotacyi w kwocie również 1000 kor. wyasygnowano Lidze pomocy przemysłowej dla warsztatów studenckich we Lwowie.

Sprawa przejęcia konserwatoryum galic. Towarzystwa muzycznego we Lwowie na etat państwowy.

Uchwałą z 30. października 1908 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby bliżej zbadał stan galic. Towarzystwa muzycznego tak pod względem artystycznym jak finansowym, poparł jego usiłowania o upaństwowienie konserwatoryum i o ile uzna to za stosowne przedłożył Sejmowi na przyszłej sesyi sprawozdanie i odpowiednie wnioski.

Z powodu równocześnie uchwalonej rezolucyi wzywającej c. k. Rząd, aby jak najrychlej przystąpił do upaństwowienia lwowskiego konserwatoryum, zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 10. grudnia 1908 L. 21.079 bliższych informacyj, oraz opinii Wydziału krajowego w powyższej sprawie.

Na podstawie udzielonych przez galic. Towarzystwo muzyczne wyjaśnień o obecnym stanie tego towarzystwa tak pod względem artystycznym jak finansowym, zawierających szczegółowe daty o zakresie nauk udzielanych w konserwatoryum, liczbie i płacy nauczycieli, frekwencyi uczniów i t. p., które to daty przesłano c. k. Prezydyum Namiestnictwa. Wydział krajowy w piśmie z 12. marca 1909 L. 21.166, oświadczył temuż c. k. Prezydyum, że starania galic. towarzystwa muzycznego o ustaleniu bytu konserwatoryum i stworzenie dlań warunków dalszego rozwoju przez przejęcie tej instytucyi na etat państwowy, zasługują ze wszech miar na poparcie.

Szkoła sług we Lwowie.

Koło Pań Towarzystwa szkoły ludowej objąwszy we wrześniu 1908 pod swój zarząd Szkołę sług im. Dr. J. Zulińskiego we Lwowie wniosło 30. września 1908 do W. Sejmu petycyę o subwencyę na utrzymanie tej szkoły. Petycyę tę przekazał W. Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania ewentualnie uwzględnienia w przyszłym budżecie.

Rezultat zbadania tej petycyi jest następujący: Nauka w szkole dla sług (w lokalnościach szkoły im. Staszica) odbywa się co niedziela w godzinach od 3—5 po południu. Klas jest 4, uczennic uczęszczających na naukę około 150. Plan nauki obejmuje czytanie, pisanie, religię, rachunki, hygienę, pogadanki z historyi polskiej, śpiew. Sił nauczycielskich płatnych po 2 korony za niedzielę jest 4, a prócz tego ksiądz katecheta i kilka pań z T. S. L. udzielają na razie nauki bezpłatnie. Wydatki roczne na szkołę wynoszą obecnie około 800 K, z czego gmina m. Lwowa pokrywa połowę, subwencyą w kwocie 400 K, uchwaloną przez Radę miejską, pozostaje więc do pokrycia niedobór w kwocie 400 K.

Koło Pań T. S. L. zamierza wybudować dom na bursę dla biednych dziewcząt oraz na schronisko dla starych i zniedołężniałych sług, nadto zamierza wydać czytankę dla sług i robotnic, gdyż brak takiego podręcznika odczuwa się bardzo. Na te wydatki jak również na potrzebne rozszerzenie i ulepszenie szkoły niema funduszów.

Szkoła SS. Felicyanek w Bełzie.

Petycyę Zgromadzenia SS. Felicyanek w Bełzie o subwencyę z funduszu krajowego na rozszerzenie budynku klasztornego, mieszczącego w sobie utrzymywaną przez to Zgromadzenie 5-klasową szkołę żeńską, przekazał W. Sejm uchwałą z 30. października 1908 Wydziałowi krajowemu do zbadania, zdania sprawy na przyszłej sesyi sejmowej i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu preliminarza na rok 1910.

Po zbadaniu tej petycyi za pośrednictwem Rady szkolnej krajowej, która stwierdziła, że szkoła SS. Felicyanek w Bełzie spełnia nader skutecznie swoje zadanie i że petycya zasługuje na uwzględnienie, oświadczył Wydział krajowy Zgromadzeniu SS. Felicyanek, że gotów jest przedłożyć W. Sejmowi wniosek na przyjęcie na fundusz krajowy spłaty rat amortyzacyjnych pożyczki aż do wysokości 20,000 K, którąby Zgromadzenie w Banku krajowym na cel powyższy zaciągnęło, i że skoro Zgromadzenie przedłoży Wydziałowi krajowemu promesą Banku krajowego z planem amortyzacyjnym takiej pożyczki, Wydział krajowy wstawi raty amortyzacyjne do preliminarza funduszu szkolnego krajowego.

Petycya Sióstr Miłości Bożej w Białej o subwencyę na pomieszczenie pryw. Seminaryum nauczycielskiego.

Przełożona klasztoru Sióstr Miłości Bożej w Białej wniosła podczas jesiennej sesyi sejmowej r. 1908 petycyę o udzielenie subwencyi na rozszerzenie klasztoru w celu pomieszczenia prywatnego Seminaryum nauczycielskiego żeńskiego. W. Sejm uchwałą z 30. października 1908 przekazał tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania, zdania sprawy na przyszłej sesyi a ewentualnie uwzględnienia przy układaniu preliminarza na rok 1910.

Wydział krajowy udzielił tę petycyę Radzie szkolnej krajowej z prośbą o objawienie zdania, czyli i w jakiej mierze prośba o subwencyę na uwzględnienie zasługuje. W odpowiedzi na to Rada szkolna krajowa pismem z dn. 22. kwietnia b. r. l. 12.616 nadesłała Wydziałowi krajowemu obszerne sprawozdanie c. k. Rady szkolnej okręgowej w Białej, z którego wynika, że Siostry Miłości Bożej zasługują na poparcie, ponieważ szkoły przez nie urzymywane tak pod względem wpływu wychowaw-

czego jak i nauki osiągają bardzo dobre wyniki, a chociaż językiem wykładowym w ich szkole wydziałowej jest język niemiecki, to jednak udzielaną jest w tej szkole obowiązkowa nauka języka polskiego, Seminaryum nauczycielskie zaś jest utrakwistycznem, a szkoła ćwiczeń przy tem Seminaryum mająca obecnie dopiero jedną klasę z językiem wykładowym polskim, ma być z czasem uzupełnioną na szkołę 4 klasową z językiem wykładowym polskim.

Rada szkolna krajowa poleca ze swej strony petycyę tę do uwzględnienia.

Internat Sióstr Ursulanek we Lwowie dla uczenic Uniwersytetu.

Petycyę SS. Urszulanek we Lwowie o subwencyę dla internatu studentek Uniwersytetu przekazał W. Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia w przyszłym budżecie.

Zbadanie zarządzone za pośrednictwem c. k. władz szkolnych wykazało, że SS. Urszulianki utrzymują we Lwowie internat, w którym znajduje umieszczenie około 40 studentek uniwersytetu. Za niską cenę otrzymują one tam opiekę i utrzymanie. Z powodu wielkiej ilości zgłaszających się uczenic nietylko uniwersytetu ale i szkół średnich, Siostry Urszulanki chciałyby rozszerzyć internat, na co jednak nie mają własnych funduszów dlatego proszą o przyznanie stałej subwencyi w rocznej kwocie 4.000 K.

Rada szkolna krajowa popiera petycyę i wnosi na udzielenie wydatniejszego zasiłku.

Ze względu na to, że internat dopiero w r. 1908 został założony, a przeto pożyteczność jego dotychczas należycie stwierdzoną być nie mogła, Wydział krajowy ogranicza się na podaniu powyższych szczegółów do wiadomości W. Sejmu.

Rozdział ryczałtu sejmowego na budowę internatów za rok 1908 i 1909.

Na budowę internatów dla uczniów i uczenic c. k. Seminaryów nauczycielskich przeznaczył Wysoki Sejm w budżecie ne r. 1908 kredyt 50.000 K, a na rok 1909 kredyt 70.000 K. Ryczałty powyższe rozdzielił Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową na sesyi z dn. 26. czerwca 1909 w sposób następujący:

A. Internaty męskie:

1. Internat im. G. Piramowicza we Lwowie za lata 1908 i 1909 po 12.000 K.
2. Internat Stowarzysz. internatu w Krakowie za r. 1908 5.500 K i za r. 1909: 6.000 K.
3. Bursa dla synów nauczycieli w Krakowie za lata 1908 i 1909 po 4000 K.
4. Internat im. Gorajskiego w Krośnie za lata 1908 i 1909 po 3.000 K.
5. Internat im. św. Józefa w Tarnowie za oba lata po 2.000 K
6. Internat w Sokalu za oba lata po 1000 K.
7. Internat w Tarnopolu za oba lata po 2.000 K.
8. Internat w Zaleszczykach za oba lata po 4.000 K.
9. Internat w Rudniku (nowo-założony) za rok 1909: 6.000 K.
10. Internat w Nowym Sączu (nowo założony) za r. 1909: 6.000 K.
11. Internat w Stanisławowie (nowo-założony) za r. 1909: 7.000 K.

B. Internaty żeńskie:

1. Internat Towarzystwa opieki obywatelskiej we Lwowie za lata 1908 i 1909 po 5.000 K.

2. Internat Sióstr Felicyanek w Przemyślu za lata 1908 i 1909 po 8.000 K.

3. Internat PP. Benedyktynek w Przemyślu za lata 1908 i 1909 po 2.000 K.

4. Internat Sióstr Bazylianek w Przemyślu za rok 1908: 1.500 K; za r. 1909: 2000 K.

Internat SS. Bazylianek w Stanisławowie.

Uchwałą z 18. marca 1907 przekazał W. Sejm petycyę przełożonej Zakładu naukowo-wychowawczego SS. Bazylianek w Stanisławowie o jednorazową zspomogę — Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego uwzględnienia przy układaniu budżetu na r. 1908.

Wydział krajowy udzielił tę petycyę do zbadania c. k. Radzie szkolnej krajowej, która w piśmie z 24. sierpnia 1908 l. 32.248 oznajmiła Wydziałowi krajowemu, że w internacie znajduje umieszczenie około 26 uczenic, z których 20 płaciło po 30 K, zaś 6 po 44 K miesięcznie za utrzymanie i naukę. Uczenice te uczęszczały częścią do szkół publicznych, częścią zaś pobierały naukę prywatną w samym Zakładzie. Ze względu na pożyteczną działalność instytucyi wyraziła Rada szkolna krajowa opinię, że Zakład zasługuje na udzielenie zasiłku w kwocie około 300 K.

Ze względu, że opinia c. k. Rady szkolnej krajowej nadeszła już po zestawieniu preliminarza na r. 1909, Wydział krajowy mógł dopiero w budżecie funduszu szk. kraj na r. 1910 zapreliminować subwencyę w kwocie 300 K dla powyższego Zakładu.

Petycya „Ligi pomocy przemysłowej“ o subwencyę na budowę własnego domu.

Liga pomocy przemysłowej wniosła w jesieni r. 1908 do Wysokiego Sejmu petycyę o udzielenie jednorazowej subwencyi 15.000 K na budowę własnego domu we Lwowie na pomieszczenie warsztatów studenkich, sal wykładowych dla robotników, sług, żołnierzy, młodzieży szkolnej, na bibliotekę i czytelnię dla rękodzielników, na internat dla młodzieży przemysłowo-handlowej i t. d. Petycyę tę odstąpił W. Sejm uchwałą z 27. października 1908 Wydziałowi krajowemu do zbadania i postawienia wniosków.

Krajowa Komisya dla spraw przemysłowych, której tę petycyę do zaopiniowania udzielono, oświadczyła się w piśmie z 17. kwietnia b. r. l. 1380/908 przeciw udzieleniu subwencyi na budowę domu z funduszu przemysłowego, uzasadniając swą opinię tem, że Liga w swej działalności w zakresie przemysłu krajowego potrzebuje pomieszczenia na biuro, ale budowa własnego domu nie jest konieczną, gdyż urządzane przez Ligę „Wystawy ruchome“ muszą mieć z natury rzeczy co chwila inne pomieszczenie, a urządzenie innych wystaw i wykładów popularnych może i powinno się oprzeć o inne sale publiczne zakładów przemysłowi służących, jak np. Muzeum przemysłowe lub Izba handlowa i przemysłowa. Zdaniem Komisyi powodami do stawiania własnego gmachu mogą być tylko warsztaty studenckie i bursa dla młodzieży handlowo-przemysłowej, których utrzymanie wprowadziła Liga ostatnimi czasy w zakres swej działalności. Oba te zadania są zdaniem Komisyi w luźnym tylko związku z popieraniem przemysłu, gdyż warsztaty nie mają i mieć nie mogą cechy zawodowej, lecz jedynie pedagogiczną, a bursa nie ma również służyć wyłącznie przemysłowi i rękodziełom, dla których bursy w związku i pod nadzorem stowarzyszeń i władz przemysłowych zakładane i prowadzone, bardziej celowi swemu mogą odpowiedzieć.

Wobec tej opinii postanowił Wydział krajowy nie wstawiać w rubrykę wydatków na przemysł i rękodzieła subwencyi

na budowę domu dla Ligi przemysłowej. W innych zaś rubrykach budżetu wydatek taki pomieszczenia znaleść nie może zwłaszcza, że na warsztaty studenckie otrzymała już Liga z Rubr. V. poz. 105. subwencyę 1000 K, samo zaś pomieszczenie bursy przemysłowo-handlowej nie może dostatecznie uzasadnić potrzeby budowy własnego domu.

Zakład narodowy im. Ossolińskich.

W myśl §. 41. i 58. ustawy fundacyjnej Zakładu narod. im. Ossolińskich kasa krajowa Wydziału krajowego przechowuje majątek zarodowy zakładu w efektach, pobiera dochody działu bibliotecznego, z których na podstawie asygnat kuratora literackiego daje zasiłki w miarę potrzeby kasie podręcznej, będącej pod zarządem tegoż kuratora.

Kontrolę rachunkową wykonuje Wydział krajowy.

Rok 1907.

Obrót pieniężny w r. 1907 był następujący:

A. Stan ogólny majątku z końcem r. 1906 wynosił:

a) w papierach wartościowych		1,116.134 K 93 h	
a po strąceniu wydzielonego kapitału w myśl statutu na rzecz funduszu rezerwowego . . .	87.848 K 19 h		
kaucyi dzierżawcy . .	7.000 „ — „		
depozytu tymczasowego kuratoryi ekonomicznej .	22.743 „ 07 „		
i fund. pensyjnego . .	159.509 „ 89 „	277.101 „ 15 „	
pozostaje jako majątek zakładowy			839.033 K 78 h
b) w kapitałach hipotekowanych zapisy:			
Neronowicza	1.050 K — h		
Pawlikowskiego . . .	4.725 „ — „		5.775 „ — „
c) w funduszach bibliotecznych:			
1. dobra i realności		685.887 K 33 h	
2. zbiory		381.652 „ 29 „	
3. nakłady . . .		13.215 „ 80 „	
4. sprzęty		10.625 „ 36 „	1,091.380 „ 78 „
d) w gotówce i należytościach czynnych:			2.152 „ 77 „
Razem . . .			1,938.342 K 33 h
Po potrąceniu należytości biernych . . .			— „ — „
okazuje się stan majątku z końcem r. 1906 .			1,938.342 K 33 h

Tenże majątek wynosił z końcem r. 1907:

a) w papierach wartościowych		1,286.954 K 25 h	
a po potrąceniu wydzielonego kapitału w myśl statutu na rzecz funduszu rezerwowego . . .	45.888 K 87 h		
kaucyi dzierżawcy . . .	7.000 „ — „		
Do przeniesienia	52.888 K 87 h	1,286.954 K 25 h	

Z przeniesienia	52.888 K 87 h	1,286.954 K 25 h	
depozytu tymczasowego kuratoryi ekonomicznej . . .	40.655 K 81 h		
i funduszu pensyjnego . . .	215.952 „ 81 „	309.497 K 49 h	
pozostaje jako majątek zakładowy			977.456 K 76 h
b) w kapitałach hipotekowanych zapisy:			
Nerenowicza .	1.050 K — „		
Pawlikowskiego	4.725 „ — „		5.775 „ — „
c) w funduszach bibliotecznych:			
1. dobra i realności .		685.887 K 33 h	
2. zbiory		391.295 „ 45 „	
3. nakłady		12.736 „ 14 „	
4. sprzęty		10.165 „ 10 „	1,100.084 „ 02 „
d) w gotówce i należytościach czynnych:			3.293 „ 15 „
Razem . . .			2,086.608 K 93 h
Po potrąceniu należytości biernych			73 „ 19 „
okazuje się stan majątku z końcem roku 1907			2,086.535 K 74 h
Z porównania stanu majątku z końcem r. 1906 z takimże stanem z końcem roku 1907 . okazuje się ogólny przyrost majątku o . .			148.193 „ 41 „
Z porównania stanu poszczególnych rubryk tego funduszu z końcem lat 1906 i 1907 okazuje się przyrost lub ubytek, jak następuje:			
a) stan majątku zakładowego w efektach wynosił z końcem r. 1906	839.033 K 78 h		
z końcem zaś r. 1907 wynosił. . .	977.456 „ 76 „		
okazuje się zatem przyrost o		138.422 K 98 h	
b) stan kapitałów hipotekowanych wynosił z końcem r. 1906	5.755 K — h		
z końcem zaś r. 1907 wynosił . .	5.775 „ — „		
okazuje się zatem stan niezmieniony		— „ — „	
c) stan fund. bibliotecznych:			
1. dobra i realności bez zmiany			
2. zbiory w 1906	381.652 K 29 h		
„ „ 1907	391.295 „ 45 „		
przyrost o		9.643 „ 16 „	
3. nakłady w r. 1906 . .	13.215 K 80 h		
nakłady w r. 1907 .	12.736 „ 14 „		
ubytek o		479 „ 66 „	
4. sprzęty w r. 1906 . .	10.625 K 36 h		
sprzęty w r. 1907 .	10.165 „ 10 „		
ubytek o		460 „ 26 „	
d) w gotówce i należytościach czynnych:			

w r. 1906 . .	2.152 K 77 h	
w r. 1907	3.293 „ 15 „	
przyrost o		1.140 K 38 h
e) w należytościach biernych:		
w r. 1906 . .	— K — h	
w r. 1907	73 „ 19 „	
ubytek majątku o		73 „ 19 „
Razem przyrosty w sumie . .		149.206 K 52 h
od tego ubytki		1.013 „ 11 „
Okazuje się tedy ogólny przyrost jak wyżej		148 193 K 41 h

B. Obroty netto w majątku obrotowym wynosiły w r. 1907.

A. Dochody:

a) Dochody w gotówce:

I. Rzeczywiste:

Rata od kuratora ekonomicznego	12.600 K — h	
Czynsz z gmachu i rozmaite .	2.650 „ — „	
Dochód z dóbr Rakowca i z lasu	11.948 „ 29 „	
Odsetki od kapitałów . . .	21.283 „ 32 „	
„ „ gotowizny lokowanej w Banku	464 „ — „	
Ze sprzedaży własnych wydawnictw	172 „ — „	
Stała roczna opłata od wydawnictwa książek szkolnych	25.000 „ — „	74.117 K 61 h

II. Przenośne:

Subwencya sejmowa na ochronę zabytków historycznych .	1.000 K — h	
Dotacya na nadzwyczajne wydatki zakładu od wydawnictwa książek szkoln.	100.000 „ — „	
Pobrano z gotówki ulokowanej w Banku krajowym na rachunku bieżącym . .	286 „ — „	
Za sprzedane dublety . . .	171 „ 20 „	
Zwrot zaliczki z rachunku subwencyi sejmowej . . .	22 „ 81 „	
Z rozdziału nadrostu fund. rezerwowego	1.262 „ 98 „	102.742 K 99 h
	Suma . . .	176.860 K 60 h
Zapas kasowy z dniem 1. stycznia 1907 . .		1.191 „ 96 „
	Razem .	178.052 K 56 h

b) Dochody w efektach:

Dobra Rakowce z lasem . .	7 K 54 h	
Depozyt kuratoryi ekonomicznej	85 „ 66 „	
Fundusz zapasowy	138.314 „ 78 „	
Depozyt tymczasowy kuratora ekonomicznego	17.912 „ 74 „	
Fundusz pensyjny urzędników i sług	56.442 „ 92 „	
Fundusz Romana ks. Sanguszki	15 „ — „	212.778 „ 64 „
Zapas kasowy z dniem 1. stycznia 1907 . .		1,116.134 „ 93 „
	Razem . . .	**1,328.913 K 57 h**

B. Wydatki:

a) Wydatki w gotówce:

I. Rzeczywiste:

Zakupno książek i manuskryptów	7.001 K 10 h	
Prenumerata czasopism . .	2.734 „ 46 „	
Oprawa książek, czasopism i manuskryptów	2.411 „ 46 „	
Drobne wydatki na bibliotekę	1.030 „ 02 „	
Naprawy i ulepszenia w gmachu	3.177 „ 56 „	
Ekwiwalent i podatki od gmachu zakładowego . . .	3.441 „ 68 „	
Asekuracya gmachu . . .	88 „ 57 „	
Koszta administracyjne . .	1.744 „ 13 „	
Opał i światło	7.409 „ 10 „	
Płace trzędników i sług łącznie z podatkiem od płac . .	33.584 „ 37 „	
Remuneracye, zapomogi i emerytalne pensye. . . .	3.542 „ 76 „	
Koszta kancelaryjne. . . .	1.548 „ 53 „	
Płace stypendystów	4.905 „ — „	
Drobne muzealne wydatki . .	765 „ 38 „	
Za druk sprawozdań zakładu .	99 „ — „	
Za sprzęty kancelaryjne . .	71 „ — „	73.554 K 12 h

II. Przenośne:

Zakupione przedmioty za subwencyę sejmową i zapłacone koszta podróży w sprawie zabytków historycznych	926 K 81 h	
Za kupione efekta do funduszu zapasowego	101.262 „ 98 „	102.189 K 79 h
Suma		175.743 K 91 h
Zapas kasowy z dniem 31. grudnia 1907 . .		2.308 „ 65 „
Razem jak wyżej . .		**178.052 K 56 h**

b) Wydatki w efektach:

Fundusz rezerwowy	41.959 K 32 h
Zapas kasowy z dniem 31. grudnia 1907 . .	1,286.954 „ 25 „
Zgodnie z dochodami . .	**1,328.913 K 57 h**

c) Zaległości czynne wynoszą:

Na rachunku bieżącym w Banku krajowym .	652 K — h
Zapis Neronowicza	52 „ 50 „
„ Pawlikowskiego	280 „ — „
Razem . .	984 K 50 h

D. Zaległości bierne:

Zaliczka sejmowa na ochronę zabytków historycznych	73 K 19 h
Nadwyżka należytości czynnych z końcem r. 1907.	**911 K 31 h**

Rok 1908.

Obrót pieniężny w r. 1908 był następujący:

A) Stan ogólny majątku z końcem r. 1907 wynosił:

a) w papierach wartościowych		1,286.954 K 25 h	
a po strąceniu wydzielonego kapitału w myśl statutu na rzecz fund. rezerw. .	45.888 K 87 h		
kaucyi dzierżawcy	7.000 „ — „		
depozytu tymczasowego kuratoryi ekonomicznej .	40.655 K 81 „		
i fund. pensyjn.	215.952 „ 81 „	309.497 „ 49 „	
pozostaje jako majątek zakładowy			977.456 K 76 h
b) w kapitałach hipotekowanych zapisy:			
Neronowicza . .	1.050 K — h		
Pawlikowskiego	4.725 „ — „		5.775 „ — „
c) w funduszach bibliotecznych:			
1) dobra i realności .		685.887 K 33 h	
2) zbiory		391.295 „ 45 „	
3) nakłady		12.736 „ 14 „	
4) sprzęty		10.165 „ 10 „	1,100.084 „ 02 „
d) w gotówce i należytościach czynnych:			3.293 „ 15 „
		Razem . .	2,086.608 K 93 h
Po potrąceniu należytości biernych			73 „ 19 „
okazuje się stan majątku z końcem r. 1907 .			2,086.535 K 74 h

Tenże majątek wynosił z końcem r. 1908:

a) w papierach wartościowych		1,352.643 K 29 h	
a po potrąceniu wydzielonego kapitału w myśl statutu na rzecz fund. rezerw.	50.130 K 93 h		
kaucyi dzierżawcy	7.000 „ — .		
depozytu tymczasowego kuratoryi ekonomicznej .	41.913 „ 49 „		
funduszu pensyjnego	222.986 „ 81 „	322.031 „ 23 „	
pozostaje jako majątek zakładowy			1,030.612 K 06 h
b) w kapitałach hipotekowanych zapisy:			
Neronowicza .	1.050 K — h		
Pawlikowskiego	4.725 „ — „		5.775 „ — „
c) w funduszach bibliotecznych:			
1) dobra i realności .		685.887 K 33 h	
2) zbiory		401.737 „ 96 „	
3) nakłady		12.522 „ 08 „	
4) sprzęty		9.656 „ 85 „	1,109.804 „ 22 „
d) w gotówce i należytościach czynnych			1.453 „ 66 „
		Razem . .	2,147.644 K 94 h

Po potrąceniu należytości biernych . . .			28 K 74 h
okazuje się stan majątku z końcem roku 1908			2,147.616 K 20 h
Z porównania stanu majątku z końcem r. 1908 z takimże stanem z końcem roku 1907 okazuje się ogólny przyrost majątku o			61.080 „ 46 „
Z porównania stanu poszczególnych rubryk tego funduszu z końcem lat 1907 i 1908 okazuje się przyrost lub ubytek, jak następuje:			
a) stan majątku zakładowego w efektach wynosił z końcem r. 1907	977.456 K 76 h		
z końcem zaś r. 1909 wynosił . . .	1,030.612 „ 06 „		
okazuje się zatem przyrost o .		53.155 K 30 h	
b) stan kapitałów hipotekowanych wynosił z końcem roku 1907 .	5.775 K — h		
z końcem zaś r. 1908 wynosił	5.775 „ — „		
okazuje się stan niezmieniony .		— „ — „	
a) stan fund. bibliotecznych:			
1) dobra i realności bez zmiany.			
2) zbiory w r. 1907	391.295 K 45 h		
3) „ w r. 1908	401.737 „ 96 h		
przyrost o		10.442 „ 51 „	
4) nakłady w r. 1907 . . .	12.736 K 14 h		
nakłady w r. 1908 . .	12.522 „ 08 „		
ubytek o		214 „ 06 „	
5) sprzęty w roku 1907 . . .	10.165 K 10 h		
sprzęty w r. 1908 . . .	9.656 „ 85 h		
ubytek o		508 „ 25 „	
d) w gotówce i należytościach czynnych:			
w r. 1907 . .	3.293 K 15 h		
w r. 1908 . .	1.453 „ 66 „		
ubytek o		1.839 „ 49 „	
e) w należytościach biernych:			
w r. 1907 . .	73 K 19 h		
w r. 1908 . .	28 „ 74 „		
przyrost majątku o		44 „ 45 „	
Razem przyrost w sumie . . .		63.642 K 26 h	
od tego ubytki „ „ . . .		2.561 „ 80 „	
Okazuje się tedy ogólny przyrost jak wyżej .			61.080 K 46 h

B) Obroty netto w majątku obrotowym wynosiły w r. 1908.

A. Dochody:

a) dochody w gotówce:

1. Rzeczywiste:

Rata od kuratora ekonomicznego	12.600 K — h	
Czynsz z gmachu i rozmaite .	2.681 „ — „	
Dochód z dóbr Rakowca i z lasu	6.161 „ 38 „	
Odsetki od kapitałów	28.083 „ 86 „	
„ „ legatów	665 „ — „	
„ „ gotówki lokowanej w Banku , ...	672 „ — „	
Ze sprzedarzy własnych wydawnictw	136 „ 89 „	
Stała roczna opłata od wydawnictwa książek szkolnych	25.000 „ — „	76.000 K 13 h

II. Przenośne:

Subwencya sejmowa na ochronę zabytków historycznych .	1.000 K — h	
Pobrano z gotówki ulokowanej na rachunek bieżący Banku krajowego	28 „ — „	
Dotacya na nadzwyczajne wydatki zakładu od Wydawnictwa książek szkolnych . .	50.000 „ — „	
Za sprzedane dublety	351 „ 30 „	51.379 „ 30 „
	Suma . .	127.379 K 43 h
Zapas kasowy z dniem 1. stycznia 1908 . . .		2.308 „ 65 „
	Razem . . .	129.688 K 08 h

b) Dochody w efektach:

Dobra Rakowce z lasem . . .	157 K 10 h	
Depozyt w kuratoryi ekonomicznej	338 „ 80 „	
Fundusz rezerwowy	4.242 „ 06 „	
Fundusz zapasowy	52.659 „ 40 „	
Depozyt tymczasowy kuratora ekonomicznego	1.257 „ 68 „	
Fundusz pensyjny urzędników i sług	7.034 „ — „	65.689 „ 04 „
Zapas kasowy z dniem 1. stycznia 1908 . .		1,286.954 „ 25 „
	Razem , . .	**1,352.643 K 29 h**

B. Wydatki:

a) Wydatki w gotówce:

I. Rzeczywiste:

Zakupno książek i manuskryptów	4.836 K 29 h	
Prenumerata czasopism . . .	2.159 „ 11 „	
Do przeniesienia . .	6.995 K 40 h	

Z przeniesienia . .	6.995 K 40 h	
Oprawa książek, czasopism i manuskryptów	4.701 „ 22 „	
Drobne wydatki na bibliotekę .	790 „ 90 „	
Naprawy i ulepszenia w gmachu	5 673 „ 23 „	
Ekwiwalent i podatki od gmachu zakładowego	3.423 „ 97 „	
Asekuracya gmachu	91 „ 60 „	
Koszta administracyjne . . .	1.873 „ 03 „	
Opał i światło	6.469 „ 90 „	
Płace urzędników i sług łącznie z podatkiem od płac . . .	33.724 „ 99 „	
Remuneracye, zapomogi i emerytalne pensye	3.740 „ 02 „	
Koszta kancelaryjne	1.498 „ 18 „	
Płace stypendystów	3.360 „ — „	
Drobne muzealne wydatki . .	197 „ 19 „	
Za druk sprawozdań Zakładu .	125 „ 25 „	
Wypłacono stypendyum z fund. dr. Antoniego Małeckiego .	600 „ — „	
Zakupione medale	95 „ — „	
Za kupione obrazy	810 „ — „	74.169 K 88 h

II. Przenośne:

Zakupione przedmioty za subwencyę sejmową i zapłacone koszta podróży w sprawie zabytków historycznych .	1.044 K 45 h	
Zakupione efekta dla funduszu zapasowego	50.000 „ — „	51.044 K 45 h
	Suma . .	125,214 K 33 h
Zapas kasowy z dniem 31. grudnia 1908 . .		4.473 „ 75 „
	Razem jak wyżej . .	**129.688 K 08 h**

b) Wydatki w efektach:

Zapas kasowy z dniem 31. grudnia 1908 . .	1,352.643 „ 29 „
Zgodnie z dochodami , .	**1,352.643 K 29 h**

C. Zaległości czynne wynoszą:

Na rachunku bieżącym w Banku krajowym . .	**938 K — h**

D. zaległości bierne: . . **28 K 74 h**

Sprawy fundacyjne, stypendyjne i religijne, towarzystw dobroczynności i ochronek.

Sprawa utworzenia parafii rzymsko-kat. w Dołhej wojniłowskiej.

C. k. Namiestnictwo we Lwowie udzieliło już odnośne akta c. k. Prokuratoryi Skarbu celem ułożenia aktu erekcyi.

Sprawa utworzenia probostwa rzymsko-katol. w Skomielnej białej.

C. k. Ministerstwo wyznań i oświaty udzieliło zezwolenia na utworzenie rzymsko-katol. parafii w Skomielnej białej i upoważniło c. k. Namiestnictwo do przyjęcia na galicyjski fundusz

religijny niedoboru kongruy przyszłego proboszcza, c. k. Namiestnictwo odniosło się już do c. k. Prokuratoryi Skarbu o ułożenie zarysu dokumentu erekcyjnego.

Sprawy dobroczynne (weterani polscy i ochronki) i religijne (misye katolickie).

Sprawozdanie o rozdziale kredytu 4500 K wyznaczonego w rubr. IV. poz. 19. wydatków budżetu funduszu krajowego na r. 1908 na zasiłki dla weteranów z r. 1831 i dla uczestników powstania z r. 1863 i takiegoż kredytu 4500 K wyznaczonego w rubr. IV. poz. 18. wydatków budżetu fund. kr. na r. 1909.

Z kredytów tych przyznał Wydział krajowy zasiłki tak na rok 1908 jak i na rok 1909 Stowarzyszeniu „Przytulisko uczestników powstania z r. 1863/4 w Krakowie“ w wysokości 2000 K, a Towarzystwu wzajemnej pomocy uczestników powstania z r. 1863/4 we Lwowie w wysokości 2500 K, w każdym wypadku z tem zastrzeżeniem, że zasiłki mają być użyte tak dla pozostających pod opieką tych towarzystw uczestników powstania z r. 1863/4, jak i dla weteranów z r. 1831, którymi się opiekowało rozwiązane z dniem 1. marca 1906 Towarzystwo opieki weteranów z r. 1831 w Krakowie, względnie jego lwowska komisya wykonawcza.

Sprawozdanie o rozdziale ryczałtu 10.000 K wyznaczonego w rubr. IV. poz. 7. wydatków budżetu funduszu krajowego na r. 1908 na zasiłki dla ochronek i takiegoż ryczałtu 10.000 K, wyznaczonego w rubr. IV. poz. 7. wyd. budżetu fund. kraj. na r. 1909 tudzież reszty takiegoż kredytu z r. 1907 w kwocie 400 K.

Z ryczałtu na rok 1908 i resztę ryczałtu z r. 1907 w kwocie 400 K przyznał Wydział krajowy następujące zasiłki: Towarzystwu ochronek chrześcijańskich małych dzieci we Lwowie (na 4 ochronki) 1200 K, Towarzystwu „Ruska zachoronka“ we Lwowie (na 2 ochronki) 300 K. Zakładowi św. Heleny we Lwowie 250 K, dla ochronki dla dzieci chrześcijańskich z okolicy Kastelówki i Bajek (przy ul. Ogrodowej) we Lwowie 100 K, dla ochronki utrzymywanej przez Zgromadzenie SS. Felicyanek na Żółkiewskiem we Lwowie 200 K, Komitetowi ochron w Krakowie (na 5 ochronek) 1100 K, dla ochronki utrzymywanej przez Zgromadzenie SS. Felicyanek przy ul. Smoleńskiej w Krakowie 200 K, dla ochronki utrzymywanej przez Zgromadzenie SS. Miłosierdzia na Kleparzu w Krakowie 100 K, Katolickiemu stowarzyszeniu ochronki w Andrychowie 100 K, Towarzystwu im. św. Salomei w Białej na założenie ochronki 100 K, Towarzystwu PP. Ekonomek w Brzeżanach na ochronkę 150 K, dla ochronki w Brzozowie 100 K, Towarzystwu ochronki dla małych dzieci w Chrzanowie 150 K, Towarzystwu ochronki polskiej pod wezwaniem św. Jadwigi w Drohobyczu 400 K, Towarzystwu „Ruska Zachoronka“ w Drohobyczu 200 K, dla ochronki w Dublanach 800 K, dla ochronki św. Wojciecha w Gorlicach 200 K, dla ochronki utrzymywanej przez SS. Służebniczki w Gwoździcu 50 K, dla zakładu sierót pod wezwaniem św. Kazimierza w Iwoniczu 200 K, Towarzystwu dobroczynności pań w Jaśle na ochronkę 200 K, dla ochronki w Jodłowniku 100 K, dla ochronki utrzymywanej przez SS. Kapucynki w Kętach 50 K, Komitetowi organizacyi narodowej w Stanisławowie na ochronki w Knihininie wsi i Knihininie kolonii 200 K, dla przytuliska dla sierót utrzymywanemu przez Ks. Jana Trzopińskiego, rz. k. proboszcza w Kochawinie 100 K, Stowarzyniu PP. Ekonomek w Kołomyi na ochronkę 200 K, dla ochronki zostającej pod zarządem SS. Józefitek w Krośnie 200 K, dla ochronki w Ławocznem 50 K, dla ochronki utrzymywanej przez SS. Miłosierdzia w Łobzowie 100 K, dla ochronki w Nowym Sączu 200 K, dla ochronki pod wezwaniem św. Stanisława Kostki utrzymywanej przez SS. Serafitki w Nowym Targu 150 K, dla ochronki zostającej pod zarządem SS. Służebniczek w Obertynie 100 K, Towarzystwu ochrony dla małych dzieci w Podgórzu 400 K, Towarzystwu ochronki dla małych dzieci pod wezwaniem św. Bronisławy w Półwsiu zwierzynieckiem pod Krakowem 100 K, Towarzystwu św. Wincentego a Paulo

w Przemyślu na ochronkę na Zasaniu 150 K, Bractwu św. Mikołaja (gr. k.) na ochronkę w Przemyślu 100 K, Komitetowi ochronki chrześcijańskiej dla małych dzieci imienia Leona XIII. w Rzeszowie 250 K, Towarzystwu ochronek w Samborze 200 K, dla ochronki utrzymywanej przez SS Miłosierdzia w Sądowej Wiszni 100 K, Towarzystwu dam dobroczynności w Śniatynie na ochronkę im. Modesty Zagórskiej 100 K, Stowarzyszeniu ochronki dla dziewcząt w Stanisławowie 200 K, Towarzystwu „Ruska Ochoronka“ w Stanisławowie (na 2 ochronki) 200 K, Towarzystwu ochronki i bursy im. ks. arcyb. Issakowicza w Stanisławowie na ochronkę 100 K, dla ochronek w Szynwałdzie, Skrzyszowie, Czchowie, Wałkach i św. Górze, zostającym pod opieką ks. Aleksandra Siemieńskiego, rz. k. proboszcza w Szynwałdzie, łącznie 300 K, Towarzystwu PP. Ekonomek w Tarnopolu na ochronkę 300 K, dla ochronki św. Stanisława na Grabówce w Tarnowie 200 K, Towarzystwu dobroczynności im. św. Salomei na ochronkę w Żółkwi 100 K, dla ochronki zostającej pod zarządem gr. kat. SS. Służebniczek w Żużlu 50 K.

Z ryczałtu na r. 1909 przyznał Wydział krajowy następujące zasiłki: Towarzystwu ochronek chrześcijańskich małych dzieci we Lwowie (na 4 ochronki 1200 K, Towarzystwu „Ruska zachoronka“ we Lwowie (na 2 ochronki) 300 K, Zakładowi św. Heleny we Lwowie 250 K, Komitetowi ochron w Krakowie (na 5 ochronek) 1100 K, dla ochronki utrzymywanej przez Zgromadzenie SS. Felicyanek przy ul. Smoleńskiej w Krakowie 200 K, Katolickiemu stowarzyszeniu ochronki w Andrychowie 100 K, Towarzystwu im. św. Salomei w Białej na ochronkę 100 K, Towarzystwu ochronki polskiej pod wezwaniem św. Jadwigi w Drohobyczu 400 K, dla ochronki w Dublanach 600 K, dla ochronki zostającej pod zarządem SS. Służebniczek w Gwoździcu 50 K, dla zakładu sierót pod wezwaniem św. Kazimierza w Iwoniczu 200 K, Towarzystwu pań dobroczynności w Jaśle na ochronkę 200 K, dla ochronki zostającej pod zarządem SS. Służebniczek w Kamionce strumiłowej 100 K, dla ochronki utrzymywanej przez SS. Kapucynki w Kętach 50 K, Komitetowi organizacyi narodowej w Stanisławowie na ochronki w Knihininie wsi i w Knihininie kolonii 200 K, dla ochronki utrzymywanej przez SS. Miłosierdzia w Łobzowie 100 K, dla ochronki pod wezwaniem św. Stanisława utrzymywanej przez SS. Serafitki w Nowym Targu 150 K, dla ochronki zostającej pod zarządem SS. Służebniczek w Obertynie 100 K, Komitetowi ruskiej ochronki w Peczeniżynie 100 K, Towarzystwu ochrony dla małych dzieci w Podgórzu 400 K, Towarzystwu ochronki dla małych dzieci pod wezwaniem św. Bronisławy w Półwsiu zwierzynieckiem pod Krakowem 100 K, Towarzystwu dam dobroczynności w Śniatynie na ochronkę im. Modesty Zagórskiej 100 K, Stowarzyszeniu ochronki dla dziewcząt w Stanisławowie 200 K, Towarzystwu „Ruska ochoronka“ w Stanisławowie (na 2 ochronki) 200 K, Towarzystwu ruskich kobiet w Stryju na ochronkę 150 K, dla ochronek w Szynwałdzie, Skrzyszowie, Czchowie, Wałkach i św. Górze, zostającym pod opieką ks. Aleksandra Siemieńskiego, rz k. proboszcza w Szynwałdzie, łącznie 300 K, Towarzystwu PP. Ekonomek w Tarnopolu 300 K, Towarzystwu „Ruska Zachoronka“ w Tarnopolu 150 K, dla ochronki im. św. Stanisława na Grabówce zostającej pod zarządem SS. Felicyanek w Tarnowie 200 K, Towarzystwu dobroczynności im. św. Salomei w Żółkwi na ochronkę 100 K, dla ochronki zostającej pod zarządem gr. kat. SS. Służebniczek w Żużlu 50 K i dla ochronki pod opieką św. Antoniego, utrzymywanej przez SS. Serafitki w Żywcu 300 K. Resztę kredytu na rok 1909

w kwocie 1950 K zarezerwowano dla ochronek, które w poprzednich latach otrzymywały zasiłki, których zarządy jednak do dnia 9. lipca 1909 nie wniosły były próśb o ich udzielenie.

Sprawozdanie o ryczałcie 6000 K wyznaczonym w rubr. XVI. poz. 3. wyd. budżetu fund. kraj. na r. 1908 na misye katolickie i takimże ryczałcie na r. 1909.

Rozdziału tych ryczałtów dokona Wydział krajowy po porozumienie się z dotyczącemi władzami duchownemi, którego jednakże w czasie zamknięcia sprawozdania jeszcze nie osiągnięto w zupełności.

Petycya komitetu budowy rz. k. kościoła w Bogdanówce o subwencyę na dokończenie budowy kościoła.

Petycyę tę przekazał Wysoki Sejm uchwałą z 31. października 1908 Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania. Na odezwę Wydziału krajowego przedłożył rz. k. Urząd parafialny w Podwołoczyskach sprawozdanie, według którego plan i kosztorys budowy, zatwierdzony przez rz. k. konsystorz metropolitalny we Lwowie obliczony jest na kwotę 7800 K, budowę doprowadzono pod dach, a do zupełnego wykończenia budowy potrzebna jest jeszcze kwota 2800 K.

Fundacye stypendyjne czynne.

Ogólne sprawozdanie o funduszach stypendyjnych.

Z początkiem roku szkolnego 1908/9 miał Wydział krajowy w swoim zarządzie czynnych fundacyi stypendyjnych 235 (w roku szkolnym 1907/8 — 231), z których wszelakoż dwie (fundacya Karola Ciszewskiego i Józefa Zawadzkiego i fundacya włościańska obwodu tarnowskiego) są tylko warunkowo stypendyjnemi, a gdy warunek się nie ziścił, są na razie czynne w inny sposób, jedna zaś (imienia Leopoldyny z Rylskich Horodeńskiej) stanie się stypendyjną dopiero po roku 1924, na razie zaś służy na inne cele.

Właściwa zatem liczba czynnych w roku szkolnym 1908/9 fundacyi stypendyjnych jest 232. Stosunek liczby stypendyów przystępnych bez zastrzeżeń dla młodzieży ubogiej i w naukach celującej, do liczby stypendyów, zastrzeżonych z woli fundatorów, w pierwszym rzędzie dla krewnych, dla młodzieży pochodzenia szlacheckiego lub z pewnych miejscowości, lub też z rodziców pewnego stanu pochodzącej, zmienił się znowu na niekorzyść stypendyów nierezerwowanych, gdyż z 4 fundacyi aktywowanych w roku szkolnym 1908/9 należy tylko jedna do tej kategoryi, jedna jest wyłącznie familijną, dwie zaś są w pierwszym rzędzie familijne. Ten stan rzeczy pociąga za sobą ten skutek, że wobec zakładania nowych szkół i wzrostu liczby kandydatów ubiegających się o stypendya, rozdawnictwo staje się coraz trudniejsze i mała tylko część najwięcej zasługujących może być obdarzoną. Najdotkliwiej daje się odczuwać brak stypendyów przystępnych także dla młodzieży płci żeńskiej.

Sprawozdanie o rozdawnictwie stypendyów w roku szkolnym 1908/9.

Uchwałą z 8. marca 1909 nadał Wydział krajowy stypendya z fundacyi swego rozdawnictwa, wystawione na konkurs z początkiem roku szkolnego 1908/9.

Posunięcie z niższego stypendyum na wyższe, czyli nadanie innego wyższego stypendyum w miejsce pobieranego dotąd stypendym niższego, uzyskało 41 uczniów. Nadanie to nastąpiło w granicach kwalifikacyi wymaganych przez przepisy stypendyjne i statuty fundacyjne, a mianowicie w 2 wypadkach z tytułu pokrewieństwa, w 9 z tytułu szlachectwa, w 4 na podstawie

szczególnych warunków statutem fundacyjnym zastrzeżonych, w 26 wypadkach zaś na podstawie ogólnych warunków. Z obdarzonych było 39 obrządku łacińskiego, a 2 obrządku greckiego.

Co do stanu rodziców było między nimi: 1 syn właściciela dóbr (sierota), 1 syn adwokata (sierota), 1 syn lekarza (sierota), 1 syn inżyniera (sierota), 1 syn c. k. nadporucznika, 1 syn dzierżawcy, 1 syn profesora seminaryum nauczyciel. (sierota), 1 syn kierownika kopalni nafty, 1 syn urzędnika bankowego, 1 syn adjunkta fabryki tytoniu, 2 synów urzędników asekuracyjnych (obydwaj sieroty), 2 synów nauczycieli ludowych (1 sierota), 4 synów oficyalistów prywatnych (z tych 3 sieroty), 1 syn pomocnika handlowego, 2 synów dozorców więzień (obydwaj sieroty), 1 syn woźnego sądowego (sierota), 1 syn oficyanta rządowego (sierota), 1 syn pomocnika kancelaryjnego (sierota), 1 syn emerytowanego górnika (sierota), 1 syn dyetaryusza, 2 synów rękodzielników (1 sierota), 2 synów osób nie mających żadnego zajęcia zarobkowego, 2 synów włościan (1 sierota), u 8 stan ojca nie był podany w dokumentach (z tych 5 sierót).

Po raz pierwszy otrzymało stypendya 128, między tymi 11 z tytułu pokrewieństwa, 13 z tytułu szlachectwa, 15 na podstawie szczególnych warunków statutem fundacyjnym zastrzeżonych, 89 zaś na podstawie ogólnych warunków. Między obdarzonymi były 4 uczennice, z tych 1 uczennica gimnazyum, 1 uczennica liceum, 1 uczennica szkoły wydziałowej (na podstawie szczególn. war.) i 1 uczennica szkoły ludowej (krewna fundatora).

Z ogólnej liczby obdarzonych (128) było 117 obrządku łacińskiego, 8 obrządku greckiego, 1 obrządku ormiańskiego, 2 zaś wyznania mojżeszowego. Co do stanu rodziców było między nimi: 1 syn właściciela obdłużonego majątku ziemskiego, 1 syn lekarza (sierota), 1 syn notaryusza (sierota), 1 syn radcy namiestn. (sierota), 1 syn radcy sądowego (sierota), 1 syn emer. radcy rachunkow. Dyrekcyi skarbu, 1 syn sekretarza Dyrekcyi skarbu, 1 syn komisarza Dyrekcyi skarbu, 1 syn kapitana (sierota), 1 syn st. komisarza straży skarbowej, 3 synów profeserów szkół średnich (2 sieroty), 1 syn komisarza maszyn kolejowych, 1 syn urzędnika kolejowego o nieokreśl. bliżej tytule (sierota), 1 syn byłego urzędnika banku rolniczego, 1 syn zarządcy podatkowego, 1 syn urzędnika pocztowego o nieokreślonym bliżej tytule (sierota), 1 syn ocicyała sądowego, 1 syn oficyała ewidenc. obrony krajowej, 1 syn emer. adjunkta podatk., 1 syn kasyera kasy oszczędności, 1 syn urzędnika asekur. (sierota), 1 syn właściciela małej posiadłości wiejskiej, 10 synów urzędników (oficyalistów) prywatnych (między tymi 4 sieroty), 1 syn ekspedyenta pocztowego, 1 syn artysty malarza (sierota), 1 syn kasyera zakładu czernichowskiego, 6 synów nauczycieli ludowych, 1 syn lustratora Kółek rolniczych, 1 syn prowizora aptekarskiego, 1 syn byłego nauczyciela tańców, 1 syn respicyenta straży skarbowej, 1 syn podurzędnika kolejowego, 3 synów konduktorów kolejowych (1 sierota), 1 syn strażnika kolejowego, 1 syn emer. cieśli kolejowego, 1 syn konduktora dróg kolejowych, 12 dzieci (11 synów, 1 córka) rękodzielników (między tymi 3 sieroty), 1 syn oficyanta sądowego, 1 syn woźnego sądowego, 1 syn dyetaryusza, 1 córka pisarza gminnego (sierota), 2 synów organistów, 17 synów włościan (między tymi 3 sieroty), 1 syn stróża nocnego kolei żelaznej (sierota), 2 synów dozorców domu (1 sierota), 1 syn posłańca sądowego, 11 synów zarobników, 1 syn osoby bez określonego bliżej zaję-

cia, u 23 zaś stan ojca nie był w dokumentach podany (między tymi było 8 sierót po obojgu rodzicach, a 9 sierót po ojcu).

Fundacye aktywowane z początkiem roku szkolnego 1908/9.

Z początkiem roku szkolnego 1908/9 wprowadziliśmy w życie następujące fundacye:

1. Fundacyę śp. MichałaGątkiewicza o jednem stypendyum w rocznej wysokości 1200 K, przeznaczonem dla młodzieży płci męskiej, uczęszczającej do krajowych szkół średnich lub wyższych, a mianowicie w pierwszym rzędzie dla krewnych fundatora w linii męskiej, noszących nazwisko Gątkiewiczów, między którymi ubodzy mają pierwszeństwo przed zamożnymi, tak wśród ubogich zaś jak i zamożnych daje pierwszeństwo bliższy stopień pokrewieństwa, zresztą w równych okolicznościach pierwszeństwo ma młodzieniec najwięcej celujący zdolnościami i charakterem. W drugim rzędzie uzyskać może stypendyum z tej fundacyi ubogi młodzieniec narodowości polskiej, lecz tylko przez substytucyę tj. stypendysta taki traci stypendyum z początkiem tego roku szkolnego, przed którym uprawniony kandydat z rodziny o stypendyum pisemnie się zgłosi i prawo swoje i wymaganą kwalifikacyę udowodni.

Rozdawnictwo należy do kuratora fundacyi. Kuratorem tym jest każdoczesny Marszałek krajowy, względnie jego zastępca w sejmie, ewentualnie każdoczesny prezes, względnie wiceprezes c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

2. Fundacyę imienia Hillela Lechnera dla szerzenia postępu i podniesienia ludności galicyjskiej. Czyste stałe dochody tej fundacyi, na teraz w wysokości 1100 koron, służyć mają w połowie na wypłatę jednego stypendyum, w połowie zaś na tanie, ewentualnie bezpłatne wydawnictwo książek i broszur o treści popularnej dla szerzenia oświaty i postępu lub podniesienia ludności galicyjskiej w ogólności ze szczególnem uwzględnieniem ludności gminy Zniesienie pod Lwowem. Stypendyum przeznaczone jest dla biednego ucznia c. k. szkoły przemysłowej we Lwowie, bez różnicy wyznania, pochodzącego z Galicyi, zachowującego się obyczajnie i czyniącego dobre postępy w nauce. Rozdawnictwo stypendyum jak i rozporządzanie połową dochodów fundacyi, przeznaczoną na tanie wydawnictwo książek i broszur należy do kuratoryi, której członkami na teraz są: Dr. Edward Gerard Festenburg, Dr. Józef Czeszer i Dr. Jakób Diamand.

3. Fundacyę śp. Tadeusza Madeyskiego, w której istnieją 2 stypendya na teraz o rocznych 220 K, przeznaczone dla ubogich uczniów krajowych szkół średnich lub wyższych, między tymi Madeyskim służy pierwszeństwo. Rozdawnictwo należy do W-go Jana Madeyskiego, właściciela dóbr w Parchaczu, po tegoż zaś najdłuższem życiu przejdzie na jego najstarszego syna i tak dalej wedle zasad primogenitury.

4. Fundacyę imienia Dra Józefa Skąpskiego, której czyste stałe dochody służyć mają na wypłatę jednorazowych zapomóg po 50 K dla ubogiej uczącej się młodzieży szkolnej w kraju, która przy rozdawnictwie stypendyów uwzględnioną być nie mogła. Rozdawnictwo zapomóg należy do Wydziału krajowego.

5. Reaktywowano fundacyę familijną śp. Dra Adama Morawskiego, w myśl §. 5. statutu tej fundacyi bowiem po zaprzestaniu pobierania stypendyum z tej fundacyi przez syna fundatora Władysława miało być dalsze rozdawnictwo stypendyów dopiero wtedy podjęte, skoro czysty roczny dochód fundacyi wzrośnie do kwoty 210 K (100 fl. mon. konw.) Na

razie systemizowano jedno stypendyum w tej wysokości. Stypendya z tej fundacyi przeznaczone są dla potomków fundatora, a w ich braku dla dalszych krewnych fundatora i jego żony śp. Anastazyi z Dornerów Morawskiej, uczęszczających do gimnazyów, na wydziały prawnicze lub lekarskie, albo też do szkoły politechnicznej w kraju. Rozdawnictwo odbywać się ma w ten sposób, iż c. k. Namiestnictwo galic. nadaje stypendyum jednemu z trzech kandydatów, do prezentowania których uprawieni są męscy, w ich braku także żeńscy potomkowie fundatora i jego żony, na teraz Wny Władysław Morawski, właściciel dóbr w Odrzechowej.

6. Ogłoszono wreszcie konkurs na stypendyum z fundacyi śp. Karoliny Remerowej, którego jednak pobór rozpocząć się ma dopiero z początkiem roku szkolnego 1909/10. Stypendyum z tej fundacyi na razie jedno w rocznej wysokości 800 K, przeznaczone jest dla doktora medycyny (wszech nauk lekarskich), pragnącego się dalej kształcić, zwłaszcza za granicą, a nie posiadającego potrzebnych na to środków, członkom rodziny Doboszyńskich służy pierwszeństwo.

Rozdawnictwo odbywać się ma w ten sposób, iż Wydział krajowy nadaje stypendyum jednemu z trzech kandydatów, przedstawionych przez Grono Profesorów wydziału lekarskiego c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Fundacye dawniejsze jeszcze nieukonstytuowane lub nie wprowadzone w życie.

Fundacya dobroczynna ś. p. Karola Jana 2 im. Berkego.

Fundacya ta przeznaczona jest dla biednych dzieci szkolnych Karwodrzy, majątek tej fundacyi wynosi przeszło 600 K, fundacya wkrótce będzie ukonstytuowaną pod zarządem Rady szkolnej miejscowej w Karwodrzy i pod nadzorem Rady szkolnej okręgowej w Tarnowie, która sprawozdania o tej fundacyi przedkładać będzie c. k. Namiestnictwu za pośrednictwem Rady szkolnej krajowej. Nad ukonstytuowaniem i wprowadzeniem w życie tej fundacyi czuwa Namiestnictwo, Wydziałowi krajowemu względem tej fundacyi nie będą przysługiwać żadne prawa ani obowiązki.

Fundacya ś. p. Dyonizego Bertolego.

Fundacya ta z powodu małych jeszcze dochodów nie może być ukonstytuowana i wprowadzona w życie.

Fundacya nauczycielstwa ludowego okręgu bocheńskiego im. Dra Edwina Płażka.

Fundacya ta wkrótce będzie ukonstytuowaną, Wydział krajowy przedłożył już c. k. Namiestnictwu projekt aktu fundacyi.

Fundacya ś. p. Edwarda Chrzanowskiego.

Fundacya ta może być ukonstytuowana i wprowadzona w życie dopiero po najdłuższem życiu p. Władysława Chrzanowskiego, brata ś. p. fundatora.

Fundacya ś. p. Kazimierza Czerniakowskiego.

Fundacya ta może być ukonstytuowana i wprowadzona w życie dopiero po najdłuższem życiu pana Dra Adama Horwatha, adwokata we Lwowie.

Fundacya ś. p. Izabeli Duszyńskiej.

Fundacya ta jest już ukonstytuowana, będzie mogła jednak być wprowadzona w życie dopiero po opłacie należytości rządowej i gdy czyste stałe dochody wynosić będą przynajmniej 200 K rocznie na jedno stypendyum.

Fundacya ś. p. ks. Franciszka Foxa.

Akt fundacyjny został już wygotowany i przedłożony c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia, poczem fundacya będzie wprowadzona w życie.

Fundacya ś. p. Dra Władysława Florkiewicza.	Majątek fundacyi będzie użyty na cele wskazane przez ś. p. fundatora dopiero po najdłuższem życiu dożywotniczki p. Kasyldy Florkiewicz, siostry ś. p. fundatora.
Fundacya ś. p. Antoniego Gozdowicza.	Wydział krajowy wygotował już projekt aktu fundacyjnego i przedłożył c. k. Namiestnictwu, nie otrzymał jednak dotąd stanowczej odpowiedzi.
Fundacya ś. p. Dra Kornela Hoffmana.	Majątek fundacyi obciążony jest dożywociem p. Amalii Kozakiewicz, a przeto fundacya nie może być jeszcze ukonstytuowana i wprowadzona w życie.
Fundacya ś. p. Ludwika Jankowskiego.	Zapis na fundacyę płatny jest dopiero po najdłuższem życiu żony fundatora jako dożywotniczki, sprawę tę Wydział krajowy utrzymuje w ewidencyi.
Fundacya Olimpii Jankowskiej dla ubogich opuszczających szpital św. Łazarza w Krakowie.	C. k. Namiestnictwo nie wydało jeszcze Wydziałowi krajowemu majątku fundacyi, a przeto fundacya nie może być ukonstytuowana i wprowadzona w życie, projekt aktu fundacyjnego został już wygotowany i przedłożony c. k. Namiestnictwu.
Fundacya ś. p. Stanisława Karzykiewicza.	Majątek fundacyi nie został jeszcze zrealizowany, a przeto fundacya nie może być ukonstytuowana i wprowadzona w życie.
Fundacya ś. p. Franciszka Kochmana dla dziewcząt służących.	Fundacya ta będzie mogła być wprowadzona w życie, gdy czysty stały dochód wynosić będzie rocznie najmniej 2.666 K 66 h.
Fundacya Konopków.	Majątek fundacyi nie został jeszcze Wydziałowi krajowemu wydany, nastąpi to prawdopodobnie wkrótce, poczem Wydział krajowy zajmie się ukonstytuowaniem fundacyi.
Fundacya Kopca Unii lubelskiej.	Wprowadzenie tej fundacyi w życie nastąpi, gdy dochody fundacyi wystarczą na wypłatę jednego stypendyum w kwocie 240 K rocznie, obecnie dochody są kapitalizowane, a wynoszą 184 K rocznie.
Fundacya ś. p. Wojciecha Kucharskiego na szkołę w Dobranowicach.	Majątek tej fundacyi został zrealizowany, zabezpieczony i wydany prawie cały Wydziałowi krajowemu, który w najbliższej przyszłości zajmie się ukonstytuowaniem i wprowadzony w życie tej fundacyi, a w tym celu odniósł się już do c. k. Rady szkolnej krajowej we Lwowie; nie otrzymał jednak jeszcze stanowczej odpowiedzi.
Fundacya ś. p. Józefa Lityńskiego.	C. k. Namiestnictwo nie oznajmiło, czy realność na fundacyę została sprzedana, wogóle zaś zapis fundacyjny będzie prawdopodobnie bezprzedmiotowy.
Fundacya im. Karoliny z książąt Ponińskich ks. Lubomirskiej dla Zakładu św. Heleny we Lwowie.	Fundacya ta jest w stadyum ukonstytuowania.
Fundacya ś. p. Dra Kajetana Maramorosza posagowa i na stypendya.	Obie te fundacye będą ukonstytuowane i wprowadzone w życie dopiero po zgonie dożywotniczki i po zapłaceniu należytości rządowych.

Fundacya ś. p. Ignacego Marynowskiego.	Fundacya ta będzie ukonstytuowana i wprowadzona w życie dopiero po uporządkowaniu dość zawikłanych spraw majątkowych tej fundacyi.
Fundacya ś. p. Michała Missbergera.	Fundacya ta będzie mogła być ukonstytuowana i wprowadzona w życie dopiero po śmierci dożywotniczki, Maryi Missbergerowej, wdowy po ś. p. fundatorze.
Fundacya ś. p. Władysława Niemekszy.	Projekt aktu fundacyjnego Wydział krajowy już wygotował i przedłożył c. k. Namiestnictwu, ale odpowiedzi nie ma, fundacya nie została jeszcze ukonstytuowaną i w życie nie może być jeszcze wprowadzona.
Fundacya ś. p. Adama Neronowicza.	Fundacya będzie ukonstytuowana i wprowadzona w życie dopiero po najdłuższem życiu wdowy po ś. p. fundatorze.
Fundacya ś. p. Jana Oberca.	Realizacya majątku fundacyi postępuje dalej, potrwa to jednak jeszcze dłuższy czas, dlatego fundacya nie może być jeszcze ukonstytuowana, mimo to jednak odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa o wydanie już zrealizowanego majątku i wprowadzenia już teraz fundacyi w życie, na to nie otrzymał jeszcze odpowiedzi.
Fundacya ś. p. Magdaleny Pasieczańskiej.	Dożywotniczki Malwina Kulczycka i Karolina Łukasiewicz pozostają przy życiu, fundacya więc nie może wejść jeszcze w życie.
Fundacya ś. p. Oktawa Pietruskiego.	Dochody fundacyi kapitalizuje się, fundacya będzie ukonstytuowana, gdy przeznaczenie jej będzie określone.
Fundacya Przeorskich	Fundacya ta będzie wprowadzona w życie, gdy dochody wystarczą na jedno stypendyum w kwocie 300 K rocznie.
Fundacya ś. p. Józefy Raabowej.	W sprawie tej Wydział krajowy nie otrzymał żadnej wiadomości od c. k. Namiestnictwa, w najbliższym czasie przeto do c. k. Namiestnictwa odniesie się.
Fundacya ś. p. Dra Antoniego Roickiego.	Fundacya ta jest już ukonstytuowana, zarząd i rozdawnictwo należy do reprezentacyi gminy m. Lwowa.
Fundacya Karoliny Remerowej, szpitalna i stypendyjna	Obie fundacye są już ukonstytuowane i wkrótce wejdą w życie, w fundacyi stypendyjnej, jak wyżej podano, ogłoszono już konkurs na stypendyum, które będzie nadane z początkiem roku szkolnego 1909/1910.
Fundacya im. księcia Leona Sapiehy na bursę.	Dochody tej fundacyi kapitalizuje się, aż majątek wystarczy na wybudowanie i utrzymanie bursy.
Fundacya Wandy Śmiałowskiej.	Ukonstytuowanie i wprowadzenie w życie tej fundacyi nastąpi, gdy stan majątkowy tej fundacyi ostatecznie będzie uregulowany. Realność fundacyjna przynosi dochody bardzo małe, należytość rządowa nie jest jeszcze spłacona zupełnie i na realności fundacyjnej ciąży znaczny dług.
Fundacya ś. p. Adama Szolayskiego.	Fundacya nie jest jeszcze ukonstytuowana, administracyę realności fundacyjnej w Krakowie prowadzi p. Turski.
Fundacya ś. p. Leopolda Szmoniewskiego.	Wydział krajowy nie otrzymał żadnej wiadomości co do ewentualnego zaistnienia tej fundacyi.

Fundacya ks. Jana Szaflarskiego dla „Czarnego Dunajca".

Majątek tej fundacyi nie urósł jeszcze do takiej wysokości, iżby mogła być ukonstytuowana i wprowadzona w życie. Pierwotnie złożony kapitał na fundacyę wynosił 1.000 K, a przez kapitalizacyę podług woli fundatora dojść ma do wysokości 512.000 K.

Fundacye ś. p. Dra Józefa Szajny.

Fundacye mogą być ukonstytuowane i wprowadzone w życie dopiero po najdłuższem życiu żony ś. p. fundatora.

Fundacya turczańska.

Fundacya jest już ukonstytuowana i wprowadzona w życie, zarząd należy do Wydziału powiatowego w Turce, gdzie znajduje się już cały majątek fundacyi, nadzór nad zarządem sprawuje Wydział krajowy, rozdawnictwo należy do każdoczesnego przewodniczącego Rady szkolnej okręgowej w Turce.

Fundacya im. Franciszka Ujejskiego.

Fundacya ta jest już ukonstytuwana, zarząd i rozdawnictwo należy do Wydziału krajowego tylko ewentualnie.

Fundacya Weberów.

Fundacya ta będzie ukonstytuowana i wprowadzona w życie dopiero po najdłuższem życiu wdowy po ś. p. fundatorze.

Fundacya im. ś. p. Wojciecha Węgrzyńskiego.

Fundacya ta dla braku dostatecznych dochodów nie może być jeszcze ukonstytuowana i wprowadzona w życie.

Fundacye im. Wandy Zagórskiej.

Zarysy aktów fundacyjnych Wydział krajowy przedłożył już c. k. Namiestnictwu do decyzyi, nie otrzymał jednak jeszcze stanowczej odpowiedzi, ukonstytuowanie i wprowadzenie w życie prawdopodobnie nastąpi wkrótce, należytość rządowa jest już zapłacona.

Fundacya ś. p. Dra Józefa Zagórskiego.

Fundacya ta nie jest jeszcze ukonstytuowana, majątek fundacyi w efektach c. k. Namiestnictwo wydało już Wydziałowi krajowemu, ale dość zawikłane sprawy majątkowe w ogóle nie zostały jeszcze uregulowane, realności fundacyjne obciążone są dość znacznymi długami, sprzedaż dwóch realności we Wiedniu jest w toku.

Fundacya Zemłów.

Wydział krajowy przedłożył już c. k. Namiestnictwu akt fundacyjny do zatwierdzenia.

Fundacye zapomogowe ś. p. Korduli hr. Fredrowej dla ubogich gminy Pacykowa i Zagwoździa.

Wydział krajowy wygotował już projekty aktów fundacyjnych obu fundacyi, fundacye nie zostały jednak jeszcze ukonstytuowane, bo tymczasowy kurator fundacyi p. Mieczysława Brykczyńskiego i p. Wanda z hr. Duninów Borkowskich Prus Jabłonowska, spadkobierczyni ostatniego przez ś. p. fundatorkę mianowanego kuratora, na przesłane im projekty dotąd nie odpowiedzieli, a c. k. Namiestnictwo ich oświadczenie w tym kierunku uznało za potrzebne. Majątek fundacyi dla gminy Pacykowa, wynoszący w efektach 4.400 K, znajduje się w Kasie krajowej, majątek zaś fundacyi dla gminy Zagwoździa, wynoszący w efektach również 4.400 K znajduje się w Kasie Wydziału powiatowego w Stanisławowie. Jakkolwiek fundacye nie są jeszcze ukonstytuowane, rozdawnictwo odbywa się zgodnie z wolą ś. p. fundatorki.

Fundacya ś. p. Izydora Sobańskiego.

Zastępstwo Wydziału krajowego w kierunku zrealizowania, zabezpieczenia i wydania Wydziałowi krajowemu majątku fundacyi powierzył Wydział krajowy w miejsce p. Władysława Mickiewicza p. Stanisławowi Steckiemu, adwokatowi przysięgłemu w Odessie i przyznał mu za te czynności aż do

ostatecznego załatwienia t. j. do czasu wydania Wydziałowi krajowemu przy jego współudziale całego majątku fundacyi wynagrodzenie w kwocie 750 K. Tenże p. Stanisław Stecki złożył sprawozdanie, że likwidacyę interesów po ś. p. Izydorze Sobańskim zajmować się będzie hr. Michał Sobański jako pełnomocnik innych egzekutorów testamentu ś. p. fundatora. Podług oznajmienia p. Steckiego majątek po ś. p. Sobańskim jest mniej więcej taki: 1. w $4^1/_2\%$ rosyjskich papierach wartościowych około 32.300 rubli, od których wartość zaległych i niezrealizowanych kuponów wynosi 929 rubli; 2. w gotówce na procencie w Bankach razem 7.857 rubli 70 kop. — hr. Michał Sobański ma zamiar za gotówkę zakupić papiery wartościowe i następnie wszystkie efekty złożyć do jednego Banku w depozyt. Oprócz tego do majątku po ś. p. Sobańskim należą liczne i dość znaczne wierzytelności, jednak podług oznajmienia p. Steckiego nie wszystkie dadzą się ściągnąć. Dożywotniczka Hipolita Sobańska już nie żyje, druga zaś dożywotniczka do $^1/_3\%$, p. K. Paszkowska, żyje a ma lat przeszło 50. Wydział krajowy postanowił odebrać majątek fundacyi również częściami, o ile w części teraz lub później odebrany być może, w tym kierunku otrzymał p. Stecki polecenie, iżby z mocy pełnomocnictwa przedsięwziął stosowne kroki lub wskazał, jakie czynności Wydziału krajowego w tym względzie są potrzebne, przyczem polecił zawiadomić p Paszkowską, że jej prawa do renty będą zabezpieczone.

Fundacya ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego.

Nawiązując do ostatniego sprawozdania zauważa się, że sprawę gruntu dla rz. kat. ks. proboszcza w Łoszniowie załatwił Wydział krajowy w ten sposób, iż zgodził się oddać ks. Martynowiczowi obecnemu proboszczowi, 18 morgów 700 sążni kw. z parceli l. 1538 w Łoszniowie w miejsce parceli l. 2185 w Józefówce, obejmującej również 18 morgów 700 s. kw.

Sprawa gruntu na rozszerzenie cmentarza w Baworowie jeszcze nie została ostatecznie załatwiona, wymaga bowiem dłuższego i dokładnego badania.

Kupno kawałka gruntu od Jakuba Krupy w Baworowie zostało już zadecydowane, obecnie jest w toku zawarcie kontraktu i wypłata ceny kupna względnie reszty.

Uchwałą z czerwca b. r. postanowił Wydział krajowy nabyć na rzecz fundacyi realność od Marguliesa w Myszkowicach, odrestaurować ją i oddać do użytku rzym. kat. ks. ekspozytowi.

Sprawa ochronki w Łoszniowie od r. 1907 naprzód wcale nie postąpiła, ani bowiem gmina ani też rz. kat. ks. proboszcz tamtejszy wcale się już tą sprawą nie zajmują.

W okresie zaś od 1. kwietnia 1908 do pierwszych dni lipca 1909 na wzmiankę zasługują następujące ważniejsze sprawy:

Z uwagi na kilka procesów z powodu naruszenia posiadania postanowił kurator zarządzić odnowienie granic wszystkich majątków fundacyi, uregulowaną będzie również intabulacya własności parc. l. 315 w Baworowie zapisanej na imię fundacyi a pozostającej w posiadaniu probostwa rz. kat. w Baworowie.

Kontrakt w przedmiocie dzierżawy 5 morgów w Łoszniowie dla kursu rolniczego przy tamtejszej szkole zgasł wprawdzie z dniem 31. sierpnia 1908 ale prawdopodobnie będzie zawarty nowy kontrakt na dalszych 6 lat.

W sprawie utworzyć się mającej rz. kat. parafii z gminy Borki wielkie zajął Wydział krajowy przez swego zastępcę stanowisko przychylne, do utworzenia jednak tej parafii prawdopodobnie nie przyjdzie.

W toku jest sprawa datków fundacyi na rzecz drogi Trembowla—Borki Wielkie z uwagi, że droga ta przechodzić będzie przez Krowinkę i Łoszniów. Do budowy domu rekolekcyjnego we Lwowie przyczyniła się fundacya datkiem 1000 K.

Gospodarkę w dobrach fundacyjnych prowadził Wydział krajowy łącznie z kuratorem fundacyi, jak dotąd.

Dobra i młyny wydzierżawia się, we własnej administracyi są tylko lasy, w których gospodarkę prowadzi wedle planu, dla płodów leśnych obowiązuje cennik z lutego 1909. Dobra wydzierżawione zostały już w okresie poprzednim na dłuższy przeciąg czasu, w tym okresie co do tego nie nastąpiła żadna zmiana, tylko za dzierżawę Krowinki zniżony został czynsz dzierżawny, ponieważ okazało się, że dotychczasowy był bardzo wysoki, nadto przyznano dzierżawcy pewne ulgi z powodu klęski elementarnej w 1908 r.

Co do młynów, to młyn w Krowince i w Myszkowicach wydzierżawione zostały już w okresach poprzednich, w tym okresie przyszła do skutku dzierżawa młyna w Baworowie, na czas od 1. lutego 1909 do 30. czerwca 1920 za 7.000 koron rocznie. Młyn w Łoszniowie miał zamiar Wydział krajowy zamknąć z dniem 24. czerwca 1909, ale dotychczasowy dzierżawca i sp. zaproponował dalszą dzierżawę na rok względnie na 12 lat. Wydział krajowy sprawę tę bada i wkrótce wyda stosowną decyzyę, tymczasem zaś wydzierżawiony został ów młyn dotychczasowemu dzierżawcy dalej na rok za 2000 koron. Młyn w Myszkowicach urządzony jest obecnie tylko do mlewa żyta i do wyrobu krup jęczmiennych. Otóż dzierżawca zaproponował urządzenie tego młyna i do mlewa pszenicy; sprawa ta jest właśnie w toku.

Dzierżawą Baworowa i Myszkowic objęte są również i gorzelnie, a gdy dzierżawcom w r. 1907 gorzelnie późno oddane zostały z winy przedsiębiorcy, któremu naprawa urządzeń gorzelnianych powierzoną została, zmuszony był Wydział krajowy przyznać dzierżawcom stosowne odszkodowanie.

Należytość rządową od majątku fundacyi tudzież ekwivalent Wydział krajowy opłaca, przeciw nowemu zaś ciężarowi opłacania podatku zarobkowego od gorzelń i młynów podług drugiego działu ust. pod. 1896 r. Wydział krajowy broni się; o ile idzie o gorzelnie, sprawa jest już w c. k. Trybunale administracyjnym, co do młynów zaś w c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu.

Zamknięcie rachunkowe za r. 1907 przedkłada Wydział krajowy osobno, zamknięcie za r. 1908 jest obecnie przedmiotem badania. Budżet na r. 1908 ustalono w dochodach na około 431.000 koron, w wydatkach przeszło 225.000 koron, nadwyżkę dochodów na przeszło 208.000 koron. Preliminarz na r. 1909 wykazuje w dochodach około 417.000 kor., w wydatkach około 295.000 koron.

Biblioteka fundacyjna we Lwowie funkcyonuje codziennie od 8—10 i od 4—7, dla publiczności otwarta jest codziennie od 4—7 z wyjątkiem czwartków. Bibliotekę prowadzi p. Zygmunt S. Naganowski przy pomocy p. Rudolfa Kotuli i p. Tadeusza Urbańskiego. W r. 1908 pracowało w czytelni 410 osób, najsilniejsza frekwencya była w styczniu, najsłabsza we wrześniu. Zbiory muzealne zwiedziło w godzinach przedpołudniowych 209 osób. Biblioteka wymieniała w ciągu roku swe druki i rękopisy z innemi podobnemi instytucyami w kraju i za granicą. W darze od p. Józefa Ulenieckiego otrzymała bardzo cenną miniaturę, wartości 5000 franków, pędzla Isabeya, przedstawiającą Kordulę z Komorowskich Teodorową Potocką, wojewodzinę

bełzką (siostrę Maryi z poematu Malczewskiego), nadto otrzymała biblioteka 162 dzieł, zakupiono zaś 98 dzieł w 140 tomach. Lokal muzealny i biblioteczny powiększono o jeden pokój, w ten sposób główna sala ma wyłącznie charakter muzealny. Praca p. bibliotekarza tudzież pp. Kotuli i Urbańskiego były w ciągu roku bez zarzutu i z korzyścią dla celów biblioteki. Bibliotekarz pobiera wynagrodzenie w kwocie 3.600 koron rocznie, p. Kotula zaś i p. Urbański po 1000 koron rocznie. Do personalu bibliotecznego należy też kustosz, famulus i stróż.

Swego czasu pod budowę terasy zajęto 6 sąż. kw. gruntu gminy m. Lwowa od ulicy Sykstuskiej, gmina zaś m. Lwowa zajęła już 28 sążni kw i żąda jeszcze 43 s. kw. na rozszerzenie ulicy Technickiej, — uregulowanie tych spraw jest obecnie w toku.

Również i w tym okresie t. j. od 1. kwietnia 1908 wykonano w dobrach fundacyjnych różne nowe budowle i przeprowadzono adaptacye budynków starych; z większych budowli jest obecnie w toku budowa domu mieszkalnego dla dzierżawcy w Krowince i budowa domu mieszkalnego i stajni w Łuce. W wyjątkowych okolicznościach otrzymywali zapomogi i wsparcia oficyaliści lub służba.

Czynności rządcy dóbr fundacyi spełnia obecnie od czerwca 1908 p. Józef Rozborski w Myszkowicach, a spełnia je sumiennie, należycie i ku zupełnemu zadowoleniu.

Kończąc sprawozdanie o tej fundacyi zamyka je Wydział krajowy żałobnem wspomnieniem, że dnia 26. kwietnia 1909 zmarł ś. p. Dr Tadeusz Skałkowski, adwokat krajowy, członek Wysokiego Sejmu, długoletni syndyk fundacyi tudzież pełnomocnik kuratora, a który dla dobra fundacyi pracował z wielkim pożytkiem. Od czerwca 1009 syndykiem fundacyi jest W ny Dr. Włodzimierz Godlewski, adwokat krajowy we Lwowie. W ostatniej chwili otrzymał Wydział krajowy smutną wiadomość, że dnia 4. lipca 1909 zmarł w Kołtowie kurator fundacyi ś. p. Wacław hr. Baworowski. Podług rozporządzenia ś. p. fundatora czynności kuratora obejmie najstarszy syn zmarłego kuratora, Jaśnie Wielmożny Michał hr. Baworowski.

Fundacye nowo przybyłe i nowo powstałe.

Fundacya ś. p. Józefa Grygierca.

Zmarły w Białej dnia 9. lipca 1908 ś. p. Józef Grygierzec rozporządzeniem ostatniej woli z r. 1907 przeznaczył cały swój majątek nieruchomy na utworzenie funduszu stypendyjnego jego nazwiska dla młodzieży szkolnej szkół średnich, a szczególniej fachowych. Pierwszeństwo mają z powiatu Biała, narodowości polskiej. Fundacya ta ma pozostawać pod protektoratem Wysokiego Sejmu, do Wysokiego Sejmu należy też prezenta. Egzekutorem swej woli ustanowił ś. p Grygierzec marszałka powiatowego w Białej. Na dziedzica włożył ś. p. fundator obowiązek wypłaty jego żonie Zofii 2000 K. rocznie w ratach miesięcznych z góry tytułem renty dożywotniej. Oprócz tego ustanowił ś. p. fundator i inne zapisy, gotówkę zaś po spłaceniu długów przeznaczył dla dziedzica. Podług pisma c. k. notaryusza w Białej majątek składa się z czterech realności w Bestwinie i jednej w Kaniowie wielkim, razem przeszło 180 morgów, przeciętnie po 800 K do 1300 K. za morg, nadto do majątku należą budynki, różne ruchomości, książeczki oszczędności na około 18.000 K. Majątek nieruchomy przeznaczony na fundacyę ocenia c. k. notaryusz na około 200.000 koron.

W piśmie do c. k. Namiestnictwa oznajmił Wydział krajowy, że przyjmuje zarząd i rozdawnictwo ustanowionej przez ś. p. Józefa Grygierca fundacyi stypendyjnej, rozumiejąc przez protektorat zarząd a przez prezentę rozdawnictwo, zarazem prosił o wydanie stosownych zarządzeń celem zrealizowania majątku fundacyi. W obecnym stanie zarząd powstać mającej fundacyi należy do c. k. Namiestnictwa, zastępstwo zaś interesów prawnych tej fundacyi wobec sądu należy do c. k. Prokuratoryi Skarbu. Pertraktacyę spadkową po ś. p. Grygiercu przeprowadza c. k. Sąd powiatowy w Białej. Tenże Sąd rozporządzenie ostatniej woli ś. p. Grygierca uznał za kodycyl i postanowił wdrożyć ustawowy porządek dziedziczenia, c. k. Prokuratorya Skarbu zaś od owej uchwały c. k Sądu powiatowego w Białej wniosła rekurs z żądaniem uznania rozporządzenia za testament, ustanawiający fundacyę uniwersalną dziedziczką, równocześnie też wniosła imieniem fundacyi oświadczenie do spadku na podstawie testamentu. Zdaniem c. k. Prokuratoryi Skarbu takie stanowisko jest prawnie uzasadnione i dla fundacyi korzystne. C. k. Namiestnictwo wniesiony rekurs i oświadczenie do spadku przyjęło do wiadomości.

Fundacya ś. p. Bolesława Augustynowicza.

Zmarły we Lwowie dnia 5. czerwca 1908 ś. p. Bolesław Odrowąż Augustynowicz testamentem z 25. lutego 1905 przeznaczył:

1) 110.000 koron na stypendya po 1000 koron rocznie dla ubogiej młodzieży chrześcijańskiej z Galicyi, oddającej się studyom prawniczym na Uniwersytecie lwowskim. Zarząd tej fundacyi, która ma nosić imię Leona i Bolesława Augustynowiczów, oddał ś. p. fundator Wydziałowi krajowemu, o prawie rozdawnictwa stypendyów osobno nic nie postanowił.

2) Dla bursy im. Tadeusza Kościuszki w Złoczowie przeznaczył 20.000 koron; z dochodów tej sumy mają być utworzone przynajmniej 5 stypendyów po 160 koron rocznie dla uczniów gimnazyum w Złoczowie, religii katolickiej wszystkich trzech obrządkow. Stypendya mają być wypłacane zarządowi bursy na pokrycie kosztów utrzymania stypendystów; odsetki w okrągłych sumach po 160 koron wypłacać ma Wydział krajowy Dyrekcyi gimnazyum w Złoczowie, ta zaś wydać ma je zarządowi bursy. Rozdawnictwo zastrzegł ś. p. fundator dla Grona profesorów c. k. gimnazyum w Złoczowie.

3) Na zakupno nasion pastewnych dla kółek rolniczych przeznaczył 20.000 koron Towarzystwu kółek rolniczych we Lwowie; odsetki wypłacać ma Wydział krajowy głównemu zarządowi Kółek rolniczych we Lwowie, do którego należy wyłączna decyzya co do rozdawnictwa nasion.

4) Na koszta utrzymania chorych nieuleczalnych z Zakładzie dla nieuleczalnych imienia Bilińskich we Lwowie przeznaczył 20.000 koron. Ta fundacya ma nosić nazwę imienia ś. p. Leona Augustynowicza. Odsetki ma wypłacać Wydział krajowy zarządowi zakładu im. Bilińskich.

Obecnie toczy się proces o unieważnienie testamentu a wytoczyli proces Władysław i Zygmunt hr. Olizarowie tudzież Franciszek Porceri, proces toczy się w I. instancyi w c. k. Sądzie krajowym cywilnym we Lwowie; zastępstwo zapisów fundacyjnych objęła c. k. Prokuratorya Skarbu.

Fundacya ś. p. Stanisława Habdank Kowalskiego.

Zmarły w Birczy dnia 30. września 1908 Stanisław Habdank Kowalski rozporządzeniem ostatniej woli z dnia 30. listopada 1904 uniwersalnym swoim spadkobiercą ustanowił Stanisława Kaciubę, syna Mikołaja Kaciuby i Maryi Kaciubiny, urodzonego w Birczy 1898; na wypadek zaś, gdyby ów spadko-

bierca zmarł wcześniej, ustanowił spadkodawca swoim spadkobiercą Wydział krajowy Królestwa Galicyi z przeznaczeniem, aby jego majątek stanowił fundacyę na udzielanie zapomóg dla weteranów walk narodowych. C. k. Sąd obwodowy w Sanoku oznajmił Wydziałowi krajowemu, że uniwersalny spadkobierca ś. p. Stanisława Habdank Kowalskiego, Stanisław Kaciuba Kowalski przeżył spadkodawcę, wobec czego Wydział krajowy sądzi, że ustanowienie stypendyjne stało się bezpodstawne.

Fundacya im. ś. p. Wincentego Jabłońskiego.

Celem uczczenia pamięci ś. p. Wincentego Jabłońskiego, pierwszego i długoletniego dyrektora c. k. Seminaryum naucz. żeńskiego w Krakowie, postanowiło Grono nauczycielskie zebrać drogą dobrowolnych składek od byłych uczniów, uczenic i znajomych ś. p. dyrektora fundusz stypendyjny imienia ś. p. Wincentego Jabłońskiego, celem wsparcia pilnych a biednych abituryentek opuszczających zakład, a poświęcających się zawodowi nauczycielskiemu. Składki płynęły dosyć obficie tak, że w drugim roku po śmierci ś. p. Wincentego można było powziętą myśl wprowadzić w życie. Od roku 1896 otrzymywały corocznie dwie abituryentki stypendyum po 50 koron na pierwsze zagospodarowanie.

Chcąc jednak zamiar ten utrwalić postanowiło Grono nauczycielskie fundacyę tę oddać pod opiekę Wydziału krajowego. W tym celu zakupiono list hipoteczny c. k. Akcyjnego Banku hipotecznego serya C. Nr. 22226 na 1000 złr. w. a. t. j. 2000 K i dwa listy tegoż samego Banku serya A. l. 25267 i 25268 po dwieście koron t. j. razem 2400 K, które przynoszą rocznie procentu 108 Kor., resztę zaś t. j. 375 koron umieszczono na książeczkę wkładkową tegoż Banku a to celem opłaty rządowej od tej fundacyi. Jeżeli po opłacie rządowej pozostanie jakiś zapas gotówki, to ten ma być składany na procent w zakładzie przez Wydział krajowy oznaczonym, toż samo odsetki płatne 1. maja i 1. listopada każdego roku mają być składane na procent. W miesiącu czerwcu t. j. w pierwszych dniach tego miesiąca zaasygnuje Wydział krajowy Dyrekcyi c. k. Seminaryum nauczycielskiego żeńskiego w Krakowie kwotę 100 K, które Dyrekcya za kwitem rządowym t. j. bez stempla podniesie i wskutek uchwały Grona nauczycielskiego udzieli je jako wsparcie po 50 (pięćdziesiąt) koron dwom biednym uczenicom, które zdały egzamin dojrzałości z odznaczeniem, za kwitem nieostemplowanym, a które Dyrekcya wraz z uchwałą Grona nauczycielskiego ma przesłać Wydziałowi krajowemu w pierwszej połowie lipca.

Ponieważ dochód przenosi o 8 koron wydatek, przeto ta reszta ma być także kapitalizowaną, również i różnica kursu w razie wylosowania którego z listów hipotecznych ma być składaną na książeczkę oszczędności, a to w tym celu, by zasiłki te można stopniowo podnieść i tak, gdyby procent osiągnął 120 koron, zasiłki mają wynosić po 60 koron i tak ma się stopniować by w razie zwiększonego dochodu zasiłki o 10 koron podniesione być mogły. W razie, gdyby c. k. Seminaryum naucz. żeńskie w Krakowie zostało zwinięte lub przestało istnieć, cały fundusz ma być obrócony na jedno stypendyum im. ś. p. W. Jabłońskiego dla uczenicy innego podobnego zakładu naukowego, a pierwszeństwo do otrzymania tego stypendyum przy równych warunkach będą mieć sieroty po nauczycielach c. k. Seminaryów nauczycielskich.

Fundacya pozostawać ma pod opieką Wydziału krajowego, któremu będzie przysługiwać zarząd i kontrola nad rozdawnictwem, a na wypadek zwinięcia seminaryum w Krakowie także i rozdawnictwo.

Wspomniane wyżej listy hipoteczne z kuponami od 1. listopada 1909 złożone są już w Kasie krajowej, również gotówka 350 koron, która powstała ze zrealizowania kuponów płatnych 1. maja 1909 i ze zrealizowania wspomnianej książeczki z narosłemi procentami, uzyskana w ten sposób gotówka wynosiła 450 koron ale 100 koron ma Dyrekcya na rozdział w b. r. dwóch zapomóg po 50 koron, aby nie było przerwy w rozdziale zapomóg.

Wydział krajowy zarządził korzystną lokacyę gotówki w Banku krajowym a wkrótce przystąpi do ukonstytuowania fundacyi.

Fundacya Małeckich.

Z powodu jubileuszu 60-letnich rządów cesarza Franciszka Józefa I. złożyli pan Ludwik Małecki, emerytowany profesor gimnazyalny w Nowym Sączu, rodem z Głogowa koło Rzeszowa, i tegoż żona pani Augusta ze Stadników Małecka, w kasie gminy Głogów na ręce burmistrza 1. 4% List zastawny galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego Ser. IV. Nr. 18770 na 1000 koron z kuponem od 30. czerwca 1909 roku i 2. 4% obligacyę galic. pożyczki krajowej z roku 1893 Ser. A. Nr. 93 na 100 koron z kuponem od 1. maja 1909.

Procenta mają być użyte na utrzymanie biednych dzieci wyznania chrześciańskiego w Ochronce w Głogowie. Zarząd fundacyi należy do Reprezentacyi gminy Głogowa pod nadzorem Wydziału krajowego, któremu reprezentacya gminy przedkładać ma rachunki z zarządu; w porozumieniu z fundatorami reprezentacya gminy Głogowa zająć się ma ukonstytuowaniem fundacyi.

Fundacya im. Maryi z Rylskich Pawłowskiej.

Pan Emil Rylski z Dąbrówki p. Kołaczyce w krótce złożyć ma w kasie krajowej 10.000 koron w gotówce na jedno stypendyum dla ucznia lub uczenicy wyznania rzymsko-katol. jakichkolwiek szkół aż do ukończenia nauk.

Pierwszeństwo służyć ma członkom rodziny fundatora lub pochodzącym z Dąbrówki, Lipnicy dolnej i Opacia, w braku zaś takich kandydatów może otrzymać tymczasem i inny uczeń; fundator zastrzega wyraźnie dobre obyczaje. Zarząd fundacyi należeć ma do Wydziału krajowego, rozdawnictwo zaś do fundatora, poczem do Wydziału krajowego przy udziale ks. proboszcza w Brzyskach i najstarszego członka rodziny fundatora, o ile w jego posiadaniu będzie Dąbrówka. Gdy fundusze złożone będą w kasie krajowej, Wydział krajowy zajmie się ukonstytuowaniem i wprowadzeniem w życie fundacyi.

Fundacya Dr. Mikołaja Buzdygana.

Z okazyi 60-letnich rządów cesarza Franciszka Józefa I. i ku uczczeniu pamięci ś. p Andrzeja hr. Potockiego złożył pan Dr. Mikołaj Buzdygan do rąk c. k. Namiestnictwa 200.000 koron w papierach wartościowych na wychowanie i kształcenie ubogich dziewcząt, a przedewszystkiem sierot, dla przysposobienia ich do zawodów praktycznych. Fundacya ma nosić nazwę „Fundacya Andrzeja hr. Potockiego dla sierot religii rzymsko-katol.“ Dziewczęta mają być umieszczone w zakładach wychowawczych w Galicyi, dających gwarancyę szkolnego i zawodowego wykształcenia i wychowania w duchu religii rzymsko-katolickiej i w duchu polsko-narodowym. Prawo przyjmowania i oddalania sierót służyć ma kuratorowi wyłącznie, również rozdawnictwo odsetek. Kuratoryę oddaje fundator Krystynie z hr. Tyszkiewiczów hr. Andrzejowej Potockiej, następnie descendentom — w prostej linii męskiej ś. p. Andrzeja hr. Potockiego, o ile będą w posiadaniu Krzeszowic. Wspomniani kuratorowie nie będą mieli obowiązku składania komukolwiek rachunków, a tylko składać mają wykaz ilości sierót i wyłożonych na to kosztów. Ewentualnie przejść ma kuratorya, wszelako bez uwolnienia od składania rachunków, na księcia biskupa krakowskiego

i jego następców. Podług woli fundatora ukonstytuowaniem fundacyi zająć się ma c. k. Namiestnictwo. Fundator ofiaruje wprawdzie zarząd fundacyi Wydziałowi krajowemu, z uwagi jednak, że majątek złożony został do rąk c. k. Namiestnictwa a po zawinkulowaniu na rzecz fundacyi będzie najzupełniej zapewniony, z uwagi dalej, że sprawozdania kuratoryi przedkładane być mają c. k. Namiestnictwu, sądzi Wydział krajowy, że wskazaną jest rzeczą, aby i zarząd należał do c. k. Namiestnictwa.

Fundacya im. ś. p. Eugeniusza Jana dw. im Nazarkiewicza.

Ku uczczeniu 60-letnich rządów cesarza Franciszka Józefa I. i z powodu zgonu swego syna ś. p. Eugeniusza Jana 2 im. Nazarkiewicza złożyła pani Karolina Nazarkiewiczowa, z domu Wilczyńska, wdowa po ś. p. Jędrzeju Nazarkiewiczu, c. k. kapitanie wojsk austryackich, zamieszkała obecnie we Lwowie przy ulicy Zielonej l. 30 w Kasie krajowej 1. książeczkę wkładkową Gal. Kasy oszczędności Nr. 84677 na 8000 koron i 2. książeczkę wkładkową Banku zaliczkowego we Lwowie Nr. 7342 na 4000 kor. Fundatorka postanowiła, aby książeczki spieniężyć i zakupić 4% listy zastawne Gal. Banku kraj. lub Gal. tow. kred. ziemskiego w nominalnej wysokości 12.000 koron, z czego 4000 koron przeznaczyła na jedna stypendyum dla prawników religii rzymsko katolickiej, również 4000 kor. na jedno stypendyum dla prawników obrządku grecko-kat., również 4000 koron na utrzymanie sierot w przytulisku Braci Alberta we Lwowie z obowiązkiem utrzymywania w dobrym stanie grobowca familijnego, reszta ma być doliczona do kapitału zakładowego obu fundacyi dla prawników. Utworzone mają być trzy fundacye, na wskazane cele użyte być mają tylko procenta — Zarząd wszystkich trzech fundacyi należyć ma do Wydziału krajowego, również rozdawnictwo w zakresie fundacyi dla prawników religii rzymsko-kat. rozdawnictwo zaś w zakresie fundacyi obrządku grecko katol. wykonywać będzie każdoczesny ks. metropolita we Lwowie z terna ułożonego przez Wydział krajowy, Zgromadzenie Braci Alberta otrzymywać będzie odsetki od 4000 koron, z użycia tych odsetek składać będzie Wydziałowi krajowemu rachunki i sprawozdanie. Stypendya przeznaczone są dla biednych i dobrze uczących się, w pierwszym rzędzie dla krewnych fundatorki. Wydział krajowy postanowił przyjąć ofiarowane mu prawa i obowiązki, również J. E. grecko-kat. Arcybiskup lwowski i Metropolita halicki przyjął przekazane mu prawa i obowiązki, a także Zgromadzenie Braci Alberta wolę fundatorki zobowiązało się wykonać. Gdy zasady fundacyi ustalone zostały, Wydział krajowy zarządził już należytą lokacyę majątków fundacyjnych, następnie zajmie się ukonstytuowaniem i wprowadzeniem w życie wszystkich trzech fundacyi przy udziale ustanowionego przez fundatorkę kuratora w osobie pana Józefa Klimke.

Fundacya ś. p. Józefy Jaklińskiej.

Zmarła dnia 21. kwietnia 1908 w Słocinie Józefa Anna 2 im. z Gliwów Jaklińska rozporządzeniem ostatniej woli z 12. kwietnia 1908 przeznaczyła cały swój majątek na zakład dla biednych starców obojga płci, którzy nie mają gdzie głowy skłonić albo których własne dzieci wyganiają. W jaki sposób i pod czyim zarządem ma być to uskutecznione, obmyślić to ma pan Józef Grodecki, oficyał pocztowy w Rzeszowie. W spadku po fundatorce została nieruchomość, która z inwentarzem przedstawia wartość przeszło 25.000 koron, stan bierny wynosi około 900 kor. zarządcą spadku jest pan Józef Grodecki, który też zająć się ma spłaceniem długów. Imieniem fundacyi c. k. Prokuratorya Skarbu przyjęła spadek na podstawie testamentu,

krewni zać ś. p. fundatorki wnieśli oświadczenie do spadku z ustawy, Sąd odesłał ich na drogę procesu. Proces jest w toku, pertraktacya spadkowa nie jest jeszcze skończona, pan Grodecki nie postanowił dotąd w jaki sposób i pod czyjem zarządem fundacya ma być wprowadzona w życie.

C. k. Namiestnictwo i c. k. Prokuratorya Skarbu czuwają nad interesami fundacyi.

Fundacya powiatu brodzkiego im. Arcyks. Gizeli.

Fundacyę tę stworzyła reprezentacya powiatu brodzkiego ku pamięci zaślubin arcyks. Gizeli. Celem fundacyi jest udzielanie zapomóg dzieciom włościańskim powiatu brodzkiego, kształcącym się na rękodzielników.

Fundacya ta ukonstytuowana została jeszcze w roku 1878. Zarząd należy do reprezentacyi powiatu brodzkiego i tam złożony jest majątek fundacyi, ewentualnie zaś zarząd należyć będzie do komitetu z 3 członków, których wybierze kuratorya zakładu hr. Skarbka w Drohowyżu. Akt fundacyjny nie zastrzega dla Wydziału krajowego szczególnych praw ani nawet nadzoru.

Fundacya ś. p. Ludwiki z Hawlów Tarnawskiej.

Rozporządzeniem ostatniej woli z daty Lwów 24. czerwca 1884 zapisała ś. p. Ludwika z Hawlów Tarnawska 1000 koron na fundacyę stypendyjną dla uczniów gimnazyalnych pochodzących z Tarnowa. Majątek fundacyi, pozostający obecnie w depozycie c. k. Namiestnictwa obejmuje teraz książeczkę Gal Kasy oszczędności Nr. 89919 na 9697 K 28 h i Nr. 63468 na 48 kor. 96 hal. Wydział krajowy przyjął zarząd fundacyi, majątek fundacyi przyjmie do Kasy krajowej, ulokuje go korzystnie i pewnie n. p. w listach zastawnych gal. Banku krajowego, poczem zajmie się ukonstytuowaniom fundacyi, w życie jednak fundacya będzie mogła być wprowadzona, gdy czyste stałe dochody wynosić będą rocznie 500 koron, gdyż ś. p. fundatorka postanowiła, że z dochodów ma być ustanowione jedno stypendyum w rocznej kwocie 500 koron.

Fundacya ś. p. Włodzimierza Gniewosza.

Zmarły we Wiedniu dnia 18. lutego 1909 ś. p. Włodzimierz Gniewosz testamentem z dn. 24. września 1908 uniwersalnym swoim spadkobiercą ustanowił swego syna Aleksandra Gniewosza a między innemi postanowił, że 25 złr. (bez oznaczenia tysięcy) mają być ulokowane w papierach i procentować się do stu tysięcy złotych reńskich, a po dojściu do tej sumy mają być użyte procenta na stypendya dla rodu Gniewoszów, później dla dzieci biednych szlachciców. Fundacya podług woli ś. p. fundatora pozostawać ma pod kontrolą Wydziału krajowego. C. k. Sąd obwodowy w Stanisławowie wdrożył postępowanie spadkowe na podstawie owego testamentu, a rozumiejąc, że ś. p. spadkodawca zapisał na fundacyę 25.000 złr. czyli 50.000 koron, wezwał dziedzica, iżby na fundacyę złożył 50.000 koron, od tego wezwania jednak wniósł dziedzic przedstawienie względnie rekurs. Zapis więc na fundacyę nie jest jeszcze cyfrowo ustalony. C. k. Namiestnictwo o zapisie fundacyjnym zostało zawiadomione i, gdy będzie potrzeba, wyda stosowne zarządzenia celem zabezpieczenia i zrealizowania majątku fundacyi.

Fundacya ś. p. Wandy ze Smarzewskich de Lenie Younga.

Zmarła w Trzcieńcu dnia 5. stycznia 1909 ś. p. Wanda Younga zapisała w 4% listach zastawnych galic. Tow. kred. ziemsk. we Lwowie: 1) 8000 koron na fundusz zapomogowy dla włościan Trzcieńca, Złotkowic i Moczerad, rozdawnictwo należyć ma do właściciela każdego z tych majątków, kapitał fundacyjny złożony ma być w Kasie krajowej. 2) 28.000 koron na

zapomogi dla biednych ciemnych, którzy wyszedłszy ze zakładu, nie mają utrzymania. Zarząd i rozdawnictwo należeć ma do Wydziału krajowego. O powyższych zapisach fundacyjnych zostało zawiadomione c. k. Namiestnictwo i c. k. Prokuratorya Skarbu, do zakresu tych władz należy zabezpieczenie i zrealizowanie majątków fundacyi.

Fundacya ś. p. Michała Krasowskiego.

Zmarły w Stanisławowie dnia 2. stycznia 1909 ś. p. Michał Krasowski rozporządzeniem ostatniej woli z 25. października 1906 uniwersalnym swoim dziedzicem ustanowił fundacyę stypendyjną pod zarządem ks. Jana Ignacego 2 im. i Dra Stanisława Krasowskich; następnie będzie należeć zarząd do Wydziału krajowego. Do pobierania stypendyów uprawnieni są Polacy obrządku rzym.-kat., prawego pochodzenia, obojga płci, uczęszczający do szkół publicznych z wyjątkiem ludowych; wymagane są dobre postępy w naukach i dobre obyczaje, pierwszeństwo przysługuje krewnym, następnie z powiatu tarnowskiego. Ilość stypendyów oznaczy zarząd, stypendyum nie może wynosić więcej jak 600 koron; ewentualnie mogą być udzielaue zapomogi. Majątek czysty przedstawia wartość przeszło 20.000 koron. C. k. Namiestnictwo czuwa nad zrealizowaniem i zabezpieczeniem majątku fundacyi.

Fundacya im. Augusta Goławskiego.

Zmarły we Lwowie dnia 22. września 1908 ś. p. August Goławski rozporządzeniem ostatniej woli z 21. września 1908 ustanowił fundacyę stypendyjną na jedno stypendyum dla uczniów szkół średnich w pierwszej linii dla krewnych fundatora, w drugiej linii dla krewnych Maryana Skrzyszowskiego, następnie dla synów oficyalistów skarbu Kurowieckiego, religii rzym. kat., narodowości polskiej. Rozdawnictwo należeć ma do Wydziału krajowego. Postępowanie spadkowe jest w toku. C. k. Namiestnictwo o zapisie fundacyjnym zostało zawiadomione. Majątek fundacyi będzie prawdopodobnie mały.

Fundacya ś. p. ks. Bartłomieja Więcka.

Zmarły w Rozembarku dnia 3. kwietnia 1909 ś. p. ks. Bartłomiej Więcek rozporządzeniem ostatniej woli z 9. marca 1909 zapisał 10.000 koron na dwa stypendya: jedno dla swej rodziny w Kobylanach, drugie dla Staszkówki dla uczniów gimnazyalnych; to drugie jednak stypendyum wejdzie w życie, gdy Jan Gąsior, syn Bazylego skończy 24 lat, aż do tego czasu procenta na ich korzyść będą obracane. W zakresie obu stypendyów rozdawnictwo należeć ma do księży proboszczów w Staszkówce i Kobylanach, Wydziałowi krajowemu fundator żadnych praw nie przekazał.

Fundacya ś. p. Dra Antoniego Seidlera.

Zmarły w Żywcu dnia 26. lutego 1909 ś. p. Dr. Antoni Seidler rozporządzeniem ostatniej woli z 28. lutego 1908 przeznaczył 10 000 koron na stypendyum familijne, ewent. dla uczniów szkoły realnej w Żywcu z tamtejszego powiatu. Co do zarządu i rozdawnictwa ś. p. fundator nic nie postanowił. Do c. k. Namiestnictwa przy udziale c. k. Prokuratoryi Skarbu należy zabezpieczenie i zrealizowanie majątku fundacyi tudzież decyzya co do ukonstytuowania i wprowadzenia w życie.

1. Stan majątku zarodowego funduszów stypendyjnych.

A. W efektach:

1. Zapas z dniem 1. stycznia 1908 roku (z wyłączeniem fundacyi):

a) Adamskich Teofila i Pauliny,
b) ks. Michny Wojciecha,
c) Stowarzyszenia urzędników i sług kolei Karola Ludwika,
d) Wystawy krajowej rolniczej i przemysłowej we Lwowie z r. 1877, należących do Dep. II.,
e) Brześciańskiej Kunegundy,
f) Bodziocha Tomasza,
g) Bogdanowicza Dominika,
h) Jeleńskiego Napoleona dla szkoły rolniczej w Czernichowie,
i) Jeleńskiego Napoleona dla szkoły w Łuczycach,
j) Krzeczunowicza Ignacego,
k) Krzeczunowicza Waleryana,
l) Kucharskiego Jana, które znowu należą do Dep. III.,
m) Cesarza Franciszka Józefa I. jubileuszowej, należącej do Dep. VI., wynosił . . . . . 9,244.750 K 16 g

2. Zakupiono po dzień 1. stycznia 1909 276.528 „ 61 „

3. Wpłynęło po dzień 1. stycznia 1909 efektami . . . . . 111.982 „ 91 „

Razem . . 9,633.261 K 68 g

4. Spieniężono po dzień 1. stycznia 1909 173.817 „ 93 „

Pozostaje . 9,459.443 K 75 g

B. W realnościach i dobrach:

Winniki z przyległościami		302.618 K — g	
Godowa		79.944 „ — „	
Realność w Strzyżowie		54.040 „ 12 „	
„ w Rzeszowie		75 547 „ 60 „	
Gmach c. k. seminaryum nauczycielskiego męskiego w Rzeszowie		156.845 „ 48 „	
Gmach na pomieszczenie koszar żandarmeryi w Rzeszowie		81 014 „ 91 „	
Gmach internatu przy temże seminaryum w Rzeszowie		118.408 „ 20 „	
Parcela gruntowa l. k. 605/15 w Rzeszowie		2.704 „ 50 „	
Kłodzienko		320 000 „ — „	
Jacowce		234.650 „ — „	
Szypowce		231.570 „ — „	
Realność w Tarnopolu		138.544 „ — „	
Kuźmina		60.000 „ — „	
Trzy realności we Lwowie	nie oszacowane		
Kochanówka	nie oszacowane	— „ — „	
Urlów	nie oszacowane	— „ — „	
Ostrów		40.958 „ 60 „	
Demeszkowce		40.719 „ 20 „	1,937.564 K 61 g
	Do przeniesienia . .		11,397.008 K 36 g

Z przeniesienia . . 11,397.008 K 36 g

C. W należytościach czynnych:

Fundacya Lipińskich, wierzytelności do Konstant. Lipińskiego	737 K 71 g		
Fundusz Ciszewskiego i Zawadzkiego kapitał hipotekowany na realności galic. Towarzystwa pomocy naukowej we Lwowie .	13.629 „ 33 „		
„ hr. Łosia kapitał hipotekowany na dobrach Werchrata .	12.727 „ 29 „		
„ Głowińskiego kapitał hipotekowany na realności Popijarskiej:			
a) od funduszu obłąkanych	56.322 „ 39 „		
b) od funduszu położnic	14.080 „ 60 „		
„ Karzykiewicza, reszta ceny kupna apteki w Podhajcach w kwocie	35.000 „ — „		
„ Dr. Jana Towarnickiego:			
1) cena kupna gmachu sprzedanego rządowi na pomieszczenie c. k. gimnazyum II. w Rzeszowie . . .	177.500 „ — „		
2) cena kupna majętności Miłocin, sprzedanej krajowi na założenie szkoły rolniczej .	188.000 „ — „		497.997 „ 32 „
Ogółem wynosi stan majątku zarodowego funduszów stypendyjnych po 1. stycznia 1909			11,895.005 K 68 g
Z dniem 1. stycznia 1908 wynosił stan majątku zarodowego			11,621.164 „ 80 „
W porównaniu zatem z rokiem ubiegłym zwiększył się majątek zarodowy w czasie od 1. stycznia 1908 do 1. stycznia 1909 r. o			273.840 K 88 g

2. Stan majątku zarodowego funduszów naukowych, dobroczynnych i pomnikowych.

A. W efektach:

Fundusz „Macierzy polskiej“. . . .			80.296 K 32 g
„ Beliny Brzozowskiego dla bursy stanisławowskiej			6.512 „ 15 „
„ Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych żebrać się wstydzących			10.151 „ 20 „
„ Ludwiki Niezabitowskiej dla zboru św. Klaudyi			18.765 „ 34 „
„ Aleksandra hr. Stadnickiego . .			48.126 „ 34 „
„ Pomnika Kościuszki w Krakowie .			31.714 „ 95 „
„ Komarnickich			4.261 „ 53 „
„ Jędrzejowiczowej . , . .			16.415 „ 77 „
„ Russanowskiej			134.580 „ 77 „
„ stanowy sierociński . . .			100.226 „ 04 „
„ Ludwika i Anny Helzlów . .			1,897.932 „ 63 „
„ Siemianowskich III. (dla wdów po nauczycielach szkół ludowych) .			47.232 „ 40 „
„ Siemianowskich IV. (posagowy dla dla ubogich dziewcząt) . . .			43.757 „ 60 „
„ Bursy im. ks. Leona Sapiehy „dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych“			53.793 „ 13 „
„ Skrzyńskiego (dla panien szlacheckich)			55.631 „ 53 „
„ Skrzyńskiego (dla dziewcząt wiejskich)			7.943 „ 83 „
„ Kosvitzky'ego Józefa II. dla wychowanków zakładu sierót pod wezwaniem św. Józefa w Krakowie .			8.422 „ 38 „
„ Niezabitowskiej Ludwiki:			
a) dla domu pracy pod godłem „Opatrzności we Lwowie . .	6.707 K 65 g		
b) dla „tanich kuchni ludowych“ we Lwowie	21.843 „ 96 „		28.551 „ 61 „
„ z legatu Józefa Ciemierzyńskiego:			
a) dla akademii rolniczej w Dublanach .	1.473 K 22 g		
b) na cele oświaty ludowej	1.473 „ 22 „		2.946 „ 44 „
„ Tytusa Kielanowskiego dla gminy Kędzierżawce			20.027 „ 79 „
„ Tytusa Kielanowskiego dla gminy Żuratyn			20.037 „ 71 „
„ Wacława Tyzenhauza . . .			7.021 „ 65 „
„ Mariem Gewürtz dla ubogich izraelitów miasta Dębicy . . .			2.688 „ 66 „
„ Karoliny z ks. Ponińskich Lubomirskiej „na utrzymanie i wychowanie dwunastu sierót w zakładzie św. Heleny“ we Lwowie . . .			51.793 „ 15 „
Do przeniesienia . .			2,698.630 K 92 g

	Z przeniesienia . .	2,698.630 K	92 g
Fundusz	Antoniego Schiffnera . . .	5.160 „	16 „
„	Franciszka Kochmana:		
	a) dla literatów polskich . .	64.073 „	31 „
	b) posagowa dla dziewcząt służących	53.864 „	78 „
„	ks. Jana Szaflarskiego i Franciszki Ksawery Czajkowskiej:		
	a) dla Czarnego Dunajca . .	1.553 „	73 „
	b) dla Dębicy	1.569 „	68 „
„	Maryi Feliksy Czarkowskiej dla rzemieślników pochodzenia polskiego .	576.688 „	63 „
„	Wincentego Łodzia Ponińskiego dla czeladników rzemieślniczych . .	121.954 „	95 „
„	Teofili z Łukowskich Wirt i Malwiny z Łukowskich dla osieroconych dziewcząt	18.592 „	96 „
„	Franciszka Steczkowskiego z Jasła .	8.015 „	19 „
„	na zakupno książek do czytania dla uczniów szkół przemysłowych .	2.614 „	53 „
„	Dra Józefa Kazimierza dw. im. Malinowskiego:		
	Dział I. „ku wspieraniu zubożałych adwokatów i wdów po adwokatach“ . .	52.341 „	85 „
	„ II. „ku wspieraniu artystów i literatów“ . .	45.656 „	10 „
	„ III. „ku popieraniu celów galicyjskiego Towarzystwa muzycznego“ . .	43.153 „	46 „
	„ IV. „ku wspieraniu ubogich sług prywatnych“ .	47.050 „	74 „
	„ V. „posagowy dla ubogich dziewcząt służących“ .	26.764 „	19 „
	„ VI. „ku wspieraniu ubogich chłopców uczących się rzemiosła“ . . .	39.147 „	20 „
„	Józefa Krupacza dla c. k. inwalidów	824 „	60 „
„	Pietruskich	23.535 „	31 „
„	Eustachego Szumańskiego . .	120.000 „	— „
„	Łukasiewicza	9.540 „	— „
„	Kowalewskiego Izydora . .	20.669 „	30 „
„	Hoffmanowej de Sternhort dla sierót po wojskowych	7.277 „	45 „
„	Hoffmanowej de Sternhort dla sierót po włościanach	8.077 „	69 „
„	Potockiego hr. Jakóba . . .	15.374 „	91 „
„	pam. Tadeusza Kościuszki*) . .	49.331 „	80 „
„	Oktawa Pietruskiego . . .	10.040 „	88 „
„	Wojciecha Bursika . . .	3.354 „	32 „
„	Samuela Głowińskiego dla ubogich przy kościele w Winnikach . .	155.522 „	54 „
„	Tytusa Przesmyckiego . . .	118.711 „	96 „
„	teologicznego instytutu żydowskiego	25.194 „	28 „
„	im. Kucharskiego Wojciecha . .	62.189 „	04 „
„	Nazarkiewicza Eugeniusza . .	4.000 „	— „
	Razem w efektach .	4,440.476 K	44 g

*) Kapitał powyższej fundacyi zmniejszył się o 20·000 K. gdyż w takiej wysokości spieniężono efekta majątku zakładowego na wydatki dla Komitetu administracyjnego.

B. W należytościach czynnych.

Fundusz Skrzyńskiego (dla panien szlacheckich) kapitał hipotekowany na dobrach Łużna z przyległościami .	15.909 K 10 g	
Fundusz Skrzyńskiego (dla dziewcząt wiejskich) kapitał hipotekowany na dobrach Łużna z przyległościami .	3.181 „ 82 „	
Fundusz Ludwiki Niezabitowskiej dla „domu pracy pod godłem Opatrzności“, pożyczka udzielona na budowę własnego domu . . .	18.696 „ — „	
Fundusz im. Tad. Kościuszki, pożyczka udzielona Komitetowi administracyjnemu na cele wydawnictw .	18.000 „ — „	
Fundusz pamiąt. im. Kościuszki, kapitał hipotekowany na realności szkoły ludowej w Białej	30.000 „ — „	
Razem w należytościach czynnych		85.786 K 92 g

C. W realnościach:

Fundusz Ludwika i Anny Helclów, kapitały włożone na budowę i urządzenie „domu ubogich“ w Krakowie . . .		1,467.335 K 10 g
Ogółem wynosi majątek zarodowy funduszów naukowych, dobroczynnych i pomnikowych w efektach, należytościach czynnych i realnościach po dzień 1. stycznia 1909 .		5,993.598 K 46 g
Z dniem 1. stycznia 1908 wynosił majątek zarodowy powyższych funduszów w efektach, należytościach czynnych i realnościach		5,825.615 „ 11 „
Z porównania tedy z rokiem poprzednim okazuje się zwiększenie tych funduszów o .		167.983 K 35 g
Do powyżej wykazanego stanu funduszów dobroczynnych, naukowych i pomnikowych		5,993.598 K 46 g
Doliczywszy stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych		11.895.005 „ 68 „
okazuje się, że kapitały, efekta, wartości dóbr fundacyi, departamentowi I. przydzielone, wynoszą ogółem . . .		17,888.604 K 14 g
a gdy z dniem 1. stycznia 1908 ogół tych majątków wynosił		17,446.779 „ 91 „
przeto w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się o		441.824 K 23 g
Doliczywszy do wykazanego powyżej stanu majątków zarodowych funduszów przydzielonych departamentowi I. w sumie .		17,888.604 K 14 g
stan majątków zarodowych po dzień 1. stycznia 1909 dwudziestu ośmiu funduszów dobroczynnych i stypendyjnych, przydzielo-		
Do przeniesienia .		17,888.604 K 14 g

Z przeniesienia . .	17,888.604 K 14 g
nych innym departamentom *), a pozostających w zarządzie Wydziału krajowego w łącznej sumie	1,279.021 „ 26 „
okazuje się ogólny stan majątku zarodowych funduszów stypendyjnych, dobroczynnych i pomnikowych w sumie . . .	19,167.625 K 40 g

*) Dep. II. fund. styp. Adamskich:

			a) zapas	65.187 K 13 g	
			b) należytość czynna . .	8.606 „ 40 „	73.793 K 53 g
„	„	fund. styp.	Michny		14.886 „ 23 „
„	„	„ „	Stowarzszenia Urzędników kolei Karola Ludwika		3.356 „ 29 „
„	„	„ „	Wystawy kraj. przemysłowej i rolniczej 1877		51.820 „ 01 „
„	„	„ dobr.	Edwarda Lewińskiego		68.723 „ 67 „
„	„	„ „	Piotra hr. Wodzickiego . . .		56.838 „ 99 „
„	„	„ „	Stanisława Piotrowskiego dla domu ubogich w Strzeliskach nowych .		18.917 „ 51 „
„	„	„ „	Sącz „dom roboczy“		102.479 „ 24 „
„	„	„ „	Straszewskiego dla ubogich robotników w Boguchwale		5.842 „ — „
„	III.	„ „	zbiorowych kas sierocych . . .		— „ — „
„	„	„ „	Wężyków		7.483 „ 28 „
„	„	„ styp.	Brześciańskiej Kunegundy . . .		10.701 „ 33 „
„	„	„ „	Bodziocha Tomasza		36.046 „ 91 „
„	„	„ „	Bohdanowicza Dominika . . .		25.411 „ 73 „
„	„	„ „	Jeleńskiego Napoleona dla szkoły rolniczej w Czernichowie		26.229 „ 92 „
„	„	„ „	Jeleńskiego Napoleona dla szkoły w Łuczycach		34.402 „ 15 „
„	„	„ „	Krzeczunowicza Ignacego . . .		33.923 „ 49 „
„	„	„ „	„ Walerego . . .		20.609 „ 01 „
„	„	„ „	Kucharskiego Jana		16.517 „ 55 „
„	V.	„ dobr.	Weissenwolffowej dla obłąkanych uzdrowieńców		5.535 „ 23 „
„	„	„ „	Weissenwolffowej na rzecz przytułku dla dotkniętych wielką chorobą .		19.690 „ 45 „
„	„	„ „	Kosvitzky'ego dla ciemnych w Krakowie		3.282 „ 56 „
„	„	„ „	Morawieckiego Michała dla podrzutków		72.830 „ 73 „
„	VI.	„ „	galicyjskich inwalidów wojskowych		77.211 „ 47 „
„	„	„ „	niżankowicki „ „		6.448 „ 98 „
„	„	„ „	Kosvitzky'ego dla poprawionych złoczyńców		3.363 „ 85 „
„	„	„ styp.	Jub. ces. Franciszka Józefa I. .		253.638 „ 16 „
„	„	„ dobr.	galic. inwalidów wojskowych . .		230.037 „ 99 „
			Razem jak wyżej . .		1,279.021 K 26 g

LW. 66867/09.

PROTOKÓŁ STENOGRAFICZNY

obrad konferencyi

delegatów Rad powiatowych

odbytej dnia 7. i 8. czerwca 1909. roku

w sali sejmowej we Lwowie.

LWOW.
I. Związkowa drukarnia we Lwowie, ul. Lindego l. 4.
1909.

Protokół stenograficzny

obrad konferencyi

delegatów Rad powiatowych

odbytej dnia 7. i 8. czerwca 1909

w sali sejmowej we Lwowie.

Przewodniczący: JE. **Stanisław hr. Badeni** Marszałek krajowy.

Obecnych delegatów 101.

Porządek dzienny.

Dyskusya i odpowiedź na następujące pytania:

1. W jaki sposób możnaby zapewnić racyonalne użytkowanie i melioracyę dobra i majątku gminnego, ewentualnie przy użyciu jakiego przymusu ustawowego?

2. Jak należałoby zorganizować fachowy nadzór ze strony Rad powiatowych nad gospodarką w lasach gminnych?

3. Czy nie byłoby wskazanem urządzanie powiatowych kursów dla naczelników i pisarzy gmin wiejskich w celu pouczania o obowiązujących ustawach i o manipulacyi urzędowej?

4. Jakimi środkami mogłyby Rady powiatowe przyczynić się do rozpowszechnienia i podniesienia wiedzy rolniczej u włościan (kursy pouczające i fermy powiatowe doświadczalne) i czy jest wskazanem, ażeby Rady powiatowe utrzymywały własnych weterynarzy dla spraw hodowli bydła?

5. Czy i jakiego rodzaju inicyatywa Rad powiatowych byłaby wskazaną dla organizowania spółek rolniczych?

6. Czy jest wskazanem tworzenie przy Wydziałach powiatowych składów nawozów sztucznych i narzędzi rolniczych oraz pośredniczenie Wydziałów przy sprzedaży produktów rolnych?

7. W jaki sposób możnaby poprzeć i przyspieszyć akcyę komasacyi i regulacyi gruntów?

8. W jaki sposób mogłyby Rady powiatowe wpływać na rozpowszechnianie wyrobów przemysłu krajowego i rękodzielniczego, oraz jak ułatwiać nabywanie fachowego uzdolnienia do zawodu przemysłowego i rękodzieła?

9. Czy jest wskazanem, ażeby Wydziały powiatowe zajmowały się prowadzeniem przedsiębiorstw, jak np. wyroby z cementu i keramiczne?

10. Czy jest wskazanem urządzenie przy Wydziałach powiatowych biura porady prawnej dla włościan?

11. Czy siłami finansowemi powiatów mogłyby powstać domy zaopatrzenia i wychowania (schroniska) sierót i opuszczonych dzieci, oraz domy ubogich; jakie kategorye funduszów powiatowych i gminnych miałyby być na to użyte, czy też byłoby właściwiej tworzyć je siłami pewnych grup gminnych; wreszcie w których powiatach i miejscowościach mogłyby być urządzone?

12. Czy i jakiego rodzaju postanowienia byłyby pożądane ze względu na kwalifikacye i zabezpieczenie bytu urzędników Rad powiatowych?

13. Czy istniejące przepisy co do etatu i kwalifikacyi urzędników gmin objętych ustawą gminną z r. 1896. są wystarczające, czy też wymagają zmiany?

14. Czy i w jakiej mierze może być uwzględnioną wniesiona do Sejmu krajowego petycya urzędników gmin, podlegających ustawie gminnej z r. 1896 domagająca się, ażeby Wydział krajowy na podstawie tej ustawy określił dla gmin:

a) jednolitą kwalifikacyę urzędników,
b) etat urzędników dla każdej gminy,
c) wysokość płac urzędniczych,
d) jednolity regulamin służbowy,
e) jednolity statut emerytalny.

Pierwszy dzień obrad dnia 7. czerwca 1909.

(Początek o godzinie 10 minut 30 rano.)

Marszałek. Szanowni Panowie!

Mam zaszczyt Panów imieniem Wydziału krajowego powitać, a zarazem podziękować, żeście Panowie tak licznie zebrać się chcieli.

Wiadome Panom jest, że zebranie obecne zawdzięczamy inicyatywie sejmowej komisyi gminnej, która przedstawiła Sejmowi wniosek, aby polecił Wydziałowi krajowemu, iżby celem zastanowienia się nad możnością rozszerzenia i pogłębienia działalności Rad powiatowych zaprosić delegatów tychże Rad powiatowych na odpowiednie zebranie.

Wniosek ten komisyi wprawdzie nie był przedmiotem obrad i uchwały sejmowej z powodu zamknięcia Sejmu, jednakże wobec wyrażonych ze strony członków komisyi gminnej życzeń, by Wydział krajowy z własnej inicyatywy i bez względu na to, że wniosek komisyi nie stał się uchwałą, zaprosił Panów, Wydział krajowy nie zawahał się życzeniu temu zadość uczynić.

Pytania, które Wydział krajowy Panom postawił, są z jednej strony temi pytaniami, które przez większą ilość Rad powiatowych przedstawione nam zostały, z drugiej zaś strony Wydział krajowy pominął pytania, które wprawdzie cały szereg Rad powiatowych do dyskusyi przedstawił, a mianowicie między innemi potrzebę zmiany i reformy ustawy drogowej, Wydział krajowy sądził bowiem, że to nie odpowiada intencyom komisyi gminnej sejmowej, która chciała przedewszystkiem zastanowienia się nad pogłębieniem i rozszerzeniem obecnej działalności Rad powiatowych, a nie miała na myśli zastanowienia się nad reformą obowiązujących specyalnych ustaw.

Z drugiej strony Wydział krajowy nie postawił takich pytań, co do których Wydział krajowy zajmuje stanowisko, możnaby powiedzieć ujemne, to jest takie, którychby poprzeć nie mógł.

Wydział krajowy uważał bowiem, że nie byłoby lojalne stawiać Panom pytania, których bez względu na odpowiedź, jakąbyście Panowie dali, nie mógłby ich uważać za swoje i nie mógłby odpowiednich wniosków Sejmowi postawić, a które naturalnie w innej drodze np. w drodze inicyatywy poselskiej mogą przyjść pod obrady Sejmu każdej chwili.

Jednakże Wydział krajowy z natury rzeczy może przedkładać Sejmowi tylko tego rodzaju wnioski, których przyjęcie sam może doradzać.

Rozumie się samo przez się, że formalnościami nie będziemy sobie obrad utrudniali i każdą kwestyę, któraby z inicyatywy Panów postawiona została, lub co do której Panowie pragnęlibyście przeprowadzić dyskusyę, będzie mogła przyjść tu pod obrady, gdyż z mojej strony z pewnością trudności żadnej nie będzie.

Dodaję także, że uważając to zebranie za ankietę, wykluczam głosowanie w tym sensie, by można myśleć o jakiemkolwiek majoryzowaniu, a o ile Panowie będziecie sobie życzyli głosowania, to głosowanie takie będzie miało ten charakter, by stwierdzić, czy za jedną lub drugą myślą, za jednym lub drugim wnioskiem jest większa lub mniejsza ilość Panów, ale nie w tym sensie, że jedna myśl upadła a druga zyskała większość w tem zebraniu.

Jakiekolwiek będą tu poruszone sprawy i jakiekolwiek będą stwierdzone życzenia, mogę Panów z góry zapewnić, że Wydział krajowy w każdym razie poważnie, sumiennie i lojalnie wszelkie wypowiedziane tu myśli i życzenia rozpatrzy i będzie się starał do pomyślnego doprowadzić rezultatu.

Osobiście nie mogę nie powiedzieć, że według mego zdania, w przyszłości należyte funkcyonowanie Rad powiatowych zależeć będzie może mniej od formalnego rozszerzenia ich zakresu działalności, mniej także od pewnej tendencyi unifikowania działalności Rad powiatowych, zdaniem mojem bowiem Rady powiatowe, tak długo, jak długo one w obecnej swojej konstrukcyi ustawodawczej istnieją, a także i w przyszłości należycie spełniać będą ciążące na nich obowiązki, o ile mieć będą ludzi odpowiednich, należyte bowiem spełnianie swych zadań zależy od jednej jedynej rzeczy, od tej, pod której warunkiem powstały t. j. od dzielności i ofiarności jednostek.

I zdaniem mojem szukanie surogatów, szukanie środków czyto w drodze ustawodawczej, czyto w drodze administracyjnej, jakby można zastąpić brak dzielności i brak ofiarności jednostek do celu nigdy nie doprowadzi.

Natomiast sądzę, a mogę się pod tym względem powołać na doświadczenie, że tam gdzie jest dzielność jednostek, gdzie jest ofiarność, gotowość do poświęcenia, przyznaję, często połączona z wielką ofiarą

sił i czasu, dla dobra publicznego i dla dobra powiatu, tam zdaniem mojem, i w granicach dzisiejszych ustaw i dzisiejszego zakresu działania wiele dla powiatów korzystnego zrobić można.

Wydział krajowy nie ma zamiaru Panów w jakimkolwiek kierunku krępować i pozostawia Panom zupełną swobodę formy i sposobu, w jaki Panowie zechcecie obradować.

O ile nie będzie z Waszej strony, Panowie, żadnych wniosków i żadnych postanowień, będziemy obradować na podstawie kwestyonaryusza przez Wydział krajowy przedstawionego.

Czy Panowie zechcecie obradować wogóle w innej jakiej formie, pozostawiam ocenie Panów.

Dodaję jeszcze dla informacyi, że uważałem to zebranie za poufne, o ilebyście jednak Panowie zechcieli zebranie to uważać za publiczne, to ani Wydział krajowy ani ja nic przeciwko temu nie mam.

W każdym razie Wydział krajowy postarał się o pomoc stenografów, a to w tym celu, aby ewentualnie obrady Wasze, Panowie, mogły być podane do wiadomości Sejmu.

O ilebyście Panowie to zebranie nasze zechcieli uważać za publiczne, to naturalnie nic przeciwko temu — jak już powiedziałem — nie mam.

W końcu zwrócono moją uwagę, abyście Panowie zechcieli w odpowiedniej chwili podpisać się na arkuszu, abyśmy dokładnie wiedzieć mogli, jakie powiaty były tu reprezentowane i ewentualnie jaka ilość Panów była obecną.

Obecnie przystępujemy do obrad i zapytuję, czy kto z Panów zechce głos zabrać. *(Delegaci zepisują się do głosu.)*

Marszałek. Głos ma p. Jędrzejewicz.

P. **Jędrzejewicz.** Szanowni Panowie! Gdyby nie pierwszy punkt, który jest postawiony w programie przez Wydział krajowy nam przedstawionym, to byłbym tego zdania, że powinniśmy przedewszystkiem przeprowadzić dyskusyę ogólną, a mianowicie ogólną dyskusyę w tym kierunku, czy i jaka reforma jest konieczną.

Gdy jednak Wydział krajowy zaraz w pierwszym punkcie porusza kwestyę bardzo żywotną dotykającą majątku gminy i odpowiedzialności Rad powiatowych, sądzę, że ten punkt pierwszy daje nam już możność przeprowadzenia ogólnej dyskusyi, sądzę bowiem, że w ogólnej dyskusyi przy punkcie pierwszym będą mogły się wyłonić wszystkie te sprawy, które, jak to wiemy z doświadczenia, z praktyki, utrudniają nam nasz żywot administracyjny w Radach powiatowych.

Jeżeli Rada powiatowa ma czuwać nad majątkiem gminnym i jest niejako odpowiedzialną za ten majątek gminny, to proszę Panów, każdy z Was przyzna, że w tym ustroju dzisiejszym, gdzie interwencya jest niedostateczną a egzekutywa żadną, trudno bardzo jest Radzie powiatowej czuwać nad majątkiem gminnym.

Weźmy przykład. U nas w Galicyi zachodniej najważniejszym majątkiem gminnym są pastwiska.

Rada powiatowa patrząc na gospodarkę gminną z tem pastwiskiem, chciałaby tę gospodarkę zmienić, chciałaby, aby ten dochód, który się dziś przeważnie marnuje, był dochodem rzeczywistym danej gminy.

Rada powiatowa widzi, że gmina ma np. sto morgów pastwiska, na które wypędza wszystko bydło i powiada: „to trzeba zmienić, to pole stumorgowe trzeba podzielić na 3 części i w miarę potrzeby posyłać bydło na jedną z tych części“. Dalej powiadamy sobie w Radzie powiatowej, że „musi być ktoś na miejscu, któryby pilnował, by nie tratowanu tego łanu, by nie wycinano lasu i tp., że należałoby utworzyć organ, któryby wogóle na miejscu wszystkiego pilnował“.

W innych gminach widzimy znowu inny wypadek. Gmina ma pastwisko obszaru 10 lub 12 morgów i na tym drobnym obszarze pasie się 300 do 400 sztuk bydła, widzimy, że takie użytkowanie pastwiska gminnego jest najfatalniejsze a majątek gminny nie przynosi żadnej korzyści.

Przez odpowiednie zarządzenia możnaby uzyskać większy dochód i pomnożyć majątek gminy.

Tymczasem, jaką my tam mamy ingerencyę?

Odnosimy się do naczelnika gminy z wezwaniem, aby nie tolerował niszczenia majątku gminnego, wójt zwołuje Radę gminną, a Rada powiada: „Nie — niech wszystko pozostanie tak jak było dotychczas“.

Widzimy ciągle, że się setki morgów marnują, a nie mając egzekutywy, nie mając prawa narzucić gminie kogoś, któryby pilnował sprawy na miejscu, przekonywujemy się, że z roku na rok stan staje się coraz gorszy.

Jeżeli poruszam tę kwestyę, to nietylko dlatego, aby zwrócić uwagę na stan dzisiejszy, w którym nie możemy gminie nic powiedzieć, ale dlatego, aby z przyszłą

reformą gminną, jakakolwiek ona będzie, bo tu nie możemy myśleć o takiej reformie, jaka była w Sejmie przedstawiona tj. o połączeniu obszaru dworskiego z gminami, była także połączona reforma Rad powiatowych.

Chodzi bowiem o to, by w bardzo wielu wypadkach, gdzie interwencya Rad powiatowych jest tylko na papierze, Rada powiatowa miała swoją pewną egzekutywę.

Bo całkiem co innego było przed laty 40 kiedy chodziło nam o ustrój autonomiczny ze względów narodowych, a o co innego chodzi nam dziś.

Dlatego jestem zdania że już przy pierwszym punkcie przedłożonego nam przez Wydział krajowy kwestyonaryusza powinna się odbyć dyskusya ogólna.

Marszałek. Głos ma p. Merunowicz.

P. **Merunowicz.** Bardzo interesujące uwagi p. Jędrzejowicza nasunęły mi jednak spostrzeżenie, że jeżelibyśmy mieli pójść tą drogą, to prawdopodobnie nie prędko wyczerpalibyśmy materyał i cały program obrad przedłożony nam przez Wydział krajowy.

A to tem bardziej, że przypuszczam, iż niejeden z pp. Delegatów przywiózł ze sobą swoje propozycye i wnioski co jeszcze bardziej rozszerzyłoby program naszych obrad.

Jednakże musimy absolutnie skończyć nasze obrady w przeciągu jednego lub dwóch dni, tak iż nie wiem, jakbyśmy mogli w przeciągu tak krótkiego czasu cały nasz materyał wyczerpać.

Jednakże praktyka rozmaitych zjazdów międzynarodowych w rozmaitych sprawach naukowych wyrobiła już pewną formę postępowania w takich przygodnych zjazdach, które w krótkim przeciągu czasu i w kilku posiedzeniach mają dać odpowiedź na szereg pytań.

Słusznie zauważył szanowny mowca, który przedemną głos zabierał, że już samo pierwsze pytanie mogłoby zapełnić cały dzień rozpraw a przecież są jeszcze inne pytania dla interesów materyalnych powiatu dla interesów ludności włościańskiej i dla powagi i znaczenia Rad powiatowych nad zwyczajnie ważne.

Musimy sobie jednak powiedzieć, że „lepsze jest nieprzyjacielem dobrego.“

Jeżelibyśmy się ograniczyli tylko do kwestyi pastwisk, o której jak Panom wiadomo, Rada powiatowa nic stanowić nie może, bo o własności gminnej rozstrzyga jedynie Rada gminna a Rada powiatowa tylko radę swą dać może, to obawiam się, że już ta sama jedna kwestya mogłaby zepchnąć z porządku dziennego wiele innych spraw, które tu załatwić pragniemy.

Wobec tego ośmielam się uczynić wniosek formalny, aby zjazd podzielił się na sekcye czyli komisye, do którychby się zgłaszali poszczególni pp. Delegaci a sekcye takie najlepiejby mogły przygotować wnioski do obrad w plenum.

Takich sekcyi proponowałbym trzy a mianowicie:

1. sekcyę administracyjną do którejby należały wszystkie sprawy biurowe, personalu Rad powiatowych a także sprawy miasteczek zawarte w ostatniem pytaniu;

2. sekcyę agrarną dla całego szeregu pytań odnoszących się do stosunków agrarnych w kraju;

3. sekcyę dla wszelkich innych zadań jakie mogą wypłynąć z dzisiejszych naszych obrad, celem pogłębienia działalności Rad powiatowych bez zmiany ich organizacyi.

Bo Jego Ekscelencya p. Marszałek słusznie zauważył, że trudno, by podczas tak dorywczego przygodnego zebrania rozstrzygać także o reformie administracyi.

O ile zrozumiałem, a to zdaje się z postawionych nam tu pytań wynikać, chodzi o to, by przy tej organizacyi, jaka jest obecnie, Rady powiatowe głębiej wniknęły w życie społeczne w interesie powiatu.

Dlatego ośmieliłem się postawić powyższy wniosek formalny i proszę o uchwalenie tego wniosku.

W razie przyjęcia mego wniosku mogłaby się odbyć dyskusya ogólna, podczas której mogłyby się wyłonić jeszcze niektóre sprawy, które możnaby również przekazać jednej z powyższych trzech sekcyi.

Po południu mogłyby się sekcye zebrać na posiedzenie, mogłyby przeprowadzić dyskusyę nad poszczególnemi kwestyami, mogłyby wybrać referentów dla opracowania pewnych spraw a następnie na posiedzeniu plenarnem mogłyby te elaboraty być przedłożone.

Następnie zaś zależałoby to już od uchwały Szan. Zgromadzenia, czy miałyby się rozwinąć dyskusya nad wnioskami sekcyi, czy też wnioski te wychodzące ze sekcyi miałyby być przyjęte bez dyskusyi.

Proszę by Jego Ekscelencya podał ten mój wniosek formalny pod głosowanie.

Marszałek. Z przemówienia p. Merunowicza nabrałem przekonania, że i p. Merunowicz życzy sobie, iżby się w każdym razie odbyła dyskusya ogólna, wobec czego poddam pod głosowanie ten wniosek formalny po przeprowadzeniu dyskusyi

ogólnej. Byłoby bowiem rzeczą niewłaściwą najpierw postanowić wybór sekcyi a dopiero potem przeprowadzić dyskusyę ogólną.

Z przemówienia p. Merunowicza nabrałem bowiem przekonanie, że chodzi mu tak samo jak p. Jędrzejowiczowi o przeprowadzenie dyskusyi ogólnej.

Jeżeli nie będzie innego zapatrywania sądzę, że rozpoczniemy dyskusyę ogólną a potem dopiero przyjdzie pod głosowanie i uchwałę wniosek p. Merunowicza, tudzież ewentualnie i inne wnioski, gdyby w czasie dyskusyi postawione zostały.

Jeżeli się nikt temu nie sprzeciwi, pokieruję w ten sposób nasze obrady.

Głos ma p. Merunowicz.

P. **Merunowicz.** Chciałbym poruszyć jeszcze jedną sprawę formalną a mianowicie sprawę sprawozdawców dziennikarskich.

Marszałek. Zdaje mi się, że i ta kwestya później da się załatwić. W tej chwili zebranie nasze jest poufne, jeżeli jednak Panowie chcą aby zebranie było publiczne, proszę postawić wniosek, a rzeczą będzie panów o tem rozstrzygnąć.

P. **Merunowicz.** Wobec tego stawiam taki wniosek.

Marszałek. Przed dyskusyą ogólną jest wniosek p. Merunowicza, aby Zgromadzenie nasze było publiczne i dostępne dla dziennikarzy, tudzież aby wszyscy mogli być podczas obrad naszych obecni. Czy żąda jeszcze kto głosu?

P. **Wodzicki.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Wodzicki.

P. **Wodzicki.** Wniosek p. Merunowicza w sprawie wyboru sekcyi uważałbym za nadzwyczaj skuteczny i wskazany, gdybyśmy mieli przed sobą przynajmniej 8 dni czasu dla przeprowadzenia obrad. Tak atoli nie jest.

Gdybyśmy jednak przeprowadzili dyskusyę ogólną a dopiero potem decydowali o wniosku p. Merunowicza, to bezsprzecznie kilkanaście dni upłynęłoby, zanimby się te poszczególne sekcye mogły należycie zastanowić i przyjść z gotowym referatem przed plenum zgromadzenia.

Mniemam atoli, że zadaniem naszem jest przeprowadzić dyskusyę któraby była informacyą dla Wydziału krajowego a przytem informacyą dla każdego z nas i dla każdego powiatu.

Dlatego proszę p. Merunowicza, aby zechciał odstąpić od swojego wniosku, bo jakkolwiek wniosek ten jest bardzo dobry, jednak wedle mego zdania niemożliwy do wykonania, przypuszczam bowiem nie będziemy tu siedzieli 10 lub 15 dni.

Dlatego przystąpmy najpierw do trzeźwej dyskusyi ogólnej a potem przejdźmy punkt za punktem. Zdaje mi się, że co do wszystkich punktów będzie uchwała Panów wedle moich pojęć jednozgodna i wytworzy substrat potrzebny dla Wydziału krajowego.

Marszałek. Kwestya ta została już zgodnie przez wszystkich Panów załatwioną bo wszyscy życzą sobie dyskusyi ogólnej.

Co zaś będzie przy końcu tej dyskusyi ogólnej, czy w myśl wniosku JE. Wodzickiego odrazu przejdziemy do obrad nad poszczególnymi punktami czy też w myśl wniosku p. Merunowicza wybierzemy sekcye to się później okaże.

Jednakże p. Merunowicz stawia jeszcze jeden wniosek, który przedtem musi być załatwiony, a mianowicie, by zgromadzenie nasze było publiczne to znaczy dostępne dla dziennikarzy.

Głos ma p. Merunowicz.

P. **Merunowicz.** Ja bardzo krótko umotywuję ten mój wniosek. Na poparcie mego wniosku muszę powiedzieć, że tak liczne zebranie jak nasze nie może być tajemnicą i to oo tu będzie powiedziane powinno się dostać za pośrednictwem dzienników do wiadomości publicznej. Zresztą wszystkie redakcye mają z pewnością wśród tu obecnych swoich przyjaciół (Przewodniczący: A szczególnie nieprzyjaciół — wesołość) którzy pismom informacyi udzielą, lepiej tedy niech dzienniki same przyślą tu swoich sprawozdawców, będzie to i krócej i lepiej i dokładniej.

Marszałek. Głos ma p. Czarkowski.

P. **Czarkowski.** Już przeszło miesiąc jak otrzymaliśmy wiadomość, że ma się zebrać ankieta i że Wydział krajowy życzy sobie, aby wybrać do niej delegatów, ale dopiero trzy dni temu jak dostaliśmy program naszych obrad.

A program to tak obszerny, tak że trudno nawet, abyśmy tak szeroki mandat otrzymali od Rad powiatowych, i byśmy tu dziś mogli decydować o losach Rad powiatowych i o kwestyach gminnych.

Byłbym więc tego zdania, że dzisiejsze zgromadzenie powinno być poufne, a może nam potem trochę ozasu zostanie, abyśmy się porozumieli z reprezentantami poszczególnych powiatów, którzy tu przybyli.

Ten program który mamy przed sobą jest tak szeroki, że dyskusya nad jednym lub dwoma punktami może nam zapełnić dzień cały, a kto wie ozy nawet cały dzień wystarczy.

Ponieważ do niedawna nawet nie wiedzieliśmy nad czem będziemy obrado-

wać i ponieważ nie mieliśmy dość czasu do porozumienia się wzajemnego byłbym tego zdania, że dzisiejsze posiedzenie powinno być poufne, a jak nam pozostanie jeszcze czas na porozumienie się z członkami wszystkich Rad powiatowych, wówczas dopiero moglibyśmy żądać, aby zgromadzenie było jawne.

Marszałek. Głos ma ks. Sandecki.

Ks. **Sandecki.** Ja poperaju horiaczo wnesok p. Merunowycza. Tut zibrały sia reprezentanty wsich Wydiłiw powitowych, sut tutki zibrani muži nadzwyczajno poważni, kotri majut zaštanowytyś nad kwestyamy duże ważnymy i dlatoho trudno, szczoby, szczo tak skažu, chowaty pid koreć świtło.

Tut' ne dije sia nycz tajnoho, łysz rozchodyt sia o riczy zahalnoho dobra i dobra kraju naszoho i dlatoho poperaju wnesok p. Merunowycza, szczoby obrady naszi buły jawni.

Marszałek. Czy w tej sprawie żąda jeszcze kto głosu? *(Nikt).* Gdy nikt głosu nie żąda dyskusya w tej sprawie zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje wniosek p. Merunowicza, by obrady tego zebrania były jawne zechce rękę podnieść. *(Większość).* Wniosek p. Merunowicza został przyjęty.

Wracamy obecnie do dyskusyi ogólnej. Głos ma p. Gorayski.

P. **Gorayski.** Trudno będzie w czasie tak krótkim przeprowadzić dyskusyę trzeźwą i gruntownie.

Przedmiot do dyskusyi nam przedłożony jest rzeczywiście tak obszerny, że jeżeli się zapuścimy w dyskusyę ogólną, to nam na jej ukończenie i na przejście do dyskusyi szczegółowej nie wystarczy ani dziś ani jutro.

Jeżeli natomiast przejdziemy punkt za punktem kwestyonaryusz, który nam Wydział krajowy przedłożył, to przy każdym poszczególnym punkcie będziemy mogli omówić te kwestye, które miałyby być poruszone w dyskusyi ogólnej.

Dlatego wedle mego zdania należałoby dla uproszczenia przystąpić od razu do pierwszego punktu, potem do następnego itd. a wówczas przy dyskusyi szczegółowej będzie można wszystkie sprawy poruszyć.

Marszałek. Zwracam uwagę Panów że ta kwestya jest już przesądzona. Ponieważ p. Merunowicz postawił wniosek na wybór sekcyi przeto najpierw musi się odbyć dyskusya ogólna. Gdybyście jednak Panowie dyskusyi ogólnej odbyć nie chcieli, to przed dyskusyą szczegółową, mianowicie przed punktem pierwszym musiałbym poddać pod głosowanie wniosek p. Merunowicza, który żądał podziału na sekcye a dopiero potem przystąpienie do dalszych obrad.

Głos ma p. br. Brunicki.

P. **br. Brunicki.** Uważam tę sprawę formalną jeszcze za niezałatwioną. P. Merunowicz wniósł, abyśmy się podzielili na sekcye, JE. hr. Wodzicki zaś sprzeciwił się temu, i prosił, aby p. Merunowicz swój wniosek cofnął, ze względu na to, że sekcye nie miałyby czasu do zastanowienia się nad wszystkiemi pytaniami kwestyonaryusza.

Uważam przeto, że sprawa ta załatwioną jeszcze nie jest, i dlatego pozwoliłbym sobie jedną myśl podać, a mianowicie, abyśmy obecnie przeprowadzili dyskusyę ogólną, która będzie miała znaczenie czysto informacyjne, a obok tego, abyśmy się podzielili na sekcye jak tego żąda wniosek p. Merunowicza.

Ale od tych sekcyi nie można wymagać, aby już jutro lub pojutrze przyszły z wnioskami.

Te sekcye mogą i powinny się ukonstytuować, powinny postarać się odpowiedzieć na te pytania, które im zostaną przydzielone, ale nie ma mowy, aby przyszły ze swymi wnioskami już obecnie.

Dlatego trzeba prosić JE. p. Marszałka, aby po pewnym czasie znowu zechciał nas zwołać, a wtedy sekcye przyjdą z przygotowanym już materyałem.

Taki sposób postępowania może być skuteczny.

Jeżeli mamy w tym krótkim czasie i przeprowadzić dyskusyę ogólną i dać wyczerpującą odpowiedź na poszczególne pytania kwestyonaryusza, to zadanie to jest absolutnie niemożliwe do wykonania.

Dlatego pozwalam sobie postawić wniosek, abyśmy przeprowadzili dyskusyę ogólną, która będzie miała charakter informacyjny a nadto będzie dyrektywą dla tych sekcyi, które mają się zawiązać a które po tej naszej dyskusyi będą wiedziały, jakie jest zapatrywanie ogólne.

Te sekcye będą mogły pracować swobodnie i z chwilą, kiedy JE. p. Marszałek zechce nas znowu zwołać, przedłożą nam odpowiednie wnioski w sprawach, które zostały im przydzielone.

Marszałek. Zdaje mi się; że jest między nami nieporozumienie. Już raz stwierdziłem, że rozpoczniemy od dyskusyi ogólnej w myśl życzenia pp. Merunowicza, Wodzickiego i Brunickiego. Dopiero po dyskusyi ogólnej przyjdzie pod rozprawę

i uchwałę wniosek p. Merunowicza co do wyboru sekcyi.

Dlatego wniosek p. Brunickiego jest bezprzedmiotowy.

Pozwólcie mi Panowie, że na podstawie doświadczenia wyrażę życzenie: Nie zabierajcie Panowie czasu obradom długiemi formalnemi dyskusyami. (*Brawo*). Takie dyskusye formalne są bowiem najlepszym środkiem, aby obrady żadnego celu nie osiągnęły.

Dlatego obecnie przystępujemy do dyskusyi ogólnej.

Głos ma zapisany p. Dobija.

P. **Dobija.** Przedewszystkiem należy wyrazić podziękowanie wnioskodawcy za wniosek tak ważny i pożyteczny.

Kwestya bowiem jest nadzwyczaj ważna. Już sam punkt pierwszy i drugi są wedle mego chłopskiego zdania nadzwyczajnej wagi.

Będąc od lat kilku członkiem Rady powiatowej wiem, że w tych sprawach, mianowicie w tych 2 punktach trzeba bardzo wiele zrobić.

Byłoby rzeczywiście rzeczą bardzo pożądaną, aby przy Radach powiatowych ustanowić kosztem Wydziału krajowego 2 lub 3 ludzi, których zadaniem byłoby wprost urządzać kursa po gminach i to nietylko w sprawie majątku gminnego, ale mogliby oni pouczać ludność nadto o sprawach melioracyi pastwisk gminnych, o sprawach zalesienia nieużytków itp. itp.

Takie kursa po gminach byłyby dla ludności wiejskiej ogromną pomocą.

Jestem tego zdania, aby nie oddalać się od programu, który jest przed nami, a tylko abyśmy się starali dać wskazówki, w jaki sposób zaradzić złemu, które dziś istnieje.

Dlatego — jeszcze raz powtarzam — byłbym zatem, aby przy Radach powiatowych ustanowić ludzi, którzyby chłopa pouczyli, którzyby odbywali kursa przy pomocy czynników miejscowych, a nadto byłbym nawet za ustaleniem jakiegoś funduszu, z którego możnaby włościanom dawać zasiłki czyto na zakładanie łąk, czy na poprawę pastwisk, czy na zalesienie piasków lub pustek i tp.

Marszałek. Głos ma p. Średniawski.

P. **Średniawski.** Szanowni Panowie! Często słyszy się skargi i narzekania, często daje się zauważyć niezadowolenie, ilekroć się mówi o naszej autonomii.

Jednakże, jakkolwiek widzimy wielkie nieraz usterki, to jednak stosunki znacznie się polepszają i to nas cieszyć powinno.

Jeżeli się przypatrzymy działalności naszych Rad gminnych, w bardzo wielu wypadkach musimy przyznać, że one nie odpowiadają swemu zadaniu, że nie spełniają należycie swego obowiązku.

Ale ten samorząd gminny, jak go normuje dzisiejsza ustawa gminna, ma niesłychanie szeroki zakres, daje niesłychanie wielkie pole działania, pole dotąd nie wyzyskane tak, jakby sobie życzyć należało.

Z drugiej jednak strony, proszę Panów, musimy sobie powiedzieć, że przecież dziś jest lepiej, aniżeli było dawniej.

Jeżeli popatrzymy wstecz o jakich lat 20, jeżeli spoglądniemy na ówczesną działalność Rad powiatowych i Rad gminnych, to zobaczymy, że dawniej było jeszcze gorzej i że dziś jest znacznie lepiej.

I to nas musi napawać nadzieją, że ostatecznie, jeżeli są jeszcze jakie usterki, to znikną, że dostaniemy ludzi dzielniejszych, tęższych, doświadczeńszych, którzy dotychczasowe wady i błędy w naszej autonomii ostatecznie usuną.

Słyszy się dużo projektów poprawy stosunków, ale dały się słyszeć i głosy takie nawet dość poważne, że trzeba połączyć Rady powiatowe ze Starostwami.

Otóż proszę Panów, uważałbym to za lekkomyślność pozbawienia się samorządnych ciał autonomicznych, które są naszą szkołą, które nas uczą, jak się mamy sami rządzić, jak mamy gospodarować.

To są moje uwagi ogólne.

Sądziłbym jednak, że nie należałoby się bawić tu w wielką dyskusyę ogólną, sądzę bowiem, że te punkty, które mamy przed sobą, jeżeli przejdziemy je jeden po drugim, dadzą nam możność wypowiedzenia życzeń i uwag Panów tu zgromadzonych.

Dlatego też nie uważam wniosku p. Merunowicza, którego działalność bardzo cenię, by wybrać sekcye za odpowiedni i wskazany. Trudno tu bowiem wybrać dziś ludzi, którzyby byli w pewnym kierunku poinformowani, trudno podzielić ludzi w ten sposób, aby w każdej sekcyi znaleźli się ludzie tylko fachowi, którzy pewne sprawy znają bardzo dokładnie. Sądzę, że to utrudniałoby nawet zabieranie głosu i dlatego byłbym za tem, aby p. Merunowicz cofnął swój wniosek o sekcyach, a natomiast możnaby wybrać sekcye dla samych skrystalizowanych już wniosków, chociaż i to nie jest konieczne.

Jesteśmy tu ciałem, które ma tylko dostarczyć informacyi Wydziałowi krajowemu.

Możemy więc tu wyrazić nasze życzenia, Wydział krajowy ubierze te życzenia nasze w jakąś formę i przedłoży je potem Sejmowi.

Marszałek. Głos ma p. Sroczyński.

P. **Sroczyński.** Proszę Panów! Porządek dzienny, jaki mamy przed sobą, jest tak obszerny, że i za tydzień cały nie możnaby go wyczerpać. Możnaby jednak dojść do celu, gdybyśmy niektóre punkty, które są treścią zbliżone razem rozpatrzyli, gdybyśmy te punkty, które się odnoszą do jednej kwestyi np. do rolniczych, przemysłowych itp. traktowali jednocześnie.

I tak n. p. punkty 1), 2), 4), 5) i 6) wchodzą ogromnie głęboko w zakres towarzystw rolniczych okręgowych.

Jest inicyatywa ze strony Towarzystwa rolniczego krakowskiego, która znalazła oddźwięk w kraju, aby jak najwięcej tych towarzystw po powiatach powstało. I rzeczywiście tworzy się coraz więcej tych towarzystw powiatowych.

Otóż zdaje mi się, że wkraczamy właśnie w treść zadań, które należą do towarzystw rolniczych okręgowych.

Zdaje mi się, że byłoby wskazane, aby zebranie nasze powzięło uchwałę, by dążyć do tego, iżby Rady powiatowe starały się o zawiązywanie jak najwięcej towarzystw rolniczych okręgowych pod kierunkiem Towarzystwa rolniczego krakowskiego w Galicyi zachodniej a pod kierunkiem Towarzystwa gospodarczego w Galicyi wschodniej.

Rady powiatowe powinny otaczać opieką te towarzystwa rolnicze, a przedewszystkiem powinny udzielać im subwencyi na zakładanie oddziałów handlowych dla handlu czy to narzędziami rolniczemi, czy nawozami sztucznymi i t. p., wogóle wszystkimi tymi produktami, jakich gospodarstwo wiejskie w większej ilości potrzebuje. I tem właśnie zajmuje się punkt szósty kwestyonaryusza, który domaga się od nas odpowiedzi na pytanie: „Czy jest wskazanem tworzenie przy Wydziałach powiatowych składów nawozów sztucznych i narzędzi rolniczych oraz pośredniczenie Wydziałów przy sprzedaży produktów rolnych?“

Otóż wedle mego zdania w Wydziale powiatowym niema po prostu nikogo, ktoby się tem mógł zajmować.

Prezes Rady mieszka najczęściej bardzo daleko, a nadto ten prezes jest bardzo często posłem do Sejmu, ma dużo innych ważnych czynności, musi sam wiele spraw załatwiać, bo w powiecie niema wiele inteligentnych a chętnych jednostek, któremiby się prezes mógł wyręczać, tak, że działalność obywatelska prezesa bardzo wiele czasu mu zajmuje.

I dlatego wedle mego zdania zwalać na Radę powiatową jeszcze nowe zadanie byłoby nie na miejscu.

Tu wchodzimy nadto w ingerencyę Towarzystw rolniczych tak, że poniekąd byłaby nawet kolizya z temi towarzystwami.

Takie sprawy należą do zakresu działania Towarzystw rolniczych i nie należy Rad powiatowych niemi obarczać.

Do załatwiania spraw rolniczych i rolniczo-przemysłowych powołane są według mego zdania stowarzyszenia rolnicze, w skład których wchodzą ludzie fachowi, gruntownie ze stosunkami obeznani, którzy muszą brać udział w posiedzeniach komitetu Towarzystwa rolniczego w Krakowie a Towarzystwa gospodarczego we Lwowie.

Tam się stykają czynniki najwybitniejsze, mające w danej gałęzi najwięcej doświadczenia i rutyny, bo tam jest główny ich zakres działania i dlatego sprawy takie powinny być oddane Towarzystwom rolniczym.

Nadto wiele ważnych bardzo kwestyi zostało w kwestyonaryuszu pominiętych, a które mają niezmiernie ważny i silny wpływ na stosunki rolnicze.

W szczególności kwestya melioracyi gruntów wskutek regulacyi czyto wód miejscowych, czy rzek została ominiętą i zupełnie usuniętą z porządku dziennego.

Rzecz ta została wogóle usunięta z pod wpływu Rad powiatowych do tego stopnia, że to jest po prostu uchybieniem dla Rad powiatowych.

A jednak jest to sprawa, która najściślej i najbardziej obchodzi ludność powiatu, a która się dzieje wbrew woli i chęci tej ludności, mieszkającej w danym powiecie.

Dzieje się źle, a żale, które Wydziały powiatowe przedkładają Wydziałowi krajowemu, wskutek szalonej wyłączności, jaką się otacza departament dla spraw wodnych, przemijają bez żadnego echa.

Więc jeżeli jest mowa o sprawach melioracyi gruntów, pastwisk i t. p., to przedewszystkiem zdaje mi się, trzeba otworzyć dyskusyę nad melioracyą tych gruntów z powodu regulacyi wód, które z roku na rok coraz większe czynią spustoszenia, coraz więcej pochłaniają ofiar finansowych tak, że przechodzą już w miliony.

Zdaje mi się tedy, że byłoby rzeczą ważną i tę sprawę umieścić na porządku dziennym a nadto należałoby wedle mego zdania powziąć uchwałę, iż zebranie nasze uważa za rzecz potrzebną oddać te wszystkie agendy w ręce towarzystw rolniczych okręgowych i dążyć do zawiązywania w powiatach tych towarzystw, tak ażeby w każdym powiecie było towarzystwo rolnicze okręgowe.

Marszałek. Głos ma p. Lgocki.

P. **Lgocki.** Program, który mamy przed sobą, jest rzeczywiście bardzo obszerny, ale zauważyć muszę, że nie wyczerpuje on wszytkich tych spraw, które ważne są dla sanacyi Rad powiatowych.

Chodzi nam o poprawę stosunków w powiecie, chodzi o to, by owoce pracy w powiecie były wydatniejsze i dlatego nie jedną jeszcze rzecz należałoby tu omówić, chociaż niema jej w kwestyonaryuszu Wydziału krajowego.

Dlatego pozwalam sobie zapytać JE. p. Marszałka, czy można tu mówić także i o innych sprawach dotyczących Rad powiatowych?

Marszałek. Bardzo żałuję, że niezbyt głośno mówiłem, bo widocznie niektórzy Panowie nie dosłyszeli, iż zaraz z góry zapowiedziałem, że żadnych trudności robić nie będę, jeżeli kto z Panów zechce poruszyć i inne kwestye zmierzające do tego samego celu, to jest poprawy stosunków w Radach powiatowych.

Punktem wyjścia naszych obrad jest zastanowienie się w jaki sposób możnaby ulżyć zadaniom Rad powiatowych, podnieść ich znaczenie i dlatego pozwoliłem w zasadzie na poruszanie wszystkich kwestyi, które stoją z tą sprawą w związku.

Marszałek. Głos ma p. Lgocki.

P. **Lgocki.** Dziękuję za to pouczenie, przyznaję, że przyszedłem nieco później i dlatego nie słyszałem, co przedtem powiedział JE. p. Marszałek.

Pozwalam sobie zwrócić uwagę na to, że aby zadania poruczone do spełnienia Radom powiatowym mogły być wykonane odpowiednio i mogły wydawać owoce odpowiednie, Rady powiatowe muszą mojem zdaniem uledz pewnej zmianie.

Głównym powodem niedomagań Rad powiatowych jest to, że nie mają egzekutywy.

W tym kierunku powinniśmy się zastanowić i powziąć uchwałę, aby Rady powiatowe przynajmniej w tych sprawach w których mają ingerencyę, miały równocześnie i egzekutywę.

Pozwalam sobie w tym kierunku przeołożyć wniosek, abyśmy się nad tem bliżej zastanowili.

Marszałek. Głos ma p. Dr. Lewicki.

P. **Dr. Lewicki.** Szanowne Zgromadzenie!

Zapisałem się do głosu podczas dyskusyi ogólnej, aby zwrócić choć w krótkości uwagę na niektóre sprawy, gdyż wiem, że wszystkich spraw i wszystkich myśli w tak licznem zebraniu, jak nasze, i w tak krótkim czasie dokładnie załatwić nie podobna, wiem bowiem także doskonale, że trudności spiętrzają się w kwadratowym stosunku do ilości obecnych.

Dlatego też już z góry pogodzić się z tem musimy, że pewnych spraw nie będziemy mogli dotykać.

Jednakże mimo tego każdy z nas, którzyśmy tu z ramienia Rad powiatowych przybyli imieniem naszych Rad powiatowych wyrazić musimy wdzięczność Wydziałowi krajowemu i JE. p. Marszałkowi, za przedłożenie nam dzisiejszego kwestyonaryusza, który wiele spraw ważnych i pierwszorzędnych wprowadza na porządek dzienny, choć z drugiej wielu bolączek Rad powiatowych wcale nie dotyka. I choć wiele jeszcze rzeczy pierwszorzędnych należałoby omówić, to jednak musimy sobie powiedzieć, że o wszystkich rzeczach tu dysputoweć nie jesteśmy w stanie.

Musimy sobie powiedzieć, że nie będziemy mówili o reformie gminnej, że nie będziemy mówili o administracyi, nie będziemy mówili o ważnych hasłach, które ciągle w społeczeństwie nurtują i tylu tylu innych rzeczach, bo... „infandum regina iubes renovare dolorem!“...

I dlatego też tak my, jak przedewszystkiem posłowie i Wysoki Sejm w granicach ustaw istniejących powinni starać się szukać poprawy obecnych stosunków.

Że tę poprawę znaleść możemy, tego dowodem dzisiejsze przemówienie jednego z dzielnych wicemarszałków, tego dowodem dzisiejszy głos p. Średniawskiego, który powiedział, że są jeszcze usterki i wady, ale jest i postęp. A możemy mieć nadzieję postępu jeszcze większego, ponieważ coraz bardziej wchodzi w życie ten czynnik, o którym wspomniał JE. Marszałek, t. j. ten lepszy materyał ludzki.

I w miarę, jak się pomnaża lepszy materyał ludzki, lepszy materyał serc, w miarę tego poprawiają się także nasze instytucye samorządne.

Instytucye te bowiem stoją tylko ludźmi!

W miarę, jak się rozwija szkolnictwo ludowe, w miarę jak się rozszerza duch obywatelski wśród włościaństwa, w miarę tego, jak się coraz szersze koła garną do służby publicznej, w miarę tego, jak coraz więcej jednostek zaprzęga się do roboty, w miarę tego polepszają się też i Rady gminne i Rady powiatowe.

Dlatego też myślę, proszę Panów, że w naszych dzisiejszych obradach powinniśmy być przedewszystkiem niezmiernie krótkimi, trzeba wypowiedzieć tu tylko to, co jest niezbędne do powiedzenia.

Nie będę przeciągał dyskusyi, uważam jednak za swój obowiązek podnieść i wypowiedzieć niektóre uwagi do spraw mających w naszem życiu autonomicznem niezwykle doniosłe znaczenie

Chciałbym zwrócić uwagę na konieczność podjęcia inicyatywy w celu utworzenia asocyacyi spółek, w celu podniesienia się produkcyjności tego kraju itp. Ta zasada tworzenia asocyacyi w powiatach, która miała już w literaturze bardzo wielu znakomitych zwolenników, a której zwolennikiem był np. pierwszy Marszałek, hr. Ludwik Wodzicki, może w przyszłości wydać jak najlepsze owoce.

Dlatego też zajmę się w obecnem przemówieniu punktami 5, 6, 7 i 8 kwestyonaryusza, które mają na celu podniesienie produkcyjnej działalności rolniczo-handlowej i przemysłowej Rad powiatowych.

Ale czy Rady powiatowe są do tego powołane?

Kto weźmie ustawę do ręki, kto wie, jakimi środkami Rady powiatowe mają działać, ten przekona się, jak dalece brak nam tradycyi w tym względzie, a następnie jaki brak sił panuje w tym kierunku.

Ale jak Rady powiatowe wogóle się polepszają i poprawiają, tak mniemam, że Rady powiatowe w przyszłości znajdą ludzi ofiarnych, którzy pracą swą lukę dotychczasową w tym kierunku zapełnić potrafią.

Odpowie mi może p. prezes powiatu dąbrowskiego p. Sroczyński: „A wkraczacie w atrybucye Towarzystwa rolniczego, wkraczacie w zakres działania kółek rolniczych, bo to przecież jest ich zadaniem!“

Nie jestem przewodniczącym powiatowych kółek rolniczych, ale muszę oświadczyć, że niezmierniebym się cieszył, jeżeliby Rady powiatowe pod tym względem wzięły inicyatywę i tworzyły asocyacye, popierając i zakładając czyto wspólne kursa majsterskie, czy też biorąc w opiekę i udzielając swej pomocy innej doniosłej gałęzi produkcyjności kraju.

Pod tym względem prosiłbym o skonstatowanie kilka najogólniejszych myśli.

Zapewne, że ani Rada powiatowa ani Wydział powiatowy nie mogą wziąć w rękę przedsiębiorstw i prowadzić je, nie mogą nawet prowadzić kółek rolniczych, bo to do nich nie należy, ale mogą wykonać trzy rzeczy:

Po pierwsze, one mają dać inicyatywę *(brawo)* do tworzenia spółek,

po drugie one mogą dać subwencyę na tworzenie spółek,

a po trzecie one mogą wykonywać kontrolę nad spółkami *(brawo)*.

To są trzy myśli, trzy drogi, któremi mogą i powinny pójść Rady powiatowe.

Myśl to nie nowa. Tą drogą poszły już niejedne powiaty; myśl ta może wydać dodatnie owoce, a praca powiatów może być skuteczna tylko pod jednym warunkiem; i tu zwracam się do JE. p. Marszałka jako szefa naszej autonomii krajowej i do Wydziału krajowego i powiadam, że „aby praca powiatów mogła być skuteczną, aby Rady powiatowe mogły wykonywać swoją działalność inicyatorską, subwencyjną i kontrolorską, trzeba koniecznie, aby Rady powiatowe i Wydziały powiatowe nie były omijane, aby ponad ich głowami nie tworzyły się związki centralne, patronaty, które całą władzę skupiają w swem ręku, a w konsekwencyi tego Wydziały powiatowe nawet nie wiedzą, ile w ich powiatach było spółek i kas Raiffeisenowskich, czy i jakie utworzyły się spółki magazynowe, mleczarskie itp.“

Ta centralizacya, która niezawodnie płynie z najlepszej woli i chęci służenia temu krajowi uniemożliwia zupełnie działalność Rad powiatowych, krępuje im ręce, a nawet odrzuca je od tej roboty.

Jeżeli Wydziały powiatowe mają pod względem pytań zawartych w punktach 5, 6, 7, 8 jakąkolwiek inicyatywę i pracę społeczną ze skutkiem przedsięwziąć, a choćby tylko z nadzieją powodzenia, to musiałyby w pewnej mierze mieć ingerencyę i kontrolę nad temi spółkami.

Proszę mi wierzyć, że jeśli Wydziały lub Rady powiatowe, w których zasiadają organizatorzy, a po największej części i przewodniczący tych spółek, którzy lepiej znają stosunki, aniżeli urzędnicy biura patronatu, jeśli zostaną wciągnięte w organiczny związek z niemi, to rozpoczną błogosławioną w skutki działalność tak, iż później znów stanie poseł p. Średniawski i będzie mógł nam powiedzieć z zadowoleniem, że materyał ludzki się znowu poprawił.

Wydziały powiatowe pracują coraz lepiej. Za jednym zamachem nie przeprowadzimy reformy gminnej i administracyjnej, reforma postępuje systematycznie, ewolucyjnie, a ona i w naszych oczach postąpiła. Mówi się o połączeniu obszaru dworskiego z gminą; przyznają: „to myśl bardzo piękna“ — i w tym Sejmie, chociaż nie w tej sali, mówił o tem jeden z najwybitniejszych konserwatystów, że to stanie się z czasem.

I w tem miejscu śmiem zapytać najlepiej poinformowanych: „Czy administracya zmieniła się gruntownie, czy owoce są tak dobre, ażeby na tej drodze dalej postępować?“ My na to pytanie tutaj odpowiadać nie będziemy a ja mam w tym względzie zdanie wyrobione.

Kończąc przemówienie, prosiłbym, jeśli wolno prośbę wypowiedzieć, ażeby Wydział krajowy raczył się zastanowić nad wytworzeniem pośrednich ogniw między spółkami a Wydziałami powiatowymi, a szukał tego w autonomii powiatowej, po drugie, ażeby zachęcone rozszerzeniem swej autonomicznej działalności powiaty zechciały wszcząć inicyatywę, one, a nie kto inny w tworzeniu Spółek, ażeby zechciały je z funduszów swych subwencyonować i ażeby miały nad temi spółkami pewną kontrolę.

Marszałek. Głos ma p. Chrząszcz.

P. **Chrząszcz.** Wielce Szanowni Panowie! Muszę wyrazić wątpliwość, czy myśl, którą szanowny Przedmowca podniósł, t. j. tworzenie, subwencyonowanie i nadzorowanie spółek rolniczych jest w obecnych stosunkach najważniejszym celem Rad powiatowych, jakkolwiek przyznaję, że działalność taka jest ze wszech miar potrzebną, a powiem nieraz wprost konieczną. Pogłębianie działalności Rad powiatowych w tym względzie, co do skuteczności swej w najlepszym razie potomności się okaże. Najlepsza ustawa nie wyda owoców, jak słusznie kilku pp. mowców wypowiedziało, jeśli ludzie, którzy tę ustawę wykonują, nie mają dobrej myśli.

Dotychczas są w Galicyi zachodniej dwa tylko towarzystwa rolnicze, które przynoszą ludności bardzo wielkie korzyści, bo korzyść ludność odczuwa wtenczas, jeśli ta korzyść jest, że tak powiem namacalną powiedzmy poprostu pieniężną. Rozwinęły się te towarzystwa bardzo szybko i to z bardzo małych zaczątków. Myśmy powinni raz zerwać z systemem od wielu lat w Galicyi uprawianym tj. z systemem protekcyi, z systemem filantopii, powinniśmy społeczeństwo wyrobić, wzbudzić w niem poczucie własnej siły, wyrobić silną wolę, by społeczeństwo samo sobie radziło i nie oglądało się na pomoc skąd inąd, tylko u siebie tę pomoc znalazło.

W myśl słów JE. p. Marszałka w sprawie pogłębienia czynności rad powiatowych i ja chciałbym, jeśli nie wniosek postawić, to przynajmniej zaznaczyć, że najwięcej, a może jedynie pogłębimy tę działalność, jeśli ją zwrócimy w tym kierunku, w jakim kraj idzie, tj. w kierunku rolniczym. Kraj nasz jest wybitnie rolniczym, bo fabryk mamy niewiele, a Panowie wiecie, jak nisko stoi u nas rolnictwo. Jeśli bowiem Panowie porównają tylko tabele produkcyi żyta, jęczmienia i owsa Czech i Galicyi, to się Panowie przekonacie, jak olbrzymia jest między nimi różnica.

Przyczyną tego jest to, że rolnicy, a zwłaszcza włościanie nasi mało są wyrobieni, mało mają wykształcenia i nie tak zajmują się tą ziemią, jakby ona na to zasługiwała!

Przez inicyowanie, zakładanie, subwencyonowanie i nadzór nad spółkami rolniczemi powołujemy szerokie rzesze do wspólnej pracy, bo jeśli towarzystwo rolnicze istnieje w jakimkolwiek powiecie, to cały ciężar pracy tak, jak dawniej, spoczywa na kilku osobach. Jeśli są ludzie dobrej woli, to kierunek i praca idą na dobre tory, ale w miarę wzrostu pracy, staje się ona ciężarem i przyjdzie chwila, kiedy tych kilku Panów rady sobie już nie da. Tu trzeba powołać do pracy szerokie masy, a jeśli je do pracy zachęcimy, jeśli im pokażemy korzyści z zakładania spółek rolniczych, to z pewnością zabiorą się do pracy i skutki będą wydatne. Dziś właściwie są te towarzystwa rolnicze filiami centrali lwowskiej lub krakowskiej i tworzą się tam, gdzie je ta centrala założy.

Przy wielu Radach powiatowych są takie powiatowe towarzystwa rolnicze, a niema natomiast oddziału handlowego. A to jest rzecz bardzo ważna, gdyż dochód z gruntu widoczną formę przybiera w pieniądzach; zadanie zaś obrotu pieniądzmi spełnia oddział handlowy.

Sądzę, że ważną także rzeczą jest te spółki subwencyonować i dozorować. Subwencyonowanie nie sprawiałoby Radom powiatowym trudności, gdyby wzięły na siebie do pewnej wysokości gwarancyę za kredyt, któryby spółka czerpała czy to w kasach oszczędności powiatowych, czy to w innej instytucyi powiatowej. Dozór może mieć rada powiatowa bardzo dokładny nad temi spółkami, a trzymając rękę

na pulsie spółek, może im kredyt ten każdej chwili cofnąć, niema zatem obawy o jakiekolwiek straty.

Za najważniejszą rzecz uważam tedy powołanie do pracy w tych spółkach, jak najszerszych warstw i wyrobienie w nich poczucie własnej siły.

Marszalek. Głos ma p. Dr. Wisłocki.

P. **Dr. Wisłocki.** Szanowni Panowie! Zdaje mi się, iż zasadniczym jest punkt pierwszy programu, obejmuje on bowiem najważniejszą kwestyę, a mianowicie kwestyę finansów. Pytanie pierwsze udzielonego nam kwestyonaryusza: „W jaki sposób możnaby zapewnić racyonalne użytkowanie i melioracyę dobra i majątku gminnego, ewentualnie przy użyciu jakiego przymusu ustawowego?“ uważam za najdonioślejsze.

Za uporządkowaniem bowiem kwestyi majątkowej gmin, a co za tem idzie, za uporządkowaniem dochodów gminnych idą dopiero kwestye, ujęte w następnych punktach programu, a które logicznie z pierwszego punktu mogą być wyprowadzone.

Co do kwestyi poruszonej w punkcie pierwszym a mianowicie co do majątku gminnego, zdaje mi się, że w naszem społeczeństwie panują zupełnie fałszywe zapatrywania. Majątek gminny i dobro gminne uważa się bowiem powszechnie za własność żyjącego obecnie pokolenia, które zużywa go na poprawienie własnych gospodarstw, na wyciąganie z niego korzyści, które obecnemu pokoleniu przysparzają dochody i użytki.

Zapatrywanie to jest zupełnie błędne i nie odpowiada współczesnym zasadom. Majątek gminny bowiem jest przeznaczony dla celów społecznych a nie jednego tylko pokolenia.

Wychodząc z tego zapatrywania należałoby zorganizować używanie dobra i majątku gminnego w sposób celowi odpowiedni. Co do tego nasuwają mi się następujące uwagi.

Wszystkie potrzeby administracyjne gmin powinny być opłacane przez obecnie żyjące pokolenie własnym kosztem, a nie z majątku, który lata nagromadziły. Niesprawiedliwem wydaje mi się, że gminy bogatsze, posiadające majątek, mając dochód ze swego majątku, nie potrzebują zakładać dodatków do podatków tak, że gminy te nie opłacają żadnych albo bardzo mało dodatków do podatków, gminy ubogie zaś upadają pod ich ciężarem. Dlatego słusznem wydaje mi się, ażeby wszystkie gminy opłacały dodatki do podatków w pewnej normalnej wysokości, której ustanowienie należałoby zarządzić w drodze autonomicznej przez Rady powiatowe, które winne je oznaczyć dla każdej gminy bez względu na to, czy gmina posiada majątek, czy nie. Następnie należałoby przy corocznem budżetowaniu wydzielić zwyżki dochodów po pokryciu bieżących wydatków administracyjnych i zużyć je na inwestycye kulturalne, humanitarne i ekonomiczne, a w budżetowaniu te cele z osobna uwydatnić. Wydatki bieżące powinne opłacać pokolenia żyjące z własnych funduszów, głównie zaś z dodatków do podatków, podczas gdy majątek gminny należycie administrowany służyłby właśnie do pokrycia wydatków kulturalnych, humanitarnych i ekonomicznych, mających służyć tak pokoleniu obecnemu jak i przyszłym.

Co do sposobu lokowania majątku gminy, zarządu majątku i dobra gminy w szczególności co do sposobu użytkowania, wydzierżawiania, sprzedaży i zakupna nieruchomości gminnych, oraz używania zwyżek dochodów należałoby decyzyę i ingerencyę bezpośrednią nadać Wydziałowi powiatowemu, a nie jak obecnie, pozotsawiać to gminom. Gminy bowiem wiejskie zdaje mi się nie dorosły jeszcze do tego, by mogły czynić same wydatki na cele kulturalne, podczas gdy w Radzie powiatowej zasiadają czynniki inteligentniejsze wszystkich stanów. Otóż te wydatki na cele kulturalne powinne podlegać bezpośredniej inicyatywie i ingerencyi Wydziałów powiatowych, które nie powinny być krępowane wnioskami gmin, a w drugiej instancyi Wydziałowi krajowemu.

Wydział powiatowy powinien też mieć bezpośredni wpływ na zarząd majątkiem gmin, a zwłaszcza czuwać nad wydzierżawianiem posiadłości gminnej. Wydział powiatowy powinien też mieć możność w razie nieporadnej lub wadliwej gospodarki gminnej lub nadużyć zaprowadzić własną administracyę, albo też zarządzić sprzedaż majątku gminnego i ulokowanie gotówki w odpowiedni sposób.

Gminy posiadające majątek lub dochody przewyższające ich bieżące potrzeby administracyjne, powinny uiszczać corocznie od dochodów swych pewne opłaty na cele humanitarne i kulturalne krajowe i to — wedle mego zdania — w stosunku progresywnym wedle pewnej stopy ustanowionej obliczyć się mające. Zdaje mi się, że zaprowadzenie takich opłat mogłoby posunąć naprzód kwestyę zakładania instytucyi humanitarnych i kulturalnych.

Dalej zdaje mi się, że Wydziały i Rady powiatowe, które zresztą mają za szczupły zakres działania, wyznaczony im bądź ustawą, bądź własną ich wolą, powinny na każdem posiedzeniu oprócz kwestyi bieżących omawiać potrzeby humanitarne i kulturalne wszystkich gmin w skład powiatu wchodzących po kolei oraz nad wszystkiem tem, co zmierza do materyalnego lub moralnego podniesienia społeczeństwa i powziąć odpowiednie uchwały.

W sprawach kulturalnych i humanitarnych powinny Wydziały powiatowe zachować kontakt z osobami poświęcającemi się działaniom filantropijnym w powiecie i udzielać moralnego, a ewentualnie i materyalnego wsparcia tym osobom prywatnym. Do wykonywania uchwał Wydziałów i Rad powiatowych winien być ustanowiony odpowiedni organ.

Wydział krajowy winien się zająć ujednostajnieniem postępu humanitarnego i kulturalnego kraju opracowaniem projektów i udzielaniem Wydziałom powiatowym wskazówek fachowych i instrukcyi.

Marszałek. Głos ma p. Chlamtacz.

P. **Chlamtacz.** Szanowni Panowie!

Celem naszego zgromadzenia jest zebranie materyału informacyjnego dla referenta Wydziału krajowego względnie Sejmu.

Z tego względu dla wyzyskania czasu powinniśmy jak najprostszą drogą zdążać do celu pamiętając o tem, że nie mamy decydować tylko informować.

Wobec tego jestem zdania, ażeby ogolną dyskusyę zamknąć i przejść do obrad szczegółowych.

Marszałek. Głos ma ks. Eiselt.

Ks. **Eiselt.** Wielce Szanowni Panowie!

Dla mnie najważniejszą jest kwestya rozszerzenia działalności Rad powiatowych, wpływanie na polepszenie gospodarki dobra gminnego, a zarazem nadanie egzekutywy temu, co Rada uchwali.

Chodzi przedewszystkiem o to, ażeby dobro gminne, jak ono dzisiaj istnieje znikło, a natomiast ażeby dobro gminne stało się majątkiem gminnym Na zarząd i użytkowanie dobra gminnego Rady powiatowe wielkiego wpływu nie mają, a gminy wedle swej woli niemi zarządzają, a wskutek tego czynią też co im się podoba, byleby tylko podatek zapłacić mogły.

Jeśliby zaś dobro gminne zniknęło, a w jego miejscu powstał majątek gminny wówczas wskutek ingerencyi Rad powiatowych daleko racyonalniej mógłby być majątek administrowany a gminy mogłyby mieć z niego większe dochody.

Dawniej gdy gminy były mniej liczne dobro gminne dla małej ilości bydła było wystarczające, dzisiaj jednak przy wielkiej liczbie ludności i bydła staje się np. takie pastwisko gminne wprost bezużyteczne. Wypędza się bowiem na paszę setki sztuk bydła, które wydeptuje pastwiska, tak, iż one ani gminom, ani pojedyńczym jej członkom żadnej nie przynoszą korzyści. W lasach panuje gospodarka nędzna, bo każdy ma prawo chodzić do lasu i niszczyć go, nikt nie uznaje ani nie przestrzega ustawy lasowej. Gdyby lasy były uważane za majątek gminy i poddane ścisłej kontroli, to ustałaby dewastacyjna administracya lasów, a zarazem niszcząca gospodarka i zarząd dobra gminnego.

Druga rzecz, która utrudnia działalność Wydziałów powiatowych pomimo najlepszej ich woli jest brak pisarzy gminnych, którzyby odpowiadali swemu zadaniu. Nasi pisarze gminni na tę nazwę, właściwie nie zasługują bo często nie umieją pisać, ani liczyć, a nie ma już mowy o znajomości ustaw budowlanych, polowych, przepisów bezpieczeństwa publicznego itp. itp. I na nic się nie przydadzą najlepsze chęci Wydziałów powiatowych, które informują i pouczają tych pisarzy, odbywają z nimi konferencye, wzywają do prowadzenia ksiąg, do zamykania rachunków, itp. na nic się nie przydadzą ciągłe dyscyplinarki, jak długo materyał pisarzy gminnych będzie taki jaki jest dziś, tak długo ale jak był nieład i nieporządek będzie dalej. I wszelkie te wysiłki Wydziałów powiatowych nie dadzą gminom pisarzy takich którzyby byli doradczym organem naczelników gmin.

Zachodzi zatem konieczna potrzeba ustanawiania w gminach ukwalifikowanych sumiennych i uczciwych pisarzy gminnych.

Ponieważ każda poszczególna gmina nie może utrzymywać pisarza zdolnego, któregoby mogła odpowiednio opłacać, dlatego jestem zdania, że powinna powstać instytucya pisarzy okręgowych, którzyby powinni zdawać egzamina kwalifikacyjne, jak to np. ma miejsce u pisarzy w miasteczkach. Ci pisarzy gminni byliby zupełnie zawiśli od Rad powiatowych, któreby ich nawet same opłacały przy repartycyi gmin. Wówczas stanie się pisarz subalternym organem Wydziałów powiatowych i w ten sposób pomału możemy przyjść do poprawy stosunków, gdyż przy dzisiejszym układzie stosunków nieprawdopodobieństwem jest przeprowadzenie posłuszeństwa dla ustaw budowlanych, czy polowych, czy innych.

Często w orzeczeniach swoich powołują się Rady gminne na ustawy, które w danym wypadku nie mają zastosowania, bo często bowiem np. przepisy policyi bezpieczeństwa zastosowują niewłaściwie do przekroczeń z zakresu policyi polowej itd. itd. W następstwie tego Starostwo odrzuca te orzeczenia tak że wskutek takiej nieznajomości ustaw powstają najrozmaitsze bałamuctwa i nieporozumienia.

Tak samo nie ma pożytku z ustawy budowlanej jakkolwiek ustawa ta mogłaby bardzo pięknie do porządku doprowadzić stosunki budowlane w gminach.

Organa gminne powołane do zbadania sprawy nie umieją sobie radzić ani też nie umieją zastosować istniejących ustaw, tak że zwierzchności gminne bardzo często mylne i sprzeczne z ustawami wydają uchwały i orzeczenia. A wszystkie te nieporządki mają źródło w tem, że nie mamy odpowiednio kwalifikowanych pisarzy gminnych.

Niechby ten pisarz był ukwalifikowany, i od Rady powiatowej zawisły a z pewnością inną będzie gospodarka gminna!

Trzecia rzecz bardzo ważna dla podniesienia gospodarki jest ta, ażeby oglądacz bydła miał pewne wiadomości z weterynaryi.

Dzisiaj oglądacz bydła zajmuje się tylko wydawaniem paszportów, z czego jednak i tak małe ma korzyści, bo dzieli się z naczelnikiem i pisarzem a nie myśli wcale o tem, ażeby działać dla polepszenia hodowli bydła. A przecież gmina potrzebuje koniecznie w dorażnych wypadkach mieć kogo, ktoby mógł udzielić pomocy weterynaryjnej. Weterynarz bardzo wiele kosztuje, ale gdyby ten oglądacz bydła miał pewne wiadomości z zakresu weterynaryi mógłby w wielu wypankach przynieść bydłu pomoc i ochronić je od zaginięcia np. w razie najedzenia się koniczyną, albo w przypadkach trudnego porodu, co się dziś często zdarza, zwłaszcza że do naszych małych krów sprowadza się często wielkie buhaje.

Gdyby więc dla tych oglądaczy bydła nie wyznaczono tylko dochodu z wystawiania paszportów, ale przyznano im większą kwotę, a żądano od nich w zamian za to pewnych wiadomości z zakresu weterynaryi, wieleby się uczyniło dla podniesienia hodowli bydła i podniesienia majątku w kraju.

Jestem przeciwny, ażeby Rady powiatowe obciążyć takiemi rzeczami, które do Rad powiatowych nie należą, a więc ażeby te Rady powiatowe były jakby biurami porady prawnej, ażeby Wydziały powiatowe miały u siebie skład narzędzi rolniczych albo nawozów sztucznych, ażeby Rady powiatowe były zarazem jakimś organem rolniczo przemysłowym.

Dziś Rady powiatowe składają się niekoniecznie z fachowych ludzi i dlatego nie można żądać od nich pomocy fachowej. W rolnictwie, chcąc mieć jakąś pomoc, trzeba się udać do oddziału Towarzystwa gospodarczego, który Wydział powiatowy wspomaga przez udzielanie subwencyi. Tak samo w powiatach powinny być z inicyatywy Rad powiatowych utworzone rady przemysłowe, któreby wzięły w swoje ręce to, co się odnosi do polepszenia przemysłu.

Temi rzeczami nie można obciążać Wydziałów powiatowych, gdyż nie mają one, ani sił odpowiednich, ani nie mogą brać odpowiedzialności za przedsiębiorstwa fabryczne, których upadek narażałoby Rady powiatowe na nieporatowane straty.

Otóż z powodu braku sił fachowych i z powodu niemożności objęcia gwarancyi przez Rady powiatowe, powinny, był bym przeciwny temu, ażeby temi sprawami obciążać Rady i Wydziały powiatowe.

Byleby Wydziały chciały działać w granicach obecnych, to wieleby mogły uczynić, a przedewszystkiem powinny się zająć dobrem gminnem, wykształceniem pisarzy gminnych i oglądaczy bydła, którzyby przychodzili ludności z pomocą w razie nagłych wypadków. Skończyłem.

Marszałek. Głos ma p. Dr. Dobrowolski.

P. **Dr. Dobrowolski.** Szanowni Panowie! Popieram wniosek zamknięcia dyskusyi generalnej i wniosek p. Merunowicza o podzielenie się na sekcye, w którychby materyał można przerobić, sądzę bowiem, że dalsza dyskusya w tak licznem gronie, jak obecnie, nie doprowadziłaby do celu.

Są jednakowoż przedmioty bardzo ważne, o których program, zresztą bardzo bogaty, nie wspomina.

I tak, zdaniem mojem, niedomaga autonomia wskutek braku środków materyalnych i braku egzekutywy, a ponieważ JE. p. Marszałek wspomniał nam, że tylko te kwestye, które są zawarte w relecyach Rad powiatowych, choć i te niezupełnie będą przedmiotem obrad, bo u nas np. były poruszane i inne sprawy, a na porządku dziennym stoją tylko sprawy, co do których Wydział krajowy mógłby przyjąć

odpowiedzialność na siebie, przeto przypuszczam, że inne kwestye chciałby mieć wyeliminowane....

(**Marszałek.** Nie, nie).

Wobec tego prosiłbym, ażeby utworzyć nietylko sekcye proponowane przez p. Merunowicza, ale i także sekcyę finansową i dla kwestyi egzekutywy naszej autonomii, albo sekcyi administracyjnej przekazać te kwestye celem zebrania potrzebnego materyału.

Marszałek. Głos ma p. Horodyński.

P. **Hordyński.** Szanowni Panowie! Popieram wniosek zamknięcia dyskusyi generalnej i przystąpienia do uchwalenia wniosków p. Merunowicza. Boję się, że dyskusya będzie bardzo długo trwała i będzie się musiała powtórzyć w sekcyach. Dlatego się nie rozwodzę i proszę o oddanie pod głosowanie wniosku na zamknięcie dyskusyi.

Marszałek. Głos ma ks. Sandecki.

Ks. **Sandecki.** Duże Poważani Panowi! Ja dumaju, szczobyśmo piśla hadki JE. p. Grafa Wodzickoho widrazu zabrały sia do specyjalnoji debaty. Poprawki i wnesenia możnaby podaty pry kincy. Jeśm protywnyj hadci p. Merunowycza, szczoby sia podiłyty na sekcyji, bo sut' tutki riczy duże ważni i cikawi, a kożdyj z nas zasidajuczy w Radi powitowij, abo stojuczy jeji duże błyśko, je duże cikawyj na se, szczo tut' bude howorene, szczoby piśla toho może zastosuwaty sia u swoim powiti, a dobre takoż bułoby podiłyty sia z Panamy z naszymy hadkamy. Dumaju otżeż, szczoby piśla wnesenia JE. p Wodzickoho prystupyty do debaty specyjalnoji i pomałeńku perechodyty odnu toczku za druhoju a jesły sia wykażut nowi hadki, to stane nam czas zastanowyty sia nad nymy. Jesły zacznemo diłyty sia na sekcyji, to ja sam ne znaju, do kotroi prystupyty, bo i tut' i tam chtiwbym buty.

Hodżu sia na zamknenie dyskusyji.

Marszałek. Jest wniosek p. Chlamtacza na zamknięcie dyskusyi. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Przystępujemy do głosowania. Kto ten wniosek przyjmuje, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Wniosek przeszedł. Dyskusya została zamknięta.

Do głosu zapisani są pp. Truskulaski, Rey, Schmidt, Merunowicz i Chlamtacz.

Do głosu pierwszy zapisany p. Truskulaski. Udzielam mu głosu.

P. **Truskulaski.** Szanowni Panowie! Jestem przeciwny tworzeniu sekcyi, gdyż każdy z nas tak się interesuje temi sprawami w programie podanemi i innemi, które się wyłonić mogą, że nie chciałby być wykluczony z obrad nad wszystkiemi sprawami. Ja sam obawiam się, że jedna lub druga sprawa nie będzie w myśl mojej intencyi załatwioną i nie wiedziałbym dlaczego. Dlatego proszę, ażebyśmy się dobrowolnie nie wykluczali od obrad, które nas interesują. Program jest tak pięknie ułożony, że jeśli przejdziemy wszystkie punkta za porządkiem, to wszystko omówimy, cała zaś dotychczasowa dyskusya była stratą czasu, gdyż były poruszane poszczególne prace, które i tak później będą omawiane przy odnośnem pytaniu kwestyonarza.

Marszałek. Do głosu zapisany p. Rey, udzielam mu głosu.

Hr. Rey. Szanowni Panowie! Jeśli JE. p. Marszałek nie ma nic przeciwko temu, ażebyśmy obradowali nad finansami powiatowymi, to proszę o pozwolenie, ażeby dyskusya mogła się rozwinąć nad finansami gminnemi. Jeśli bowiem chodzi o poprawienie funkcyonowania maszyn administracyjnych, a nie możnaby się nam było zastanawiać nad poprawieniem finansów, czyli przemówić o środkach, któreby tej poprawie dały podstawę, to uważałbym taką dyskusyę za niezupełną, a może i chybioną. Dlatego prosiłbym, ażeby JE. p. Marszałek był łaskaw pozwolić na dyskusyę nad poprawą finansów gminnych tem więcej, że wniosek taki został przez Radę powiatową pilzneńską zgłoszony.

Marszałek. Głos ma p. Schmidt.

P. **Schmidt.** Wielce Szanowni Panowie! Dyskusya ogólna objęła liczne szczegóły, tz. wniknęła w treść punktów programu nam przedłożonego i ja istotnie nie wiem, do czego właściwie będzie zmierzała dyskusya szczegółowa.

Wobec tego, że mojem zdaniem, w ogólnych ramach mieści się tylko jedna kwestya, a mianowicie, czy należy się podzielić na sekcye dla opracowania poszczególnych punktów programu, jabym do tej ogólnej kwestyi postawił wniosek, któryby był nieco odmienny, a to, ażeby zamiast tworzyć sekcye do każdego punktu porządku dziennego, wybrano po 2 referentów i ażeby każdy z Panów referentów bez wzajemnego znoszenia się rzecz opracował, a następnie po opracowaniu, ażeby przyszedł przed plenum i zdanie swoje wyraził, poczem możnaby nad tem przeprowadzić dyskusyę. Dzisiejsze zebranie poucza nas wymownie, że takie zebrania jak dzi-

siejsze byłyby bardzo pożądane; byłaby to niejako w głąb administracyi powiatowej idąca szkoła, która z pewnością przyniosłaby pożytek.

Zdaje mi się, że co do pierwszego i drugiego punktu programu, które się ze sobą ściśle łączą, a mianowicie: „W jaki sposób możnaby zapewnić racyonalne użytkowanie i melioracyę dobra i majątku gminnego, ewentualnie przy użyciu jakiego przymusu ustawowego?“ i „jak należałoby zorganizować fachowy nadzór ze strony Rad powiatowych nad gospodarką w lasach gminnych?“, to mogłyby one być przedłożone jako jeden referat, gdyż zdaje mi się, że niema powodu nad tem osobno dyskutować.

Co do trzeciego punktu: t. j. „Czy nie byłoby wskazanem urządzanie powiatowych kursów dla naczelników i pisarzy gmin wiejskich w celu pouczania o obowiązujących ustawach i o manipulacyi urzędowej?“, to jest to kwestya bardzo ważna i zdaje mi się, że byłoby bardzo pożądane, ażeby były wprowadzone takie kursy. Jest to rzecz bardzo wdzięczna do opracowania i wnosiłbym, ażeby ona również była w ten sposób przydzielona referentom.

Uważam za wskazane, ażeby referenci odnosili się celem poinformowania się do Wydziałów powiatowych, gdzie taka organizacya jest przeprowadzona.

W powiecie naszym jest organizacya pisarzy gminnych okręgowych. Pisarze ci są zawiśli od Rad powiatowych, bo w Radzie powiatowej pobierają płacę, w której gminy częściowo partycypują, resztę zaś dopłaca Wydział powiatowy. Wydział jest dostatecznie poinformowany w ten sposób o stanie, jaki panuje w tych okręgach. Niestety, nie jest to zorganizowane zupełnie, przymusowo zaś wprowadzić tego nie można, bo byłby to zamach na autonomię gmin. Jest to kwestya, którąby mogła jednak znaleść rozwiązanie.

Następne 2 kwestye agrarne powinne być opracowane osobno, a to pytania:

„Jakimi środkami mogłyby Rady powiatowe przyczynić się do rozpowszechnienia i podniesienia wiedzy rolniczej u włościan (kursy pouczające i fermy powiatowe doświadczalne) i czy jest wskazanem, ażeby Rady powiatowe utrzymywały własnych weterynarzy dla spraw hodowli bydła?“

dalej

„Czy i jakiego rodzaju inicyatywa Rad powiatowych byłaby wskazaną dla organizowania spółek rolniczych?“

nadto

„Czy jest wskazanem tworzenie przy Wydziałach powiatowych składów nawozów sztucznych i narzędzi rolniczych oraz pośredniczenie Wydziałów przy sprzedaży produktów rolnych?“,

które to pytania uważałbym za stosowniejsze dla Kółek rolniczych.

Dalsze pytanie:

„W jaki sposób możnaby poprzeć i przyspieszyć akcyę komasacyi i regulacyi gruntów?“ jest bardzo ważne i powinno być fachowo opracowane.

Pytanie: „W jaki sposób mogłyby Rady powiatowe wpływać na rozpowszechnianie wyrobów przemysłu krajowego i rękodzielniczego, oraz jak ułatwiać nabywanie fachowego uzdolnienia do zawodu przemysłowego i rękodzieła?“ jest bardzo wielkiej wagi. Co do praktyki, jaka się w naszym powiecie rozwinęła, to powiat tarnopolski poszedł w tym kierunku, że utworzył pokaźną ilość stypendyów dla kształcenia chłopaków w szkołach zawodowych. Powiat wykorzystuje dla tej myśli każdą sposobność. I tak w poprzednim roku pod hasłem jubileuszu Najjaśniejszego Pana powołał wszystkie gminy do udziału w tworzeniu stypendyów, przyczem zyskał też w 64 gminach posłuch należyty. Utworzono 5 stypendyów, które umożliwi 5 chłopakom naszym kształcenie się w szkołach zawodowych, za co mają obowiązek oddawać się potem pracy w kraju przez 5 lat. Takie popieranie może wydać dodatnie rezultaty. Sądzę, że p. referent zwróci się do wszystkich źródeł po informacye w tej sprawie.

Co do kwestyi: „Czy jest wskazanem, ażeby Wydziały powiatowe zajmowały się prowadzeniem przedsiębiorstw, jak np. wyroby z cementu i keramiczne“, to jest ona bardzo ważną i ma bardzo rozległe pole. Nie ulega bowiem wątpliwości, że fundusze powiatowe znajdą się wkrótce w niedoborach. Przyczyną tego będzie głównie ustawa drogowa, ale i bez tego zadania powiatów rosną nadzwyczajnie, a wydatki stają się coraz znaczniejsze. I tak powiat tarnopolski idzie przez 2 lata z rzędu do ostatniej wysokości dodatków, a mianowicie do 58 procent. A jakkolwiek mogę powiedzieć, że ten powiat jest nieźle administrowany, to przecież jestem przekonany, że po jakimś czasie znajdzie się w tem przykrem położeniu, że nie będzie mógł podołać wydatkom. Należy zatem szukać źródeł dochodów innych, aniżeli dodatki do podatków.

Chciałbym tu zwrócić uwagę na te właśnie inne źródła dochodów.

W Tarnopolu jest n. p. dość dobrze prowadzony oddział solny, jako zastępstwo krajowego biura sprzedaży soli. W tym roku wprowadził powiat nasz sprzedaż drzewa rębanego z lasów rządowych nie bez pewnych dodatnich rezultatów, bo sprzedano 187 wagonów w gminach, mimo że akcya wszczęta w październiku doczekała się zrealizowania w dniu 17. stycznia. Zapotrzebowanie było znaczne, a mimo, że ulgi były małe, gminy chętnie korzystały z tej sprzedaży. Powiat udzielał chętnie kredytu włościanom do wysokości, z jakiej sam korzystał i przekonał się, że włościanie są dobrymi dłużnikami, gdyż wszystkie zaległości w resztującej kwocie tysiąca kilkuset koron zostaną do 2 tygodni ściągnięte. Akcya doszła do 18 tysięcy koron. Na początek sprzedawano bez zysku, nawet bez policzenia kosztów administracyi, bo powiat chciał pokazać, że jest zdolny do poświęceń. Administracya działała znakomicie, zarząd spoczywał w rękach filii kółek rolniczych i towarzystw „Proświty“. Jest to w danym wypadku kwestya aktualna, gdyż wiemy o myśli ukrajowienia lasów i dóbr państwowych, a tam gdzieby powiat mógł i potrafił odpowiednio funkcyonować, rzecz ta mogłaby dawać znaczne dochody.

Co się tyczy pytania: „Czy jest wskazanem urządzenie przy Wydziałach powiatowych biura porady prawnej dla włościan?“, to zaznaczam ogólnikowo, że nie uważam zakładania takich biur za wskazane, gdyż obarczy to urzędników tak znacznie, że poza temi poradami, które urzędnicy dawać będą musieli, a które skończą się na czczem gadaniu, nie będą mogli odpowiednio pracować w biurach.

W sprawie pytania: „Czy siłami finansowemi powiatów mogłyby powstać domy zaopatrzenia i wychowania (schroniska) sierót i opuszczonych dzieci, oraz domy ubogich; jakie kategorye funduszów powiatowych i gminnych miałyby być na to użyte, czy też byłoby właściwiej tworzyć je siłami pewnych grup gminnych; wreszcie w których powiatach i miejscowościach mogłyby być urządzone?“, Wydział krajowy rozesłał kwestyonaryusz do Wydziałów powiatowych, a Wydziały powiatowe ze swej strony rozesłały kwestyonaryusze do gmin. W naszym powiecie otrzymujemy, niestety, same negatywne odpowiedzi, a mianowicie, że schronisk nie potrzeba, jakkolwiek taka odpowiedź prawdzie nie odpowiada. Że takie schroniska są potrzebne, nie ulega wątpliwości, jednakowoż również nie ulega wątpliwości, że, jak na teraz, powiat na to funduszów nie posiada. Jest to zatem kwestya, której finansowa strona powinna być dokładnie opracowana.

Dalsze pytania *(czyta)*: „Czy i jakiego rodzaju postanowienia byłyby pożądane ze względu na kwalifikacye i zabezpieczenie bytu urzędników Rad powiatowych?“,

„Czy istniejące przepisy co do etatu i kwalifikacyi urzędników gmin objętych ustawą gminną z roku 1896 są wystarczające, czy też wymagają zmiany?“ — i

„Czy i w jakiej mierze może być uwzględnioną wniesiona do Sejmu krajowego petycya urzędników gmin, podlegających ustawie gminnej z r. 1896 domagająca się, ażeby Wydział krajowy na podstawie tej ustawy określił dla gmin:

a) jednolitą kwalifikacyę urzędników,
b) etat urzędników dla każdej gminy,
c) wysokość płac urzędniczych,
d) jednolity regulamin służbowy,
e) jednolity statut emerytalny“ są również bardzo ważne, bo jeśli Wydział powiatowy ma porządny skład urzędników, którzy mają byt zabezpieczony, od których możnaby wymagać odpowiedniej kwalifikacyi, pracy gruntownej i energicznej, to działalność jego może wydać plony bardzo obfite. Wiele jednak powiatów nie ma takich urzędników, a to jest wada, która w sposób bardzo przykry, a nawet wprost demoralizujący odbija się na powiatach, które rozporządzają siłami dobrze ukwalifikowanemi.

Ja wiem, że powiat tarnopolski przestrzega ściśle ustawy budowlanej i ażeby umożliwić ogniotrwałe krycie dachów, pędzi powiat sam dwie fabryki dachówek, a nadto pomógł gminom do zakładania takich fabryk dachówek cementowych, których liczba w naszym powiecie doszła do 42. Gminy mając nadzór nad temi fabrykami prowadzą je z bilansem czynnym. Urządzenie zresztą tych fabryk jest bardzo proste i może być uskutecznione bardzo tanim kosztem; w gminach, gdzie jest piasek, poucza się jednego człowieka, jak się to wyrabia, a następnie od czasu do czasu można przy lustrowaniu doglądać, jak są te fabryki prowadzone.

W sąsiedztwie mamy niestety takie stosunki, że każdy buduje jak chce, że o wydawaniu konsensów budowlanych nie ma mowy. Otóż nasi włościanie, którzy sąsiadują z tamtym powiatem, przychodzą do Wydziału powiatowego ze skargami, że się ich męczy i sekuje tem ogniotrwałem kryciem dachów. Takie stosunki są

bardzo szkodliwe dla administracyi, a na ludność działają demoralizująco.

Co się tyczy kwestyi: „Czy istniejące przepisy co do etatu i kwalifikacyi urzędników gmin objętych ustawą gminną z r. 1896, są wystarczające, czy też wymagają zmiany?“, to kwestya ta musi być traktowana łącznie z punktem czternastym. Rzecz ta wymaga stanowczej poprawy. Tam, gdzie pisarz pobiera 60, 80, a najwięcej już 100 koron, trudno pomyśleć, ażeby on za tak nędzną płacę nadawał się do należytego spełniania obowiązków. Taki pisarz oprócz działania w zakresie autonomicznym ma za zakres działania poruczony ze strony rządu, a gminy pilnują tego, co rząd poleca, np. kwestya asenterunków ma pierwszeństwo przed innemi; efekt zaś końcowy jest ten, że sprawy najgorzej idą.

Z tem się łączy jeszcze jedna kwestya, która musiałaby być bardzo obszernie opracowaną.

Chodzi tu mianowicie o nadzór nad gospodarką gmin. Jeśli każda gmina będzie przynajmniej raz w roku lustrowaną, jeśli lustracya nie będzie pobieżną i jeśli będzie niespodziewaną, to dzisiejsza zła gospodarka gmin bardzo szybko się poprawi.

Namacalne dowody tego są w powiecie tarnopolskim, gdzie niema gminy conajmniej raz w roku lustrowanej, a jest wiele gmin, które potrzeba 3 i 4 razy lustrować. Lustrowanie wydało dodatnie rezultaty. Kosztowało to wprawdzie kilku wójtów ich stanowisk, ale jest to doskonały środek, trzeba go tylko pilnie przestrzegać. Gdzie bowiem lustracye odbywają się bardzo rzadko, a ja wiem, że są powiaty, gdzie się bardzo rzadko odbywają, bo raz na 10 lat, tam niema mowy o wykryciu nieprawidłowości, tem mniej o wykryciu winnych, którychby można pociągnąć do odpowiedzialności; tam, gdzie w międzyczasie n. p. wójt umarł, lub kilku pisarzy się zmieniło tak, iż za właściwym sprawcą ślad zaginął, tam o dobrych skutkach lustracyi mowy być nie może.

Tych kilka uwag pozwoliłem sobie z ogólnego stanowiska naprowadzić.

Podnoszę pod koniec po raz wtóry te nadzwyczaj ważne sprawy, jakiemi są kwestya egzekutywy i sprawa finansów Wydziałów powiatowych.

Wydziały powiatowe, które są dobrze administrowane i które finansowo nie najgorzej stoją, są poważnie zagrożone. Jestem przekonany, że w ciągu 2 lat powiaty nie będą w stanie podołać obowiązkom specyalnie drogowym. Powiaty bowiem, które mają 200 klm. drogi konserwować i dopilnowywać konserwacyi dróg gminnych II. klasy, wstawianych w rubrykę C każdego budżetu, ażeby jako tako były utrzymywane, staną wobec zupełnego braku pokrycia. Dlatego też zdaniem mojem jest tutaj najważniejszą do załatwienia kwestya finansów powiatowych.

Marszałek. Głos ma p. Merunowicz.

P. **Merunowicz.** Świetne Zgromadzenie! Dotychczasowa rozprzawa ogólna wyjawiła tyle nadzwyczajnie doniosłych spraw i tyle godnych zastanowienia się myśli, że to właśnie wedle mego zdania jest najdobitniejszym dowodem, iż potrzeba przecież pomyśleć o tem, ażeby to wszystko się nie rozprysło i nie zginęło bez śladu, tylko ażeby zostało sformułowane w jakąś sentencyę, żeby to zebranie miało jakieś wyniki. To bowiem, że ktoś tu te myśli wypowiedział i że to będzie utrwalone w protokole stenograficznym, którego nikt nie będzie czytał, to jeszcze krajowi mały bardzo przyniesie pożytek a Wydziały powiatowe żadnej z tego nie będą miały informacyi.

Wszyscy tu przemawiający wiedzą, że po powiatach będą się pytali, co ich delegaci przywieźli ze sobą. Jeżeli więc tylko tyle przywiozą, że tyle a tyle pięknych mów wysłuchali, to rzecz ta, zdaje mi się, nie będzie wcale zachęcającym rezultatem do powtórzenia eksperymentu z takimi samymi zjazdami, jak dzisiejszy.

To wszystko utwierdza mnie w tem przekonaniu, że niema innego sposobu wybrnięcia formalnego z tej obfitości rozmaitych myśli, jak obranie jakiejś takiej drogi i wyszukanie takiego środka, ażeby te myśli zostały sformułowane czy w sentencyi czy w uchwale, ażeby zgromadzenie nasze oświadczyło się tak lub nie na te pytania, postawione przez Wydział krajowy ewentualnie na inne jeszcze pytania.

Szanowny poseł Średniawski powiedział, że jest przeciwny temu, ponieważ nie wiemy, kogo do poszczególnych sekcyi wybierać. Ma on zupełną słuszność, ale ja nie powiedziałem, żeby wybierać, bo i nie znamy się zupełnie i za krótki mamy czas na takie formalności, ja tylko proponowałem, ażeby ogłosić, że są trzy sekcye: administracyjna, do którejby się odesłało pytania w kwestyonaryuszu zawarte pod numerem: 1, 2, 3, i 10—14, dalej sekcya rolnicza, do którejby odasłało się pytania 4, 5, 6, 7, 8 a nawet mojem zdaniem dziewiąte, wreszcie sekcya finansowa, którąby się miała zastanowić nad tak wymownie tu podniesioną przez p. Dra Schmidta po-

trzebą Wydziałów powiatowych co do ich przyszłości finansowej z powodu wydatków drogowych, które teraz wszelką równowagę w budżecie zepsuły.

Tem bardziej zachodzi potrzeba zastanowienia się, bo na to niema wyraźnego pytania w kwestyonaryuszu Wydziału krajowego, ale wszyscy czujemy, że w tem będzie główna waga obrad tego Zjazdu.

Do tej sekcyi finansowej trzebaby także przekazać opinię delegata powiatu stanisławowskiego ks. Eiselta, a zwracam uwagę, że także inni panowie podnosili potrzebę tego, ażeby Zgromadzenie oświadczyło się, że zachodzi potrzeba, iżby Wydziały powiatowe na ekonomiczne podniesienie powiatów jakąś dotacyę wyznaczyły dlatego, że to jest jedyna forma i jedyny środek, którym powiaty mogą czynnie wpłynąć na popieranie i tworzenie się rozmaitych stowarzyszeń

Tu nie mówiliśmy o tem, ale zdaje mi się, że bawić się w ciuciubabkę i dyplomatycznie omijać te kwestye nie byłoby wskazanem.

To co mówiliście tu Panowie o potrzebie popierania ze strony Wydziałów powiatowych z urzędu rolnictwa w oddziałach Towarzystwa rolniczego w zachodniej Galicyi, a we wschodniej Towarzystwa gospodarczego, to co do tego zapominacie Panowie o tem, że z tem łączą się rozmaite bardzo drażliwe kwestye narodowościowe i klasowe, zapominacie, że powstaną całe stronnictwa, które przeciw temu zaprotestują i zwichną rzecz całą. To są rzeczy zatem, nad któremi potrzeba się zastanowić.

Powtarzam tedy, że mój wniosek jest, ażebyśmy się podzielili na sekcye. Podzielimy się dobrowolnie nie przez wybór, tylko w ten sposób, że każdy zgłosi się do sekcyi, do której zechce, która go interesuje. Będą wyłożone trzy arkusze i każdy się wpisze do sekcyi, do której sam zechce. Jeżeli kto nie zechce się wpisać do żadnej, ten spuszcza się tem samem na to, że co sekcye przygotują, to będzie słyszał na ogólnem zebraniu, albo też, jak podniósł jeden z mowców, może się ktoś wpisać do wszystkich sekcyi, jeśli każda z nich go interesuje i będzie mógł słuchać tego, co go będzie interesowało.

Sekcye te przyjdą potem ze sformułowanymi wnioskami w odpowiedzi na kwestyonaryusz Wydziału krajowego i nad tem odbędzie się dyskusya czy głosowanie, jak postanowi ogólne Zgromadzenie.

Kiedy już jestem przy głosie, to pozwolicie Panowie, że podniosę jedną rzecz in merito. Komisya sejmowa gminna, zastanawiając się nad sprawą pogłębienia wpływu Wydziałów powiatowych i polepszenia ich urzędowania uchwaliła wniosek do Sejmu, który spowodował dzisiejsze zebranie, mianowicie wniosek polecający Wydziałowi krajowemu, ażeby zwołał taką konferencyę, jaka się dziś zebrała. Wydział krajowy raczył przychylić się do tego wniosku jeszcze przed formalną uchwałą sejmową, bo odnośne sprawozdanie komisyi gminnej na porządek dzienny plenum Sejmu nie weszło jeszcze. Jednakowoż ten wniosek komisyi gminnej ma jeszcze drugą część, w której jest powiedziane, że tej konferencyi należy przedłożyć pytanie, czy nie byłoby wskazanem, ażeby utworzyć przy Wydziale krajowym stałej komisyi doradczej dla Wydziałów powiatowych, ażeby był jakiś pośredni organ, któryby rozpowszechniał zebrane już doświadczenia, takie interesujące, jakie tu słyszeliśmy, n. p. o czynnościach tak energicznego Wydziału powiatowego jak tarnopolski, albo jak Wydział powiatowy, który mojem zdaniem istotnie jest wzorowy — tj. w Tarnobrzegu, jakoteż i co do innych Wydziałów powiatowych.

Teraz urzędnicy pilnują tego, ażeby polepszyć sobie byt, ażeby wszędzie był statut emerytalny. Wszyscy wiemy, ile każda poczta przynosi zapytań ze strony Wydziałów powiatowych co do tego, jakie są pensye i zaopatrzenia urzędników. Mojem zdaniem takich spraw, spraw tyczących się ogólnego dobra, dobra ludności, dobra powiatów, ich kulturalnego i ekonomicznego podniesienia, takich spraw jest bardzo wiele. W tych kierunkach Wydziały powiatowe eksperymentują dotychczas każdy swoim kosztem u siebie i żaden nie wie, co się dzieje gdzieindziej. Tymczasem niejedna rzecz dałaby się uprościć, gdyby był jakiś organ, któryby starał się o to, ażeby o tem, co się dzieje w jakimś jednym Wydziale powiatowym, wiedziały wszystkie inne Wydziały; wówczas odpadłoby mnóstwo tego frycowego, które teraz się płaci w dodatkach do podatków na cele powiatów i mnóstwo przykrych doświadczeń i rozczarowań Wydziałom powiatowym by się oszczędziło.

Wydział krajowy z ważnych powodów jest przeciwnym tej myśli i dlatego wykluczył tę rzecz z kwestyonaryusza. Mnie się jednak zdaje, że jeżeli to sprawozdanie jest już uchwalone przez komisyę gminną, to przecież przyjdzie przed Sejm, jeżeli więc Wydział krajowy jest przeciwny tej myśli, niechże swoje racye przedłoży, a Zjazd ten niech swoją opinię

o tem wypowie. Przecież to nie będzie żadna uchwała, którąby miała być zaraz wprowadzoną w życie, to będzie tylko opinia taka sama, jaką Zjazd wypowie na wszystkie inne pytania kwestyonaryusza, tak, albo nie, czy Zjazd jest za tem, czy przeciwny temu.

Proszę więc, ażeby Świetne Zgromadzenie raczyło też i drugi ten punkt wniosku komisyi gminnej przekazać sekcyi administracyjnej do sprawozdania i objawienia swej opinii.

Na tem kończę prosząc, ażeby JE. p. Marszałek raczył tę kwestyę formalną czy mamy podzielić się na sekcye, czy też w jakiś inny sposób do rezultatu dojść, podać do głosowania.

Marszałek. Ja tylko zauważę, że co się tyczy drugiego wniosku p. Merunowicza, to choć uznaję jego uprawnienie, jednakowoż nad tym wnioskiem musi być pierwej przeprowadzona dyskusya, gdyż został on postawiony po przyjęciu wniosku na zamknięcie dyskusyi. Zatem po ewentualnem uchwaleniu wniosku co do podziału na sekcye, otworzę dyskusyę nad drugim wnioskiem p. Merunowicza.

Do głosu zapisany jest jeszcze pan Chlamtacz, udzielam mu głosu.

P. **Chlamtacz.** Zrzekam się głosu.

Marszałek. Wobec tego przystępujemy do głosowania. Mamy trzy wnioski. Mianowicie część Panów pragnęłaby, ażebyśmy odrazu przystąpili do dyskusyi szczegółowej nad kwestyonaryuszem Wydziału krajowego ewentualnie nad innemi jeszcze pytaniami, któreby były przez poszczególnych członków Zebrania przedłożone.

Drugim jest wniosek p. Merunowicza, ażeby Zgromadzenie podzieliło się na trzy sekcye w ten sposób, ażeby każdy sam zgłosił się, do jakiej sekcyi chce należeć, a następnie, ażeby te sekcye przedłożyły Zgromadzeniu ewentualnie jutro odbyć się mającemu odpowiednie wnioski. W końcu jest trzeci wniosek p. Schmidta, ażeby dla każdej sprawy Zgromadzenie wybrało dwu referentów, którzyby ewentualnie jutro swoje wnioski w tych sprawach przedłożyli. (P. **Schmidt**: Ja miałem na myśli, żeby je w późniejszym czasie przedłożyli). Mam zamiar podać do głosowania przedewszystkiem wniosek p. Merunowicza. Jeżeli zostanie przyjętym, przystąpimy do ukonstytuowania się sekcyi, gdyby natomiast wniosek ten został odrzucony, podam do głosowania wniosek p. Schmidta. Gdyby wniosek ten został przyjęty, przystąpimy do wyborn referentów, gdyby zaś został odrzucony, rozpoczniemy dyskusyę szczegółową nad kwestyonaryuszem Wydziału krajowego.

Podaję więc do głosowania wniosek p. Merunowicza, który żąda, ażeby Zgromadzenie postanowiło utworzenie trzech sekcyi, któreby wszelkie tu poruszone kwestye lub też w łonie sekcyi poruszyć się mające omowiły, wygotowały referaty i jutro wnioski Zgromadzeniu przedłożyły. Kto ten wniosek p. Merunowicza przyjmuje, zechce powstać. *(Po obliczeniu)*. Jest 44 głosów za. Proszę o próbę przeciwną. *(Po obliczeniu)*. Jest 39 głosów przeciw, zatem wniosek p. Merunowicza jest przyjęty. P. Merunowicz żąda utworzenia trzech sekcyi: admlnistracyjnej, rolniczej i finansowej.

P. **Rey.** Proszę o głos pod względem formalnym.

Marszałek. Głos ma p. Rey.

P. **Rey.** Możeby p. Merunowicz zgodził się na to, ażebyśmy się podzielili na dwie sekcye tj. na administracyjną i rolniczą i ażeby najpierw te dwie sekcye obradowały, a potem na końcu, ażeby obradodowała sekcya finansowa, gdyż zdaje mi się, że wyniki sekcyi administracyjnej i rolniczej będą dopiero mogły być substratem obrad dla sekcyi finansowej.

Marszałek. Głos ma p. Jakliński.

P. **Jakliński.** Zwracam uwagę, że p. Merunowicz nazwał jedną ze sekcyi: rolniczo-przemysłową.

P. **Wodzicki.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Wodzicki.

P. **Wodzicki.** Zapytuję się p. Merunowicza, jak sobie przedstawia załatwienie merytoryczne swego wniosku. Każdy z nas, jak wiadomo, ma wiele pracy i zajęcia, chcę więc wiedzieć, czy wskutek przyjęcia wniosku p. Merunowicza praca nasza zabierze pewien czas i jaki, ilu członków będzie miała każda sekcya, kiedy będą sekcye odbywać swoje posiedzenia i kiedy z referatami wobec nas przyjdą?

Marszałek. Zdaje mi się, że wnioskodawca miał na myśli, ażeby dziś posiedzenie odbyć, dziś rzecz postanowić, a jutro przyjść z wnioskami. (Głosy: tak jest). — Przystępujemy do drugiej części wniosku p. Merunowicza, ażeby sekcyi administracyjnej przedstawić wniosek komisyi gminnej, ażeby utworzyć przy Wydziale krajowym ciało doradcze dla spraw Wydziałów powiatowych, Czy w tej kwestyi żąda kto głosu?

P. **Cieński.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Cieński.

P. **Cieński.** Ja zgadzam się z wnioskiem p. Merunowicza, jednak pod tym warunkiem, że nie mamy go tak rozumieć, żeby Wydział krajowy nie miał obowiązku zreasumowania całej dyskusyi, jaka się tu odbędzie, zanotowania wniosków i rezulucyi, które tu będą postawione i z tego zebrania materyału, dla którego właśnie się tu zgromadziliśmy, bo wówczas obawiałbym się, że przyjęciem wniosku p. Merunowicza wzięlibyśmy ciężar, który niełatwo będzie nam udźwignąć. Chodzi mi o to, że gdyby Wydział krajowy rozumiał tak, że my chcemy sami się tem zająć i na siebie wziąć tylko ten obowiązek, wówczas nie skorzystałby z tego materyału, jaki mu da dyskusya tu w tem zebraniu, wtenczas nasze zebranie w ogóle bardzo mały pożytek przyniesie. Więc ja tak chcę rozumieć ten wniosek, że Wydział krajowy także jest obowiązany zebrać i wykorzystać ten materyał i sądzę, że Panowie tak samo rzecz rozumiecie i że JE. p. Marszałek także tej rzeczy inaczej nie pojmuje.

Marszałek. P. Merunowicz żąda, ażeby ten ustęp ze sprawozdania sejmowej komisyi gminnej, który żąda utworzenia przy Wydziale krajowym komisyi doradczej dla spraw Wydziałów powiatowych, ażeby ten wniosek komisyi gminnej przekazać sekcyi administracyjnej z tem, ażeby o tym wniosku przedłożyła Zebraniu sprawozdanie.

Czy żąda kto w tej sprawie jeszcze głosu? *(Nikt).* Ponieważ nikt głosu nie żąda, podaję ten wniosek p. Merunowicza do głosowania. Kto go przyjmuje, zechce rękę podnieść *(Większość).* Jest przyjęty. P. Cieński wypowiedział życzenie, ażeby Wydział krajowy bez względu na wnioski sekcyi i komisyi, swoją drogą cały materyał przedłożył Sejmowi. Zdaje mi się, że to się stanie, ponieważ są stenografowie, więc sądzę, że protokół stenograficzny zebrania będzie Sejmowi przedłożony. Tak Wydział krajowy to rozumie. Proszę jeszcze p. Merunowicza, ażeby określił bliżej, jakie sprawy do każdej z sekcyi mają należeć.

P. **Merunowicz.** Co do rozdziału materyału między sekcye, ośmielam się przedłożyć propozycyę, ażeby punkty objęte kwestyonaryuszem pod 1, 2, 3, 10, 11, 12, 13 i 14 i mój dodatkowy wniosek o ten wspólny organ Wydziałów powiatowych przydzielić sekcyi administracyjnej, punkty 4, 5, 6, 7, 8 i 9 przydzielić sekcyi rolniczo-przemysłowej, sekcya zaś finansowa będzie niezależnie od pytań kwestyonaryusza obradować o położeniu finansowem i przyszłości finansowej Wydziałów powiatowych. Wnoszę wreszcie, ażeby się sekcye ukonstytuowały natychmiast tak, ażeby popołudniu mogły przystąpić do obrad.

Marszałek. Panowie słyszeliście propozycye p. Merunowicza co do rozdziału materyału między trzy sekcye. Kto jest przeciwny tej propozycyi? *(Nikt).* Ponieważ nikt temu rozdziałowi nie oponuje, uważam propozycyę p. Merunowicza za przyjętą i proszę Panów, abyście się wpisywali do tych sekcyi. *(Zgromadzeni wpisują się na członków sekcyi).*

Ponieważ jeszcze jest dość wcześnie, więc pozwolę sobie wyznaczyć miejsce i czas zebrania się tych sekcyi i proszę Panów zebrać się dziś popołudniu o godzinie czwartej, a mianowicie sekcya rolnicza zechce się zebrać w czytelni w sali pierwszej, sekcya administracyjna w sali drugiej, a sekcya finansowa jako najprawdopodobniej najliczniejsza tutaj, w sali obrad Sejmu.

Posiedzenie plenarne natomiast odbędzie się jutro o godzinie 10 przedpołudniem. Na porządku dziennym będą sprawozdania wszystkich trzech sekcyi, któreście Panowie ustanowili.

Posiedzenie zamykam

(Koniec posiedzenia o godzinie 12 min. 50 po południu).

Drugi dzień obrad dnia 8. czerwca 1909.

(Początek o godzinie 10 minut 30 przedpołudniem.)

Marszałek. Posiedzenie otwieram.

Przystępujemy do obrad nad wnioskami sekcyi uchwalonymi w odpowiedzi na kwestyonaryusz Wydziału krajowego. Na porządku dziennym są połączone w odpowiedzi sekcyi dwa pierwsze punkty kwestyonaryusza, a mianowicie: „1. W jaki sposób możnaby zapewnić racyonalne użytkowanie i melioracyę dobra i majątku gminnego, ewentualnie przy użyciu jakiego przymusu ustawowego?“ i „2. Jak należałoby zorganizować fachowy nadzór ze strony Rad powiatowych nad gospodarką w lasach gminnych?“

Referent JE. p. Abrahamowicz ma głos.

P. **Abrahamowicz.** Szanowne Zgromadzenie raczyło mi polecić, ażeby wczoraj uczynione wnioski, co do których z przemówień i innych objawów miałem prawo przypuszczać, że się cieszą większością w tem Szanownem Zebraniu, ażeby je ująć w pewną całość i przedstawić na dzisiejszem plenarnem zebraniu Szanownym Delegatom. Temu poleceniu starałem się zadośćuczynić i nie omieszkam odczytać odnośnie sformułowanych wniosków jako odpowiedzi na kwestyonaryusz Wydziału krajowego.

Przy tej sposobności niech mi będzie wolno zwrócić uwagę Szanownego Zebrania na jedną okoliczność.

Już wczorajsza dyskusya w sekcyi administracyjnej wykazała, że różnice w stosunkach poszczególnych powiatów są wielkie, że w jednych powiatach wystarcza i wystarczyć może, zwłaszcza w przyszłości, wpływ tak zwany moralny, że w miarę tego, jak oświata postępuje, środki prewencyjne stają się bezprzedmiotowymi.

Natomiast z drugiej części przemówień wywnioskować należało, że u nas gmina nie ma jeszcze należytego poczucia i zrozumienia, czem są grunta stanowiące własność gminy pod względem rentowności. Stąd pokrycie owych potrzeb gminnych, które z każdym rokiem wzrastają, podczas gdy uposażenie nie idzie z tem w parze, staje się coraz trudniejsze tak, że należyte zużytkowanie tych gruntów, których przestrzenie są w kraju naszym olbrzymie, prowadzenie gospodarstwa prawidłowego, byłoby w pierwszym rzędzie największem dobrodziejstwem dla samych gmin, obok obowiązku ogólnego podnoszenia kultury krajowej.

W tej więc myśli sformułowałem wnioski wczoraj postawione. Co do pierwszego punktu kwestyonaryusza, to pytanie to dopuszcza najrozmaitsze szczegóły co do sposobu załatwienia tej ważnej kwestyi. Odnośne szczegóły zawarte są w poszczególnych wnioskach. My jednak stanęliśmy na tem stanowisku, że wobec krótkości czasu przedewszystkiem dzisiejsze zebranie ma się zasadniczo oświadczyć, a co do szczegółów, wszystkie wnioski, które były wczoraj poczynione, mają być przekazane Wydziałowi krajowemu, który, jeżeli się zgodzi na akcyę dodatnią, w takim razie uwagi zawarte w tych wnioskach, stanowić będą materyał dla niego bardzo pożyteczny i dający się zużyć. Otóż traktuje się sprawa więcej ze stanowiska zasadniczego, nie przesądzając meritum, bo to będzie rzeczą oczywiści Wydziału krajowego po rozpatrzeniu się we wnioskach, które zostały przedłożone.

Proponujemy tedy odpowiedź na pierwsze pytanie w formie następującej: *(czyta)*

„Zważywszy, iż wspólne grunta stanowiące majątek lub dobra gminne, w kraju naszym w ogromnej przewadze pozbawione wszelkiej kultury, użytkowane są niemal w w regule w sposób, sprzeciwiający się najprymitywniejszym pojęciom prawidłowego gospodarstwa, zważywszy następnie, iż grunta te tworzące niemałe bogactwo krajowe, obejmują one bowiem w całym łym kraju przestrzeń około 360.000 morgów przy należytem zagospodarowaniu a więc i pewnej melioracyi, w szczególności zaś przy prawidłowem użytkowaniu przyniosłyby gminom niepospolite korzyści i znaczny wzrost dotychczasowych dochodów, dziś w najczęstszych wypadkach nie wystarczających do pokrycia najniezbędniejszych potrzeb administracyjnych, Zjazd Delegatów Rad powiatowych oświadcza:

iż o ile ciągłem zadaniem Reprezentacyi powiatowych być winno wpływanie na Rady gminne, iżby dążyły do poprawy stanu obecnego pod względem gospodarstwa na gruntach gminnych, o ile dalszem staraniem ich być musi udzielanie gminom pomocy fachowej w tym kierunku o tyleż z drugiej strony zachodzi niewątpliwa potrzeba umożliwienia tej akcyi cywilizacyjno-ekonomicznej w szczególności tam, gdzie wszelki wpływ moralny okaże lub okazał się bezskuteczny, za pomocą przymusu legalnego, a więc przystąpienia bezpośrednio do rozszerzenia w drodze ustawodawczej dotychczasowej kompetencyi autonomicznych władz nadzorujących co do ingerencyi w zarządzie dobra i majątku gminnego“.

„W załatwieniu wniosku delegata p. Dra Hofmokla i towarzyszy, uznaje Zjazd Delegatów Rad powiatowych potrzebę zarządzenia uzupełnienia dokładnego inwentarzy względnie sporządzenia tychże co do nieruchomego majątku i dobra gminnego, tudzież przeprowadzenia z urzędu odgraniczeń gruntów, stanowiących własność wspólną gminy. Powyższem załatwione zostają zasadniczo wnioski odnośne pp. Delegatów: Brunickiego Adolfa, Dra Hofmokla, Dra Wisłockiego, ks. Sandeckiego, Niewiadomskiego, Dra Nowosieleckiego, Dolińskiego i Schmidta, przekazuje się je jednakże Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia przy projekcie do ustawy, względnie wydania instrukcyi w ra-

zie zmiany postanowień ustawy gminnej co do nadzoru nad majątkiem i dobrem gminnem".

To są te oświadczenia w formie wniosku, który sformułowałem i przedstawiam jako tło do rozpraw dla Szanownego Zebrania.

Co do drugiego pytania, odpowiedź jest następująca:

„Zjazd Delegatów Rad powiatowych wyraża przekonanie:

iż poprawy obecnego stanu szukać przedewszystkiem należy w ścisłem przestrzeganiu dziś obowiazującej ustawy lasowej, tudzież w ustanowieniu ściślejszej kontroli, jak niemniej we wprowadzeniu w związku z ostatnią, inspekcyi fachowej zbiorowo przez pewne grupy powiatu".

„Wniosek p. Średniawskiego w przedmiocie rozpowszechnienia ustawy z roku 1899 o podziale i uregulowaniu spółek rolnych, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia".

Marszałek. Do głosu zapisany p. Merunowicz. Udzielam mu głosu.

P. **Merunowicz.** Mam zaszczyt być sprawozdawcą mniejszości, która w jednym szczególe nie zgadza się z wnioskiem przedstawionym przez JE. p. Abrahamowicza, mianowicie w tym szczególe, gdzie wniosek większości zmierza ku temu, ażeby przedstawić Wydziałowi krajowemu żądanie, iżby wobec Sejmu wystąpił z projektem ustawy, któraby upoważniała Wydziały powiatowe do zastosowania przymusu w poprawianiu gospodarki gminnej.

Mniejszość uważa, że przedewszystkiem jest obowiązkiem moralnym Wydziałów powiatowych wyczerpać te środki poprawy, jakie już dotychczasowe przepisy, ustawy i dotychczasowe rozporządzenia wykonawcze im dają w rękę, ażeby ten istniejący stan poprawić.

Nie zawsze z winy Wydziałów powiatowych, ale jest faktem, któremu zaprzeczyć trudno, że nie wszystkie Wydziały powiatowe te środki im dane należycie zużytkowują. Jeżeli przeglądniemy wykazy Biura melioracyjnego, to przekonamy się, że bardzo mało gmin korzysta z tych cennych ulg i tej pomocy fachowej i z tych obfitych zasiłków pieniężnych, jakie stoją otworem na poprawę techniki gospodarczej.

Prowadzenie ewidencyi stanu majątków gminnych, stanu ich faktycznego ograniczenia, to są rzeczy wymagające bardzo żmudnego zajęcia, ustawicznego pilnowania, więc siły biurowe dotychczasowe Wydziałów powiatowych na to nie wystarczają może wszędzie, wymaga to przedewszystkiem przemiarów przez geometrów zaprzysięgłych, co nie jest wykonywanem. Otóż mniejszość sądzi, że jeszcze nie nadeszła pora do tego, ażeby już żądać pełnomocnictwa do przymusowego poprawiania gospodarstwa gminnego i że przedewszystkiem wypadałoby to zrobić, na co dotychczasowe przepisy pozwalają.

Otóż jakkolwiek dążność obu wniosków tak większości jak mniejszości jest jednakowa, to jednak w tym jednym zasadniczym i naszem zdaniem bardzo ważnym szczególe różnimy się i jesteśmy przeciwni wnoszeniu do Sejmu projektu ustawy, któraby zmierzała do tego, ażeby Wydziały powiatowe mogły przymusowo występywać w tym kierunku, by obejmować zarząd pastwisk gminnych, majątków gminnych i je przymusowo meliorować i poprawiać system gospodarczy.

To co powiedziałem, tyczy się pierwszego punktu kwestyonaryusza, natomiast co do punktu drugiego niema między nami różnicy, zatem odpowiedź moją co do drugiego pytania cofam i przyłączam się do stylizacyi podanej przez JE. p. Abrahamowicza. Odpowiedź nasza na pierwsze pytanie kwestyonaryusza brzmi tedy następująco: *(czyta)*

„Zjazd delegatów Rad powiatowych uchwala:

ad I. „Postęp w racyonalnem użytkowaniu majątków i dobra gminnego możnaby przyspieszyć przedewszystkiem przez systematyczne i ścisłe przestrzeganie przez Wydziały powiatowe przepisów ustawy gminnej dotyczących inwentaryzacyę majątków gminnych, utrzymania ich w całości i w dobrym stanie, a wreszcie uregulowania użytków w myśl postanowień paragrafów 65., 66., 67. i 68. ustawy gminnej z roku 1866, jakoteż analogicznych postanowień innych ustaw gminnych. W gminach i Wydziałach powiatowych powinny być prowadzone wykazy stanu majątków i dobra gminnego tak, ażeby nietylko dawały obraz stanu prawnego posiadania, ale uwidoczniały także dokładnie wszystkie zmiany w faktycznym stanie posiadania. Co się tyczy własności gruntowej gmin, należy dążyć do stwierdzenia jej granic przez przemiary przez zaprzysięgłych geometrów we wszystkich gminach.

Wydzierżawianie pastwisk wspólnych na łąki i pod uprawę rolną, z obowiązkiem nawożenia ich, uznaje się za dzielny środek do podniesienia użyteczności gruntów gminnych.

Zresztą należyte wyzyskanie środków ułatwiających wszelakie melioracye gruntowe przez techniczną pomoc fachową krajowego Biura melioracyjnego, subwencyonowanie tych robót z rozmaitych w tym celu ustanowionych funduszów zapomogowych i pożyczkowych tudzież ze Skarbu państwa — a dalej odpowiednie zużytkowanie ustaw agrarnych z r. 1899, o komasacyi gruntów jakoteż o dzieleniu gruntów wspólnych — mogłoby oddawać znakomite usługi w podnoszeniu pożytków z majątku gmin w ziemi, jeżeli Wydziały powiatowe, systematycznie i usilnie w tym kierunku wpływ swój wywierałyby.

Nowe przepisy ustawodawcze, któreby Wydziałom powiatowym nadawały władzę do przeprowadzania melioracyi technicznych na gruntach gminnych, albotež do poprawy w sposobie użytkowania majątku i dobra gminnego w drodze przymusu, nie uznaje się za potrzebne.“

W tym ostatnim ustępie leży różnica między wnioskiem naszym, a wnioskiem większości.

Marszałek. Głos ma p. Chlamtacz.

P. Dr. **Chlamtacz.** W związku z wnioskiem p. referenta sekcyi administracyjnej stoją też kwestye następujące: mianowicie kwestya utrzymania map po gminach, dalej kwestya przymusowego ograniczenia znakami granicznymi nietylko majątków gminnych, pastwisk, ale zarazem innych gruntów prywatnych, dalej kwestya sposobu wykonywania kontroli nad nieruchomym majątkiem gminnym.

Co do kwestyi pierwszej tj. utrzymywania map po gminach pozwolę sobie zauważyć, że dotychczas kwestya ta jest rzeczą powiedziałbym dowolną naczelników gminnych. Są gminy, które takie mapy mają, są takie w których map takich nie ma. Mapy takie mają doniosłe znaczenie najpierw ze względu na to że stanowią na pierwszy rzut oka ewidencyę pastwisk, wogóle majątku nieruchomego gminy, dalej stanowią też cenny środek pomocniczy przy rozmaitych czynnościach władz sądowych, administracyjnych itd. Byłbym więc zdania ażeby ustawowo dążyć do tego, ażeby każda gmina utrzymywała takie mapy.

Co do drugiej kwestyi znaków granicznych to wiadomo nam, że wogóle pastwiska gminne, place i ulice gminne kurczą się z każdym niemal dniem.

Ulica która przed dziesięciu laty była szeroką, za lat kilka staje się wąską, gdyż u naszych włościan jest to rzecz powiedziałbym sympatyczna, że chętnie worują się, wbudowują się w place, w ulice i w pastwiska gminne.

Dotychczasowa kontrola ogranicza się na tem że lustrator przyjeżdża do gminy, bada księgi kasowe, zamknięcia rachunkowe, kasę i odjeżdża a kontroli nad tym bardzo ważnym majątkiem nieruchomym gminy jakim są pastwiska, ulice i place gminne, dotychczas zupełnie niema. Jestem więc zdania, ażeby przymusowo wprowadzić takie znaki graniczne.

W związku jednak z tą rzeczą byłoby też to, ażeby dążyć ustawowo do utrzymania znaków granicznych wogóle po gminach włościańskich. U nas wobec tego ogromnego rozdrabniania ziemi gdzie są połacie mające po dwa metry szerokości, ten przymus graniczenia staje się koniecznym.

Udział Galicyi w statystyce wymiaru sprawiedliwości zaznacza się tem, że jest największa ilość procesów prowizoryalnych, procesów o własność a jak wykazuje codzienna praktyka sądowa, głównie wskutek braku znaków granicznych. Raz należałoby tej pladze koniec położyć i ustawowo zmuszać włościan ażeby były znaki graniczne a dla ewidencyi byłoby dobrze żeby mieli nawet numery parcel, by w chaosie tych parcel można się rozpatrzeć.

Potem byłoby to bardzo ważne ze względu na ustawową ewidencyę ksiąg gruntowych, bo cóż pomogą księgi jeżeli włościanin posuwa granicę jak chce.

Co do kwestyi w jaki sposób wykonywać kontrolę nad majątkiem nieruchomym gmin pozwolę sobie zauważyć, że proponowane tu żądanie usług zaprzysiężonych geometrów rządowych to droga za daleko. Rząd ma tak mało tych geometrów dla swoich celów podatkowych, że autonomia nie wiele może od nich żądać. Ale my mamy już taką instytucyę i tylko trzeba ją rozszerzyć a to zrobić można.

Prawie w każdym Wydziale powiatowym jest inżynier fachowy który obecnie ma zadanie pilnować, ażeby drogi były należycie konserwowane a czasem jeżeli się buduje drogę dopilnować budowy.

O ile obserwuję w powiecie husiatyńskim jestem zdania, że ten inżynier powiatowy jeszczeby mógł więcej zrobić i jabym mu również zlecił ustawowo kontrolę nad przemierzaniem ulic, placów gminnych i pastwisk, a potem utrzymanie ewidencyi tej mapy gminnej ażeby to było w porządku.

Ale jest jedna rzecz tutaj.

Dziś ten nasz inżynier powiatowy nie będąc autoryzowanym rządowo geometrą, niema prawa wydawać potrzebnych do celów hipotecznych map, on tylko wymierzy, a dopiero geometra rządowy właściwe tę szkice robi i podpisuje.

Jestem zdania, że w przyszłości od inżynierów przyjmowanych do Rad powiatowych należy żądać, ażeby byli autoryzowanymi geometrami a wtedy wszystko to co dziś robi rządowy geometra do którego tak trudno dziś się dostać, będzie robił nasz własny fachowy organ.

Tu rozszerzona działalność takich inżynierów powiatowych przyczyni się jeszcze w innym kierunku do dogodności włościan. Wiadomo że taki włościanin gdy sprzedaje parcelę nieraz kilka lub kilkanaście sążni kwadratowych i ma zrobić kontrakt, musi dziś iść do geometry rządowego po szkic, składa taksę i rzecz trwa nieraz miesiącami a nawet latami i nie można kontraktu zrobić. Jeżeli ten inżynier powiatowy będzie miał autoryzacyę, to on ten plan temu włościanowi zrobi np. za darmo albo za jakąś taksą do funduszu powiatowego i ta bardzo ciężka kwestya dla włościaństwa będzie rozwiązaną.

Tyle miałem do powiedzenia dla umotywowania przedstawionych przezemnie wniosków.

Marszałek. Głos ma p. Chrząszcz.

P. **Chrząszcz.** Nawiązując do przemówienia p. Dra Chlamtacza zauważę, że jeżeli w gminie znajduje się mapa, to naczelnik gminy jeżeli się trochę zna na mapie i na pomiarze, może zapobiedz licznym procesom właśnie o te skrawki gruntów, które nieraz przedstawiają wartość kilkunastu halerzy a wskutku procesu pociągają za sobą koszta kilkudziesięciu lub nawet kilkuset koron. Mówię to z praktyki gdyż będąc u siebie w gminie od 9 lat wójtem, miałem z temi sprawami bardzo wiele do czynienia i mogę sobie pochlebić, że w ciągu mego urzędowania nie miałem ani jednego procesu w żadnej gminie o miedzę albo o naruszenie skiby.

Rzecz ta na oku trudna, nie przedstawia w praktyce takich trudności. Potrzeba tylko trochę dobrej woli a ludność przyzwyczai się z czasem i będzie przychodzić i prosić o tę pomoc której każdy inteligentniejszy wójt znający się na mapie dać może. Zakupno mapy uchyli procesy którymi są teraz sądy przeciążone i ochroni ludność od tej chęci, od tej namiętności procesowania się, a tem samem przyczyni jej dochodów, które nie będą płynąć do kieszeń adwokatów i innych osób i wreszcie nastanie w gminie spokój, który tymi procesami był zakłócany.

Kwestya nie przedstawia się także finansowo trudną do przeprowadzenia, gdyż zakupno mapy nie tak bardzo wiele kosztuje, każda gmina na to się chętnie zgodzić powinna. Dlatego ja chętnie popieram rezolucyę, wedle której nastałby przymus dla gmin, by wszystkie gminy miały mapy.

Co do ograniczenia znakami stałymi gruntów gminnych sądzę, że ta rzecz jest jeszcze przedwczesną. Zmiana w posiadaniu gruntów gminnych tak gwałtownie szybko postępuje, najpierw przez parcelacyę gruntów dworskich, a następnie wobec ustawy o dowolnym podziale gruntów, te grunta się ogromnie dzielą, że należy albo przeczekać chwilę tego przesilenia, przez jakie przechodzi średnia własność, albo równocześnie starajmy się w ustawodawstwie pewne zmiany zaprowadzić co do dowolnego podziału gruntów, gdyż wkrótce dojdziemy do tego, że będziemy mieli tak małe parcele, że trudno będzie je wyrysować na mapie.

Co do inżynierów powiatowych, również nie zgadzam się, ażeby im oddać i wymagać od nich załatwiania spraw należących do geometrów rządowych, gdyż byłoby to obciążeniem ich prącą, którąby była nad ich siły; zatem rzecz ta wymagałaby pomnożenia sił technicznych, których i tak niektóre powiaty bardzo wiele muszą utrzymywać. Tu byłoby wskazanem może uchwalenie jakiejś rezolucyi, albo udanie się wprost do Rządu, ażeby tych geometrów trochę przypilnował, bo oni są bardzo wygodni tak, że gdy w gminie nawet dwie strony się godzą na wybór geometry, to oni wyszukują takie trudności, że w rezultacie ani jedna ani druga strona do tego geometry nie idzie, woli pójść do sądu i tam żądać wykonania sprawiedliwości niż z tym geometrą mieć dużo do czynienia. Ci panowie sądzą, że mając pensyę, spełnili już swój obywatelski obowiązek zupełnie, jeżeli tę pensyę co miesiąca pobierają.

Marszałek. Głos ma p. Jarema.

P. **Jarema.** JE. p. Marszałok zaznaczyw widkrywajuczy obrady, szczo majemo daty widpowid na pytania postawleni Wydiłowy krajewomu i szczo tii pytania i widpowidy majuczy sia daty na tii pytania, powynni obertaty sia w kruzi obowiazujuczych do nyni zakoniw. Te buło naszym zadaniem i te buła hranycia z hory wyznaczena dla naszych obrad.

Proszu poważanych Paniw, my otżeż powynni buły pryjty z widpowidiamy pozytywnymy na pytania Widiłu krajewoho, tymczasom predstawlajut Panowe tut rezocju bilszosty cikawoho zmistu. Ja dumaju, szczo tota rezolucja chocz uwzhladniaje wsi nedostaczi zarjadu autonomnoho a specjalno w Radach powitowych i hromadach, odnak maje duże bohato cichy z dewizy: nechaj bude jak buwało. Sens je takij a ne inczyj, szczo oś ne możemo bilsze niczo zrobyty jak doteper zrobyłyśmo. Zrobyłyśmo mało, bilsze ne zrobymo, chyba Ty Wydiłe powitowyj, Wydiłe krajewyj, Sojme i Ty Boże pomoży! Dajte żandarmiw, policju, armaty, strilby, to szczoś zrobymo.

Otże to duże wyślid ujemnyj, dlatoho ja tak teper jak wże wczera na zasidaniu Sekcji zajawlawjem, proszu zajawyty sia za votum menszosty, imenno za wneskom wysoko poważanoho p. Merunowycza, bo u rezulucji predstawłenij czerez menszist dajemo preciń Wydiłowy krajewomu popozytywnu widpowid, w rezolucji tij informujemo takoż i wsi Wydiły powitowi, kotri nas tut wysłały o deczim pozytywnim szczo tut przyzadumałyśmo. W tij rezolucji bilszosty ne nachodżu nijakich pozytywnych wneseń. Proszu Paniw, rezolucja bilszosty widkłykuje sia w poślidnij instancji do własty ustawodawczoji se znaczyt', widkładaje sprawu ad calendas graecas, bo nichto nam zaruczyty ne może i ne możemo predwydity, koły zakon hromadskyj i inszi dotyczni budut' w toj sposib zmineni, szczo jakaś właśt bude udiłała egzekutywy Wydiłom powitowym i Radom powitowym, szczo w zahali bude wwedenyj jakijś bilszyj prymus legalnyj jak toj, kotryj do nynisznoho dnia istnuje.

Proszu Paniw, rezolucja menszosty zasłuhuje szcze i z toi pryczyny na uwzhladnenie, szczo my musymo postupowaty obereżno, musymo postupowaty z rozmysłom, z obczysłenjem i z pomyneniem wsich sredstw nadzwyczajnych. Naszi widnosyny sut w kraju w dijsnosty dywni i wże pomynajuczy wsi inszi kwestji musymo zważyty, szczo majemo do diła z masoju narodu, a jaka ona je, to wsi duże dobre znajemo, czy chodyt' o polsku, czy rusku ludnist, czy nimećku, czy żydiwsku. Nyni do tych mas ne hodyt' sia prychodyty z prymusom, bo wona bude to uważaty za gwałt. Otże i dlatoho zaczysły wbym rezolucju menszosty do lipszych jak rezolucju bilszosty.

JE. p. Marszałok krajewyj pidnis, szczo oś potreba duże ofirnosty i dijalnosty. Otże jesły złe sia dije po powitach i hromadach, to łysz dlatoho, szczo własne tam zamało toji dijalnosty. My otżeż powynni wyrazyty perekonanie, szczo Rady powitowi majut i powynni bilsze diłaty, a wyrazom toho perekonania je własne rezolucja menszosty.

Najlipszym dokazom jak ne wdowalaje usich rezolucja predstawłena czerez bilszyst je se, szczo oś dwa besidnyki poperedni preciń wystupyły z wneseniamy pozytywnymy. Oden żadaw map, druhij rezolucji do urjadiw, szczoby sponukały tych geometriw derżawnych do jakojiś dijalnosty. Ja jesłybym szczoś maw do zakinenia rezolucji bilszosty, to łysz te, szczo tak same jak rezolucja bilszosty obertaje sia łysz w zahalnych reczeniach znaczyt', szczo sia każe, szczo je złe, szczo maje buty dobre. Proszu Paniw, jesły my taku rezolucju pryjmemo czy bilszosty czy menszosty, za kotroju poślidnoju ja je, to szcze ne bohato zrobymo, bo dla Widiłu krajewoho ne dostarczymo nijakoho materjału czoho my choczemo. My każemo, szczo złe pomoży nam, ałe ne każemo, w jakim naprjami. Otże skażim, szczo te i te i te je złe, tu i tu nam pomoży. Tymczasom i odna i druha rezolucja pid tym wzhladom bezusłowno chromaje, nema niczo pozytywnoho, nema nijakich faktiw, nema nijakich podrobyć, czoho najlipszym dokazom je te szczo wże dwa besidnyki wyczyśluwały czoho szcze treba, no a jakbyśmo o tim zaczały howoryty, to ciła kopa potribnych riczej wysypałab sia. Jaku koryst bude z toho maty Wydił krajewyj? W Wydili krajewim bezpereczno zasidajut' lude znanja fachowoho, lude nauki, ałe wsi znajemo, jak te buwaje, szczo po centralnych włastiach riszaje u wsim zełenyj stołyk. Ony toho ne baczyły na miscy, ony ne czujut toho, szczo my czujemo, szczo nas bołyt', im sia ne spiszyt.

A teper naszi Rady powitowi jak w gazetach pereczytajut' tii dwi rezolucji czy bilszosty czy menszosty, czy budut' znaty, szczo my tut robyły? Budut' łysz baczyły szczo my kryczały: gwałtu, joj, pomożit. Otże pid tym wzhladom należałoby uzupełnyty rezolucji czy bilszosty czy menszosty, koneczno potreba, szczoby jakiiś podribni fakty nawesty i naprjam wkazaty, w kotrim maje sia diło rozpoczaty.

Wnoszu pryniatie rezolucji menszosty z tymy dodatkamy, z tymy podrobyciamy, kotri wczera i nyni tut wyrynuły sered debaty.

Marszałek. Głos ma p. Średniawski.

P. **Średniawski.** Poważam się zabrać głos, a skłania mnie do tego przemówienie

p. sędziego w sprawie map. Otóż muszę skonstatować, że u nas na zachodzie przeważna część gmin ma mapy, jakkolwiek przymusu nie było i w miarę wzrostu świadomości i oświaty wśród ludności starają się gminy o mapy jakoteż o to, aby spory graniczne między sobą same załatwiać.

Przyjąłbym bardzo także chętnie myśl, żeby inżynierowie powiatowi mieli upoważnienia autoryzowanych geometrów.

Co do oznaczania granic gruntów prywatnych muszę się jednak co do tej rzeczy zastrzedz. To jest absolutnie niemożliwe, te granice ustawicznie się zmieniają i to jest zresztą tak kolosalna czynność, że jej w okręgu Rady powiatowej nawet trzech geometrów nie podoła. Co do ograniczenia procesów w związku z tą kwestyą oznaczania granic na mapach, to dziś rzeczy tak stoją, że w ogóle do geometry można powiedzieć, niema się zaufania tak jak i do map dzisiejszych, bo wszystko to jest tak jakoś pobieżnie zrobione, że jak słyszałem zdania fachowców, bardzo mało jest takich gmin, gdzie stan faktyczny granic zgadza się ze stanem na mapach wykazanym.

Słyszałem że w Prusach są tego rodzaju pomiary, że nie każda granica jest oznaczona, lecz co pewna przestrzeń jest pewien punkt graniczny oznaczony.

Są to takie punkty wytyczne dla geometrów i tego nie wolno nikomu usunąć mimo podziału gruntów tak, że te punkty orjentacyjne np. co 500 metrów pozostają tak, że nietylko geometra, ale każdy inteligentniejszy człowiek, jeżeliby chciał się w tem rozeznać, łatwo znajdzie po tych punktach granicę. Wprawdzie nie jest naszą rzeczą podobne wnioski tu stawiać, ale skoro się tę sprawę tu poruszyło, to chcę wypowiedzieć życzenie, ażeby Wydział krajowy może kiedyś tę sprawę poruszył na Sejmie, aby Sejm wyraził życzenie i zażądał od Rządu, aby w tym kierunku zmienił ustawodawstwo co do geometrów. Jest faktem, że dziś jeśli czterech geometrów mierzy jakiś kawałek gruntu, to każdy dojdzie do innego rezultatu, więc nie można nawet powiedzieć, że przez to, że inżynierowie powiatowi będą mieć autoryzacye będzie się rzecz lepiej przedstawiać.

Co się tyczy przymusu ustawowego, o którym tu mówiono, to ja tego nie doradzałbym. Wspomnę tu o sprawie np. drenowania gruntów, o melioracyach. Otóż były lata, kiedy prawie nikt z włościan mimo bardzo dobrych warunków, które dawał kraj i Rząd, nie korzystał z tego i dziś jeszcze mało korzystają, ale już Wydział krajowy nie może się skarzyć, że niema zgłoszeń od włościan o melioracyę. Owszem jest ich tyle że podołać nie może.

Ztąd przychodzę do przekonania, że w miarę wzrostu oświaty i zrozumienia rzeczy u włościan przyjdzie wszystko z czasem że i pastwiska swoje jedne gminy uporządkują a potem z konieczności i sąsiednie gminy pójdą za tym przykładem i to jest droga wprawdzie powolna ale właściwa, podczas gdy w razie zaprowadzenia przymusu będzie on nie wykonalny, bo na to potrzebaby żeby były sprężyste Rady powiatowe któreby chciały się tem istotnie zająć.

Ja twierdzę że gdyby już dziś te Rady powiatowe szczerze się wzięły do rzeczy i chciały wpływać w tym kierunku by gminy zmeliorowały swoje pastwiska itd. to rzecz w bardzo wielu, w większości wypadków udałaby się. Przymus mógłby natomiast być bardzo źle przyjętym a jeślibyście Panowie byli zdania że trzeba go wprowadzić, to w każdym razie należałoby go bardzo ograniczyć bo trzeba też przypuścić że mogą zachodzić łatwo nadużycia przez to, że ktoś mający władzę zechciałby pokazać swoją wielkość i maltretować jakąś gminę.

Ja tedy byłbym bardzo ostrożnym w tym kierunku i wolałbym żeby przymusu żadnego nie było.

Marszałek. Głos ma p. Thullie.

P. **Thullie.** Jest rzeczą niezaprzeczoną, że mapy mogą być bardzo ważnym środkiem pomocniczym, jednakowoż nie w tym stosunku, jak tu z dyskusyi zdawałoby się wypływać.

Dziwi mnie mianowicie że p. sędzia tak wielką wagę przykłada do dowodu z map gdy przeciwnie praktyka poucza, że jest inaczej, że sądy dowodu z mapy zupełnie nie uznają.

Proszę Panów, nie możnaby tedy na podstawie map żadnych odgraniczeń przeprowadzić — a już nie mówię o prywatnych właścicielach bo to rzecz zdaje mi się niemożliwa — tylko o gruntach gminnych. Sądziłbym tedy, że te mapy w tym kierunku nie byłyby tak koniecznie potrzebne.

Co innego jeśli chodzi o nie jako o środek oryentacyjny i w mojej okolicy wszystkie gminy mapy posiadają.

Jestem też przeciwny wymaganiu od przyszłych urzędników drogowych ażeby byli autoryzowanymi geometrami bo to podwyższy ich wymagania ich kwalifikacye, a z praktyki przecież jest wiadome, że przy rozpisaniu konkursu wybór jest

bardzo ograniczony i trudno nawet bez tej kwalifikacyi dostać ludzi, a cóż dopiero gdybyśmy żądali od nich aby byli autoryzowanymi geometrami.

Ja tedy nie radziłbym tak daleko iść w tym kierunku, można starać się o ile możliwe, ale niechby to nie było warunkiem, a może nawet normowanem ustawą aby ci urzędnicy musieli być zarazem autoryzowanymi geometrami.

W praktyce o ile to dotyczy majątku gminy, to ci urzędnicy techniczni drogowi wykonują te pomiary ale tylko w celach oryentacyjnych, mianowicie ażeby Wydział powiatowy mógł się zoryentować czy rzeczywiście z majątku gminnego coś zginęło, czy proces ewentualny ma szanse powodzenia, czy zmuszać gminę do procesu względnie w jej zastępstwie proces wszczynać. Więc tylko jako informacyjną czynność można im tę rzecz przypisać a do wykonania takich czynności i dzisiejsi urzędnicy bez wymagania proponowanej tu kwalifikacyi wystarczą.

Co się tyczy geometrów ewidencyjnych, popieram w zupełności zdanie wypowiedziane przez przedmowców, bo ci panowie rzeczywiście wiecznie nie mają czasu.

Marszałek. Głos ma p. Urbański.

P. **Urbański.** Stawiam wniosek zamknięcia dyskusyi a oprócz tego jeszcze drugi wniosek formalny, a to z następujących powodów:

Wszystkie kwestye które obecnie stoją na porządku dziennym, były już przedmiotem obrad wczoraj w trzech sekcyach, gdzie odbyła się nad niemi wyczerpująca dyskusya.

Niema zatem powodu ażeby nad temi kwestyami jeszcze raz dyskutować i zdaje mi się, że dalsza dyskusya nad tymi wnioskami tak wyczerpująco już wczoraj omówionymi jest chyba zbyteczną. Mogłoby to doprowadzić do tego, że dyskusya ta przybrałaby tak szerokie rozmiary jak przy pierwszych dwóch punktach kwestyonaryusza Wydziału krajowego i mogłoby skończyć się wreszcie na tem, żebyśmy byli zmuszeni rozjechać się do domów bez powzięcia jakichkolwiek uchwał co do dalszych punktów kwestyonaryusęa, gdyż o ile mi wiadomo, wielu Panów Delegatów spieszy się do domów.

Stawiam tedy drugi wniosek formalny Zgromadzenie Delegatów uchwali:

„Przy następnych punktach porządku dziennego głos zabierać może tylko sprawozdawca Sekcyi a oprócz tego wnioskodawca dla uzasadnienia wniosku odmiennego od wniosku postawionego przez referenta Sekcyi poczem nad tymi wnioskami nastąpi głosowanie.“

Jest nadzieja że zejdziemy się po raz drugi kiedyś i wówczas te odmienne wnioski i te wszystkie bole, które tu Panowie Delegaci jeszcze mają to na innem może zgromadzeniu przedstawią. Dziś na to nie ma czasu, dlatego proszę Panów, ażebyście zechcieli i drugi mój wniosek uchwalić. *(Brawa)*

Marszałek. Są dwa wnioski formalne p. Urbańskiego. Pierwszym wnioskiem jest wniosek zamknięcia dyskusyi. Do głosu zapisani są jeszcze pp. Abrahamowicz, Merunowicz i Horodyński. Czy w tej sprawie żąda kto głosu? *(Nikt)*. Gdy nikt głosu nie żąda, podaję wniosek zamknięcia dyskusyi do głosowania. Kto go przyjmuje zechce rękę podnieść. *(Większość)*. Jest przyjęty.

Następnie postawił p. Urbański wniosek, ażeby przy następnych punktach porządku dziennego dyskusya we właściwem tego słowa znaczeniu się nie odbywała, lecz by tylko przemawiał referent Sekcyi i ewentualnie ten z Panów Delegatów, któryby chciał jakiś wniosek postawić.

Czy w tej sprawie życzy sobie kto głosu?

Ks. **Sandecki.** Proszu o hołos.

Marszałek. Głos ma ks. Sandecki.

Ks. **Sandecki.** Pozwolu sobi zauważaty, szczo wprawdi je w powni uzasadnene bażanie szczoby na plenum Zibrania ne widbuwała sia tak szyroka dyskusja, jak te mało miśce u Sekcjach, ałe szczo preciń możut buty jakiiś hadky czerez Świtłe Zibranie abo poodynokich członiw wyskazani kotri możut buty zużytkowani a wproczim tohdy budut wsi Panowe znaty dlaczoho i za dla jakoji pryczyny za czymś hołosujut. Możut' preciń wyrynuty szcze inczi wnesenja kotri możut' buty pryniati. Za dla toho prosywbym Paniw szczobyśte wprawdi skoroczuwały debatu, ałe szczoby bez nijakoji dyskusji wnesenja pryjmowaty czerez hołosowanie same tak abo ni, te zdajet sia meni buwby szablon za nadto wełykij.

P. **Urbański.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Uśbański.

P. **Urbański.** Mnie się zdaje, że jeżeli wnioskodawca stawiając poprawkę do wniosku Sekcyi należycie uzasadni swój wniosek, to nie ulega wątpliwości że za tym wnioskiem będziemy głosowali, jeżeli zaś nie, wówczas głosowanie samo ujemny

wynik przedstawi. Szeroka dyskusya nad poprawkami nie doprowadzi zdaje mi się do żadnego celu, chyba tylko do tego, że dalsze punkty spadną z porządku dziennego wobec tego że wielu Panów Delegatów spieszy się z odjazdem.

Wobec tego nie odstępuję od mego wniosku i proszę JE. p. Marszałka, ażeby raczył podać go do głosowania.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu w tej sprawie? *(Nikt)*. Ponieważ nikt głosu nie żąda, podaję wniosek p. Urbańskiego do głosowania. Kto go przyjmuje zechce rękę podnieść. *(Większość)*. Jest przyjęty. Głos ma p Horodyński co do dalszej dyskusyi nad dwoma pierwszymi punktami kwestyonaryusza.

P. **Horodyński.** Zrzekam się głosu.

Marszałek. Wobec tego ma głos JE. p. Abrahamowicz.

JE. p. **Abrahamowicz.** Muszę jeszcze kilka słów odpowiedzieć na uwagi które w ciągu dyskusyi padły.

Ja wiem, proszę Panów, że przymus, to wyraz który nie cieszy się popularnością, ale zwracam uwagę że chodzi jednak o to, ażeby to był przymus legalny a nie nielegalny. My może w przeszłości mieliśmy bardzo wiele do czynienia z przymusem nielegalnym i może dlatego pojęcie wolności u nas wyklucza zasadniczo przymus, podczas gdy kraje cieszące się wielką cywilizacyą, przymus legalny jako warunek prawdziwej wolności uznają.

Proszę Panów, ten wyraz nie popularny jak się przedstawia w życiu codziennem? Przecież ze strony bardzo licznych grup a przedewszystkiem ze strony włościańskiej domagania są ciągłe przymusu asekuracyjnego, a dzisiaj jedną z najważniejszych kwestyi społecznych jest przymus ubezpieczenia od wypadków, od kalectwa i na starość. Więc w tych czasach postępowych my mamy ciągle z przymusem legalnym do czynienia i z przymusem legalnym którego się domagają szerokie masy u dołu i zdaje mi się nie godzą się z nim koła mniejsze. Ale rzeczą ustawodawcy jest uzmysłowić sobie i uprzytomnić, jak ten przymus ma być pojmowany który tu został zaatakowany, który niektórzy mowcy przedstawili w barwach bardzo ponurych.

Otóż przymus ten redukuje się do pytania czy Rada gminna w sprawach administracyi majątkiem gminnym ma być pierwszą i ostatnią instancyą tak jak jest dotychczas, czy ponad tą Radą gminną mają być ustanowione inne czynniki któreby w danym razie były powołane na drodze legalnej do decyzyi?

I rzecz dziwna, w ciągu dyskusyi wczorajszej nawet jeden z mowców, który z przymusem pogodzić się nie może, opowiadał nam jak się to dzieje po wsiach.

W Radzie gminnej w której zasiadają już ze względu na ordynacyę wyborczą w znacznej części ludzie zamożniejsi, gospodarze mający po kilkanaście sztuk bydła, nie dopuszczają do żadnej zmiany w administracyi bo oni mają na wspólnem pastwisku po kilkanaście sztuk bydła podczas gdy sąsiad jedną, dwie sztuki lub żadnej na pastwisku nie prowadzi.

Ci sami Panowie którzy się na ten stan rzeczy uskarzają, że ten który ma interes w utrzymaniu stanu obecnego jest i ostatnią instancyą, on decyduje a po za nim nikt nie ma prawa, bo poza wpływem moralnym Wydziałowi powiatowemu kompetencya wkraczania w ten stan rzeczy i zmieniania go nie jest dana, teraz oponują przeciw wprowadzeniu przymusu legalnego.

A więc ten cały przymus, który napełnia niektórych Panów tak wielką obawą, redukuje się do poszczególnych wypadków, które określiłem, ażeby ta Rada gminna i ten interes często brutalny, osobisty który w tej Radzie gminnej często przeważa, nie był ostatnią instancyą, nie decydował o majątku gminnym, nie decydował o tych bogactwach, które są dotychczas marnowane.

Te olbrzymie przestrzenie gruntów gminnych, ja to z doświadczenia wiem, (w powiecie lwowskim jest ich 17.000 morgów) co one dają? One przedstawiają pustkowie a to dlatego, bo właśnie w najczęstszych wypadkach zachodzi to, o czem mówiłem.

Więc ten przymus legalny redukuje się do takich wyjątkowych wypadków, a ma na celu dobro gminne. Czy się przed nim wzbraniać można? Ja sądzę że nie i proszę o przyjęcie moich wniosków. *(Brawa i oklaski)*.

Marszałek. Głos ma p. Merunowicz.

P. **Merunowicz.** Zaznaczyłem już, że obie strony zgadzają się w dążności, zgadzają się w uznaniu potrzeby i wskazyniu środków do polepszenia gospodarki gminnej, a tylko w tym jednym zasadniczym punkcie się nie zgadzamy, że my wykluczamy przymus i przemówienie czcigodnego sprawozdawcy większości — wyznaję to otwarcie — nie przekonało mnie,

ażeby było wskazanem od tego zastrzeżenia przeciw przymusowi odstąpić.

Według naszego przekonania przymus w tej sprawie jest nie na miejscu, ten cały proces polepszenia gospodarki gminnej musi się odbywać powoli, to nie jest rzecz któraby z dziś na jutro dekretem kancelaryjnym dała się załatwić, ona z natury swej nie znosi takich środków nagłych.

Tu potrzeba działać przekonaniem dlatego, że dopiero wtedy ta rzecz staje się prawdziwie pożyteczną. JE. p. Abrahamowicz powiada że większość w Radach gminnych składa się z bogaczów, których interesom lepiej dogadza dotychczasowy nieracyonalny sposób gospodarki. To jest prawdą, ale ja przekonałem się z osobistej obserwacyi, że jeżeli gdzieś władze starają się nacisk wywrzeć w tym kierunku ażeby gminę zmusić do poprawy gospodarki, to tam jednomyślnie właśnie ubodzy z największą zaciętością występują przeciw temu bo mówią: my mamy mało, a wy chcecie nam jeszcze i to ograniczyć. Ci bogacze, światlejsi chowają się wtedy poza ich plecy a występują tłumem właśnie ci ubożsi którzyby najwięcej odnieśli korzyści a nie pojmują tego i dają posłuch tamtym, tamci się chowają i przychodzi do awantur.

W powiecie lwowskim patrzałem na wypadki kiedy chodziło o utworzenie spółki wodnej, gdzie można było każdej gminie wykazać według ilości morgów o ile wartość ich co do ceny i użytkowania każdego morga się powiększy jeżeli z bagna zrobi się sianożęć albo grunt orny.

Tymczasem tam właśnie cały szereg gmin stawiał zawzięty opór do tego stopnia że komisarz który rzecz prowadził powiadał, że gdyby był niemiał żandarmeryi, byłoby życie jego w niebezpieczeństwie. Gdyby tam użyto przymusu, byłoby przyszło do rozlewu krwi, tymczasem to co było powiedziane dla uzasadnienia potrzeby tej melioracyi tam teraz rozstrząsali i zgłaszają się teraz a jestem przekonany że za rok ta rzecz da się przeprowadzić bez przymusu tylko potrzebaby się tem zająć.

Zresztą w sprawie krycia dachów Wydziały powiatowe mają w ręku przymus ustawowy taki jaki mieć mogą bez egzekutywy, a pytam się Panów *(nie mówię o tem głośno)*, ale jak się wykonuje ten przymus? *(Głos: u nas doskonale).*

Być może że wyposażenie Wydziałów powiatowych tym przymusem byłoby dobrodziejstwem, ale ze wszystkiemi cechami dobrodziejstwa narzuconego.

Ja sądzę że obciążenie Wydziałów powiatowych takiem odiosum nie stałoby w żadnym stosunki do użyteczności praktycznej jakąby się przez to osiągnęło tem bardziej, że my wskazujemy przytem środki gdzie bez przymusu można bardzo wiele zrobić.

Jeżeli się kiedy zejdziemy za rok lub dwa i powiemy sobie że Wydziały powiatowe pod wpływem tej dyskusyi zabrały się ostro do rzeczy a mimoto nie doszły do rezultatów, to wtedy będziemy mówili o przymusie. Dziś jednak stanowczo jest za wcześnie, jeszcze Rady powiatowe z czystem sumieniem nie mogą sobie powiedzieć by użyły wszystkich środków dla nich stojących otworem.

Najsilniejszym przymusem dla gmin który skłania je teraz do tego, że dają posłuch chętniejszy radom aby polepszyć stan swej gospodarki jest to, że cena gruntów wzrasta, im jest coraz ciaśniej, niejeden włościanin czuje że jeżeli takie olbrzymie przestrzenie leżą odłogiem że to przecież szkoda i dlatego teraz mamy zapewniony dobrowolny posłuch chętniejszy wszelkim radom i usiłowaniom do poprawy gospodarki gminnej zmierzającym.

To jest dla mnie przynajmniej jeden z ważnych powodów dlaczego odradzam z głębokiego przekonania tego problematycznego środka tego przymusu dla Wydziałów powiatowych które egzekutywy nie mają.

Z tych powodów obstaję przy wnioskach mniejszości.

Marszałek. Głos ma p. Jarema.

P. Jarema. Z przemówienia JE. p. Abrahamowicza wynikałoby jakobyśmy byli wrogami przymusu a przez to poniekąd zacofańcami.

Tak nie jest, owszem my uznajemy że przymus legalny stanowi podstawę porządnego postępu i rozwoju, a co jest uświęcone ustawą, powinno być ściśle wykonane.

My nie jesteśmy przeciwni przymusowi i wczoraj rozwinęliśmy nasze poglądy żeby te postanowienia ustawy, które dziś obowiązują, wykonywać z całą ścisłością i obecne postanowienia ustawy też gwarantują możność użycia przymusu.

Pod względem administracyi gminnej w szczególności podniósł JE. p Abrahamowicz użytkowanie pastwisk np. ze względu na ilość sztuk bydła.

Otóż ustawa gminna mówi wyraźnie, że ma być staraniem Reprezentacyi gminnej wydobyć z tego pastwiska jak największy dochód.

Wydziały powiatowe, Rady powiatowe są władzą nadzorującą i kontrolującą i jeżeli gmina z tego pastwiska nie osiąga odpowiedniego dochodu, to bezwarunkowo na mocy dzisiejszej ustawy Wydział powiatowy, Rada powiatowa ma ingerencyę i ku temu są wszelkie środki przymusu, dyscypliny jaką ustawa podaje. W ostateczności nawet jest i rozwiązanie Rady gminnej i ustanowienie zarządcy, komisarza, który nałoży opłatę.

Otóż my nie jesteśmy przeciwnikami przymusu konstatuję, owszem o ile będą ustawy uchwalone, godzimy się z tem, ale w tym wypadku chodzi o skonstatowanie, że w granicach obowiązującej ustawy można dużo zdziałać.

Jeżeli jaki przymus będzie jeszcze uchwalony, my nic przeciw niemu nie mamy, a tylko chodzi nam o dzisiejszy stan rzeczy.

Marszałek. Nam chodzi o skonstatowanie jaka część panów Delegatów oświadczy się za jednym i drugim wnioskiem a następnie za wnioskiem p. Chlamtacza. Idąc za zwyczajem parlamentarnym proszę tedy, ażeby oi Panowie którzy się oświadczają za wnioskiem mniejszości, który jest znany a którego punktem esencyonalnym jest że oświadcza się przeciw przymusowi, ażeby powstali. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 18. Proszę teraz tych Panów którzy są za wnioskiem większości ażeby powstali. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 55. Wniosek większości został uchwalony.

Wniosek p. Radcy Chlamtacza składa się z trzech części.

Pierwsza żąda, aby dążyć do przymusowego utrzymania map. Kto jest za tym wnioskiem zechce powstać. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 40. Kto jest przeciw temu wnioskowi zechce powstać. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 18. Wniosek został uchwalony.

P. **Chlamtacz.** W drugiej części mego wniosku cofam żądanie co do utrzymania przymusowego znaków granicznych co do prywatnych gruntów jak tego domagałem się w Sekcyi.

Marszałek. Wobec tego druga część wniosku p. Radcy Chlamtacza opiewa, ażeby dążyć do przymusowego utrzymania znaków granicznych tylko publicznych. Kto jest za tym wnioskiem zechce powstać. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 40. Kto jest przeciw temu wnioskowi zechce powstać. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 18. Wniosek przeszedł.

Wreszcie jest trzeci wniosek, że inżynierowie powiatowi winni być geometrami autoryzowanymi. Kto jest za tym wnioskiem zechce powstać. *(Powstaje tylko wnioskodawca).* Jest mniejszość. Przypuszczam, że ci Panowie, którzy nie powstali są innego zdania. *(Wesołość).*

Przystępujemy do trzeciego punktu kwestyonaryusza który opiewa: *(czyta)*

„Czy nie byłoby wskazanem urządzanie powiatowych kursów dla naczelników i pisarzy gmin wiejskich w celu pouczania o obowiązujących ustawach i o manipulacyi urzędowej?

Głos ma jako referent p. Dobrowolski.

Sprawozdawca p. **Dobrowolski.** Sekcya administracyjna Zjazdu Delegatów Rad powiatowych rozpatrując pytanie trzecie wzięła za podstawę swoich wniosków to przeświadczenie, że w zarządach gminnych brak wiadomości i brak rutyny jest znaczną przeszkodą w prawidłowem urzędowaniu gmin

Dalej przyszła do przekonania, że dotychczasowe sesye wójtów odbywane w Starostwach nie usuwają tych braków, że natomiast sesye w Wydziałach powiatowych odbywają się tylko sporadycznie i to nie we wszystkich Wydziałach powiatowych. Sesye te w Wydziałach powiatowych nadto są przeznaczone tylko dla naczelników gminnych gdy pisarzy do tych sesyi się nie cytuje. Na każdy sposób sesye te nie są powszechne w kraju.

Sekcya przyszła też do przekonania, że ciągła styczność z zarządami gminnymi wpłynie też dodatnio na etyczny moment w urzędowaniu gmin i stąd jestem upoważniony przedstawić Panom następujące wnioski:

Zjazd delegatów uznaje:

I. urządzanie peryodycznych sesyi dla naczelników gmin wiejskich przez Wydziały powiatowe za wskazane:

II. uznaje urządzanie kursów powiatowych dla pisarzy gminnych, w celu pouczania ich o obowiązujących przepisach i o manipulacyi urzędowej za nieodzowne, niemniej za wskazane, aby naczelnicy gmin wiejskich uczestniczyli w tych kursach.

III. stwierdza naglącą potrzebę wydania i rozpowszechnienia treściwego podręcznika dla pisarzy i kasyerów gmin wiejskich, i zamieszczenia w nim wszelkich do ich manipulacyi urzędowej potrzebnych formularzy.

Marszałek. Głos ma p. Kowalówka.

P. **Kowalówka.** Jabym tylko w kilku słowach prosił p. Referenta o wyjaśnienie,

czy i wójtowie także mają być posyłani na te kursa pisarskie?

Marszałek. Celem odpowiedzi na zapytanie głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Dobrowolski.** W odpowiedzi na pytanie do mnie wystosowane muszę odpowiedzieć, że sekcya wychodziła z tego założenia, iż także i wójtom należy dać możność o ile sobie tego będą życzyli brania udziału w tych kursach. Byłoby bowiem rzeczą bardzo pożądaną, aby także i naczelnicy gmin byli poinformowani o stanie ustawodawstwa a nie można przecież ich wykluczać od możności informowania się w tych sprawach. Dlatego sekcya była zdania, że należy wójtom dać możność brania udziału w tych kursach, natomiast była sekcya zdania, że nie należy wójtów zmuszać do uczestnictwa w tych kursach.

Marszałek. Głos ma p. Thullie.

P. **Thullie.** Podczas dyskusyi nad sprawą owych kursów pisarzy gminnych wyłoniła się w sekcyi kwestya kosztów tychże kursow.

Otóż jestem tego zdania, że Rady powiatowe nie mogą ponosić tych kosztów. ale należy dążyć do tego, by Sejm przeznaczył pewien fundusz na te cele.

Ja zastrzegam się jak najmocniej przeciwko temu, aby także nowe koszta zwalać na fundusz powiatowy.

Bo proszę Panów wydatków mają Rady powiatowe dość, tak że dalszych ciężarów nakładać na nie nie można.

Zresztą jeżeli ci sami wójtowie i pisarze gminni jeżdżą dziś na sesye do starostów i nic im za to nie płacą bo to jest połączone z ich urzędem, to możeby i takie koszta sami ponosili, w każdym jednak razie prosiłbym, aby tu w tej sprawie zapadła jakaś decyzya.

Ja z mojej strony jak najmocniej zastrzegam się przeciwko temu, ażeby fundusz powiatowy miał być pociągany do ponoszenia tych nowych ciężarów.

(Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz:** Kursa pisarzy gminnych urządza Wydział krajowy).

Marszałek. Głos ma p. Lgocki.

P. **Lgocki.** Ja ośmielam się postawić poprawkę w tym kierunku, że uczestnicy kursów pisarskich urządzanych w powiecie mają na czas tego kursu dostawać pewien zasiłek.

I dlatego proponowałem w sekcyi, aby na ten cel postarać się o pomoc z funduszów krajowych.

Marszałek. Zwracem uwagę Panów, żeście Panowie sami uchwalili, że przemawiać nie wolno, chyba gdyby kto z Panów chciał postawić wniosek.

Głos ma p. Budzyn.

P. **Budzyn.** Do wniosków przedstawionych imieniem Sekcyi przez p. Referenta chciałbym wnieść tylko pewną poprawkę, a mianowicie, chodzi, aby na tych kursach, które uważam za bardzo potrzebne nie odbywała się odrazu nauka dla wszystkich pisarzy z całego powiatu.

Trudno bowiem będzie niejednemu pisarzowi gminnemu jechać kilka mil do miasteczka powiatowego na kurs pisarski.

Wedle mego zdania byłoby najlepiej, gdyby Rada powiatowa urządzała także kursa pisarskie na pewne okręgi, do każdego z tych okręgów przyjaźdżałby w miesiącach zimowych na 2 lub 3 a może i więcej dni urzędnik, któryby w danym okręgu pouczał pisarzy i wójtów, jak mają zastosowywać ustawy.

W tym też kierunku proszę p. Referenta o poprawkę.

Marszałek. Głos ma p. Chlamtacz.

P. **Chlamtacz.** Stawiam wniosek następujący:

Wydział krajowy zechce zaprowadzić stałe dwuletnie albo w innych okresach rocznych powtarzające się lustracye Rad powiatowych, aby to urzędowanie Wydziałów powiatowych przecież podlegało jakiejś kontroli.

Bo piękna jest dobra wola i poświęcenie jednostek, ale przecież nieraz może być taki skład ludzi, czyto w Wydziale powiatowym czy w Radzie powiatowej że takie lustracye peryodyczne będą bardzo wskazane.

Marszałek. Zwraaam uwagę p. Radcy na to, że sprawa przez niego obecnie poruszona nie należy do punktu trzeciego kwestyonaryusza, lecz stanowi wniosek odrębny, który będzie można później postawić.

Czy żąda jeszcze kto głosu? *(Nikt).* Gdy nikt głosu nie żąda dyskusya nad punktem trzecim zamknięta, głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Dobrowolski.**

Sekcya nie oświadczyła się co do kosztów urządzania kursów pisarzy gminnych, ponieważ sposób urządzania kursów, sprawa kosztów itp. należą już do szczegółów, a w szczegóły sekcya się nie wdawała, gdyż to zależy od danych stosunków lokalnych.

Pod tym względem sekcya nie może przedstawić Szanownemu Zgromadzeniu żadnych wniosków.

Natomiast jest rzeczą zrozumiałą, że Wydziały powiatowe będą się starały te kursa urządzić jakoś w sposób najpraktyczniejszy dla swego powiatu.

Przypuszczam tedy, że także i to żądanie tu dziś wyrażone, aby te kursa były urządzane w rozmaitych okolicach powiatu znajdzie zastosowanie w większej części powiatów. Pod tym względem wniosków formalnych nie stawiałem, ponieważ to zależy od stosunków lokalnych.

Naszą rzeczą jest wnioskiem naszym poinformować Wydział krajowy i dać mu pod tym względem informacye.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Proszę o odczytanie wniosków.

Sprawozdawca p. **Dobrowolski** (*czyta*)

„I. Zjazd delegatów uznaje urządzanie peryodycznych sesyi dla naczelników gmin wiejskich przez Wydziały powiatowe za wskazane".

Marszałek. Kto ten wniosek przyjmuje, zechce powstać. (*Większość*). Jest przyjęty.

Sprawozdawca p. **Dobrowolski**: (*czyta*)

„II. Zjazd Delegatów uznaje urządzenie kursów powiatowych dla pisarzy gminnych, w celu pouczania ich o obowiązujących przepisach i o manipulacyi urzędowej za nieodzowne, niemniej za wskazane, aby naczelnicy gmin wiejskich uczestniczyli w tych kursach.

Marszałek. Kto ten wniosek przyjmuje, zechce powstać. (*Większość*). Jest przyjęty.

Sprawozdawca p. **Dobrowolski**: (*czyta*)

„III. Zjazd delegatów stwierdza naglącą potrzebę wydania i rozpowszechnienia treściwego podręcznika dla pisarzy i kasyerów gmin wiejskich, i zamieszczenia w nim wszelkich do ich manipulacyi urzędowych potrzebnych formularzy".

Marszałek. Kto ten wniosek przyjmuje, zechce powstać. (*Większość*). Jest przyjęty.

Przystępujemy do następnego t. j. czwartego pytania, które opiewa: (*czyta*) „Jakimi środkami mogłyby Rady powiatowe przyczynić się do rozpowszechnienia i podniesienia wiedzy rolniczej u włościan (kursy pouczające i fermy powiatowe doświadczalne) i czy jest wskazanem, ażeby Rady powiatowe utrzymywały własnych weterynarzy dla spraw hodowli bydła?".

Celem przedstawienia wniosków sekcyi głos ma p. Dr. Lewicki.

P. Dr. **Lewicki.** Szanowne Zgromadzenie!

Imieniem sekcyi rolniczej mam zaszczyt przedłożyć odpowiedzi sekcyi na te pytania, które jej przekazane zostały a mianowicie na pytanie 4, 5, 6, 7, 8 i 9.

Za pozwoleniem JE. Marszałka będę się starał przedstawić Panom odpowiedzi na poszczególne pytania z osobna i prosić będę o poddawania ich do głosowania w tym porządku, jak je przedstawiać będę.

Przystępuję tedy do pytania czwartego.

Zanim jednak przedstawię Panom odpowiedź sekcyi na to pytanie, niech mi wolno stwierdzić, że odpewiedź ta zapadła na sekcyi jednogłośnie.

Jakkolwiek dyskusya w sekcyi rolniczo-przemysłowej była bardzo obszerną, gdyż zajęła dwa posiedzenia, i jakkolwiek wyłoniły się podczas dyskusyi rozmaite kierunki i myśli reformy, to jednak wszyscy mowcy stanęli na gruncie obowiązującej ustawy i w niczem nie przekroczyli tego kwestyonaryusza, który Wydział krajowy nam przedłożył.

Było to rzeczą zupełnie naturalną, że tam, gdzie stała na porządku dziennym sprawa ekonomicznego podniesienia powiatów, a więc sprawa rolnictwa i przemysłu, tam nie potrzeba się było uciekać nawet w dyskusyi do potrzeby rozszerzenia kompetencyi prawnej i do rozszerzenia ustaw, a to dlatego, ponieważ ustawa o Reprezentacyi powiatowej jeszcze przed wielu laty zakreśliła niezmienione do dziś tak szerokie pole działania dla Rad powiatowych pod względem ekonomicznym, że w tym zakresie można zmieścić wszystko, cokolwiek Rady powiatowe jeszcze długo w przyszłości będą miały do czynienia, a to dlatego, ponieważ ustawa jest ujętą w ramy jak najbardziej ogólnikowe.

Oto bowiem powiada ustawa o Reprezentacyi powiatowej w §. 20., że „do zakresu działania Rady powiatowej należą wszystkie sprawy wewnętrzne, odnoszące się do wspólnych interesów powiatu i jego przynależnych", a następnie jakby to jeszcze mało było, powiada zaraz następny §. 21, że „do Rady powiatowej należy w szczególności zarząd ekonomiczny powiatu".

Ażeby zaś ułatwić spełnienie tych obowiązków, które ustawodawca włożył na Radę powiatową, powiada dalej w końcowym ustępie §. 21., że „dla łatwiejszego osiągnienia celów tu wskazanych, mogą dwie lub więcej Rad powiatowych połączyć się dla utworzenia wspólnych instytucyi lub zaprowadzenia wspólnych urządzeń".

Zrozumieją Panowie, że w tych granicach można było prowadzić jak najszerszą politykę ekonomiczną.

Że się tego dotychczas nie robiło w tym rozmiarze, jakby należało i jak tego warunki tego kraju tak zresztą różnorodne wymagały, tego powody leżą na całkiem innym terenie, którego mi tu dotykać nie wolno.

Że mimo tak szerokich ram ustawy o Reprezentacyi powiatowej, Rady powiatowe się bardziej nie rozwinęły, że mimo tych ram nie stworzyły jakiegoś selfgonvernement, powodem ta sama ustawa, która naszym Radom powiatowym stworzyła 2 zapory, powiadając w §. 20, że „Rada powiatowa jest w tych sprawach organem obradującym i uchwalającym. Władza wykonawcza jej nie przysłuża".

Zrobił zatem prawodawca z tej Rady powiatowej, mimo że zakres działania jej jest tak obszerny, jakiś club de debateur, jakiś rodzaj zgromadzenia do rozprawiania, a nie do wykonywania.

Co więcej! Aby komuś w przyszłości nie przyszła chęć praktycznego wykonania uchwał i narad, nie dano Radzie powiatowej żadnych środków finansowych do wykonania tych olbrzymich zadań, które jej wyznaczono i tak jak w r. 1867, tak samo i w roku 1909 musi Rada powiatowa całe swoje gospodarstwo oprzeć wyłącznie tylko na dodatkach do podatków bezpośrednich.

Kto zna ubóstwo naszego ludu, kto zna brak rozwoju przemysłowego u nas, kto wie, że jedynem prawie źródłem dochodów, to podatek gruntowy i domowo-czynszowy lub domowo-klasowy, a w bardzo małej mierze podatek zarobkowy, kto wie, z jaką nędzą walczy i w jak ciężkiem położeniu jest nasz włościanin i niewłościanin, bo i ten rękodzielnik po miastach i miasteczkach, to często wielki biedak, ten zrozumie, jak bardzo niechętnie i to w całkiem wyjątkowych warunkach Rady powiatowe mogą przystępować do powiększenia dodatków do podatków bezpośrednich, które i tak już dosięgły w kraju naszym miary, której dalej patrzącym w przyszłość chyba rozszerzać nie wolno. Wszak te dodatki doszły już do 40, 45, 50, a nawet wyżej jak do 50%!

To istotnie kres, poza który Rady powiatowe w swojem gospodarstwie finansowem pójść nie mogą i z bardzo doniosłych względów społecznych pójść nie powinny.

Dlatego rozumiejąc doniosłość pytań, które Wydział krajowy wystosował do Zjazdu delegatów, a które zostały przekazane sekcyi rolniczo-przemysłowej, sekcya odpowiada bardzo ściśle na każde pytanie zawsze w granicach obowiązujących ustaw i zawsze z wielkiem zastrzeżeniem i rezerwami pod względem finansowego efektu nawet tych reform, które jednak ze względu na zupełnie zmienione warunki ekonomiczne nieodzownie potrzebne, stały się prawie że nie do uniknięcia, a które jednak za sobą pociągną nowe koszta, których jednak Rady powiatowe z funduszów powiatowych i z tego jedynego źródła dochodów, które mają teraz do dyspozycyi, nie będą mogły pokryć i stanowczo będą musiały apelować do tego systemu, który nie jest nowym, który się praktykuje przy budowie dróg, przy regulacyi rzek, przy melioracyi i przy bardzo wielu sprawach publicznego znaczenia, to jest do rozdziału ciężarów stosunkowego między powiaty, kraj i państwo.

My zwłaszcza w tej sekcyi, którzy mieliśmy do czynienia ze sprawami rolniczemi, nie mogliśmy sobie nie uprzytomnić faktu, że Ministerstwo rolnictwa, które od dłuższego czasu, zwłaszcza pod wpływem prądu agrarnego i od czasów ministra Ebenhocha bardzo znaczne środki uzyskało na cele bezpośredniego poparcia rolnictwa, pomimo tego, że kraj nasz stanowi więcej aniżeli 1/4 część państwa pod względem powierzchni i bardzo znaczną część pod względem ludności i pomimo, że jest krajem par excellence rolniczym, jednakże z tych środków, które ma do dyspozycyi na te cele, bezpośredniego poparcia rolnictwa, nic nie dało, czyli innemi słowy, że stosunek procentowy przestrzeni i ludności a już w olbrzymiej mierze stosunek procentowy zawodowo oddających się rolnictwu w stosunku do innych krajów koronnych jest dla naszego kraju co do rozdziału subwencyi, co do udziału w pomocy ze strony państwa udział nasz nieodpowiedni i za mały. *(Brawo).*

Pod tym względem poprawa jest rzeczą naszej pracy i nie wątpię, że jak dotychczas tak i w przyszłości reprezentacya nasza we Wiedniu upominać się będzie o sprawiedliwe traktowanie kraju naszego.

Aby przedstawić taki właśnie materyał do dalszego upominania się, dajemy tu odpowiedzi, które pod względem finansowym niezawodnie będą miały skutek dla takich powiatów, które nie będą mogły pokryć swych wydatków z funduszów powiatowych, dopóki pomoc ze strony kraju i państwa nie przyczyni się do załatwienia piekących potrzeb.

Muszę powiedzieć, że w bardzo żywej i na wysokim stopniu stojącej dyskusyi w sekcyi bardzo gorący udział wzięli reprezentanci naszego zachodniego włościaństwa polskiego.

I rzecz niezawodnie bardzo pocieszająca, że głosy te prawie że uparte, niejednokrotnie dalej idące aniżeli cała komisya, zmuszające poniekąd komisyę do rozszerzania swoich odpowiedzi, że wszystkie głosy włościańskie były skierowane w kierunku podniesienia nauki i rozpowszechniania wiedzy rolniczej wśród włościan. *(Brawa i oklaski).*

Nie można zatem inaczej powiedzieć, jak tylko, że przeświadczenie o konieczności lepszego wyzyskania tego terenu pracy, tego warsztatu pracy, który Bóg dla tej ludności rolniczej przeznaczył, a którego stosunki ekonomiczne i polityczne w państwie i w kraju dziś jeszcze zmienić nie pozwalają, wprost pchają ludność włościańską do oświaty.

Mniemam, że reprezentanci ludności rolniczej zachodniej części kraju naszego będą mi mogli poświadczyć, że jest powszechnem życzeniem chłopa polskiego, aby mógł się uczyć i dowiedzieć się, jak można na ziemi lepiej gospodarować.

A ta chęć nauki jest tem powszechniejszą, im straszniejsze są stosunki, im bardziej głód staje się powszechniejszym u chłopa polskiego, który od wielu lat zmuszony został wziąć udział w tłumnej wędrówce narodów, zmuszony został opuścić zagon ojczysty i pójść na Morawy i do Prus, do Danii i za morze, gdzie spotkał się z całym szeregiem gospodarstw nowego typu.

I ta konieczność nie dająca się zmienić sprawia, że ten chłop powróciwszy potem na tę ziemię ojczystą, którą kocha nadewszystko, a za którą płaci stanowczo pretium affectionis, spożytkowuje tę wiedzę rolniczą, ten postęp i to doświadczenie, którego nabył we farmie amerykańskiej, czy na gospodarstwie morawskiem, czy w spółce duńskiej itp.

Otóż chłop nasz polski chce mieć ten zasób wiedzy, ten instrument w ręce, by mógł poznać lepsze sposoby pracy na roli. *(Brawo).*

To jest życzeniem ludu polskiego i dlatego, choć może przekraczamy możność naszą finansową, przychodzimy z wnioskami, których doniosłość Szanowne Zgromadzenie uznać raczy, a do których i notoryczną prawie że żywiołową siłą pcha nas nasz lud włościański.

W odpowiedzi na całkiem ścisłe i pozytywne pytanie czwarte, które Wydział krajowy skierował do Zjazdu, mam zaszczyt przedłożyć Panom rezolucyę, jednomyślnie w sekcyi przyjętą.

Pytanie czwarte opiewające: *(czyta)* „Jakimi środkami mogłyby Rady powiatowe przyczynić się do rozpowszechnienia i podniesienia wiedzy rolniczej u włościan (kursy pouczające i fermy powiatowe doświadczalne) i czy jest wskazanem, ażeby Rady powiatowe utrzymywały własnych weterynarzy dla spraw hodowli bydła?“ samo w sobie złożone musiałem rozdzielić na 3 części i według tego odpowiedź nasza przedstawia się jak następuje:

Na pierwszą część pytania, „jakimi środkami mogłyby Rady powiatowe przyczynić się do rozpowszechnienia i podniesienia wiedzy rolniczej u włościan“, Zjazd delegatów raczy uchwalić jako odpowiedź co następuje: *(czyta)*

„Rady powiatowe, mając z ustawy przekazany sobie obowiązek zarządu ekonomicznego w powiecie, powinny jak najenergiczniej popierać rozpowszechnianie i podniesienie wiedzy rolniczej u włościan.

„Do tego celu zmierzają rozmaite drogi i służą najrozmaitsze środki, z pomiędzy których sekcya rolnicza niektóre tylko wybiera.

„I) Rady powiatowe powinny brać inicyatywę w organizowaniu asocyacyi rolniczych powiat. (a to Towarzystw rolniczych, Oddziałów Tow. Gospodarskiego, Zarządów powiatowych Kółek rolniczych) w tych powiatach, w których tych asocyacyi jeszcze niema, a moralnie i finansowo popierać w tych powiatach, w których już asocyacye rolne istnieją.

„II) Rady powiatowe mają obowiązek zachęcania najszerszych kół rolniczych w powiatach, aby przystępowały do istniejących lub tworzących się asocyacyi rolniczych.

„III) Współpracownictwo ogółu rolników w tych assocyacyach rolniczych zawodowych jest najdzielniejszym środkiem rozpowszechnienia i podniesienia wiedzy rolniczej wśród włościan.

„IV) Ważnym środkiem rozpowszechnienia i podniesienia wiedzy rolniczej jest zakładanie szkół rolniczych głównie typu wędrownego, oraz utrzymanie instruktorów rolnictwa, studyum rolniczego uniwersytetu jagiellońskiego, z tem jednakże zastrzeżeniem, żeby nauczyciel wędrowny lub instruktor rolnictwa nie ograniczał się do teoretycznej nauki rolnictwa, lecz wskazówkami praktycznemi na polu, zakładaniem wzorowych gnojowni, wykładami o hodowli i wskazywaniem na konieczność

uprawy roślin pastewnych itd., bezpośrednio uprzystępniał wiadomości i postęp rolniczy wśród ludności pracującej na roli, a zarazem

„2. starał się wszystkie gminy każdego powiatu objąć w program swych wskazówek praktycznych i nauki.

„3. W tym celu uprasza się Wydział krajowy o pomnożenie liczby nauczycieli wędrownych i szkół rolniczych zimowych do tej ilości, któraby odpowiadała potrzebom i liczbie powiatów.

„4. Rady powiatowe winny przyczyniać się subwencyami do pokrycia części kosztów nauki rolnictwa wędrownej, głównie przez dostarczenie mieszkań dla nauczycieli i miejsca dla pól doświadczalnych.

„5. Jeżeli Rady powiatowe wstawią do budżetu powiatowego pewną kwotę na cele podniesienia rolnictwa i hodowli, wówczas i fundusz krajowy i fundusz państwowy ministerstwa rolnictwa winien także przyczynić się conajmniej w równym procentowym stosunku".

Odnośnie do części drugiej pytania tj. odnośnie do ferm powiatowych doświadczalnych Zjazd uchwalić raczy: *(czyta)*

„V) Fermy powiatowe doświadczalne mogą być tworzone kosztem funduszów powiatowych przy pomocy funduszu krajowego i państwowego tam, gdzie miejscowe stosunki pozwalają na nabycie pod korzystnymi warunkami na własność lub w długoletnią dzierżawę odpowiedniego gruntu i o ile zachodzi tego potrzeba.

Wreszcie co do trzeciej części tego pytania tj. „czy jest wskazanem, ażeby Rady powiatowe utrzymywały własnych weterynarzy dla spraw hodowli bydła?", Zjazd uchwalić raczy: *(czyta)*

„VI) Rady powiatowe nie mają środków na utrzymanie własnych weterynarzy powiatowych, natomiast fundusz powiatowy mógłby udzielać remuneracyi tym weterynarzom rządowym i miejskim, którzy obejmą referat hodowlany w associacyach rolniczych powiatowych i regularnie będą wykonywali kontrolę zdrowotności oraz złożą corocznie sprawozdanie o stanie hodowli w powiecie;

„2. przy tej sposobności wyrażamy życzenie, aby Wys. Rząd raczył oznaczyć stałą taksę dla c. k. weterynarzy, używanych przez producentów do udzielania pomocy lekarskiej na miejscu. Dotychczasowe bowiem praktyki weterynarskie są dla ludności odstraszające i uniemożliwiają jej korzystanie z pomocy lekarskiej weterynarzy;

„3. Uprasza się Wydział krajowy, żeby ze swej strony zachęcił i wezwał Wydziały powiatowe do zakupna dla gmin przyrządów ratunkowych i podręcznej apteczki dla ratowania bydła w nagłych wypadkach. Przyrządy te t. j. sonda, trohar, wapno niegaszone, kwas karbolowy, sól glauberska, wata sterylizowana etc., mają być przechowywane w kancelaryach gminnych w osobnych skrzyniach.

Instruktorowie towarzystw rolniczych mają pouczyć ludność o użyciu tych przyrządów ratunkowych.

„Wydatek ten powinien zaliczkowo być poniesiony przez fundusz powiatowy, a następnie rozłożony i ściągnięty w ratach z funduszów gminnych".

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu.

P. **Sroczyński.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Sroczyński.

P. **Sroczyński.** Chciałbym wyrazić życzenie, aby te przyrządy ratunkowe i apteczki domowe znajdowały się w każdej gminie. Wydatek na te cele miałby być pokrywany zaliczkowo a następnie ściągnięty z fundnszów gminy.

Wydatek to skromny, jak nam na komisyi prezes Towarzystwa rolniczego dąbrowskiego udowodnił na przykładach, a pożytek ogromny. Kosztem jakich 3.000 koron można zapobiedz powtarzającym się stratom około 12.000 kor. w tym jednym tylko powiecie.

Tyle chciałem powiedzieć co do tych apteczek, a zresztą polecam Panom do uchwały przeczytane przedtem wnioski komisyi.

Marszałek. Głos ma p. Średniawski.

P. **Średniawski.** Szanowni Panowie! Wnioski przeczytane tu przez p. Referenta spowodowały mię do zabrania głosu celem postawienia wniosku w sprawie ferm wzorowych.

Sprawa ferm wzorowych była obszernie traktowana podczas obrad sekcyi i bardzo mię zainteresowała, wnioski jednak i życzenia sekcyi wyszły dość blado, podczas gdy ja do tego przywiązuję niesłychaną wagę.

Rezolucya komisyi poleca jako ważny środek rozpowszechniania i podniesienia wiedzy rolniczej między innymi utrzymywanie instruktorów rolnictwa, którzyby w danej okolicy, do której przyjdą, mogli ludność pouczać.

Otóż sądzę, że dla takich instruktorów wielką pomocą mogłyby być fermy

wzorowe, któreby mogły służyć jako wzór dobrej gospodarki.

Otóż zdaje mi się, że odnośne czynniki jak Towarzystwa rolnicze, Kółka rolnicze i tp. powinny uważać za swe zadanie, aby dość gęsto w kraju takie fermy wzorowe urządzać.

Ja sobie wyobrażam taką fermę włościańską, nie na specyalnie wygodnych warunkach, nie na lepszej jak zwykle ziemi, ale na ziemi przeciętnej, na jakiej włościanin zwykle pracuje i gospodaruje.

Chciałbym, aby włościanin w takiej fermie mógł zobaczyć dobrą rasę bydła, która najbardziej odpowiada miejscowym warunkom, chciałbym, aby tam widział dobrą uprawę roli, chaiałbym, aby tam widział wypróbowane narzędzia rolnicze, aby tam widział doświadczenia z nawozami i t. d.

Byłoby więc mojem życzeniem, aby chłop przyszedłszy na taką fermę, mógł wzbogacić swoją wiedzę i aby w swojem gospodarstwie mógł zastosować ulepszenia widziane we farmie.

Ale nie chciałbym, by takie farmy były subwencyonowane w ten sposób, iżby się utrzymywały jedynie ze subwencyi, chciałbym, aby te farmy prowadziły tak wzorową rachunkowość gospodarczą, zastosowaną do takich gospodarstw, iżby pokrywały same swoje wydatki.

(Głosy: Aby przynosiły zysk).

Mniejsza już o zysk, gospodarstwa włościańskie bowiem nie mogą być obliczone na zysk. W gospodarstwie włościańskiem chodzi o to, aby gospodarz, tj. pracujący na roli i jego rodzina mieli utrzymanie, aby nie było deficytu.

Nadto chciałbym, aby ten kierownik farmy był człowiekiem o wysokiej wiedzy teoretycznej i praktycznie uzdolniony do prowadzenia wzorowego gospodarstwa i do zastosowania wszystkich zdobyczy wiedzy rolniczej, tak, by ta farma była wzorem namacalnym, dotykalnym, że się tak wyrażę, dla chłopa, jak powinien dobrze gospodarować.

Wiem, że Rady powiatowe, walczące dziś z brakiem funduszów na najważniejsze cele, na środki komunikacyjne, nie będą mogły temu podołać.

Dlatego też zapisałem się w tej sprawie do głosu i głos zabrałem, aby zwrócić uwagę Szanownych Panów, abyście tę myśl w Towarzystwach rolniczych i wszędzie, gdzie ona się przyjąć może, rozpowszechniali, a jeżeli ta myśl trafi ogółowi do przekonania, aby ją kiedyś w życie wprowadzić.

I dlatego chciałbym, aby p. Referent był łaskaw przy tej właśnie sprawie, kiedy o fermach mowa, większy nacisk położyć na tę tak ważną sprawę.

Oprócz tego bardzo wiele mnie obchodzi sprawa podniesienia taks weterynaryjnych.

Stronnictwo ludowe podniosło już tę sprawę w parlamencie, a chciałbym, aby ta sprawa była podniesioną także i ze strony Wydziału krajowego, tak, by było pewne poparcie tej sprawy i ze strony kraju.

Bo dziś, Proszę Panów, doszło do tego, że lekarz, doktor medycyny pobiera o wiele niższe dyety, aniżeli weterynarz. Były wypadki, gdzie lekarz żądał za swoją czynność 3 złr. do 5 złr., a weterynarz za wizytę żądał 10 złr., a kiedy mu zwrócono uwagę, że za wiele żąda, odpowiedział: „Mnie wolno brać nawet 50 złr., bo nie mam taryfy“.

Prosiłbym tedy, aby Wydział krajowy raczył większy nacisk na to położyć, aby sprawy weterynarskie w tym kierunku także uregulować.

Marszałek. Zwracam uwagę, że Panowie sami uchwaliliście, iż przemawiać wolno tylko wtedy, jeżeli się chce postawić wniosek.

Głos ma ks. Sandecki.

Ks. **Sandecki.** Poperajuczy wneski komisji, choczu postawyty łysz poprawku, a budu howoryw duże korotko.

Żałuju duże, szczo ne czuwjem dokładno osnowy wneskiw p. Referenta, ałe zdajet sia meni, szczo proponuje, szczoby uczyteli rilnyctwa wysyłani meży narid, buły obrazowani w wyższych szkołach rilnyczych, jak na studjum rilnyczym na uniwersyteti jahajlońskim w Krakowi itp.

Dumaju szczoby totu toczku wnesku opustyty, bo może i inszi szkoły widpowidno obrazujut takich ludej.

Takoż prosywbym opustyty toczku o fermach. A wnesok mij, szczoby na nadużywały terpeływosty Paniw, umotywuju korotko w toj sposib.

My baczymo teper, szczo czym raz lipsze hospodarujut lude po sełach na swoich hruntach, a najlipszoju fermoju sut dwory, hde sia po najbilszoj czasty dobre i racjonalno hospodaruje. Jesły hospodar wyjde na połe i pobaczyt, szczo na jeho poły misto zbiża sino, a na poły dwirskim, na toj samoj zemły zbiże krasne, jesły pobaczyt, szczo pryczynoju toho jest lipsza uprawa zemły, to toj prymir jemu ad oculos wsio wskaże lipsze jak ferma, bo toj

dwir to własne najdoskonalsza dla neho ferma.

To bude duże tiażkij wydatok, a jak skażemo A, musymo skazaty takoż B i tak dojdemo do ciłoho abecadła w wydatkach.

Ne robim proszu Paniw, takich prob kotri sut tak dorohi a chisno ich ne znane.

Na se sut knyżki, na se sut kružki rilnyczi, towarystwa „Proświty“ kotre sia o proświtu i lipszu hospodarku selan starajut.

Szczo sia tyczyt weterynariw to hodżu sia na wneski p. Referenta, ałe proszu takoż, szczoby, szczo roku buw badanyj stan chudoby i buło wydawane sprawozdanie o stani zdrowotnosty chudoby szczo byśmo sia mohły za wczasu ratowaty. Bo wsi znajemo dobre, szczo jak pryjde jaka choroba na chudobu i pryjde weterynar i zaczne swoi praktyki, to w seli czyste neszczastie.

Marszałek. Głos ma p. Eiselt.

Ks. **Eiselt.** Wniosek proponowany przez p. Referenta o apteczkach domowych i środkach zabobiegawczych uważam za dobry i potrzebny, bo bardzo często zdarzają się nagłe wypadki chorób między bydłem na wsi jak np. przy nieszczęśliwych porodach, przy napęcnieniu bydła przez nieodpowiedni pokarm i t. p. Ale chodzi o to, by te apteczki były przechowywane u kogoś, kto umie się z tem racyonalnie obchodzić, a tymi wedle mego zdania byliby oglądacze bydła,

Dlatego stawiam poprawkę, by, jak długo nie ma weterynarzy powiatowych, aby w nagłych wypadkach oddać opiekę nad bydłem jak np. puszczanie krwi oglądaczom bydła, którzy powinni mieć odpowiednie kwalifikcye w tym kierunku.

Marszałek. Głos ma p. Komar.

P. **Komar.** Co do punktu czwartego chciałbym zwrócić uwagę na to; by po seminaryach nauczycielskich uczono więcej o rolnictwie, tak by nauczyciel ludowy osiadłszy na wsi mógł sam w szkole ludowej więcej pouczać dzieci o gospodarstwie rolnem.

Nadto co do tego punktu chcę zwrócić uwagę p. Referenta aby na instruktorów brano nietylko absolwentów studyum rolniczego w Krakowie ale absolwentów wszystkich innych szkół galicyjskich.

Marszałek. Głos ma ks. Mleczko.

Ks. **Mleczko.** Co do nabywania ferm, któreby były dla ludności włościańskiej wzorem jak powinno się gospodarować, podnoszę myśl, czyby nie było wskazane wejść w porozumienie z władzami sądowemi, aby na takie fermy oddawano grunta sieroce.

Gospodarka majątkami sierocymi po wsiach jest fatalna. Zwykle oddaje się taki majątek w dzierżawę po bardzo niskiej cenie, a potem gdy sieroty dojdą do pełnoletności otrzymują gospodarstwo w stanie najwyższego zaniedbania a często i zupełnego zniszczenia.

Biorąc grunta sieroce pod takie fermy nie trzebaby kupować gruntów za drogie pieniądze a równocześnie zaopiekowanoby się majątkami sierocymi w sposób najodpowiedniejszy. Po dojściu sierót do pełnoletności oddawałoby się im majątek dobrze zagospodarowany razem z całym rachunkiem z gospodarstwa.

To, że potem musianoby się oglądnąć znowu za innym majątkiem i że taki majątek pod fermą stosunkowo nie długo byłby gospodarowany to dla mnie byłoby właśnie względem korzystniejszym, i przemawiającym za moją myślą, gdyż w ten sposób takich ferm więcejby się namnożyło.

Marszałek. Głos ma p. Thullie.

P. **Thullie.** Temu wnioskowi. aby takie fermy zakładać na gruntach sierocych, muszę się stanowczo sprzeciwić; trudno bowiem wymagać od Rad powiatowych, aby budynki swoje stawiały na gruntach sierocych a więc obcych. Zresztą cała ta sprawa wchodzi w zakres nauki a nie filantropii.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? *(Nikt.)* Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta. Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawordawca p. Dr. **Lewicki.**

Zadanie moje jako sprawozdawcy jest ułatwione, bo krytyka wniosków, które miałem zaszczyt przedłożyć nie była zbyt ostrą, a po części polegała na nieporozumieniu.

Przechodząc do odpowiedzi na zarzuty zacznę od przedostatniego mowcy i w wywodach moich muszę się powołać na odpowiedź p. Prezesa Rady powiatowej kamioneckiej, która załatwia zdaje się sprawę podniesioną przez ks. Delegata mieleckiego co do użycia gruntów sierocych pod fermy.

Z naciskiem podkreślam to, co już powiedział p. Thullie, a nadto od siebie dodać muszę, że i władze sądowe nie tak łatwo będą mogły się zgodzić na użycie

tych gruntów. Nadto nie uważam za wskazane, by zakładanie takich ferm odbywało się na cudzych gruntach, gdyż to byłoby połączone z wielkiemi trudnościami.

Co się tyczy wniosku ks. Delegata stanisławowskiego co do oglądaczy bydła, tj. aby zamiast weterynarzy używać oglądaczy bydła, to na taki wniosek absolutnie zgodzić się nie mogę. Byłoby to bowiem raczej cofnięciem obecnego stanu rzeczy wstecz, aniżeli postępem naprzód.

Ci oglądacze bydła są tak mało wykształceni, że oni do hodowli bydła chyba przyczynićby się nie mogli.

Ponadto dodać muszę, że nie ma powodu, by obawiać się tej drogi, tj. by używać weterynarzy powiatowych i starszych asystentów. Droga ta nie jest złą, bo najpierw używamy personalu o najwyższej kwalifikacyi a ponadto ta droga jest i najtańsza.

Dla ilustracyi przytoczę przykład:

Towarzystwo okręgowe rolnicze ropczycko-pilzneńskie w Dębicy używa od lat kilku weterynarza powiatowego w Pilźnie naturalnie za zezwoleniem JE. p. Namiestnika za skromnem wynagrodzeniem 250 K. Za tych 250 K. człowiek o wysokiej kwalifikacyi naukowej, żywo zajmujący się już z zawodu swego sprawą hodowli i podniesienia rasy bydła, odbywa przy sposobności objazdów urzędowych, a więc bez kosztów, po całym powiecie rewizyę bydła i hodowli i zdaje o tem sprawę w corocznych sprawozdaniach, które znam osobiście i muszę o nich powiedzieć, że są znakomite i dają najzupełniejszy pogląd na to, co się faktycznie dzieje i co koniecznie należy przedsiębrać w przyszłości dla podniesienia hodowli bydła.

Z tego przykładu widzą Panowie, że ta rzecz nie jest tak kosztowna i na tę drogę mogłyby wejść Wydziały powiatowe Towarzystwa rolnicze i Zarządy Kółek rolniczych wszędzie tam, gdzie w chwili obecnej nie ma jeszcze zorganizowanej troski o podniesienie hodowli bydła.

Pod tym względem nie należy się łudzić!

Kraj nasz dawno już przestał być krajem eksportującym ziarno i na eksport zboża przy obecnej konstalacyi ekonomicznej zdaje się liczyć już więcej nie możemy.

Co stoi przed nami otworem, co ma u nas przyszłość, co będzie niezawodnie troską najbliższej pracy Towarzystw rolniczych i gospodarskich, to podniesienie naszej hodowli bydła.

Tu są ukryte skarby, tu są miliony, które będzie można jeszcze wydobyć dla naszego kraju.

Jeszcze tylko bydło będzie można eksportować od nas na zachód.

Dotychczasowy eksport nasz ograniczał się do drzewa z naszych lasów i do ludzi z naszych wiosek.

Dlatego wszelka akcya skierowana w celu podniesienia systematycznego hodowli bydła w naszym kraju podjęta przed laty kilku przez Sejm i Wydział krajowy, przez Wydziały powiatowe i przez Towarzystwa rolnicze zasługuje na największe uznanie i dlatego, jeżeli możemy Radom powiatowym udzielić wskazówki praktycznej, rozumnej i taniej, to od tego kroku odwieść nas nic nie powinno.

Była tu także omawiana sprawa ferm a ze strony p. Średniawskiego wprost z pewnym entuzyazmem.

Jeżeli chodzi o moje osobiste zdanie, którego nie mam prawa wyrazić, ale tu powiem tak intra parenthesin że jestem za fermami, ale entuzyazmu p. Średniawskiego nie podzielam.

Gdybyśmy zakupno takiej fermy obliczyli najtaniej, mam na myśli fermę 7 do 10 morgową, gdybyśmy mieli postawić na niej budynki, ogrodzenie itp. to koszt jej wynosiłby co najmniej około 10.000 koron, co pomnożywszy przez 74 powiatów dałoby cyfrę bardzo poważną.

Oświadczyłem w rezolucyach i imieniem Sekcyi to popieram, aby tam gdzie są warunki po temu, gdzie jest uzasadniona i odczuta potrzeba, gdzie są siły odpowiednie, tam można tworzyć fermy doświadczalne.

A zresztą moi Panowie, wszak to nie jest nic nowego, wszak są u nas Wydziały powiatowe których reprezentanci są tu między nami, gdzie są już takie fermy, bo zupełnie obojętną jest rzeczą, czy to są fermy sadownicze, ogrodnicze, czy ściśle rolnicze.

Są takie fermy w powiecie jasielskim, są w powiecie kołomyjskim i i.

A więc na tę drogę weszły już niektóre powiaty samorzutnie, a naszą rzeczą być powinno inne powiaty zachęcić do wstąpienia na tę samą drogę.

Z kosztami takiej fermy, o których wyżej wspomniałem powinniśmy się liczyć poważnie i dlatego, obawiam się przymusu w tym kierunku dla powiatów, w danej chwili możemy to zdaniem mojem uchwalić tylko fakultatywnie.

Pozostaje jeszcze do omówienia sprawa podniesiona przez ks. Delegata podha-

jeckiego a powtórzona jeszcze w jednem przemówieniu, aby nie ograniczać się do inspektorów uniwersytetu jagiellońskiego.

Podzielam to zdanie. Nie była to myłka, ale było to zacytowanie urzędowej barwy, tak się bowiem nazywają instruktorowie studyum rolniczego przy uniwersytecie jagiellońskim.

Oczywiście, że chcemy wyzyskać wszelkie siły objeżdżające kraj w celu podniesienia rolnictwa. Opowiem Panom dla ilustracyi jeden fakt.

W jednym z powiatów liczba dokonanych prób z nawozem sztucznym i z rozmaitymi gatunkami ziarna do siewu wynosiła przeszło 1000 i to załatwił jeden instruktor, który całe lato był w podróży!

Przepraszam że się nieco szerzej rozwiodłem nad tą sprawą, ale uważałem za swój obowiązek odpowiedzieć na każdy zarzut tu podniesiony.

Pozostaje jeszcze jeden zarzut mianowicie co do uwzględnienia wychowanków innych szkół rolniczych np. akademii dublańskiej lub uniwersytetów zagranicznych

Przeciwko tym aspirantom nic naturalnie nie mamy, owszem chcielibyśmy uzyskać siły młode dobrze kwalifikowane w jak największej ilości, gdziekolwiekby one nabyły wiadomości i gdziekolwiekby wykazały swoje kwalifikacye.

Jeszcze była tu podniesiona sprawa nauki rolnictwa po seminaryach nauczycielskich i kursów fachowych.

Myśmy o tej sprawie w Sekcyi nie mówili, bo poziom tej nauki rolniczej nie jest tego rodzaju, aby sekcya rolnicza mająca na celu podniesienie wogóle rolnictwa i hodowli mogła uważać współpracownictwo seminaryów nauczycielskich za zbyt dalekо sięgające.

Na tych uwagach kończę moje przemówienie.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania.

Oprócz wniosków p. Referenta jest jeszcze wniosek odmienny dotyczący zastąpienia na razie weterynarzy oglądaczami bydła. Innych wniosków odmiennych nie ma.

Co do sprawy instruktorów ze studyum rolniczego uniwersytetu jagiellońskiego p. Sprawozdawca zgadza się na usunięcie tych wyrazów?

Sprawozdawca p. Dr. **Lewicki.** Zgadzam się.

Marszałek. Wobec tego będziemy głosować razem nad całością wniosków komisyi opuszczeniem ustępu o weterynarzach.

Kto przyjmuje wnioski komisyi z opuszczeniem ustępu o weterynarzach zechce powstać *(Większość)*. Są przyjęte.

Ks. Eiselt żąda, aby na razie weterynarzy zastąpić oglądaczami bydła. Kto ten wniosek przyjmuje, zechce powstać *(Mniejszość)*. Wniosek upadł.

Jest jeszcze wniosek ks, Mleczki aby na fermy przedewszystkiem wydzierżawiać grunta sierocińskie. Kto się oświadcza za tą myślą, zechce rękę podnieść *(Mniejszość)*. Wniosek upadł.

Przystępujemy do punktu piątego. „Czy i jakiego rodzaju inicyatywa Rad powiatowych byłaby wskazaną dla organizowania spółek rolniczych?“

Głos ma p. Sprawozdawca.

Dr. **Lewicki.** Szanowni Panowie!

Wysokie Zgromadzenie zwolni mnie może od obowiązku motywowania wniosku, o potrzebie i konieczności zakładania spółek rolniczych. Są to rzeczy tak zasadnicze, a zarazem tak elementarne, iż w tem Wysokiem Zgromadzeniu, sądze, byłoby rzeczą niestosowną przedstawiać wszystkie te okoliczności ekonomiczne, które nas do tego zmuszają, że wymienię np. tylko parcelacyę i t. d Dalszy postęp bez tworzenia spółek handlowych, rolniczych, magazynowych, mleczarskich, gorzelnianych itp. byłby wprost niemożliwy. Wzory państw zachodnich w tym względzie są nietylko w oczy, ale i w kieszeń bijące tak, iż nie możemy kwestyi tych obojętnie pominąć.

Przystępuję tedy wprost do odczytania odpowiedzi na pytanie piąte, które opiewa *(czyta)*. „Czy i jakiego rodzaju inicyatywa Rad powiatowych byłaby wskazaną dla organizowania spółek rolniczych?“

Odpowiedź sekcyi rolniczej na to pytanie opiewa jak następuje *(czyta)*.

„Rady powiatowe powinny popierać powstawanie spółek rolnych (produkcyjnych, magazynowych, handlowych i kredytowych), mających wyłącznie charakter ekonomiczny, bez jakiejkolwiek przymieszki politycznej. Poparcia tego powiat udzieli a) przez gwarancyę powiatową, b) bezpośrednią subwencyą, wszakże pod warunkiem, iż mu zastrzeżona zostanie kontrola nad czynnościami spółek. W tym celu należy utworzyć pośrednie ogniwo pomiędzy spółkami rolnemi miejscowemi oraz spółkami oszczędności i pożyczek, a patronatem przy Wydziale krajowym. Tem ogniwem pośredniem nie może być żadna inna instytucya tylko rady powia-

towe, które znając miejscowe stosunki, mogą lepiej niż kto inny ocenić potrzeby i rozwój spółek rolniczych miejscowych".

Marszałek. Czy żąda kto głosu do postawienia wniosku uzupełniającego? *(Nikt).* Jeżeli nikt głosu nie żąda, przystępujemy do głosowania. Kto się oświadcza za wnioskiem Komisyi, zechce powstać. *(Wszyscy powstają).* Wniosek został przyjęty jednogłośnie. Przystępujemy do odpowiedzi na punkt 6 i 9 kwestyonaryusza.

Głos ma Sprawozdawca Dr. Lewicki.

Sprawozdawca Dr. **Lewicki.** Szanowni Panowie! Nad pytaniem szóstem i dziewiątem, traktowanemi przez sekcyę łącznie, a które opiewają:

„Czy jest wskazanem tworzenie przy Wydziałach powiatowych składów nawozów sztucznych i narzędzi rolniczych oraz pośredniczenie Wydziałów przy sprzedaży produktów rolnych?" i

„Czy jest wskazanem, ażeby Wydziały powiatowe zajmowały się prowadzeniem przedsiębiorstw, jak np. wyroby z cementu i keramiczne?" rozwinęła się w sekcyi bardzo ożywiona dyskusya. W dyskusyi tej były reprezentowane dwa poglądy, dwa kierunki, a zwyciężył kierunek, który oświadczył się przeciwko tworzeniu składów i prowadzeniu przedsiębiorstw.

I znów proszę o pozwolenie niemotywowania tych odpowiedzi ze względu na to, iż są pytania dalsze, na które należy jeszcze odpowiedzieć, tudzież ze względu że jeszcze przyjdą inni Panowie referenci w bardzo ważnych sprawach, a nie chciałbym nadużywać cierpliwości Szanownych Panów. W razie ewentualnego zaatakowania odpowiedzi sekcyi, albo postawienia przeciwnego wniosku, to chętnie jestem gotów odpowiedzieć.

Obecnie przystępuję do odczytania odpowiedzi: *(czyta)*

„I) Rady powiatowe nie będąc firmami protokółowanymi, nie mając na celu ani produkcyi ani handlu, ani nie posiadając odpowiednich po temu funduszów, nie mogą zajmować się ani handlem ani produkcyą.

„II) W wyjątkowych tylko wypadkach, gdy niema w powiecie odnośnych spółek handlowych lub producyjnych, może być utrzymywaną przez Rady powiatowe składownia nawozów sztucznych i nasion, których kupno i sprzedaż jest tylko sposobem komisyjnym wskazane, bez ryzyka przedsiębiorcy i bez udzielania kredytu odbiorcom. W wyjątkowych wypadkach dla zaspokojenia nieodzownych potrzeb miejscowych w powiecie, może Rada powiatowa prócz pośrednictwa w zakupnie nawozów sztucznych i ziarna na siew prowadzić przedsiębiorstwa wyrobów z cementu, kręgów studziennych, wyrobów keramicznych, rurek drenarskich, dachówek lub cegły.

„W szczególności obowiązkiem jest Rad powiatowych—o ile tego nie czynią — powiatowe assocyacye rolnicze, przeprowadzić na przednowku, a szczególnie w czasie klęski elementarnej akcyę ratunkową.

„Głównie obowiązkiem będzie zakupywać środki żywności, ziarno na zasiew i paszę, chociażby nawet w drobnej ilości, aby zapobiedz wyzyskowi pośredników i tym sposobem przyczynić się do regulacyi cen w powiecie".

Marszałek. Odczytane przez p. referenta rezolucye tyczą się punktów szóstego i dziewiątego. Czy do tej kwestyi chce kto postawić wniosek uzupełniający? *(Zgłasza się do głosu więcej delegatów).*

Dr. **Lewicki.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Dr. Lewicki.

Dr. **Lewicki.** Szanowni Panowie!

Rozumiem i sam starałem się współdziałać w tym kierunku, ażeby obrad nie przedłużać, kwestye jednak zawarte w odpowiedziach są tak zasadnicze, iż zdałoby mi się wskazanem otworzyć nad niemi dyskusyę.

Ja jestem referentem myśli większości, ale wiem, że wielu jest zdania przeciwnego. Śmiem przeto prosić JE. Pana Marszałka, by wyjątkowo co do tych punktów raczył pozwolić na dyskusyę.

Marszałek. Głos ma p. Horodyński.

P. **Horodyński.** Szanowni Panowie! Mnie się zdaje, że wolno mówić każdemu, kto stawia osobny wniosek i specyalnego pozwolenia na to nie potrzebuje. Otóż korzystając z tego prawa oświadczam, iż tak, jak pierwsza część odpowiedzi sekcyi mi się podoba, tak druga część zupełnie nie odpowiada memu zapatrywaniu.

Mamy przecież instytucye specyalne, fachowe jak np. Oddziały Towarzystwa gospodarczego Zarząd powiatowych kółek rolniczych, który właśnie ma na celu zakładanie takich kółek tak, iż chyba w tym względzie, by tem zajmować się miały Rady powiatowe, wyjątku nie będzie. Po cóż więc obarczać wniosek balastem i niepotrzebnym dodatkiem, tj. słowami „w danym razie", kiedy „danego razu" nie będzie i nie powinno być, bo Rady powiatowe nie powinny się zajmywać handlem, tworzenie zaś spółek to jest rzecz, która z urzędu ma być powodowana, gdy społeczeństwo

samo, jeśli odczuwa potrzebę, wówczas powinno się zająć zakładaniem czy to towarzystw rolniczych, czy też kółek rolniczych. Dlatego też stawiam wniosek, by wniosek sekcyi o drugą część skrócić, czyli przejść nad nią do porządku dzienoego.

Marszałek. Głos ma p. Jakliński.

P. **Jakliński.** Szanowni Panowie!

Sądzę, że wniosek sam najlepiej przemawia przeciwko sobie, bo się sam sobie sprzeciwia.

Na początku bowiem wniosku, który odczytał p. Dr. Lewicki powiada, że Rady powiatowe nie są powołane do tego, ażeby się trudniły handlem lub produkcyą, następnie zaś widocznie musiał p. Dr. Lewicki zapomnieć o tem, co na początku powiedział, gdyż na końcu powiada, że Rady powiatowe winny zajmować się prowadzeniem przedsiębiorstwa rur betonowych, dachówek, cegły i t. d.

Jeśli Radzie powiatowej nie wolno trudnić się handlem, to tem samem nie powinna zajmować się żadnem przedsiębiorstwem. Z tego powodu jestem za tem, ażeby Rada powiatowa nie trudniła się ani sprzedażą nawozów sztucznych, ani zakładaniem przedsiębiorstw, ani wyrobem rur betonowych, rurek drenarskich, dachówek itd., itd.

Marszałek. Głos ma ks. Sandecki.

Ks. Sandecki. Duże Poważani Panowe!

Ja hodżu sia na wnesenie komisyi rilnyczoji i stawlaju wnesek dodatkowyj, szczoby pry kożdij Radi powitowyj buw skład narjadiw rilnyczych, szczoby w takich składach buw takij a takij młynok, takij a takij płużok i szczoby kożdyj gazda m h tii predmety na miscy pobaczyty, a nawit wypróbowaty.

Bo teper fabryki ne dajut na wypróbowanie, a koły pryszlut cinnyki, to takij hospodar ohladaje ti cinnyki, podywyt sia na obrazki, ałe taki ne kupyt.

Ne znaju jak Panowe se uważajete, ałe piśla moji hadki bułoby se duże dobre.

Bo do takoji Rady powitowoji pryjszłyby ajenty takich fabryk i tak buwby uderżenyj kontakt meż nymy a hospodaramy, kotoryby mały czerez toje dobre narjady rilnyczi.

Szczo do handlu sztucznym nawozom to dumaju, szczo toho ne potreba wwesty.

Marszałek. Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca Dr. **Lewicki.** Szanowni Panowie!

Co do spraw tu poruszonych możnaby polemizować. Ja sądzę, że nie jest tak zupełnie jasnem i pewnem, ażeby tam, gdzie nie mamy żadnych towarzystw rolniczych, ani oddziałów Towarzystwa gospodarczego, ani Zarządu powiatowych kółek rolniczych, ażeby tam wyjątkowo Rada powiatowa nie mogła zająć się na przednowku sprowadzeniem i sprzedażą ziarna pod zaslew. To przecież nie jest niemożliwem — przeciwnie, jest całkiem możliwe.

Jeśli ktoś z nas poczynił w tym kierunku doświadczenie, wie, że akcya taka dała nadzwyczaj korzystne wyniki. Przez sprowadzenie bowiem nie całego zapotrzebowania, ale kilku wagonów ziarna, jest się w stanie uregulować względnie zniżyć ceny ziarna, uchronić ludność przed wyzyskiem pośredników i umożliwić jej tańsze zakupywanie ziarna na zasiew.

Dlatego też obstaję przy tem, ażeby zasadniczo stanąć na stanowisku, jakie sekcya zajęła w pierwszej części swej odpowiedzi.

Jeśli z głosem p. Horodyńskiego można polemizować, to zupełnie jednak nie można polemizować z tem, co powiedział p. Jakliński. Bo ja, proszę Szanownego Pana Prezesa wychodzę z założenia, że z rozumowania wynika teza i antiteza; w rozumowaniu, a niestety i w życiu istnieją obok tezy także i wyjątki. Dlatego wcale nie zapomniał referent przy końcu, co powiedział na początku, bo w tym wypadku możnaby go było posądzić o coś więcej, aniżeli o brak pamięci.

I owszem referent doskonale pamiętał o tem, że życie ma obok zasad i wyjątki. Chociaż więc ani handel ani przemysł nie należy do Rady powiatewej, bo nie jest ona ani firmą protokołowaną, ani przedsiębiorstwem, to przecież Szanowny Panie Prezesie, bywają okoliczności, iż człowiek zresztą nie obowiązany do czegoś, musi to uczynić. A te okoliczności zachodzą wtedy, jeśli lud nawiedzają klęski elementarne, jeśli nadchodzi przednowek i gdzie nikogo niema do pomocy. Nie mówię, ażeby Rada powiatowa miała to robić tam, gdzie jest jakaś assocyacya, ale tam, gdzie nikogo niema i tam, gdzie cała ta akcya spada na sekretarza powiatowego przez starostwo delegowanego, to tak zasłużony prezes jak Szanowny Pan Prezes Horodyński, umiejący tak dobrze robić akcyę ratunkową, przyzna mi, że powinna to robić Rada powiatowa i jej marszałek.

Usprawiedliwiając się przed Szanownymi Panami z ciężkiego zarzutu, jaki mi zrobił Szanowny Pan Prezes Jakliński, a na który bynajmiej nie zasłużyłem, muszę się wnioskom przed chwilą postawionym

sprzeciwić i prosić o przyjęcie tych wniosków, które przez większość sekcyi zostały przyjęte.

Marszałek. Proszę p. referenta o odczytanie pierwszej części rezolucyi.

Sprawozdawca **Dr. Lewicki.** *(czyta)* „I) Rady pow. nie będąc firmami protokołowanymi, nie mając na celu ani produkcyi ani handlu, ani nie posiadając odpowiednich po temu funduszów, nie mogą zajmować się ani handlem ani produkcyą.

Marszałek. Kto ten ustęp przyjmuje zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty. Proszę o odczytanie ustępu drugiego.

Sprawozdawca **Dr. Lewicki.** (*czyta*): „II) W wyjątkowych tylko wypadkach, gdy niema w powiecie odnośnych spółek handlowych lub produkcyjnych, może być utrzymywaną przez Rady powiatowe składownia nawozów sztucznych i nasion, których kupno i sprzedaż jest tylko sposobem komisyjnym wskazane, bez ryzyka przedsiębiorcy i bez udzielania kredytu odbiorcom. W wyjątkowych wypadkach dla zaspokojenia nieodzownych potrzeb miejscowych w powiecie, może Rada powiatowa prócz pośrednictwa w zakupnie nawozów sztucznych i ziarna na siew prowadzić przedsiębiorstwa wyrobów z cementu, kręgów studziennych, wyrobów keramicznych, rurek drenarskich, dachówek lub cegły.

„W szczególności obowiązkiem jest Rad powiatowych — o ile tego nie czynią — powiatowe assocyacye rolnicze przeprowadzić na przednowku, a szczególnie w czasie klęski elementarnej akcyę ratunkową.

„Głównie obowiązkiem będzie zakupywać środki żywności, ziarno na zasiew i paszę, chociażby nawet w drobnej ilości, aby zapobiedz wyzyskowi pośredników i tym sposobem przyczynić się do regulacyi cen w powiecie".

Marszałek. Kto się oświadcza za drugą częścią rezolucyi, zechce powstać. *(Po obliczeniu)*. Jest głosów 36, proszę o kontrapróbę. (*Po obliczeniu*). Jest głosów 14.

Rezolucya sekcyi przyjęta.

Przystępujemy do następnego punktu kwestyonaryusza: „W jaki sposób możnaby poprzeć i przyspieszyć akcyę komasacyi i regulacyi gruntów".

Głos ma sprawozdawca p. Lewicki.

Sprawozdawca **Dr. Lewicki.** Szanowni Panowie! Pytanie siódme opiewa: (*czyta*) „W jaki sposób możnaby poprzeć i przyspieszyć akcyę komasacyi i regulacyi gruntów?"

Jakkolwiek byłoby bardzo zachęcającem, ażeby w tem Szanownem Zebraniu przypomnieć ustawę z r. 1899 wraz z instrukcyą z 1. kwietnia 1903 i wskazać na konieczną potrzebę współdziałania Wydziałów powiatowych w tym względzie, a to tem bardziej, że szereg paragrafów jak §§ 50., 51., 53., 68., 69. i 75. instrukcyi wprost żąda współudziału Wydziałów powiatowych przy akcyi komasacyjnej i jakkolwiek byłoby bardro wdzięcznem zadaniem poświęcić kilka uwag tej sprawie, która ma tak ogromną doniosłość w tych gruntach, ciągnących się paskami kilkumetrowymi, a stanowiącymi tak wielką przeszkodę w gospodarstwie, to już z tej części swego zadania musi referent zrezygnować.

Zwrócę tylko uwagę Szanownych Panów na drugą część tej ustawy; rozchodzi się tu o sprawę, która była dzisiaj po części przedmiotem daleko idących rozpraw, dla których ustawa o regulacyi gruntów ma ogromne znaczenie. Opierając się na wnioskach komisarza agrarnego, muszę skonstatować, że traci się prawie 4·6% przestrzeni z powodu nieuregulowanych gruntów. Kto zaś zna cenę gruntów i wie, jaki olbrzymi procent przestrzeni jest pokryty kretowiskami i miejscami spacerów gęsich, ten zrozumie jak wielkie zadanie spoczywa na tych, którzy mają prawo zająć się czynnie dążeniem do komasacyi.

Nie wchodząc w meritum tej niezmiernie doniosłej i interesującej sprawy, pozwolę sobie odczytać rezolucye, jakie komisya rolnicza, tym razem zdaje mi się, jednomyślnie uchwaliła: *(czyta)*

„1. Poparcie i przyspieszenie akcyi komasacyi i regulacyi gruntów jest obowiązkiem Rad powiatowych. Współdziałanie Wydziałów powiatowych objęte jest §§. 50., 51., 53., 68., 69. i 75. ustawy z 1. kwietnia 1903.

„W tym celu Wydział powiatowy winien rozwinąć czynność oświatową i agitacyjną przez urządzanie odczytów po gminach, obznajmianie ludności z dobrodziejstwem ustawy.

„2. Każdy powiat winien oznaczyć gminę typową o małej ilości mieszkańców a wielkiem rozdrobnieniu ziemi i w tej gminie starać się na wzór przeprowadzić najszybciej kamasacyę.

„3. Sekcya rolna nie może jednak powstrzymać się od wypowiedzenia uwagi, że ustawa z 9. grudnia 1899 jest wadliwa, zniechęcająca do wykonania i zauważa, że należy dążyć do takiej reformy ustawy

komasacyjnej, aby była przystosowana do naszych stosunków.

„4. W celu przyspieszenia zbyt powolnego tempa w wykonaniu ustawy uprasza się Wydział krajowy o takie pomnożenie sił technicznych oddziału agrarnego przy c. k. miejscowym komisarzu agrarnym, aby akcya komisaryatu mogła być równocześnie przeprowadzona w trzech gminach Galicyi wschodniej, środkowej i zachodniej, tak, aby korzyści komasacyi równocześnie mogły być w całym kraju uskutecznione".

Marszałek. Czy żąda kto głosu celem stawiania wniosków? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, przystępujemy do głosowania. Kto się oświadcza za rezolucyami sekcyi, zechce powstać. (*Wszyscy*).

Rezolucya przyjęta jednogłośnie.

Przystępujemy do punktu ósmego: „W jaki sposób mogłyby Rady powiatowe wpływać na rozpowszechnianie wyrobów przemysłu krajowego i rękodzielniczego, oraz jak ułatwiać nabywanie fachowego uzdolnienia do zawodu przemysłowego i rękodzieła?

Głos ma sprawozdawca p. Lewicki.

Sprawozdawca Dr. **Lewicki.** Na pytanie „W jaki sposób mogłyby Rady powiatowe wpływać na rozpowszechnianie wyrobów przemysłu krajowego i rękodzielniczego, oraz jak ułatwiać nabywanie fachowego uzdolnienia do zawodu przemysłowego i rękodzieła?" odpowiedzi sekcyi opiewają:

„Rady powiatowe mają obowiązek wpływać na rozpowszechnianie wyrobów przemysłu krajowego i rękodzielniczego, i winny ułatwiać nabywanie fachowego uzdolnienia do zawodu przemysłowego i rękodzieła przy użyciu całego szeregu środków wypróbowanych.

„1. Przez subwencyę dla krajowych szkół przemysłowych fachowych, gdzie one w powiecie istnieją, a przez staranie się o ich zakładanie tam, gdzie ich niema i ułatwianie im umieszczenia oraz rozdział stypendyów dla uczniów.

„2. Przez udzielanie stypendyów dla wyjątkowo uzdolnionych uczniów na umożliwienie im wyjazdu na kursy majsterskie.

„3. Przez poparcie assocyacyi, mających na celu poprawę przemysłu krajowego, a w pierwszym rzędzie przez poparcie usiłowań umiejętnej propagandy Towarzystwa Ligi pomocy przemysłowej.

„4. Przez obronę drobnego rękodzieła i przemysłu domowego przed szykanami władz podatkowych rujnujących wszelki przemysł domowy.

„5. Przez popieranie przemysłu krajowego przy dostawach publicznych. Przy dostawach publicznych dla władz samorządnych, powiatowych i gminnych przedewszystkiem uwzględniane być powinny wyroby przemysłu krajowego. Nie można też dopuścić, aby regulamin c. k. Rady przemysłowej dla dostaw publicznych był obowiązujący dla władz samorządnych, powiatowych i gminnych".

Dla objaśnienia dodam, że regulamin wyraża się o dopuszczeniu przemysłu krajowego w znaczeniu ogólno-austryackiem. Otóż gdyby nam to zastosowano przy naszych drogach i budowlach, bylibyśmy naturalnie bardzo pokrzywdzeni.

Marszałek. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, przystępujemy do głosowania. Kto się oświadcza za rezolucyami sekcyi, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Rezolucye są przyjęte.

Na tem załatwiliśmy wnioski sekcyi rolniczej, mamy jeszcze 4 wnioski sekcyi administracyjnej i 2 wnioski sekcyi finansowej.

Obecnie z powodu spóźnionej pory posiedzenie odraczam do godziny 5-tej popołudniu.

(Przerwa o godzinie 1. minut 48 popołudniu).

(Po przerwie — początek posiedzenia o godzinie 5. minut 20. popołudniu).

Marszałek. Posiedzenie odroczone otwieram na nowo. Przystępujemy do punktu dziesiątego: „Czy jest wskazanem urządzenie przy Wydziałach powiatowych biura porady prawnej dla włościan?

Głos ma sprawozdawca sekcyi administracyjnej p. Merunowicz.

(**Głosy**: Niema go w sali).

P. **Horodyński.** Jako przewodniczący sekcyi administracyjnej gotów jestem, jeżeli JE. p. Marszałek na to zezwoli, objąć referat w zastępstwie nieobecnego p. Sprawozdawcy.

Marszałek. Wobec tego udzielam głosu p. Horodyńskiemu w zastępstwie nieobecnego sprawozdawcy p. Merunowicza.

P. **Horodyński.** Na pytanie dziesiąte kwestyonaryusza: „Czy jest wskazanem urządzenie przy Wydziałach powiatowych biura porady prawnej dla włościan?" odpowiedzieć mogę imieniem Sekcyi: „Nie".

Marszałek. Czy nie ma nikt wniosku do postawienia?

P. **Karczewski.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Karczewski.

P. **Karczewski.** Szanowni Panowie! W powiecie jaworowskim, który zastępuję, jest od 4 czy 5 lat doradca prawny i porada prawna bardzo dobrze funkcyonuje. Dlatego nie byłbym tej myśli przeciwny.

P. **Kraiński.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Kraiński.

P. **Kraiński.** Szanowni Panowie! Ja w moim powiecie także tak robię i jeżeli się to robi gdzieindziej, to uważałbym to za bardzo pożądane, ale nigdybym nie był za tem, ażeby to nakładano na Rady powiatowe, jako obowiązek.

P. **Horodyński.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Horodyński.

P. **Horodyński.** Szanowni Panowie! Wobec tego, że się dyskusya w tej sprawie rozwinęła, muszę zaznaczyć, że kilku mowców zaznaczyło w sekcyi, iż się po powiatach udziela takiej porady prawnej. W naszym powiecie Zarząd powiatowych kółek rolniczych urządził taką poradę prawną, w innych powiatach także Zarząd powiatowych kółek rolniczych urządza biura porady prawnej. Dlatego byłbym tego zdania, że Wydziały powiatowe mogą tam, gdzie niema takiego biura, urządzać je, ale niema potrzeby nakładaniu musu w tym kieruku na powiaty.

Marszałek. Głos ma p. Gorayski.

P. **Gorayski.** Szanowni Panowie! Jestem zdania, że informacyi i wskazówek udzielać zupełnie prywatnie ma prawo każdy człowiek, ale uważam za rzecz bardzo trudną, ażeby biura powiatowe były zobowiązane dawać porady prawnej i wskazówki mieszkańcom powiatu.

Zresztą w sprawach sądowych udzielają wskazówek sądy, jest bowiem przeznaczony jeden dzień w tygodniu, w którym sądy ludności wiejskiej wskazówek udzielają.

W sprawach administracyjnych jest Wydział powiatowy w wielu wypadkach instancyą orzekającą i naturalnie nie może tego żaden urzędnik ani nikt wogóle wiedzieć, jaką w danej sprawie Wydział powiatowy poweźmie uchwałę, a każda porada jakaś stanowcza ze strony urzędnika, przesądzałaby właściwie uchwałę Wydziału powiatowego w tej sprawie. Tak samo często Wydział powiatowy jest tem ciałem, które daje informacye w pewnych sprawach władzom politycznym. A więc i w takiej sprawie naturalnie urzędnicy nie mogą w żaden sposób wiedzieć, jak tę sprawę rozstrzygnie Wydział powiatowy. Prędzej uszłoby to w sprawach wojskowych i podatkowych.

Wszelako w każdym razie obawiałbym się, Szanowni Panowie, ażeby się w urzędzie Wydziału powiatowego nie wywiązała pokątna adwokatura. (**Głosy**: Tak, tak). Bo to z jednej strony byłoby szkodliwe dla stron, z drugiej strony wpływałoby po prostu demoralizująco na urzędników. Dlatego jestem temu stanowczo przeciwny, nie wykluczając zresztą, co każdemu wolno, że jeśli ktoś przyjdzie ot tak na pogadankę, to można mówić z nim co się komu podoba i otrzymać poradę w jakiej sprawie, ale to nie obowiązuje nikogo do dawania informacyi prawnych.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu w tej sprawie? *(Nikt).* Ponieważ nikt głosu nie żąda i właściwy Sprawozdawca komisyi administracyjnej dla tej sprawy p. Merunowiczjest już obecny, przeto udzielam głosu p. Merunowiczowi.

Sprawozdawca p. **Merunowicz.** Szanowni Panowie!

Wczoraj podczas obrad w sekcyi była rzeczywiście bardzo krótka rozprawa nad tym punktem programu, bo wszyscy uczestnicy zebrania jednomyślnie oświadczyli się w tym kierunku, w jakim obecnie czcigodny p. Rogayski, tj. że pożytek z takiej porady prawnej byłby mały, a odpowiedzialność moralna Wydziału powiatowego wielka za konferencye prowadzone ze stronami.

Byłaby to wielka pokusa dla urzędników, a ktoś wyraził drastycznie, że byłoby to „uprzywilejowane biuro pokątnej adwokatury“. Z tych wszystkich powodów uznano za niezgodne ze stanowiskiem Wydziału powiatowego udzielanie ludności porady prawnej i jednomyślnie oświadczyła się cała Sekcya za tem, ażeby na to pytanie Wydziału krajowego odpowiedzieć przecząco.

Marszałek. Przystępujemy tedy do głosowania. Kto się oświadcza za odpowiedzią Sekcyi, zechce rękę podnieść. *(Wszyscy).* Odpowiedź jednomyślnie przyjęta. Przystępujemy do punktu 11-tego: „Czy siłami finansowemi powiatów mogłyby powstać domy zaopatrzenia i wychowania (schroniska) sierot i opuszczonych dzieci, oraz domy ubogich; jakie kategorye funduszów powiatowych i gminnych miałyby być na to użyte, czy też byłoby właściwiej tworzyć je siłami pewnych grup gminnych; wreszcie

w których powiatach i miejscowościach mogłyby być urządzone?

Głos ma sprawozdawca p. Wisłocki.

Sprawozdawca p. **Wisłocki.** Szanowni Panowie!

Punkt 11-ty programu obrad uważać należy za najważniejszy ze wszystkich, a to nie tylko ze względu na swój ogólnoludzki, filantropijny charakter, ale dlatego, że jest to jedna z kwestyi co do której zjazd wykaże rezultat najdodatniejszy, jeśli nasze narady głośnem echem zabrzmią po kraju.

Czas już najwyższy zmyć tę ohydną plamę społeczeństwa, usunąć nędzę dzieci bezdomnych, nędzę nieletnich, którzy tułają się po ulicach, nocują po straganach, a w zimie w kryjówkach piwnic, a czerpiących edukacyę przed drzwiami szynków przedmiejskich, tę plamę społeczeństwa, która stwarza tylu włóczęgów i zbrodniarzy w naszym kraju.

Sądzę, że tu nie chodzi tylko o obowiązek honoru, o dzieła chrześcijańskiej caritas ale o spełnienie obowiązku społeczeństwa, którego zaniedbanie nazywa etyka katolicka ciężkim grzechem.

Nie ma się co długo namyślać musimy stanowczo uznać, że każdy powiat powinien mieć schronisko dla swoich opuszczonych.

Co do historyi tej sprawy i co do traktowania jej za granicą ośmielam się powołać na treść mowy p. posła Brunickiego wygłoszonej w Sejmie na posiedzeniu dnia 11. września 1908. w której to mowie znajdują się w tej kwestyi dokładne daty statystyczne, aż do kongresu ochrony dziecka w r. 1907., który to kongres ze systematycznością niemiecką zebrał w gruby tom wszystkie w tej kwestyi możliwe dane odnoszące się do opuszczonych od niemowląt aż do starszych dzieci opuszczonych.

U nas w kraju kwestya ta zupełnie nową nie jest i z chlubą powiedzieć możemy, że u nas z inicyatywy prywatnej wytworzyły się rodzime typy takich schronisk dla opuszczonych dzieci, typy takie, co do których zagranicy przyjdzie nas naśladować.

Typy te odznaczają się swą prostotą i taniością, a więc, są to zakłady takie, które mają dla nas wartość nieocenioną.

Dwa są typy rodzime tych schronisk.

Pierwszy z nich to system ks. Markiewicza założony w Miejscu Piastowem. Historya tego zakładu o ile mi pemięć dopisuje jest nastepującą:

Ksiądz Markiewicz, proboszcz w Miejscu Piastowem powziął myśl zaopiekowania się sierotami na wzór księdza Bosco, który dawnemi czasy we Włoszech, zbierał koło siebie chłopców ulicznych dzielił się z nimi wyżebranym chlebem i karmił ich słowem Bożem.

Założył więc ks. Markiewicz najprzód u siebie na plebanii schronisko, które obejmuje około 20 morgów, a ponadto założył stowarzyszenie „Powściągliwość i praca“, złożone przeważnie z młodzieży, młodych entuzyastów, wśród których zyskał dzielnych współpracowników.

Zebrało się tam koło niego dużo biedy nietylko z bliższych okolic, ale i z dalszych bo jak słyszałem nawet z Królestwa. Co do jednych pomagały gminy, co do innych, to ci się tak bezpłatnie utrzymywali ziemniakami i kaszą. Mówiono różnie, o tym zakładzie a nawet w konsystorzu mówiono, że ks. Markiewicz zagłodzi i zamrozi swoich wychowanków.

Jednakże nie zamroził ich tam i nie zagłodził, lecz wśród tej biedy i trudu zawsze w zdrowej atmosferze miłości chrześcijańskiej wychował tych opuszczonych na dzielnych ludzi i bardzo pożytecznych dla społeczeństwa.

Tak z niczego mogą powstać pod tchnieniem miłości chrześcijańskiej wielkie dzieła!

Przed 2 laty, gdy zwiedzałem Miejsce Piastowe zakład posiadał już ogromny murowany dom dwupiętrowy, drugi duży dom drewniany, i szczątki trzeciego, który się spalił na plebanii. A wszystko tam było wzorem pracy czerstwej, chociaż chłopcy chodzili boso i byli źle odziani.

Później, a może i wtenczas powstała filia w Pawlikowicach a to przy pomocy pożyczki zaciągniętuj w powiatowej Kasie oszczędności w Wieliczce i przy pomocy ofiarności zamożniejszych jednostek. Kierownikiem tej filii był jeden z wychowanków ks. Markiewicza.

Oprócz tego słyszałem, że ks. Markiewicz założył w Galicyi wschodniej jeszcze jedną filię a może jeszcze i więcej.

Zaletą systemu ks. Markiewicza jest jego nadzwyczajna prostota i taniość.

Najzdolniejszych wychowanków wychował ks. Markiewicz na księży, i to jest także jego zasługa, gdyż, jak wiemy, społeczeństwo nasze, chociaż bardzo pobożne, nie może wydać odpowiedniej ilości księży. Innych wychowanków kształcono na rzemieślników albo na rolników.

Drugi typ rodzimy zakładów dla sierót to są t. zw. gniazda sieroce.

Pomysł wyszedł od p. Jeżewskiego, naszego rodaka z Królestwa.

System ten polega na tem, że na gospodarstwie wiejskiem 20 do 30 morgowem ze skromnymi budynkami, osadza się inteligentną i uczciwą rodzinę włościańską i powiększa się tę rodzinę kilkunastu do 20 sierotami różnego wieku. Cała ta gromadka stanowi jedną rodzinę i pracuje wspólnie pod kierunkiem głowy rodziny — gospodarza.

Kilka takich gniazd razem ma jedną nauczycielkę z odpowiednią kwalifikacyą, która przebywając od czasu do czasu na gnieździe uzupełnia braki wychowania sierót tam umieszczonych.

W Galicyi jest już kilka gniazd sierocych, powstałych z prywatnej ofiarności i zdaje się, że funkcyonują dobrze.

Koszta całkowitego wyposażenia gniazda sierocego obliczono na około 40.000 kor. Obliczenie to jeżeli nie za wysokie, to z pewnością nie za niskie, a rzecz ta jest stanowczo trudna do przeprowadzenia, bo jak powiedziałem, należy zakupić 20 do 30 morgów ziemi i założyć zwykłe budynki, a później samo społeczeństwo dopomoże. Później taki zakład jak twierdzą sam się już utrzymać potrafi.

Dzięki Bogu więc obecnie nie potrzebujemy już łamać sobie głowy w jaki sposób zakładać schroniska dla sierót w kraju, a chcąc odpowiedzieć na dotyczące pytanie kwestyonaryusza, czy można stworzyć takie domy zaopatrzenia wystarczy wskazać na Miejsce Piastowe.

Tak powstają wielkie dzieła pod tchnieniem miłości chrześcijańskiej.

Pesymistów można zapewnić, że po krótkim czasie zdumieni będą skutkami, które zresztą nie ludzkim usiłowaniom, lecz Wyższej nad nami woli przypisać należy.

Przechodząc do zestawienia wyników wczorajszej dyskusyi konstatuję, że postawiono cztery wnioski, a mianowicie p. br. Brunickiego, ks. Eiselta, p. Kraińskiego i mój.

Wszystkie te wnioski odpowiadają twierdząco na odnośne pytanie kwestyonaryusza, różnią się zaś tylko co do szczegółów, co do punktu zapatrywania. Nie trudno zresztą ująć te wszystkie wnioski w jedną rezolucyę.

Co do funduszów na założenie schronisk to o ile na prędce skombinować mogłem, składać się one powinny z następujących źródeł.

1) Z datków ludzi zamożniejszych w powiecie i składek w całym powiecie na ten cel przeprowadzonych;

2) z połączenia istniejących już prawie w każdym powiecie funduszów na pokrewne cele dobroczynne legatów na ochronki itp. W znacznej mierze nie wprowadzonych jeszcze w życie, z funduszów na cele dobroczynne mniej aktualne w zarządzie Wydziałów powiatowych złożonych których przeznaczenie zmienićby można;

3) z subwencyi udzielonej przez Radę powiatową i wszystkie gminy na inicyatywę Rad powiatowych;

4) z subwencyi krajowych i rządowych o które zbiorowo dla wszystkich powiatów postarać się należy.

5) z funduszów ubogich w gminach, o ile takowe na inne cele nie są konieczne. i z nadwyżek kas sierocych, grzywien itp.;

6) z zaciągnąć się mających pożyczek w instytucyach kredytowych publicznych, których amortyzacyę na dłuższy czas rozłożyć można.

Tutaj zauważyć należy, że powiaty nie potrzebują się obawiać zbytniego obciążania temi pożyczkami, gdyż zakłady takie raz założone rozwijają się dobroczynnością publiczną. W ten sposób może każdy powiat dojść do założenia schroniska dla sierót.

Co do sposobu formalnego wprowadzenia w życie instytucyi dla sierót należy w łonie Rad powiatowych i pod ich patronatem utworzyć osobne komitety z przybraniem członków z poza grona Rad powiatowych w porozumieniu z istniejącemi w każdym prawie powiecie stowarzyszeniami rad opiekuńczych i towarzystwami nad opuszczonemi dziećmi, albo przy utworzeniu stowarzyszeń na podstawie ustawy z r. 1873.

Co do miejsca założenia tych schronisk należałoby takowe zakładać na wsi, jako w atmosferze zdrowszej, w pobliżu miast powiatowych.

W odpowiedzi na punkt 11-ty kwestyoneryusza należy Wydziałowi krajowemu przedłożyć wedle wytycznych, które tu dotknąłem w mojej mowie operat, wytyczne te przezemnie tu przedstawione odpowiadają wnioskom wczoraj przeprowadzonej dyskusyi z tą rezolucyą, iż (*czyta:*) „Zjazd delegatów oświadcza się gorąco za jak najrychlejszem wprowadzeniem w życie schronisk dla sierót rodzimego typu we wszystkich powiatach kraju".

Tutaj zauważyć należy, że oprócz schronisk dla sierót, należałoby w kraju założyć jak najprędzej jeden zakład poprawczy dla małoletnich przestępców, których oczywiście w schroniskach z innemi sierotami mięszać nie można. Nie jest to

zresztą nowe, gdyż, o ile wiem, akcya w tym kierunku jest w toku, i nasze najwyższe autonomiczne władze niezawodnie w niedługim czasie sprawę tę załatwią.

Ze względu, iż kwestya ta jest natury filantropijnej i odmienna od innych kwestyi w kwestyonaryuszu poruszonych, dalej, iż wprowadzenie jej w życie nie jest ostatecznie zawisłe od losu obrad, ośmieliłbym się postawić wniosek, by już dzisiaj od Zjazdu delegatów udzielić wszystkim Wydziałom powiatowym operat w tej sprawie z powyższą rezolucyą i z zawezwaniem, a względnie prośbą, by ten operat, a względnie rezolucyą wzięły pod rozwagę i wedle swego uznania rozpoczęły akcyę.

Dodam, iż te wszystkie zakłady musiałyby być prowadzone w duchu ściśle katolickim, ale na szczęście tego zastrzegać u nas w uraju nie potrzeba, bo to się samo przez się rozumie.

Marszałek. Jak właściwie opiewa rezolucya przez sekcyę uchwalona? Co właściwie sekcya przedstawia Zjazdowi formalnie?

Sprawozdawca Dr. **Wisłocki.** Rezolucya Sekcyi opiewa tak *(czyta)*: W odpowiedzi na punkt 11-ty kwestyonaryusza należy Wydziałowi krajowemu przedłożyć cały operat, który lepiej jeszcze według powyższych zasad opracować należy z tem, że Zjazd delegatów oświadcza się gorąco za jak najrychlejszem wprowadzeniem w życie schronisk dla sierót rodzinnego typu we wszystkich powiatach kraju".

Marszałek. Głos ma p. Kraiński.

P. **Kraiński.** Szanowni Panowie!

Kwestyonaryusz nie ogranicza się tylko do schronisk dla sierót, ale wspomina także o domach dla ubogich. Kwestya była tak postawiona i na sekcyi tak traktowana, i jedna i druga sprawa to kwestye piekące naszej administracyi. Zadziwia mnie tedy że p. referent, który tak ładnie rzecz opracował, o tej drugiej myśli, tyczącej się starców i kalek nie wspomniał, chociaż i w kwestyonaryuszu i we wczorajszej naszej dyskusyi była poruszona.

Dlatego pozwalam sobie postawić następujący wniosek:

„Każdy powiat autonomiczny jest obowiązany założyć na potrzeby gmin w powiecie położonych domy ubogich i sierót opuszczonych.

Do tego celu powinny się powiaty starać o użycie funduszów grzywien.

W drodze ustawodawczej należy się postarać, aby te fundusze, które przechodzą do funduszu lokalnego gminnego przechodziły do funduszu grzywien powiatowego utworzyć się mającego.

Na razie winienby Wydział krajowy zawezwać powiaty, aby zakładały domy przytułku dla starców, kalek i sierót".

Marszałek. Sądzę, że należy rezolucyę p. Wisłockiego rozumieć w ten sposób, iż będą to robić Rady powiatowe. Pozwalam sobie jednak zrobić uwagę, że obecne zebranie ma postanowić to, co mają robić Rady powiatowe; musimy bowiem pamiętać o punkcie wyjścia, a punktem wyjścia jest obmyślenie pogłębienia i rozszerzenia działalności Rad powiatowych, nie zaś zastanawianie się nad tem, co ma robić ktoś trzeci; nie zastanawiamy się bowiem nad tem, co ma robić ktoś inny, ale co mają robić Rady powiatowe. Zastanawianie się nad tem, co ma robić ktoś inny, nie należy w tej chwili do nas przynajmniej formalnie, bośmy się nie na to tutaj zeszli. Rozumie się, że jest to wezwanie do Rad powiatowych, a nie do całego świata.

Mówię to zaś dlatego, gdyż nie ma tego we wniosku formalnym. Tak ja to rozumiem. Uważam za swój obowiązek, niejako interpretować ten wniosek, zwracam bowiem uwagę, iż Zjazd chybiłby swego celu, gdyby się zastanawiał nad tem, co mają robić inne czynniki; zastanawianie się nad tem, co mają inni robić nie jest rozszerzaniem, ani pogłębianiem działalności Rad powiatowych.

Głos ma p. Wisłocki.

Dr. **Wisłocki.** W rezolucyi pomieściłem ustęp, że ma być w tej sprawie wypracowany operat, rezolucyą bowiem nie mogą być wszystkie odpowiedzi objęte, gdyż musiałaby wypaść w bardzo długiej formie. W rezolucyi zamieściłem, że cały operat zostanie udzielony tak Wydziałom jak i Radom powiatowym. W operacie tym właśnie na wszystkie pytania kwestyonaryusza należy odpowiedzieć, a w szczególności co do tego, co mają Rady powiatowe robić. Zamieściłem w tym operacie taki ustęp, że w łonie Rad powiatowych i z inicyatywy tychże, pod ich patronatem miałby powstać osobny Komitet, ponieważ same Rady powiatowe byłyby ciałem zaciężkiem, jakkolwiek złożonem z osób najchętniejszych dla przeprowadzenia sprawy. Komitet byłby zależny od Rad powiatowych i pod ich kierunkiem.

Marszałek. Czy wniosek p. Kraińskiego należy uważać za jeden z wnioskiem p. Wisłockiego.

P. **Kraiński.** Mój wniosek wczorajszy i rezolucya w tym kierunku postawiona były apelem do Rad powiatowych, ażeby w swoich okręgach tego rodzaju zakłady dla starców, kalek i sierót utworzyły.

Marszałek. Głos ma p. Budzyn.

P. **Budzyn.** Już w kilku Radach powiatowych objawiono zdanie, że należy niemal w każdym powiecie założyć szkołę gospodyń wiejskich. Szkoła gospodyń wiejskich musi składać się z pewnego gospodarstwa. Ponieważ tutaj p. referent Wisłocki wspomniał, że zakład dla sierót wedle jego planu powinien składać się z pewnego gospodarstwa, ja byłbym zdania, ażeby połączyć na takiem gospodarstwie te 2 rzeczy i szkołę gospodyń wiejskich i zarazem schronisko dla sierót. Przypuszczam, że byłoby to z korzyścią moralną i materyalną.

Mógłby mi ktoś zarzucić, że jeżelibyśmy w takiem schronisku wychowywali chłopców razem z dziewczętami na gospodynie wiejskie, to może nie wpływałoby to bardzo dodatnio na stronę moralną. Ja jestem jednak innego zdania.

Przypuszczam, że dziecko-sierota w takim zakładzie nie powinno być dłużej, aniżeli do 15 roku życia, dlatego, że już od 15. r. życia takie dziecko powinno iść pracować dla siebie czy to do warsztatu, czy do szkół zależnie od swoich zdolności. Szkoła gospodyń wiejskich zyskałaby na tem bardzo dużo, bo te dziewczęta, mając odnośne gospodarstwo dla dzieci-sierót, mogłyby dla nich pracować i uczyć się pracy. Równocześnie zaś nauczyczycielka, którąby wychowywała dziewczęta na gospodynie wiejskie mogłaby zawiadywać i prowadzić moralnie sieroty.

Przypuszczam, że rzecz taka dałaby się wspólnie pogodzić i wydałaby dobre owoce. Wobec tego proponuję rozszerzenie wniosku p. Referenta, a mianowicie ażeby w każdym powiecie założyć wspólnie jeden zakład dla sierót i szkołę dla gospodyń wiejskich.

Marszałek. Głos ma p. Niewiadomski.

P. **Niewiadomski.** Ja zwracam uwagę, że funduszem ubogich nie dysponują Wydziały powiatowe, tylko to jest własność poszczególnych gmin, trzebaby tedy od Rad gminnych zasięgnąć uchwały, ażeby tego funduszu na wskazane tu cele użyć można. Podobnie co do grzywien sądowych i innych, które wpływają też do funduszu miejscowego ubogich a które w wielu powiatach Rady powiatowe lokują na książeczki Kasy oszczędności a które nieraz są znaczne należałoby starać się o skłonienie gmin, by część tych funduszów lub cały przeznaczały na cel wybudowania takich schronisk.

Marszałek. Głos ma ks. Sandecki.

Ks. **Sandecki.** Zaki zistanut wwedeni sesi domy opiki syrit w powitach dumaju, szczo duże harno zaradyłoby sia tij nuździ syrit i tomu opuszczeniu, kołyby Rady opikuńczi dobre swoji funkcji spowniały. Do teper tak sia szcze ne dije a bohato sudiw do teper szcze ne wprowadyły toho w diło.

Ne choczu prodowżaty dyskusyi dowszim motywowaniem bo se ricz Panam nadto zwisna ale stawlaju rezolucju szczoby Zibranie prosyło Wydił krajewyj szczoby widnis sia do p. Prezydenta sudu wyższoho szczoby wydaw pryporuczenie pidwładnym sudam szczoby bezprowołoczno wprowadyły w swoich hromadach taki Rady opikuńczi.

Do teper je nawit ciłkom pryrodno szczo takij mołodyj sudja abo nawit i starszyj jesły maje wyznaczyty opikuna, to bere perszoho lipszoho z kraju i łuczaje sia szczo takim opikunom postanowyt' pijaka abo czołowika nemoralnoho. Otże Rady opikuńczi wskazuwałyby takich widpowidnych ludej.

Marszałek. Głos ma p. Dydyński.

P. **Dydyński.** Temu kilka lat Prezydyum wyższego Sądu krajowego przypowniało Sądom powiatowym tworzenie takich Rad sierocych i ta akcya wskutek polecenia Prezydyum jest na najlepszej drodze. Zależy to tylko od miejscowych czynników, które wchodzą w Rady sieroce, bo często wskutek wielkiej apatyi nic zrobić nie można.

Marszałek. Głos ma p. Chlamtacz.

P. **Chlamtacz.** Do kwestyi poruszonej przez ks. Sandeckiego dodaję, że w zachodniej Galicyi również reskrypt taki przez prezydenta Sądu wyższego został wydany i naczelnicy sądów bardzo energicznie i chętnie zajęli się tą sprawą, lecz gminy dotychczas dość są oporne temu i nie chcą się tem zająć. Być może że jedną z przyczyn jest to, że zaraz postąpiono wedle systemu naszego biurokratycznego i tyle druków dano temu ojcu sierót, że on się prze-

łąkł tego i odrazu w sądzie opiekę składał mówiąc że nie da rady. Gdyby ta sprawa była troszeczkę uproszczoną i więcej załatwianą na jakiejś pogawędce a nie za pomocą ogromnego szematu druków, to możeby to lepiej szło.

Pozwolę sobie także zwróciò uwagę, że te typy takich sierocych schronisk o których p. referent mówił a mianowicie na wzór schronisk ks. Markiewicza, a potem gniazda sieroce, że te gniazda sieroce dotychczas choć założone, niestety nie wszędzie dobrze się udają. Mianowicie założone ofiarnością prywatną pod Przemyślem takie gniazdo sieroce niestety nie idzie, mimo że ofiarodawczyni wszelkich sił dokłada aby pchnąć rzecz naprzód, ciągle są mankamenty, kosztuje to bardzo dużo, a pożytku jest nie wiele. Otóż trzeba zdaje mi się, żeby społeczeństwo wytworzyło jeszcze ten typ tych opiekunów, bo najwięcej na tem rzecz chroma, że nie można znaleść odpowiednich ludzi którzy uważają dotychczas to więcej jako dobre utrzymanie dla siebie niż jako rodzaj poświęcenia. Sądzę też że w rezolucyi należałoby też wspomnieć i o istniejących choć o trochę odmiennym typie ochronkach, które bądź co bądź u nas spełniają znakomicie swoją misyę. Tam gdzie one w powiatach egzystują byłoby bardzo wskazanem, ażeby Rady powiatowe w miarę możności subwencyonowały te ochronki, które choć nie wychowują sierót a tylko chwilowo dzieci opuszczone lub nie mające opieki rodziców przytulają, jednak mają cel zbliżony, więc należy je subwencyonować.

Marszałek. Przypominam Panom, że należy mieć przed oczyma pytanie czy siłami finansowemi powiatów mogłyby powstać domy zaopatrzenia i wychowania sierót oraz domy ubogich i że na to pytanie oczekujemy odpowiedzi.

Głos ma ks. **Mleczko.**

Ks. **Mleczko.** Miałem właściwie zabrać głos w innym kierunku, ponieważ jednak JE. p. Marszałek skierował mnie na inne tory, więc zwrócę tylko na to uwagę, że należy się ile możności trzymać typu zakładu w Pawlikowicach. W ostatnich czasach czytałem o takim bardzo postępowym zakładzie angielskim w Abbotswood a przedtem broszurkę Sypniewskiego opisującą dokładnie zakład w Pawlikowicach i zdziwiłem się tem, jak dokładuie jeden zakład i drugi co do urządzenia zgadzają się ze sobą tak dalece, że mnie jako Polaka napełniło to dumą, że gdy w Anglii dopiero w roku 1900. urządzono taki zakład i teraz Europa bierze sobie go za typ wzorowy, to w Pawlikowicach już znacznie przedtem taki zakład istniał. My tedy nie potrzebujemy oglądać się za stworzeniem nowych typów gdy mamy tak doskonały typ do którego każdy kto go poznał odnosi się z całą sympatyą.

Jednakże jeżeli jest mowa o urządzeniu zakładu sierocego tego typu jak w Pawlikowicach, to w takim razie fundusze powiatowe w żaden sposób nie wystarczyłyby aby w każdym powiecie taki zakład założyć, tem bardziej, że nie byłoby potemu potrzeby, bo w każdym powiecie znajduje się sierót i takich opuszczonych dzieci może kilkadziesiąt a te zakłady są obliczone na większą liczbę, więc raczej należałoby tworzyć zakłady na któreby funduszami przyczyniało się kilka powiatów. W ten sposób wspólnemi siłami dałoby się ograniczyć i uprościć administracyę, uczynić ją tem samem tańszą i w ten sposób tę kwestyę, rozwiązać.

Marszałek. Głos ma p. Smolecki.

P. **Smolecki.** Ten fundusz ubogich według dotychczasowej praktyki jest często gęsto dość marnowany, przechodzi tak niespostrzeżenie, nie ma śladu z niego Otóż proponuję, ażeby zanim ustawowo może być pewien procent z tego funduszu ubogich przeznaczony na te właśnie cele, na takie domy ubogich lub sierót, ażeby wystosować apel do Rad powiatowych, by pewien procent tych grzywien na te cele przeznaczyły. Jest to możliwe, a wiem o tem z praktyki w naszym powiecie, gdzie taki apel w ostatnim właśnie roku przyniósł koło 11.000 koron.

W każdym powiecie dałby się zebrać pewien fundusz taki choćby nie odrazu ale przez pewien szereg lat, tak, że w każdym powiecie taki zakład dla ubogich czy sierót mógłby być utrzymany.

Marszałek. Głos ma p. Thullie.

P. **Thullie.** Punkt 11-ty kwestyonaryusza zawiera pytanie, czy siłami finansowemi powiatów mogłyby powstać domy zaopatrzenia i wychowania sierót i opuszczonych dzieci oraz domy ubogich. Otóż nie wdając się w dłuższe motywowania sądzę że na to pytanie co do sił wyłącznie powiatowych, można odpowiedzieć tylko przecząco. Przynajmniej ja jestem tego zdania i takbym odpowiedział a dodałbym na tomiast ustęp: „Zjazd delegatów Rad powiatowych wyraża zdanie, iż Rady powiatowe powinny wziąć inicyatywę w tworze-

niu tego rodzaju zakładów, a co do funduszów Rady powiatowe powinny się starać spowodować gminę do uchwalenia na ten cel części lub całości tak zwanego funduszu ubogich. Także powiedziałbym że możnaby spowodować gminę do ofiarowania części z procentów kas pożyczkowych, zaś powiat przyczyniłby się do takich zakładów pewną kwotą corocznie do budżetu wstawianą.

Co zaś do typu, miejscowości i innych, to zdaje mi się należy pozostawić każdej Radzie powiatowej, każdemu komitetowi jeśliby się jaki w powiecie zawiązał do uchwały, jak będzie najłatwiej dojść do celu.

Marszałek. Zwracam uwagę Panów, że sami uchwaliliście iż dyskusya o tyle tylko jest możliwa, o ile kto chce postawić wniosek albo poprawkę, jeżeli więc kto z Panów żąda głosu, tem samem zaciąga dług w obec Zgromadzenia że musi postawić poprawkę lub wniosek.

Głos ma p. **Merunowicz.**

P. **Merunowicz.** Stosując się do wezwania JE. p. Marszałka pozwolę sobie zaproponować następującą rezolucyę: „Zjazd oświadcza, że gdy ustawowo jest obowiązkiem gmin opiekować się swoimi ubogimi, Rady powiatowe mogą i powinny wspierać zakładanie domów zaopatrzenia dla sierot i opuszczonych dzieci, oraz domy ubogich, pośrednio przez odpowiednie zużytkowanie gminnych funduszów ubogich, jakoteż dobroczynności prywatnej. Wyłącznie siłami finansowemi powiatów takie zakłady utrzymywane być nie mogą.

Marszałek. To jest jeden wniosek. Wniosek p. referenta jest inny. Proszę zarazem p. Kraińskiego ażeby swój wniosek odczytał.

P. **Kraiński.** Wniosek mój opiewa następująco:

„Każdy powiat autonomiczny jest obowiązany założyć na potrzeby gmin w powiecie położonych domy ubogich i sierót opuszczonych. Do tego celu powinny się powiaty starać o użycie funduszu grzywien. W drodze ustawodawczej należy się postarać pro futuro, ażeby te fundusze które przychodzą do funduszu lokalnego gminnego, przychodziły do funduszu grzywien powiatowego, utworzyć się mającego. Na razie Wydział krajowy winienby zawezwać powiaty aby zakładały domy przytułku dla starców, kalek i sierót.

P. **Jakliński.** Stawiam wniosek zamknięcia dyskusyi.

Marszałek. Jest wniosek zamknięcia dyskusyi. Kto się z nim zgadza zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty. Głos ma referent p. Wisłocki.

Sprawozdawca p. **Wisłocki.**

Przystępuję do stylizacyi wniosku p. Merunowicza z tem, ażeby dodać słowa: „Zjazd przyjmuje za zasadę, że każdy powiat taki zakład dla sierót posiadać winien“.

P. **Merunowicz.** Proszę opuścić wyraz: „taki“. — Wniosek tedy brzmi:

„Zjazd oświadcza, że gdy ustawowo jest obowiązkiem gmin opiekować się swoimi ubogiemi, Rady powiatowe mogą i powinny wspierać zakładanie domów zaopatrzenia dla sierót i opuszczonych dzieci, oraz domy ubogich, pośrednio przez odpowiednie zużytkowanie gminnych funduszów ubogich, jakoteż dobroczynności prywatnej. Wyłącznie siłami finansowemi powiatów takie zakłady utrzymywane być nie mogą“.

Dr. **Momidłowski.** Czy mają to być zakłady powiatowe, czy gminne?

P. **Merunowicz.** Pan Dr. Momidłowski podnosi kwestyę czy mają być te domy powiatowe czy gminne. Ja sądzę że może to być tylko zbiorowo. Chybaby wielkie miasta mogły założyć taki zakład same, a w powiecie mogą być tylko zbiorowe przez składanie sił finansowych powiatowych i gminnych i dobroczynności prywatnej. Mam przed oczyma wzór powiatu sokalskiego który według mnie jest jako typ bardzo godny naśladowania, bo jest praktyczny, wzorowo urządzony, bardzo pożyteczny, świetnie funkcyonuje a tanio kosztuje stosunkowo, i tylko w ten sposób powstał że bardzo szczęśliwie skombinowano tam współudział gmin wszystkich które skłoniono do tego że pewien procent funduszu z kar przeznaczano stale na utrzymanie tego zakładu, dalej powiat daje dotacyę a wreszcie jest dobroczynność prywatna, która się nie ogranicza tylko do datków pieniężnych, lecz i datków w naturze. To jest zdaje mi się najszczęśliwszy typ takiego powiatowego przytuliska dla ubogich. Jestto jedna z piekących potrzeb społecznych naszego kraju dlatego, że te tragedye jakie się dzieją z tymi ubogimi ludźmi, którzy nie mają utrzymania a nie mogą zapracować na siebie, których gdy przyjdą na łaskę gminy odsyła się od numeru do numeru, te się nie dadzą opisać po prostu. Takich nieszczęśliwych ludzi jest tysiące, więc jest jednym z obowiązków Rad powiatowych przecież w tym kierunku coś zrobić.

Mamy piękne wzory, słyszę że i w Złoczowie jest taki zakład, taki typ jaki stworzył p. prezes Kraiński w powiecie sokalskim zdaje mi się zasługuje na to, ażebyśmy na niego zwrócili uwagę ogółu reprezentantów Rad powiatowych. To miałem na myśli w stylizacyi mego wniosku.

To zupełnie nie wyklucza i nie sprzeciwiam się i owszem próbom takim, jak tu p. referent Dr. Wisłocki przedstawia co do tych zakładów opieki nad sierotami i opuszczonemi dziećmi. Ale ten wniosek jest tak ogólnikowo stylizowany, że i to się tem obejmuje i jak uznał p. Wisłocki nie sprzeciwia się mu a z pewnością z wdzięcznością wszystkie Rady powiatowe wezmą to pod rozwagę. Jeżeli chodzi o to o co się JE. p. Marszałek upomina ażeby odpowiedzieć bezpośrednio na pytanie Wydziału krajowego czy siłami finansowemi powiatów mogłyby powstawać takie domy, to zdaje mi się na to bezpośrednio daje taka stylizacya odpowiedź.

Marszałek. Dyskusya jest wprawdzie zamknięta, sądzę jednak, że należy umożliwić pp. wnioskodawcom obronę swoich wniosków. Głos tedy ma p. Kraiński.

P. **Kraiński.** Nie wolno mi wprawdzie w obec uchwały Zgromadzenia rozwałkowywać sprawy, mimoto pozwoli JE. p. Marszałek na kilka jeszcze uwag, które chciałbym jako poniekąd praktyk, zakomunikować szanownemu Zgromadzeniu. Otóż zakład jaki powstał w powiecie sokalskim, faktycznie żyje od 2. grudnia 1898 roku. Przeciętnie mieści w sobie stałych prebendaryuszy tj. starców, kalek i dzieci sierót około 50. Został założony nietylko funduszami powiatowymi, konkurowały i inne źródła jak już wczoraj zaznaczyłem, były też śródłem grzywny gminne za pozwoleniem wyraźnem, za uchwałą Rady gminnej. Przekazało sto gmin swoje grzywny do funduszu powiatowego na cel założenia tego zakładu. Później gdy przyszło budować i urządzać ten zakład, Sejm, względnie Wydział krajowy raczył też przyczynić się bardzo wydatną kwotą bo dał 10.000 koron. Cały zakład kosztował około 80.000 koron tj. instalacya tego zakładu. Połowę tej snmy włożono w budowle, w umieszczenie odpowiedne, w ogród, druga część jest kapitałem żelaznym fundacyjnym na utrzymanie. Ten kapitał nie wystarcza na utrzymanie, tylko prócz tego płyną jeszcze bieżące dochody z funduszu grzywien gminnych a prócz tego jeszcze zawsze figuruje rok rocznie pewna suma w budżecie powiatowym na utrzymanie tego przytuliska dla starców, kalek i sierót, mianowicie 1000 do 1500 koron bo tyle zwykle brakuje. Prócz tego jest ten zakład oddany pod opiekę braciom Alberta i mogę przyznać, że jest ślicznie prowadzony, bo tyle zaparcia, tyle miłości chrześcijańskiej ile ci ludzie mają i ta prawdziwa oszczędność musi każdemu zaimponować. Mam tylko wątpliwość pewną że gdy 10 lub 15 Rad powiatowych do brata Alberta się zwróci o fundowanie czy prowadzenie takich domów czy będą mieli na to dostateczną ilość sił.

Utrzymanie jednostki nie przekracza 60 halerzy nawet z jakąś sukienką i butami. To się robi tak oszczędnie, że nawet bracia przeważnie sami sporządzają buty dla tych ludzi w chwilach wolnych.

Zakład funkcyonuje nieźle i jest instytucyą którejby warto się przypatrzeć i może w niejednem naśladować i dlatego śmiem tu Panom tych kilka słów zachęty przedstawić i prosić tych co się tem interesują ażeby zechcieli się temu przypatrzeć a potem może nabiorą chęci tworzenia podobnych zakładów. Taki zakład na wielką skalę o jakim mówił p. referent któryby pomieścił wszystkie sieroty w powiecie starców i kaleki, taki zakład stanowczo przekraczałby siły powiatu, nawet nie siły ale inicyatywę powiatu chociażby inne źródła były wyzyskane Ale taki skromny zakład jaki jest w powiecie sokalskim nie przekracza sił powiatu a jest dobrą rzeczą i bardzo dużo już dobrego robi. Dlatego ja gotów byłbym przystąpić w całości do rezolucyi p. Merunowicza bo ona obejmuje tę samą materyę co moja, a jest ściślej stylizowana, gdyż ja moją na poczekaniu ustylizowałem.

Marszałek. Dyskusya została już zamknięta Głos ma p Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Wisłocki.** Przystępuję chętnie po rezolucyi p. Merunowicza a tylko zdaje mi się, że jest nadto zimno wystylizowaną więc możeby się dało to jakoś połączyć z moją. Ja proponowałem stylizacyę że Zjazd delegatów Rad powiatowych oświadcza się gorąco za jak najrychlejszem wprowadzeniem w życie schronisk dla sierot oraz domów dla starców i kalek, rodzimego typu we wszystkich powiatach kraju. Otóż możeby to złączyć zarazem tak, że to co ja proponowałem będzie stanowić wstęp, a potem nastąpi rezolucya p. Merunowicza jako dalszy ciąg jako odpowiedź na kwestyonaryusz.

Marszałek. Może w ten sposób dojdziemy do porozumienia, że środek będzie

p. Merunowicza, wstęp p. Referenta a koniec p. Dra Momidłowskiego.

Rezolucya zatem brzmiałaby następująco:

„W odpowiedzi należy Wydziałowi krajowemu przedłożyć cały oparat z tem, że

„Zjazd oświadcza się gorąco za jak najrychlejszem wprowadzeniem w życie schronisk dla sierót, oraz domów dla starców i kalek, rodzimego typu, we wszystkich powiatach kraju".

„Zjazd oświadcza, że gdy ustawowo jest obowiązkiem gmin opiekować się swoimi ubogimi, Rady powiatowe mogą i powinny wspierać zakładanie domów zaopatrzenia dla sierót i opuszczonych dzieci, oraz domy ubogich, pośrednio przez odpowiednie zużytkowanie gminnych funduszów ubogich, jakoteż dobroczynności prywatnej. Wyłącznie siłami finansowemi powiatów, takie zakłady utrzymywane być nie mogą".

P. **Wisłocki.** Ten ostatni ustęp nie jest potrzebny.

Marszałek. Teraz nastąpiłby koniec p. Momidłowskiego: „Zakłady dla sierót i ubogich powinny być zakładami powiatowymi".

P. **Wisłocki.** Proszę ten dodatek t. j. ostatni ustęp w środkowej części rezolucyi traktować jako osobną poprawkę.

Marszałek. A więc czy Panowie zgadzacie się na w ten sposób skombinowany wniosek ze wstępem, środkiem i końcem, a z opuszczeniem ustępu, że zakłady takie nie mogą powstawać wyłącznie siłami finansowemi powiatów?

P. **Thullie.** Możeby powiedzieć, że w razie, jeżeli takie zakłady nie mogą powstać wyłącznie siłami finansowemi powiatu, wówczas Rady powiatowe powinny brać przynajmniej inicyatywę w zakładaniu.

Sprawozdawca p. **Wisłocki.** Na to się nie zgadzam.

Marszałek. Proszę tedy tych Panów, którzy są za wnioskiem odczytanym teraz przezemnie z opuszczeniem ustępu co do sił wyłącznie powiatu, zechcą rękę podnieść. *(Większość).* Widzę, że tylko trzech Panów nie głosuje za tem, czyli że został przyjęty. Kto z Panów przyjmuje ten opuszczony ustęp: „Zakłady takie powiatowe utrzymywane być nie mogą wyłącznie siłami finansowemi powiatu", zechce rękę podnieść. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 36. Kto jest przeciw temu ustępowi, zechce rękę podnieść. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 8 przeciw. Ustęp ten zatem został przyjęty.

Zdaje mi się, że p. Referent poprzednio oświadczył gotowość, że ten memoryał przez siebie opracowany z własnej inicyatywy roześle powiatom?

Sprawozdawca p. **Wisłocki.** Jabym przesłał na ręce p. Merunowicza, jako sekretarza Zjazdu, a onby ten memoryał powiatom rozesłał.

P. **Merunowicz.** Ja nie jestem wcale sekretarzem Zjazdu.

Marszałek. Chodzi tylko o stwierdzenie rzeczy. Bo tu trudności nie będzie w tem, kto ten memoryał roześle, może go rozesłać Wydział krajowy nie jako rzecz swoją, ale jako memoryał p. Referenta.

Przystępujemy obecnie do pytania 12, które opiewa: *(czyta)* „Czy i jakiego rodzaju postanowienia byłyby pożądane ze względu na kwalifikacye i zabezpieczenie bytu urzędników Rad powiatowych?"

Celem przepstawienia wniosków sekcyi głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Schmidt.** Szanowne Zgromadzenie!

Pytanie 12 przedłożonego nam kwestyonarysza: „Czy i jakiego rodzaju postanowienia byłyby pożądane ze względu na kwalifikacye i zabezpieczenie bytu urzędników Rad powiatowych?" jest jednem z najdalszych w kwestyonaryuszu, bo aż 12 z rzędu, a nadto bardzo ogólnie wystylizowane.

To też i odpowiedź na to pytanie, które w sekcyi administracyjnej było rozważane już bardzo późno, kiedy już wszyscy byli pomęczeni, i kiedy zdaje mi się, zainteresowanie się w ogóle tem pytaniem było już bardzo słabe, jest niestety także bardzo ogólnikowa, a mianowicie brzmi w ten sposób: *(czyta)*

„Zjazd delegatów Rad powiatowych wyraża zapatrywanie, że kwalifikacye urzędników Rad powiatowych powinny być jednolite we wszystkich powiatach. Byt urzędników powinien być zabezpieczony jednolicie, a zwłaszcza przez ich ubezpieczenie w Zakładzie pensyjnym, w Zakładzie zastępczym krajowym lub przez uzyskanie przedewszystkiem umów służbowych za umowy zastępcze w tych powiatach, które mają odpowiedni fundusz emerytalny".

Jest to rezolucya, nad którą nie mogła się w sekcyi wywiązać szersza dyskusya, gdyż jak już wspomniałem, pora była już bardzo późna, wszyscy byli bardzo pomęczeni, tak że nie miałem możności podać bliższych przyczyn, które mię do postawienia takiej rezolucyi spowodowały,

tak że zostałem odesłany z tem do całego Zjazdu.

Zatem tylko w krótkości naprowadzę niektóre rzeczy, które się w ogólnikowej formie mieszczą w rezolucyi.

Otóż jestem zdania, że od należytego funkcyonowania biura w każdej Radzie powiatowej bardzo wiele zależy.

Nie mam żadnych myśli osobistych, ale znaną jest rzeczą, że o ile w powiatach są prezesi Rad powiatowych bardzo dzielni i czynni, o tyle są i tacy, którzy takimi nie są. To jest niestety prawdą. I stąd wynikają gwałtowne różnice między działalnością jednych Rad powiatowych i drugich.

I faktem jest, że najczęściej w tych powiatach, w których prezesi interesują się rzeczywiście zakresem działania Rad powiatowych są personale urzędnicze lepsze, a w tych powiatach, gdzie to zainteresowanie jest słabsze, personole są gorsze, a w niektórych powiatach, (niestety ma to miejsce częściej we wschodniej części kraju niż w zachodniej) stosunki są wprost bardzo smutne. A przecież od urzędników jednolicie dobrze ukwalifikowanych i należycie dobranych zależy bardzo dobre funkcyonowanie.

Bo jeżeli się ma ciało urzędnicze złożone z ludzi i moralnie odpowiedzialnych i inteligencyą stanowisku odpowiadających, to można liczyć na to, że praca ich będzie obfitszą, że inicyatywa będzie większą i że rezultaty pracy będą zupełnie inne.

Sądzę zatem, aby się streścić, że każdy sekretarz Rady powiatowej powinien być skończonym jurystą i powinien mieć 5 lat praktyki, czyto w służbie rządowej czy autonomicznej, tak aby mógł się o taką posadę ubiegać.

Pobory jego powinny się równać poborom VIII. klasy rangi urzędnika rządowego. Ponieważ jednak jego awans na sekretarzu Rady powiatowej się kończy, przeto powinien mieć przyznane pięciolecia w takiej wysokości, w jakiej pobierają urzędnicy VIII. rangi w służbie rządowej z tem, że takich pięcioleci niema mieć więcej jak sześć.

W każdym powinien być oprócz sekretarza także zastępca sekretarza. Powinien być również jurysta ukończony i ukwalifikowany z praktyką co najmniej lat trzy.

Pobory jego powinny się równać poborom urzędnika IX. klasy rangi w służbie państwowej z takiemi samemi prawami, jakie ma sekretarz Rady powiatowej.

Oprócz tych 2 urzędników powinien w dziale administracyjnym być zajęty lustrator majątków gminnych, rachmistrz czyli buchhalter i kasyer.

Wszyscy ci trzej urzędnicy powinni być w randze X., wszyscy trzej powinni mieć ukończoną szkołę średnią i mieć egzamin z rachunkowości państwowej, tudzież z rachunkowości podwójnej czyli tak zwanej buchhalteryi podwójnej i kupieckiej.

Każdy z nich w randze X. miałby triennia biegnące automatyczne do sześciu.

Nadto powinien być w oddziale administracyjnym kancelista, który prowadzi czynności kancelaryjne wszystkim Panom znane, któryby był w randze XI. i miał pobory urzędnika rangi XI urzędnika państwowego z trienniami.

W dziale technicznym inżynier powiatowy w randze IX. jak zastępca sekretarza, a nadto prócz tego inżyniera stosownie do rozmiarów powiatu i rozwiniętej akcyi drogowej powinna być odpowiednia liczba konduktorów drogowych, atoli kwalifikowanych, t. j. absolwentów krajowej szkoły konduktorskiej przy Wydziale krajowym we Lwowie, doświadczenie bowiem wykazało, że są to siły bardzo dobre.

W ten sposób dział ten byłby mniej więcej obsadzony, o ile w poszczególnych powiatach wskutek już obecnie uchwalonej rezolucyi nie przyszłoby do obsadzenia także posady lustratora leśnego i gospodarczego, co jednak jest rzeczą poza ramami administracyi i działu drogowego.

Jestem tego zdania, że kwestya uregulowania bytu urzędników Rad powiatowych nie da się przez ten Szanowny Zjazd dziś załatwić, a o ile mnie się zdaje, nawet moje specyalne motywowanie wniosku nie znajdzie tu zbyt gorącego poparcia.

Ta rzecz niewątpliwie będzie musiała być poruszoną przez samych urzędników Rad powiatowych i od nich wyjdzie prawdopodobnie inicyasywa jakiegoś należytego uregulowania tej sprawy.

Chciałem przemówieniem mojem tylko zwrócić uwagę, że nie ulega wątpliwości, iż od dobrych a tem samem dobrze sytuowanych odpowiednio do swej kwalifikacyi i pracy wynagrodzanych urzędników przy Radach powiatowych, bardzo wiele zależy dobre funkcyonowanie tych Rad.

Skończyłem.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu?

P. **Romaszkan.** Proszę o głos.

Marszałek. P. Romaszkan ma głos.

P. **Romaszkan.** Szanowni Panowie! Ja absolutnie nie mogę się zgodzić z wnioskiem Szanownego p. Referenta co do tego,

aby urzędnicy Rad powiatowych byli wszędzie jednakowo płatni. Są powiaty większe, bogatsze, które mogą płacić więcej, ale są powiaty biedniejsze o połowę mniejsze od tamtych wielkich powiatów. Jakżeż można równać zapłatą tych, którzy mają bardzo dużo do czynienia z tymi, którzy mają bardzo mało stosunkowo pracy.

Ze znanych mi powiatów np. powiat stryjski jest bardzo bogaty, liczy 105 gmin, podczas gdy powiat żydaczowski liczy tylko 75 gmin, a powiat bohorodczański ledwie 34 gmin. Jakżeż można tu mówić o równej płacy?

Mnie się zdaje, że każdemu powiatowi trzeba zostawić ocenienie, ile jego urzędnicy będą pobierać stosownie do ich pracy i stosownie do dochodów powiatu płynących z dodatków do podatków.

Marszałek. P. Urbański ma głos.

P. **Urbański.** Zapisałem się do głosu, aby Szanownemu Zgromadzeniu słów kilka powiedzieć w sprawie wniosku przedłożonego nam przez p. Sprawozdawcę.

Otóż przedewszystkiem trzeba tu odróżnić motywa od wniosku. Wielu z nas nie godzi się z motywami, ale za przedłożonym wnioskiem, wszyscy, jak mi się zdaje, głosować będziemy.

Ponieważ jak widzę szereg delegatów zapisał się do głosu, przypuszczam, że wielu Panów jest zdania, jakoby motywa były umieszczone także we wniosku. Dlatego zwracam uwagę, że tak nie jest i że ten wniosek w tej formie, jak nam przedłożony został, możemy przyjąć.

Marszałek. P. Kowalówka ma głos.

P. **Kowalówka.** O ile dobrze zrozumiałem p. Referenta sądzę, że komisya nigdyby się nie zgodziła na takie przedstawienie i nigdyby nie dopuściła, aby w Radzie było aż pięciu czy sześciu urzędników, osobno administracyjnych, osobno technicznych, odpowiednio płatnych. Na to pozwolić sobie mogą tylko powiaty wielkie.

U nas w powiecie wadowickim jest 103 gmin, a mamy tylko jednego sekretarza, który prowadzi kasyerstwo, prowadzi lustracyę, prowadzi administracyę, a wszystko jest w największym porządku.

A przy tem, proszę Panów, buduje się u nas sześć do siedmiu dróg, a mimo tego administracya w powiecie wadowickim idzie odpowiednio.

Skądby wziąć pieniądze na takie pensye na 5 lub 6 urzędników? Trzebaby chyba podnieść dodatki do podatków o jakie 20 procent, w inny bowiem sposób nie możnaby znaleść środków na pokrycie tak znacznego wydatku.

A przecież wiemy, że są powiaty, które mają już 45 procent dodatków do podatków.

Dlatego stawiam wniosek, by tej rezolucyi nie przyjąć.

Marszałek. P. Thullie ma głos.

P. **Thullie.** P. Referent podnosząc kwalifikacye potrzebne dla urzędników Rad powiatowych wymienił także żądanie ukończenia studyów prawniczych dla zastępców sekretarzy, czyli dla tzw. adjunktów powiatowych.

Ponieważ nie chcę dyskusyę przydłużać, nie motywuję tego długo, lecz stawiam tylko wniosek, abyśmy nad tym ustępem osobno głosowali.

Marszałek. P. Horodyński ma głos.

P. **Horodyński.** Ja także zwracam uwagę Panów, że tylko w motywach wniosku, a nie we wniosku samym są podane wymogi co do kwalifikacyi i poborów służbowych urzędników Rad powiatowych.

Nadto stawiam wniosek zamknięcia dyskusyi.

Co zaś do wniosku samego proszę, by p. Sprawozdawca jeszcze raz go odczytał.

Sprawozdawca p. **Schmidt**: *(czyta)*

„Zjazd delegatów Rad powiatowych wyraża zapatrywanie, że kwalifikacye urzędników Rad powiatowych powinny być jednolite we wszystkich powiatach. Byt urzędników powinien być zabezpieczony jednolicie przez ich ubezpieczenie w Zakładzie pensyjnym lub Zakładzie zastępczym względnie przez uzyskanie przedewszystkiem umów służbowych za umowy zastępcze w tych powiatach, które mają odpowiednie fundusze emerytalne“.

Marszałek. Do głosu zapisał się p. Horodyński. Udzieliłam mu głosu.

P. **Horodyński.** Wobec tego stawiam wniosek, abyśmy głosowali nad tym wnioskiem oddzielnie, a mianowicie osobno nad pierwszą częścią, a osobno nad częścią drugą.

Nadto stawiam poprawkę do części drugiej, by zamiast słowa „bytu“ zamieścić słowa „emeryturę i zabezpieczenie na starość“.

Marszałek. Niech Panowie nie wezmą mi za złe, jednak muszę zwrócić uwagę, że nie można uchwalać rzeczy, które nie są wykonalne.

Powiedzieć dziś, że ubezpieczenie wszystkich urzędników powiatowych ma być jednolite przez zabezpieczenie ich w ogólnym Zakładzie pensyjnym, jest wyma-

ganiem rzeczy niewykanalnej. Bo przecież tych urzędników, którzy mają już nabyte prawa emerytalne w funduszu emerytalnym nie można jednolicie zabezpieczać in peins.

Panowie macie dobre intencye nadać im pewne prawa, a w rzeczywistości ujmujecie im tych praw.

Możnaby chyba powiedzieć: „O ile mają być zabezpieczeni w ogólnym Zakładzie pensyjnym“, lub „o ile nie mają praw nabytych“.

Jest bowiem cały szereg urzędników powiatowych, którzy są ubezpieczeni w funduszu emerytalnym na podstawie uchwał Rad powiatowych, które urzędnikom swoim nadają te same prawa, jakie mają urzędnicy krajowi. Takim urzędnikom trzebaby zatem chyba odebrać prawa, które już mają nabyte.

A przecież intencyą Panów nie jest pozbawiać urzędników powiatowych praw, które już dawno nabyli i z pewnością sekcya sobie tego nie życzyła.

Przy stylizowaniu takich uchwał, które dotyczą interesów materyalnych bardzo licznych osób trzeba uważać, aby ci interesowani, dla których się ma niewątpliwie życzliwe intencye, nie byli poszkodowani.

Nie wątpię, iż p. Referent chciał powiedzieć, „o tyle, o ile nie mają nabytych praw emerytalnych“, które przecież są lepsze aniżeli w Zakładzie pensyjnym.

Ja nawet trochę dalej pójdę i powiem, że nie wiem czy Panowie dobrze robią dla sekretarzy i urzędników powiatowych, nawet dla tych, którzy nie mają tych praw emerytalnych, jeżeli chcecie, aby byli zabezpieczeni w zakładzie pensyjnym.

Zwracam uwagę, że przez taką uchwałę, przyznającą sekretarzom Rad powiatowych pensyę urzędników państwowych, czynimy wrażenie, jakoby Zjazd delegatów miał głównie za zadanie zabezpieczenie pensyi urzędnikom i to pensyi dla wszystkich jednolitej.

Mnie się zdaje, że na tej jednolitości pensyi niejeden sekretarz powiatowy gorzejby wyszedł.

Świadom jestem mego obowiązku, że nie powinienem głosu zabierać, ale zdawało mi się, że jest obowiązkiem moim rzecz wcześniej sprostować i nie podawać do wiadomości publicznej mylnej uchwały.

Głos ma p. Merunowicz.

P. Merunowicz. Wniosek Szanownego Referenta liczy się z tem, na co JE. Marszałek zwrócił uwagę.

Tu w tym wniosku wcale nie jest powiedziane i wcale nie wskazuje na to p. Referent, aby urzędników ubezpieczać koniecznie w Zakładzie pensyjnym.

Winą nieporozumienia jest wedle mego zdania zanadto skomplikowana stylizacya wniosku i to odwoływanie się na ten Zakład pensyjny państwowy, zamiast powiedzieć po prostu, że „emerytura i zaopatrzenie dla rodzin powinnne być o ile możności jednolite“.

Co do uwag p. Romaszkana, że nie wszędzie są jednakowe wymogi pracy, to wedle mego zdania możnaby w tej rezolucyi powiedzieć, że płace powinny być „o ile możności“ jednolite i że należy dążyć do tej jednolitości w interesie ogólnym, licząc się jednakże równocześnie z lokalnymi stosunkami każdego powiatu z osobna.

Ponieważ już jestem przy głosie, daruje mi JE. p. Marszałek, że jako przewodniczący Związku urzędników Rad powiatowych tu zaznaczę przedewszystkiem wdzięczność dla Wydziału krajowego, że raczył ten punkt przyjąć do kwestyonaryusza i zawiadam, że Związek tą sprawą, która naszej egzystencyi bezpośrednio dotyczy, bardzo gorąco się zajmuje i postawi wnioski co do kwalifikacyi urzędników, etatu, pragmatyki służbowej, a także i co do zaopatrzenia materyalnego tj. ich płacy, emerytury i zaopatrzenia dla wdów i sierót, które to wnioski Związek roześle wszystkim Wydziałom powiatowym.

Muszę także przy tej sposobności zaznaczyć, że blisko 60 powiatów ma już fundusze emerytalne, a chodzić będzie o to, aby wszędzie w całym kraju emerytury były jednolite, naturalnie odpowiednio do teraźniejszych stosunków.

Tak samo jestem za tem, aby kwalifikacye wymagane od urzędników powiatowych były oznaczone ustawowo t. j. były przewidziane w ustawie, jak to jest przewidziane dla miasteczek w ustawie z roku 1896. Chodzić więc będzie o to, by kwalifikacye urzędników powiatowych w najogólniejszych zarysach były oznaczone w noweli do ustawy o Reprezentacyi powiatowej, a nadto, by Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem tę rzecz uregulował.

Uważam to za rzecz pożądaną tak w interesie publicznym, jak i w interesie urzędników, aby siły zatrudnione w biurach Rad powiatowych były jak najlepsze.

Popierając w ogóle wniosek p. Referenta sądzę, że należałoby tylko stylizacyę trochę zmienić a mianowicie w ten sposób, by zakończyć na tem, że „Zjazd delegatów Rad powiatowych wyraża zapatrywanie, że kwalifikacye urzędników powinny być

jednolite we wszystkich powiatach", a nadto by powiedzieć, że „płace jakoteż emerytury tudzież zaopatrzenia dla rodzin urzędników powinny być o ile możności jednolite". Cały zaś ten długi ustęp o Zakładzie pensyjnym itd., należy opuścić.

Marszałek. Był postawiony poprzednio wniosek na zamknięcie dyskusyi. Czy żąda kto głosu? *(Nikt)*. Gdy nikt głosu nie żąda, kto się zgadza z zamknięciem dyskusyi, zechcę rękę podnieść. *(Większość)*. Dyskusya została zamknięta. Do głosu zapisani są jeszcze pp. Thullie, Chlamtacz, Dobrowolski i Lgocki.

Głos ma p. Thullie.

P. **Thullie.** P. Referent w swojej rezolucyi użył wyrażenia, że „kwalifikacya urzędników powiatowych ma być jednolita".

Jakże głosować nad tem, skoro nie wiemy, co przez to należy rozumieć. Trzeba podać było przynajmniej jakieś minimum, bo to wyrażenie p. Referenta jest tak elastyczne, że trudno za tem głosować.

W dyskusyi podnoszono, że powinni to być ukończeni prawnicy.

Mogą być zapatrywania rozmaite, co do mnie, jabym ukończenia praw nie uważał za warunek konieczny. Powiatom potrzeba ludzi rozumnych i praktycznych, a aby tacy mieli być koniecznie prawnikami, nie sądzę.

Co się zaś tyczy zaopatrzenia, to również nie sądzę, by dobrze było, gdyby ono było jednolite, gdyż jak tu już podniesiono, niejeden sekretarz powiatowy jeszczeby stracił na takiej jednolitości.

Także nie sądzę by kwalifikacye wymagane od zastępców, jak to przedstawił p. Referent, były odpowiednie, gdyż przy tak wysokich wymaganiach będziemy skazani na brak ludzi.

Marszałek. Głos ma p. Chlamtacz.

P. **Chlamtacz.** Sądzę, że do prawidłowego funkcyonowania Rad powiatowych trzeba nietylko urzędników ukwalifikowanych, ale uregulowania także samego toku czynności.

Dlatego wnoszę, by była wypracowana po pierwsze wzorowa instrukcya kancelaryjna, by sposób urzędowania nie był pozostawiony dowolności urzędników,

powtóre by istniał statut organizacyjny, któryby nietylko normował kwalifikacye i pobory urzędników, ale także zawierał rygory dyscyplinarne, jak to jest u władz rządowych.

Marszałek. Głos ma p. Dobrowolski.

P. **Dobrowolski.** Szanowni Panowie!

Na wypadek, gdyby wniosek miał się utrzymać w stylizacyi p. Merunowicza, nie stawiam żadnego wniosku dodatkowego, na wypadek jednakowoż, gdyby się miał utrzymać w stylizacyi p. Referenta, przedstawiam wniosek dodatkowy, a mianowicie na podstawie następującej.

Jak wczoraj podniesiono na sekcyi, jedna z najkardynalniejszych trudności dla powiatów pozyskania odpowiednich sił na urzędników Rad powiatowych tkwi w tem, że ci panowie czują się niejako glaebae ad scripti. Słyszałem, że jednem z głównych desyderatów urzędników Rad powiatowych polega na tem, ażeby się bez krzywdy dla siebie mogli przenosić z miejsca na miejsce. Trudność przenoszenia się tkwi głównie w sposobie zaopatrzenia.

Sposób zaopatrzenia urzędników Rad powiatowych jest dwojaki. Niektóre Rady otrzymały i mają własne statuta pensyjne, inne nie mają statutów, a inne ubezpieczają swych urzędników w Zakładzie urzędników prywatnych, jednakowoż funduszów pensyjnych żadnych nie mają. Są jeszcze inne Rady powiatowe, do których także nasza Rada powiatowa doliniańska należy, które miały wprawdzie fundusz emerytalny, jednakowoż zwinęły go i za część kapitału kupiły wszystkie lata służby w krajowym zakładzie zastępczym z tą poprawą bytu, że po 35 latach służby uzyskują urzędnicy pełną emeryturę w wysokości ostatniej płacy. Pozyskaliśmy w ten sposób z jednej strony urzędników, z drugiej zaś także i to, że część funduszu jest wolna.

Są więc trzy rozmaite typy zaopatrzenia Zdaje mi się, że cała trudność tkwi dzisiaj w różnicy między urzędnikami, którzy nabyli prawa emerytalne, a tymi, którzy tych praw nie mają. W każdym razie przedstawia się ta rzecz inaczej co do urzędników, którzy będą ubezpieczeni w Zakładzie pensyjnym od 1. stycznia 1909 licząc. Tutaj bowiem możnaby stworzyć jednolitość, któraby umożliwiała urzędnikom przenoszenie się bez jakichkolwiek strat z jednego powiatu do drugiego, a możnaby to urządzić w ten sposób, że w krajowym Zakładzie zastępczym możnaby urządzić osobną grupę, jako powszechny fundusz emerytalny dla urzędników Rad powiatowych. Na przyszłość więc możnaby urządzić te stosunki jednolicie.

Dlatego oświadczam, że gdyby miał się utrzymać wniosek w stylizacyi p. Referenta, przedstawiam następujący wniosek, jako wniosek dodatkowy *(czyta)*:

„Zjazd delegatów Rad powiatowych wychodząc z tego założenia, że dana urzędnikom Rad powiatowych możność przeniesienia się na inną posadę bez straty nabytych potąd praw do emerytury wpłynie dodatnio na ich pracę zawodową, przedstawia wniosek rezolucyjny, czyby nie było rzeczą wskazaną wpłynąć na Rady powiatowe, iżby conajmniej w odniesieniu do urzędników przyjętych do służby od 1. stycznia 1909 począwszy utworzyły wspólny dla wszystkich Rad pewiatowych a jednolity fundusz emerytalny oparty na jednej i tej samej normie emerytalnej, a stanowiący osobną grupę w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń urzędników prywatnych we Lwowie, jako zakładzie zastępczym w myśl §. 65. ustawy z 16 grudnia 1906 Nr. 1. Dz. p. p. ex. 1907.“

Nie stawiam wniosku tego w formie stanowczej z tego względu, że ta rzecz wymaga porozumienia się z Radami powiatowemi i z Zakładem krajowym zastępczym, bo nie mam pewności, czy da się to osiągnąć. Sądzę, o ile znam stosunki, że się to da przeprowadzić, jednakże nie mam pewności, czy zgodzą się wszystkie Rady powiatowe i czy krajowy Zakład zastępczy zechce urządzić osobną grupę.

Narszałek. Dyskusya zstała już zamknięta, głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Schmidt.** Szanowni Panowie!

Już na wstępie zaznaczyłem, że pytanie to jest ogólnikowe, podobnie też i odpowiedź wypadła ogólnikowo, a sądziłem, że całe Szanowne Zebranie zrozumie bardzo dobrze, iż jakiekolwiek rezolucye przez ten Zjazd powzięte nie mogą dotyczyć praw nabytych, t. j. praw, jakie urzędnicy Rad powiatowych nabyli po dzień dzisiejszy, czy też do czasu, zanim nasze rezolucye przybiorą charakter ustawy lub obowiązujących postanowień, że te prawa, jako takie, muszą być uszanowane.

Ustęp końcowy odnośnie do ubezpieczenia bytu urzędników dlatego zaczyna się od słowa „byt“, ponieważ i w pytaniu użyte zostało słowo „byt“; pytanie bowiem opiewa: „Czy i jakiego rodzaju postanowienia byłyby pożądane ze względu na kwalifikacye i zabezpieczenie „bytu“ urzędników Rad powiatowych?“

W tem słowie „byt“ mieści się najszersze pojęcie i ja też je tak rozumiem, tz. że w tem słowie „byt“ mieści się i płaca i emerytura. A jeżeli na pytanie co do zabezpieczenia bytu odpowiedziałem *(czyta)*: „byt urzędników powinien być zabezpieczony jednolicie przez ich ubezpieczenie w Zakładzie pensyjnym lub w Zakładzie zastępczym względnie przez uzyskanie przedewszystkiem umów służbowych za umowy zastępcze w tych powiatach, które mają odpowiednie fundusze emerytalne“, to w ten sposób chciałem na pytanie adpowiedzieć wyczerpująco. Jeśli się bowiem kogoś ubezpiecza zgodnie z postanowieniami ustawy z r. 1906, to się odrazu normuje jego emeryturę i zaopatrzenie jego rodziny.

Sądziłem zatem, że w ten sposób odpowiadając na pytanie kwestyonaryusza odpowiadam najbardziej ogólnikowo, ale i do rzeczy.

Reszta dyskusyi dzisiejszej toczyła się około motywów, które przyznam się otwarcie, są moimi własnymi, bo jak zaznaczyłem, członkowie sekcyi administracyjnej byli tak znużeni, kiedyśmy doszli do punktu 12-tego, że ci sami Panowie, którzy wówczas na moją rezolucyę, jako jedyną zupełnie się zgodzili, obecnie ją krytykują, nie zgadzając się z jej treścią albo też niedokładnie zwrócili uwagę na to, co wczoraj było omawiane.

Pozwalam sobie zaznaczyć, że jest mi to obojętne, czy Zjazd uchwali rezolucyę w takiej formie, w jakiej ja proponuję, tj. że: „kwalifikacye urzędników Rad powiatowych powinny być jednolite we wszystkich powiatach“.

Ustęp ten zamieściłem z tego powodu, ponieważ jest mi wiadome, iż jest wiele Rad powiatowych w kraju, które tej kwestyi zupełnie nie unormowały, i nie mają nietylko funduszu emerytalnego i uregulowanych płac, ale nie mają także żadnego etatu osobowego, nie mają żadnych instrukcyi, ani żadnego regulaminu.

Jeśli się więc w takiej rezolucyi zamieszcza apel, że należy przedewszystkiem ubezpieczyć tych urzędników, to się pośrednio zmusza odnośne Rady powiatowe do jakiegoś uregulowania tej kwestyi w jakiś choćby najbardziej ogólnikowy sposób.

Jeżeli Szanownemu Zjazdowi odpowiada bardziej brzmienie II-go ustępu rezolucyi według wniosku Szanownego posła Merunowicza, który brzmi *(czyta)*: „płace, emerytury i zaopatrzenie dla wdów i sierót urzędników Rad powiatowych powinny być również uregulowane o ile możności jednolicie we wszystkich powiatach“, to ja nic przeciw temu nie mam.

Co dotyczy dyskusyi przeprowadzonej obecnie, a która była różnoraką i miała rozmaity charakter, to pozwolę sobie zwrócić na jedną rzecz uwagę. Było mianowicie powiedziane, że nie każdy powiat rozpo-

rządza jednakowym funduszem, wobec czego nie każdy powiat może posiadać jednakowo płatny personal i dlatego w takich powiatach posady są niejednakowo obsadzone; jeżeli powiat jest mniejszy i nie posiada tyle funduszów, wówczas ma tylko sekretarza, kasyera i likwidatora. Nie mogę się zgodzić na słowa Szanownego delegata wadowickiego, który jest zdania, ażeby sekretarz był kasyerem i lustratorem i inne może jeszcze funkcye w jednej osobie sprawował. Nie wątpię, iż tamtejszy powiat ma idealnego sekretarza, który wszystkie te funkcye sam jeden sprawuje, ale ten ideał kiedyś umrze i drugiego takiego powiat mieć nie będzie.

Jestem zdania, że sam dział kasowy powinien być sprawowany przez 2 urzędników, kasyera i likwidatora, gdyż inaczej nie może być mowy o porządnej gospodarce kasowej, sekretarz bowiem nie powinien mieć z kasą nic do czynienia. Uważam to za wielki błąd, jeśli sekretarz wszystko sam robi, co nie powinno nigdy mieć miejsca.

Co się tyczy lustratora, to tę funkcyę zawsze powinien spełniać osobny urzędnik. Już przy innej sposobności zwróciłem na to uwagę, że gospodarka gmin ulegnie, proszę mi wierzyć, rychłej poprawie, jeśli gminy będą ściśle nadzorowane. Jeśli lustratorem będzie człowiek kwalifikowany i zasługujący na zaufanie, który będzie miał obowiązek corocznie każdą gminę zlustrować, a gdzie tego zachodzi potrzeba nawet 2 i 3 razy do roku i jeśli robota ta wyda owoce nadspodziewane, wykaże braki i niedomagania, to proszę mi wierzyć, że i stosunki się poprawią. Tu nie potrzeba sekować gmin, tylko należy je nadzorować pilnie i jeśli widzi się złą wolę i niepewne ręce, z całą bezwzględnością należy postąpić. Prócz tego powinien być ten lustrator od czasu do czasu skontrolowany przez sekretarza; jeśli zaś ten sekretarz jest sam lustratorem, to wówczas niema go kto doglądać.

Pozatem nie będę się wdawał w krytykę innych zapatrywań tu wyrażonych, a widzę, że są dość nieżyczliwie usposobione względem mego poglądu.

Chciałbym jednak odpowiedzieć panu Thulliemu, który podniósł okoliczność, że powiat niekoniecznie potrzebuje w osobie sekretarza kwalifikowanego jurysty i że powiat potrzebuje przedewszystkiem ludzi rozumnych i praktycznych. Znaczy to tyle, że ukończony i kwalifikowany jurysta nie jest rozumnym człowiekiem. Ja sam jestem jurystą i nie wypada mi mówić za sobą, ale zdaje mi się, że doświadczenie inaczej uczy. Jeśli zaś tu i ówdzie trafi się jurysta, który jest mało wart, to trafia się to i w innych zawodach, choć trafia się także, iż pomiędzy ludźmi niekwalifikowanymi pojawia się indywidyum istotnie wysoce inteligentne, sprytne i zdolne, które w krótkim czasie, mając możność wprawienia się, nabiera biegłości w kierunku, w którym pracuje. Nie przeczę temu, ale niech Bóg broni, ażeby to miało być przyjęte za zasadę. To są wyjątki. Rękojmię zaś swej wartości, jaką daje człowiek kwalifikowany, należy zasadniczo inaczej pojmować. Trzeba wyjść z tego założenia, iż człowiek, który wkłada pewien kapitał pracy, ażeby dojść do wiadomości, że ten człowiek traci lata i zdrowie na studya i jeżeli im się oddaje uczciwie, jeśli w czasie studyów nie darmował, to daje gwarancyę, że nie próżną była jego robota, że wart jest coś jego umysł pokrzepiony studyami.

Nie myślę krytykować innych zapatrywań, tylko chciałbym dać wyraz mojemu. Jeśliby Panowie mieli stanąć na stanowisku, że jeżeli sekretarz ma być ukwalifikowany, wówczas nie potrzeba jurysty na zastępcy sekretarza, to uważam je za niewłaściwe, gdyż w zastępcy sekretarza należy oczekiwać przyszłego sekretarza.

Ponieważ zgodziłem się na rezolucyę ustylizowaną w ten sposób, jak ją zmienił p. Merunowicz w drugiej części, to sądzę, że p. Dobrowolski będzie zadowolony i nie będzie ze swej strony żądał wyjaśnienia.

Jeżeli o całej sprawie więcej mówiłem, to tylko dlatego, że jest ona rzeczą przyszłości, rzeczą, która wymaga uregulowania w przyszłości, gdyż obecnie są te sprawy uregulowane, a to w tych powiatach, które mają odnośne statuta, statutami, a w tych, które statutów emerytalnych nie mają, obowiązkiem ubezpieczenia wszystkich urzędników w Zakładzie ubezpieczeń.

Nie wiem, czy wszystkie Rady powiatowe, które nie mają statutów, to uczyniły, byłoby to jednak pożądane, ażeby jaknajszybciej to uczyniły, choćby z tego względu, że spotka je przykra niespodzianka, jaka spotyka tych, którzy nie ubezpieczają robotników.

Marszałek. Dyskusya została zamknięta. Ponieważ p. sprawozdawca zgodził się na wniosek p. Merunowicza, odpada wniosek p. Dobrowolskiego. Proszę p. Sprawozdawcy odczytać wniosek zmieniony w brzmieniu według wniosku p. Merunowicza.

Sprawozdawca p. **Schmidt** *(czyta)*:

„Zjazd delegatów Rad powiatowych wyraża zapatrywanie, że kwalifikacye urzędników Rad powiatowych powinny być jednolite we wszystkich powiatach.

Płace emerytury i zaopatrzenie dla wdów i sierót urzędników Rad powiatowych powinny być uregulowane o ile możności jednolicie we wszystkich powiatach".

Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Proszę tych Panów, którzy się oświadczają za wnioskiem, aby zechcieli powstać. (Po obliczeniu) 30 Panów jest za wnioskiem 10 przeciw. Wniosek zatem przeszedł.

Odmiennych wniosków nie ma, ponieważ te zostały tylko „ewentualnie" postawione.

Przystępujemy do pytań 13 i 14 *(czyta)*:

„Czy istniejące przepisy co do etatu i kwalifikacyi urzędników gmin objętych ustawą gminną z r. 1896. są wystarczające, czy też wymagają zmiany?"

„Czy i w jakiej mierze może być uwzględnioną wniesiona do Sejmu krajowego petycya urzędników gmin, podlegających ustawie gminnej z r. 1896 domagająca się, ażeby Wydział krajowy na podstawie tej ustawy określił dla gmin:

a) jednolitą kwalifkacyę urzędników,
b) etat urzędników dla każdej gminy,
c) wysokość płac urzędniczych,
d) jednolity regulamin służbowy,
e) jednolity statut emerytalny.

Głos ma sprawozdawca p. **Merunowicz.**

Sprawozdawca p. **Merunowicz.** Pytanie trzynaste opiewa *(czyta)*: „Czy istniejące przepisy co do etatu i kwalifikacyi urzędników gmin objętych ustawą gminną z r. 1896, są wystarczajace, czy też wymagaja zmiany?

W odpowiedzi na to pytanie Sekcya uchwaliła oświadczyć, że przepisy te nie wymagają żadnych zmian, że są zupełnie wystarczające. Jest tu mianowicie rozporządzenie Wydziału krajowego z 20. maja 1898. i tylko życzyćby sobie należało, ażeby te przepisy ściśle były stosowane i wszędzie przeprowadzone, do czego w rzeczywistości jeszcze dość daleko.

Wniosek krótko ze strony sekcyi sformułowany brzmi, że te przepisy są zupełnie wystarczające.

Marszałek. Czy żąda kto głosu: *(Nikt.)* Jeżeli nikt głosu nie żąda przystępujemy do głosowania. Kto się sprzeciwia wnioskowi referenta zechce powstać. *(Nikt.)* Wniosek jednogłośnie przyjęty. Proszę p. referenta o zreferowanie następnego pytania.

Referent p. **Merunowicz.**

Następne pytanie opiewa *(czyta)*:

„Czy i w jakiej mierze może być uwzględnioną wniesiona do Sejmu krajowego petycya urzędników gmin, podlegających ustawie gminnej z r. 1896 domagająca się, ażeby Wydział krajowy na podstawie tej ustawy określił dla gmin:

a) jednolitą kwalifikacyę urzędników,
b) etat urzędników dla każdej gminy,
c) wysokość płac urzędniczych,
d) jednolity regulamin służbowy,
e) jednolity statut emerytalny".

Co do punktów a i b to stało się już zadość i dziwię się tylko, że zapomieli ci Panowie o tem, że kwestye te są już uregulowane rozporządzeniem na które się powołałem.

Co się zaś tyczy płac i regulaminu służbowego, to zasadniczo nie można tego uwzględnić, gdyż według zasadniczej ustawy dla gmin, która jest podstawą wszystkich innych ustaw gminnych w naszym kraju obowiązujących, uregulowanie płac i bytu urzędników gmin należy do tych, którzy płacą tj. do gmin.

Tutaj mięszanie się Wydziału krajowego tj. ażeby Wydział krajowy na koszt gmin ustanawiał płace dla urzędników, którzy by w ten sposób byli niezależni od gmin jest absolutnie niedopuszczalne.

Jest zatem wniosek Sekcyi, aby tę całą petycyę załatwić odmownie.

Marszałek. Czy nikt głosu nie żąda. *(Nikt)*. Gdy nikt głosu nie żąda przystępujemy do głosowania. Kto jest przeciwny wnioskowi Sekcyi, zechce powstać. *(Nikt)*. A zatem Panowie podzielacie zapatrywanie p. Referenta, wobec czego wniosek został jednogłośnie przyjęty. Poza ramami programu, mamy jeszcze do załatwienia sprawozdanie sekcyi finansowej.

P. **Hofmokl.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Hofmokl.

P. **Hofmokl.** Szanowni Panowie! Przepraszam, że powrócę do kwestyi urzędników.

Zwracam mianowicie uwagę, iż są wydane przepisy kwalifikacyjne dla urzędników gmin, które konkurują z ustawami z r. 1896 i 1898 przynajmniej w jednym kierunku. Powinniśmy tedy wyrazić naszą opinię, że sekretarze tych Rad powiatowych, w których okręgu leżą takie miasta, w których kwalifikacye urzędników są przepisami unormowane powinni być przy-

najmniej tak samo ukwalifikowani, jak urzędnicy gminni.

Marszałek. Zwracam uwagę że wedle dopiero co uchwalonej rezolucyi kwalifikacya urzędników we wszystkich Radach ma być jednolitą. Nie można więc powziąć uchwały, że urzędnicy pewnych Rad powiatowych mają być ukwalifikowani, a w innych nie.

Hofmokl. Rezolucya moja, mogłaby być w takim razie dodatkiem.

Marszałek. To nie jest dodatek, ale innowacya, bo jeśli się powiada, że w tych powiatach, w których leży jedno z t. zw. 30 miast, musi być sekretarz Rady powiatowej więcej ukwalifikowany aniżeli w innych powiatach, to z tego wynika, że kwalifikacya sekretarzy nie byłaby już jednakową we wszystkich Radach powiatowych.

P. **Hofmokl.** To mogłoby być wyjątkiem od reguły. W przeciwnym razie stoimy wobec faktu, że sekretarz Rady powiatowej, rozstrzygający rekursy tych miast, będzie niżej kwalifikowany niż urzędnicy tych miast.

(**Głosy**! Wydział rozstrzyga a nie sekretarz.). Jeśliby zaś sekretarz miał 3 egzamina państwowe prawnicze i praktykę to kwalifikacya byłaby równa. Proponowałbym zatem, ażeby co do tych powiatów, które mają miasta, z urzędnikami z przepisaną kwalifikacyą zrobić wyjątek.

Marszałek. Sądzę, że kwestya ta jest już przesądzona, dopiero co powziętą uchwałą. Jeśli Panowie chcecie obradować nad tem, to naturalnie nie mogę się temu sprzeciwiać.

P. **Thullie.** Proszę o głos w sprawie formalnej.

Marszałek. Głos ma w sprawie formalnej p. Thullie

P. **Thullie.** Może p. Mowca zechce pozwolić abyśmy przystąpili do dalszych obrad. Do dyskusyi akademicznej w tej sprawie możemy jeszcze powrócić później.

Marszałek. W tej chwili jest na porządku dziennym wniosek sekcyi finansowej.

Sprawozdawca p. Urbański ma głos.

Sprawozdawca p. **Urbański.**

Szanowni Panowie! Sekcya finansowa zgodnie z zapatrywaniem komisyi gminnej sejmowej i zgodnie z wyrażonemi tu zapatrywaniami, uznaje piekącą potrzebę pogłębienia i rozszerzenia działalności Rad powiatowych. Stoi temu niestety na przeszkodzie, jak nam wszystkim dobrze wiadomo, brak środków finansowych. Rady powiatowe, bowiem, po zniesieniu prestacyi drogowych i wskutek znoszenia myt, ograniczone zostały do jedynego prawie a uciążliwego źródła dochodu t. j. dodatków do podatków, odpisywanych znacznie z powodu klęsk elementarnych, dodatków które wzrosły już do wysokości której przekraczać nie jest rzeczą wskazaną, ze względu na wysokie dodatki krajowe i gminne. Środki te finansowe powiatów nie wystarczają nawet na utrzymanie dróg w znośnym stanie, tem więcej że ceny robocizny i materyałów szybko wzrosty i wzrastają.

Jeśli zaś Rady powiatowe mają rozwinąć w kierunku ekonomicznym i kulturalnym skuteczną działalność i odpowiednio ją wogóle pogłębić, to potrzebują wydatnej pomocy finansowej, której żądać mogą wyłącznie od kraju a po części od państwa, od kraju, który obecnie wprawdzie sam znajduje się w trudnem położeniu finansowem, ale wkrótce otrzyma nowe i wydatne źródła dochodów. Reprezentacye powiatowe zatem winny zgodnie i po myśli uchwały sejmowej domagać się pomocy z funduszów krajowych a to przez ukrajowienie znacznej sieci dróg powiatowych i gminnych oraz przez znaczne powiększenie dotacyi krajowej na utrzymanie dróg powiatowych przeznaczonej. Sekcya finansowa zatem przedkłada do uchwały odnośne dwie rezolucye. Zdaniem Sekcyi powinien być zwiększony fundusz pożyczkowy uchwalony przez Sejm w kwocie $1^1/_2$ miljona koron na ogniotrwałe krycie dachów przeznaczony.

Fundusz ten okazał się bardzo praktycznym, pobyt za nim jest ogromny a kwota jest minimalna, wystarczająca zaledwie na udzielenie jednej pożyczki w połowie gmin. Z tego powodu rezolucyę trzecią Sekcya finansowa przedkłada.

Również Sekcya uznała za stosowne poprzeć petycye Wydziałów powiatowych w Brzeżanach i Tarnopolu dotyczących innego rozkładu przypisu podatków które opłacają koleje żelazne. Jednak zdaniem Sekcyi da się to zrobić tylko w drodze ustawodawczej i dlatego odnośną rezolucyę Zgromadzeniu przedkłada.

Rezolucye te których nie chcąc cierpliwości Panów ze względu na spóźnioną porę zbyt nadużywać obszernie nie motywowałem, pozwolę sobie odczytać i proszę o ich przyjęcie.

Rezolucye te brzmią następująco: *(czyta)*

„I. Zgromadzenie delegatów, uważając za wskazane rozszerzenie działalności Rad powiatowych w kierunku podniesienia kulturalnego i ekonomicznego powiatów — czemu ograniczone do dodatków do podatków środki finansowe powiatów przeważnie stoją na przeszkodzie — uznaję w tym celu za konieczne po zasileniu funduszu krajowego nowemi i wydatnemi źródłami dochodu, przyjście powiatom z pomocą funduszami kraju a to po myśli uchwał Sejmu przez ukrajowienie przed r. 1911 wielkiej nowej sieci dróg powiatowych i gminnych i przez znaczne podwyższenie dotacji krajowej, na utrzymanie dróg powiatowych i gminnych przeznaczonej.

„II Zgromadzenie uprasza Wydział krajowy, aby energicznie domagał się od rządu centralnego spełnienia zasadniczych żądań kraju, wyrażonych wielokrotnie w rezolucyach przez Sejm uchwalonych żądań upaństwowienia dróg ważnych pod względem wojskowym i ekonomicznym i wydatnego subwencyonowania budowy i utrzymania autonomicznych dróg w naszym kraju.

„III. Zgromadzenie uznaje za wskazane i potrzebne znaczne zwiększenie funduszu pożyczkowego, na ogniotrwałe krycie dachów przeznaczonego i uprasza Wydział krajowy o przedłożenie Sejmowi odpowiedniego wniosku.“

„IV. Zgromadzenie popiera wniesione do Wydziału krajowego petycye wydziałów powiatowych w Brzeżanach i Tarnopolu w sprawie innego rozdziału między poszczególne powiaty przypisu podatków, opłacanych przez dyrekcye kolejowe, celem uzyskania dla wielu powiatów odpowiednich dodatków i uprasza Wydział krajowy o poczynienie w drodze ustawodawczej odpowiednich kroków i przedłożenie Sejmowi do uchwały stosownej rezolucji“.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Do głosu zapisany p. Hofmokl. Udzielam mu głosu.

P. Dr. **Hofmokl.** Co do czwartej rezolucyi pozwolę sobie zauważyć, że ta sprawa jest zdaje mi się przez ustawę załatwioną, bo ustawa o podatkach osobistych (a to głównie odnosi się do podatków dla przedsiębiorstw obowiązanych do publicznego składania rachunków), wyraźnie określa w jaki sposób następuje rozkład podatku zarobkowego na pojedyncze gminy i powiaty przez które przechodzą koleje i w ten sposób jest możność dana ciałom autonomicznym nakładania dodatków do podatków. Mianowicie jest powiedziane że jeżeli siedzibą przedsiębiorstwa jest np. Wiedeń, to tam przypisuje się 10% tego podatku zarobkowego a jeżeli poza Wiedniem kolej przechodzi przez inne kraje, wtedy przypisuje się 90% w tych krajach przez które kolej przechodzi. Z tych 90% — 25% w siedzibie ruchu, a $^3/_4$ z 90% stosownie do długości kilometrów, na pojedyncze gminy. Z tego powodu jestem zdania, że rezolucyi czwartej nie należy tak stylizować ażeby Wysoki Wydział krajowy spowodował wydanie ustawy krajowej, tylko tak, ażeby zechciał wpłynąć na administracyę finansową kraju, by to co już w ustawie i rozporządzeniach wykonawczych jest zarządzone, było rzeczywiście wykonane. Dla informacyi zaś powiatów zauważę, że w tych przepisach jest powiedziane że odnośne gminy nie mają być zawiadamiane z urzędu o tem czy i jaki podatek zarobkowy był przypisany w tych gminach, lecz ma się to dziać tylko na wyraźne żądanie gmin. Otóż możnaby każdą taką sprawę w poszczególnym powiecie poruszyć i udać się wprost do krajowej Dyrekcyi skarbu z zapytaniem ile tego podatku zarobkowego z każdej kolei nawet państwowej przypada na odnośny powiat i potem przypisać dodatki do podatków.

W ten sposób dzieje się że bardzo wiele powiatów i gmin nie wie że mają takie źródło dochodów i gdy np. w Stanisławowie jeden halerz dodatków wynosi 8000 koron, to w innych wynosi 1700 koron a w innych ledwie 500 koron.

Zdaje mi się więc, że rezolucyę należy w ten sposób zmodyfikować.

Marszałek. Głos ma p, Schmidt.

P. **Schmidt.** Rezolucya Sekcyi finansowej wykazuje gdzie leży w kwestyach Rad powiatowych najwłaściwszy punkt ciężkości, gdzie jest największy kłopot, a więc w kwestyi dróg A jednak przyznać trzeba, że jestto jedna z najważniejszych rzeczy tj. jak najwięcej i jak najlepszych komunikacyi i budżety z ostatnich dwu lat Rad powiatowych wykazują ogromne zwiększanie się ciężarów wskutek wprowadzenia w życie nowej ustawy drogowej od 1. stycznia 1908. Specyalnie w powiecie tarnopolskim te dodatki podskoczyły odrazu na 40 które wolno nałożyć i na 18 ustawowych, czyli razem na 58 a Rada powiatowa przyjęła tak wysokie ciężary poza które nie może już wyjść dlatego, że poznała że jeśli się chce jako tako odpowie-

dzieć ustawie drogowej trzeba odrazu wziąć na siebie kolosalne ciężary i odpowiedzialność.

Ale źródeł nowych szukać się musi, bo nie ulega wątpliwości że za rok lub dwa powiaty nie będą mogły już wydołać swymi funduszami choć się opodatkują najwyżej. Musi się więc szukać tych źródeł i słuszną jest rezolucya p. referenta co do ukrajowienia jak najznaczniejszej ilości dróg powiatowych, które do ukrajowienia się nadają, jakoteż co do domagania się od Rządu aby przyszedł z subwencyami i pomocą przy budowaniu dróg, które są doniosłego znaczenia ze względów strategicznych i co do domagania się aby dotacye krajowe do rubryki C budżetu były wydatniejsze gdyż są one bardzo nieznaczne.

Wreszcie trzeba innych źródeł szukać bo to wszystko jeszcze nie będzie dostateczne.

Pozwolę sobie tu podać jedną nową myśl, która jednak nie jest naszą oryginalną bo i gdzie indziej się praktykuje, tj. obsadzanie dróg drzewami owocowemi. A nas przyjęto tak zwane święta sadzenia drzewek aby temu nadać lepssy charakter i wzbudzić poszanowanie dla cudzej własności u ludu, więc uczyniono we formie święta rzecz w ten sposób, że księża obu obrządków przy tem uczestniczą i po nabożeństwie i poświęceniu uroczystem drzewek odbywa się gromadnie sadzenia drzewek według fachowej instrukcyi i pod fachowym nadzorem. W ten sposób obsadziliśmy w powiecie tarnopolskim trzy kilometry dróg a choć pierwsza nasza próba spotkała się po kilku miesiącach z bardzo niemoralnym postępkiem pewnej klasy ludzi (której tu nie chcę wymieniać) bo złośliwie złamano 40 żyjących szczepów pod koroną i złożono każdą koronę u pnia, to jednak Rada powiatowa tarnopolska nie zraziła się tem barbarzyńskim postępkiem pewnych indywidyów, ale przystąpiła do dalszej roboty konsekwentnie, bo na tego rodzaju wybryki i niepowodzenia społeczeństwo nasze musi być przygotowane. Takie wypadki będą się powtarzały ale to nie racya aby u początku drogi stanąć. Następne dwukrotne święta sadzenia drzewek przyniosły już bardzo dobre rezultaty. Nie potrzebuję zwracać uwagi na lepiej odemnie znane rezultaty utrzymywania dróg kosztem dochodów z drzew owocowych w innych krajach, ale taka okoliczność, że np. droga z Krosna do Buska jest obsadzona drzewami owocowemi i że te drzewa już rodzą i są wydzierżawiane kilometrami, przecież jest namacalnym dowodem, że ta kwestya jest do osiągnięcia, trzeba tylko porządnie zabrać się do tego. Niektóre powiaty obawiają się poniekąd może w niektórych słusznie, ale w niektórych z pewnością niesłusznie, jąć się jakiegokolwiek bądź dzieła, które rzekomo przedstawia jakieś ryzyko. Ja nie mam na myśli takich przedsiębiorstw które są istotnie połącz one z większem ryzykiem, ale myślę o rzeczach które muszą być dodatnie jeśli są porządnie sprawowane. Tak np. nie mogę się wydziwić, że bardzo mało jest powiatów w kraju które prowadzą zastępstwo krajowego biura sprzedaży soli. Nasza Reprezentacya powiatowa prowadzi to zastępstwo i prowadzi odpowiednio i nie bez efektu, bo choć to przedsiębiorstwo krajowe nie jest obliczone na zyski, to jednakowoż nie może być obliczone na straty i przecież przy porządnej administracyi Reprezentacya tarnopolska posiada z tego pewien choć mozolnie zebrany fundusz i tym funduszem się ratuje, to jest regulator w czasie krytycznym kiedy dodatki do podatków słabo wpływają a roboty zwłaszcza drogowe muszą być wykonane i ludność najbardziej zarobku potrzebuje. Taki fundusz pomału wprawdzie wzrasta, ale jestto przedsiębiorstwo nie połączone z żadnem ryzykiem, nie przedstawia żadnych trudności, nie potrzeba żadnych nadzwyczajnych zdolności do prowadzenia, można się w krótkości poinformować u takiej Reprezentacyi która to prowadzi, i możnaby we wszystkich Wydziałach powiatowych tego rodzaju zastępstwa zaprowadzić. Prócz tego byłaby jeszcze jedna rzecz do wyzyskania. Mam na myśli tak zwane składnice tytoniu.

Wydział powiatowy tarnopolski niestety takiej składnicy tytoniu nie otrzymał, bo mu jej Rząd nie dał. Dostał ją prywatny pan, który tego wcale nie potrzebował i który sobie naturalnie w krótkim czasie warunki polepszył, nie dostał zaś Wydział powiatowy bo postawił odrazu takie warunki na jakich mógł obstać. To jednak nie wyklucza tego by w czasie kiedy poszczególne kontrakty będą ekspirowały nie dołożyć wszelkich możliwych starań aby Wydziały powiatowe to źródło dochodu ujęły w swe ręce. To jest również interes bez żadnego ryzyka, który przy taniej administracyi daje pewne dochody i bądź co bądź po upływie kilkunastu lat można uzyskać fundusz 30 do 40 tysięcy koron.

Marszałek. Głos ma p. Dobrowolski.

P. **Dobrowolski.** Ja sobie również nie wyobrażam inaczej kwestyi niż Sekoya finansowa to nam dziś przedstawia, to znaczy, że na dalssą metę możemy tylko liczyć na wzmożenie siły podatkowej, a na bliższą metę tylko na pomoc ze strony kraju. Wiemy jednak, że kraj rownież jest w położeniu takiem, że wiele uczynić nie będzie mógł i dlatego radbym znaleść jakiś surogat. Nie wiem jednak czy ten, na który zwrócę uwagę, co do wydatności swojej będzie przedstawiał się w ten sposób, że opłaci się trud, jaki trzeba będzie około jego pozyskania ponieść, a możliwie, że go i nie pozyskamy. Gorszy mnie mianowicie ogromnie, że za czynności władz autonomicznych opłacamy stempel państwowy. Sądzę, że powinien być stempel od agend autonomicznych autonomiczny.

Zwracając na tę rzecz uwagę Panów przedstawiam zarazem wniosek rezolucyjny:

„Zjazd delegatów Rad powiatowych przedstawia wniosek rezolucyjny, czyby nie było rzeczą pożądaną i wskazaną, iżby pobierany dotychczas od czynności władz autonomicznych stempel państwowy zastąpić stemplem autonomicznym".

Marszałek. Głos ma p. Jarema.

P. **Jarema.** Skoro jest mowa o wyszukaniu innych źródeł dochodu dla powiatów, mogę dla informacyi Panów podać do wiadomości to, co nasza Rada powiatowa dobromilska w tym kierunku uczyniła.

Oto w roku 1877 zebrała była z grzywien wpływających do funduszu ubogich miejscowej gminy w swoje ręce kwotę 2383 złr. 92 ct. Za pomocą tego funduszu założyła tak zwaną kasę pożyczkową dla gmin powiatu dobromilskiego. W najnowszym czasie został statut tej Kasy zmieniony stosownie do wymogów nowszych tak pod względem prowadzenia samego interesu, jakoteż w zastosowaniu się do obowiązujących ustaw. Dziś mamy sukces taki, że prócz funduszu ubogich, mamy też w tej kasie i fundusze gminne lokowane te, które dla gmin okazały się zbędne. W kasie naszej według bilansu funduszu ubogich mamy 79.809 kor. 74 hal., funduszów gminnych w tej kasie mamy 53.812 koron 05 halerzy, więc obracamy już znacznym funduszem. Kasa nasza nie przyjmuje żadnych innych wkładek, ani też nie posługuje się żadnymi obcymi kredytami.

Z początku oczywiście szła rzecz bardzo powoli, nastały jednak czasy pomyślniejsze, ale pod panowaniem dawniejszych ustaw skarbowych zdzierano nas okropnie. Jeżeli nieraz były dochody po 1000 złr. czystego zysku, to Skarb wymierzał 2000 złr. podatków. Walczyliśmy, rekurowaliśmy po wszystkich instancyach, rekursy jak to dawniej bywało przy tym szlendrjanie specyalnie galicyjskim nie były załatwiane po dziesięć lat, Skarb egzekwował jednak odrazu, pozostawiając nadzieję, że kiedyś należytości te odpiszą i w ten sposób dużo pieniędzy po prostu przepadło i poszło w zapomnienie przedtem, nim ja jako sekretarz nastałem w Radzie powiatowej.

Za nowszej ustawy mieliśmy także dość do czynienia ze Skarbem. Od roku 1896 mimo, że postanowienia nowej ustawy są pod tym względem bardzo jasne, opodatkowywano nas ponad wszelką miarę i za sześć lat w każdej sprawie musieliśmy chodzić do Trybunału administracyjnego ze skargami po wyczerpaniu wszystkich instancyi. Evenement jest ten, że odebraliśmy 6000 złr. i dziś najniżej nas opodatkowują.

Z tej kasy pożyczkowej odłożyliśmy część czystego zysku na fundusz tak zw. rezerwowy, który jest własnością powiatu, gminom od funduszu ubogich i od ich funduszów gminnych w tej kasie lokowanych wypłacamy 4%, a reszta jest własnością powiatu i według statutów i powziętej w tej mierze uchwały Rady powiatowej, jest przeznaczona na założenie szpitala powszechnego w Dobromilu.

Powiadam: czysty zysk.

Nasz znów interes powiatu znajdujemy w rubryce kosztów administracyjnych, mianowicie w rubrykę kosztów administracyjnych wstawiamy ogólną kwotę tytułem ryczałtowego odszkodowania, wynagrodzenia powiatu za dostarczanie sił do tej kasy, za lokal, za wszystko co jest potrzebne do utrzymania i urządzenia i z tego tytułu z ogólnych dochodów wyłączamy dla powiatu dziś 5000 koron rocznie, co w naszym powiecie znaczy nie mniej nie więcej, tylko 5 procent dodatków do podatków.

Otóż zdaje mi się, że jest to bardzo wydatne źródło dochodów, a przy należytem prowadzeniu kasy nie przedstawia to przedsiębiorstwo żadnego ryzyka. Pomijam inne dodatne strony takiej kasy, jak ogromne zaszanowanie funduszu ubogich, który gdyby był zostawał w administracyi Rad gminnych byłby zniknął, jak również te nadwyżki rachunkowe, jakie gminy mają, jeśli mają ich więcej, to zawsze znajdzie się miejsce, gdzie one się podziać mogą, gdy tymczasem u nas wszystko się uczy oszczędności i dziś do tego doprowadziliśmy, że nawet opłaty za drzewo z lasu

gminnego składają gminy chętnie na swój fundusz i mamy gminy, które po dwadzieścia kilka tysięcy mają gotowych funduszów gminnych.

Fundusz ubogich zapewnia w całym powiecie wszystkim gminom dla ubogich chorych bezpłatne lekarstwa i to płaci się z tego funduszu ubogich za zgodą gmin.

W najnowszych czasach, gdy akcya w sprawie schronisk sierocych się rozpoczęła, wszystkie Rady gminne przedłożyły uchwały zgadzające się, ażeby z funduszu ubogich 10 procent poświęcić corocznie na powiatowy fundusz sierot. Widzicie więc Panowie, jak jest wydatną działalność tej naszej Kasy, a pomijam już sprawę konkurencyi z bankami żydowskimi, prawidłowe postępowanie i brak nadużyć. To są błogosławieństwa na polu kredytu włościańskiego.

Zwracam jeszcze raz uwagę, że to jest bardzo zyskowne przedsiębiorstwo przynajmniej u nas, bo mamy 5% dodatków do podatków oszczędzonych. Bierzemy 7% jak we wszystkich innych bankach, bez prowizyi i dodatkowych opłat.

To chciałem Panom zakomunikować, a jeżeli się zgodzicie, można też wciągnąć i to do rezolucyi w tym duchu, ażeby i inne Rady powiatowe korzystały z tego przykładu i o ile możności z funduszów gminnych i z funduszu ubogich, którymi mogą administrować, mają prawo a w razie złej administracyi ze strony gminy mają nawet obowiązek wziąć w swoje ręce administracyę, ażeby podobne kasy zakładały.

Jeszcze na jedno zwrócę uwagę. O tej sprawie nie chciałem mówić w toku dyskusyi, gdy była mowa o przedsiębiorstwach, bo większość widziałem, że się oświadczy za tem, że powiaty nie są zdolne do prowadzenia przedsiębiorstw. Jedno podniosę, że nie potrzebujemy mieć firmy i na to jest swoboda ustawowa. Nas także Rząd chciał zmusić do firmowania naszej Kasy i dostaliśmy wezwanie do sądu obwodowego pod zagrożeniem srogiej grzywny, ale w drodze rekursu nas od protokołowania uwolniono, bo nasza Kasa polega na zasadzie ustawy gminnej, to jest nic więcej, jak tylko administracya funduszów gminnych objęta przez Wydział powiatowy i w imieniu gmin i na ich rzecz sprawowana. My nie mamy żadnej firmy, mimoto gdy skarżymy dłużnika, żaden sąd nie odmówi egzekutywy. Występujemy pod nazwą: „Kasa pożyczkowa dla gmin powiatu dobromilskiego“, ale podpisuje się na podaniach Wydział Rady powiatowej i Prezes i to wystarcza. Mamy zupełną legitymacyę do prowadzenia takiego interesu bez wszelkiej kontroli Rządu i innych przeszkód.

Zwracam więc uwagę Panów na to i proszę, aby do tych rezolucyi wystosowanych do Rad powiatowych w celu wyszukania nowych źródeł dochodu, wciągnąć też mój wniosek, aby podobne Kasy także po innych powiatach ile możności kreowano, a z pewnością znaczny będzie pożytek osiągnięty.

Marszałek. Głos ma p. Lewicki.

P. **Lewicki.** Wnoszę zamknięcie dyskusyi.

Marszałek. Jest wniosek, aby zamknąć dyskusyę. Kto się z nim zgadza, zechce rękę podnieść. *(Większość).* Jest przyjęty. Do głosu jest zapisany p. Merunowicz, udzielam mu głosu.

P. **Merunowicz.** Dziwiło mnie, że w dzisiejszej dyskusyi porannej nad referatem p. Dra Witołda Lewickiego, kiedy była mowa o rozmaitych przedsiębiorstwach, któremi Rady powiatowe mogłyby się opiekować, nie było wzmianki o pewnym rodzaju przedsiębiorstw, które mają niezmiernie doniosłe znaczenie społeczne, więc nietylko ekonomiczne ale i społeczne a nawet powiedziałbym narodowe, a któremi teraz zajmują się Bóg wie jakie czynniki, a któremi nie zajmują się Rady powiatowe, w których są właśnie interesowane warstwy ludności zastąpione i gdzie takie sprawy, drażliwe niezmiernie, mogłyby być załatwiane w drodze porozumienia pożytecznego dla obu spraw interesowanych.

Darujcie Panowie, że teraz przy kwestyi finansowej, kiedy rozmaici mowcy podnoszą myśli prowadzące ku temu, by odkryć nowe źródła dochodów dla funduszów powiatowych, ja pozwolę sobie zaproponować następującą rezolucyę:

„Zjazd Delegatów Rad powiatowych uznaje za pożądane, ażeby Wydziały powiatowe, które rozporządzają odpowiedniemi do tego siłami — to znaczy odpowiedniemi osobistościami — wzięły pod rozwagę sprawę pośrednictwa w interesach parcelacyjnych z pewną korzyścią finansową dla funduszów powiatowych“.

Tem absolutnie niczego nie przesądzamy, a widzimy, że jest to sprawa wielka, że różni aferzyści na tem bardzo prędko robią majątki; otóż rezolucya nie zmierza do tego i nie narzuca wprost, nie wypowiada myśli, że powinny Wydziały powiatowe tem się zajmować absolutnie, tylko że dobrzeby było, gdyby wzięły tą rzecz pod rozwagę, a to zdaje mi się jest do pe-

wnego stopnia obowiązkiem obywatelskim przecież Rad powiatowych, ażeby w tak ważnym, w tak doniosłym przewrocie, jakiego obecnie jesteśmy świadkami, ażeby mimo nich, bez ich współudziału nie odbywał się.

Jeżeli to prawda, że każdy Marszałek powiatowy powinien czuć się gospodarzem w swoim powiecie, to znaczy, że całe życie społeczne, ekonomiczne i kulturalne powiatu powinno go interesować, że wszystkie objawy tego życia nie powinny przechodzić bez pewnego współudziału kierowniczego Reprezentacyi powiatowej, to zdaje mi się, że zamykać oczy na to co się dzieje, usuwać się umyślnie i pozostawiać tę rzecz samej sobie, nie byłoby właściwem.

Pamiętam w Sejmie długie rozprawy na ten temat, które jednak do żadnego rezultatu nie doprowadziły.

Być może, że jak tu słyszeliśmy, niejeden Wydział powiatowy, gdzie znalazł się człowiek z inicyatywą, z energią, z wielkim zapasem gorliwości obywatelskiej, doprowadził do wielkich a nawet zdumiewających rezultatów.

Jeżeli n. p. taki Wydział powiatowy w Tarnopolu może zajmować się sprzedażą drzewa, dlaczego na sprawę tak doniosłego znaczenia inne Reprezentacye powiatowe mają zamykać oczy i udawać, że nic nie widzą.

Mnie się zdaje, że Reprezentacye powiatowe, w których mają swych zastępców i włościanie i obszary dworskie, w których zasiadają najświatlejsi i najwybitniejsi Reprezentanci gminy i dworu mogą ku wspólnemu pożytkowi interesowanych czynników zająć się także cokolwiek sprawą parcelacyi w danym powiecie.

Moja rezolucya, jak zaznaczam z naciskiem, nie narzuca tego, nie przesądza niczego, wyraża tylko życzenie, aby Rady powiatowe wzięły to pod rozwagę, a więcej nic.

Marszałek. Dyskusya wprawdzie została już zamknięta, jednakże wobec tego wniosku muszę ją na nowo otworzyć.

Czy żąda kto głosu?

Ks. **Sandecki** Proszu o hołos,

Marszałek. Głos ma ks. Sandecki.

Ks. **Sandecki.** Ja wnoszu, szczobyśmo perejszły do poriadku dnewnoho nad wneskom p. Merunowycza. Rady powitowi tak bohato majut interesiw, szczo boju sia, szczoby sia ne „podwyhały“, jesłybyśmo im jeszcze jaki sprawy dodały. *(Wesołość).* Dlatoho proszu o pryniatie rezolucji postawlenych panom Referentom w ciłosty, a zarazom wnoszu na zamknenie dyskusji.

Marszałek. Głos ma p. Lgocki.

P. **Lgocki.** Przeciwko wnioskowi p. Merunowicza przemawia także i ten motyw, że Rady powiatowe nie powinny prowadzić polityki, a z parcelacyą zawsze łączy się polityka. Jedni będą twierdzili, że ziemię polską parceluje się między Rusinów, a drudzy na odwrót, że ziemię ruską sprzedaje się Polakom. To jest motyw, dla którego sprzeciwiam się temu wnioskowi.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? *(Nikt).* Gdy nikt głosu nie żąda, dyskusya zamknięta. Głos ma p. Referent.

Sprawozdawca p. **Urbański.** Szanowne Zgromadzenie!

Pomimo spóźnionej pory zmuszony jestem jako sprawozdawca, przynajmniej w kilku słowach omówić przedłożone wnioski.

Przedewszystkiem muszę odeprzeć zarzut delegata Dra Hofmokla — jeśli go dobrze dosłyszałem, — że rezolucya popierająca petycye Wydziałów powiatowych w Brzeżanach i Tarnopolu jest zbyteczną. Otóż zdaniem komisyi nie jest ona zbyteczną, chodzi tu bowiem o uzyskunie innego rozkładu przypisu podatków przez koleje opłacanych, sprawiedliwszego i wydatniejszego dla powiatów i gmin przez koleje przeciętych.

Wnioskowi delegata Dobrowolskiego sprzeciwiam się, ponieważ nie powinniśmy uchwalać wniosków i stawiać żądań, o których z góry przekonani jesteśmy, że przychylnie załatwione nie zastaną.

P. Delegat dobromilski nie postawił wniosku, nie mogę mu zatem odpowiadać wskutek uchwały dziś rano w sprawie formalnego traktowania spraw, powziętej.

Rezolucyi posła Merunowicza sprzeciwiam się z powodów podniesionych już przez poprzednich mowców.

Na tem kończę, upraszając o przyjęcie rezolucyi sekcyi finansowej.

Marszałek. Przystępujemy do głosowania.

Przedewszystkiem zaznaczam, że wnioski pp. Merunowicza i Dobrowolskiego są tylko dodatkami do jednego ustępu wniosków p. Referenta.

Wniosek odmienny postawił p. Hofmokl co do kwestyi przypisu podatków.

Podczas gdy p. Referent wnosi, aby pp. Delegaci oświadczyli się za tem, by

Wydział krajowy starał się w drodze ustawodawczej o zmianę obowiązujących dziś przepisów, p. Hofmokl uważa to za niepotrzebne, sądzi bowiem, że i w dzisiejszych już przepisach mieści się przepis podatkowy przyznający dochód podatkowy nietylko miejscom siedziby dyrekcyi, ale częściowo także tym powiatom i miejscowościom, przez które kolej przechodzi i że należałoby tylko o tem powiaty i gminy pouczyć i należycie je poinformować.

Wobec tego możemy przejść do głosowania.

Najpierw będziemy głosować nad całym wnioskiem p. Referenta z opuszczeniem punktu czwartego.

Proszę p. Referenta o odczytanie jeszcze raz wniosku.

Sprawozdawca p. **Urbański**: *(czyta)*

„I. Zgromadzenie delegatów, uważając za wskazane rozszerzenie działalności Rad powiatowych w kierunku podniesienia kulturalnego i ekonomicznego powiatów — czem ograniczone do dodatków do podatków środki finansowe powiatów przeważnie stoją na przeszkodzie — uznaje w tym celu za konieczne po zasileniu funduszu krajowego nowemi i wydatnemi źródłami dochodu, przyjście powiatom z pomocą funduszami kraju, a to po myśli uchwał Sejmu przez ukrajowienie przed r. 1911 wielkiej nowej sieci dróg powiatowych i gminnych i przez znaczne podwyższenie dotacyi krajowej, na utrzymenie dróg powiatowych i gminnych przeznaczonej".

„II. Zgromadzenie uprasza Wydział krajowy, aby energicznie domagał się od rządu centralnego spełnienia zasadniczych żądań kraju, wyrażonych wielokrotnie w rezolucyach przez Sejm uchwalonych, żądań upaństwowienia dróg ważnych pod względem wojskowym i ekonomicznym i wydatnego subwencyonowania budowy i utrzymania autonomicznych dróg w naszym kraju".

„III. Zgzomadzenie uznaje za wskazane i potrzebne znaczne zwiększenie funduszu pożyczkowego, na ogniotrwałe krycie dachów przeznaczonego i uprasza Wydział krajowy o przedłożenie Sejmowi odpowiedniego wniosku".

„IV. Zgromadzenie popiera wniesione do Wydziału krajowego petycye Wydziałów powiatowych w Brzeżanach i Tarnopolu w sprawie innego rozdziału między poszczególne powiaty przypisu podatków, opłacanych przez dyrekcye kolejowe, celem uzyskania dla wielu powiatów odpowiednich dodatków i uprasza Wydział krajowy o poczynienie w drodze ustawodawczej odpowiednich kroków i przedłożenie Sejmowi do uchwały stosownej rezolucyi".

Zwracam uwagę Panów, że tu w ustępie IV. wniosków chodziło o „inny" rozdział i że umyślnie użyłem słowa „innego".

Marszałek. To jest właśnie ten ustęp, przeciw któremu oświadczył się p. Hofmokl wychodząc z założenia, że nie trzeba się starać o zmianę dotychczasowej ustawy.

P. **Hofmokl.** Proszę o głos.

Marszałek. P. Hofmokl ma głos.

P. **Hofmokl.** Ponieważ wniosek p. Urbańskiego zmierza do tego, aby gminy miały więcej jak dotychczas, a po dodaniu tego słowa „innego" nie widzę złej strony tej rezolucyi, jakoby nie liczyła się z istniejącą ustawą i ponieważ nie spodziewam się, aby się dało co przez nią uzyskać, chociaż w samem staraniu się o poprawę nie widzę nic szkodliwego, cofam mój wniosek.

Marszałek. Wobec tego przystępujemy do głosowania. Kto oświadcza się za całością wniosków p Referenta, zechce rękę podnieść. *(Większość)*. Wnioski są przyjęte. Jest jeszcze wniosek p. Merunowicza.

P. **Merunowicz.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Merunowicz.

P. **Merunowicz.** Cofam mój wniosek.

Marszałek. Jest jeszcze wniosek p. Dobrowolskiego, który opiewa: *(czyta)*

„Zjazd delegatów Rad powiatowych przedstawia wniosek rezolucyjny, czyliby nie było rzeczą pożądaną i wskazaną, iżby pobierany dotąd od czynności władz autonomicznych stempel państwowy zastąpić stemplem autonomicznym?

Co do tego wniosku p. Referent prosi, aby go nawet nie poddać pod głosowanie. Temu życzeniu zadość uczynić nie mogę, rzeczą jednak Panów oświadczyć się za lub przeciw.

A zatem, kto z Panów ten wniosek przyjmuje, zechce powstać. *(Po obliczeniu)*. Za wnioskiem głosowało tylko 5 Panów, a zatem wniosek upadł.

Celem przedstawienia dalszego wniosku Sekcyi głos ma p. hr. Rey.

P hr. **Rey.** Imieniem sekcyi mam zaszczyt przedłożyć Panom do uchwały następujący wniosek: *(czyta)*

„Zważywszy, iż:

1. po pierwsze — dotychczasowe dochody gminne nie wystarczają na pokrycie bieżących potrzeb administracyi, a w szczególności na odpowiednie wynagrodzenie naczelnika gminy i dostateczne

zaopatrzenie ukwalifikowanych funkcyonaryuszy gminnych.

2. powtóre — zważywszy, iż zamierzone zwolnienie od podatku domowo-klasowego domów jedno- i dwuizbowych usunie najpewniejszą podstawę budżetu gmin wiejskich i małomiejskich

3. zważywszy wreszcie, iż wobec ciągle zwrastających agend tak własnego jak i poruczonego zakresu działania gminy, który to wzrost zgoła nie odpowiada równoczesnemu wzrostowi dochodów dotychczasowych — opartych prawie wyłącznie na dodatkach do podatków:

Zjazd delegatów Rad powiatowych:

I) domaga się usilnie ostatecznego załatwienia przez Rząd długoletnich starań o wynagrodzenie gmin za spełnianie poruczonego zakresu działania,

II) a niezależnie od tego żądania zwraca się Zjazd delegatów z gorącą prośbą do Wysokiego Wydziału krajowego o spieszne przygotowanie ustawy rozciągającej opłaty od napojów alkoholowych na resztę gmin miejskich i wszystkie gminy wiejskie w Galicyi, które dotąd opłat takich na rzecz funduszu gminnego nie pobierają".

Zdaje mi się, że z powodu spóźnionej pory nie będę potrzebował dłużej objaśniać potrzeby takich postulatów, gdybyście jednak Panowie mieli jakie wątpliwości pod tym względem, lub chcieli inne wnioski postawić, to wtedy w odpowiedzi na to bliżej wyłuszczę i przedstawię moje motywy i szczegóły, które się wyłoniły w sekcyi.

Tu jednak muszę wspomnieć o tem, że przedewszystkiem kładziemy wagę na domaganie się jeszcze raz wynagrodzenia za wykonanie poruczonego zakresu działania.

Ale niezależnie od tego zwracamy się do Wydziału krajowego o przygotowanie ustawy rozciągającej opłaty od napojów alkoholowych na resztę gmin miejskich i wszystkie gminy wiejskie w Galicyi.

Proszę Panów, w czasie naszej dwudniowej dyskusyi było powiedzianem, że jeżeli czego funduszowi powiatowemu potrzeba, ma się zwrócić do kraju, a kraj powinien się zwracać do rządu.

Ale tym gminom, czy wiejskim, czy małomiejskim, wogóle zaś gminom nie przysłuża ta droga zwracania się o pomoc bądź do powiatu, bądź do kraju, bądź też do rządu, są przeto te gminy oparte rzeczywiście tylko na tych swoich własnych funduszach tj. przedewszystkiem na dodatkach do podatków.

Otóż jeżeli Panowie zważycie, że od tych gmin żąda różnych rzeczy i rząd i kraj i powiat, a nie dają im za to nic, to dobrze będzie się zastanowić nad tem, aby wymyśleć jakie nowe źródło dochodu dla gmin.

Nie powiadam, że gminom tym grozi teraz już niebezpieczeństwo, ale zwracam uwagę, że jeżeli podatek od domów jedno i dwuizbowych zostanie usunięty, odpadnie gminom dochód znaczny z tego źródła, tak, że dla wielu gmin wiejskich i małomiasteczkowych trzeba pomyśleć o zastąpieniu tego ubytku innem źródłem dochodu.

Sądzę, że rok 1910 jest ostatnim rokiem, w którym sprawa ta dałaby się jeszcze załatwić, mianowicie, gdy jeszcze w tym roku istnieje propinacya, i gdy targi krajów z rządem jeszcze nie są ukończone a projekt sanacyi finansów krajowych jeszcze nie jest wykończony.

Otóż wedle mego zdania dziś jest ostatnia chwila, w której należy nam pomyśleć o gminach, o których, uderzmy się w piersi i przyznajmy, dotąd jeszcześmy nie pomyśleli zupełnie, a które jak powiedziałem, ani do powiatu, ani do kraju, ani do rządu o zasiłki zwracać się nie mogą.

W sekcyi administracyjnej było dużo mówione o nadużyciach wójtów i pisarzy, o braku kwalifikacyi pisarzy gminnych itp., ale nikt nie mówił o tem, aby można wójtów lepiej wynagradzać, tak by ci funkcyonaryusze gminni nie musieli się uciekać do nadużyć.

Jeżeli Panowie, którzyście byli sędziami przysięgłymi, cofniecie się wstecz pamięcią i przypomnicie sobie liczne rozprawy sądowe, to przekonacie się, że nie ma prawie jednej kadencyi sądów przysięgłych, na którejby nie sądzono wójta za nadużycie. Muszę to ze smutkiem powiedzieć, że bardzo wielu wójtów zostało skazanych za takie nadużycia, a nawet ja sam miałem sposobność dwóch wójtów na rok zasądzić za takie nadużycia.

Ale o tem nie mówimy, dlaczego wójtowie kradną, dlaczego nadużycia się dzieją, nad tem wszystkiem wogóle nie radzimy wcale.

Nie chcę więcej nad tem słów tracić, rzeczy te są ogólnie znane a wszyscy Panowie bardzo dobrze o tem wiedzą, co znaczy dla gmin zabranie im dodatków do podatku domowo-klasowego od domów jedno- i dwuizbowych.

Jeżeli Panowie zechcą, mogę Panom udzielić cyfry, które mam tu zebrane ze

swego powiatu. Nie chcę Panów nużyć wyliczaniem szeregu cyfr. Każdemu, kto zechce, służyć niemi mogę i dlatego na tych uwagach przemówienie moje kończę, prosząc o przyjęcie wniosków sekcyi.

Ks **Sandecki.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Sandecki.

Ks. **Sandecki.** Ponieważ wniosek p. Referenta został nam tu tak przekonywująco i jasno przedstawiony, umotywowany, wnoszę na zamnięcie dyskusyi i przyjęcie tego wniosku bez dyskusyi.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? *(Nikt).* Gdy nikt głosu nie żąda, przystępujemy do głosowania. Proszę tych Panów, którzy się za tym wnioskiem oświadczają, by zechcieli rękę podnieść. (*Większość*) Wniosek został przyjęty.

Ex post muszę jednak zwrócić uwagę Panów, że przedłożenie o uwolnienie od podatku domowo-klasowego domów jedno- i dwuizbowych zostało niestety cofnięte i że na razie niema o tem mowy.

Obecnie przystępujemy do dalszych jeszcze wniosków, a mianowicie do wniosku p. Hofmokla.

P. Hofmokl ma głos

P. **Hofmokl.** Ja bardzo krótko tylko umotywuję swój wniosek. Ponieważ rezolucya nasza domaga się, by urzędnicy przy Radach powiatowych byli o ile możności jednakowo kwalifikowani i ponieważ, o ile znam stosunki, na razie nie może być u nas mowy o tem, aby wszyscy nasi urzędnicy w Radach powiatowych mieli wszystkie egzamina państwowe i praktykę administracyjną, sądzę, że do tej naszej rezolucyi należałoby uchwalić dodatek, a mianowicie z wyjątkiem tych powiatów, które w swoim okręgu mają miasta, dla których wyższe kwalifikacye urzędników są przepisami unormowane.

Chodzi mi bowiem o to, by referent powiatowy miał przynajmniej takie same kwalifikacye jak referent odnośnego miasta, od którego uchwały n. p. ma rozstrzygać rekurs.

Gdybyśmy mogli mieć nadzieję, że Wydział krajowy postara się o taką ustawę, iżby wszyscy urzędnicy Wydziałów powiatowych musieli mieć pewne oznaczone wykształcenie, np. ukończone studya prawnicze z ukończonymi egzaminami, to rezolucya moja byłaby niepotrzebną, ale ponieważ nie przypuszczam, by to tak rychło mogło nastąpić, uważam swój dodatek za potrzebny.

Marszałek. Dodatek ten, o ile zrozumiałem, polega na tem, by w tych powiatach, gdzie leży jedno z 30 miast, urzędnicy powiatowi mieli przynajmniej taką kwalifikacyę, jaka jest przepisana dla tych 30 miast.

P. **Hofmokl.** Tak jest.

Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu w tej sprawie? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, przystępujemy do głosowania.

Kto z Panów oświadcza się za tym wnioskiem, zechce rękę podnieść. *(Po obliczeniu).* Za wnioskiem oświedczyło się 11 Panów. Proszę o próbę przeciwną. *(Po obliczeniu).* Przeciw wnioskowi jest głosów 32, wniosek zatem upadł.

Przystępujemy do dalszego wniosku, mianowicie p. Chlamtacza. — Głos ma p. Chlamtacz.

P. **Chlamtacz.** We wniosku moim, który obecnie ponawiam, chodzi mi o unormowanie służby kancelaryjnej przy Radach powiatowych i w Wydziałach powiatowych i dlatego wnoszę, by Wydział krajowy zechciał wypracować wzorową instrukcyę kancelaryjną, tak by wszędzie w Wydziałach powiatowych agendy były prowadzone jednolicie, wedle pewnego systemu, a nie w sposób dyletancki i dowolny.

Nadto wnoszę, aby bez względu na to, jakie będą losy naszych wniosków, Wydział krajowy zechciał co 2 lata zarządzać lustracye wszystkich Rad powiatowych, gdyż przez to nawet przy obecnych ustawach działalność Rad powiatowych ogromnie zyska i pogłębi się.

Marszałek. P. Kraiński ma głos.

P. **Kraiński.** Zwracam uwagę Szan. Panów, że żądanie p Radcy Chlamtacza, postawione pod adresem Wydziału krajowego, aby wypracował wzorową instrukcyę kancelaryjną jest właściwie atrybucyą autonomiczną Rad powiatowych. Rady powiatowe powinny sobie same taką instrukcyę i taki statut organizacyjny uchwalić. Rada powiatowa, którą ja reprezentuje, ma tę instrukcyę i ma ten statut organizacyjny i zdaje mi się, że uchwalenie takiego wniosku byłoby zbyteczne.

Marszałek. P. Schmidt ma głos.

P. **Schmidt.** W sprawie instrukcyi kancelaryjnej przyłączam się w zupełności do zdania szanownego przedmowcy, natomiast wniosek o lustracyę każdej Rady powiatowej po pewnym czasie uważam za nader pożądany. Takie lustracye powinny się odbywać mojem zdaniem przynajmniej raz na 2 lata. Jest bowiem rzeczą już dawno udowodnioną, że każda taka lustracya,

choćby nawet zapowiedziana doskonale, działa na każdy urząd, który ma być lustrowany, wtedy bowiem w 2 tygodniach załatwia się więcej, aniżeli kiedy indziej nawet w 2 miesiącach.

Takie lustracye są dziś bardzo rzadkie, dlatego też wniosek p. Chlamtacza uważam za bardzo pożądany i gorąco go popieram.

Marszałek. P. Thullie ma głos.

P. **Thullie.** Wnoszę, abyśmy nad poszczególnemi częściami wniosku p. Chlamtacza głosowali oddzielnie.

Marszałek. P. Kraiński ma głos.

P. **Kraiński.** Co się tyczy sprawy odbywania lustracyi, to powszechne jest tego w kraju życzenie i dlatego gorąco za tem przemawiam. Lustracye wypływają z atrybucyi nadzorczych Wydziału krajowego, który takie lustracye i dziś odbywa, ale ponieważ nasze życzenie rzeczy nie osłabia, owszem popiera, przeto oświadczam się za tą częścią wniosku p. Chlamtacza.

Marszałek. P. Merunowicz ma głos.

P. **Merunowicz.** Sejmowa komisya gminna zastanawiała się nad tym przedmiotem, który poruszył tu w swoim wniosku p. Chlamtacz i wygotowała dla Sejmu wniosek następujący: *(czyta)*

„Sejm wzywa Wydział krajowy, aby przeprowadzał częste lustracye biur gmin i Wydziałów powiatowych, a zwłaszcza co do Wydziałów powiatowych, aby przynajmniej co 3 lata odbywał lustracye. W tym celu winien Wydział krajowy przedłożyć na najbliższej sesyi sejmowej odpowiedni wniosek powiększenia etatu urzędników Departamentu I.“.

Rezolucya p. Chlamtacza uchwalona dziś przez nas bez równoczesnego wniosku o pomnożenie etatu urzędników Departamentu I. miałaby znaczenie czysto akademickie, gdyż przy obecnym stanie urzędników Departamentu I. wykonywanie lustracyi byłoby niemożliwe.

Jabym zatem wnosił, aby Panowie raczyli poprzeć rezolucyę sejmowej komisyi gminnej.

Marszałek. Zwracam tylko uwagę Panów, że tam jest myłka, że niema urzędników Departamentu, ale są urzędnicy krajowi, nie można powiedzieć, że są urzędnicy Departamentu A, Departamentu B, C itd., ale są urzędnicy krajowi, z których jedni pracują w Departamencie A, drudzy w Departamencie B itd.

Nie można zatem powiększać liczby urzędników pewnego Departamentu, ale można pomnożyć liczbę urzędników krajowych, celem umożliwienia częstszych lustracyi Rad powiatowych. Urzędnicy bowiem mogą być raz w tym, drugi raz w owym Departamencie.

Głos ma ks. Sandecki.

Ks. Sandecki. Szanowni Panowie!

Pierwsza część rezolucyi zawiera to, co właściwie należy do Rady powiatowej, jako do ciała autonomicznego, druga daje dyrektywę Wydziałowi krajowemu, który sam poczuwa się do obowiązku czuwania nad Radami powiatowymi. Przeto przyłączam się do wniosku p. Kraińskiego i proszę o odrzucenie tej rozolucyi.

Marszałek. Co do życzenia, ażeby nad obu grupami głosowanie odbyło się oddzielnie, to uważam, że to się samo przez się rozumie, bo przedmioty tych obu grup są zupełnie różne.

Najprzód więc głosować będziemy nad pierwszą częścią wniosku, a mianowicie by „Wydział krajowy zechciał wypracować wzorową instrukcyę kancelaryjną tak, by wszędzie w Wydziałach powiatowych agendy były prowadzone jednolicie wedle pewnego systemu, a nie w sposób dyletancki i dowolny“.

Kto oświadcza się za tą pierwszą częścią wniosku, zechce powstać. *(Po obliczeniu)*. Ponieważ 12 Panów powstało, a obecnych jest 40 delegatów, przeto przypuszczam, że inni są przeciwni. Wniosek zatem upadł.

Druga część wniosku zgodna z wnioskiem p. Merunowicza, opiewa (*czyta*):

„Wydział krajowy zechce co 2 lata zarządzać lustracye wszystkich Rad powiatowych“.

Kto się oświadcza za tym wnioskiem, zechce powstać. *(Większość)*. Wniosek został przyjęty.

Czy żąda jeszcze kto głosu celem postawienia jeszcze jakiego dodatkowego wniosku?

P. **Horodyński.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Horodyński.

P. **Horodyński.** Szanowni Panowie!

W paru słowach umotywuję mój wniosek.

Przy każdej sposobności, a także i dzisiaj na Zjeździe Reprezentantów Rad powiatowych powinno być naszą nieustanną troską, szukania sposobu umacniania i ułatwiania działalności Rad powiatowych, jak niemniej podnoszenie powagi i znaczenia

magistratur autonomicznych którym wszyscy jak najlepiej życzymy wiedząc, że w ich pomyślnym rozwoju leży także dobra przyszłość kraju.

Dlatego też jestem przekonany, że przyszłość naszych ciał autonomicznych leży nam wszystkim na sercu.

Często słyszeliśmy o tem, bo mówi się i pisze dużo o braku egzekutywy. Ja swego czasu byłem zdania, że Rady powiatowe bez egzekutywy nic zdziałać nie mogą. Przyznam się, że dzisiaj zmieniłem to zdanie. Niech nas Pan Bóg broni od egzekutywy takiej, jaką mają władze polityczne. Jestem przekonany, że w dzisiejszych ramach ustawowych może nam ta egzekutywa, którą mają Rady powiatowe, wystarczyć, jeśli naturalnie obowiązki będą przez wszystkich należycie spełniane. Jeżeli wszyscy obywatele tego kraju będą przejęci tą myślą, ażeby przy każdej sposobności podnosić znaczenie i powagę tych magistratur autonomicznych tj. Rad powiatowych i Wydziałów powiatowych, to i brak egzekutywy nie będzie dotkliwym. A że nie zawsze się to dzieje, o tem wiecie Panowie z doświadczenia. Czasami się zdarza, że miarodajne czynniki pomijają niemal zupełnie te Wydziały powiatowe, jak to miało miejsce tego roku z okazyi wylewów, kiedy w jednym z zalanych powiatów ani prezes Rady powiatowej, ani naczelnicy gmin nie byli powiadomieni o przyjeździe naczelnika kraju, który przecież przyjechał dla zbadania rozmiarów klęski i wysłuchania w tej mierze czynników miejscowych.

Otóż co do tej egzekutywy wystarczą, jak sądzę, dzisiejsze przepisy, jednak chciałbym stworzyć sposób nowy, a mianowicie, ażeby ta egzekutywa, której Wydziały powiatowe żądają od starostw, była im rzeczywiście udzielana. Trudno Wydziałom powiatowym upomnieć się o wykonywanie jego uchwał i zarządzeń dalej, jak w starostwie samem. Niewykonywanie tych uchwał i zarządzeń Wydziałów powiatowych dzieje się z różnych przyczyn, o których nie będę tutaj mówił dlatego, że są często drażliwej natury.

Otóż, ażeby zapobiedz temu, stawiam następujący wniosek, który sobie pozwolę odczytać: (*czyta*)

„Celem zapewnienia wykonania uchwał i zarządzeń Rad i Wydziałów powiatowych, które wymagają egzekucyjnego współdziałania władz państwowych, Zjazd Delegatów Rad powiatowych uznaje za wskazane, by Wydział krajowy drogą rozporządzenia żądał od wszystkich Wydziałów powiatowych, by co 3 miesiące przedkładały wykazy spraw oddanych c. k. starostwom do egzekucyi a nie wykonanych i spowodował przez c. k. Namiestnictwo ich wykonanie".

Marszałek. Czy żąda kto jeszcze głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania.

Kto jest przeciwko wnioskowi temu, zechce powstać. (*Po obliczeniu*). Pięciu Panów jest przeciwnych. Reszta głosowała za wnioskiem. Wniosek tedy został przyjęty. Proszę o przeczytanie drugiego wniosku.

P. **Horodyński.** Szanowni Panowie!

Zjechaliśmy się dzisiaj dla wspólnej narady i odpowiedzi na pytania Wydziału krajowego, a zdaje mi się, że wyjedziemy stąd zadowoleni, żeśmy te 2 dni nie nadarmo spędzili i zdaje mi się, że będę tłumaczem uczuć wszystkich obecnych, jeżeli z tego miejsca podziękuję jak najserdeczniej wszystkim, którzy się zajęli tym Zjazdem, a więc przedewszystkiem JE. Panu Marszałkowi, który nas zawezwał nie czekając uchwały sejmowej, ale równocześnie zdaje mi się, że będą tłumaczem większej części Delegatów, jeżeli wyrażę życzenie, ażeby takie Zjazdy i obrady co roku się odbywały, czy to nad kwestyami, które nam Wydział krajowy przedstawi do obrad, czy też nad pytaniami, które Wydziały powiatowe w ciągu roku Wydziałowi krajowemu przedstawią, jako nadającemi się do wspólnych obrad.

W tym celu stawiam następujący wniosek: (*czyta*)

„Zjazd Delegatów Rad powiatowych oświadcza się za zwoływaniem co roku takich Zjazdów i prosi JE. Pana Marszałka o inicyatywę, oraz prosi o rozesłanie sprawozdania z obecnego Zjazdu wszystkim Wydziałom powiatowym".

Marszałek. Rozprawa otwarta.

P. **Schmidt.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Schmidt.

P. **Schmidt.** Szanowni Panowie!

Pragnąłbym tu dołączyć życzenie, ażeby o ile takie Zjazdy będą zwoływane, porządek obrad i pytania wcześniej były Wydziałom powiatowym nadsyłane. A jeśliby Wydział krajowy względnie JE. Pan Marszałek wziął tę inicyatywę na siebie, to może byłoby pożądanem, ażeby w sprawach ważniejszych zapytywano się Wydziały powiatowe, czy nie zgłosiliby się referenci, którzyby kwestye te opracowali. To byłoby bardzo pożądane, ażeby takie Zjazdy odbywały się przy współudziale 2

lub 3 delegatów, którzyby rzecz szczegółowo opracowali. Nie da się bowiem zaprzeczyć, że obecne nasze prace, jakkolwiek przeszły moje oczekiwania, były dyletanckimi, a opracowanie takie dawałoby poważniejszy materyał, niż obecny.

Marszałek. Głos ma ks. Mieczko.

Ks. **Mleczko.** Szanowni Panowie!

Urządzanie takiego Zjazdu co roku uważam za niepotrzebne. Zjazdy takie powinny się odbywać tylko w razie nagromadzenia się odpowiedniego materyału. Bo jeżeliby Zjazdy takie z roku na rok się odbywały, to zebranie to przekształciłoby się z biegiem czasu w rodzaj ciała reprezentacyjnego bez powagi ustawodawczej, w rodzaj konkurencyjnego Sejmu. Powiedziałbym więc, ażeby się raczej rzadziej odbywały w miarę potrzeby i nagromadzonego materyału.

Marszałek. Głos ma p. Misiągiewicz.

P. **Misiągiewicz.** Chciałem w tej sprawie zabrać głos, ale wyręczył mnie p. przedmowca, pozwalam sobie tedy powiedzieć, aby Zjazdy takie jak dzisiejszy odbywały się nie co roku, lecz w miarę nagromadzonego materyału.

Marszałek. Czy żąda kto głosu? *(Nikt).* Gdy nikt głosu nie żąda, dyskuzya zamknięta, głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Horodyński.** Szanowni Panowie!

Ja się nie mogę zgodzić ze zdaniem ks. Mleczki, byśmy się mieli zjeżdżać w miarę nagromadzonego materyału, a nie co roku, jestem bowiem przekonany, że i co roku będziemy mieli materyału do obrad podostatkiem.

Dawniej zjeżdżaliśmy się często, obecnie zdarza się to już bardzo rzadko, a ostatni Zjazd odbył się przed około 15 laty. Jakby życzenie nasze było spełnione, to zawsze co roku znajdzie się kwestya, o której należałoby pomówić. Materyału do obrad nie zabraknie nam nigdy, zwłaszcza, że się co dzień prawie nowe wyłaniają kwestye.

Między nami jest mnóstwo ludzi, którzy w żadnych ciałach reprezentacyjnych nie zasiadają, a jednak nieraz odczuwa człowiek potrzebę rozmówienia się z członkami innych Rad powiatowych i z sąsiadami; a jeśli się schodzić będziemy, to jestem przekonany, że znajdzie się znaczny materyał w działalności Rad powiatowych.

Marszałek. Są zatem 2 wnioski, które się różnią co do jednego punktu. W jednym wniosku jest powiedziane, ażeby Zjazd odbywał się co roku, w drugim w miarę potrzeby i nagromadzonego materyału. Co do tego, ażeby się te Zjazdy wogóle odbywały, to zdaje mi się, że odpowiada życzeniom wszystkich Panów.

(**Głosy**: Tak jest).

Przystępujemy do głosowania. Kto się oświadcza za wnioskiem p. Horodyńskiego, ażeby Zjazdy się odbywały co roku, zechce powstać. *(Po obliczeniu).* Za wnioskiem oświadczyło się 17 głosów. Proszę o próbę przeciwną, kto jest za tem, aby takie Zjazdy odbywały się, w miarę potrzeby, zechce powstać. *(Po obliczeniu).* Jest głosów 16. Różnica zatem bardzo nieznaczna.

Ks. Mleczko. Stawiam wniosek zamknięcia obrad, bo wielu delegatów już wyszło.

P. **Gorayski.** Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Gorayski.

P. **Gorayski.** Szanowni Panowie!

Ponieważ zdaje mi się, że w intencyi JE. Pana Marszałka będzie, ażeby Zjazd był zamknięty, przeto chciałbym kilka słów na zakończenie powiedzieć.

Pomimo niedostateczności naszej organizacyi autonomicznej, Zjazd obecny wykazał, że administracya nasza zasłużyła się krajowi. Uznanie to zaś wynikło poniekąd nietylko z głosów wszystkich warstw społeczeństwa i z całych naszych obrad, ale nawet od tych czynników, które dawniej przynajmniej były przedewszystkiem niechętne tej instytucyi autonomicznej, a od których obecnie tu na tym Zjeździe usłyszeliśmy słowa pochwały.

Jestem więc przekonany, że jakkolwiek może nie corocznie, może według uznania JE. Pana Marszałka Zjazdy takie odbywać się będą, to przecież Zjazd dzisiejszy wpłynie dużo na ustalenie się naszej pracy, na zyskanie tej świadomości, że nasza praca przecież do czegoś się przyczyniła i na tej zachęcie, którą nam dodał głównie z gorącego serca swego dla wszystkich spraw kraju JE. Pan Marszałek, który nas na dzisiejsze posiedzenie zaprosił. *(Delegaci powstają).*

Mnie się zdaje, że zastąpię życzenia wszystkich obecnych, jeżeli z gorącego serca podziękuję JE. Panu Marszałkowi za zaproszenie i za Jego szczerą i serdeczną opiekę nad krajem, którą spełnia w całej pełni swego szlachetnego umysłu. *(Oklaski).* Niech nam najdłuższe lata żyje i marszałkuje. *(Huczne oklaski).*

Marszałek. Szanowni Panowie! Zamykając posiedzenie, dziękuję za łaskawe i życzliwe skierowane do mnie słowa, a Panom za przybycie.

Miałem tylekroć sposobność tak w Sejmie, jak i w czasie pobytu mego w poszczególnych powiatach wypowiedzieć zdanie moje o działalności Rad powiatowych i nie chcę się tu powtarzać.

Kończę tem tylko, co jest głębokiem mojem przekonaniem. Chodzi o to, ażeby w każdym powiecie było przynajmniej kilku ludzi dobrej woli i gorącego serca. Skoro to będzie, to wierzcie mi Panowie, że i w ramach dzisiejszej ustawy dużo możemy zrobić. Tam gdzie tego niema, moglibyśmy obradować tygodniami i miesiącami, ustawę wywracać do góry nogami, a nic nie zdziałamy, bo gdzie jest zła wola z niedbalstwem połączona, tam nic na to nie poradzimy. Obawa Wasza i moja leży w jednem, a mianowicie w tem, że tej dobrej woli, tego gorącego serca w ludziach, którzy po nas przychodzą, niestety mało widać i że Rady powiatowe stoją na nas starszych.

Zastrzegam się, że wyjątki są wszędzie, ale wyjątki potwierdzają jedynie regułę.

Ale na podstawie znajomości powiatu i kraju twierdzę, że brak takich ludzi jest największem u nas nieszczęściem. Brak bowiem ludzi młodych, którzyby nie chcieli być odrazu prezesami, ale którzyby się prowizorycznie zadowolili gorszem stanowiskiem choćby wiceprezesa, niema takich, którzyby przyjeżdżali regularnie na posiedzenia, jeździli na komisye i t. p. A o to właśnie chodzi.

Przyszłość leży w tem, ażebyśmy potrafili młodszych ludzi przygarnąć, dodać im ognia i zamiłowania do pracy. Jeśli to się stanie, to i w granicach dzisiejszych ustaw będziemy mogli wiele zdziałać.

(Oklaski).

Mam nadzieję, że mimo tych 16 głosów Wydział krajowy przychyli się do życzenia Panów i że w niedługim czasie się znowu zobaczymy.

Żegnając więc Panów, dziękując za przybycie — zamykam posiedzenie.

(Koniec posiedzenia o godzinie 9. wieczorem).

Sumaryczne zestawienie
dochodów 74 Wydziałów powiatowych
podług zamknięć rachunkowych za rok 1906.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
							Wpływy nadzwyczajne					Dochody na cele komunikacyjne														
							ze sprzedaży					dodatki do podatków i dotacye na		subwencye na drogi		pożyczki i otrzymane zaliczki na drogi										
Liczba porządkowa	Nazwa powiatów	Czynsze z domów i gruntów i inne opłaty	Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek i t. p.	Dodatki na cele administracyjne	Dochody rozmaite	Zapas kasowy z roku poprzedniego	gruntów i realności	papierów wartościowych	z zaciągniętych pożyczek	zaliczki otrzymane i zwrócone	Budowle i konserwacye wodne	fundusz dróg powiatowych	powiatowy fundusz dróg gminnych	powiatowe	gminne	powiatowe	gminne	myta drogowe, mostowe, przewozowe	wpłaty za nieodrobione i niezużyte prestacye w robociźnie i materyale	zwroty za utrzymanie publicznych dojazdów kolejowych	zwrócone zaliczki i dochody rozmaite drogowe	zapas kasowy z roku poprzedniego	Bonifikacya z funduszu propinacyjnego	Razem	Należytości czynne pozostałe z końcem roku	Uwaga
		K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	
1	Biała	2.150 .	. .	41.013 72	6.689 56	. .	. .	. .	. .	861 70	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	489 47	2.276 .	53.480 45	3.039 11	
2	Bóbrka	1.000 .	. .	14.474 62	1 26	1.799 .	. .	. .	. .	200 .	. .	. .	55.343 46	. .	. .	. .	. .	. .	. .	5.180 .	9.363 45	4.381 60	1.558 .	93.301 39	448 09	
3	Bochnia	. .	1.176 32	29.366 86	6.767 32	1.027 85	. .	. .	32.043 68	4.857 03	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	1.176 .	76.415 06	21.658 06	
4	Bohorodczany	220 .	10 .	15.961 45	2.850 33	2.945 61	3.645 60	. .	. .	11.072 49	. .	. .	23.660 35	. .	9.000 .	. .	. .	. .	519 90	. .	4.120 .	15 30	744 .	74.765 03	80 .	
5	Borszczów	. .	182 .	43.709 10	53 .	4.794 59	. .	. .	21 300 .	6.268 22	. .	27.950 20	29.541 38	. .	. .	. .	. .	2.706 41	72 .	921 35	8.963 52	16.507 48	1.120 .	164.089 45	49.562 60	
6	Brody	800 .	. .	98.914 25	959 42	3.477 80	. .	700 .	30.920 94	. .	. .	56.185 22	28.435 32	10.000 .	25.360 .	3.800 .	. .	12.764 92	1.167 42	32.513 78	7.719 54	4.161 07	1.666 .	319.545 93	46.642 78	
7	Brzesko	. .	985 06	31.287 .	2.149 43	27.208 96	. .	. .	11.846 77	810 .	. .	48.849 32	59.932 53	2.500 .	25.960 .	13.300 .	100 .	. .	787 .	. .	5.662 55	9.615 74	1.320 .	242.264 26	42.205 77	
8	Brzeżany	2.904 .	1.698 04	41.911 22	1.613 54	343 72	. .	. .	23.928 84	649 33	550 60	. .	35.527 97	. .	10.000 .	. .	10.400 .	. .	755 60	11.570 15	1.664 57	116 84	1.646 .	145.279 92	28.279 51	
9	Brzozów	. .	8 .	18.754 84	1.912 08	449 07	. .	1.192 79	. .	435 .	. .	19.036 19	23.208 87	. .	32.000 .	. .	10.000 .	8.300 .	144 30	1.800 94	4.991 08	13.200 07	802 .	136.235 28	5.814 47	
10	Buczacz	1.000 .	. .	90.983 45	2.110 43	41.025 53	. .	1.505 57	. .	6 150 05	. .	9.430 71	31.120 55	. .	102.645 44	. .	. .	5.710 .	129 90	5.514 72	10.395 84	10.933 55	3.242 .	321.847 84	33.569 54	
11	Chrzanów	936 .	30.203 10	168 46	3.730 98	. .	. .	220 .	9.551 96	. .	60.406 19	37.753 88	. .	47.304 36	. .	. .	39.506 44	180 .	6.850 04	6.749 71	6.416 45	133 07	6.085 51	256.196 45	45.975 71	
12	Cieszanów	. .	137 22	21.704 88	263 46	2.422 23	. .	. .	1.804 84	7.179 99	. .	55.247 .	20.000 .	5.000 .	. .	7.292 45	8.370 31	10.319 44	2.504 68	5.052 18	2.946 94	23.419 74	1.085 50	174.750 81	22.976 48	
13	Czortków	. .	. .	21.697 12	65 .	118 58	. .	. .	3.791 90	2.822 96	. .	9.998 29	45.620 17	. .	4.000 .	8.000 .	. .	1.476 90	6.972 58	24.500 30	1.540 88	1.302 .	. .	126.906 63	6.865 84	
14	Dąbrowa	240 .	336 .	22.475 97	9.414 27	3.396 49	. .	. .	79 98	7.253 82	105.003 02	23.208 67	44.727 01	500 .	10.849 34	. .	. .	11.966 37	179 20	47.005 33	44.607 39	7.762 11	1.529 .	342.156 77	77.217 36	
15	Dobromil	. .	. .	41.131 05	10.229 99	. .	. .	. .	. .	5.238 86	. .	. .	11.391 17	. .	53.613 38	. .	. .	2.506 21	. .	8.492 37	2.634 21	889 60	1.310 .	137.436 64	27.252 52	
16	Dolina	. .	489 51	56.616 95	2.828 70	1.305 99	. .	. .	. .	69.722 42	. .	. .	21.136 77	. .	24.180 .	. .	. .	4.402 95	7.044 61	3.074 17	17.496 32	317 26	1.632 .	210.247 65	63.308 80	
17	Drohobycz	. .	7.049 26	88.268 45	50 .	330 25	. .	. .	25.969 18	3.012 54	. .	78.502 45	60.424 57	7.744 85	24.771 93	. .	40.000 .	40.301 75	. .	. .	49.705 96	11.635 81	1.522 .	389.289 .	109.948 35	
18	Gorlice	2.774 94	. .	54.384 02	4.086 39	679 84	. .	3.640 40	25.000 .	1.542 50	. .	26.879 49	33.669 96	6.000 .	6.900 .	11.427 02	. .	. .	1.118 94	482 76	7.288 98	. .	1.320 .	187.145 24	9.901 27	
19	Gródek	1.366 67	. .	14.997 60	12.329 81	66 73	. .	. .	10.000 .	8.341 54	. .	9.994 .	62.501 44	20.100 .	6.166 90	10.000 .	25.034 47	7.710 .	1.221 08	. .	624 92	. .	1.484 .	191.938 66	3.955 41	
20	Grybów	. .	. .	16.662 22	2.051 15	734 40	. .	. .	4.240 .	290 .	. .	16.672 50	8.332 04	12.000 .	13.459 23	3.500 .	6.000 .	5.510 .	473 72	. .	963 90	1.557 79	754 .	93.200 95	5.369 60	
21	Horodenka	60 .	. .	75.081 06	9.953 74	1.495 24	. .	. .	. .	32.765 13	. .	23.301 .	25.446 25	15.000 .	5.000 .	. .	. .	2.295 .	2.460 70	. .	41.491 48	21.126 72	1.960 .	257.436 32	103.915 96	
22	Husiatyn	. .	. .	38.823 89	17 .	789 96	. .	. .	. .	1.916 .	. .	35.672 40	30.127 11	43 29	. .	. .	. .	9.849 .	5.733 25	12.864 77	542 78	10.168 61	. .	146.548 06	53.457 98	
23	Jarosław	4.416 .	. .	33.484 32	4.408 41	19.824 10	. .	. .	6.052 94	. .	. .	27.327 57	149.571 42	5.264 40	2.324 94	. .	34.556 .	. .	580 25	. .	7.278 93	33.075 67	9.210 .	337.324 96	122.998 52	
24	Jasło	1.520 .	399 10	25.826 97	720 56	3.282 78	600 .	. .	. .	440 .	. .	17.131 46	67.342 79	. .	18.000 .	2.500 .	7.500 .	480 02	553 58	25 18	1.786 22	9.712 58	992 .	158.813 24	3.624 47	
25	Jaworów	. .	. .	26.254 12	100 .	955 73	. .	. .	1.915 12	1.060 80	. .	7.500 .	16.473 99	. .	. .	. .	. .	7.700 .	176 40	907 32	962 10	558 57	924 .	65.488 15	13.829 28	
26	Kałusz	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
27	Kamionka	. .	. .	22.287 29	9.014 73	439 34	. .	. .	2.825 82	1.986 66	. .	44.382 97	30.822 33	. .	33.113 80	. .	. .	22.064 75	2.154 02	. .	15.565 51	44.732 79	876 .	230.266 01	40.224 40	
28	Kolbuszowa	. .	. .	17.181 93	383 04	1.722 56	. .	. .	. .	365 .	. .	21.572 45	16.587 69	9.687 70	. .	. .	. .	10.751 42	957 30	. .	2.006 36	22.788 12	393 .	104.396 57	17.146 97	
29	Kołomyja	. .	107 55	33.261 16	6.522 10	8.792 .	. .	41.515 80	892 66	14.755 28	. .	80.007 91	. .	. .	. .	. .	. .	8.354 .	1.147 28	440 96	8.595 41	4 301 83	1.398 .	260.091 99	16.806 40	
30	Kossów	313 16	. .	22.411 33	375 38	184 93	. .	. .	. .	855 74	. .	105.439 13	15.857 78	. .	. .	. .	. .	. .	583 12	. .	13.514 47	1.798 72	1.796 .	163.124 76	15 144 34	
31	Kraków	. .	. .	28.767 83	50.357 25	5.980 76	. .	. .	12.200 29	9.815 55	300 .	13.626 87	75.905 27	. .	10.000 .	. .	. .	. .	1.811 05	183 11	5.389 55	1.811 06	2.906 .	219.054 59	117.126 82	
32	Krosno	6.120 .	. .	38.797 16	859 .	1.305 64	. .	. .	. .	1.376 .	1.341 .	17.324 46	43.988 92	. .	5.000 .	. .	. .	2.295 .	38 20	823 10	5.489 68	1.908 39	682 .	125.048 55	3.680 47	
33	Limanowa	. .	. .	42.408 89	63 50	1.516 61	. .	. .	16.775 24	4.327 89	. .	16.115 47	17.019 48	. .	18.327 46	. .	. .	. .	145 40	5 445 17	3.405 .	5.129 81	1.374 .	132.053 91	26.470 38	
34	Lisko	. .	. .	12.645 54	2.579 01	2.962 06	. .	. .	. .	506 .	. .	8.370 16	39.440 23	. .	6.433 80	. .	10.900 .	8.698 10	1.189 01	. .	870 88	758 .	774 .	96.126 79	5.929 68	
35	Lwów	171.858 06	. .	113.262 43	230 .	121 87	. .	. .	10.640 .	120 .	. .	78.000 .	44.786 93	9.000 .	. .	35.000 .	. .	1.038 13	1.818 58	. .	7.654 76	4.681 53	2.860 .	480.572 29	50.481 53	
36	Łańcut	. .	. .	144.203 41	6.232 09	2.287 05	. .	. .	28.682 95	2.246 18	. .	. .	. .	. .	. .	. .	177.310 99	. .	1.137 87	11.198 23	151.051 23	3.623 55	1.970 .	529.948 55	48.390 54	
37	Mielec	. .	. .	28.743 57	3.608 23	8.010 24	. .	. .	15.208 90	1.395 .	. .	. .	53.454 56	4.000 .	2.000 .	. .	. .	3.260 20	1.010 .	. .	. .	11.001 55	1.160 .	132.847 25	78.109 96	
38	Mościska	. .	. .	32.116 39	2.548 45	623 48	. .	. .	. .	2.231 63	. .	12.567 35	32.833 94	. .	27.766 56	. .	780 .	14.380 .	1.762 68	. .	236 70	3.712 89	1.078 .	132.638 07	4.372 18	
39	Myślenice	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
40	Nadwórna	900 .	. .	31.791 65	5.233 89	629 94	. .	. .	. .	120 .	. .	. .	15.550 95	4.500 .	. .	. .	. .	3.355 84	2.746 83	105 36	120 .	172 44	1.536 .	66.762 90	1.829 26	
41	Nisko	2.769 98	. .	55.810 19	13.115 47	5.437 21	8.000 .	24.928 92	10.206 .	660 .	. .	. .	57.270 21	5.000 .	10.000 .	. .	18.040 46	6.389 02	12.050 56	15.666 11	15.119 98	. .	1.298 .	261.762 11	39.792 13	
42	Nowy Sącz	900 .	. .	65.586 28	916 39	7.591 11	. .	. .	. .	5.900 .	. .	36.538 12	31.779 27	1.000 .	4.760 20	20.000 .	. .	14.880 63	246 .	. .	52.311 94	. .	1.702 .	244.111 94	8.053 28	
43	Nowy Targ	920 .	. .	33.858 32	6.852 54	68 42	. .	. .	30.000 .	4.245 59	. .	22.160 23	20.491 43	. .	31.351 27	. .	3.486 63	2.550 .	1.863 20	. .	820 47	5.314 04	944 .	164.926 14	1.826 60	
44	Pilzno	1.423 78	. .	10.818 10	598 49	1.170 98	. .	. .	1.700 .	. .	. .	16.828 18	20.429 46	. .	12.000 .	. .	. .	3.233 35	673 60	. .	2.329 32	5.340 43	540 .	77.085 69	16.611 65	
45	Podhajce	. .	. .	69.240 49	92 .	. .	. .	. .	40.106 36	3.867 49	. .	18.786 10	65.853 25	. .	. .	. .	15.343 26	22.060 .	452 76	. .	200 .	. .	1.555 .	238.056 71	52.195 29	
46	Przemyśl	. .	. .	37.257 16	3.239 60	2.652 63	. .	. .	644 24	1.559 84	1.062 39	. .	57.341 83	. .	16.795 68	. .	500 .	800 .	1.352 53	2.644 54	19.510 25	1.571 51	684 .	147.615 70	13.156 45	
47	Przemyślany	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
48	Rawa	2.000 .	. .	27.963 72	778 63	1.570 36	. .	. .	50.000 .	4.901 69	. .	37.597 65	30.896 74	. .	66.380 20	11.322 75	207.052 99	9.035 92	909 88	10.125 35	71.087 64	8.074 58	1.275 .	540.973 10	181.534 40	
49	Rohatyn	. .	. .	34.304 73	1.697 87	. .	. .	. .	34.995 55	935 25	. .	11.613 12	45.957 87	20.000 .	12.296 64	2.006 21	. .	. .	1.361 64	1.721 72	18.905 27	6.322 17	. .	192.118 04	35.645 03	
50	Ropczyce	. .	. .	11.971 43	903 93	. .	. .	. .	400 .	517 82	. .	8.975 25	55.846 .	. .	. .	. .	31.628 43	. .	1.106 81	. .	2.837 99	10.751 48	1.354 .	126.293 14	19.352 07	
51	Rudki	4.586 43	. .	19.382 65	10 .	31 25	. .	. .	2.048 76	600 32	. .	10.580 48	37.972 79	5.220 96	. .	. .	712 04	1.576 .	1.846 .	4.561 18	1.026 06	2.037 44	1.342 .	93.534 36	10.999 34	
52	Rzeszów	250 .	. .	35.481 93	249 37	6.991 25	. .	. .	4.033 32	1.242 .	. .	98.374 35	73.800 61	54.514 37	27.112 80	21.032 71	. .	. .	47.184 50	17.994 76	5.790 49	15.966 66	2.088 .	412.057 12	29.609 81	
53	Sambor	. .	1.038 95	27.880 65	12.507 49	1.093 88	. .	. .	12.925 09	11.152 33	. .	5.512 .	54.151 98	4.975 86	20.000 .	27.000 .	12.426 16	9.233 23	2.304 34	60 .	32.701 16	615 82	932 .	236.510 94	25.767 42	
54	Sanok	3.128 .	60 .	35.164 25	1.897 46	163 46	. .	. .	1.200 .	395 .	. .	4.796 97	61.388 93	1.200 .	15.159 70	. .	. .	369 38	1 392 16	889 74	15.872 45	974 80	962 .	144.959 30	14.381 99	
55	Skałat	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
56	Śniatyn	23.336 80	. .	29.511 77	. .	. .	. .	1.159 86	121.208 61	2.429 88	. .	25.458 37	31.414 78	50 772 96	4.827 04	. .	6.190 37	12.600 .	1.239 74	. .	29.555 22	1.345 72	1.059 .	342.110 12	48.280 73	
57	Sokal	2.270 90	25.099 .	122.859 62	11.127 49	900 99	. .	. .	46.679 31	13.327 64	. .	49.430 31	50.125 30	152.084 28	2.450 .	13.211 47	. .	16.996 37	3.140 88	21.784 03	1.340 65	. . 98	1.476 .	534.305 72	74.881 18	
58	Stanisławów	3.289 76	. .	63.580 18	686 24	1.796 93	. .	. .	. .	. .	. .	. .	59.949 36	. .	2.800 .	. .	. .	1.896 .	. .	. .	1.417 50	11.205 20	. .	146.621 47	31.676 12	
59	Stary Sambor	568 .	. .	29.561 20	128 27	3.357 31	. .	. .	28 .	990 76	. .	13.120 38	17.206 68	37.000 .	50.000 .	20.000 .	43.550 .	5.180 63	698 20	297 70	4.688 20	14.088 36	740 .	241.208 59	34.658 84	
60	Stryj	. .	. .	29.892 52	8.097 18	1.400 .	. .	. .	12.755 20	4.652 43	. .	13.489 48	57.075 53	. .	4.000 .	. .	. .	14.931 33	8 205 25	628 22	15.516 53	29.281 82	626 71	1.240 .	201.290 20	50.618 36	
61	Tarnobrzeg	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
62	Tarnopol	696 .	. .	64.319 04	2.054 68	10 .	. .	780 .	27.245 47	13.741 68	. .	1.500 .	116.919 03	7.000 .	5.086 96	10.440 .	19.045 .	13.152 .	4.452 40	. .	2.495 93	16.398 43	1.777 .	307.118 62	108.233 50	
63	Tarnów	900 .	. .	28.974 98	988 86	6 38	245 .	95.355 90	. .	16.727 90	. .	39 328 76	59.830 36	. .	17.693 50	. .	. .	1.111 82	7.894 70	. .	75.709 87	1.901 36	342 .	* 347.010 89	48.088 70	
64	Tłumacz	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
65	Trembowla	54 .	. .	25.423 97	4.941 68	997 18	1.268 45	664 40	. .	1.365 80	. .	30.625 86	45.886 37	. .	15.037 50	. .	10.800 .	7.120 .	2.358 39	369 20	2.330 .	3.683 32	1.110 .	154.036 12	13.359 44	
66	Turka	599 62	. .	45.627 44	2.387 97	3.649 94	. .	40.744 34	19.334 .	1.553 82	. .	4.865 67	20.081 15	. .	2.342 55	3.750 .	4.268 41	5.255 02	246 .	. .	2.532 92	10.131 42	1.815 .	169.185 27	18.098 36	
67	Wadowice	. .	. .	40.351 21	2.772 22	134 57	. .	. .	7.122 03	4.252 41	. .	15.619 72	83.892 28	. .	35.629 06	4.829 .	27.618 81	226 67	838 40	919 46	1.281 80	. .	1.906 50	227.389 14	42.529 29	
68	Wieliczka	1.115 25	. .	64.234 58	1.038 99	2.903 55	. .	8.900 .	93.440 13	4.867 48	. .	76.280 77	. .	. .	39.968 76	3.500 .	6.226 20	31.709 50	827 75	6.007 .	29.359 58	. .	1.584 .	362.963 54	690.162 56	
69	Zaleszczyki	100 .	. .	46.761 40	2.746 73	33 18	. .	. .	9.000 .	1.040 .	. .	11.450 35	29.889 38	250 .	4.000 .	. .	20.400 .	. .	2.368 40	1 192 20	612 .	1.642 45	706 .	131.687 09	58.967 77	
70	Zbaraż	300 .	. .	19.649 92	266 42	2.264 77	. .	20.087 47	53.008 88	2 375 89	. .	19.946 15	46.600 74	24.000 .	. .	. .	. .	6.986 15	178 50	1.238 .	2.326 52	832 .	612 .	200.658 41	35.202 35	
71	Złoczów	5.103 .	. .	140.049 59	45.284 .	19.702 30	. .	133.850 77	120.000 .	2.069 40	. .	44.078 63	89.920 75	6.944 31	18.289 20	. .	. .	10.465 42	1.278 24	10.270 61	8.736 33	10.723 02	2.106 .	668.821 57	44.861 04	
72	Żółkiew	660 .	. .	17.977 35	1.536 78	530 10	. .	. .	5.503 62	6.045 29	. .	22.053 81	38.434 73	8.102 44	1.442 01	3.795 93	. .	9.558 05	1.587 58	801 98	2.325 11	3.509 95	1.000 .	124 864 73	13.758 62	
73	Żydaczów	800 .	. .	30.512 68	4.390 61	451 93	. .	. .	24.830 .	5.845 09	. .	. .	50.852 99	16.095 82	. .	. .	. .	7.552 16	1.162 50	2.000 .	14.420 71	18.688 58	998 .	178.601 07	43.004 88	
74	Żywiec	. .	. .	18.288 13	10.054 80	2.212 09	. .	. .	. .	1.180 .	. .	18.288 13	54.861 67	. .	. .	. .	. .	12.505 .	370 40	733 71	1.243 82	18.457 50	1.024 .	139.222 25	16.342 17	
	Razem	231.013 55	68.979 11	2,807.352 68	344.145 93	221.172 70	13.759 05	375.246 22	1,024.076 08	331.433 11	168.663 20	1,585.967 96	2,735.400 61	552.805 90	896.296 65	280.707 54	813.173 30	426.727 48	157.845 62	299.593 08	892.240 66	457.695 81	97.832 51	14,732.125 20	2,843.910 53	

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na pożyczkę 28.000 K na budowę dróg gminnych.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na przyjęcie gwarancyi czystego dochodu od kapitału zakładowego kolei jok. Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na zaciągnięcie pożyczki 68.400 K na budowę dojazdów kolejowych.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na pożyczkę 80.000 K na budowę dróg gminnych.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na przyjęcie poręki dla pożyczki 300.000 K zaciągnąć się mającej przez Pow. Kasę oszczędności.
Zamknięcie za r. 1906 wydano c. k. Namiestnictwu do Lw. 3092/09, celem uzyskania sankcyi na pożyczkę 50.000 K na założenie Kasy oszczędności.

Sumaryczne zestawienie
wydatków 74 Wydziałów powiatowych
podług zamknięć rachunkowych za rok 1906.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
								Subwencye na cele					Nadzwyczajne wydatki				Wydatki na cele komunikacyjne										
													kupno				budowa i utrzymanie										
Liczba porządkowa	Nazwa powiatów	Pobory funkcyonaryuszów	Emerytury i zaopatrzenia	Koszta kancelaryjne	Utrzymanie budynków, czynsze za najem biur	Podatki	Koszta komisyjne	oświaty, szkolne	sanitarne itp.	na budowle, konserwacye wodne itp.	Wydatki rozmaite	Zapas kasowy z końcem roku	gruntów, domów itp.	papierów wartościowych	spłata długów zasiłków itp.	zaliczki udzielone i spłacone	koszta administracyjne drogowe	dróg powiatowych	dróg gminnych	publicznych dojazdów kolejowych	spłata długów	zaliczki udzielone i zwrócone, wydatki rozmaite drogowe	zapas kasowy pozostały z końcem roku	Hodowla bydła	Razem	Długi i zaległości bierne, pozostałe z końcem roku	Uwaga
		K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	
1	Biała	15.096 .	. .	1.678 33	6.024 33	. .	1.579 10	6.372 45	200 .	1.128 41	6.975 12	10.092 41	. .	. .	. .	440 .	. .	. .	. .	. .	2.899 30	1.000 .	. .	. .	53.480 45	100.736 77	
2	Bóbrka	6.700 .	1.500 .	505 19	. .	599 10	. .	300 .	3.649 36	200 .	2.197 29	269 18	. .	. .	1.301 .	200 .	37.518 13	. .	35.901 61	. .	. .	500 .	1.565 53	400 .	93.301 39	27.671 12	
3	Bochnia	12.540 .	3.336 .	. .	1.257 62	. .	2.112 69	4.747 .	5.474 .	. .	4.465 20	212 50	. .	. .	38.718 90	3.556 15	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	74.765 03	17.315 19	
4	Bohorodczany	11.130 .	1.200 .	. .	740 .	. .	694 23	600 .	. .	1.000 .	2.308 47	188 57	. .	. .	1.800 .	15.158 19	16.301 55	. .	19.133 28	. .	1.600 .	270 .	10 72	2.330 .	164.089 45		
5	Borszczów	11.842 .	1.480 .	2.744 96	1.111 67	. .	3.252 44	2.370 .	2.569 98	623 60	6.329 75	6.641 66	. .	. .	36.934 73	2.006 12	11.520 23	20.026 26	23.216 68	944 12	9.060 .	8.313 34	13.101 91	. .	319.545 98	145.323 27	
6	Brody	27.564 13	2.490 .	1.683 34	1.234 10	. .	1.080 90	. .	5.350 .	84.110 93	5.867 95	542 68	. .	. .	3.036 82	4.277 56	13.752 51	65.619 19	29.790 14	31.740 28	30.112 64	3.207 52	7.885 29	200 .	242.264 26	61.533 .	
7	Brzesko	13.472 71	6.069 .	1.342 25	6.600 36	. .	967 92	1.463 .	4.618 41	. .	1.281 85	12.426 75	. .	. .	20.863 .	3.350 .	16.375 69	62.969 66	68.569 28	. .	11.660 .	. .	7.962 41	2.271 97	145.279 92	136.604 26	
8	Brzeżany	13.334 60	. .	1.375 91	367 60	. .	1.702 68	3.832 78	4.180 .	11.300 .	6.979 86	15.528 93	. .	. .	16.184 83	418 .	8.572 75	. .	49.011 .	11.551 22	. .	849 42	50 74	89 55	136.235 23	18.175 85	
9	Brzozów	7.100 .	1.960 .	600 .	1.248 .	. .	349 60	1.505 .	1.489 12	. .	2.467 98	4.276 54	. .	. .	2.820 .	600 .	20.836 .	13.436 70	62.682 08	. .	2.664 .	1.465 06	10.735 15	. .	321.847 34	27.266 45	
10	Buczacz	17.788 88	1.229 20	1.703 32	1.898 54	517 51	1.257 .	3.980 98	5.662 .	60.945 44	7.451 44	8.421 03	17.877 89	1.273 27	4.329 73	11.370 43	27.078 58	10.181 10	118.925 50	5.514 72	5.901 05	3.166 95	5.112 91	260 37	256.196 45	171.629 74	
11	Chrzanów	14.277 29	12.832 69	. .	2.866 53	. .	. .	. .	5.010 .	. .	5.227 52	2.156 18	. .	. .	8.425 80	. .	35.719 17	51.542 02	50.889 57	2.301 91	. .	42.672 97	22.294 80	. .	174.750 31	48.094 14	
12	Cieszanów	11.305 02	1.535 .	1.238 41	1.116 74	. .	414 57	340 .	2.808 15	3.300 .	2.615 03	3.969 47	. .	. .	3.726 82	1.774 22	27.308 91	42.271 23	37.001 93	5.312 78	4.400 20	19.134 84	4.723 64	458 85	126.906 53	34.318 01	
13	Czortków	9.660 .	1.390 .	863 .	1.021 54	. .	348 72	290 20	3.872 56	. .	1.490 35	206 84	. .	4.000 .	4.332 74	1.921 59	6.280 .	9.795 99	43.369 42	6.969 58	. .	27.384 30	3.409 80	300 .	342.156 77	148.392 32	
14	Dąbrowa	9.739 82	1.940 .	874 73	4.307 72	. .	1.999 27	934 .	1.629 96	105.168 09	16.905 51	3.036 55	. .	. .	1.468 34	1.544 06	14.645 26	17.083 71	35.976 28	46.641 40	. .	76.663 87	1.313 20	285 .	137.436 64	30.503 77	
15	Dobromil	17.865 62	1.875 .	996 61	1.562 93	. .	677 35	1.015 86	6.909 .	. .	6.750 88	. .	. .	. .	19.648 17	367 56	6.947 97	. .	44.435 83	3.520 51	1.562 50	10.263 34	12.827 09	210 42	389.289 .	205.880 04	
16	Dolina	10.845 60	2.342 .	1.228 11	1.104 37	. .	2.027 25	. .	8.510 .	24.884 62	6.287 97	1.477 05	. .	. .	5.082 .	65.856 60	9.507 84	. .	42.335 69	2.970 93	. .	21.649 85	1.187 77	3.000 .	210.247 65	21.460 .	
17	Drohobycz	20.645 61	6.310 72	3.149 44	1.423 58	92 57	3.571 82	4.131 .	1.500 .	. .	10.152 59	9.889 27	. .	. .	5.954 68	8.860 .	43.175 62	127.979 84	128.166 .	. .	. .	12.246 .	1.519 86	520 40	389.289 .	205.880 04	
18	Gorlice	12 848 .	3.662 48	1.452 42	2.693 28	637 57	1.035 60	4.820 42	7.385 80	. .	2.650 .	1.565 16	. .	. .	50.548 03	. .	16.469 66	43.884 10	35.006 92	700 .	1.000 .	346 87	. .	438 95	187.145 24	109.502 36	
19	Gródek	11.776 .	2.943 25	1.591 50	. .	2.320 36	. .	200 .	3.299 68	. .	2.881 16	. .	. .	. .	22.378 90	1.300 .	27.866 66	44.407 50	71.078 65	. .	. .	. .	. .	400 .	191.988 66	132.827 79	
20	Grybów	4.940 .	1.090 .	401 81	. .	. .	2.500 20	400 .	2.420 .	200 .	843 97	2.014 06	. .	. .	9.331 73	390 .	10.278 66	20.933 72	15.058 20	. .	11.650 .	9.939 38	609 22	200 .	93.200 95	51.449 35	
21	Horodenka	9.072 .	800 .	1.905 88	1.660 19	. .	738 80	3.573 32	12.053 12	21.259 24	4.012 01	8.591 56	. .	. .	32.071 11	25.377 96	28.789 91	7.004 66	28.349 67	182 92	4.166 78	75.231 19	2.296 .	300 .	257.436 32	183.521 20	
22	Husiatyn	12.419 50	267 10	1.462 36	4.575 95	. .	1.062 82	. .	6.890 .	2.826 60	4.564 28	1.548 38	. .	. .	7.009 86	18.875 .	11.862 41	23.991 .	25.293 73	11.006 81	6.268 89	1 861 23	4.762 64	. .	146.548 06	187.524 43	
23	Jarosław	13.120 .	1.000 .	1.215 10	3.781 78	. .	1.218 72	5.182 .	5.270 02	. .	2.608 48	2.505 68	. .	. .	30.501 .	987 99	21.906 77	34.758 66	158.557 49	525 .	6.940 .	45.618 86	1.632 40	. .	337.324 95	127.941 83	
24	Jasło	29.229 44	4.100 .	200 .	2.196 13	. .	493 .	2.250 .	53 60	1.889 54	3.069 79	5.750 57	. .	. .	. .	480 .	11.732 89	10.385 12	60.978 24	799 22	. .	5.701 14	19.104 56	500 .	158.813 24	10.334 .	
25	Jaworów	8.429 49	1.536 .	1.292 19	. .	638 07	. .	200 .	. .	. .	5.777 42	194 59	463 57	. .	15.908 84	2.632 10	5.881 81	11.090 41	7.812 20	583 62	. .	1.589 35	1.054 99	404 .	65.488 15	76.385 90	
26	Kałusz	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
27	Kamionka	14.158 26	300 .	967 62	. .	293 25	1.301 12	2.001 60	5.388 33	8.334 38	1.659 57	879 27	. .	. .	14.447 37	1.920 .	19.842 76	39.664 63	67.687 38	. .	23.484 35	4.839 33	21.983 34	1.112 95	230.266 01	191.626 33	
28	Kolbuszowa	9.836 52	1.087 44	309 48	400 .	. .	5.86 20	1.082 .	. .	4.952 03	1.628 91	1.371 60	. .	. .	. .	3.544 68	12.650 65	51.803 67	8.786 95	. .	. .	1.393 19	4.768 85	198 70	104.396 57	13.367 .	
29	Kołomyja	15.532 .	1.963 28	2 619 74	484 .	. .	1.928 89	12.112 .	7.151 64	24.739 77	25.904 49	6.302 07	. .	30.265 09	26.855 52	20.104 76	18.472 16	. .	46.347 92	7.593 83	. .	10.693 71	1.021 12	. .	260.091 99	422.134 16	
30	Kossów	7.199 .	2.264 .	417 21	726 20	. .	934 60	940 .	4.886 52	. .	1.672 59	6 06	. .	. .	841 .	5.635 .	8.851 50	102.722 68	16.077 46	. .	. .	8.193 05	1.343 53	464 36	163.124 76	38.312 32	
31	Kraków	15.756 50	2.960 .	1.225 22	3.270 08	269 22	480 64	. .	5.485 .	941 66	21.815 24	11.488 27	. .	30.021 90	12.811 86	5.020 .	15.177 49	9.267 99	61.834 77	994 20	3.084 .	14.087 63	2.679 87	383 75	219.054 59	31.780 33	
32	Krosno	6.900 .	1.264 .	521 06	2.536 43	1.556 80	334 20	5.750 .	2.305 .	. .	2.508 10	6.274 71	. .	. .	13.009 50	6.000 .	9.207 .	12.954 79	35.745 16	1.755 60	7.665 64	4.850 .	3.610 56	300 .	125.048 55	152.819 02	
33	Limanowa	7.188 33	912 .	451 47	283 72	. .	369 86	736 .	1.860 .	23.655 90	8.896 37	. .	. .	. .	15.273 90	6.843 58	7.068 61	11 175 99	24.217 41	5.445 17	2.525 .	6.530 84	8.624 76	. .	132.058 91	46.288 34	
34	Lisko	5.820 .	582 .	269 81	923 60	. .	1.015 29	1.500 .	3.680 .	. .	1.062 30	4.374 11	. .	. .	. .	240 .	17.220 29	8.580 42	16.021 27	. .	17.554 50	4.496 08	12.787 62	. .	96.126 79	3.664 76	
35	Lwów	19.153 84	1.968 .	3.983 04	166.437 69	231 56	2.043 06	. .	1.428 .	. .	7.809 95	15.817 22	. .	. .	41.255 96	620 .	19.239 80	. .	169.882 77	15.436 47	. .	10.631 68	3.533 25	1.100 .	480.572 29	165.759 40	
36	Łańcut	12.298 .	144 .	245 26	1.960 07	. .	2.384 20	10.712 50	4.401 52	2.010 90	10.097 42	4.250 70	17.655 71	. .	. .	1.861 18	15.998 88	60.151 35	148.869 09	11.601 85	158.700 18	59 231 65	6.739 88	629 21	529.948 55	182.285 65	
37	Mielec	9.053 20	1.660 .	353 50	1.026 76	. .	. .	1.672 .	. .	21.707 61	7.546 73	71 96	. .	. .	12.086 76	2.360 .	18.086 82	6.833 55	21.930 33	. .	25.922 63	1.952 49	. . 99	585 42	132.847 25	90.832 22	
38	Mościska	10.326 .	2.767 80	333 71	757 26	. .	1.856 35	2.159 20	4.424 .	. .	5.370 07	. .	. .	. .	8.134 05	1.850 .	6.573 12	20.014 04	51.606 23	. .	3.904 85	9.628 36	2.313 52	619 51	132.638 07	133.165 13	
39	Myślenice	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
40	Nadwórna	11.100 .	. .	868 19	800 .	. .	2.608 66	5.013 37	4.499 92	. .	11.646 74	1.044 23	. .	. .	1.310 37	120 .	6.443 60	5.000 .	14.254 98	. .	. .	120 .	782 84	1.200 .	66.762 90	. .	
41	Nisko	8.270 01	. .	1.728 43	2.501 21	2.085 86	1.444 34	1.990 .	7.384 16	. .	31.845 25	3.133 78	. .	. .	16.876 46	48.625 36	2.328 .	. .	81.618 16	16.803 02	. .	35.243 07	4.681 .	209 .	261.762 11	109.087 56	
42	Nowy Sącz	14.120 .	2.400 .	1.548 62	811 41	485 86	702 97	. .	. .	36.538 12	2.149 57	12.532 33	. .	. .	11.048 20	258 70	19.466 58	41.156 77	16.472 09	. .	28.000 .	61.369 69	51 03	. .	244.111 94	59.493 01	
43	Nowy Targ	12.052 .	10.660 .	1 145 68	. .	788 34	2.057 32	35.710 .	2.512 90	. .	4.138 06	177 54	. .	. .	5.793 03	12.005 27	11.636 41	11.332 55	32.329 17	691 37	. .	21.288 63	407 87	200 .	164.926 14	33.486 63	
44	Pilzno	4.360 .	. .	117 82	607 18	. .	. .	600 .	649 98	. .	1.977 69	3.263 45	. .	. .	3.068 95	792 93	16.708 15	14.378 41	25.273 73	. .	. .	1.700 64	1.980 48	1.606 28	77.085 69	41.194 68	
45	Podhajce	12.050 33	3.480 .	1.324 26	1.349 05	102 80	2.137 09	695 .	. .	44.979 84	3.474 93	. .	9.211 78	. .	46.340 24	. .	15.188 96	16.456 73	62.188 20	. .	13.209 94	4.661 63	1.205 93	. .	238.056 71	102.098 76	
46	Przemyśl	16.486 50	2.840 .	2.773 32	. .	40 65	95 68	1.180 .	3.425 .	201 41	3.550 50	6.074 31	1.431 44	. .	5.846 30	4.433 .	12.230 70	261 30	56.701 71	3.335 93	. .	25.953 74	754 21	. .	147.615 70	61.301 40	
47	Przemyślany	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
48	Rawa	11.869 79	1.330 .	1.885 07	798 15	1.633 95	1.086 60	. .	. .	. .	6.293 88	2.513 86	6.596 12	. .	59.988 20	85.994 94	11.660 .	26.297 12	107.779 47	10.125 35	60.972 26	136.109 63	8.088 71	. .	540.973 10	392.658 92	
49	Rohatyn	8.035 17	1.034 58	3.637 10	. .	. .	3.731 48	2.506 95	4.694 62	. .	4.199 22	. . 7 50	. .	. .	24.673 19	3.199 07	4.947 37	44.218 29	69.406 76	2.561 12	10.720 11	. .	776 21	3.769 50	192.118 04	55.470 45	
50	Ropczyce	7.565 .	600 .	. .	1.595 02	. .	132 .	1.200 .	391 66	. .	3.663 50	. .	. .	. .	. .	. .	8.116 01	7.859 68	74.298 83	. .	6.600 .	8.943 43	5.928 06	. .	126.293 14	44.817 37	
51	Rudki	10.337 52	4.000 .	. .	. .	344 80	196 32	994 19	380 .	. .	6.122 78	. .	. .	. .	1.033 50	4 592 30	5.976 84	16.278 83	35.588 32	4.561 18	2.000 .	882 78	. .	. .	93.534 36	14.618 80	
52	Rzeszów	14.736 85	2.184 .	. .	3.136 73	115 40	241 68	3.640 .	2.886 64	3.035 50	3.766 97	4.705 15	. .	. .	8.141 .	1.680 .	25.539 26	195.779 58	111.806 97	5.142 21	12.650 40	4.595 54	8.378 29	. .	412.057 12	236.240 63	
53	Sambor	14.060 .	5.350 .	1.267 16	424 03	265 30	2.893 42	2.238 .	4.457 02	1.000 .	7.225 63	1.924 73	8 50	. .	15.027 29	12.349 81	13.967 59	38.608 83	61.055 59	89 04	. .	50.967 08	2 731 97	600 .	236.510 94	36.812 18	
54	Sanok	13.120 68	1.620 19	319 96	2.555 25	930 93	1.599 20	1.080 .	5.148 48	5.000 .	4.364 81	25 68	87 .	12.000 .	6.060 54	360 .	15.197 02	4.106 .	48.199 21	867 20	18.604 96	3.065 45	408 89	243 35	144.959 30	112.116 18	
55	Skałat	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
56	Śniatyn	10.872 .	240 .	488 95	6.476 72	. .	767 42	5.974 54	6.324 79	70.972 05	27.390 48	1.661 10	. .	1.144 88	31.733 18	11.004 30	11.555 04	77.359 92	31.079 44	. .	18.656 42	24.753 88	. .	3.655 51	342.110 12	315.767 03	
57	Sokal	15.837 78	2.537 63	1.230 80	2.230 07	1.588 18	1.353 73	1.400 .	4.200 73	79.998 46	2.959 54	. .	. .	36.217 .	46.171 18	15.055 15	10.311 42	217.604 67	48.166 48	21.684 68	. .	6.349 95	18.608 27	800 .	534.305 72	215.418 73	
58	Stanisławów	29.170 15	. .	. .	811 47	. .	. .	1.844 82	5.218 67	2.800 .	7.948 51	13.962 29	. .	. .	4.187 22	. .	11.061 14	3.409 98	36.150 72	. .	. .	2.000 .	28.056 20	. .	146.521 17	30.306 76	
59	Stary Sambor	11.050 40	2.421 .	586 90	1.384 06	102 07	1.170 48	. .	. .	9.856 41	1.961 38	3.878 07	. .	. .	1.502 82	50.820 .	8.114 80	22.774 80	109.556 51	213 49	4.763 97	2.168 87	8.232 71	650 .	241.208 69	60.114 39	
60	Stryj	19.174 36	1.557 91	1.800 16	670 46	. .	935 27	2.660 .	5.630 50	. .	6.305 51	391 89	290 .	8.371 57	57 .	5.628 80	20.619 75	25.557 07	29.630 16	15.516 53	24.610 66	27.528 31	. . 03	4.854 26	201.290 20	135.419 25	
61	Tarnobrzeg	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
62	Tarnopol	26.082 02	4.681 36	814 16	2.423 25	724 60	4.563 58	9.123 37	10.119 15	20.044 49	5.552 40	952 24	4.050 10	. .	11.932 40	8.116 62	24.661 76	17.412 20	117.932 22	4.634 57	24.075 .	1.818 38	6.926 82	522 93	307.113 62	214.530 57	
63	Tarnów	10.666 29	270 .	526 75	872 34	606 94	. .	6.775 .	1.917 15	1.400 .	2.577 17	140 89	15.513 30	90.160 65	3.400 .	3.633 20	19.359 53	32.507 26	134.701 08	. .	5.906 81	15.499 07	406 23	171 23	347.010 89	77.934 09	
64	Tłumacz	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
65	Trembowla	12.179 .	2.212 .	1.459 45	303 90	99 21	726 35	1.800 .	4.434 40	29 73	3.940 21	688 12	. .	1.049 51	5.265 06	721 60	9.073 44	28.899 71	48.194 08	367 58	15.954 86	15.948 23	389 68	300 .	154.086 12	78 264 86	
66	Turka	13.212 50	2.000 .	1.006 87	1.062 07	. .	2.710 06	2.422 98	9.231 88	28.996 47	2.588 37	88 12	. .	28.619 88	8.612 58	1.110 .	4.100 58	15.142 88	41.406 67	310 01	. .	4.307 87	1.249 53	1.006 .	169.185 27	9.000 18	
67	Wadowice	12.870 84	3.804 88	726 61	1.602 44	. .	2.974 92	3.341 64	6.096 20	5.395 45	8.378 91	. .	. .	. .	8.271 .	3.811 92	19.348 92	8.406 61	89.386 07	. .	47.418 83	5.058 90	. .	. .	227.389 14	153.452 13	
68	Wieliczka	11.920 .	. .	1.130 96	2.159 20	646 02	1.338 90	2.529 68	4.500 .	7.415 20	5.185 85	4.978 33	474 11	9.000 .	120.492 94	6.020 16	24.209 33	110.793 19	28.985 27	6.007 .	10.571 12	3.648 46	5.256 33	701 49	362.963 54	859.678 59	
69	Zaleszczyki	13.387 38	1.212 48	921 30	500 .	145 12	586 80	5.837 .	2.500 .	. .	5.337 38	263 74	. .	. .	27.442 76	5.416 87	8.993 72	1.228 60	44.242 57	1.527 .	7.914 56	3.686 .	290 46	253 40	131.687 09	218.588 58	
70	Zbaraż	7.384 28	800 .	228 50	1.900 10	. .	. .	400 .	4.774 86	42.103 58	3.205 32	4.414 68	. .	20.000 .	9.482 53	100 .	6.481 12	13.377 60	54.113 61	2.949 29	20.240 84	4.686 75	675 35	3.340 .	200.558 41	89.469 90	
71	Złoczów	18.778 50	755 .	1.278 19	5.256 31	. .	2.067 65	460 .	8.129 44	123.978 63	5.122 16	38.475 89	. .	244.289 77	17.661 64	270 .	6.064 91	57.711 70	99.983 38	16.122 28	. .	15.954 89	7.369 32	4.091 91	668.821 57	304.579 04	
72	Żółkiew	10.178 .	600 .	1.102 35	939 46	. .	240 .	400 .	4.576 89	. .	3.576 23	. .	. .	. .	3.450 25	7.594 18	10.485 90	19.341 69	36.478 74	9.305 10	12.300 .	3.755 16	. .	595 78	124.864 78	115.169 59	
73	Żydaczów	13.198 19	900 .	1.550 52	912 90	418 83	2.535 96	. .	5.348 81	1.000 .	2.892 33	4.792 85	. .	. .	7.499 64	25.048 28	12.238 68	12.684 81	47.481 98	288 09	. .	12.324 01	25.785 19	1.700 .	178.601 07	64.471 88	
74	Żywiec	6.119 84	616 60	803 78	1.043 22	. .	977 60	3.850 .	2.110 .	1.000 .	11.545 01	5.543 28	25 .	20.000 .	. .	500 .	7.917 99	17.548 68	49.137 86	. .	. .	3.327 89	7.155 50	. .	139.222 25	12.307 55	
	Razem	866.203 74	140.768 52	72.958 34	272.724 77	18.280 87	84.189 44	192.839 85	263.204 12	890.824 06	419.019 40	262.968 13	78.692 02	536.418 52	999.198 92	542.005 19	977.662 08	2,043.955 34	3,691.385 96	297.194 18	682.296 75	1.013.320 87	339.085 03	48.934 15	14,732.125 20	7,916.998 96	

Zamknięcia za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na pożyczkę 28.000 K na budowę dróg gminnych.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na przyjęcie gwarancyi czystego dochodu od kapitału zakładowego kolei lok. Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/08 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na zaciągnięcie pożyczki 68.400 K na budowę dojazdów kolejowych.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/08 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na pożyczkę 80.000 K na budowę dróg gminnych.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09 c. k. Namiestnictwu w celu uzyskania sankcyi na przyjęcie poręki dla pożyczki 300.000 K na budowę dróg gminnych.

Zamknięcie za r. 1906 wydano do Lw. 3092/09, celem uzyskania sankcyi na pożyczkę 50.000 na założenie Kasy oszczędności.

Wykaz dochodów

podług zamknięć rachunkowych za rok 1906.

30 miast (objętych ustawą z r. 1889).

Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Czynsze i opłaty: z dóbr	z domów, rzeźni, budek itp.	z gruntów, kamieniołomów itp.	z lasów, wiklin itp.	z fabryk, cegielń, wapienników itp.	z koszar i kwaterunku wojska	Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek itp.	Z dzierżawy praw i przywilejów: propinacya i opłaty komunalne	placowe, targowe, straganowe, sprzedaż śmiecia	miary i wagi, polowanie i rybołostwo	Taksy	Z dzierżawy dodatków krajowych konsumcyjnych	Dodatki na cele ściśle gminne: od podatków bezpośrednich	konsumcyjne: od mięsa	od wina	Dochody rozmaite	Zapas kasowy z roku poprzedniego	Wpływy nadzwyczajne: ze sprzedaży gruntów i realności	papierów wartościowych	z pożyczek zaciągniętych	zaliczki otrzymane i zwrócone	Wpływy drogowe: myto drogowe, mostowe, przewozowe, kopytkowe	subwencye, ekwiwalent, zapas kasowy i inne drogowe	Na cele szkolne: dodatki i inne	Depozyta i obce kapitały	Razem	Należytości czynne, pozostałe z końcem roku	Uwaga
		K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	
1	Biała	. .	22.366 85	5.670 54	13.178 73	58.740 51	. .	29.596 .	110.430 52	8.572 82	. .	12.087 75	17.509 67	70.700	. .	. .	28.764 32	26.559 62	. .	.	48.100 .	21.828 59	. .	.	.	. .	. .	474.106 92	103.213 15	
2	Bochnia	10.205 02	9.939 49	60 .	.	7.198 14	. .	103.660 .	27.769 19	137 30	1.018 50	. .	. .	10.210 53	18.416 .	1.160 75	14.092 70	. .	. .	.	. .	40.604 06	. .	.	.	1.032 24	23.508 80	254.012 72	41.946 90	
3	Brody	. .	6.084 .	594 .	.	.	54.089 74	684 71	91.778 77	10.100 .	. .	. .	. .	16.104 46	17.703	2.617 .	4.514 13	3.422 59	. .	4.543	2.480 44	5.940 69	.	.	.	1.182 .	3.750 .	225.588 53	35.013 27	
4	Brzeżany	. .	29.241 60	. .	.	.	18.809 49	1 966 05	114.725 11	817 80	306 .	155 50	. .	3.967 92	18 500 .	1.539 78	1.919 77	53.555 19	. .	2.046 25	. .	3.950 52	.	.	.	. .	36.352 96	287.853 94	16.154 78	
5	Buczacz	. .	.	. .	. .	.	. .	. .	10.000 .	7.900 .	. .	. .	. .	17.272 17	14.155 .	600 .	5.381 60	2.050 19	.	. .	369.107 79	456 .	.	.	.	29.095 16	. .	456.017 91	2.012 43	
6	Drohobycz	. .	17.660 96	587 56	3.327 92	56.604 .	. .	1.426 95	60.000 .	12.649 02	272 .	105 .	. .	152.949 31	25.712 87	1 812 .	21.391 37	104.791 70	. .	97.000 .	. .	147.666 83	.	.	.	.	27.000 .	730.957 49	52.011 .	
7	Gorlice	.	14.404 36	.	.	.	. .	8.788 97	94.305 06	4.462 74	15 40	. .	13.200 .	. .	13.700 .	900 .	756 38	3.606 78	. .	. .	. .	1.274 52	.	.	.	716 80	3.150 .	159.281 01	51.935 89	
8	Gródek	. .	18.581 96	10.138 62	5.928 99	. .	17.663 88	4.042 63	81.579 58	1.881 .	. .	. .	. .	8.559 11	. .	. .	5.470 71	12.963 23	. .	. .	. .	5.500 .	.	.	.	513 82	. .	172.823 53	12.909 56	
9	Jarosław	. .	57.312 61	917 60	.	. .	19.355 09	4.035 37	236.532 20	5.170 48	. .	. .	. .	90.375 86	3.258 48	. .	28.694 55	61.017 90	. .	. .	104.475 56	14.984 43	.	.	.	. .	. .	626.130 13	386.599 95	
10	Jasło	.	15.126 94	1.087 50	70 .	4.204 57	127 17	323 80	74.127 62	12.303 37	. .	. .	.	29.883 41	11.700 .	1.050 .	9.933 42	1.792 51	. .	. .	393.800 .	12.150 38	.	.	.	5.139 50	.	572.820 19	14.673 47	
11	Jaworów	. .	8.631 06	4.982 12	15.198 38	. .	5.304 81	12.096 53	46.000 .	9.405 35	. .	. .	26.046 56	18.350 .	. .	1.500 .	2.703 54	608 07	. .	. .	4.000 .	5.046 55	.	.	.	1.200 .	.	161.072 97	16.701 97	
12	Kołomyja	. .	62.845 05	8.518 03	. .	130.499 55	15 371 61	162.131 79	252.550 08	21.550 29	. .	. .	22.471 79	62.931 21	61.851 80	8.869 06	48 853 14	20.507 92	. .	. .	. .	23.797 41	.	.	.	111.386 18	. .	1,014.134 91	119.858 57	
13	Krosno	6.242 60	3.667 30	7.486 41	121 .	. .	. .	1.718 90	75.134 04	10.319 53	. .	. .	. .	11.414 92	9.354 .	. .	4.446 08	5.869 59	6.260 42	2.332 80	6.000 .	1.973 53	.	.	.	2.000 .	8.779 80	163.065 92	22.486 22	
14	Nowy Sącz	1.617 53	13.086 50	2.469 98	14.209 77	192 20	58.842 69	3.573 19	171.266 .	41.104 87	. .	989 .	. .	. .	18.100 .	1.200 .	4.336 95	147.276 28	13.626 .	7.803 68	20.000 .	33.728 10	.	.	.	1.630 50	197.592 76	752.645 .	15.364 92	
15	Podgórze	. .	32.040 63	74.433 43	89 10	. .	589 42	10.055 41	125.200	20.508 81	. .	. .	5.092 64	. .	27.404 99	3.499 67	9.510 03	252 15	. .	. .	10.200 .	4.214 39	.	.	9.000 .	. .	. .	332.090 67	214.252 22	
16	Przemyśl	1.000 .	72.967 52	641 87	2.249 70	. .	124.610 80	1.362 76	534.196 87	16.402 32	. .	. .	. .	. .	9.221 24	. .	21.221 84	119.896 70	4.240 23	. .	. .	7.818 60	.	.	.	. .	15.024 99	930.855 44	44.043 85	
17	Rzeszów	. .	51.403 72	3.138 25	. .	84.690 61	102.433 02	17.258 76	113.612	6.104 14	150 .	4.271 20	. .	84.318 50	45.200 .	3.850 .	46.605 43	873.781 91	157 75	. .	2.900 .	13.727 48	6.616 80	.	.	. .	700.631 45	2,160.871 02	54.377 46	
18	Sambor	. .	40.904 76	11.198 48	. .	20.825 90	15.473 76	5.089 34	174.000 .	5.914 50	. .	. .	. .	48.811 71	12.646 09	293 42	11.863 73	15.750 51	. .	. .	5.000 .	5.904 03	.	.		2.480 .	103.045 87	479.152 10	60.605 11	
19	Sanok	2.588 50	32.438 86	2.649 93	4.122 60	. .	7.636 35	56 .	87.611 04	5.288 55	59 20	1.511 18	10.410 .	15.691 15	. .	. .	1.525 42	900 94	181 .	114 80	. .	9.209 20	.	.	240	. .	. .	182.234 72	43.392 92	
20	Śniatyn	. .	25.150 86	. .	. .	. .	. .	998 85	64.842 03	1.797 44	38 33	2.572 45	. .	34.987 95	7.607 18	1.720 .	. .	9.400 17	. .	. .	. .	3.298 70	.	1.000	200.602 80	23.089 80	377.106 56	132 184 20		
21	Sokal	. .	16.825 62	431 38	. .	. .	80 .	.	49.000	781 84	150 62	111 50	. .	29 181 35	6.113 05	300 .	10.125 08	365 30	1 976 .	. .	14.000	2.928 47	.	.	.	. .	. .	132.370 21	6.144 82	
22	Stanisławów	7.992 35	179.191 89	2.335 92	. .	162.200 91	7.713 41	28 852 37	59.953 58	1.587 15	. .	22.886 74	. .	414.031 98	. .	24.594 38	42.000 .	32.344 29	. .	. .	29.112 23	46.826 38	.	.	.	. .	13.850 .	1,075.473 58	273.022 06	
23	Stryj	13.194 18	62.042 33	8.038 75	43.321 32	. .	19.933 37	5.603 61	186.476 .	. .	. .	1.282 10	. .	85.680 39	. .	. .	. .	22.534 92	4.555 25	20.254 50	298.110 56	19.256 54	.	.	.	. .	10.000 .	800.283 82	172.098 57	
24	Tarnopol	1.587 60	52.172 36	. .	. .	. .	. .	1.519 78	220.500	. .	. .	22.993 63	. .	99.462 89	53.573 30	3.721 54	41.399 68	69.666 49	. .	227.701 35	6.500 .	10.453 69	.	.	.	. .	. .	811.252 24	18.079 85	
25	Tarnów	3.835 30	28.227 .	1.502 24	3.776 54	5.230	51.453 57	650 08	262.900	7.150 67	4.022 92	1.859 40	. .	52.483 93	61.407 51	97.400 .	12.317 19	37.200 82	. .	6.716 42	50.900 .	17.242 49	.	.	.	. .	8.103 13	714.379 21	38.606 71	
26	Trembowla	. .	11.003 70	27.256 93	57.079 82	. .	38.882 .	100 40	39.500 .	2.774 56	234 10	943 58	. .	. .	7.002 29	525	1.684 56	845 58	. .	. .	. .	4.769 37	.	.	.	. .	21.200	213.801 89	11.060 44	
27	Wadowice	. .	3.550 .	6.154 73	. .	5.676 28	. .	4.761 69	65.000 .	9.724 50	.	752 90	. .	25.820 84	7.893 36	7.883 36	8.027 78	15.296 76	.	. .	257.011 79	2.696 52	.	.	.	856 72	41.873 89	462.931 12	.	
28	Wieliczka	. .	9.598 04	16.775 70	. .	. .	. .	5.475 09	36.036 17	7.962 24	76 40	261 .	. .	23.668 68	7.491 67	700 .	4.464 04	8.480 18	. .	200 .	65 800 .	4.364 29	.	.	.	. .	1.552 79	192.906 29	3.811 71	
29	Złoczów	.	12.303 53	217 20	. .	23.679 80	15.580 83	40 .	142.587 60	3.771 37	. .	1.127 94	24.896 23	10.014 97	. .	. .	5.111 39	1,233 29	64 .	400 .	. .	5.911 50	.	.	.	. .	. .	246.939 65	12.331 35	
30	Żółkiew	. .	11.826 58	8.801 62	5.180 75	3.543 74	70.813 63	50 16	53.540 .	8.922 45	61 .	495 07	.	. .	12.002 .	200 .	8.799 98	1.316 .	73 20	. .	. .	45.808 57	.	.	832 40	. .	13.971 .	246.238 15	6.289 14	
	Razem	48.263 08	920.596 08	206.038 79	167.854 62	563.286 21	644.764 64	415.864 19	3,661.153 16	245.065 11	6.304 47	74.405 94	119.626 89	1,416.873 29	470.023 33	165.385 96	405.915 81	1.653.287 58	31.133 85	352 192 88	1,687.498 37	523.360 63	6.616 80	11.072 40	357.885 72	1,254.477 24	15,409.397 84	1,979.182 49	

Wykaz wydatków

podług zamknięć rachunkowych za rok 1906

30 miast (objętych ustawą z r. 1889).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Pobory funkcyonaryuszów	Emerytury i zaopatrzenia	Koszta kancelaryjne	Administracya dóbr, utrzymanie budynków, realności itp.	Czynsze za dzierżawę: prawa propinacyjnego	Czynsze za dzierżawę: krajowych opłat konsumcyjnych	Podatki, ekwiwalent, opłaty skarbowe	Cele dobroczynne, ubogich i inne	Policya miejscowa	Aresztanci i szupaśnicy	Straż pożarna itp.	Straż polowa i lasowa	Wydatki na cele sanitarne	Oświetlenie miasta	Przedsiębiorstwa gminne	Dyety i koszta podróży	Rekrutacya, kwaterunek i inne cele wojskowe	Wydatki na cele: szkolne i oświaty	Wydatki na cele: parafialne i wyznaniowe	Wydatki na cele: drogowe	Wydatki nadzwyczajne: kupno gruntów, domów, budowli itp.	Wydatki nadzwyczajne: kupno papierów wartościowych	Wydatki nadzwyczajne: spłata długów	Wydatki nadzwyczajne: zaliczki udzielone i spłacone	Wydatki rozmaite	Zapas kasowy z końcem roku	Depozyta i obce kapitały	Razem	Wszystkie długi i inne należytości bierne, pozostałe z końcem roku	Uwaga
		K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	
1	Biała	32.554 76	2.306 66	8.629 17	53.570 03		. .	636 43	4.516 66	20.818 27	660 11	1.550 76		11.574 69	11.088 14	81.253 36	440 .	424 43	111.251 60	204	29.623 67	. .	. .	16.381 61	35.626 50	9.031 09	42.469 92	2.000 .	474.106 92	1.642.815 80	
2	Bochnia	36.525 80	8.338 40	1.409 19	1.486 85	15.600	. .	14.284 33	1.698 93	3 205 37	. .	600 .	274 20	2.625 96	3.765 30	7.243 53	206 72	6.884 52	38.795 30	227 76	7.052 24	. .	. .	38.111 46	11.553 99	29.617 11	27 97	24.532 79	254.012 72	603.162 74	
3	Brody	55.590 43	6.650 .	2.884 75	27.777 47	6.200	. .	4.192 35	1 200	2.347 97	735 73	4.149 32	. .	7.287 84	8.877 21	1.855 71	.	.	14.165 08	. .	.	. .	. .	50.530 72	.	23.896 31	7.247 61	. .	225.588 53	659.193 31	
4	Brzeżany	18.957 32	2.100 .	3.730 19	15.506 27	48.700 .	. .	15.416 18	633 60	11.984 05	38 80	7.576 95	. .	7.410 98	2.457 35	2 845 40	.	2.132 36	13.182 18	.	2.000 .	20.000 .	35.205 95	44.063 .	5.484 55	3.218 24	23.320 92	1.894 65	287.853 94	572.632 52	
5	Buczacz	17.283 32	. .	2.748 84	17 73	. .	. .	. .	1.250	8.820 18	59 65	5.717 61	. .	.	6.669 92	11 910 26	6.218 50	. .	11.912 91	.	1.425 50	. .	. .	369.005 29	1.456 .	5.157 81	5.362 39	. .	456.017 91	368.001 31	
6	Drohobycz	57.588 15	5.099 50	7.081 79	84.581 90	.	. .	23.538 68	16.731 13	24.397 51	551 07	28.831 03	490 .	751	15.626 75	220.007 74	196 32	449 42	49.843 10	4.660	. .	14.472 60	. .	25.730 96	8.760 40	13.207 28	4.366 16	124.000 .	730.957 49	855.510 43	
7	Gorlice	25.886 .	589 .	1.026 90	5.365 14	55.858 60	. .	9.480 46	283 10	1.294 85	. .	1.000 .	. .	2.761 63	2 839 83	1.010 45	288 08	. .	19.406 95	.	1.152 67	. .	. .	13.869 55	3.514 20	10.126 79	3.526 81	. .	159.281 01	251.970 60	
8	Gródek	26.614 08	3.895 .	3.140 75	11.474 86	5.500	. .	24.179 31	4.551 80	5.007 18	191 96	5.750 76	971 55	3.267 49	1.669 05	5.872 79	1.123 .	3.864 60	19.572	534 24	.	. .	. .	28.902 20	592 .	10.470 67	5.675 24	. .	172.828 53	353.778 74	
9	Jarosław	52.478 18	5.889 26	2.867 23	16.411 59	3.000	. .	32.735 92	7.570	23 857 61	. .	26.160 46	. .	.	18.549 71	5.964 73	331 70	21.609 87	39.482 84	35 56	28.003 72	. .	. .	77.223 30	31.805 37	115.540 03	86.356 95	30.256 .	626.130 13	1,005.576 04	
10	Jasło	21.640 08	3.360 .	4 799 50	13.092 70	12.500	. .	14.076 89	2.520	11.635 57	93 12	2.000	. .	6.336 86	3.800 .	.	545 51	629 89	29.496 64	. .	. .	32 21	. .	415.042 57	22.243 10	8.800 90	174 55	. .	572.820 19	407.293 72	
11	Jaworów	16.083 .	4.918 71	1.364 32	7.598 42	46.000	. .	3.677 53	3.528 18	10.273 80	167 83	668 93	. .	4.282 51	. .	2.515 02	165 94	2 80	22.985 94	. .	1.511 22	. .	. .	11.676 77	5.404 27	16.325 27	1.919 51	. .	161.072 97	135.800 06	
12	Kołomyja	60.145 90	7.500 12	7.079 17	49.384 07	.	. .	29.222 20	25.276 71	48.082 90	1.469 38	16.328 85	.	21.342 39	25.067 42	261.063 07	449 60	3.592 51	80.871 62	.	. .	13.300 91	. .	157.812 56	. .	197.355 29	8.790 24	. .	1,014.134 91	188.192 80	
13	Krosno	15.157 26	300 .	1.644 36	2.479 94	24.986 80	. .	18.767 48	1.823	5.361 04	118 16	4.374 50	1.001 27	4.781 59	2.611 73	1.656 54	6	97 66	34.086 24	29	178 24	. .	. .	30.574 46	1.232 13	2.366 85	8.431 67	. .	163.065 92	452.373 17	
14	Nowy Sącz	50.043 79	9.610	4.242 12	17.517 09	.	. .	22.389 .	6.352 81	19.561 17	16 55	30.648 33	2.019	13.098 20	10.192 93	191.339 65	897 05	2.589 40	42.964 57	. .	. .	4.219 60	.	85.593 21	36.085 47	8.588 35	206 07	194.470 64	752.645 .	1.447.191 63	
15	Podgórze	60.214 82	7.515 95	2.825 20	21.108 86	.	. .	22.240 71	10.297 08	23.998 47	53 38	8.934 96	.	5.453 29	20.107 68	22.464 50	869 52	11.134 40	35.933 72	600 .	. .	. .	. .	64.075 50	3.654 .	8.877 54	1.731 09	. .	332.090 67	1,164.785 93	
16	Przemyśl	87.613 30	9.063 42	10.295 86	60.323 42	87.966 .	. .	44.005 27	35.149 29	29.549 47	838 11	38.587 14	.	15.983 23	32.095 72	51.144 95	. .	82.826 86	62.561 36	. .	40.272 33	105.351 26	.	71.359 .	8.044 78	15.720 90	19.840 55	19.265 22	930.855 44	887.490 52	
17	Rzeszów	51.999 93	9.570 26	4.582 56	65.997 62	.	. .	15.061 40	11.434 74	20.916 11	101 30	10.301 39	360 .	23.798 15	21.751 82	46.651 49	493 30	46.511 96	181.764 72	17.810 75	.	14.008 31	667.286 38	658.734 71	13.359 52	3.729 82	241.199 71	33.445 07	2,160.871 02	1,748.361 99	
18	Sambor	45.004 38	5.993 33	4.736 47	20.603 04	.	. .	12.843 37	1.089 20	18.571 44	235 35	16.720 02	.	7.109 50	14.576 89	33.892 70	353 22	14.078 48	39.463 35	.	6.988 01	.	.	50.589 07	15.622 15	16.993 34	50.642 92	103.045 87	479.152 10	712.626 88	
19	Sanok	17.664 68	. .	2.584 06	14.216 38	15 800 .	. .	6.338 62	714 50	11.081 06	. .	3.026 20	1.945 40	5.335 86	5.147 38	1.318 55	.	8.182 95	18.681 55	1.565 06	4.285 56	2.500 .	.	40.855 83	12.878 72	6.721 67	1.390 69	.	182.234 72	553.274 91	
20	Śniatyn	27.773 10	6.461 01	. .	7.025 95	. .	. .	21.483 27	1.634 .	12.620 24	525 23	667 97	.	1.778 26	2.448 35	3.902 02	404 71	. .	86.691 34	2.302 74	2.115 17	. .	. .	28.642 84	3.539 70	5.967 09	5.849 57	155.274	377.106 56	426.703 93	
21	Sokal	13.537 48	2.238 92	1.980 82	5.091 12	. .	. .	11.721 15	4.820 .	7.546 43	208 75	2.752 44	483 .	6.387 81	4.184 47	20.812 38	1.282 96	214 50	14.699 10	378 .	461 06	14.612 92	. .	15.372 25	398 66	3.019 23	176 76	.	132.370 21	332.710 54	
22	Stanisławów	90.082 82	16.903 82	12.891 77	78.940 39	109.000 .	. .	21.792 56	25.307 71	68.653 98	. .	33.226 33	. .	50.913 32	115.609 22	34 554 48	. .	10.829 96	58.040 67	719 10	.	43.621 30	.	189.798 88	50.652 24	9.339 92	40.745 11	13.850 .	1,075.473 58	2,646.002 07	
23	Stryj	49.472 55	8.123 14	.	20.685 65	27.482 49	15.783 63	2.091 22	14.935 92	35.066 46	1.382 34	25.138 44	.	18.385 58	8.562 50	306.299 32	. .	5.749 73	110 351 08	1.889 07	13.085 31	.	. .	64.996 90	17.828 14	9 40	32.760 15	20.254 50	800.283 82	1,134.361 27	
24	Tarnopol	70.672 75	10.361 92	5.770 63	77.706 47	. .	. .	22 380 44	25.700 .	37.411 77	670 58	37.418 28	1.024 .	11.922 64	14.543 20	16.632 36	. .	2.411 89	33.004 27	1.425 85	1.878 27	. .	171.251 96	95.990 05	20.990 82	51.161 02	100.923 12	. .	811.252 24	2,278.602 14	
25	Tarnów	54.677 60	6.922 36	7.904 10	29.721 79	. .	. .	57.952 69	13.143 88	40.238 70	647 40	15.448 07	.	11.078 75	29.464 88	104.717 28	575 36	2.860 .	40.405 32	370 94	. .	11.600 .	6.716 42	165.537 54	44.800 29	24.857 10	38.651 99	6.586 75	714.379 21	2,252 674 63	
26	Trembowla	14.237 46	4.745 77	2.767 47	11.644 92	880 .	. .	17.024 93	1.995 91	5.727 69	93 88	6.413 18	14.381 71	7.714 79	2.038 95	2.925 76	.	6.032 92	.	20.002 43	.	.	.	60.099 93	7.081 81	6.124 88	668 50	21.200 .	213.801 89	755.378 44	
27	Wadowice	14.586 66	2.427 07	2.268 04	6.848 18	36.440 .	7.777 .	5 819 65	3.133 24	7.490	. .	1.581 65	. .	3.089 57	2.718 18	6.897 67	. .	. .	19.203 86	100	5.936 98	.	.	232.298 34	4.306 43	1.648 59	26.291 27	72.068 74	462.931 12	371.171 84	
28	Wieliczka	20.810 03	6.629 89	1.086 52	19.994 28	. .	. .	11.082 29	3.930 51	12 452 45	140 39	2.289 34	1.617 .	3.022 15	2.137 58	1.292 75	1.426 56	78 .	18.904 35	33 .	771 09	.	200	63.784 32	4.963 96	8.669 86	6.036 88	1.552 79	192.906 29	238.149 01	
29	Złoczów	27.019 25	5.146 .	4.456 75	21.826 20	. .	. .	16.070 92	10.436 51	16.546 56	317 60	11.325 84	.	5.892 95	4.255 78	45.200 71	392 29	854 85	21.990 75	.	2.166 72	2.141 .	. .	31.692 89	12.610 .	4.985 51	1.610 57	. .	246.939 65	513.389 38	
30	Żółkiew	21.672 85	4.039 28	1.920 75	24.298 76	7.000 .	. .	8.486 35	5.284 85	10.400 82	352 30	4.129 87	3.666 40	7.628 76	5.639 95	14.016 36	699 64	465 40	12.647 .	.	.	500 .	. .	64.881 33	25.939 26	5.550 86	1.176 58	15.845 78	246.238 15	888.567 22	
	Razem	1,153.674 73	166.689 09	118.719 28	792.289 19	502.913 39	23.560 33	509.041 60	246.963 26	554.419 12	9.411 47	353.318 92	28.233 53	271.020 75	398.492 79	1,510.261 53	17.365 98	234.509 36	1,282.358 62	52.807 50	148.907 76	246.360 11	880.660 71	3,263.427 04	409 827 96	627.058 75	767.571 47	839.532 80	15,409.397 84	26,042.718 57	

WYKAZ

wynikłości podług zamknięć za rok 1906 gminy miasta **Lwowa i Krakowa**

Dochody

L. p.	Poszczególnienie			Lwów K.	Lwów gr.	Kraków K	Kraków gr.
	A) Fundusz administracyjny:						
I.	Zarząd główny			31.407	98	54.253	74
II. *a*)	„ majątku miejskiego			1,217.215	99	969.169	24
II. *b*)	Dochód ze sprzedaży dobra i majątku gminnego			—	—	—	—
III.	Opodatkowanie i opłaty gminne			4,182.667	27	1.692.447	34
IV.	Zarząd długu miejskiego			31.011	92	117.641	66
V.	Bezpieczeństwo publiczne			34 353	27	11.711	20
VI.	Budowa i roboty publiczne			—	—	112.918	49
VII.	Upiększenie miasta			—	—	6.936	97
VIII.	Zarząd targowy			93.869	28	69.768	68
IX.	Zdrowotność miasta			—	—	171 922	36
X.	Dobroczynność			65 889	58	56.066	65
XI.	Sztuka i zabytki historyczne			—	—	55.618	—
XII.	Oświata			—	—	47.265	05
XIII	Sprawy wojskowe			—	—	63.495	30
XIV.	Różne			251.802	27	6.903	25
XV	Zwrot wydatków rzeczywistych			610.535	03	—	—
XVI.	Operacye kredytowe			71.600	—	14 497	17
XVII.	Przebieżne			4,408.304	38	480 887	31
XVIII.	Zapas kasowy z początkiem roku 1906	*a*) w gotówce	519.899 K 17 gr.				
		b) w efektach	29.609 „ 24 „	549.508	41	—	—
		Razem		11,548.165	38	3,931.502	41

Wydatki

L. p.	Poszczególnienie	Lwów K.	Lwów gr.	Kraków K.	Kraków gr.
	A) Fundusz administracyjny:				
I.	Zarząd główny	1,105.997	18	745 305	88
II.	„ majątku miejskiego	120.512	08	138 278	96
III.	Opodatkowanie i opłaty gminne	36.787	02	600	—
IV.	Zarząd długu miejskiego	1,211.814	97	517.769	17
V.	Bezpieczeństwo publiczne	321.412	32	294.158	39
VI.	Budowy i roboty	654.660	59	241.865	17
VII.	Zarząd targowy	63 040	67	55.921	66
VIII.	Upiększenie miasta	313.407	18	40 131	42
IX	Zdrowotność	274.861	24	293.999	12
X.	Dobroczynność	378.513	15	190.241	37
XI.	Sztuka i zabytki historyczne	—	—	138 989	21
XII.	Oświata	1,395.351	07	551 742	70
XIII	Sprawy wojskowe	32.628	88	89.208	92
XIV.	Różne	143.135	17	59.067	48
XV	Zwroty przychodów rzeczywistych	18.380	43	—	—
XVI.	Wydatki pokryte z funduszu pożyczek, inwestycye i dotacye	636.860	21	—	—
XVII.	Operacye kredytowe	1.000	—	30	—
XVIII.	Przebieżne	4,434.751	91	572.404	26
XIX.	Zapas kasowy z końcem r. 1906	405.051	31	*) 1.788	70
	Razem	11,548.165	38	3,931.502	41

*) Ponadto papierami reszta kasowa 83.570 K

B) Stan majątku gminy król. stoł. miasta Lwowa

tudzież funduszów zostających pod jej zarządem.

I. Stan czynny:

1. Majątek gminy *a*) ruchomy	903.485 K. 21 gr.
b) nieruchomy	— „ — „
2. Fundusze samoistne (4 fundusze)	2,942.246 „ 93 „
3. Fundacye stypendyjne i dobroczynne (48 fundacyi)	3,515.517 „ 58 „
4. Fundusze depozytów i legaty	2,757.315 „ 39 „
Suma stanu czynnego	10,118.565 K. 11 gr.

II. Stan bierny:

1. Majątek gminy *a*) ruchomy	25,960.955 K. 36 gr.
b) nieruchomy	— „ — „
2. Fundusze samoistne (4 fundusze)	1,500.850 „ 96 „
3. Fundusze depozytów i legaty	2,757.315 „ 39 „
Suma stanu bier[illegible]	[illegible]

B) Stan majątku gminy król. stoł. miasta Krakowa

tudzież funduszów zostających pod jej zarządem.

I. Stan czynny:

1. Majątek gminy *a*) ruchomy	2,397.718 K. 93 gr.
b) nieruchomy	33,981.290 „ — „
2. Fundusze samoistne (8 funduszów)	753.939 „ 17 „
3. Fundacye stypendyjne i dobroczynne (51 fundacyi)	1,521.134 „ 62 „
4. Fundusz depozytów	687.159 „ 50 „
Suma stanu czynnego	39,341.242 K. 22 gr.

II. Stan bierny:

1. Majątek gminy *a*) ruchomy	17,098.422 K. 60 gr.
b) nieruchomy	— „ — „
2. Fundusze samoistne (8 funduszów)	392.216 „ 50 „
3. Fundusze depozytów	687.159 „ 50 „
Suma stanu bierny[illegible]	18.177.798 K. 60 gr.

Alegat F. do sprawozdania Wydziału kraj. z czynności Dep. I.

Wykaz dochodów
podług zamknięć rachunkowych za rok 1905.
gmin małomiejskich i wiejskich.

Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Czynsze i opłaty: z dóbr	z domów, rzeźni, budek itp.	z gruntów, kamieniołomów itp.	z lasów, wiklin itp.	z fabryk, cegielń, wapienników itp.	z koszar i kwaterunku wojska	Odsetki od papierów wartościowych, pożyczek itp.	Z dzierżawy praw i przywilejów: propinacya i opłaty komunalne	placowe, targowe, straganowe, sprzedaż śmiecia	miary i wagi, polowanie i rybołostwo	Taksy	Z dzierżawy dodatków krajowych konsumcyjnych	Dodatki na cele ściśle gminne: od podatków bezpośrednich	konsumcyjne: od mięsa	od wina	Dochody rozmaite	Zapas kasowy z roku poprzedniego	Wpływy nadzwyczajne: ze sprzedaży: gruntów i realności	papierów wartościowych	z pożyczek zaciągniętych	zaliczki otrzymane i zwrócone	Wpływy drogowe: myto drogowe, mostowe, przewozowe, kopytkowe	wartość zużytych prestacyj w robociźnie i materyale, w naturze	subwencye, ekwiwalent, zapas kasowy i inne drogowe	Na cele szkolne: dodatki i inne	Parafialne i wyznaniowe	Razem	Należytości czynne, pozostałe z końcem roku	Wysokość opłacanych w gminie podatków	Uwaga
		K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	
1	Biała	15.522 64	23.373 55	26.083 23	20.736 22	4.167 78	917 31	19.846 72	10.886 .	13.360 97	3.714 38	3.335 76	701 81	99.512 46	7.642 66	1.489 36	27.359 69	27 292 67	1.046 20	94.928 26	6.414 59	26.337 14	21 10	45.362 52	13.537 41	5.317 48	. .	498.958 41	46.071 51	293.566 .	
2	Bóbrka	8.925 37	3.213 24	10.941 26	907 36	614 06	. .	3.330 46	. .	6.882 82	2.082 13	. .	6.550 .	97.223 08	6.454 09	. .	18.406 14	16.577 87	8.442 90	190 46	10.422 46	1.761 53	. .	20.337 60	19.541 64	. .	. .	242.804 27	5.977 31	150.355 91	
3	Bochnia	. .	32.895 71	52.215 68	652 30	360 .	. .	17.766 94	103.729 48	19.607 97	6.103 03	7.580 97	2.419 54	84.710 80	24.421 .	1.967 75	26.977 35	15 032 36	808 32	96.283 30	71.415 73	42.204 74	600 50	36.489 .	. .	101.144 14	11.295 89	756.682 80	. .	. .	
4	Bohorodczany	2.620 03	5.781 31	8.914 46	407 58	. .	. .	2.253 80	. .	4.167 .	1.629 60	33 .	. .	40.456 65	6.680 47	. .	5.296 98	7.091 74	228 50	443 37	2.534 32	3.394 43	. .	. .	. .	813 70	. .	92.747 84	2.394 07	95.369 44	
5	Borszczów	. .	5.789 21	4.740 32	. .	. .	450 .	10.577 11	. .	4.455 16	1.202 46	5.922 10	2.280 .	112.975 02	9.350 73	. .	3.974 36	12.255 72	1.066 50	. .	21.657 91	2.014 14	. .	22.079 .	. .	7.638 81	. .	228.408 55	. .	. .	
6	Brody	13.762 38	9.215 91	12.102 66	19.561 43	220 .	. .	9.438 52	. .	4.375 84	2.280 19	3.384 58	43 .	87.587 90	1.299 54	. .	10.845 68	16.449 44	11.155 53	32.914 50	15.085 37	11.973 76	242 .	29.184 38	1.782 80	9.042 99	2 40	301.951 20	17.028 45	117.582 65	
7	Brzesko	. .	20.897 76	41.274 16	19.552 04	7.581 68	. .	26.483 25	. .	14.948 04	4.099 91	9.978 29	2.500 .	71.382 39	6.696 80	12 .	7.232 55	22.572 05	. .	. .	27.021 34	2.358 48	. .	215 .	430 .	50.568 33	. .	335.754 57	47.998 38	. .	
8	Brzeżany	. .	5.319 26	7.311 95	3 724 16	400 .	. .	4.438 .	. .	1.484 .	3.167 55	. .	. .	88.013 68	2.386 50	. .	7.823 42	9.858 80	. .	. .	5.160 .	3.424 90	. .	. .	. .	655 71	. .	142.667 83	21.590 20	. .	
9	Brzozów	. .	11.027 33	6.939 81	837 60	. .	. .	6.054 45	4.052 .	6.330 50	1.917 92	3 271 67	. .	35.949 08	3.865 98	. .	2.076 70	20.729 25	664 25	13.242 01	6.083 33	442 08	. .	28.474 40	. .	21.328 54	. .	173.287 20	. .	. .	
10	Buczacz	26.015 90	1.310 12	6.765 89	655 30	. .	. .	3.632 66	. .	1.302 .	1.633 .	7.869 66	. .	72 239 91	9.445 .	. .	6.121 87	6.697 38	. .	. .	10.179 25	. .	. .	38.193 .	. .	56.123 40	. .	248.184 14	. .	. .	
11	Chrzanów	. .	18.499 61	11.886 69	1.585 19	768 70	. .	6.511 63	6.000 .	8.121 74	4.899 79	4.891 29	. .	106.680 57	23.109 95	1.104 .	10.396 18	29.435 07	5.428 88	. .	9.060 08	22.210 39	. .	40.287 .	27.354 10	66.343 14	. .	404.374 25	. .	. .	
12	Cieszanów	12.576 72	6.012 27	6.058 35	6.155 57	54 .	. .	4.205 40	26.076 56	4.268 .	3.431 61	4.218 76	. .	53.174 48	5.535 29	428 .	10.631 45	14.723 89	508 53	58 80	3.432 15	3.882 28	. .	. .	. .	1.727 18	. .	167.154 29	20.412 98	130.074 36	
13	Czortków	. .	2.442 28	11.913 50	2 .	. .	. .	5.964 47	. .	95 40	966 27	2.507 87	. .	64.395 50	. .	. .	2.328 56	4.540 39	460 .	. .	11.735 15	470 .	. .	. .	. .	. .	. .	107.821 39	4.759 03	. .	
14	Dąbrowa	. .	11.364 80	26.845 51	275 30	5.001 09	. .	2.768 55	. .	12.158 18	4.189 93	4.085 33	1.523 34	57.538 87	5.551 10	492 01	3.819 72	12.714 51	2.671 56	. .	6.142 27	195 92	. .	23.839 .	. .	92 75	. .	181.064 54	9.836 45	. .	
15	Dobromil	. .	12.716 63	3.432 62	4.160 22	. .	. .	5.909 42	35.833 24	4.039 67	733 71	. .	. .	51.874 01	3.016 09	12 .	1.030 72	15.894 13	276 .	. .	18.721 65	2.713 88	. .	. .	. .	5.122 29	. .	165.486 28	. .	. .	
16	Dolina	. .	11.467 15	31.439 19	3.076 04	. .	. .	92.334 22	. .	9.328 96	3.813 76	25.040 69	. .	145.861 88	8.229 48	502 50	13.085 93	195.558 38	. .	. .	33.448 27	19.466 97	587 35	. .	. .	925 .	120 21	594.285 98	. .	. .	
17	Drohobycz	32.543 47	5.349 94	35.912 46	7.949 04	. .	. .	7.066 29	. .	6.954 70	2.125 02	1.163 38	. .	260.157 66	14.480 25	. .	47.274 32	32.776 41	. .	. .	23.515 73	13.427 26	. .	50.502 50	. .	492 62	. .	541.691 05	. .	. .	
18	Gorlice	. .	1.243 36	2.303 72	698 36	142 94	. .	3.467 03	. .	1.284 53	1.539 23	2.977 37	. .	50.292 13	. .	. .	7.897 14	17.807 24	457 60	. .	6.010 12	. .	. .	25.793 40	. .	15.796 97	. .	137.711 14	. .	. .	
19	Gródek	. .	4.599 32	25.017 62	1.795 81	. .	. .	4.694 71	1.150 .	1.699 74	1.195 22	526 42	. .	37.281 35	1.850 .	70 .	10.899 95	8 557 96	2.567 09	204 25	2.091 92	. .	. .	. .	. .	. .	. .	104.201 36	12.268 89	117.324 13	
20	Grybów	. .	8.658 84	2.567 83	1.769 55	. .	. .	3.632 31	1.900 .	5.954 18	593 52	62 .	. .	31.292 87	481 58	1.300 .	10.495 56	5.220 26	518 30	. .	1.476 14	3.708 17	2.104 .	11.000 .	4.000 .	900 .	. .	97.635 11	7.015 12	. .	
21	Horodenka	. .	14.977 52	7.405 68	. .	. .	. .	2.798 56	. .	2.463 45	1.426 58	6.027 26	. .	87.243 81	11.584 .	. .	5.273 32	3.233 85	. .	. .	5.868 66	218 .	5.336 68	. .	. .	. .	. .	133.657 37	. .	. .	
22	Husiatyn	. .	13.561 80	9.322 81	103 50	. .	. .	10.580 76	. .	10.826 07	1.696 11	5.221 65	. .	72.531 13	13.244 48	3.000 .	5.454 06	9.815 89	1.372 42	7.589 98	26.608 87	3.062 20	. .	14.429 15	16.552 02	42.437 27	. .	267.294 61	30.737 42	189.305 42	
23	Jarosław	. .	11.104 08	29.593 17	6.890 98	. .	. .	14.122 86	. .	5.772 35	7.607 13	8.652 50	1.940 18	49.872 80	7.379 90	3.103 .	3.975 93	16.261 85	. .	3.062 04	5.282 53	8.093 90	. .	35.448 50	27.472 25	89 52	. .	250.725 47	. .	. .	
24	Jasło	2.664 31	9.696 77	7.087 35	10.805 63	. .	. .	7.535 53	. .	1 881 13	3.082 45	3.077 72	. .	39.938 64	5.594 46	2.500 .	5.296 92	14.629 42	. .	5.501 33	11.639 71	3.743 24	. .	34.003 .	. .	33.051 60	116 .	201.845 21	. .	. .	
25	Jaworów	76 18	733 93	10.705 46	8.688 60	. .	. .	3.914 96	. .	567 20	2.026 40	1.707 50	916 06	48.014 89	202 .	. .	23.748 23	9.667 89	. .	. .	1.656 22	140 .	. .	13.671 .	14.937 66	12.521 10	5.708 25	159.603 53	112.893 38	118.736 76	
26	Kałusz	9.936 38	3.608 54	11.120 34	17.896 07	4.577 94	. .	4.934 52	6.000 .	6.554 96	3.488 63	5.706 03	. .	58.047 89	13.053 35	412 04	20.150 60	13.839 22	1.054 51	32 .	184.861 12	3.445 22	. .	. .	. .	16.774 12	. .	335.473 48	. .	. .	Mimo licznych urgensów nie nadesłano.
27	Kamionka	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
28	Kolbuszowa	1.030 20	3.939 50	5.889 12	8.372 50	. .	148 28	3.362 44	116 97	12.339 69	1.996 30	4.295 56	3.200 .	33.655 76	9.273 47	240 96	2.508 21	8 792 25	219 43	. .	29.646 84	6.065 82	. .	. .	. .	20.993 15	. .	156.095 45	9.651 98	. .	
29	Kołomyja	. .	4.549 55	32.696 55	421 20	. .	4 .	1.845 90	1.500 .	10.895 40	3.611 38	. .	. .	159.348 10	1.692 50	310 .	10.195 23	25.698 38	383 81	2.507 83	54.792 14	2.623 18	. .	21.080 30	. .	14.283 .	. .	348.438 45	. .	. .	
30	Kossów	. .	6.605 .	24.986 87	6.683 71	1.172 67	. .	1.266 80	5.825 .	2.748 50	912 53	10.533 42	. .	63.924 85	13.264 75	1.883 29	15.505 41	17.071 98	320 40	. .	5.620 32	926 33	. .	30.102 .	2.930 01	52.379 49	268 .	264.906 33	. .	. .	
31	Kraków	. .	14.663 24	11.937 78	11.182 03	. .	2 52	3.334 08	2.985 .	2.258 41	7.277 82	6 304 96	. .	62.090 22	3.959 08	20 .	2.582 89	24.675 84	2.716 80	7.000 .	104.712 17	2.525 06	. .	. .	3.174 44	44.801 17	8.596 49	326.750 .	. .	. .	
32	Krosno	. .	4.697 .	20.811 68	60 .	. .	. .	6.875 64	. .	1.390 .	1.065 24	. .	1.600 -	49.964 41	3.608 54	807 .	25.488 69	3.960 35	. .	8.000 .	6.000 .	16.419 86	. .	31.646 40	18.054 22	. .	. .	200.449 03	. .	. .	
33	Limanowa	. .	8.916 77	1.817 70	1.038 45	. .	. .	15.426 55	. .	7.575 13	2.791 20	2.932 52	1.000 .	29.605 85	. .	. .	2.610 71	6.013 62	2.870 74	. .	1.922 97	. .	. .	. .	. .	2.258 21	. .	86.780 42	5.325 30	89.948 83	
34	Lisko	. .	11.322 .	544 .	118 .	. .	. .	4.058 84	. .	13.172 .	478 50	2.574 .	. .	47.329 .	10.385 .	. .	6.362 .	1.333 .	. .	. .	38.127 .	957 .	. .	26.044 .	. .	. .	. .	162.804 34	. .	. .	
35	Lwów	25.160 42	24.850 26	54.198 52	4.952 57	. .	. .	11.743 90	11.925 .	10.391 78	7.428 93	. .	. .	133.228 50	2.077 62	75 60	12.607 38	33.171 59	1.145 60	. .	37.324 08	4.459 93	. .	42.029 75	41.230 93	7.000 14	. .	465.002 50	113.094 19	. .	
36	Łańcut	. .	39.910 38	31.592 47	3.491 84	1.831 94	. .	19.615 57	12.016 .	19.415 82	5.960 34	. .	5.560 80	122.389 55	13.325 21	456 12	5.788 14	25.400 69	180 .	. .	11.828 20	5.956 96	. .	39.074 80	. .	. .	. .	363 794 83	. .	. .	
37	Mielec	7.623 43	15.593 20	10.618 81	2.092 48	. .	. .	7.022 .	. .	7.437 74	3.340 57	4.670 56	4.265 .	73.504 42	5.958 84	635 10	22.746 65	7.035 95	2.205 20	4.005 44	62.123 98	92 .	. .	15.147 80	12.623 68	10.966 97	. .	279.707 82	9.147 56	141.855 48	
38	Mościska	. .	12.289 59	25.318 04	76.226 86	1.400 .	. .	12.607 52	10.672 .	4.803 30	2.848 13	3.680 98	. .	64.046 64	3.159 41	200 .	5.658 38	13.718 93	218 90	3.515 87	18 574 68	1.763 63	. .	17.148 20	10.324 68	763 36	. .	286 889 10	51 064 95	152.538 25	
39	Myślenice	. .	19.899 95	2.051 28	12.326 31	. .	. .	12.794 35	48.016 .	8.954 04	2.864 55	3.087 51	1.630 .	56.320 94	. .	715 89	7.378 22	15.554 66	. .	. .	237 .	1.892 77	. .	33.667 .	. .	. .	. .	227 390 47	9.011 95	128.408 22	
40	Nadwórna	. .	9.114 64	22 985 26	9.677 18	7.967 81	. .	2.492 88	6.000 .	5.193 17	3.248 57	3.949 56	. .	40.602 53	9.000 .	. .	10.057 76	6.788 71	. .	24.715 28	33.206 68	9.611 35	240 .	37 134 .	15.663 87	15.461 15	. .	273.110 40	25.198 26	111.465 21	
41	Nisko	. .	381 57	10.985 43	13.066 87	3.013 55	140 .	3.756 86	. .	253 23	3.379 92	. .	. .	34.142 74	. .	. .	2.262 90	7.812 02	. .	. .	5.145 97	. .	. .	17.408 20	. .	. .	. .	101.745 26	7.912 65	. .	
42	Nowy Sącz	356 10	17.305 18	11.702 19	31.121 17	7.339 03	. .	24.820 45	35.500 .	10.087 68	4.407 93	3.579 89	. .	43 640 73	2.271 22	668 .	6.132 99	25.053 13	382 .	3.937 25	3.194 32	13.678 56	. .	. .	84 40	. .	. .	245.262 22	. .	. .	
43	Nowy Targ	. .	26.774 20	8.724 78	22.558 78	43.513 84	. .	12.026 62	78.404 .	6.755 27	1.760 98	5.689 48	. .	59.892 74	11.803 59	1.826 85	10.884 84	17.964 61	881 20	31.300 .	93.404 53	24.115 72	. .	. .	500 .	. .	. .	458 282 03	3.044 90	. .	
44	Pilzno	. .	3.745 93	4.449 67	1.602 87	. .	. .	2.898 94	24.000 .	8.215 .	1.200 26	. .	. .	17.843 42	1.676 25	1.676 25	30.175 82	5.862 76	. .	. .	54.286 39	614 80	. .	12.678 60	5.738 47	9.821 40	. .	186.488 33	5.957 33	77.892 76	
45	Podhajce	. .	3.092 80	24.025 08	1.591 35	. .	. .	4.516 77	. .	2.868 68	572 23	7.993 68	. .	49.084 10	6.750 .	381 .	1 698 21	7.942 56	200 .	. .	17.361 35	66 50	25 84	24.862 61	. .	. .	. .	152.982 75	. .	. .	
46	Przemyśl	. .	8.371 13	40.745 05	5.325 46	. .	. .	30.525 61	. .	1.847 91	4.199 73	552 05	. .	32.559 15	2.292 65	42 .	7.805 71	11.181 57	2.069 .	. .	10.560 80	1.656 23	120 .	. .	. .	. .	. .	158.827 05	. .	. .	
47	Przemyślany	. .	6.101 29	16.520 78	3.608 45	441 60	. .	4.748 91	4.200 .	5.446 90	613 06	1.753 06	. .	80.529 59	4.847 .	. .	26.269 72	14.240 76	840 .	. .	4.792 50	48 48	. .	15.124 20	7.528 33	. .	. .	197.652 58	. .	. .	
48	Rawa	743 73	17.890 61	21.530 77	75.137 77	2.101 35	. .	14.699 36	. .	8.388 68	2.969 34	4.110 86	. .	75.068 27	8.214 15	317 40	2.297 79	6.809 71	6.799 78	. .	52.432 19	7.451 08	4.000 .	. .	1.688 70	36.935 51	. .	349.582 05	. .	. .	
49	Rohatyn	12.670 61	64.212 60	32.706 56	2.861 28	948 07	110 40	1.143 42	60 23	9.448 27	2.899 15	4.146 20	363 .	41.368 61	1.951 16	44 .	9.188 92	23.709 02	290 80	11.822 56	9.347 54	9.111 45	406 .	31.623 80	78.141 64	16.402 71	. .	364.978 .	20.189 10	. .	
50	Ropczyce	. .	28.756 40	8.852 78	147 60	60 .	. .	7.506 66	8.844 .	10.116 25	2.688 .	3.276 23	. .	68.136 63	505 05	567 60	6.243 58	10.110 55	. .	. .	7.017 45	355 .	. .	. .	. .	503 77	. .	163.487 55	. .	. .	
51	Rudki	. .	8.789 26	12.544 28	. .	. .	. .	4.103 05	. .	9.080 .	667 20	12.995 26	. .	42.975 08	. .	. .	36.451 54	9.281 62	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	136.887 99	. .	. .	
52	Rzeszów	. .	40.580 37	21.131 57	1.815 06	82.384 90	98.777 35	9.733 74	112.750 86	11.976 35	6.804 28	5.667 96	. .	141.738 07	55.870 78	5.826 59	34.392 14	42.844 68	210 .	. .	133.101 60	63.587 42	13.693 20	34.570 .	. .	35.482 98	. .	952.939 90	. .	. .	
53	Sambor	1.554 60	. .	44.012 73	8.464 40	. .	. .	8.593 45	. .	. .	3.269 88	. .	. .	40.154 97	. .	. .	13.479 16	11.459 84	8.172 68	. .	4.627 47	2.111 67	. .	. .	. .	. .	. .	145.900 80	30.086 67	. .	
54	Sanok	4.850 10	5.306 12	6.692 70	6.905 69	1.928 19	. .	12.014 10	1.801 .	3.844 35	2.762 24	4.152 94	. .	54.128 57	3.316 26	842 02	22.008 65	13.709 17	. .	. .	55.117 17	. .	218 13	42.232 03	27.910 44	2.991 50	. .	272.731 37	5.988 59	. .	
55	Skałat	3.892 .	6.107 .	6.829 37	. .	. .	. .	9.849 60	. .	7.475 50	931 .	500 48	. .	94.881 70	16.343 15	. .	2.867 53	20.677 14	496 60	. .	90.829 38	800 .	. .	. .	200 .	. .	. .	262.280 45	. .	. .	
56	Śniatyn	. .	27.503 36	45.990 72	4.969 96	156 60	. .	3.680 84	56.337 76	8.774 05	1.644 82	9.782 29	. .	63.097 .	10.827 73	1.830 .	12.397 11	19.195 34	3.070 10	. .	4.492 53	18.014 86	. .	. .	. .	. .	. .	291.765 07	52 491 89	. .	
57	Sokal	. .	10.647 36	32.903 42	10.013 60	135 06	. .	18.868 56	20.526 .	532 75	3.157 06	9.453 39	. .	100.185 86	4.036 70	500 .	20.888 23	21.932 31	3.019 08	806 66	15.558 41	391 62	535 .	. .	400 .	2.187 35	. .	276.678 42	73.915 73	. .	
58	Stanisławów	. .	10.032 48	79.892 03	4.025 51	. .	. .	6.819 33	. .	4.050 64	5.089 10	3.739 92	6.929 88	83.364 77	15.444 50	408 75	16.561 55	24.821 22	14 62	1.578 48	3.220 21	4.054 10	. .	. .	. .	. .	. .	289.797 09	. .	. .	
59	Stary Sambor	. .	13.168 83	10.514 45	16.880 04	2.088 92	. .	5.498 79	35.662 38	320 65	625 12	6.701 77	. .	27.724 21	1.094 52	. .	9.151 28	7.715 27	9.031 71	. .	12.643 25	2.754 84	. .	. .	. .	. .	. .	161.571 03	. .	. .	
60	Stryj	. .	4.784 87	17.842 05	2.072 62	180 .	. .	5.779 71	7.333 26	4.474 12	4.224 21	1.803 88	. .	60.264 89	5.925 71	. .	5.520 72	961 69	. .	. .	960 .	29 48	. .	. .	18.661 66	. .	. .	140.818 37	. .	. .	
61	Tarnobrzeg	. .	6.401 56	39.617 66	9.072 26	4.425 50	. .	2.835 84	. .	4.510 94	5.752 08	9.394 84	5.150 .	86.409 21	10.810 16	399 .	18.660 93	19.745 30	3.252 25	1.400 .	24.018 23	4.891 74	. .	22.218 .	3.665 72	1.187 30	. .	238.818 52	. .	. .	
62	Tarnopol	. .	8.256 69	26.416 46	. .	2.268 10	. .	10.391 38	. .	1.871 50	2.881 35	3.450 25	. .	118.535 10	6.854 .	. .	69.562 27	9.270 04	6.607 50	. .	18.137 12	1.478 08	. .	16.010 40	45.296 55	30.132 85	. .	377.419 64	57.892 61	220.362 03	
63	Tarnów	. .	7.084 91	7.878 57	2.526 42	. .	240 .	8.008 33	. .	3.044 08	3.540 58	. .	472 50	54.798 69	2.684 80	342 50	5.090 07	20.036 53	2.119 67	. .	634 87	885 33	. .	. .	200 .	826 77	. .	120.209 62	. .	. .	
64	Tłumacz	. .	5.143 24	14.066 79	7.901 67	. .	. .	3.075 99	4.972 77	7.614 38	452 83	8.369 58	. .	110.992 71	17.938 40	181 41	9.740 76	17.808 70	235 .	. .	32.282 42	2.636 .	. .	50.197 20	. .	6.636 47	. .	300.846 32	92.945 32	. .	
65	Trembowla	. .	3.690 43	15.080 25	429 06	. .	. .	2.397 54	1.291 70	2.417 22	1.214 94	2.819 91	2.346 60	78.266 91	2.616 .	. .	3.405 48	14.735 44	559 28	1.088 90	8.340 68	3.248 18	. .	12.743 36	12.554 48	. .	. .	169.246 36	47.814 79	. .	
66	Turka	. .	708 80	3.702 10	3.432 59	. .	. .	1.465 64	. .	1.413 16	824 46	2.549 84	7.000 .	49.605 81	8.500 .	. .	1.736 21	3.844 .	. .	14.878 33	3.931 48	190 .	. .	23.801 .	9.278 07	. .	. .	136.856 49	. .	. .	
67	Wadowice	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	Mimo licznych urgensów nie nadesłano.
68	Wieliczka	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	
69	Zaleszczyki	. .	11.574 79	1.489 82	. .	5.860 .	. .	15.527 43	4.200 .	3.440 48	1.997 77	4.257 60	4.232 76	96.563 24	4.784 56	901 04	21.189 75	18.625 54	. .	. .	4.338 13	1.565 04	. .	. .	. .	534 98	. .	200.877 93	5.192 84	. .	
70	Zbaraż	5.709 24	940 95	5.550 65	115 .	292 66	. .	4.927 80	7.120 32	3.174 48	766 26	. .	. .	47.995 77	4.765 04	. .	7.587 36	11.260 40	1.277 10	. .	6.381 01	180 .	. .	13.998 40	9.610 08	. .	. .	131.652 52	. .	. .	
71	Złoczów	. .	7.885 24	39.201 47	39.681 45	5.910 47	. .	8.500 10	. .	5.933 16	2.226 84	8.241 54	. .	98.627 17	2.613 17	296 20	5.211 32	17.715 49	7.435 80	. .	19.758 88	3.134 63	. .	. .	. .	1.567 53	. .	273.737 96	. .	. .	
72	Zółkiew	. .	5.444 48	31.893 06	15.197 41	1.204 20	. .	9.050 11	2.067 80	4.607 97	3.691 17	1.135 55	. .	54.924 59	6.452 36	250 .	12.147 55	16.191 48	12.835 92	4.974 .	312.259 76	1.162 47	. .	. .	. .	2.089 48	. .	497.578 36	. .	. .	
73	Zydaczów	. .	15.050 21	79.087 23	16.476 01	. .	. .	18.289 23	. .	4.348 20	5.386 18	4.244 .	. .	63.073 38	4.297 73	160 90	15.608 73	15.560 56	364 .	4.884 65	8.404 90	16.236 15	. .	. .	. .	671 72	. .	272.088 78	19.401 52	. .	
74	Żywiec	. .	32.807 86	13.999 54	14.904 44	28.359 01	. .	3.570 86	101 92	20.034 29	5.448 26	3.078 21	7.200 .	79.353 43	15 80	550 .	3.599 22	12.944 88	. .	. .	33.375 40	2.784 86	1.322 01	. .	3.094 36	6.041 38	. .	272.584 68	18.361 98	. .	
	Razem	188.233 81	839.552 84	1,390.704 56	597.383 77	228.616 66	100.874 30	666.319 62	699.857 25	441.309 98	202.447 82	293.231 53	69.804 47	5,070.137 28	492.259 56	39.757 63	879.376 49	1,229.278 92	119.152 01	380.816 45	1,931.392 99	419.217 11	29.451 81	1,079.856 06	435.498 75	790.488 61	26.107 24	18,641.117 .	965.914 30	. .	

Wykaz wydatków

podług zamknięć rachunkowych za rok 1905

gmin małomiejskich i wiejskich.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35
Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Pobory funkcyonaryuszów	Emerytury i zaopatrzenia	Koszta kancelaryjne	Administracya dóbr, utrzymanie budynków, realności itp.	Czynsze za dzierżawę: prawa propinacyjnego	Czynsze za dzierżawę: krajowych opłat konsumcyjnych	Podatki, ekwiwalent, opłaty skarbowe	Cele dobroczynne, ubogich i inne	Policya miejscowa	Aresztanci i szupaśnicy	Straż pożarna itp.	Straż polowa i lasowa	Wydatki na cele sanitarne	Oświetlenie miasta	Przedsiębiorstwa gminne i wodociągi	Dyety i koszta podróży	Rekrutacya, kwaterunek i inne cele wojskowe	Wydatki na cele: szkolne i oświaty	Wydatki na cele: parafialne i wyznaniowe	Wydatki na cele drogowe: gotówką	Wydatki na cele drogowe: wartość wszelkich zużytych prestacyj	Wydatki na cele drogowe: zapas kasowy drogowy z końcem roku	Wydatki nadzwyczajne kupno: gruntów, domów, budowli itp.	Wydatki nadzwyczajne kupno: papierów wartościowych	Wydatki nadzwyczajne: spłata długów	Wydatki nadzwyczajne: zaliczki udzielone i spłacone	Wydatki rozmaite	Zapas kasowy z końcem roku	Nadzwyczajne	Myto drogowe	Razem	Wszystkie długi i inne należytości bierne, pozostałe z końcem roku	Uwaga
		K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	K. gr.	
1	Biała	44.143 86	1.249 10	7.078 10	19.611 41			15.247 64	17.205 07	20.349 38	627 19	4.945 93	2.541 46	8.755 91	5.198 49	85.241 95		1.398 54	53.858 35	5.869 64	12.988 39	43.477 04	2.348 18	2.424 32	7.359 78	16.035 64	45.502 41	36.766 88	38.785 76			498.958 41	172.815 24	
2	Bóbrka	27.405 94		2.887 82	3.417 13			17.527 13	1.191 64	8.359 62	313 35	2.407 82	2.800	14.387 36	1.772 30	593 70		494 91	31.205 13	9.229 48	19.541 34	19.370 35	967 25	16.604 53		17.042 47	707 56	22.858	22.219 14			242.804 27	106.489 88	
3	Bochnia	76.031 87	10.518 29	16.717 75	40.342 35	15.600		32.882 07	7.096 97	3.662 68	717 15	7.402 66		5.638 88	4.196 21	8.621 62		824 78	101.462 36	10.722 56	9.746 18	36.489		6.067 55	97.308 45	82.167 76	11.552 99	25.083 87	150.828 50			756.682 80		
4	Bohorodczany	16.643 14	65 12	2.784 53	5.527 24			6.800 99	116 22	5.839 62	75 10	923 59	2.556	5.958 65	700 89	1.447 23	1.589 30	380 64	21.224 46					330 76		4.023 98	827 84	7.329 59	7.603			92.747 84	4.062 42	
5	Borszczów	35.893 70	290	7.561 70	4.881 88			11.855 73	832 42	13.593 19	94 66	4.292 68	337	17.594 51	834 84	8.993 55	7.416 04	1.619 35	30.940 36	1.201 11		22.069				23.154 33	5.491 91	12.282 73	17.177 56			228.408 55		
6	Brody	37.880 26	187 88	6.511 43	15.060 80	132	76 60	14.848 35	2.458 90	5.314 01	200 13	2.625 26	4.266 45	5.181 34	1.319 76	1.631 81	57 82	1.355 22	29.641 32	5.774 93	7.306 97	26.282 55	6.227 25	33.598 35	12.183 12	30.178 60	22.261 88	13.719 48	13.300 26	2.418 27		301.951 20	50.621 59	
7	Brzesko	47.398 85		6.389 68	38.997 79			15.318 10	1.478 86	4.931 29	550 29	2.293 24	2.036 68	5.285 58	1.395 52	3.256 08	5.191 92	1.172 84	103.399 91	18.648 37	230 44			4.050 28		34.995 27	4.674 91	9.736 41	24.328 81			335.754 57	269.076 14	
8	Brzeżany	30.221 95	103 04	2.907 41	2.791 05			4.497 41	325	1.516	72 15	3.056 02	1.036	10.564 31	220		1.109 24	445 98	36.674 96	1.201 01	1.095		26 30		800	3.639 12	1.289 27	17.968 29	16.108 32			142.667 88	5 481 88	
9	Brzozów	16.226 34		2.093 43	10.776 69			5.840 30	376 85	6.934 99	176 43	1.385 39	354 70	11.225 48	1.079 83			1.394 18	35.424 09			28 474 40		1.017 19	2.782 56	15.563 32	243 98	10.709 19	21.210 26			178.287 20	57.771	
10	Buczacz	36.461 28	392	8.417 59	9.077 56			15.095 66	439 20	5.843 92	615 50	1.817 19	2.866 66	12.197 04	679 66	6.805 46		482	56.123 40			38.193		4.000	378	13.570	1.050	33.881 02				248.184 14		
11	Chrzanów	53.859 34	2.846 12	11.731 08	14.817 29			7.754 25	7.370 88	19.261 85	826 13	3.737 35	3.807 06	6.064 15	5.728 86	26.043 94		4.429 46	66.333 14	187 41	44.399 33	40.287				35.710 30	11.231 63	13.184 33	24.764 35			404.374 25	87.008 96	
12	Cieszanów	37.297 98		4.028 47	2.981 87			17.599 53	1.092 65	3.922 09	144 66	885 51	2.096 81	4.775 51	696 41	2.638 75		862 45	25.629 41		5.993 37			10.239 96	100	12.902 98	1.786 02	15.178 57	16.307 19			167.154 29	98.091 40	
13	Czortków	14.600 26		4.168 93	3.737 81			6.850 16	484 53	3.357 43	85 82	675 46	180	4.468 80	80 06	3.883 17	3.024 28	668 76	19.040 30							23.336 98	432	2.518 90	11.227 74			107.821 39	20.701 24	
14	Dąbrowa	22.296 77		3.419 30	1.697 59			13.997 12	482 29	4.141 24	301 96	9.324 69	270 48	12.997 25	600 12	9.906 50		374 37	17.961 50	3.340 32	1.078 40	23.839			1.820	20.706 50		13.187 68	19.321 46			181.064 54	134.043 55	
15	Dobromil	28.389 22		1.631 82	16.473 63	6.047 52		11.545 62	2.080 42	2.864 13	138 93	2.851 36	2.423 08	3.534 93	797 10		295	967 36	44.034 69	487 56	132 63			194 34		5.794 29	3.311 10	7.836 13	19.344 98	2.218 04	2.151 90	165.486 28		
16	Dolina	40.685 98	5.238 56	7.466 29	11.825 63			30.553 63	3.654 23	16.933 12	295 10	7.138 04	9.898 96	22.558 13	493 75		3.692 01	1.189 25	98.227 53	2.824 35						301.276 25	6.026 59	24.308 58				594.285 98		
17	Drohobycz	62.865 86		5.326 63	18.932 35			44.293 31	1.012 49	27.150 42	841 07	12.842 14	7.883 85	17.486 92	12.200			348 47	72.013 09	7.242		49.051 71		58.827 91	2.000	15.410 25	3.528 80	69.763 38	57.669 85			541.691 05		
18	Gorlice	17.720 69		2.145 80	3.958 42			1.655 79	324	5.267 30	54 69	1.007 77	1.160 73	3.709 38				663 76	28.217 88	2.763 46		25.793 40		309		12.612 64		11.898 34	18.448 09			137.711 14		
19	Gródek	21.822 18		1.724 21	10.375 25			15.467 65	353 49	1.813 79	103 91	2.172 43	321 68	321 36	214 08	2.239 90	2.765 72	604 34	10.163 21	559 44					200	4.323 82	190	14.503 31	13.961 29			104.201 36	20.959 78	
20	Grybów	15.713 13	620	3.040 68	4.391			6.252 31	512 17	7.880 46	271 75	1.086 58	1.473 16	8.105 76	903 80	752 26	1.147 07	637 70	15.656 04	3.640 89					598 30	7.187 36	4.488 90	7.898 55	5.432 24			97.635 11	44.120 47	
21	Horodenka	35.456 74		7.926 13	13.534 96			8.036 48	977 24	7.726 30	167 63	2.764 96	1.071	7.187 24	1.597 45	782 28		356 72	14.989 01	497 65				146 27	400	7.602 60	1.200	17.995 57	3.241 14			133.657 37		
22	Husiatyn	30.907 85	76 65	7.933 35	4.174 57			7.178 62	442 58	9.576 07	168 06	16.128 12		41.314 72	2.435 67	422		1.306 16	44.236 62	137	15.730 93	14.429 15	821 09	1.212	7.681 27	25.623 56	5.117 76	15.959 92	14.285 89			267.294 61	156.407 16	
23	Jarosław	39.630 55	72	4.168 36	7.699 79			25.492 48	1.273 73	8.200 27	49 73	1.791 36	1.711 59	831 50	1.238 56			514 34	26.540 73	5.073 43	26.921 64	33.903 96	2.095 13	3.999 89		16.514 38	3.244 25	25.295 98	14.461 82			250.725 47		
24	Jasło	28.871 20		3.457 15	15.653 71			3.641 28	1.820 82	11.176 76	125 64	1.670 88	1.497 50	3.507 28	941 14			1.524 16	39.514 96	8.040 81		34.003		440	3.563 61	18.085 20	1.001 99	13.021 86	10.286 31			201.845 21		
25	Jaworów	14.389 54		1.199 20	2.944 51			11.351 68	315 35	1.529 74	59 64	2.796 27	2.613	6.508 81				1.513 50	13.101 39	5.648 25	14.937 66	13.671		1.200		26.973 55	410	22.020 29	16.425 17			159.603 53	43.293 60	
26	Kalusz	26.314 69	168 66	3.908 35	4.552 69			11.477 60	402 24	11.282 72	15 88	6.446 08	3.684 38	71.280 28	1.987 04	234 08	404 93	639 10	31.263 51	6.670 68				23.522 66	3.950 18	81.936 67	4.109 64	20.807 88	19.808 57	655 37		335.473 48		
27	Kamionka																																	Mimo licznych urgencyów nie nadesłano żądanych dat.
28	Kolbuszowa	19.929 89		4.041 06	2.144 88		45 95	5.007 61	1.397 45	6.474 82	693 56	2.033 50	2.810 28	7.625 82	966 79	1.545 18		626 56	21.147 08	11.842 25				27.941 85		12.306 88	11.621 74	5.916 91	9.975 59			156.095 45	50 182 16	
29	Kołomyja	34.328 42		5.034 71	21.805 80	595 26		18.259 28		9.241 62		5.789 99	5.330 23	6.857 86	207 26	53 44	2.951 91	1.098 93	98.155 83			21.080 30		10.980 35	6.450	36.792 82		17.742 55	45.941 39			348.438 45		
30	Kossów	32.242 24	216	7.533 09	16.870 89			17.266 87	982 39	16.660 67	217	3.168 34	3.099 21	13.590 19	2.180 29			450 17	52.680 70	1.348 73	2.899 31	30.102	30 70	2.045 92	2.400	13.483 30	711 20	18.246 03	26.481 09			264.906 33		
31	Kraków	29.845 05		5.033 49	10.742 05			7.629 18	2.294 55	8.126 13	416 65	3.177 29	2.601	22.251 95	1.894 93		5.095 99	1.457 06	48.473 27	9.406 90	9.307 28					114.991 25	12.520 92	7.303 15	24.181 91			326 750 —		
32	Krosno	12.985 59		1.396 76	941 95	820	400	5.979 73	218	3.263 80	20	692	2.007 61	1.120	970	28.900	258	820 24	46.500 67	18.124 63	18.054 20	31.646 40						13.810 82	11.518 63			200.449 03		
33	Limanowa	17.837 89	478	3.239 45	1.328 92			4.467 32	750 36	3.148 10	293 77	1.506 79	583	5.149 17	759 68		3.487 04	371 93	22.110 94	4.078 87	610 52			1.357 86	3.721	3.504 79	529 56	1.511 88	5.958 78			86.780 42		
34	Lisko	30.366	496	3.450	3.981			6.802	492	280	315	558	2.592	6.287	420	4.935		2.108	13.429			26.044				48.622	942	10.115 84	570			465.002 50	151.172 48	
35	Lwów	65.575 48		9.782 36	22.021 93	3.225		23.739 29	3.329 16	14.497 69	386 49	13.696 30	5.138 85	1.254 35	1.114 51		11.565 56	3.370 16	77.220 64	4.581 40	36.354 79	42.029 75	4.876 14	34.681 02	410	29.960 66	3.693 05	16.288 74	36.299 58			363.794 85		
36	Łańcut	42.801 16	1.290 97	5.013 53	30.787 08	605 70		27.410 28	5.217 76	17.202 03	622 08	4.826	2.227 85	17.951 33	4.000 74	88 90		1.439 91	78.862 19	5.744 82	4.288 10	39.074 80		3.886 44	1.315 27	20.556 19	3.826 26	11.676 60	33.088 84			279.707 84	107.388 66	
37	Mielec	28.389 97		3.437 71	32.418 61			8.590 85	564 80	9.608 87	76 29	6.749 91	756 50	29.848 86	1.890 80			1.384 10	32.282 38	16.000 88	12.623 68	14.239 70	908 10	4.993 52	6.349	19.677 07	4.582 23	26.244 62	18.119 57			286.839 10	120.104 82	
38	Mościska	25.410 45	1.552	4.620 38	8.688 74			17.141 39	1.014	9.708 31	181 88	8.137 51	2.575 76	9.627 53	2.069 74		3.021 69	1.341 72	42.829 24	2.811 55	9.077 98	17.148 20	1.246 70	13.070 91	54.000	16.728 57	916 24	8.611 21	25.315 10			242.390 47	109.054 58	
39	Myślenice	24.082 10	1.383 59	2.385 55	12.427 12	18.000		10.534 73	4.555 23	6.708 42	418 97	4.115 50	1.288 02	7.577 47	1.908 96			960 88	34.592 29	9.338 76		33.667		250	10.354 11	14.251 08	1.537 24	13.141 84	13.416 66			227.390 47	109.054 58	
40	Nadwórna	36.788 36	480	3.657 42	5.978 32			12.802 50	1.736 39	12.632 27	55 33	6.686 79	6.036 66	4.131 49	2.235 33	8.379 93		381 22	15.461 15	50	15.663 87	39.134		29.560 36	31.332 70	8.630 82	6.918 67	18.664 67	7.767 15			273.110 40	130.058 35	
41	Nisko	11.760 20		1.425 80				11.189 77	200 50		103 09	2.501 52	2.630 35	493 15		4.636 89	2.564 74	951 97	12.840 37	2.327 88		17.403 20				7.829 02	1.727	11.791 87	9.370 44			101.745 26	25.552 63	
42	Nowy Sącz	35.420 77	1.678 98	6.988 98	13.832 10	240 79		20.584 55	2.739 35	10.631 61	328 12	2.095 51	8.403 08	10.570 47	1.712 40	6.199 44		939	34.866 17	4.071 13	2.613 32			11.395 77	3.030	13.608 01	9.109 94	21.959 96	22.242 77			245.262 22		
43	Nowy Targ	47.289 46	588	4.934 40	12.129 57			38.403 56	482 26	12.934 06	454 13	5.298 67	4.232 02	5.318 14	1.546 54	132.958 76		1.277 53	38.780 24	7.661 96	9.728 39			1.317 38	9.000	81.605 23	98.534 62	17.223 33	16.648 78			458.282 06		
44	Pilzno	19.715 53		1.386 71	5.539 93			7.203 36	1.319 18	5.981 80	122 57	2.179 49	40 40	724 78	652 16	52.977 74		531	15.498 78	4.766 27	5.738 47	12.678 60			26.220 12	4.945 89	1.003	8.851 14	8.459 11			186.486 33	71.099 74	
45	Podhajce	34.586 10	680	4.186 34	4.141 91			17.160 53	600	3.116 99	28 02	4.286 43	1.330 85	3.638	458 62	610 48		708 27	11.397 40		407 20	21.058 45		5.132 52	1.002 90	12.553 10	3.336 50	10.449 04	12.162 50			158.827 05	26.199 17	
46	Przemyśl	24.390 45	80	3.337 38	20.356 61			21.408 08	866 56	4.034 35	149 66	976 94	3.052 32	4.326 11	325 26	1.611 10		631 93	5 755 64	16.954 94	40			840 50	5.030 37	5.679 95	835	22.608 68	15.585 22			158.827 05	26.199 17	
47	Przemyślany	22.830 90	625 20	3.088	17.141 60			15.081 38	1.232 56	6.188 86	287 28	8.603 72	2.276 70	3.642 48	1.505 82	8.673 44	3.155 20	540 32	25.110 72	528 10	7.916 33			2.432 08	1.200	9.009 61	200	30.178 29	11.091 63			197.652 58		
48	Rawa	34.566 05		5.064 03	18.981 33			22.599 89	5.340 97	11.101 90	706 82	3.501 12	3.414 16	11.456 22	2.508 75	600	5.866 92	1.709 99	70.895 20	18.932 36	9.296 55			27.626 68		69.774 10	3.689 24	6.603 33	15.446 47			349.582 06		
49	Rohatyn	48.567 61	1.726 91	4.906 92	6.474 75	29.859 10	347 70	18.358 56	6.177 45	1.935 08	801 46	6.587 65	634 33	10.773 66	1.610 83	13.328 45	3.581 23	1.068 58	18.460 85	659 70	72.403 54	31.679 80	6.281 40	4.607 18	12.067 28	14.995 84	15.747 68	19.714 60	12.733 21	3.788 65		364.978	35.843 80	
50	Ropczyce	26.693 37		3.473 09	6.931 43			5.045 12	1.431 83	11.422 66	788 46	1.526 06		957 39	2.869 06			640 93	31.797 72	7.772 66				10.222 71		23.738 54		10.247 35	17.928 12			163.487 55		
51	Rudki	14.472 68		2.075 76	21.870 59			10.275 84		6.789 10		2.997 59	2.438 66	4.744 94	975 69			974 15	23.709 81	2.700 08								22.832 22	20.030 88			136.887 96		
52	Rzeszów	88.709 89	8.630 36	9.999 46	146.643 78			32.369 21	2.010 48	27.640 41	404 24	11.719 24	1.096 59	7.809 26	21.087 59	2.841 99		44.415 70	87.708 70	17.679 16	34.202 48	51.610 41	12.169 82	24.854 48	108.010 91	104.222 18	8.131 44	17.190 57	81.731 55			952.939 90	105.723 69	
53	Sambor	16.005 37		1.900 19	16.625 86			33.603 10	2.153 42	3.899 20		357 06	2.669 36	1.300 24				2.590 73	20.579 77	1.562 47	26.838 01	42.206 78	1.272 47	38.684 65	8.014 69	13.834 46	704 11	16.192 32	9.734 85	12.670 67	74 69			145.900 80	22.687 06	
54	Sanok	26.799 65		4.199 73	2.129 53			13.958 69	1.481 91	6.634 45	93 95	4.755 75	4.935 73	1.151 21	398 96	10.203 23		2.590 73	20.579 77	1.562 47	26.838 01			7.326 96		72.720 44		8.088 46	36.657 87			272.731 37	45.345 80	
55	Skałat	34.026 50		5.348 52	9.340 55			6.807 11	1.078 02	13.207 02	159 83	1.787 12		10.620 41	4.849 99	2.996 54	6.807 16	1.313 08	32.868 58	770 83	5.505 46					30.880 07	8.053 10	15.277 18	27.488 89			262.289 45		
56	Śniatyn	39.780 81	3.232 28	7.732 73	21.622 12			27.325 09	3.798 69	16.091 09	541 54	945 77	7.193 10	26.197 80	2.038 63	740	3.099 88	469 79	41.467 57	1.277 82	600			10.303 76		39.681 42	525 40	32.913 63	21.505 94	10.102 99	309 08	276.678 42	100.888 98	
57	Sokal	43.149 91	747 07	5.412 41	28.136 59			29.160 03	1.314 69	5.224 80	1.710 01	2.135 34	3.123 85	11.767 22	606 14		2.782 56	1.201 61	13.982 14	3.670 48	7.215 85											269.797 09		
58	Stanisławów	33.374 40	3.452	8.156 25	6.552 15			18.407 09		19.569 41	48 63	10.091 33	4.218 30	9.456 30	5.988 32			1.342 28	47.527 02					13.610 11	2.592 95	29.943 80	4.668 93	25.689 91	24.866 82			269.797 09		
59	Stary Sambor	19.542 08	1.458 40	2.394 87	5.398 73		1.446 20	12.643 97		7.051 81	441 23	2.421 49	2.922 57	3.601	1.971 69		1.427 94	931 85	37.955 68	194						32.564 04	2.349 58	23 621 07	1.234 83			161.571 06		
60	Stryj	21.333 80		3.699 05	18.268 61			19.347 94	154	11.338		72 99	3.095 86	4.922	2.812 32	670 09		4.868 13	15.078 37	5.747 57				540		8.894 74	883 62	13.985 74	5.610 54			140.818 87		
61	Tarnobrzeg	31.101 69		4.315 74	20.284 77			21.658 45	2.008 12	16.847 92	72 88	6.818 94	3.981 68	20.309 10	1.003 87	4.029 85		1.377 31	23.707 84	10.904 28	3.665 72	17.658 60	4.559 40	14.784 21	160	18.987 48	4.933 66	22.259 71	28.187 80			283.818 52		
62	Tarnopol	23.271 64	726 60	7.295 01	38.784 26			14.417 54		11.679 61	278 79	7.088 24	1.360 22	24.509 25	916 48		10.786 48	613 50	42.345 48	1.264 80	45.296 55	16.010 40		1.602	3.500	27.048 63	1.425 82	78.027 90		19.170 44		377.419 64	25.274 37	
63	Tarnów	20.095 64		2.000 83	1.377 40		35 56	7.102 57	1.218 17	4.591 26	318 14	1.241 21	697 02	647 16	1.050 42		2.859 81	204 24	12.255 28	10.395 57					3.955 46	4.895 53	10.871 26	30.695 86			120.209 62		
64	Tłumacz	38.017 32		4.010 99	36.699 91			9.557 04	1.283 08	13.675 92	71 94	1.089 01	1.628	9.872 32	4.303 21			1.018 26	44.758 77	1.061	781 60	45.227 80		13.290 11		28.965 70	1.946 24	16.998 24	21.639 86			300.846 32	193.640 21	
65	Trembowla	22.053 08		4.507 85	2.553 83			6.739 02	66	5.879 09	54 04	3.009 08	239 82	12.237 43	64 66		5.509 25	460 20	27.078 52		4.521 20	11.920	1.125 28	5.452	7.958 82	8.218 71	4.428 37	16.808 04	18.367 07			169.246 36	49.470 37	
66	Turka	16.980 33	312	3.814 60	2.867 61			4.819 33	1.052 46	6.680 67	77 57	1.074 80	2.358 17	14.944 50	2.059 68			1.108 04	11.460 45	5.043 42	9.273 07	23.801		1.780		12.479 16	110	9.489 81	5.269 27			136.856 49		
67	Wadowice																																	Mimo licznych urgencyów nie nadesłano żądanych dat.
68	Wieliczka																																	
69	Zaleszczyki	27.471 65		4.114 87	8.510 46			6.291 67	1.426 37	12.587 34	215 69	1.860 81		5.664 82	260 16	13.297 95	4.325 36	459 67	32.740 33	274	4.107 62					18.766 20	11.474 27	22.001 66	30.027 03			200.877 98	38.693 60	
70	Zbaraż	17.419 50	1.032	3.147 51	10.014 86			4.307 65	4.665 30	6.974 35	204 10	3.242 24	584	4.144 52	1.311 82			908 27	14.810 28	2.290 46	9.590 08	13.320 36	678 04	1.065 70		8.122 12	848 72	10.883 01	8.953 94	3.131 68		131.652 52		
71	Złoczów	13.940 47	22.853 56	7.616 42	27.586 78			26.341 23	493 84	8.180 44	371 83	5.508 07	4.340 36	14.028 13	970 90	3.810 14	7.026 94	1.480 50	26.922 33	4.096 58	4.621 28			2.575 93		21.372 16	2.578 65	15.690 62	26.239 91	17 24	1.851 65	273.737 96		
72	Żółkiew	23.749 92	240	3.012 25	7.081 68			12.826 95	700 14	3.575 20	75 70	558 27	2.904 10	2.342 45	135 63	2.955 04	11.729 12	771 97	6.493 19	3.292 51	921 89			3.215		36.350 14	672 64	15.162 88	17.919 28	4.964 94		497.579 96		
73	Żydaczów	37.472 45	720	6.473 05	37.367 14			42.225 85	436 19	6.695 35	24 38	4.349 97	3.646 82	11.724 36	2.025 20		6.181 15	423 67	38.110 59	1.609 82	286			2.045 65	1.134	18.258 28	2.156 81	23.966 36	24.755 24			272.088 78		
74	Żywiec	34.812 92	4.585	4.436 50	69.740 72			10.465 87	811 47	5.657 55	822 86	4.252 59	1.078 12	7.884 95	288 89	1.415 10		1.911 31	54.346 02	1.831 55	9.709 49					21.331 32	2.815 88	16.292 95	14 880 14			272.585 68	3.481 84	
	Razem	2,204.058 91	81.137 84	339.701 94	1,108.807 92	75.125 37	2.352 01	1,076.371 41	123.129 89	628.740 92	20.619 32	283.504 09	177.736 88	704.178 88	134.046 98	466.077 92	133.226 98	121.445 15	2,588.802 99	329.285 19	544.422 05	1,058.902 41	47.878 81	852.478 88	468.698 11	2,012.006 65	303.727 51	1.265.787 76	1,443.651 98	46.467 62	4.312 63	18,641.117 43	2,847.347 85	

Wykaz

stanu gminnych kas pożyczkowych za r. 1905.

Liczba porz.	Powiat	Ilość		Stan kasy z końcem roku 1905		Uwaga
		gmin	kas pożyczkowych	K.	gr.	
1	Biała . . .	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
2	Bóbrka. . .	90	76	326.513	57	
3	Bochnia . .	139	107	168.412	67	
4	Bohorodczany.	37	17	9.600	74	
5	Borszczów . .	75	55	184.538	68	
6	Brody . . .	103	66	238.862	18	
7	Brzesko . .	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
8	Brzeżany . .	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
9	Brzozów . .	56	45	261.840	91	
10	Buczacz . .	86	85	355.562	92	
11	Chrzanów . .	84	1	6.946	27	
12	Cieszanów . .	66	6	36.072	80	
13	Czortków . .	44	44	395.616	50	
14	Dąbrowa . .	105	97	344.810	88	
15	Dobromil . .	96	12	1.695	52	
16	Dolina . . .	87	56	219.662	—	
17	Drohobycz .	79	41	310 530	96	
18	Gorlice . .	89	77	218.915	35	
19	Gródek . .	69	3	19,934	35	
20	Grybów . .	72	72	187.262	—	
21	Horodenka .	50	49	411.409	55	
22	Husiatyn . .	51	53	521.311	58	
23	Jarosław . .	109	85	418.554	71	
24	Jasło . . .	144	144	364.921	58	
25	Jaworów . .	73	34	—	—	
26	Kałusz . . .	69	69	363.230	87	
27	Kamionka . .	92	82	450.489	89	
28	Kolbuszowa .	62	57	313.184	65	
29	Kołomyja . .	75	62	238 452	54	
30	Kossów . .	45	14	246.303	57	
31	Kraków . .	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
32	Krosno . .	83	83	393.233	79	
33	Limanowa . .	91	91	214.576	76	
34	Lisko . . .	154	9	17.728	39	
35	Lwów . . .	131	96	433.969	84	
36	Łańcut . . .	108	84	737.972	33	
37	Mielec . . .	96	96	382.098	45	
38	Mościska . .	78	20	103.974	24	
39	Myślenice . .	65	8	33.300	87	
40	Nadwórna . .	33	15	48 276	27	
41	Nisko . . .	59	43	183.698	59	
42	Nowy Sącz .	167	61	217.669	98	
	Do przeniesienia .	3.112	2.115	9.381.136	75	

Liczba porz.	Powiat	Ilość		Stan kasy z końcem roku 1905		Uwaga
		gmin	kas pożyczkowych	K.	gr.	
	Z przeniesienia .	3.112	2.115	9,381.136	75	
43	Nowy Targ .	75	11	41.733	96	
44	Pilzno . . .	61	40	137.552	52	
45	Podhajce . .	65	52	305.697	14	
46	Przemyśl . .	123	84	264.682	51	
47	Przemyślany .	69	18	80.199	82	
48	Rawa . . .	74	29	226.100	97	
49	Rohatyn . .	100	78	292.584	64	
50	Ropczyce . .	79	53	95.588	91	
51	Rudki . . .	73	7	59.928	95	
52	Rzeszów . .	115	106	472.497	06	
53	Sambor . .	86	20	76.556	82	
54	Sanok . . .	128	74	192.709	42	
55	Skałat . . .	64	64	583.163	80	
56	Śniatyn . .	41	13	89.546	94	
57	Sokal . . .	100	78	430.023	63	
58	Stanisławów .	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
59	Stary Sambor.	59	9	52.777	38	
60	Stryj . . .	100	41	228.529	71	
61	Tarnobrzeg .	71	63	400.134	65	
62	Tarnopol . .	85	83	755.002	54	
63	Tarnów . .	85	85	384.554	60	
64	Tłumacz . .	65	46	178.141	55	
65	Trembowla .	42	34	316.271	68	
66	Turka . . .	74	2	12.938	90	
67	Wadowice . .	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
68	Wieliczka . .	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
69	Zaleszczyki .	57	42	200.072	86	
70	Zbaraż . . .	58	52	289.624	57	
71	Złoczów . .	140	106	443.353	79	
72	Żółkiew . .	74	16	85.737	99	
73	Żydaczów . .	74	67	459.687	66	
74	Żywiec. . .	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
	Razem .	5.349	3.488	16,536.531	72	

Wykaz

stanu powiatowych kas pożyczkowych za r. 1905.

Liczba porządkowa	Powiat	Stan z końcem roku 1905		Uwaga
		K.	gr.	
1	Brzesko	44 338	84	
2	Dobromil	136.156	72	
3	Drohobycz	296.090	69	
4	Jaworów	24.182	84	
5	Kossów	149.278	14	
6	Nadwórna	87.939	83	
7	Pilzno	78.649	94	
8	Przemyśl	102.133	90	
9	Rzeszów	208.295	19	
10	Sambor	356.545	18	
11	Turka	18.205	33	
12	Złoczów	721	76	
13	Żydaczów	2.208	10	
	Razem . .	1,504.746	46	

Wykaz

stanu powiatowych kas oszczędności za rok 1905.

L. porz.	Powiatowa kasa oszczędności w	Wysokość wkładek oszczędności		Pożyczki hipoteczne		Pożyczki komunalne		Weksle		Zastaw papierów wartościowych		Fundusz rezerwowy		Stan kasy z końcem roku 1905		Uwaga
		K.	gr.	K.	gr.	K.	gr.	K.	gr.	K.	gr.	K.	gr.	K.	gr.	
1	Bochni . . .	2,343.782	29	1,632.913	72	67.012	—	487.066	—	4.833	—	110.061	57	34.158	77	
2	Bohorodczanach .	301.053	93	3.446	91	139.955	09	142.813	—	550	—	12.379	76	12.155	62	
3	Brodach . . .	1,080.672	10	1,103.571	11	7.593	25	245.655	62	35.021	66	92.465	64	32.966	07	
4	Buczaczu . . .	1,476.047	85	971.029	79	48.780	72	397.610	67	34.260	—	21.925	11	35.890	44	
5	Dolinie . . .	1,215.403	41	692.579	23	15.220	—	119.736	26	450	—	95.300	37	21.062	87	
6	Gorlicach . . .	1,236.488	01	838.602	48	4.827	93	352.748	84	2.163	—	1.552	98	19.699	25	
7	Gródku . . .	1,111.606	02	—	—	781.371	31	297.739	—	—	—	9.141	29	57.621	01	
8	Horodence . .	618.347	25	487.987	83	—	—	104.104	—	—	—	32.678	64	17.825	51	
9	Kolbuszowej . .	291.136	34	267.384	14	—	—	28.169	—	—	—	9.013	54	3.578	20	
10	Krakowie . . .	17,707.816	12	—	—	11,919.851	76	1,796 387	25	8.940	—	137.272	—	210.579	14	
11	Mielcu . . .	544.209	05	485.329	72	—	—	40.785	—	—	—	21.390	80	25.723	19	
12	Myślenicach . .	1,234.859	30	909.436	21	11.508	65	203.899	—	2.130	—	69.005	53	14.911	80	
13	Nowym Targu .	1.237.389	81	758.273	84	—	—	526.572	64	12.143	—	29.610	25	14.896	32	
14	Ropczycach . .	1,280.591	72	1.020.932	02	—	—	120 979	—	9.808	—	67.868	24	23.524	32	
15	Samborze . . .	425.849	86	271.831	52	19.696	82	79.799	41	—	—	24.559	09	13.746	93	
16	Śniatynie . . .	1,122.170	87	1,001.062	—	—	—	366.982	89	—	—	55.843	42	21.617	74	
17	Tarnobrzegu . .	1,054 915	96	941.937	87	—	—	119.735	34	—	—	15.784	—	10.880	12	
18	Trembowli . .	876.218	—	—	—	344.035	31	269.411	77	4.092	—	46.291	57	19.360	68	
19	Zaleszczykach .	544.128	36	405.395	10	3.029	09	145.271	78	19.218	76	21.872	61	2.816	12	
	Razem . .	35,702.686	25	11,791.713	49	13,362.881	93	5,845.466	47	133.609	42	874.016	41	593.014	10	

Wykaz

stanu miejskich kas oszczędności za rok 1905.

L. porz.	Powiat	Wysokość wkładek oszczędności K.	gr.	Pożyczki hipoteczne K.	gr.	Pożyczki komunalne K.	gr.	Weksle K.	gr.	Zastaw papierów wartościowych K.	gr.	Fundusz rezerwowy K.	gr.	Stan kasy z końcem roku 1905 K.	gr.	Uwaga
1	Biała	16,066.515	39	11,796.490	77	483.334	10	721.956	10	18 913	—	994.911	53	51.705	82	
2	Bochnia	3,011.884	77	2,160.729	29	—	—	726.322	50	23.503	—	251.414	50	25.177	19	
3	Dobromil	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
4	Drohobycz	2,084.613	10	1,470.860	—	—	—	410.149	—	1.780	—	208.596	40	98.164	54	
5	Jarosław	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
6	Jasło	2,931.290	70	1,938.430	07	6.196	71	615.321	56	36.025	—	48.647	35	97.230	15	
7	Kraków	35,284.589	57	22,855.492	71	2,273.611	43	1,186.585	65	378.845	—	3,124.830	15	81.033	37	
8	Nowy Sącz	4,338.858	79	3,284.310	20	116.082	38	411.035	—	44.277	—	36.407	33	77.768	08	
9	Rzeszów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
10	Sambor	5,400 481	02	3,820.254	92	562.401	30	650.205	—	38.725	28	526.445	81	74.746	33	
11	Śniatyn	129.362	87	96.389	53	—	—	45.293	—	380	—	10.067	24	2.433	69	
12	Sokal	973.488	62	729.224	33	—	—	177.772	69	1.000	—	45.514	70	37.467	03	
13	Stanisławów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
14	Stryj	2,384.524	52	1,375.441	45	31.415	77	787.541	92	6.800	—	134.452	89	41.984	64	
15	Tarnopol	6,953.666	53	3,841.145	96	174 257	64	2,250.553	09	125.576	—	602.598	53	30.923	68	
16	Tarnów	10,423.833	70	6,745.134	08	1,140.943	32	853.408	48	66.224	—	707,158	75	114.856	53	
17	Wieliczka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Mimo urgensów nie nadesłano żądanych dat.
18	Żywiec	1,941.897	32	1,178.874	05	39.740	—	725.944	57	—	—	193.026	76	39.015	83	
	Razem	91,725.006	90	61,342.777	36	4,827.982	65	9,562.088	56	742.048	28	3,888.071	94	772.506	88	

Wykaz

podatków bezpośrednich i dodatków krajowych, powiatowych i gminnych wedle budżetów na rok 1909.

L. p.	Powiat	Podatki bezpośrednie od których pobierane są dodatki powiatowe		Dodatki krajowe od podatku		Dodatki powiat. do podatków bezpośr. wraz z 18% ust. na cele drogowe	Dodatki gminne na cele ściśle gminne i szkolne						Razem gmin	Uwaga
				gruntowego i domowego	od innych podatków bezpośred.		nie mają dodatków	od 1—50%	od 51—100%	od 101—150%	od 151—200%	ponad 200%		
		K.	gr.	Stopa procentowa			Ilość gmin							
1	Biała	459.313	—	72	78	48	3	20	31	15	—	—	69	
2	Bóbrka	223.707	59	72	78	58	1	9	56	18	4	3	91	
3	Bochnia	316.236	95	72	78	58	5	33	56	27	14	5	140	
4	Bohorodczany	116.511	42	72	78	58	1	8	25	3	—	—	37	
5	Borszczów	354.740	22	72	78	42	3	19	42	10	1	—	75	
6	Brody	350.273	—	72	78	51	1	40	58	5	—	—	104	
7	Brzesko	277 007	05	72	78	73	5	28	53	18	3	3	110	
8	Brzeżany	286.786	30	72	78	62	—	—	4	14	30	26	74	
9	Brzozów	160.445	73	72	78	58	2	23	27	3	1	—	56	
10	Buczacz	352.543	52	72	78	48	—	5	50	27	4	—	86	
11	Chrzanów	436.059	—	67	73	53	—	12	17	19	25	11	84	
12	Cieszanów	167.867	—	72	78	85	1	4	32	24	3	2	66	
13	Czortków	253.049	—	72	78	64	—	9	26	8	1	—	44	
14	Dąbrowa	207.965	02	72	78	60½	8	53	37	5	2	—	105	
15	Dobromil	117.540	87	72	78	58	—	8	22	24	25	14	93	
16	Dolina	211.683	—	72	78	56	—	10	52	20	3	2	87	
17	Drohobycz	774.812	32	72	78	50	7	29	39	2	2	—	79	
18	Gorlice	225.161	74	72	78	64	—	9	44	21	8	6	88	
19	Gródek Jagielloński	210.855	—	72	78	70	2	19	28	19	1	1	70	
20	Grybów	81.458	—	72	78	83	1	8	44	14	5	—	72	
21	Horodenka	273.439	29	72	78	50	—	6	40	3	—	—	49	
22	Husiatyn	323.123	72	72	78	58	—	7	33	11	—	—	51	
23	Jarosław[1])	361.481	—	72	78	56	—	—	—	—	—	—	—	[1]) Dodatków gminnych nie podano gdyż Wydział powiatowy mimo urgensów nie przedłożył wykazu dodatków pobieranych przez gminy.
24	Jasło	236.892	67	72	78	48½	—	37	84	30	3	1	155	
25	Jaworów[2])	187.541	10	72	78	40½	—	—	—	—	—	—	—	[2]) jak wyżej.
26	Kałusz	184 301	40	72	78	56	3	17	33	12	6	—	71	
27	Kamionka strumiłowa	302.534	82	72	78	58	1	40	45	5	—	1	92	
28	Kolbuszowa	137.876	82	72	78	69	4	24	30	4	—	—	62	
29	Kołomyja	458.856	06	72	78	53	—	2	44	22	7	2	77	
30	Kossów	156.805	88	72	78	61	1	—	26	9	4	2	42	
31	Kraków	317.521	—	67	73	50	1	15	55	31	6	—	108	
32	Krosno	206.571	24	72	78	54	1	46	33	2	1	—	83	
33	Limanowa	114.433	80	72	78	56	—	27	44	13	5	2	91	
34	Lisko	208.967	—	72	78	40	1	56	88	4	2	3	154	
35	Lwów[3])	471.591	—	72	78	49	12	51	62	9	—	—	134	[3]) Dodatki powiatowe pobierane są w wysokości 4% od podatków domowo-czynszowych a 40% od innych podatków bezpośrednich.
36	Łańcut	338.543	12	72	78	78	—	41	47	17	3	2	110	
37	Mielec	218.831	17	72	78	65	1	25	66	5	—	—	97	
38	Mościska	205.065	—	72	78	58	1	32	42	1	2	—	78	
39	Myślenice	132.824	29	72	78	43	4	37	20	5	—	—	66	
40	Nadwórna	160.762	33	72	78	45	—	4	28	1	—	—	33	
41	Nisko	143.920	53	72	78	54	—	16	27	17	1	—	61	
42	Nowy Targ	182.567	72	72	78	58	1	14	40	21	2	—	78	
43	Pilzno	120.117	10	72	78	53	1	22	33	4	—	—	60	
44	Podhajce	268.473	43	72	78	69	—	40	24	1	—	—	65	
45	Przemyśl	772.217	—	72	78	28	2	38	65	19	—	—	124	
46	Przemyślany	196.042	87	72	78	81	—	19	41	7	2	—	69	
47	Rawa	242.950	09	72	78	56	2	12	47	12	1	—	74	
48	Rohatyn	278.855	55	72	78	53	—	53	40	7	—	—	100	
49	Ropczyce	209.283	35	72	78	45	3	39	28	8	1	—	79	
50	Rudki[4])	160.575	—	72	78	58	—	26	35	3	4	2	70	[4]) Dodatki powiatowe podano na podstawie tylko sumaryusza budżetów powiat. gdyż budżetu administracyjnego dotychczas nie przedłożono.
51	Rzeszów	569.512	66	72	78	50	—	26	71	16	2	1	116	
52	Sambor	351 366	39	72	78	45	7	40	38	3	—	—	88	
53	Sanok	283.996	95	72	78	49	29	46	42	11	4	—	132	
54	Sącz nowy	330.491	—	72	78	41	10	62	66	21	4	4	167	
55	Skałat	306.701	—	72	78	58	—	18	44	2	—	—	64	
56	Śniatyn	223 979	—	72	78	50	7	12	16	6	—	—	41	
57	Sokal	373 103	45	72	78	58	—	6	44	42	9	—	101	
58	Stanisławów	821.632	03	72	78	23	5	28	43	—	—	—	76	
59	Stary Sambor	105.527	—	72	78	71	3	13	33	9	—	—	58	
60	Stryj	440.388	—	72	78	42	2	13	56	30	4	—	105	
61	Tarnobrzeg	191.556	—	72	78	76	—	5	37	24	5	1	72	
62	Tarnopol	636.608	52	72	78	58	—	12	67	5	—	—	84	
63	Tarnów	507.804	—	72	78	39½	4	32	28	17	4	—	85	
64	Tłumacz	229.290	63	72	78	67	—	17	44	4	—	—	65	
65	Trembowla	250.882	52	72	78	57	2	14	26	1	—	—	43	
66	Turka	123 333	77	72	78	103	2	9	39	23	1	—	74	
67	Wadowice	262.985	59	72	78	62	4	25	37	24	11	2	103	
68	Wieliczka	435 423	04	72	78	54	2	32	86	35	9	2	166	
69	Zaleszczyki	264.118	42	72	78	46	—	35	21	1	—	—	57	
70	Zbaraż	224.602	72	72	78	57	—	37	21	—	—	—	58	
71	Złoczów	433.193	12	72	78	58	15	72	49	4	2	—	142	
72	Żółkiew	235.130	—	72	78	53	1	14	36	15	8	—	74	
73	Żydaczów	202.277	93	72	78	58	—	15	39	8	1	—	63	
74	Żywiec	287.805	—	72	78	55⅓	—	47	21	2	—	—	70	
	Razem	21,248.689	82	—	—	—	172	1.722	2.947	882	246	98	6.067	

Wykaz

wydanych promes i pożyczek z krajowego funduszu pożyczkowego na ułatwienie krycia dachów materyałem ogniotrwałym

od założenia po dzień 15. czerwca 1909.

L. p.	Poszczególnienie	Wydano promesy: na pożyczki dla ubogiej ludności na ogniotrwałe krycie budynków	Wydano promesy: na składy	Wydano promesy: na fabryki i warsztaty	Wydano promesy: Razem	Wyasygnowano pożyczki		Pozostało do zrealizowania		Uwaga
		K.	K.	K.	K.	K.	gr.	K.	gr.	
1	Biała Wydział powiatowy	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Bóbrka „ „	35.000	—	—	35.000	30.000	—	5.000	—	
3	Bochnia „ „	40.000	—	—	40.000	40 000	—	—	—	
4	Bohorodczany „	30.000	—	—	30.000	12.700	—	17.300	—	
5	Borszczów „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Brody „ „	30.000	—	—	30.000	20 000	—	10.000	—	
7	Brzesko „ „	30.000	—	—	30.000	30.000	—	—	—	
8	Brzeżany „ „	20.000	—	—	20.000	15.700		4.300	—	
9	Brzozów „ „	20.000	—	—	20.000	11.200	—	8.800	—	
10	Buczacz „ „	20 000	—	—	20 000	16.230	—	3.770	—	
11	Chrzanów „ „	20.000	—	—	20.000	8.000	—	12.000	—	
12	Cieszanów Amalia Turzańska	—	—	6.000	6.000	—	—	6.000		
13	Czortków Wydział powiatowy	40.000	—	—	40 000	20.000	—	20.000	—	
14	Dąbrowa „ „	40.000	—	—	40 000	40.000	—	—	—	
15	Dobromil „ „	—	20 000	—	20.000	20.000	—	—	—	
16	Dolina „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
17	Drohobycz „ „	20.000	—	—	20.000	20.000	—	—	—	
18	Gorlice „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
19	Gródek Jagiell. „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
20	Grybów „ „	30.000	—	—	30.000	30.000		—	—	
21	Horodenka „ „	20 000	10.000	—	30.000	16.875	—	13.125	—	
22	Husiatyn „ „	—	20.000	—	20.000	—	—	20.000	—	
23	Jarosław „ „	20.000	—	—	20.000	20.000	—	—	—	
24	Jasło „ „	20.000	—	—	20 000	20.000	—	—	—	
25	Jaworów „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
26	Kałusz „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
27	Kamionka str. „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
28	Kolbuszowa „ „	30.000	—	—	30.000	20.000	—	10.000	—	
29	Kołomyja „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
30	Kossów „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
31	Kraków „ „	40.000	—	—	40.000	40.000	—	—	—	
32	Krosno „ „	20.000	—	—	20.000	13.000	—	7.000	—	
33	Limanowa „ „	11.000	9 000	—	20.000	20.000	—	—	—	
34	Lisko „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
35	Lwów „ „	20.000	—	—	20.000	20.000	—	—	—	
36	Łańcut „ „	20.000	—	—	20.000	20.000	—	—		
37	Mielec „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
38	Mościska „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
39	Myślenice „ „									
40	Nadwórna „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
41	Nisko „ „	20.000	—	6.000	26.000	6 000	—	20.000	—	
42	Nowy Targ „ „	20 000	—	—	20.000	1.200	—	18.800	—	
43	Pilzno „ „	20.000	—	—	20.000	20.000	—	—	—	
44	Podhajce „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
45	Przemyśl „ „	20.000	—	20.000	40.000	40.000	—	—	—	
46	Przemyślany „ „	30 000		—	30.000	30 000	—	—	—	
47	Rawa „ „	40.000	—	—	40.000	40.000	—	—	—	
48	Rohatyn „ „	20.000	5 000	—	25.000	13.871	—	11.129	—	
49	Ropczyce „ „	30.000	—	—	30 000	24.850	—	5.150	—	
50	Rudki „ „	35.000	—	—	35.000	35.000	—	—	—	
51	Rzeszów „ „	35.000	—	—	35.000	35.000		—	—	
52	Sambor „ „	40.000	—	—	40.000	30.000	—	10.000	—	
53	Sanok „ „	25.000	—	5 000	30 000	20 000	—	10 000	—	
54	Sącz nowy „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
55	Skałat „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
56	Śniatyn „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
57	Sokal „ „	30.000	—	—	30.000	20.000	—	10.000	—	
58	Stanisławów „ „	40.000		—	40.000	36 700	—	3.300	—	
59	Stary Sambor „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
60	Stryj „ „	30.000	—	—	30.000	24.400	—	5.600	—	
61	Tarnobrzeg „ „	40.000	—	—	40.000	30.000	—	10 000	—	
62	Tarnopol „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
63	Tarnów „ „	35.000	2.500	—	37.500	37.500	—	—	—	
64	Tłumacz „ „	—	20.000	—	20 000	20.000	—	—	—	Nadto po sporządzeniu niniejszego wykazu przyznano Antoniemu Papstowi z Ottynii na założenie fabryki pożyczkę w kwocie 5.000 K.
65	Trembowla „ „	40.000	—	—	40 000	35.000	—	5.000	—	
66	Turka „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
67	Wadowice „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
68	Wieliczka „ „	30 000	—	—	30.000	20.000	—	10.000	—	
69	Zaleszczyki „ „	20 000	—	—	20.000	20.000	—	—	—	
70	Zbaraż „ „	20 000	—	—	20 000	19 025	—	975	—	
71	Złoczów „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
72	Żółkiew „ „	30.000	—	—	30.000	20 000	—	10.000	—	
73	Żydaczów „ „	40.000	—	—	40,000	27.423	89	12.576	11	
74	Żywiec „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Razem	1,266.000	86.500	37.000	1,389.500	1,109.674	89	279.825	11	

SPRAWOZDANIE

z czynności

DERARTAMENTU II.

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

za czas od 1. maja 1908 do 31. lipca 1909.

(z 3 alegatami).

Departament II.

Szef Departamentu: Dr. Władysław Jahl, Członek Wydziału krajowego.

Sprawy finansowe, sprawy przemysłowe, sprawy fundacyi stypendyjnych, przeznaczonych dla przemysłowców i rękodzielników, sprawy górnicze, sprawy krajowej sprzedaży soli, sprawy poboru krajowej opłaty konsumcyjnej od piwa.

I. Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej Sankcyi.

Uchwała finansowa na rok 1908.

Najwyższem postanowieniem z dnia 23. stycznia 1909 sankcyonowaną została uchwała Wys. Sejmu z dnia 2. listopada 1908 o definitywnym poborze dodatku krajowego do państwowych podatków na częściowe pokrycie niedoboru budżetu funduszu krajowego na r. 1908, tudzież o upoważnieniu Wydziału kraj. do zaciągnięcia pożyczki krótkoterminowej na pokrycie reszty tego niedoboru budżetowego. W szczególności postanowieniem tem zatwierdzono:

a) pobór dodatku do państwowego podatku gruntowego, domowo-czynszowego, domowo-klasowego i pięcioprocentowego podatku od domów wolnych, po 72 h od każdej korony całej przypisanej należytości tych podatków;

b) pobór dodatku do państwowych bezpośrednich podatków osobistych, wprowadzonych ustawą z 25. października 1896 Dz. p. p. Nr. 220, z wyjątkiem podatku osobisto dochodowego, a to w wysokości 78 h od każdej korony całej przypisanej należytości tych podatków z tem jednak odróżnieniem, że opodatkowani w mieście Krakowie, tudzież w powiatach krakowskim i chrzanowskim opłacać będą dodatek do podatków pod a) wymienionych w wysokości 64 h, do podatków zaś w ustępie pod b) wymienionych po 70 h od każdej korony całej należytości tych podatków;

c) wreszcie zatwierdzono upoważnienie do zaciągnięcia pożyczki w kwocie 9,724.223 koron, względnie po potrąceniu pożyczki 7,900.000 koron, przyzwolonej przy uchwaleniu i sankcyonowaniu prowizoryum budżetowego na tenże rok — do zaciągnięcia dodatkowo 1,824.223 koron.

Uchwała finansowa na rok 1909.

Najwyższem postanowieniem z dnia 11. kwietnia 1909 została sankcyonowaną uchwała Wys. Sejmu z 2. listopada 1908 o poborze dodatku krajowego do państwowych podatków na częściowe pokrycie niedoboru budżetu funduszu krajowego na r. 1909, tudzież o upoważnieniu Wydziału kraj. do zaciągnięcia pożyczki krótkoterminowej na pokrycie reszty tego niedoboru budżetowego. Postanowieniem tem zatwierdzono w szczególności:

a) pobór dodatku do państwowego podatku gruntowego, domowo-czynszowego, domowo-klasowego i pięcioprocentowego podatku od domów wolnych po 72 h od każdej korony całej, przypisanej należytości tych podatków;

b) pobór dodatku do państwowych bezpośrednich podatków osobistych z wyjątkiem podatku osobisto dochodowego, w wysokości 78 h od każdej korony przypisanej należytości tych podatków, z tem jednak odróżnieniem, że opodatkowani w mieście Krakowie, tudzież w powiatach krakowskim i chrzanowskim opłacać mają dodatek do podatków pod a) wymienionych w wysokości 67 h a do podatków pod b) wymienionych w wysokości 73 h;

c) wreszcie zatwierdzono upoważnienie do zaciągnięcia pożyczki w kwocie 10,972.059 koron.

Upoważnienie do zaciągnięcia pożyczki komunalnej 40.000 kor. na pokrycie kosztów budowy 2 domów mieszkalnych w Drohowyżu na użytek tamtejszej kraj. szkoły rzemiosł.

Najwyższem postanowieniem z dnia 10. października 1908 zatwierdzoną została uchwała Wys. Sejmu z dnia 8. października 1907, którą upoważniono Wydział kraj. do zaciągnięcia pożyczki 40.000 koron w 4 proc. obligacyach komunalnych Banku kraj. na pokrycie połowy kosztów budowy 2 domów mieszkalnych w Drohowyżu na użytek tamtejszej krajowej szkoły rzemiosł, a które to koszta, jak to Wydział kraj. w zeszłorocznem sprawozdaniu oznajmił, pokryto tymczasem zaliczkowo z funduszu krajowego. Pożyczka ta została zrealizowana. O budowie tych domów zdaje Wydz. kraj. sprawę osobno, a to przy sprawozdaniu o szkołach zawodowych.

Ustawa o uwolnieniu od dodatków do podatku domowo-czynszowego nowych budowli powstających na gruntach pofortyfikacyjnych nabytych przez gminę m. Krakowa.

Najwyższem postanowieniem z dnia 27. września 1908 został sankcyonowany uchwalony przez Wys. Sejm na posiedzeniu dnia 8. października 1907 projekt ustawy o czasowem uwolnieniu od dodatków do podatku domowo-czynszowego nowych budowli powstających na gruntach pofortyfikacyjnych nabytych przez gminę m. Krakowa od c. k. Skarbu państwa.

Upoważnienie do zaciągnięcia pożyczki komunalnej 1,800.000 kor. na budowę zbiorników krajowych na ropę.

Uchwałą z dnia 2. listopada 1908 zmienił Wys. Sejm Swą uchwałę z 23. września 1907, którą zawotowano kredyt półtora miliona koron na budowę publicznych zbiorników krajowych na ropę, w ten mianowicie sposób, że podniesiono ów półtoramilionowy kredyt do wysokości 1,800.000 koron — upoważniając zarazem Wydz. kraj. do zaciągnięcia pożyczki komunalnej w tej wysokości.

Upoważnienie to nie uzyskało dotychczas Najwyższej Sankcyi.

O budowie zbiorników zdaje Wydz. kraj. Wys. Sejmowi osobno sprawę przy sprawozdaniu o sprawach górniczych.

Upoważnienie do zaciągnięcia pożyczki komunalnej 60.000 koron na budowę stacyi keramicznej i naftowej.

Uchwalone przez Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 4. października 1907 upoważnienie do zaciągnięcia pożyczki komunalnej 60.000 koron na budowę stacyi keramicznej i naftowej nie uzyskało dotychczas Najwyższej Sankcyi.

O sprawie budowy tej stacyi znajdzie Wys. Sejm bliższe szczegóły w sprawozdaniu o sprawach górniczych.

II. Inne sprawy Departamentu II.

Podwyższenie rocznej dotacyi dla funduszu przemysłowego do wysokości 200.000 i upoważnienie do zeskontowania na poczet tych dotacyi 1 miliona koron.

Uchwałą z dnia 28. października 1908 podwyższył Wys. Sejm roczną dotacyę dla funduszu przemysłowego ze 150.000 K na 200.000 K, a zarazem upoważnił Wydz. kraj. do zawarcia z Bankiem kraj. umowy o udzielanie dalszych zaliczek na poczet podwyższonej dotacyi do wysokości 1 miliona K.

Bank kraj. wezwany pismem z 29. stycznia 1909 l. 127.499/08 do przedłożenia w tej sprawie swej propozycyi, doniósł pismem z 26. kwietnia 1909 l. 10.937, że za przyzwoleniem swej Rady nadzorczej, otwiera kraj. funduszowi przemysłowemu dalszy t. j. czwarty milion K kredytu w ten sposób, że dotychczasowy kredyt 3,000.000 K podnosić będzie w ciągu lat 1909, 1910, 1911 i 1912 po 250.000 K rocznie.

Oprocentowanie tego kredytu pozostanie niezmienione w dotychczasowej wysokości, równającej się każdoczesnej stopie procentowej Banku kraj. dla eskontu weksli od stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Umarzanie całego kredytu 4,000.000 K ma się odbywać w ratach rocznych, względnie przez coroczne zmniejszanie tego kredytu, a to w latach 1909 do 1912 po 150.000 K, reszty zaś kredytu t. j. 3,400.000 K od r. 1913 do r. 1927 po 200.000 K.

Równocześnie jednak Bank kraj. z upoważnienia swej Rady nadzorczej zwraca uwagę Wydziału kraj., że Bank kraj. eskontując w tak znacznej wysokości uchwalone przez Wysoki Sejm zasiłki dla krajowych funduszów pożyczkowych, t. j. dla stałego funduszu przemysłowego i krajowej centralnej kasy dla Spółek rolniczych zmobilizował, względnie w chwili zeskontowania czwartego miliona K dla funduszu przemysłowego zimobilizuje 7 i $^1/_2$ miliona koron, a więc połowę nominalnej wysokości swego kapitału zakładowego, a ponieważ uważa dalsze tego rodzaju imobilizowanie swych kapitałów za niewłaściwe, prosi, ażeby w razie żądania dalszych eskontów fakt ten znacznego stosunkowo zimobilizowania kapitałów bankowych miano na względzie, gdyż takie uwięzienie funduszów Banku może na rozwój, a przynajmniej na ruchliwość Banku szkodliwie oddziałać.

Propozycyę Banku kraj. co do zeskontowania czwartego miliona K: Wydział kraj. przyjął.

Polecenie wdrożenia rokowań z instytucyami finansowemi w sprawie założenia Banku przemysłowego.

Uchwałą z 28. października 1908 polecił Wys. Sejm Wydziałowi kraj., aby celem powołania do życia większego akcyjnego zakładu kredytowego, którego zadaniem będzie wspieranie rękodzieł i przemysłu domowego, jakoteż wogóle zakładanie i finansowanie krajowych przedsiębiorstw

przemysłowych i handlowych, wdrożył rokowania z kołami finansowemi w kraju i zagranicą, a zarazem aby upoważnił Wydział kraj. do prowizorycznego zawarcia w tym względzie umowy, wymagającej zatwierdzenia Wys. Sejmu i określił koncesye, jakieby kraj na rzecz takiej instytucyi poczynił.

Ze względu na to, że komisya krajowa dla spraw przemysłowych opracowała wnioski w tej sprawie, które w pewnej mierze były substratem do powzięcia rzeczonej uchwały Wys. Sejmu, Wydział kraj. przekazał komisyi tę sprawę.

Komisya na swem plenarnem posiedzeniu z 4. kwietnia 1909 uchwaliła wybrać specyalny Komitet dla tej sprawy, do którego zostali powołani członkowie komisyi pp. Dr. Leo jako przewodniczący, Dr. R. br. Battaglia, Dr. A. Benis, M. Dattner i Dr. W. Stesłowicz.

Komitet ten pismem Wydziału kraj. z 7. maja 1909 L.W. 47.423 otrzymał formalne upoważnienie do prowadzenia tych rokowań z dyrektywą, opartą na określonych w uchwale Wys. Sejmu, koncesyach kraju na rzecz przyszłego Banku przemysłowego, przyczem Wydział krajowy zastrzegł, że Komitet w tych rokowaniach stanowczo nie może się wiązać, lecz winien wyniki rokowań przedkładać Wydziałowi krajowemu do wiadomości i decyzyi. Po przedstawieniu wniosków ze strony komitetu Wydz. kraj. będzie miał zaszczyt złożyć Wys. Sejmowi sprawozdanie w tym przedmiocie.

Sprawa zbadania przyczyn zubożenia mieszczaństwa rękodzielniczego w kraju i otoczeniu go stosowną opieką.

Rezolucye Wys. Sejmu w tej sprawie powzięte przekazał Wydział kraj. Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych z wezwaniem wszechstronnego zbadania sprawy i przedstawienia wniosków.

Komitet przemysłowy Komisyi na licznych swych posiedzeniach przeprowadził wyczerpującą dyskusyę w tej kwestyi i wybrał ze swego łona 3 członków dla ułożenia szczegółowego kwestyonaryusza dla ankiety, którą Wydział kraj. po wygotowaniu tego kwestyonaryusza sprosi, a o rezultacie obrad Wys. Sejm zawiadomi.

Sprawa zbadania przyczyn zubożenia ludności żydowskiej w kraju.

Jak to już Wys. Sejmowi wiadomem z odczytanej na posiedzeniu dnia 3. listopada 1908 odpowiedzi Szefa Departamentu II. Wydziału kraj. na interpelacyę posła Löwensteina w sprawie zbadania przyczyn zubożenia ludności żydowskiej w kraju, Wydział kraj. miał już zebrane obszerne materyały do studyów nad tą kwestyą, a po przeprowadzeniu tych studyów miał przystąpić do ułożenia kwestyonaryusza dla ankiety.

Obecnie studya te są już przeprowadzone, a Wydział kraj. przystąpi niebawem do zwołania ankiety, do której zaprosi reprezentantów ze sfer poselskich, reprezentantów nauki, i ludzi dobrej woli. O wyniku obrad ankiety zda Wydział kraj. Wys. Sejmowi sprawę.

Wezwanie do c. k. Rządu w sprawie wydatniejszego popierania z funduszów państwowych rękodział tudzież przyznania Galicyi u-

Na rezolucye, jakie Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. października 1908 uchwalił wysłać do c. k. Rządu w sprawie wydatniejszego popierania z funduszów państwowych rękodzieł tudzież przyznania Galicyi udziału w funduszach przeznaczonych na popieranie wielkiego przemysłu, wresz-

działu w funduszach przeznaczonych na popieranie wielkiego przemysłu wreszcie wspólnego porozumienia się i popierania majsterskich kursów dla rękodzielników.

cie wspólnego porozumienia się i popierania majsterskich kursów dla rękodzielników, nie otrzymał Wydział krajowy odpowiedzi z c. k. Ministerstwa robót publicznych i dlatego odniósł się do c. k. Namiestnictwa z przypomnieniem tej sprawy. Jedynie zaznaczyć należy, że w kwestyi urządzania majsterskich kursów dla rękodzielników nastąpiło pewne zbliżenie się czynników rządowych i autonomicznych w tej akcyi, dotychczas oddzielnie i bez porozumiewania się prowadzonej. Na zaproszenie bowiem Wydziału krajowego wzięli udział w ankiecie, zwołanej dla ustalenia programu kursów majsterskich, urządzanych przez interesowane czynniki, dwaj reprezentanci c. k. Rządu, a mianowicie: Reprezentant c. k. Ministerstwa robót publicznych i reprezentant c. k. Urzędu popierania przemysłu, oraz obaj c. k. instruktorowie stowarzyszeń przemysłowych.

Reprezentant c. k. Ministerstwa uznawszy potrzebę takiego wspólnego porozumienia się wszystkich czynników kursa urządzających zapewnił o przychylności c. k. Ministerstwa dla tej akcyi a wskazując na dokonane właśnie podwyższenie kredytów rozporządzalnych na popieranie tego rodzaju celów, oświadczył gotowość przedstawienia c. k. Ministerstwom życzeń na ankiecie podniesionych co do podwyższenia subwencyi rządowych na kursa do wysokości jednej trzeciej części ich kosztów. Wreszcie oznajmił Reprezentant c. k. Ministerstwa, że celem uniknięcia możliwej kolizyi w urządzaniu kursów c. k. Rząd z własnej inicyatywy nie będzie urządzał takich kursów w Galicyi, chyba tylko na życzenie Wydziału krajowego. Natomiast c. k. Urząd popierania przemysłu będzie urządzał specyalne kursa dla rozmaitych gałęzi rękodzieł i przemysłu we Wiedniu, gdzie posiada odpowiednie do tego celu urządzenia i że Urząd ten będzie się starał urządzać te kursa dla tutejszych rękodzielników z polskim językiem wykładowym, w którym to celu już odpowiednie siły nauczycielskie sposobi.

Wezwanie do Rządu w sprawie zniżenia taryfy cłowej, ulg taryfowych na kolejach, oraz innych ułatwień dla przedsiębiorstw pozakartelowych.

Uchwalone na posiedzeniu Wys. Sejmu z dnia 28. października 1908 rezolucye do c. k. Rządu w sprawie zniżenia taryfy cłowej, ulg taryfowych na kolejach, oraz innych ułatwień dla przedsiębiorstw pozakartelowych w tych gałęziach przemysłu, w których działalność karteli jest dla gospodarstwa społecznego szkodliwą, zostały przesłane JE. P. c. k. Namiestnikowi pismem JE. Marszałka krajowego z 28. października 1908 l. s. 2688/08. C. k. Rząd nie zawiadomił dotychczas Wydziału krajowego jakie wobec tych rezolucyi i wogóle w tej sprawie zajmuje stanowisko, a Wydział krajowy przypomniał c. k. Namiestnictwu te rezolucye.

Wezwanie c. k. Rządu, aby celem ochrony przemysłu domowego od bezpodstawnych i niesłusznych wymiarów podatku wydał stosowne zarządzania do władz podatkowych w kraju.

Na posiedzeniu z dnia 31. października 1908 uchwalił Wys. Sejm wezwać c. k. Rząd, aby celem ochrony przemysłu domowego od bezpodstawnych i niesłusznych wymiarów podatku wydał stosowne zarządzenia do władz podatkowych w kraju. Rezolucya ta została przesłana c. k. Namiestnictwu pismem JE. Marszałka krajowego z 31. października 1908. Dotychczas nie otrzymał Wydział krajowy na tę rezolucyę żadnej odpowiedzi a pismem do LW. 19919/09 odniósł się do c. k. Namiestnictwa z przypomnieniem tej sprawy.

Rezolucya do c k. Rządu w sprawie zmiany statutów dla powiatowych kas chorych.

Przy załatwieniu sprawozdania komisyi przemysłowej w przedmiocie popierania przemysłu krajowego uchwalił Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 28. października 1908 między innemi także rezolucyę wzywającą c. k. Rząd, aby przy zamierzonej zmianie statutów dla powiatowych kas chorych rozciągnął obowiązek bezpłatnego leczenia chorych na żony i małoletnie dzieci należących do tych kas.

W sprawie tej nie otrzymał Wydział krajowy dotychczas żadnej odpowiedzi, dlatego odnosi się do c. k. Namiestnictwa z przypomnieniem jej a dalszem inwigilowaniem zajmie się Dep. V., do którego agend sprawa ta należy.

Wezwania do Rządu o utworzenie Sądu przemysłowego w Białej.

Wydział krajowy nie otrzymał odpowiedzi na uchwaloną przez Wys. Sejm rezolucyę z dnia 8. października 1907 wzywającą c. k. Rząd do utworzenia Sądu przemysłowego w Białej.

Polecenie wdrożenia rokowań z przedsiębiorcami, chcącymi przy pomocy kraju rozszerzyć tkalnię mechaniczną bawełny w Andrychowie i uzupełnienie ją blichem i apreturą, niemniej z przedsiębiorcami, chcącymi założyć walcownie rur.

Rezultatem rokowań zaleconych uchwałą Wysokiego Sejmu z 28. października 1908 jest tylko rozszerzenie tkalni mechanicznej w Andrychowie o 500 krosien, na których cel Wydział krajowy przyznał z funduszu przemysłowego firmie Bracia Czeczowiczki dalszą pożyczkę 300.000 koron. Blichu i apretury jednak firma ta nie zamyśla wprowadzić. Również nie zgłosił się dotychczas żaden przedsiębiorca chcący założyć walcownię rur.

Polecenie przypomnienia reprezentacyom powiatowym i gminnym obowiązku uwzględniania przy rozdawnictwie dostaw i robót wytwórstwa krajowego.

Spełniając zawarte w uchwale Wys. Sejmu z dnia 28. października 1908 polecenia przypomnienia Reprezentacyom powiatowym i gminnym obowiązku uwzględniania przy rozdawnictwie dostaw i robót wytwórstwa krajowego Wydział krajowy wydał okólnik w tej sprawie z daty 12. stycznia 1909 LW. 127498/08 do Wydziałów powiatowych, Magistratów miast Lwowa i Krakowa, Magistratów 30 gmin, podlegających ustawie gminnej z 1889 r. tudzież do Zwierzchności gminnych miast i miasteczek, podlegających ustawie gminnej z r. 1896.

Alegat 1.

Okólnik ten przedkłada Wydział krajowy w załączeniu /. Wysokiemu Sejmowi.

Utworzenie posady drugiego stałego referanta przemysłowego w biurze kraj. Komisyi przemysłowej.

Uchwałą z dnia 28. października 1908 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu utworzenie posady drugiego stałego referenta przemysłowego w biurze krajowej komisyi przemysłowej i wstawienia odpowiedniej kwoty do budżetu na r. 1910.

Po wysłuchaniu zdania kraj. komisyi przemysłowej Wydział krajowy postanowił dla takiego referenta przemysłowego utworzyć posadę IX. rangi jako urzędnika konceptowego i wstawił odpowiadające tej randze emolumenta do preliminarza budżetowego, uchwałą zaś z dnia 15. lipca 1909 L. W. 44309 rozpisał konkurs na tę posadę.

Alegat 2.

Ogłoszenie tego konkursu przedkłada Wydział krajowy w załączeniu ./ Wysokiemu Sejmowi.

Polecenie zorganizowania biura statystycznego przy kraj. Komisyi przemysłowej.

Uchwałą z dnia 28. października 1908 polecił Wys. Sejm Wydziałowi kraj. ponowne zorganizowanie biura statystycznego przy kraj. Komisyi przemysłowej, którego zadaniem ma być informowanie o warunkach rozwoju przemysłowego w Galicyi, a także publicystyczne szerzenie wiadomości o tych warunkach w kraju i zagranicą.

Celem spełnienia tego polecenia Wydz. kraj. zamierzał początkowo ogłosić konkurs na posadę referenta statystycznego. Mając jednak widoki pozyskania dla tej sprawy poza konkursem pewnej osobistości, która pod każdym względem odpowiada temu zadaniu, Wydz. kraj. zaniechał rozpisania konkursu i wszedł w rokowania z tą osobistością, a o rezultacie ich zawiadomi Wys. Sejm. Kredyt na wynagrodzenie referenta statystycznego wstawiono do preliminarza budżetu.

Utworzenie stypendyów na wyższe kształcenie się w zakresie ekonomii społecznej i polityki gospodarczej.

Uchwałą z dnia 28. października 1908 Wys. Sejm polecił Wydz. kraj., aby starał się wydatnemi stypendyami wykształcić kilku chętnych w zakresie ekonomii społecznej i polityki gospodarczej. Zasięgnąwszy opinii kraj. komisyi przemysłowej, Wydz. kraj. wstawił na ten cel do preliminarza budżetowego za r. 1910 kredyt 8.000 kor., a stypendya z tego kredytu przeznaczy:

1. dla sił o poważnem wykształceniu ekonomicznem celem odbycia szczegółowych studyów nad organizacyą współdzielczą w krajach, stojących na wyższym stopniu cywilizacyi z uwzględnieniem potrzeb i warunków takiejże organizacyi w kraju;
2. dla sił technicznie i przemysłowo wykształconych na studya o organizacyi ważnych dla kraju naszego fabryk nie tylko pod względem technicznym, lecz także administracyjnym i komercyalnym;
3. dla sił o wykształceniu prawniczem i handlowem na studya specyalne w zakresie handlu i statystyki z szczególnem uwzględnieniem statystyki i warunków przywozu i wywozu Galicyi.

Polecenie, by przy nominacyi członków kraj. Komisyi przemysłowej uwzględniano w wyższej mierze przemysłowców i rękodzielników.

Stosując się do polecenia wyrażonego w uchwale Wys. Sejmu z 28. października 1908, by przy nominacyi członków kraj. komisyi przemysłowej uwzględniano w wyższej mierze przemysłowców i rękodzielników, powołano do nowego składu komisyi oprócz dotychczasowych przemysłowców, jeszcze prezesów obu Izb rękodzielniczych, tj. lwowskiej i krakowskiej pp. Józefa Schirmera i Piotra Kosobudzkiego.

Polecenie z i badania sprawy opodatkowania przedmiotów zbytkownego użycia.

Przy uchwaleniu budżetu kraj. na r. 1909 powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z 2. listopada 1909 następującą uchwałę:

„Celem zasilenia skarbu krajowego, poleca się Wydziałowi kraj., aby zbadał sprawę opodatkowania przedmiotów zbytkownego użycia i z rezultatu badań zdał Sejmowi sprawę.“

Wydział kraj. zajął się badaniem i studyowaniem też sprawy a badania swoje pragnie jeszcze uzupełnić szczegółowemi informacyami, jak się takie opodatkowanie przedstawia w innych krajach, gdzie tego rodzaju podatek stnieje.

Po zebraniu tych informacyi, zda Wydział kraj. sprawę Wys. Sejmowi.

Polecenie zbadania sprawy założenia szkoły tkackiej w Białej i wezwanie do c. k. Rządu w tej sprawie.

Uchwałą z dnia 14. marca 1907 polecił Wys. Sejm Wydziałowi kraj., aby zbadał sprawę założenia szkoły tkackiej w Białej.

Komisya kraj. dla spraw przemysłowych podjęła na wezwanie Wydziału kraj. w tym celu odpowiednie kroki.

Wobec jednak stanowiska, jakie gmina m. Białej w tej kwestyi zajęła, w szczególności wobec oświadczenia gminy, że nie uznaje potrzeby założenia tej szkoły, gdyż tkacze w Białej korzystają ze szkoły w sąsiedniem Bielsku — że wcale nie jest skłonna ani dostarczyć lokalu, ani jakąkolwiek przyczynić się subwencyą, komisya postawiła wniosek, aby zamiar założenia szkoły tkackiej, jako niewykonalny, zaniechać. Wydz. kraj. podzielając to zapatrywanie, sprawę zaniechał.

Co się tyczy uchwalonego przez Wys. Sejm dnia 31. października 1908 wezwania do c. k. Rządu, aby przystąpił do założenia polskiej szkoły tkackiej w Białej, Wydz. kraj. oznajmia, że na to wezwanie nie otrzymał od Rządu odpowiedzi. Jednak zaznaczyć należy, że c. k. Rada szkolna krajowa w przedłożonym c. k. Ministerstwu robót publicznych programie założenia nowych zakładów dla nauki przemysłu w Galicyi, projektuje między innymi także szkołę fachową dla mechanicznego i ręcznego tkactwa w Andrychowie, a więc w blizkiej okolicy Białej.

Polecenie zbadania potrzeby założenia zimowej szkoły dla murarzy w Brzeżanach.

Na uchwalone przez Wys. Sejm dnia 31. października 1908 polecenie zbadania potrzeby założenia zimowej szkoły dla murarzy w Brzeżanach, zajęła się tą sprawą Komisya kraj. dla spraw przemysł. Na podstawie badań przeprowadzonych przez Radcę szkolnego p. L. Beckera, członka Komisyi, doradza Komisya Wydziałowi kraj. założenie takiej szkoły.

Opinia Komisyi nadeszła w chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania. Wydział kraj. nie miał tedy możności powzięcia decyzyi, głównie jednak dlatego, że sprawa wymaga należytego przygotowania jej ze strony gminy i miejscowej korporacyi murarzy, mianowicie zapewnienia lokalu, opału, światła, obsługi, subwencyi etc.

Wydział kraj. zawezwie te czynniki do deklarowania wymaganych świadczeń, poczem będzie można przystąpić do zasadniczego postanowienia w tej sprawie i zorganizowania szkoły.

Polecenie zbadania sprawy założenia szkoły koszykarskiej w Dobczycach i polecenie zbadania, w której miejscowości powiatu wielickiego ma być założona szkoła koszykarska.

Czyniąc zadość uchwale Wys. Sejmu z 14. marca 1907 polecającej zbadać i możliwie uwzględnić sprawę założenia szkoły koszykarskiej w Dobczycach, Wydział kraj. nawiązał za pośrednictwem Komisyi przemysłowej rokowania z gminą Dobczyce o dostarczenie lokalu dla szkoły. Gdy jednak rokowania te nie odniosły skutku, Wydział kraj. zaniechał sprawę. Stosując się do polecenia Wys. Sejmu z tej samej daty, aby zbadać, w której miejscowości powiatu wielickiego ma być założona szkoła koszykarska, Wydział kraj., po zbadaniu rzeczy, korzystając ze zwinięcia szkoły koszykarskiej w Nieznanowicach, przeniósł tę szkołę do Gdowa, powiatu wielickiego, gdzie powstało Stowarzyszenie koszykarzy, zapowiadające dobre nadzieje.

Uwolnienie przedsiębiorstw przemysłowych od dodatków autonomicznych do podatków państwowych.

W czasie, za który Wydz. kraj. składa Wysokiemu Sejmowi niniejsze sprawozdanie uwolniono od dodatków autonomicznych do podatków państwowych następujące przedsiębiorstwa przemysłowe na podstawie ustawy krajowej z 22. lipca 1906 dz. u. kr. Nr. 124, a mianowicie:

Spółka ślusarska w Świątnikach (przedłużenie dotychczasowego uwolnienia na dalszych 5 lat).

Przędzalnia kamgarnów i fabryka pasmanteryi braci Münch w Białej.

Fabryka kapeluszy wełnianych firmy Biester i Swoboda w Białej.

Akcyjna fabryka sody amoniakalnej w Podgórzu.

Akcyjna fabryka maszyn przedtem L. Zieleniewski w Krakowie.

Tkalnia mechaniczna wyrobów bawełnianych braci Czeczowiczka w Andrychowie.

Fabryka mydła i świec Artura Friedricha we Lwowie.

Nadto Wydział kraj. oznajmia, że po rozstrzygnięciu przez c. k. Trybunał administracyjny sporu karpackiego Towarzystwa naftowego w Glinniku Maryampolskim z Wydziałem kraj. co do rozciągłości ulg podatkowych, pretendowanych przez Towarzystwo, a mianowicie, gdy c. k. Trybunał utrzymywał w mocy zasadę przez Wydział kraj. postawioną, że uwolnienie od dodatków może się odnosić tylko do warsztatów narzędzi wiertniczych i do fabrykacyi smarów, a nie mogą z uwolnienia tego korzystać inne działy produkcyi — Wydział krajowy 30. czerwca 1908 wydał formalne orzeczenie co do tego częściowego uwolnienia Towarzystwa, stosując ustawę o ulgach, jaka obowiązywała w czasie zasadniczego przyznania ulg.

Sprawa rozdawnictwa stypendyów i pożyczek z fundacyi ś. p. Felicyi Maryi z hr. Golejewskich Czarkowskiej.

W zeszłorocznem sprawozdaniu zawiadomił Wydział kraj. Wysoki Sejm, że w sporze z kuratorem fundacyi ś. p. Felicyi Maryi z hr. Golejewskich Czarkowskiej co do sposobu układania propozycyi ternalnej kandydatów, ubiegających się o stypendya i pożyczki, zadowolnił się Wydział krajowy orzeczeniem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, które wskutek odwołania się kuratora orzekło reskryptem z dnia 25. grudnia 1907 l. 44.401, że Wydziałowi krajowemu niema przysługiwać dotychczas praktykowana i przez c. k. Namiestnictwo jako władzę I. instancyi uznana swoboda dowolnego układania tern, t. j. zamieszczania jednych i tych samych kandydatów w kilku ternach w rozmaitych miejscach, lecz że Wydział kraj. ma w ten sposób układać terna, ażeby kurator co do każdego wakującego stypendyum i pożyczki miał możność uczynienia wyboru, przynajmniej między dwoma kandydatami.

Tej też zasady trzymał się Wydział krajowy przy układaniu tern dla najbliższego rozdawnictwa.

Orzeczeniem tem wszelako nie zadowolnił się kurator fundacyi i wniósł przeciw temu orzeczeniu zażalenie do c. k. Trybunału administracyjnego.

Wydział kraj. jako współinteresowany odniósł się do adwokata p. Dra Edmunda Kornfelda we Wiedniu, aby go na rozprawie zastąpił.

Wydział krajowy nie otrzymał dotychczas orzeczenia c. k. Trybunału.

Ogłoszony w r. 1908 konkurs na stypendya i pożyczki z fundacyi powyższej został rozstrzygnięty dopiero w r. 1909 tak, że w r. 1908 wcale nadania nie było.

Stało się to z tego powodu, że w miesiącu sierpniu, kiedy wygotowane przez Wydział kraj. tabele kwalifikacyjne kandydatów przesłano w myśl postanowień Art. XVI. aktu fundacyjnego Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych dla zasięgnięcia jej opinii co do ułożenia propozycyi, kończyło się właśnie urzędowanie członków komisyi, wybranych w ubiegłej kadencyi, a ostateczny wybór nowej Komisyi nastąpił 22. listopada 1908. Dopiero tedy ta nowa Komisya mogła wydać opinię, co też niebawem uskuteczniła.

Wszelako wskutek spóźnionej już pory, gdyż ostateczna propozycya wysłana do kuratora fundacyi w drugiej połowie grudnia, a odpowiedź kuratora względnie zawiadomienie o dokonanem rozdawnictwie, nadeszło dopiero z początkiem stycznia 1909, to też nadanie poszło już na rachunek r. 1909. Pozostałe bowiem z końcem r. 1908 zapasy kasowe, we właściwej porze nie użyte, zmuszony był Wydział kraj. jako interkalarya po myśli Art. XI. aktu fundacyjnego wcielić do majątku zakładowego. Formalne przeprowadzenie tej sprawy, t. j. ulokowanie zapasów pozostałych w kwocie 21,841 K i 55 h i wcielenie do majątku zarodowego nastąpiło na rozporządzenie z 31. marca 1909 LW. 35.570.

Wobec tego, że nadane w r. 1909 stypendya i pożyczki wyczerpywały wraz z wydatkami preliminowanymi na wypłatę dawniej nadanych, a dalej pobieranych stypendyów, cały rozporządzalny na r. 1909 dochód, Wydz. kraj. nie ogłaszał w r. 1909 konkursu i o tem kuratora fundacyi zawiadomił.

Dokonane przez kuratora rozdawnictwo stypendyów i pożyczek na r. 1909 przedstawia się jak następuje:

a) stypendya krajowe po 600 K:

Janowi Krupie, terminatorowi blacharskiemu u majstra Stanika we Lwowie;

Janowi Zapotocznemu, uczniowi rzeźbiarstwa w c. k. szkole przemysłu drzewnego w Zakopanem;

Bolesławowi Jędrzejczukowi, uczniowi stolarstwa w tej samej szkole.

b) stypendya zagraniczne po 1.000 K.:

Jakóbowi Lugaryczowi, czeladnikowi blacharskiemu na naukę w zawodowej szkole w Aue w Saksonii;

Arturowi Gerard Festenburgowi, cyzelerowi na naukę w Monachium;

Edmundowi Jarosławskiemu, mosiężnikowi na praktyczną naukę u Stepanka we Wiedniu.

c) stypendya zagraniczne po 800 K:

Józefowi Makowskiemu, stolarzowi na praktyczną naukę w jednej z renomowanych firm we Wiedniu;

Kazimierzowi Sławickiemu, stolarzowi, także na praktyczną naukę we Wiedniu.

d) stypendyum zagraniczne po 600 K:

Eliaszowi Siemianowiczowi, rymarzowi, na praktyczną naukę u Ahornera we Wiedniu.

e) pożyczki bezprocentowe po 1.500 K:

Władysławowi Freundowi, stolarzowi na warsztat we Lwowie;

Józefowi Wojtowiczowi, bronzownikowi na warsztat w Przemyślu;

Franciszkowi Łysoniowi, stolarzowi na warsztat w Krakowie;

Feliksowi Wienbowiczowi, rymarzowi na warsztat w jednem z miast Galicyi.

f) pożyczka bezprocentowa á 1.000 K:

Andrzejowi Adamskiemu, stolarzowi na warsztat w Krakowie.

Fundacya ś. p. Teofila i Pauliny, małż. Adamskich.

Z fundacyi ś. p. Teofila i Pauliny, małż. Adamskich, przeznaczonej na kształcenie młodzieży rękodzielniczej rozdano wakujące stypendya na rok szkolny 1998/9 następującym kandydatom a to:

a) stypendya krajowe po 200 Kor. Władysławowi Siennickiemu z Tarnowa na ukończenie kraj. szkoły szewskiej w Starym Sączu,
Michałowi Dydzie z Tarnowa na ukończenie tej samej szkoły,
Janowi Kwiczale z Krakowa na ukończenie nauki terminatorskiej w drukarni Anczyca w Krakowie.

b) stypendya zagraniczne po 500 Kor.
Józafatowi Krężołkowi z Krakowa na praktyczną naukę stolarstwa we Wiedniu,
Tadeuszowi Pelczarskiemu z Krakowa, na praktyczną naukę introligatorstwa w Lipsku.

Fundacya stypendyjna Wystawy kraj. rolniczo — przemysłowej z r. 1877.

Z fundacyi Wystawy kraj. rolniczo-przemysłowej z r. 1877 nadano w r. 1909 na podstawie ogłoszonego konkursu dwa wokujące stypendya po 800 Koron dwom szewcom a to:

Romanowi Kondyckiemu ze Lwowa, na zawodowe wydoskonalenie się w Paryżu,

Władysławowi Sabo z Brzeżan na dalsze kształcenie się we Wiedniu.

Fundacya stypendyjna ks. Wojciecha Michny.

Dwa stypendya tej fundacyi po 200 Koron obecnie do dyspozycyi pozostające nie mogły być także i w ubiegłym r. szk. 1908/9 nadane, gdyż stypendya te przeznaczone są tylko dla uczniów szkoły tkackiej w Krośnie, pochodzących z Krościenka a takich uczniów, pochodzących z Krościenka, w cale w ubiegłym r. szk. w szkole tej nie było.

Fundacya stypendyjna Fr. Steczkowskiego z Jasła.

W fundacyi tej przeznaczonej dla rzemieślników z Jasła, którzyby po za obrębem Jasła chcieli się kształcić w swoim zawodzie zawakowało w r. 1909 jedno systemizowane obecnie stypendyum o rocznych 200 Kor.

Na stypendyum to rozpisano właśnie konkurs powołując tym razem do ubiegania się o nie stolarzy.

Fundacya stypendyjna Stowarzyszenia urzędników i sług b. kolei Karola Ludwika.

Na podstawie poprzedniego nadania istniejące w tej fundacyi jedno stypendyum o rocznych 100 Kor. przeznaczone dla synów urzędników i sług kolei państwowch, kształcących się w przemyśle pobiera w dalszym ciągu Bronisław Skarda, terminator ślusarski we Lwowie.

Losowanie premii z fundacyi ś. p. Wincentego Łodzia Ponińskiego.

Z fundacyi ś. p. Wincentego Łodzia Ponińskiego, mającej za zadanie dopomożenie ubogim czeladnikom wszystkich rzemiosł do otwarcia samoistnybh pracowni, wyzna-

czył Wydział krajowy tak w r. 1908 jak i w r. 1909 cztery premie w kwotach 1530 Kor. 1275 K, 1020 K i 765 K.

W losowaniu odbytem dnia 19. lipca 1908 premie powyższe wylosowali następujący czeladnicy:

Pierwszą premię Leopold Ptaszek, czeladnik szewski rodem ze Lwowa rz. kat.;
drugą premię Józef Skoronowicz, czeladnik krawiecki ze Lwowa gr. kat.,
trzecią premię Stefan Misterowicz, czeladnik piekarski z Sądowej Wiszni gr. kat.,
czwartą premię Tomasz Semonowicz, czeladnik krawiecki z Kamionki strumiłowej rz. k.

W losowaniu odbytem dnia 19 lipca 1909 premie te wylosowali następujący czeladnicy:

Pierwszą premię Ignacy Hawrysz czeladnik stolarski z Żurawna rz. kat.,
drugą premię, Antoni Schulc, czeladnik szewski, ze Lwowa rz. kat.
trzecią premię, Julian Prokop, czeladnik rzeźbiarski ze Lwowa rz. kat.,
czwartą premię, Julian Smuk, czeladnik piekarski, z Świętego gr. kat.

Wydawanie ograniczonych, ale łatwiejszych do uzyskania koncesyi na prowadzenie przemysłu budowniczego, ciesielskiego, kamieniarskiego, murarskiego i studniarskiego.

W zeszłorocznem swem sprawozdaniu Wydział kraj. oznajmił Wys. Sejmowi, że c. k. Namiestnictwo zwróciło Wydziałowi kraj. jego wniosek o wydanie na podstawie §. 6 ustawy o przemysłach budowlanych (z 26 grudnia 1893 Nr. 193 dz. u. p.) rozporządzenia o udzielaniu ograniczonych, ale łatwiejszych do uzyskania koncesyi na prowadzenie przemysłu budowniczego, ciesielskiego, kamieniarskiego, murarskiego i studniarskiego, i zaproponowało pewne zmiany w tym wniosku. W szczególności zapronował Oddział techniczny c. k. Namiestnictwa wydawać koncesye ograniczone tylko w 48 powiatach, w których nie ma wcale koncesyonowanych przedsiębiorstw budowlanych, albo ich jest nie więcej niż 4.

Po zasięgnięciu opinii kraj. Komisyi dla spraw przemysłowych postanowił Wydział kraj. nie odstępować od swego pierwotnego wniosku i zawiadomił o tem postanowieniu c. k. Namiestnictwo pismem z dnia 11. maja 1909 LW. 44874.

Alegat 3.

Pismo to zawierające motywa dla których Wydział kraj. obstaje przy swym pierwotnym wniosku, przedkłada Wydział kraj. Wysokiemu Sejmowi w załączeniu ./.

Petycya Stowarzyszenia szkoły handlowej we Lwowie o subwencyę.

Załatwiając odstąpioną Wydziałowi krajowemu uchwałą Wysokiego Sejmu z 31. października 1908 petycyę Stowarzyszenia szkoły handlowej we Lwowie o subwencyę Wydział krajowy w porozumieniu z krajową Komisyą przemysłową przyznał Stowarzyszeniu temu na r. 1909 subwencyę 2000 kor. a do preliminarza budżetu na r. 1910 wstawił na ten cel 3000 kor.

Petycya nauczyli kraj. szkół zawodowych o wyższe wynagrodzenie.

Sprawa podwyższenia wynagrodzenia niektórym nauczycielom i funkcyonaryuszom kraj. szkół zawodowych była już przedtem z inicyatywy Wydziału krajowego przed-

miotem obrad i porozumienia się z kraj. Komisyą przemysłową,

Rezultatem tego są wstawione do preliminarza na r. 1910 pewne podwyżki. Zresztą zauważyć należy, że niektóre podwyższenia wynagrodzeń już zostały przeprowadzone na podstawie budżetu na r. 1909.

Petycya Ligi pomocy przemysłowej o subwencyę na budowę własnego domu.

Przekazaną przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 27. października 1908 Wydziałowi krajowemu do zbadania petycyę Ligi pomocy przemysłowej o subwencyę na budowę własnego domu przesłał Wydział kraj. Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych do wyrażenia opinii. Na podstawie nadesłanej opinii, tudzież ze względu na to, że działalność Ligi w zakresie popierania przemysłu krajowego nie pociąga sama przez się konieczności budowy własnego gmachu, oraz z uwagi, że główną przyczyną budowy jest zamiar odpowiedniego pomieszczenia warsztatów studenckich i bursy, które to instytucye nie mają wcale cechy zawodowego kształcenia młodzieży rękodzielniczej, lecz mają raczej charakter dobroczynności publicznej i ogólnowychowawczy, Wydział krajowy postanowił niedoradzać Wys. Sejmowi subwencyonowania tej instytucyi z funduszów przeznaczonych na cele przemysłowe i uchwałą z dnia 30. kwietnia 1909 L. 44777 odstąpił tę petycyę Departamentowi I., do którego resortu należą sprawy wychowania publicznego młodzieży.

Petycya Związku niewiast katolickich w Limanowej o subwencyę na szkołę szycia bielizny.

W załatwieniu przekazanej uchwałą Wys. Sejmu z 31. października 1908 petycyi Związku niewiast katolickich w Limanowej o subwencyę na szkołę szycia bielizny Wydział krajowy po porozumieniu się z kraj. Komisyą przemysłową oznajmił interesowanym, że ponieważ projektowana szkoła tylko w pewnej mierze przyczynić się może do podniesienia przemysłu właściwego kobietom w ich zarobkowaniu a w pierwszym rzędzie spełnić ma zadania nauki, należącej także do szkoły ludowej, nie jest właściwem, aby tylko fundusz przemysłowy miał udzielić pomocy, lecz powinny tej pomocy udzielać przedewszystkiem powiaty i gminy, do których się o to zwrócić należy.

Petycya gminy Łukawiec o założeniu szkoły koszykarskiej.

W celu załatwienia petycyi gminy Łukawiec o założenie szkoły koszykarskiej nawiązała Komisya przemysłowa korespondencyę z Wydziałem powiatowym w Rzeszowie. Gdy z relacyi Wydziału powiatowego okazało się, że gmina wcale nie posiada lokalu dla szkoły, Komisya oznajmiła, że jakkolwiek inne warunki odpowiadają sprawie założenia szkoły, to jednak będzie mogła przyjść do skutku tylko wówczas, gdy gmina dostarczy lokalu,

Petycya Stowarzyszenia Pracy kobiet w Przemyślu o subwencyę.

Petycya Stowarzyszenia Pracy kobiet w Przemyślu o subwencyę odstąpiona Wydziałowi krajowemu uchwałą Wys. Sejmu z 31. października 1908 nie mogła być pomyślnie załatwioną, ponieważ ponowna lustracya szkoły szycia wykazała nieodpowiednie wyniki nauki i małą frekwencyę uczennic. Z tego powodu Wydział krajowy skreślił dotychczas preliminowaną subwencyę dla Stowarzyszenia.

Krajowa opłata konsumcyjna od piwa.

Ubiegły rok charakterystyczny chłodnem i mokrem latem, oddziałał niepomyślnie na konsumcyę, a w konsekwencyi i na produkcyę piwa.

Gdy bowiem produkcya od chwili wprowadzenia krajowej opłaty t. j. od 1. kwietnia 1903 stale z roku na rok wzrastała i doszła z 1,245.000 hl, wyprodukowanych w r. 1903 do 1,425.000 hl. w roku 1907, to w r. 1908 spadła do 1,416.000 hl.

W ślad zatem obniżył się i dochód funduszu krajowego z tego źródła i wyniósł w roku 1908 tylko 2,185.439 kor,, podczas gdy w roku poprzednim wynosił jeszcze 2,248.994 kor.

Ta dosyć znaczna, bo przeszło 63,000 kor. wynosząca różnica nie stoi wprawdzie w stosunku do spadku produkcyi, która wyniosła tylko 9.000 hl., znajduje jednak wytłumaczenie w tem, że się znacznie wzmogły zaległości w opłacie tak u browarów jak i u szynkarzy.

Przyczyny zaś tego niewątpliwie szukać należy w osłabionej wogóle konjukturze ogólnej, a po części w niedość sprężystem, a czasem nawet zbyt powolnem tempie stosostosowania środków przymusowych, zmierzających do ściągnięcia zaległości.

Wydział krajowy poczynił u krajowej władzy skarbowej odpowiednie kroki, by organa egzekucyjne ściągały zaległości w opłacie krajowej równie energicznie i skutecznie, jak zaległości w podatkach, powołując się na wyraźny w tej mierze przepis ustawowy.

Ściągania zaległości tych w drodze egzekucyi sądowych po półrocznej próbie Wydział krajowy zaniechał, gdyż ta droga mimo całego nacisku ze strony Wydziału krajowego okazała się jeszcze mniej skuteczną.

Oddzielne sprawozdania Dep. II.

W oddzielnych przedłożeniach zdaje Wydział krajowy sprawę z czynności departamentu II:

1) o preliminarzu budżetu krajowego na r. 1910;

2) o zamknięciu rachunków funduszu krajowego za rok 1908;

3) w zakresie przemysłu krajowego łącznie ze sprawozdaniem kraj. komisyi dla spraw przemysłowych;

4) w sprawach górniczych;

5). w sprawach kraj. sprzedaży soli;

6) w sprawie przeniesienia czynności c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego na Wydział krajowy;

7) w sprawie rozdziału $2^1/_4$ miliona kor. pomiędzy 37. uprawnionych miast.

L.W. 127.498/08. We Lwowie, dnia 12. stycznia 1909.

OKÓLNIK.

Wydziału krajowego do Wydziałów powiatów. Magistratów miast Lwowa i Krakowa i podlegających ustawie gminnej z r. 1889, tudzież do Zwierzchności gminnych miast i miasteczek podlegających ustawie gminnej z 1896 r.

Uchwałą z 28. października b. r. polecił nam Wysoki Sejm „przypomnieć Reprezentacyom pawiatowym i gminnym obowiązek szczególnego uwzględniania wytwórstwa krajowego i pracy krajowej w rozdawnictwie dostaw i robót i wpłynąć na uchwalenie regulatywu o rozdawnictwie dostaw i robót, zaleconego przez Wydział krajowy przez te Reprezentacye powiatowe i gminne". Wykonując powyższą uchwałę powołuje się Wydział krajowy przedewszystkiem na regulatyw w sprawie rozpisywania i rozdawnictwa dostaw i robót publicznych przepisany przez Wydział krajowy dla władz autonomicznych reskryptem z 22. grudnia 1905 L. 11753|04. Regulatywem powyższem a w szczególności postanowieniami §. 10. o. §. 13. ust. 2. i §. 15. wyraźnie nałożył Wydział krajowy na władze autonomiczne obowiązek moralny uwzględniania przy dostawach i robotach przedewszystkiem wytwórców i dostawców krajowych i to oczywiście bezwzględnie przy równych warunkach dostawy obcokrajowego wytwórcy czy dostawcy a o ile możności także i wówczas jeśli nawet warunki krajowego producenta są stosunkowo tylko nieznacznie wyższe od fabrykatu obcego. Mimo powyższego naszego zalecenia zmuszony był Wydział krajowy już nieraz wskutek licznych skarg krajowych przedsiębiorców i fabrykantów przypominać autonomicznym władzom powyższy obowiązek (tut. pisma z 13. października 1904 L. 97470|04 w sprawie poparcia krajowych fabryk cementu, z 26. sierpnia 1905 L. 60186|05 w sprawie wyrugowania eternitu i z 17. kwietnia 1906 L. 31371|06 w sprawie poparcia krajowych fabryk szkła (a o ile to Wydziałowi krajowemu jest wiadome bardzo niewiele reprezentacyi gminnych i powiatowych uznaje za stosowne trzymać się powyższego regulatywu jeśli nie w zuh pełności, to przynajmniej w jego intencyi oddawania ile możności wszystkich dostaw i robót fabrykantom i rzemieślnikom miejscowym i krajowym. Wykonując tedy powyższą rezolucyę Wys. Sejmu przypomina Wydział krajowy (Wydziałowi powiatowemu, Magistratowi, Zwierzchności gminnej) ponownie potrzebę uregulowania w duchu dla naszego przemysłu jak najkorzystniejszym sprawy dostaw i robót przez (Wydział powiatowy, Magistrat, Zwierzchność gminną) rozdawanych, wzywając (Wydział pow. Magistrat, Zwierzchność gminną) do uchwalenia i ścisłego przestrzegania powyższego naszego regulatywu zaleconego władzom autonomicznym reskryptem tut. z 22. grudnia 1905 L.W. 11753|04.

LW. 44.309/09. We Lwowie, dnia 15. lipca 1909.

OGŁOSZENIE KONKURSU.

Wydział krajowy Królestwa Galicyi rozpisuje niniejszem konkurs na konceptowego urzędnika Wydziału krajowego IX. rangi, którego zamierza przydzielić jako referenta przemysłowego do Biura krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych.

Z posadą tą połączona jest płaca 2.800 kor. rocznie, dodatek aktywalny 960 kor. a po ewentualnej stabilizacyi prawo do 4 dodatków trzyletnich po 200 kor. oraz prawo do emerytury przypadającej urzędnikom Wydziału krajowego.

Kompetujący mają udowodnić:

a) że nie przekroczyli 40 roku życia;

b) że posiadają studya akademickie względnie techniczne ukończone na którejkolwiek austryackiej czy zagranicznej wszechnicy lub politechnice;

c) że posiadają znajomość spraw przemysłowo-handlowych w kraju.

Podania należy wnosić do Wydziału krajowego do dnia 1. października 1909.

Odpis pisma Wydziału krajowego we Lwowie, wystosowanego do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

LW. 11.871/09. We Lwowie, dnia 11. maja 1909.

Odnośnie do tamtejszego pisma z dnia 2. sierpnia 1907 L. III. 88/5 A/2 ex 1906 zawiadamia Wydział krajowy c. k. Namiestnictwo, że zasięgnąwszy powtórnie opinii krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych postanowił w sprawie wydawania na podstawie §. 6 ustawy państwowej o przemysłach budowlanych z 26. grudnia 1893 ograniczonych, lecz łatwiejszych do uzyskania koncesyi budowlanych, nie odstępować od wniosku postawionego c. k. Namiestnictwu tutejszem pismem z 1. czerwca 1906 LW. 37260/06, uznając w szczególności ze względu na potrzeby ludności za wskazane, by tych koncesyi udzielać w wszystkich powiatach i miejscowościach Galicyi z wyjątkiem m. Lwowa i Krakowa oraz 29 miast wymienionych w ustawie krajowej budowniczej z 28. kwietnia 1882. W razie przyjęcia niniejszego wniosku oraz wobec postanowień §. 23 ustawy państwowej z 26. grudnia 1893 o przemysłach budowlanych, zezwalających ludności wiejskiej na wykonywanie zwyczajnych robót budowlanych na wsi, zakres działania majstrów z §. 6 ustawy obejmowałby wykonywanie robót budowlanych i to zwyczajnych wyłącznie w małych miastach, miasteczkach i znaczniejszych miejscowościach naszego kraju. Że zaś nasze małe miasta i miasteczka cierpią na brak koncesyonowanych majstrów, wynika jasno z relacyi Starostw i Wydziałów powiatowych, których znaczna większość (wszystkie prócz 11 starostw i 15 powiatów) przemawia za udzielaniem ułatwionych koncesyi. Brak ten tłumaczy się dość trudnymi warunkami otrzymania dotychczas koncesyi budowlanej, stwierdza go zresztą wykaz c. k. Namiestnictwa z 18. maja 1907 obliczający ilość koncesyonowanych majstrów i budowniczych na 1285, z której to liczby na Lwów i Kraków przypada 323, t. j. przeszło 1/4, przyjmując zaś, że tyleż przypada na 29 większych miast okazuje się jak nieproporcyonalnie mało jest majstrów koncesyonowanych w naszych małych miastach i miasteczkach. Przy tej sposobności zauważamy, że wprawdzie — jak konstatuje powyższy wykaz — w r. 1898 było 1177 budowniczych i majstrów koncesyonowanych a w r. 1907 1285 a więc okazuje się wzrost prawie o 10%, to jednak równocześnie wzrost ten jest tylko bezwzględny, gdyż wobec tego, iż równocześnie w ciągu powyższych lat wzrosła również i liczba mieszkańców o przeszło 10% (ludność Galicyi wynosiła z dn. 1. stycznia 1898 w cyfrach przybliżonych 7003256, z wojskiem 7056657, zaś z dn. 1. stycznia 1908 7843682, z wojskiem 7914547) oraz także prawie o 10% ilość domów (z 1034577 na 1131718), stosunek sił koncesyonowanych do potrzeb budowlanych ciągle trwa niezmieniony. Wobec zaś tego, że ustawa obecnie obowiązująca wymaga poza zwyczajnemi budowlami wiejskiemi zawsze koncesyonowanych majstrów i to nie tylko do ważniejszych budowli, lecz także do podrzędnych, to przy stwierdzonej małej ilości koncesyonowanych sił oraz przy nierównomiernem ich osiedleniu, powstaje z konieczności bądź tolerowane przez władze omijanie ustawy i używanie majstrów niekoncesyonowanych, bądź większy koszt budowy przez sprowadzenie nieraz z innej miejscowości koncesyonowanego majstra, bądź wreszcie używanie przez majstra niekoncesyonowanego tylko firmy majstra koncesyonowanego bez żadnej z jego strony kontroli, ale za niepotrzebną, gospodarczo biorąc, zapłatą. Nie ulega

kwestyi, że stan taki jest nie tylko szkodliwy dla powagi ustawy i władzy, ale także uciążliwy dla ludności ze względów finansowych; i tymi względami kierując się przystąpiły do dziś prawie wszystkie kraje koronne (bo tylko z wyjątkiem Czech, Austryi niższej i wyższej oraz Styryi) do wydawania ograniczonych koncesyi budowlanych. Wobec tego wbrew zdaniu tamtejszego Departamentu technicznego upraszamy ponownie o wydawanie ograniczonych koncesyi budowlanych w zakresie proponowanym tut. pismem z 1. czerwca 1906 LW. 37260|06, przyczem nadmieniamy, że w razie uznania przez c. k. Namiestnictwo za stosowne wydawanie ograniczonych koncesyi, niemożliwem jest — jak to proponuje tamtejszy Departament techniczny — wydawać te koncesye tylko w pewnych miasteczkach (oraz i powiatach) z wyłączeniem innych mających więcej niż 4 koncesyonowanych majstrów budowlanych. Krajowa bowiem ustawa budownicza z 4. kwietnia 1889 dla 142 miast i miasteczek zastrzega wyraźnie w §. 21 dla tych miast prawo używania do mniejszych budowli parterowych o pojedynczej konstrukcyi majstrów o koncesyach najniższej kategoryi. Jeśli więc obecnie w Galicyi mają być wydawane koncesye z §. 6 państwowej ustawy o przemysłach budowlanych z r. 1893 a więc bez kwestyi koncesye (najniższej kategoryi), bo wydawane tylko na podstawie 4-letniej praktyki, nie mogą być naszem zdaniem te miasta i miasteczka pominięte. O ileby zaś chodziło o kwestyę konkurencyi która może powstać dla egzaminowanych majstrów przez wydawanie ograniczonych koncesyi z §. 6 ustawy państwowej o przemysłach budowlanych, to Wydział krajowy sądzi, że konkurencya ta nie może być znaczną nie tylko dlatego, że dla egzaminowanych majstrów zostaną wszystkie roboty w 29 większych miastach, oraz wszystkie roboty trudniejsze w całym kraju, ale przedewszystkiem z tego względu, że wydawanie koncesyi z §. 6 ust. państwowej o przemysłach budowlanych będzie tylko ulegalizowaniem istniejących dziś stosunków budowlanych i faktycznej zmiany w tych stosunkach z reguły nie przyniesie. Zresztą praw egzaminowanych majstrów wobec konkurencyi nieegzaminowanych majstrów najlepiej mogą bronić władze polityczne, przestrzegając tego ściśle, by wszystkie budowle wedle ustaw im przypadające, tylko przez nich bywały wykonywane. Wykaz przemysłowców budowlanych zwracamy.

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

Departamentu III.

WYDZIALU KRAJOWEGO

za czas od 1. czerwca 1908. do 30. czerwca 1909.

Departament III.

Szef Departamentu: Dr. Tadeusz Pilat, Członek Wydziału krajowego; jego zastępca: Dr. Jan Hupka.

Sprawy kultury krajowej i melioracye. Szkoły rolnicze. Sprawy hodowli i mleczarstwa Bank krajowy. Sprawy kredytu rolniczego i włościańskiego. Organizacya spółek oszczędności i pożyczek i innych stowarzyszeń rolniczych. Sprawy agrarne. Krajowy Skład publiczny w Krakowie.

Departament przedkłada osobne sprawozdania w następujących przedmiotach:

1. Sprawozdanie o krajowych zakładach naukowych rolniczych, gorzelni, folwarku w Dublanach, tudzież o krajowych doświadczalnych stacyach rolniczych w Dublanach i we Lwowie.

2. Sprawozdanie o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.

3. Sprawozdanie o krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie.

4. Sprawozdanie o krajowych niższych szkołach rolniczych.

5. Sprawozdanie o krajowych zakładach ogrodniczych w Tarnowie, Zaleszczykach i na Wulce kapitańskiej pod Lwowem i o podniesieniu sadownictwa w kraju.

6. Sprawozdanie z czynności odnoszących się do podniesienia gospodarstwa nabiałowego i o szkole mleczarskiej w Rzeszowie.

7. Sprawozdanie o krajowych szkołach rolniczych zimowych i o czynnościach nauczycieli wędrownych.

8. Sprawozdanie z czynności dotyczących podniesienia hodowli bydła.

9. Sprawozdanie w przedmiocie podniesienia chowu drobiu.

10. Sprawozdanie o Banku krajowym.

11. Sprawozdanie o podwyższeniu gwarancyi kraju za wkładki oszczędności i o zmianie statutu Banku krajowago.

12. Propozycya uzupełniającego wyboru członków Rady nadzorczej Banku krajowego.

13. Sprawozdanie z czynności biura Patronatu Wydziału krajowego nad Spółkami oszczędności i pożyczek i o krajowej centralnej Kasie dla spółek rolniczych.

14. Sprawozdanie o krajowym publicznym Składzie w Krakowie.

15. Sprawozdanie z projektem zmiany ustawy krajowej o rybołowstwie.

16. Sprawozdanie w przedmiocie wykształcenia kobiet w zakresie gospodarstwa wiejskiego i domowego.

17. Sprawozdanie o włościach rentowych.

18. Sprawozdanie o melioracyach.

19. Sprawozdanie o regulacyi rzek kanałowych.

20. Sprawozdanie o budowie dróg wodnych.

21. Sprawozdanie o czynnościach agrarnych.

22. Sprawozdanie o pożyczkach bezprocentowych na drenowanie.

23. Sprawozdanie o kraj. kursie praktycznym dozorców drenarskich.

Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej Sankcyi.

Ustawa łowiecka.

Uchwalona na posiedzeniu w dniach 23, 24. i 28. października i 2. listopada 1908. ustawa łowiecka otrzymała Najwyższą sankcyę. Ustawa będzie ogłoszoną w dzienniku ustaw krajowych równocześnie z rozporządzeniem wykonawczem, którego ułożenie przez c. k. Namiestnictwo jest w toku w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Inne uchwały Wys. Sejmu, przekazane wnioski, tudzież ważniejsze sprawy z zakresu działania Departamentu.

Ustawa o tępieniu myszy polnych.

Rozporządzenie wykonawcze do ustawy o tępieniu myszy polnych która Najwyższą sankcyę otrzymała z końcem r. 1907. nie zostało jeszcze wydane przez c. k. Namiestnictwo a wskutek tego nie nastąpiło także ogłoszenie ustawy. Przyczyną tego jest, że nie zostały jeszcze ukończone próby z środkami trującymi myszy, które to próby dopiero z końcem r. b. zostaną zamknięte.

W sprawie projektu ustawy parcelacyjnej.

Wobec tego, że — jak to Wydział krajowy już w poprzedniem sprawozdaniu z czynności podniósł — sprawa ustawodawczego uregulowania parcelacyi wymaga dłuższych studyów, nie może Wydział krajowy na razie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projektu ustawy parcelacyjnej, lecz zbiera jeszcze materyały odnoszące się do tej kwestyi. W szczególności wobec wniesienia w r. b. przez Rząd w Sejmie węgierskim obszernego projektu w tej sprawie i nowych projektów ustawodawczych w tym przedmiocie w Bawaryi i Wirtembergii postanowił Wydział krajowy poddać te projekty gruntownym studyom z uwzględnieniem naszych stosunków.

Wydział krajowy w sprawozdaniu o Banku krajowym, do którego się w tym względzie odwołuje, zaznaczył, że sprawa parcelacyi, z pewnością jedna z najdonioślejszych dla naszego kraju, tak pod względem ekonomicznym jak pod względem społecznym, niestety nie dojrzała jeszcze w opinii publicznej pod względem zdania o środkach ustawodawczych, jakich jąć się należy, aby ją zgodnie z interesem kraju uregulować. Będzie zadaniem Wydziału krajowego, przez wyłożenie obecnego stanu rzeczy w naszym kraju i przez przedstawienie środków użytych w innych krajach przyspieszyć wyklarowanie się

zdań, na podstawie którego możnaby z widokami powodzenia przystąpić do ustawodawczego uregulowania tej sprawy.

Prace przygotowawcze na polu ustawodawstwa agrarnego.

W związku ze sprawą parcelacyi, która w wielu okolicach kraju zmienia w bardzo znaczny sposób skład i podział własności ziemskiej, wpływając na ilość i jakość produkcyi roślinnej i zwierzęcej, na ilość i rodzaj zarobków a nawet na stosunki administracyjne, jak skład ciał wyborczych do Rad powiatowych i do Sejmu, zostają dalsze sprawy ustroju agrarnego dotyczące a w szczególności przepisy o obrocie własnością ziemską, o jej podziale między żyjącymi i w drodze spadku, o ograniczeniu egzekucyi i t. p. Sprawy te, które od dłuższego szeregu lat wśród społeczeństwa zachodniej i środkowej Europy a także i po za oceanem są przedmiotem wyczerpujących studyów, usiłowań ustawodawczych a nawet licznych ustaw obowiązujących, regulujących te stosunki odpowiednio do zmienionych gruntownie warunków bytu rolnictwa, nabrały u nas świeżej aktualności przez to, że z jednej strony przez ustawę krajową z d. 23. kwietnia 1909 Nr. 42. dz. u. kr. utrwalony został zakres kompetencyi Sejmowej w tych sprawach, zaś z drugiej strony wdrożoną została reforma powszechnego prawa cywilnego, które wobec zmienionych stosunków w tych właśnie działach wymaga reformy.

Wys. Sejm. od szeregu lat sprawom ustawodawstwa agrarnego baczną poświęca uwagę a wynikiem pracy sejmowej w tym kierunku jest ustawa o włościach rentowych, której wartość oceniają dziś w pełnej mierze najzaciętsi do niedawna jej przeciwnicy i którą zabierają się naśladować w innych krajach austryackich. Wydział krajowy mniema, że odpowiada woli wys. Sejmu śledząc bacznie wszelkie zmiany w zakresie ustawodawstwa agrarnego tak w ustawodawstwie krajów austryackich, jak w ustawodawstwie zagranicznem, w szczególności w ustawodawstwie francuskim, które w ciągu kilkunastu lat ostatnich wykazuje cały szereg ustaw w tej materyi, zmierzających do utrwalenia mniejszej i średniej własności rolniczej. Wydział krajowy spodziewa się, że w niedługim czasie będzie mógł przedłożyć wys. Sejmowi sprawozdanie o wyniku swych prac z wnioskami.

Projekt ustawy o ubezpieczeniu bydła

W sprawie asekuracyi bydła przeprowadza Wydział krajowy ścisłe badania i studya porównawcze nad istniejącymi systemami, celem stwierdzenia, który z nich ewentualnie z jakimi zmianami mógłby znaleść zastosowanie w naszym kraju z pożytkiem dla włościan a bez znacznego obciążenia funduszów krajowych.

W pracy swej jednak napotyka Wydział krajowy na liczne trudności, z których największą jest strona finansowa tej organizacyi.

Z jednej strony bowiem musi się Wydział krajowy liczyć z obecnym stanem finansów krajowych, który nie pozwala na zbyt wysokie dopłaty z fuduszu krajowego a z drugiej znowu obawia się, ażeby przez ustanowienie wysokich premii, nie odstraszyć właścicieli bydła rogatego od korzystania z tej organizacyi.

Wydział krajowy żywi jednak nadzieję, że w najbliższej sesyi przedłoży Wys. Sejmowi gotowy projekt ustawy o ubezpieczeniu bydła rogatego. Celem uzupełnienia studyów udzielił Wydział krajowy c. k. weterynarzowi powiatowemu w Gródku p. O. Lille, który założył i prowadzi pierwszy w kraju naszym powiatowy związek dla ubezpieczenia bydła, zasiłku na częściowe pokrycie kosztów podróży do Bawaryi celem poznania tamtejszych urządzeń na tem polu.

Projekt krajowej ustawy lasowej.

Mimo licznych urgensów nie udzieliło c. k. Ministerstwo rolnictwa Wydziałowi krajowemu dotychczas opinii o projekcie krajowej ustawy lasowej i dlatego sprawa ta nie może być przedłożoną Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi.

Regulamin komisyi dla zalesień ochronnych.

Po kilkakrotnych urgensach o ogłoszenie w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych regulaminu komisyi dla zalesień ochronnych, Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z d. 4. czerwca 1909 l. 2.185/pr. (LW. 64580/1909) oznajmiło, że c. k. Ministerstwo rolnictwa ustaliło ostatecznie tekst powyższego regulaminu. Wydział krajowy pismem z d. 18. czerwca 1909. L. W. 64.580. zgodził się na ogłoszenie w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych tego regulaminu, w obec czego ustawa kraj. z dnia 15. czerwca 1904 o zalesieniach ochronnych (Nr. 94 Dz. u. kr.) będzie mogła niebawem wejść w wykonanie.

Na razie zaprowadzone zostają powiatowe komisye w następujących 15 powiatach: Mielec, Tarnobrzeg, Jarosław, Cieszanów, Jaworów, Mościska, Rawa ruska, Sokal, Myślenice, Wieliczka, Nowy Targ, Nowy Sącz, Grybów, Gorlice i Doromil.

Sprawa objęcia w zarząd kraju, ewentualnie wydzierżawienia dóbr i lasów państwowych.

Uchwałą z dnia 4. listopada 1908. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu ponownie, ażeby z zastrzeżeniem dochodzenia praw własności, wdrożył natychmiast pertraktacye z c. k. Rządem, celem bezzwłocznego objęcia w zarząd kraju, ewentualnie zadzierżawienia dochodów galicyjskich dóbr państwowych i funduszowych dla kraju. Zarazem upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do zawarcia z c. k. Rządem odnośnej umowy imieniem kraju. Równocześnie uchwalił Wysoki Sejm na tem samem posiedzeniu rezolucye, wzywające Rząd do rozszerzenia zakresu działania Dyrekcyi lasów i dóbr skarbowych we Lwowie, do urządzenia po miastach składów drzewa i do zakupna nowych majątków leśnych w Galicyi.

W wykonaniu powyższych uchwał Wydział krajowy odniósł się do Prezydyum Namiestnictwa z zapytaniem, czy Rząd skłonnym byłby wejść obecnie w pertraktacye w tej sprawie. W skutek osobistej intercyi Marszałka krajowego c. k. Ministerstwo rolnictwa zezwoliło na udzielenie Wydziałowi krajowemu wszelkich wyjaśnień, potrzebnych do poznania stanu gospodarstwa w dobrach państwowych, ich administracyi i rentowności.

W następstwie tego zezwolenia Wydział krajowy poruczył adwokatowi krajowemu i syndykowi Banku krajowego Dr. Tadeuszowi Sołowijowi rozpatrzenie powyższej sprawy a następnie opracowanie referatu któryby w ogólnych zarysach stanowić mógł podstawę dla Wydziału krajowego przy decyzyi co do wejścia w rokowania z c. k. Rządem.

Na podstawie obszernego referatu złożonego przez Dr. T. Sołowija i dołączonych do niego materyałów Wydział krajowy pod d. 18. lipca b. r. l. 80.052 przesłał c. k. Ministerstwu rolnictwa za pośrednictwem Prezydyum c. k Namiestnictwa pismo, w którem na podstawie upoważnienia Wys. Sejmu, oświadczył zasadniczo chęć wzięcia położonych w Galicyi dóbr państwowych i funduszowych w długoletnią dzierżawę pod określonymi bliżej warunkami a ewentualnie także gotowość nabycia tych dóbr na własność kraju za dopłatą do czynszu dzierżawnego annuitetów amortyzacyjnych. Zarazem upraszał Wydział krajowy, aby c. k. Ministerstwo wyznaczyło termin do ustnego rokowania z Wydziałem krajowym tak co do podanych warunków jak co do wysokości czynszu dzierżawnego względnie amortyzacyjnego.

Pomoc kraju z powodu klęsk elementarnych w r. 1908.

Uchwałą z dnia 27-go października 1908 r. przeznaczył Wysoki Sejm w gotówce milion koron, na złagodzenie skutków klęsk elementarnych, jakie nawiedziły Galicyę w r. 1908. Z tej kwoty 500.000 koron przeznaczono na przywrócenie komunikacyi powiatowych i gminnych uszkodzonych przez powodzie i ulewne deszcze, zaś 300.000 koron na roboty melioracyjne i wodne w okolicach dotkniętych klęską.

Z użycia tych funduszów na cele przez Wysoki Sejm wskazane, zdają szczegółowe sprawozdanie: Departament IV. oraz kraj. Biuro melioracyjne, które wykonywały te czynności.

Departament III. rolniczy nie posiadał w tym roku żadnego funduszu do dyspozycyi na udzielenie doraźnej pomocy ludności nawiedzonej klęskami elementarnymi w r. 1908. Natomiast Wysoki Sejm polecił nam jedynie wyasygnować zasiłek 200.000 koron do dyspozycyi Administracyi państwa na zakupno i dostarczenie paszy po zniżonej cenie. Kwota ta została wyasygnowana Prezydyum c. k. Namiestnictwa rozporządzeniem naszem z dnia 16-go marca 1909 r. LW.: 27.778 i służyła Komitetowi ratunkowemu powołanemu przez Ex. Pana Namiestnika przy akcyi, która poparta bardzo znacznymi funduszami państwowymi okazała się istotnie skuteczną. W skład tego Komitetu wydelegował Wydział krajowy ze swej strony szefa Dep. III. Dr. Tadeusza Pilata oraz Dr. Franciszka Stefczyka dyrektora kraj. Biura Patronatu.

Ulgi taryfowe na c. k. kolejach państwowych, zostały obecnie wcześniej przyznane, aniżeli w innych latach klęsk elementarnych. Dlatego ludność rolnicza i komitety ratunkowe sprowadzające paszę mogły z tych ulg w pełnej mierze skorzystać. Wyjątkowe taryfy dla Galicyi ogłoszone zostały w Dzienniku rozporządzeń dla kolei i żeglugi z 27-go października 1908 r. Nr. 123, ważność ich następnie przedłużoną została do końca czerwca 1909 reskryptem c. k. Ministerstwa z dnia 6-go lutego b. r. L. 4.984. Wobec tego, że kierownictwo akcyi pomocniczej spoczywało w ręku JE. P. Namiestnika przesłaliśmy c. k. Namiestnictwu do możliwego uwzględnienia wszystkie petycye, które wpłynęły do Wysokiego Sejmu a nie załatwione przez Sejm, przekazane nam zostały. W odpowiedzi zawiadomiło nas Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 27-go maja b. r. L. 5.174/pr., że prawie wszystkie te prośby po zbadaniu ich na miejscu, pomyślnie dla proszących załatwione zostały. Szczegółowe sprawozdanie o przebiegu i wyniku akcyi pomocniczej c. k. Rząd niewątpliwie Wysokiemu Sejmowi przedłoży.

Skoro zawiadomieni zostaliśmy, że ustawa krajowa o zaciągnięciu pożyczki 1,000.000 koron z powodu klęsk elementarnych otrzymała Najw. sankcyę Wydział krajowy odniósł się zaraz do Banku krajowego celem omówienia warunków na jakich pożyczka ta mogłaby być zrealizowaną. Dyrekcya Banku krajowego pismem z dnia 14-go sierpnia b. r. L. 34.922 przedłożyła nam promosę na pożyczkę w 4% obligacyach komunalnych IV emisyi w wysokości 1,080.000 koron, które mają być spłacone w 57 latach. Po wygotowaniu zwykłych formalności, pożyczka ta w najbliższym czasie zrealizowaną zostanie.

Krajowa komisya dla spraw rolniczych.

Na nowe sześciolecie 1908—1914 krajowa Komisya dla spraw rolniczych ukonstytuowaną została w następującym składzie. Po myśli §. 3. statutu tejże Komisyi wybrani zostali:

a) Dwaj członkowie Wydziału krajowego, wydelegowani przez Wydział

1) Dr. Tadeusz Pilat.
2) Mieczysław Onyszkiewicz.

b) Czterej członkowie powołani przez Wydział krajowy

3) Stanisław Jędrzejowicz.
4) Stanisław hr. Stadnicki.
5) Jan Wasung.
6) Aleksander Harasiewicz.

c) Trzej delegaci c. k. Galicyjskiego Towarzystwa gospodarczego we Lwowie.

7) Stanisław Brybczyński.
8) Kazimierz hr. Szeptycki.
9) Oskar Schnell.

d) Trzej delegaci c. k. Krakowskiego Towarzystwa rolniczego.

10) Karol Czecz.
11) Dr. Adam Jordan.
12. Dr. Witold Milieski.

e) Jeden delegat Zarządu Głównego Towarzyst. Kółek rolniczych.

13) Artur Zaremba Cielecki.

f) Jeden delegat Galicyjskiego Towarzystwa leśnego.

14) Kazimierz Tarłowski.

g) Czterej członkowie kooptowani przez pełną Komisyę.

15) Józef Budzyń.
16) Jerzy Turnau.
17) Aleksander Dąmbski.
18) Dr. Stefan Jentys.

Na posiedzeniu w dniu 1-go lutego 1909 r. ukonstytuowała się kraj. Komisya dla spraw rolniczych wybierając wiceprezesami: Stanisława hr. Stadnickiego i Karola Czecza, oraz wybierając z swego grona Sekcyę stałą składającą się z siedmiu członków, mianowicie:

Stanisława Jędrzejowicza,
Stanisława hr. Stadnickiego,
Brykczyńskiego Stanisława,
Wasunga Jana,
Jerzego Turnaua,
Karola Czecza,
Aleksandra Dąmbskiego.

Krajowa Komisya dla spraw rolniczych w nowym składzie odbyła posiedzenia w dniu 1 go lutego i 17-go lipca, zaś Sekcya stała w dniach 1-go lutego, 12-go lutego i 17-go kwietnia 1909 roku.

Sprawa eksportowej targowicy dla bydła i trzody chlewnej w Krakowie.

Na podstawie przedłożonego przez Magistrat m. Krakowa sprawozdania i kosztorysu, przyznał Wydział krajowy w r. 1909 gminie miasta Krakowa uchwaloną przez Wys. Sejm subwencyę w kwocie 20.000 koron na dalsze rozszerzenie targowicy miejskiej dla bydła wywozowego w Krakowie.

Na podstawie wykazów frekwencyi przedłożonych przez Magistrat, Wydział krajowy stwierdza, że rozwój targowicy jest stale pomyślny.

Na urgensy Wydziału krajowego do c. k. Namiestnictwa w sprawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. listopada 1905, wzywającej Rząd, by dla transportów bydła i trzody, przeznaczonych na targowicę w Krakowie, przyznał prawo reekspedycyi, aby dla tych transportów zaprowadził na galic. kolejach państwowych pociągi pospieszne, oraz aby pomnożył liczbę wozów, przeznaczonych do przewozu bydła, trzody i mięsa — otrzymał Wydział krajowy pismem Prezydyum Namiestnictwa z dn. 4 marca 1909. l. 2.219/pr. (LW. 26.663/909) wiadomość o decyzyi c. k. Ministerstwa rolnictwa, wedle której powyższe rezolucye Sejmowe przekazano z poparciem c. k. Ministerstwu kolejowemu. To ostatnie zaś przyrzekło przy sposobności ułożenia nowego rozkładu jazdy pociągów uwzględnić o ile możności kwestyę polepszenia rozkładu pociągów na bocznych liniach.

Sprawę pomnożenia liczby wozów, przeznaczonych do przewozu bydła, trzody i mięsa pominął c. k. Rząd zupełnem milczeniem, — w kwestyi zaś przyznania prawa reekspedycyi dla transportów bydła i trzody na targowicę w Krakowie, miało zarządzić Ministerstwo kolejowe dochodzenie przez Dyrekcyę kolei północnej. Według informacyi otrzymanej

w krótkiej drodze u Pana Prezydenta miasta Krakowa. Magistrat nic nie wiedział o tem, by Dyrekcya kolei północnej zarządziła jakiekolwiek dochodzenia w tej sprawie. Wobec powyższych okoliczności Wydział krajowy zwrócił się ponownie do Namiestnictwa z prośbą o wyjednanie u c. k. Rządu centralnego stanowczego i przychylnego załatwienia wszystkich powyższych postulatów kraju. Również zwrócił się Wydział krajowy do pana c. k. Ministra dla Galicyi i do Koła polskiego z prośbą o energiczne poparcie u Rządu wszystkich rezolucyj przez Wysoki Sejm uchwalonych.

Towarzystwo uprawy tytoniu w Sniatynie.

Z kredytu uchwalonego przez Wysoki Sejm w rubr. X. budżetu krajowego na rok 1908., wyasygnował Wydział krajowy Towarzystwu uprawy tytoniu w Śniatynie w roku 1908 tytułem subwencyi krajowej 6.000 K i tytułem subwencyi z funduszów państwowych kwotę 2.000 K. Kredyty nie zużyte z lat ubiegłych w sumie 4.000 K przeniesiono do dyspozycyi do rachunku r. 1909.

Zamknięcie rachunku Towarzystwa uprawy tytoniu za rok 1908 przedstawia się następująco:

A) Przychody:

Zapas kasowy z r. 1907	1.804	K 86	g
Subwencya z funduszów krajowych	6.000	„ —	„
Subwencya z funduszów państwa	2.000	„ —	„
Zwrot zaliczki na płacę instruktora Marka	240	„ —	„
Razem	10.044	K 86	g

B) Rozchody:

Płaca instruktora i ryczałt na objazdy	3.999	K 96	g
Dodatkowe wynagrodzenie instruktora za podróże do odleglejszych plantacyj tytuniowych	102	„ 20	„
stacya doświadczalna w Ilińcach	600	„ —	„
koszta kursu dla nauczycieli szkół ludowych w Trembowli	750	„ —	„
budowa 2 wzorowych suszarń w gminach Cygany i Głęboczko (pow. Borszczów)	1.300	„ —	„
rekwizyta do uprawy tytoniu	2.590	„ 07	„
kancelarya i inne wydatki administracyjne	486	„ 38	„
Razem	9.828	K 61	g
w porównaniu z przychodami	10.044	„ 86	„
pozostaje reszta kasowa	216	K 25	g

przeniesiona do preliminarza budżetu Towarzystwa na rok 1909, jako pierwsza pozycya przychodów.

Ze sprawozdania z czynności Towarzystwa uprawy tytoniu za rok 1908. (LW. 31.266/09) wyjmujemy następujące szczegóły.

Propagandę racyonalnej uprawy rośliny tytuniowej prowadził Komitet Towarzystwa jak dotychczas za pomocą fachowego instruktora. Podczas praktycznych pouczeń rozdawano plantatorom bezpłatnie poprawne narzędzia do uprawy tytoniu służące. Zbudowano z funduszów Towarzystwa dwie nowe (oprócz 13 poprzednio założonych) wzorowe suszarnie tytoniu w Cyganach i Głęboczku. Rozdano 500 egzemplarzy popularnego dziełka p. t. „Uprawa tytoniu“ (Kraków 1907), napisanego przez p. Zygmunta Jaklińskiego na zlecenie Rady szkolnej krajowej dla użytku nauczycieli ludowych przy nauce dopełniającej. Wspólnem staraniem Towarzystwa i Rady szkolnej krajowej urządzono ponownie w lipcu 1908. kurs uprawy tytoniu w Trembowli dla nauczycieli szkół ludowych.

Obszar pod uprawę tytoniu najęty i ilość plantatorów utrzymują się w mierze dotychczasowej, w sprawozdaniu swem zaznacza jednak Komitet Towarzystwa uprawy tytoniu, że plantacye większe upadają wskutek konkurencyi buraka cukrowego i zwiększających się kosztów robocizny.

Starania Komitetu Towarzystwa uprawy tytoniu o podniesienie cen wykupna liścia tytuniowego odpowiednio do coraz wyższych kosztów produkcyi, poparł Wydział krajowy w myśl rezolucyi Wysokiego Sejmu z d. 20. października 1908. przedstawieniem do c. k. Ministerstwa skarbu wniesionem na ręce c. k. Namiestnictwa we Lwowie pismem z dnia 2. stycznia 1909 LW. 110.796/08.

Na pismo to nie otrzymał Wydział krajowy dotychczas odpowiedzi.

Szkoła chmielarska w Brodach.

Z dniem 1. stycznia 1909 przeniósł Komitet Towarzystwa gospodarskiego szkołę chmielarską ze Starego Sioła do Brodów do wynajętej realności położonej w gminie katastralnej Folwarki małe. Realność tę złożoną z domu mieszkalnego, budynków gospodarczych i kilku parcel gruntowych wydzierżawił Komitet od p. Wilhelma Schmidta, właściciela dóbr Brody na lat dziesięć za czynszem 1.000 K. rocznie. P. Schmidt zobowiązał się oddać zarządowi szkoły chmielarskiej corocznie bez osobnego wynagrodzenia jeden morg chmielnika na cele doświadczalne a nadto zobowiązał się używać uczniów szkoły chmielarskiej jako robotników w obszernych chmielnikach dóbr Brody (ca 30 morgów) i wynagradzać ich pracę według miejscowych cen robocizny.

Oprócz subwencyi udzielanej przez Wys. Sejm w kwocie 2 000 K. za r. 1908 asygnował Wydział krajowy Komitetowi Towarzystwa gospodarskiego na koszta połączone z przesiedleniem szkoły jednorazowy zasiłek 300 K.

Projekt statutu organizacyjnego szkoły chmielarskiej w Brodach otrzymał Wydział krajowy do rozpatrzenia w chwili przygotowania niniejszego sprawozdania do druku.

Uprawa wikliny i łozy koszykarskiej.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Skołyszewskiego w sprawie utworzenia dwóch posad instruktorów uprawy łozy koszykarskiej powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 21 października 1908 uchwałę, aby wniosek ten przekazać Wydziałowi krajowemu do załatwienia. Na posiedzeniu zaś z dnia 31. października 1908 uchwalił Wysoki Sejm dla mającego powstać Towarzystwa uprawy wikliny koszykarskiej w powiatach Wieliczka, Bochnia i Myślenice sukwencyę w kwocie 3.000 K do dyspozycyi Wydziału krajowego. W załatwieniu uchwały sejmowej z dnia 21 października 1908 zwrócił się Wydział krajowy do Komitetów c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie i c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie o objawienie zdań w tej sprawie. Obydwa komitety przyjęły z radością myśl utworzenia dwóch posad instruktorów uprawy łozy koszykarskiej, ponadto zaś Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie zwrócił się z prośbą do Wydziału krajowego o stworzenie posady krajowego wędrownego instruktora dla kultury wiklin w jego okręgu działalności. Po zasięgnięciu opinii w tej mierze krajowej komisyi dla spraw rolniczych Wydział krajowy zażądał od komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie przedstawienia odpowiedniego kandydata na tę posadę i zaznaczył, że obecnie mógłby być udzielony tylko zasiłek w formie jednego stypendyum czasowego dla kandydata, którego działalność stanowiłaby wskazówkę, w jaki sposób należałoby rozwijać tę akcyę przy pomocy funduszów krajowych.

Odpowiedzi w tej sprawie Wydział krajowy od Komitetu nie otrzymał. Również nie otrzymał Wydział krajowy do chwili zamknięcia niniej-

szego sprawozdania zawiadomienia o wejściu w życie i ukonstytuowaniu się Towarzystwa dla uprawy wikliny koszykarskiej, któremu Wysoki Sejm wyznaczył w budżecie na r. 1909 subwencyę dotąd nie podniesioną 3.000 K. Ze względu na znaczenie rozszerzenia uprawy łozy koszykarskiej dla zużytkowania gruntów nadbrzeżnych i dla przemysłu koszykarskiego Wydział krajowy nie omieszka urgować tej sprawy. O uprawie łozy koszykarskiej posiadamy wyborne dziełko dyrektora Tynieckiego wydane nakładem Towarzystwa gospodarskiego. Rozpowszechnienie tej publikacyi znacznie może ułatwić zadanie projektowanych instruktorów. Wydział krajowy nie mając przedstawionych wypróbowanych kandydatów nie preliminował w budżecie na r. 1910 posad instruktorów uprawy łozy koszykarskiej, lecz na propozycyę interesowanych towarzystw gotów jest z funduszów dyspozycyjnych rubryki X. wyznaczyć uposażenie prowizoryczne przynajmniej jednego instruktora. Takim instruktorem mógłby również być instruktor rolnictwa dla danego powiatu ustanowiony.

Prośba Towarzystwa im. Michała Kaczkowskiego o subwencyę 15·000 K na cele rolnicze.

Wys. Sejm uchwałą z 31. października 1908 petycyę centr. Wydziału Tow. im. Michała Kaczkowskiego o subwencyę 15.000 K na utrzymanie wędrownych nauczycieli rolnictwa i inne cele rolnicze — przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania, możebnego uwzględnienia i zdania sprawy względnie przedłożenia wniosków Sejmowi krajowemu. Wydział krajowy w spełnieniu tego polecenia zażądał od Towarzystwa przedłożenia programu działalności oraz preliminarza przychodów i wydatków a oprócz tego zbadał wiadomości o czynnościach Towarzystwa w zakresie rolnictwa zawarte w publikacyach Towarzystwa.

Wynik tego badania wykazał, że Towarzystwo to, dotąd wyłącznie oświatowe dopiero w r. 1908 wystąpiło z niejaką działalnością na polu rolnictwa, mianowicie urządziło 10 dniowy kurs weterynarski w Złoczowie, a w r. 1909 ogłosiło, że przyjmuje p. Grzegorza Semenowicza Malca na nauczyciela wędrownego i wprowadza pośrednictwo w nabywaniu nawozów. Program przedłożony przez Towarzystwo nie powołuje się na żadną działalność poprzednią, lecz wskazuje jak zamierza użyć subwencyi krajowej a mianowicie angażując wymienionego p. Malca jako nauczyciela wędrownego rolnictwa i dwóch innych nauczycieli, którzy mają jeździć demonstrując użycie przyrządów mleczarskich a zarazem wspomina o subwencyi rządowej 4.000 K na narzędzia mleczarskie.

Oprócz tego dowiadujemy się z publikacyi Towarzystwa, że filia w Kołomyi urządziła w r. 1909 kurs rachunkowości dla spółek Raiffeisena, w którego program wchodziła nauka języka rosyjskiego i kurs mleczarstwa w Rumnie pow. rudeckiego.

Wydział krajowy trzyma się tej zasady, że każde Towarzystwo, chcące uzyskać subwencyę z funduszów publicznych winno wykazać, że na cele, na które o subwencyę prosi, z własnych funduszów pewną część łoży i że funduszów publicznych będzie używało dla wszystkich interesentów odnośnej gałęzi nie ograniczając się do swoich członków lub zwolenników. Ze względu na bardzo nieznaczną dotąd działalność Towarzystwa na polu rolniczem sądził Wydział krajowy , że będzie w stanie w r. 1909 bez wstawiania osobnej pozycyi do budżetu poprzeć jego działalność odpowiadającą wypowiedzianym dopiero co zasadom i pod względem fachowym rzeczowo uzasadnioną z pozycyi dyspozycyjnych rubryki X. jednakże pod tym dalszym warunkiem, aby język rosyjski którym ludność ruska w Galicyi nie mówi, ani w programach kursów nie był zamieszczony jako przedmiot nauki ani przy wykładach nie był używany.

Wezwanie do Rządu o zmianę ustaw weterynaryjnych.

Na posiedzeniu z dnia 4 listopada 1905 r. powziął Wysoki Sejm rezolucyę następującej treści

„Wzywa się c. k. Rząd, aby opracował zmiany dotychczasowych ustaw weterynaryjnych w tym kierunku, aby zabezpieczono rolników przed szkodami wyrządzanemi przez zarazy“.

Wezwanie powyższe odniosło skutek, gdyż Rząd przedłożył Radzie państwa projekt ustawy o zapobieganiu i tępieniu zaraz u bydła. Projekt tej ustawy został uchwalony z pewnymi zmianami przez obie Izby a obecnie otrzymał już Najwyższą sankcyę.

Sprawa inspektorów piwnic winnych.

Wskutek sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia fachowych państwowych inspektorów piwnic winnych z dnia 25. września 1908 uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1908, że zastrzeżony w §. 13. ustawy państwowej z dnia 12. kwietnia 1907 Dz. u. p. Nr. 210 o kupczeniu winem, moszczem winnym i zacierem winnym, wpływ na mianowanie państwowych inspektorów piwnic winnych, przelewa na Wydział krajowy. Równocześnie wezwał Wysoki Sejm c. k. Rząd do pomnożenia posad inspektorów piwnic winnych do liczby 4. Na urgens Wydziału krajowego w tej sprawie z dnia 17. kwietnia 1909 LW. 42.016, wystosowany do Prezydyum Namiestnictwa, nie nadeszła dotychczas odpowiedź.

Natomiast Namiestnictwo pismem z dnia 14. czerwca 1909 l. XV a 3.502/89/7 (LW. 67.025/09) zaintymowało Wydziałowi krajowemu reskrypt Ministerstwa rolnictwa z dnia 7 czerwca 1909 l. 21.039/674 żądający od Wydziału krajowego opinii, czy zgodzi się na powoływania z innych krajów koronnych inspektorów piwnic dla chwilowego zastąpienia tutejszokrajowych inspektorów, nie mogących urzędować z powodu choroby, urlopu, powołania do ćwiczeń wojskowych i t. p. Wydział krajowy w zasadzie zgodził się na takie zastępstwo powoływania inspektorów piwnic, zastrzegł jednakowoż, ażeby ci zastępcy władali językami krajowymi. Równocześnie podniósł Wydział krajowy, że z samej treści reskryptu ministeryalnego wynika, iż liczba 2 inspektorów wobec rozległości naszego kraju jest niedostateczną i zwrócił się do Namiestnictwa z prośbą ponowną o wyjednanie u c. k. Rządu centralnego stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu pomnożenia liczby inspektorów do czterech.

Jarmarki na konie (remonty).

Jarmarki na konie dla c. k. obrony krajowej odbyły się w r. 1908. podobnie jak lat poprzednich dwa razy t. j w marcu i wrześniu. O terminach tych jarmarków zawiadomiono Wydziały powiatowe, a zarazem wezwano je do ogłoszenia ich w powiecie i zachęcenia hodowców koni do licznego wzięcia udziału w tych jarmarkach.

Premiowanie koni.

W r. 1908. odbyły się dwa premiowania koni połączone z subwencyonowaniem prywatnych ogierów licencyonowanych a mianowicie w maju i wrześniu. Terminy powyższych premiowań podał Wydział krajowy do wiadomości wszystkich Wydziałów powiatowych celem ogłoszenia ich w jaknajszerszej mierze. Na premiowanie to przeznaczył c. k. Rząd 46. nagród w łącznej kwocie 1.420 koron.

Hodowla koni.

Na posiedzeniu z 21. października 1908. uchwalił W. Sejm, na wniosek Komisyi gospodarstwa krajowego szereg rezolucyi pod adresem c. k. Rządu w sprawie podniesienia hodowli koni w kraju. Na rezolucye te nie otrzymaliśmy dotychczas od c. k. Rządu żadnej odpowiedzi.

Ponieważ w skład komisyj licencyonujących ogiery, wchodzą często ludzie nie fachowi, którzy odmawiają nieraz licencyi koniom dobrym, a od orzeczeń tychże Komisyj nie ma odwołania, przeto Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie wystąpił z wnioskiem o zmianę ustawy z r. 1881. (Dz. u. kr. Nr 71.) w tym kierunku, ażeby od orzeczeń wspomnianych komisyj można się było odwołać do ustanowionej w tym celu Komisyi superarbitralnej. Wniosek ten odstąpił Wydział krajowy do zaopiniowania kraj. Komisyi dla spraw rolniczych.

Krajowy nauczyciel weterynaryi.

Dotychczasowy nauczyciel weterynaryi, p. Teofil Sochaniewicz, został z początkiem 1909 r. spensyonowany z powodu trwającej dłuższy czas nieuleczalnej choroby.

Przed swą chorobą t. j. w pierwszej połowie 1908 r. zajmował się podobnie jak lat poprzednich klinicznem badaniem i szczepieniem tuberkuliną obór zarodowych. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie obsadził Wydział krajowy powyższej opróżnionej posady a jedynie na czas aż do zamianowania nowego nauczyciela weterynaryi funkcye tegoż powierzył prowizorycznie p. Janowi Gromczakiewiczowi, asystentowi c. k. Akademii weterynaryi. Weterynarz ten zajmuje się obecnie również tylko zwalczaniem gruźlicy u bydła rogatego, a opracowane przez niego w tej sprawie sprawozdanie, zamieszczonem zostało w sprawozdaniu o hodowli bydła.

Wydział krajowy uznając potrzebę fachowej siły weterynarskiej w departamencie rolniczym bez względu na to, że obecnie w niższych szkołach rolniczych wiadomości z weterynaryi udzielane bywają przez nauczycieli chowu bydła, preliminuje w budżecie na rok 1910. posadę weterynarza krajowego tak dla szczepień ochronnych jak przedewszystkiem dla składania opinii fachowych i referatów w sprawach weterynarskich, w szczególności także asekuracyi bydła. Konkurs na tę posadę został obecnie rozpisany.

Fundacye stypendyjne dla uczniów krajowych szkół rolniczych

Opróżnione w roku szkolnym 1908/1909 stypendya z rozmaitych fundacyj przydzielonych do Dep. III. otrzymali następujący uczniowie szkół rolniczych:

Z fundacyi śp. Tomasza Bodziocha uczyń szkoły rolniczej w Czernichowie: Kazimierz Aleksander Jerzy tr. im. Nadachowski (I. rok); z fundacyi śp. Dominika Bohdanowicza uczniowie akademii rolniczej w Dublanach: Tadeusz Janikowski (I rok), Bronisław Józef dw. im. Staniszewski (III rok); z fundacyi śp. księdza Jana Kucharskiego uczeń akademii rolniczej w Dublanach: Władysław Orłoś (I rok); z fundacyi śp. Napoleona Jeleńskiego uczeń szkoły rolniczej w Czernichowie: Kazimierz Waleryan dw. im. Sawicki (I rok).

Stypendya i zasiłki na studya rolnicze

Z funduszów uchwalonych przez Wys. Sejm w rubr. X. poz. 30. (stypendya dla kandydatów na nauczycieli szkół rolniczych) otrzymali zasiłki naukowe następujący kandydaci:

P. Tadeuszowi Świeżawskiemu, ukończonemu uczniowi wydziału budowy maszyn politechniki w Monachium, przyznał Wydział krajowy stypendyum w kwocie 1500 K na studya w zakresie mechaniki rolniczej. Studya te odbywał p. Świeżawski od października 1908. do lipca 1909. w Akademii ziemiańskiej we Wiedniu poczem udał się do Paryża celem zapoznania się z ustrojem i pracami tamtejszej stacyi doświadczalnej dla maszyn i narzędzi rolniczych.

P. Andrzej Rozmiarek, z Czołowa w Poznańskiem, po ukończeniu studyów agronomicznych, społeczno-ekonomicznych w uniwersytetach we Wrocławiu i w Bonn i złożeniu doktoratu otrzymał zasiłek 1.000 K na zapoznanie się z ustrojem gospodarstw większych w Galicyi. Badania te w połączeniu z praktyką rolniczą prowadził p. Rozmiarek od lata 1908. w dobrach Bierzanów, Kozy, Dzików, Mikulice.

P. Wincenty Kalski ur. 1881. w Poznańskiem ukończywszy wydział chemiczny w politechnice w Karlsruhe otrzymał stypendyum w kwocie 1.400 K rocznie na pogłębienie wiadomości w dziedzinie chemii rolniczej w pracowni stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublanach.

P. Bronisławowi Wójcickiemu, lekarzowi weterynaryi, przyznał Wydział krajowy w lutym 1908. stypendyum w kwocie 1.400 K

rocznie na uzupełnienie studyów hodowlanych w pracowni katedry hodowli w Akademii rolniczej w Dublanach. W lipcu 1909. objął stypendysta obowiązki asystenta katedry chowu zwierząt domowych w lwowskiej Akademii weterynaryjnej.

P. Janowi Masiorowi, ukończonemu uczniowi Akademii rolniczej w Dublanach, przyznał Wydział krajowy zasiłek 200 K na praktykę rolniczą w dobrach Mikulice.

Stypendya krajowe dla uczniów Akademii weterynaryi we Lwowie.

Na rok szkolny 1908/1909 nadał Wydział krajowy podobnie jak w ubiegłych latach siedm stypendyów po 500 K z funduszu krajowego uczniom Akademii weterynaryi we Lwowie, a mianowicie przyznał ponownie stypendya pięciu uczniom, którzy posiadali je w roku poprzednim: Marcinowi Olchowskiemu, Michałowi Prydatkiewiczowi, Juliuszowi Skaliszowi z IV. r., Stanisławowi Pietruszce i Ludwikowi Rohrenschefowi z III r., — nadto Janowi Raźnemu i Danielowi Jaroszowi z II. roku.

Nadto przyznał Wydział krajowy z funduszu krajowego zasiłek w kwocie 130 K Ignacemu Krzyszteniowi, Bronisławowi Wójcickiemu, Izakowi Königsbergowi i Kazimierzowi Widocie, rygoryzantom powyższej Akademii na częściowe pokrycie taks rygorozalnych.

Stypendya państwowe dla uczniów akademii weterynaryi we Lwowie

C. k. Namiestnictwo pismem z dnia 15-go stycznia 1909 r. l. XIV. 6713, oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty reskryptem z dnia 7-go stycznia 1909 l. 16413/1908 ustanowiło dla uczniów Akademii weterynaryi we Lwowie począwszy od roku 1909 trzy dalsze stypendya państwowe po 600 K i wstawiło odpowiednią kwotę do budżetu na r. 1909.

Celem nadania tych trzech stypendyów rozpisało Namiestnictwo konkurs w styczniu 1909 roku. Wskuteh powyższego istnieje obecnie od r. 1909 sześć stypendyów paóstwowych po 600 K. dla uczniów Akademii weterynaryi we Lwowie. Pierwsze bowiem trzy takie stypendya ustanowiło Ministerstwo wyznań i oświaty reskryptem z dnia 10-go maja 1905 l. 4328.

Wskutek tego pomnożenia ilości stypendyów państwowych dla uczniów Akademii weterynaryi we Lwowiu uwzględnił c. k. Rząd w pewnej mierze żądania Wys. Sejmu zawarte w tegóż uchwałach z dnia 2-go listopada 1903 i z dnia 4-go listopada 1904 r. w sprawie subwencyi ze skarbu państwa na stypendya dla uczniów Akademii weterynaryi we Lwowie.

Zasiłki dla uczniów szkoły kucia koni przy akademii weterynaryi we Lwowie

Podobnie jak w latach poprzednich zużytkował Wydział krajowy i w latach 1907/8 i 1908/9 uchwaloną przez Wysoki Sejm corocznie kwotę 1.500 koron na „utrzymanie inrernatu dla podkuwaczy“ w ten sposob, że asygnował z niej zasiłki dla podkuwaczy wobec tego, że internatu takiego dotąd niema. Na 6-miesięczne kursy przyznał Wydział krajowy z uchwalonego na ten cel ryczałtu, na rok 1908 zasiłki po 180 K.: Janowi Gaislerowi, Michałowi Bodziosze, Filipowi Heidingerowi, Filonowi Skorochodowi, Zygmutowi Ciśle, Józefowi Jakimowiczowi i Mikołajowi Suchowerskiemu, na rok zaś 1909 zasiłki po 150 K.: Józefowi Szurkowi, Emilowi Szeblejowi, Janowi Berkowi, Stefanowi Burgarowi, Józefowi Ozyaszowi, Janowi Mahuniowi, Janowi Dubanowiczowi i Teodorowi Dżurze.

Pismem z dnia 3 go marca 1909 L XVII. 15548 doniosło nam c. k. Namiestnictwo, że zredukowało liczbę komisyi egzaminacyjnych dla podkuwaczy do dwóch, a mianowicie: we Lwowie i Krakowie, z powodu małej liczby zgłaszających się kandydytów w Jarosławiu i Stanisławo-

wie, jakoteż ze względu na to, że zgłaszający się kandydaci byli zazwyczaj mało albo zupełnie nie przygotowani, komisya zaś egzaminacyjna w braku odpowiednich urządzeń w tych miastach nie mogła demonstratywnie pouczyć kandydatów niedostatecznie przygotowanych, co powinien wiedzieć i umieć, aby mógł być uznany za uzdolnionego do samoistnego wykonywania podkownictwa.

Równocześnie zwróciło c. k. Namiestnictwo uwagę na znaczenie i korzyści urządzanych przez Towarzystwo rolnicze w Krakowie, co pół roku w tamtejszej szkole wojskowej kucia koni, kilkutygodniowych kursów dla kowali mających warunki dopuszczenia do egzaminu, a zarazem wyraziło przekonanie, że urządzenie takich kilkutygodniowych kursów kucia koni we Lwowie i umożliwienie przez udzielanie stosownych zasiłków zasługującym na to kandydatom, odbycia takich kursów, dałoby kandydatom, którzy nie mogą uczęszczać na półroczny kurs kucią koni, sposobność nabycia przynajmniej najpotrzebniejszych wiadomości do wykonywania rzemiosła podkownictwa i przyniosłoby wydatną korzyść krajowi.

C. k. Towarzystwo gospodarskie we Lwowie, do którego odnieśliśmy się w powyższej sprawie, oświadczyło nam, iż na wniosek Sekcyi chowu koni postanowiło w bieżącym roku urządzić dwumiesięczny kurs kucia koni przy Akademii weterynaryi we Lwowie, od 15 go października do 15-go grudnia, dla czeladników kowalskich lub kowali, którzy mogą się wykazać praktyką trzyletnią u egzaminowanego podkuwacza.

Z funduszów, jakie Towarzystwo posiada na ten cel od Rządu i Kraju, zamierza zapłacić słuchaczom bilety kolejowe i dawać po 2 K dziennie na utrzymanie przez czas trwania kursu, nadto honoraryum dla prelegenta po 80 koron za miesiąc.

Rozdawnictwo pożyczek z fund. pożyczkowego dla przemysłu rolniczego

Stan funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego przedstawiał się według zamknięcia za r. 1908, przedłożonego osobnem sprawozdaniem „o zamknięciu rachunków funduszu krajowego“, jak następuje:

I. Dochody wraz z pozostałością kasową, czyli zapasem gotówki ulokowanym z końcem r. 1908 .	187.422	K	59 h
II. Wydatki	138.188	„	59 „
Z porównania wypada zapas gotówki . .	49.234	„	— „

który z końcem r. 1908 ulokowany był w Banku krajowym.

Należytości czynne z tytułu udzielonych pożyczek wynosiły z końcem roku 1908	593.862	K	07 h
suma ta więc wraz z zapasem gotówki z końcem r. 1908 wykazanym, stanowi stan czynny funduszu, który wynosi	643.096	K	07 h

Od dnia 31 maja 1908 r., po który sięgało sprawozdanie przedłożone Wysokiemu Sejmowi w roku zeszłym, do dnia 31 maja 1909 wniesiono do Wydziału krajowego 35 podań o pożyczki z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego.

Żądania dotyczyły następujących celów:

I. Na budowę cegielni, wniesiono 3 podania.

II. Na rozszerzenie jabryki keramicznej, wniesiono 1 podanie.

III. Na budowę fabryki rurek drenarskich, wniesiono 3 podania.

IV. Na założenie fabryki wyrobów betonowych, wniesino 2 podania.

V. Na założenie fabryki wyrobu dachówek cementowych wniesiono 2 podania.

VI. Na urządzenie, względnie rozszerzenie młyna, wniesiono jedenaście podań.

VII. Na mleczarnie spółkowe, wniesiono 4 podania.

VIII. Na założenie, względnie rozszerzenie mleczarni, wniesiono 3 podania.

IX. Na założenie fabryki wódek, wniesiono 1 podanie.

X. Na rozszerzenie przedsiębiorstwa przetworów mlecznych, wniesiono 1 podanie.

XI. Na rozszerzenie działalności przemysłowo-rolniczej, prowadzonej przez Stowarzyszenia, wniesiono 2 podania.

XII. Na rozszerzenie pracowni maszyn rolniczych, wniesiono jedno podanie.

XIII. Na rozszerzenie eksploatacyi torfu, wniesiono 1 podanie.

Z powyższych podań odrzucił Wydział krajowy 15 próśb, uwzględnił zaś 16, wreszcie załatwienie 4 podań jest w toku w chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania.

Uwzględniając podania przyznano pożyczki:

I. Na założenie fabryki wyrobów betonowych, przyznano 2 pożyczki w łącznej kwocie 5.000 K.

II. Na założenie fabryki wyrobu dachówek cementowych, przyznano 2 pożyczki w łącznej kwocie 4.500 K.

III. Na rozszerzenie fabryki keramicznej przyznano jedną pożyczkę w kwocie 15.000 K.

IV. Na urządzenie, względnie rozszerzenie młynów wiejskich, przyznano trzy pożyczki w łącznej kwocie 18.000 K.

V. Na mleczarnie spółkowe, przyznano 4 pożyczki w łącznej kwocie 111.000 K.

VI. Na prowadzenie mleczarni przyznano pożyczkę w kwocie dwa tysiące koron.

VII. Na rozszerzenie działalności przemysłowo-rolniczej prowadzonej przez Stowarzyszenia, przyznano dwie pożyczki w łącznej kwocie 46 000 koron.

VIII. Na rozszerzenie przedsiębiorstwa przetworów mleczarskich udzielono pożyczki w kwocie 6.000 koron.

Rozdawnictwo pożyczek z funduszu pożyczkowego dla kółek rolniczych.

Stan funduszu pożyczkowego, utworzonego przez Wysoki Sejm dla podniesienia handlowej działalności Kółek rolniczych, przedstawia się w r. 1908 w sposób następujący:

Rok 1908.

	Należytość		Uiszczenie	
	K	h	K	h
DOCHODY.				
Zwroty pożyczek udzielonych Kół. roln.:				
a) należ. zaległa . 63.770 K 07 h				
b) „ bieżąca . 27.900 „ — „	91.670	07	23.020	01
Odsetki od lokacyi w Banku kraj. . .	329	67	329	67
			23.349	68
Pozostałość na lok. w Banku kraj. z początkiem r. 1908			6.910	—
Razem .			30.259	68
WYDATKI.				
Pożyczki dla Kółek rolniczych. . .			27.900	—
Odsetki wypłacone Bankowi kraj. . .			51	28
Koszta administracyjne w Banku kraj. .			49	98
Odpisany niedobór przy racie Kółek rolniczych w Łukowcu			6	42
Suma wydatków .			28.007	68

Pozostałość z końcem r. 1908 . . 2.252 K.

Stan czynny:

Należytość czynna	68.650 K 06 h
Pozostałość na lok. w Banku kraj. . .	2.252 „ — „
	70.902 K 06 h
Stan bierny	— „ — „
Czysty stan czynny z końcem r. 1908 .	70.902 K 06 h
W porównaniu ze stanem czynnym z r. 1907	70.680 „ 07 „
Okazuje się przyrost	221 K 99 h

W czasie od 1. maja 1908. do 30 czerwca 1909. wydał Wydział krajowy następujące promesy na pożyczki dla kółek rolniczych:

Kółku rolniczemu	w	Dzikowie	na pożyczkę	w	kwocie	200	K
„ „	w	Stanisławczyku	„	„	„	400	„
„ „	w	Mikluszowicach	„	„	„	1.000	„
„ „	w	Błudnikach	„	„	„	1.000	„
„ „	w	Błażowej	„	„	„	800	„
„ „	w	Woli radziszowskiej	„	„	„	1.000	„
„ „	w	Buczkowie	„	„	„	500	„
„ „	w	Hrehorowie	„	„	„	1.000	„
„ „	w	Słobodzie konkolnic.	„	„	„	500	„
„ „	w	Pawczowie	„	„	„	500	„
„ „	w	Tomaszowcach-Dębinie	„	„	„	700	„
„ „	w	Przybówce	„	„	„	800	„
Czytelni „Proświty“	w	Strzelbicach	na pożyczkę	w	kwocie	600	K
„ „	w	Biliczu	„	„	„	500	„
„ „	w	Mostkach	„	„	„	700	„
„ „	w	Szadem	„	„	„	400	„
„ „	w	Gajach niżnych	„	„	„	600	„
„ „	w	Kulczycach szlach.	„	„	„	800	„
„ „	w	Tyszownicy	„	„	„	600	„
„ „	w	Dołhem	„	„	„	500	„
„ „	w	Klimcu	„	„	„	600	„
„ „	w	Proniatynie	„	„	„	400	„
„ „	w	Wykotach	„	„	„	1.000	„
„ „	w	Zagórzu	„	„	„	300	„
„ „	w	Chryplinie	„	„	„	600	„

Razem 25 promes na ogólną sumę 16.000 K

Sprawy dotyczące działalności Towarzystwa Kółek rolniczych.

Towarzystwo Kółek rolniczych w roku 1908 liczyło według nadesłanych za rok 1908 sprawozdań, 1340 Kółek rolniczych i 52.375 członków. Daty te stwierdzają ciągły rozwój Towarzystwa. W roku 1907 liczba Kółek wynosiła 1.295 a liczba członków 51.079. W sprawozdaniu nie uwzględniono około 120 Kółek rolniczych, zawiązanych w drugiej połowie 1908 i w początku 1909 roku. 49.720 członków zoopatrzono w karty legitymacyjne tak, że w r. 1908 przyrost członków zaopatrzonych w legitymacye wynosi 14.642, a z opłat za legitymacye wpłynęło do kasy Zarządu głównego 4.972 koron.

Widocznym jest również wzrost świadczeń Kółek na rzecz Zarządu głównego przez opłacanie wkładek członków wspierających. I tak wkładkę członka wspierającego zapłaciło:

w 1904 r.	356	Kółek rolniczych	w	kwocie	2.782
w 1905 r.	595	„	„	„	4.759
w 1906 r.	836	„	„	„	6.135
w 1907 r.	872	„	„	„	6.449
w 1908 r.	1 087	„	„	„	7.871

Oprócz tych wkładek płacą Kółka rolnicze Zarządowi głównemu z tytułu innych świadczeń znaczne opłaty, których szczegółowy wykaz znajduje się poniżej w zamknięciu rachunkowem za rok 1908.

Poczuwanie się do tych różnorodnych świadczeń i zrozumienie swych obowiązków, jest wynikiem tej, z każdym dniem niemal żywszej pracy, jaką rozwijają Kółka rolnicze. Wzmacniają one też swe materyalne podstawy.

260 Kółek ma dziś własne domy wartości 992.260 K., ubezpieczone na 507.685 K.

W ubiegłym roku stwierdzić należy, także rozwój Zarządów powiatowych. Dzięki uzyskanej w r. 1907 subwencyi krajowej urządzono pierwszy kurs dla instruktorów i organizatorów. Kurs ten zapoznał poważny zastęp osób z przeróżnymi kierunkami prac Towarzystwa, jego dążeniami i sposobami działania i wytworzył z nich dla Zarządów powiatowych chętnych i dzielnych współpracowników.

Krok ten okazał się w skutkach bardzo pomyślnym. Spowodował bowiem organizacyę wielu nowych a reorganizacyę dotychczasowych słabo funkcyonujących Związków powiatowych.

Wyniki pracy na polu organizacyi powiatowych są znaczne. Zorganizowano 44 powiatów, w których praca Towarzystwa najintesywniej się przedstawia. Zarządy powiatowe wpływają przez swych instruktorów powiatowych na normalny bieg prac w podległych sobie Kółkach rolniczych, strzegą od nadużyć i upadku, podejmują nadto szereg spraw ogólnego znaczenia, jak urządzanie różnych kursów rolniczych, weterynaryjno-hodowlanych, biur porady prawnej, wprowadzają w życie zwiedzanie wzorowych gospodarstw i urządzanie zbiorowych wycieczek rolniczych.

Szczególnie rozwinęła się ta akcya w roku ostatnim tak, że Zarząd główny był zmuszony zaciągnąć na ten cel 10 tysięczną pożyczkę. Akcya Zarządów powiatowych w zakresie handlowym polega na organizowaniu powiatowych składnic towarowych, których coraz więcej przybywa i to nieraz bardzo poważnych jak n. p. Zarząd powiatowy stanisławowski tworzy składnicę towarową o kapitale zakładowym 100.000 K.

W pracy swej, jak z poszczególnych działów poniżej przekonać się będzie można, coraz intesywniejszej i coraz to nowe obejmującej dziedziny, Kółka rolnicze współdziałają stale z innemi organizacyami rolniczemi w naszym kraju, jak z c. k. gal. Towarzystwem gospodarskiem we Lwowie i c. k. Towarzystwem rolniczem w Krakowie. Według sprawozdania 162 Kółek rolniczych jest członkami Oddziałów c. k. gal. Tow. gosp., a 173 członkami Towarzystw rolniczych okręgowych. Nadto zorganizowanie Towarzystw rolniczych w Żywcu i Tarnobrzegu przypisać należy inicyatywie odnośnych Zarządów powiatowych.

Wynik pracy Kółek rolniczych przedstawia się w poszczególnych działach jak następuje:

A. Dział rolniczy.

W tym dziale na pierwszy plan wysunęło się urządzenie pól doświadczalnych.

W jesieni 1907 i z wiosną 1908 założono pól próbnych zbożowych ogółem 520 i tak: ze żytem 50, pszenicą 50, jęczmieniem ozimym 100. Z jaremi: owsem pól 160, a z jęczmieniem tak samo 160.

W roku 1908/9 założono tę samą ilość pól zbożowych a mianowicie 200 ze zbożami ozimemi i 320 ze zbożami jaremi, a to z żytem 70, pszenicą 70, z jęczmieniem ozimem 60, owsem 60, a z jęczmieniem jarym też 160.

Jak w latach poprzednich, tak i w ostatnim propagowano uprawę roślin pastewnych przez bezpłatne ich rozdawanie.

Ogółem w r. 1908 wysłano na próbę następujące ilości roślin pastewnych:

584 kg. buraków półcukrowych białych Vilmorina;

60 kg. marchwi pastewnej olbrzymiej, białej, zielonogłowiastej angielskiej.

820 kg. końskiego zębu;
43 kg. sorgha cukrowego;
225 kg. lucerny oryginalnej francuskiej;
350 kg. seradeli.
Nasiona te otrzymali członkowie 95 Kółek, położonych we wschodniej części kraju i 44 Kółek w zachodniej Galicyi.

Pól doświadczalnych z odmianami ziemniaków urządzono w 1908 r. 160. Prób bezpłatnych z nawożeniem łąk kainitem i żużlami Thomasa w r. 1907/8 urządzono 98 w 41 miejscowościach w 23 powiatach, a w 1908/9 rozesłano nawozy na 78 pól doświadczalnych. Nadto rozesłano do 23 miejscowości na doświadczenia nawozowe na pastwiskach gminnych 4.250 kg. żużli Thomasa i 4.300 kg. kainitu.

Urządzono także szereg doświadczeń z nawozami sztucznymi a mianowicie 190 z działaniem kainitu pod ziemniaki i 10 pod buraki.

Mimo roku klęsk wyniki w przeważającej ilości wypadków były korzystne. Ten kierunek działalności uzupełnił Zarząd główny pośredniczeniem w zakupnie nawozów sztucznych, nasion i maszyn.

I tak zakupiono w r. 1908:

nawozów,	nasion,	maszyn,
301¼ wagonów	125.611 kg.	332 sztuk
za cenę 241.398 K.	za cenę 111.289 K.	za cenę 59 723 K.

Opusty z cen przy zakupnie narzędzi i maszyn rolniczych, które uzyskali członkowie, wynoszą 14.715 K. co czyni przeciętnie 24·6% opustu. W dziale zakupna nasion już z wiosną 1909 nastąpiło niebywałe zapotrzebowanie. Zakupiono ich bowiem 220.609 kg., wartości 315.161 K., co w stosunku do roku zeszłego stanowi prawie trzykrotny wzrost.

Sprawę lepszego obchodzenia się z obornikiem, propagował Zarząd główny przez udzielanie nagród tym członkom Kółek rolniczych, którzy pod kierownictwem inspektorów rolniczych urządzili ulepszoną gnojownię względnie stajnię do przechowywania obornika przez czas dłuższy pod bydłem. W roku sprawozdawczym udzielono tych nagród w 27 wypadkach w kwocie 1.195 koron.

Urządzono także 12 kursów weterynaryjno-hodowlanych, a mianowicie: 5 czterodniowych w Tarnobrzegu, Myślenicach, Ropczycach, Nowym Sączu i Podhajcach. 1 pięciodniowy w Suchodole (pow. Krośnieński), cztery trzydniowe w Samborze, Krakowie, Dąbrowie i Miłocinie, oraz 2 dwudniowe w Przemyślu i Rozwadowie.

Kursy te zazwyczaj łączono ze zwiedzeniem pobliskich gospodarstw wzorowych, większych lub włościańskich, a zawsze z odpowiedniemi demonstracyami; uczęszczało na nie 552 słuchaczy, co daje przeciętnie 46 słuchaczy na jeden kurs.

W roku bieżącym ruch na tem polu okazał się jeszcze żywszym, gdyż do połowy czerwca zdołano urządzić 11 kursów weterynaryjno-hodowlanych w Krakowie, Kimirzu (pow. przemyślańskim), Bachowicach (pow. wadowickim) Rzeszowie, Brzesku, Dobrzechowie, Żywcu, Przeworsku, Buczaczu, Gródku Jagiellońskim i Buczacza oraz kurs sadowniczy w Przemyślanach i oświatowo-rolniczy w Nowym Sączu.

Poza licznymi specyalnymi wykładami inspektorów rolniczych lub zaproszonych prelegentów na zgromadzeniach powiatowych i zjazdach okręgowych i po kółkach rolniczych w działalności oświatowo-rolniczej ważny środek stanowiło udzielanie nagród za prace konkursowe, pisane przez włościan. Z 68 takich prac w r. 1908 wynagrodzono gotówką 29 w kwocie 390 K., a 31 książkami wartości 166 K. Na ogłoszony konkurs w r. 1909 wpłynęło 132 prac.

Brano bardzo czynny udział w urządzonych dwóch wystawach rolniczych okręgowych w Wielopolu skrzyńskiem (pow. ropczycki) i Jodłowej (pow. pilzneński). Zarząd główny współdziałał w urządzeniu tych wystaw pomocą pieniężną, oraz przez swych urzędników przysposobieniem materyału do wystawy, w której większość wystawców stanowili członkowie kółek rolniczych.

Nie spuszczał też Zarząd główny z oka sprawy tak ważnej jak szerzenie melioracyj rolnych przez wykłady, artykuły w „Przewodniku“ i wydanie specyalnej broszury Dr. Blautha, „O drenowaniu“.

W dziedzinie nauki sadownictwa miewał instruktor sadownictwa liczne wykłady po kółkach rolniczych, i przy tej sposobności zwiedzał sady włościańskie i przeprowadzał w nich praktyczne demonstracye, oraz brał udział w obchodach sadzenia drzew. W dziale tym pośredniczył Zarząd główny w zakupnie drzewek i dostarczył kółkom rolniczym w 1908 r. 7.700 sztuk drzewek owocowych i 451 krzewów.

Instruktor pszczelnictwa przeprowadził w dwóch powiatch wędrowną naukę i kurs pszczelniczy połączony z zajęciami praktycznemi w Czermnej (pow. jasielski).

Jak w latach poprzednich rozwijano działalność w sprawie podniesienia chowu drobiu, w tym roku znacznie rozszerzono przez wykłady a głównie przez rozdawanie drobiu rasowego bezpłatnie, w ten sposób rozdano 16 trójek kur Minorek i 4 trójki kaczek Pekiny i przez rozsyłanie kurników, złożonych z rasowego drobiu, po cenie 8 K., wartości zaś 25 K. Tak samo chów królików propagowano przez założenie 20 stacyj króliczych.

W sprawie używania krów do zaprzęgu, którą to sprawę kółka rolnicze pierwsze zainicyowały, posługiwano się jak dawniej rozdawnictwem wzorowej uprzęży. W ten sposób rozdano w roku ubiegłym 26 uprzęży.

B. Dział handlowy.

Działalność handlowa Towarzystwa wchodzi dziś poniekąd na nowe drogi przez wprowadzenie do sklepów Kółek rolniczych zasady współdzielczości. Zasadę tę propagowaną dopiero od lat 3, przyjęło już 174 sklepów. Nad przedsiębiorstwami handlowemi Kółek rolniczych wykonuje Zarząd główny fachową kontrolę przez swych lustratorów.

Kółka rolnicze potrzebę tej kontroli uznają i domagają się jej czego najlepszym dowodem iż z roku na rok zwiększa się kwota, którą wpłacają do kasy Zarządu głównego tytułem zwrotu kosztów lustracyjnych.

I tak wynosiła ona:

w r.	1901	1.087·93 K
„ „	1902	1.180·27 „
„ „	1903	1.325·61 „
„ „	1904	2.072·46 „
„ „	1905	2.572·89 „
„ „	1906	3.968·97 „
„ „	1907	4.077·53 „
„ „	1908	5.956·87 „

W przeprowadzonych w 1908 r. 241 lustracyi sklepów zostającym we własnym zarządzie Kółek rolniczych, roczny obrót kasowy wynosi 7,296.341 K., wartość rocznych zakupów 3,142.101 K., gotówka w kasie 7,250,203 K., wartość towarów w dniu lustracyi 650.629·95 K, wartość inwentarza 369.079·02 K., suma udziałów 258.409 K.

Cyfry te świadczą o zasobie materyalnym sklepów i ich zwiększaniu się, gdyż lustracye odbyte w r. 1907 w 269 sklepach,a w r. 1906 w 243 sklepach, mimo, że obejmowały większą ilość sklepów, wykazują o wiele mniejsze wyniki rachunkowe.

Zarząd główny dąży do nadania sklepom możliwie trwałych i silnych podstaw organizacyjnych i w tym celu wydał w roku zeszłym dwie nowe instrukcye handlowe dla składnic i mniejszych przedsiębiorstw które mają zapewnić prawidłowy tok interesom handlowym Kółek rolniczych i położyć kres nadużyciom i stratom.

Sklepikarzy do przedsiębiorstw handlowych Kółek rolniczych dostarczają „Praktyczne kursa handlowe w Czernichowie". Dostarczyły w roku ostatnim 25 uczniów.

Zarząd główny podjął obecnie akcyę zmierzającą do reformy planu nauki kursów czernichowskich w tym kierunku aby mogły one w zupełności zadaniom swym odpowiedzieć.

Poważny dział w działalności handlowej Zarządu głównego stanowi pośrednictwo w zakupnie różnych artykułów handlnwych dla kółek rolniczych. I tak dostarczono 704 wagonów węgla za kwotę 104.956 K, zaś pasz treściwych, mąki, zboża i ziemniaków $133^3/_4$ wagonów za 118.527 K 72 h czyli o $41^1/_2$ wagonów a 13.000 K więcej aniżeli w roku poprzednim.

Z końcem roku 1908 podjął zarząd główny zupełnie nową akcyę: pośrednictwo w dostawach towarów spożywczych i artykułów codziennego zapotrzebowania. Nowy ten krok, którego potrzebę od dawna sklepy a zwłaszcza składnice Kółek rolniczych odczuwały, stanowi poza zyskiem dla kupujących, poważną akcyę dla poparcia wyrobów krajowych. Jak ze sprawozdania okazuje się uwzględniono prawie wyłącznie wytwórczość krajową. W pierwszych pięciu miesiącach obejmuje wykaz dostaw:

1) nafty za 45.474 K. 2) cukru za 74.460 K. 3) zapałek za 7.085 K. 4) mydła za 8.189 K. 5) oleju za 8.148 K. 6) wina za 6.004 K. 7) waseliny i czernidła za 3.380 K. 8) innych towarów za 14.629 razem za 167369 K.

Zarząd główny uznając potrzebę organizacyi handlu materyałem rzeźnym, rozpoczął również akcyę w tym kierunku w porozumieniu i łącznie z Komitetem gal. Towarzystwa gospodarsklego we Lwowie.

Za czas od 9. października 1908. do 31. maja 1909. wysłano z 14 powiatów 44 sztuk bydła rogatego i 2.961 trzody, a hodowcom wypłacono netto 209.409·99 koron.

Organizacya wpłynęła bardzo dodatnio na uregulowanie cen.

C. Działalność oświatowa.

Działalność oświatowa uwydatniła się dostarczeniem do bibliotek Kółek rolniczych bezpłatnie 2.439 książek, oraz wydawnictw Towarzystwa a to, 2.575 broszur za 492 K. Nadto za pośrednictwem Zarządu głównego, zakupiły Kółka książek za 1.129 K.

Wydawnictw własnych wyszło 6.

„Przewodnik Kółek rolniczych" rozwija się stale, a w wielkiej części piszą doń dziś włościanie „Kółkowcy". Liczba prenumeratorów „Przewodnika" stale wzrasta. Gdy dochód z prenumeraty przyniósł w r. 1899 kwotę 1.708 K., to w r. 1908. wzrósł już do kwoty 9.669 K.

Dorównuje mu pod względem poczytności „Kalendarz Kółek rolniczych".

Z inicyatywy Zarządu głównego powstał też „Związek teatrów i chórów włościańskich". Odbyło się wciągu roku w 219 Kółkach rolni-

czych około 400 przedstawień teatralnych. Wystawiono przeważnie „Jasełka“, sztuki ludowe Anczyca, Strokowej i Staszczyka.

D) Działalność na polu obrony przed pożarami.

Myśl zakładania straży pożarnych przez Kółka rolnicze okazała się trafną, gdyż za pomocą Kółek rolniczych akcya ta w bardzo skuteczny sposób znalazła przystęp wśród ludności włościańskiej.

Stwierdzają to cyfry następujące:
W 1903. roku było 27. straży przy Kółkach rolniczych, w 1904 roku było 65 straży, w 1905 roku było 129 straży, w 1906 roku było 189 straży, w 1907 roku było 216 straży, do końca zaś 1908 r. doszły Kółka rolnicze już do 239 straży.

Wreszcie zaznaczyć należy, że Towarzystwo brało udział w pracy około gospodarczego wykształcenia kobiet. Tutaj zaliczyć należy zorganizowanie sekcyj kobiecych przy Kółkach rolniczych, i urządzenie w Zarzeczu pod Jarosławiem dwumiesięcznego kursu nauki gospodarstwa domowego i kobiecego dla 20 dziewcząt wiejskich przy pomocy subwencyi Wydziału krajowego i płatnych przez kraj sił nauczycielskich.

Rada szkolna krajowa zwróciła baczną uwagę na ten kurs i wysłała dwóch inspektorów, celem przeprowadzenia wizytacyi kursu. W piśmie wystosowanem w tej sprawie do Zarządu głównego, Rada szkolna krajowa wyraziła Zarządowi głównemu szczere podziękowanie za urządzenie kursu.

Subwencye państwowe wynoszą kwotę 45.222·31 K., a krajowe 69.600 K. Widocznym jest wzrost dochodów własnych. Zarząd główny preliminował je w kwocie 46.000 K. a w rzeczywistości wyniosły one kwotę 59.594 K.

Sprawa poparcia działalności Tow. Kółek rolniczych wobec c. k. Rządu.

W skutek uchwały Wys. Sejmu z dnia 31-go października 1908 r. polecającej Wydziałowi kraj., aby uznając dodatnią działalność Kółek rolniczych, otoczył tę instytucyę swoją opieką i swem poparciem i starał się uzyskać dla tego Towarzystwa również wydatną subwencyę u Rządu, oznajmił Wydział krajowy pismem z dnia 26-go stycznia 1909 LW. 125.602 Zarządowi głównemu Towarzystwa Kółek rolniczych, iż jak dotychczas, tak i w przyszłości gotów jest zawsze użyczyć Towarzystwu swego poparcia, ilekroć zajdzie tego potrzeba, a Zarząd przedłoży Wydziłowi kraj. odpis memoryalu wniesionego do Rządu w sprawie wyjednania subwencyi z funduszów państwowych.

Sprawa nadzwyczajnej subwencyi dla Tow. Kółek rolniczych na pomoc w spłacie długu zaciągniętego na budowę własnego domu.

Uchwałą z dnia 31-go października 1908 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania petycyę Zarządu głównego Tow. Kółek rolniczych o udzielenie nadzwyczajnej subwencyi na pomoc w spłacie długu zaciągniętego na pokrycie reszty kosztów budowy własnego domu.

Wskutek tej uchwały zażądał Wydział krajowy pismem z dnia 26-go stycznia 1909 r. LW. 125.602 od Zarządu głównego Tow. Kółek rolniczych przedłożenia szczegółowych rachunków budowy domu, planów umorzenia zaciągniętych na ten cel pożyczek, wreszcie wykazów czynszów pobieranych z nowego budynku.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał Wydział krajowy od Zarządu głównego Towarzystwa żądanych wyjaśnień.

Rybactwo.

Odnośnie do spraw dotyczących gospodarstwa rybnego powziął Wysoki Sejm w dniu 20-go października 1908 r. następujące uchwały:

„1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

a) aby przedłożył Sejmowi na najbliższej sesyi, projekt zmiany ustawy o rybołostwie z dnia 31-go października 1887 r. (Dz. ust. kr. Nr. 37 z r. 1890), przyczem należałoby mieć na uwadze tak pobniesienie w kraju gospodarstwa rybnego, jak niemniej społeczno-ekonomiczne interesa ludności gmin nadbrzeżnych,

b) aby w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem zorganizował w najbliższej przyszłości krajowy nadzor nad wykonywaniem ustawy rybackiej.

2. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby ściśle przestrzegał ściągania i rozdziału między strony uprawnione czynszów należących za dzierżawę rewirów rybackich, tudzież poboru taks rewirowych".

Ze sprawami rybactwa łączy się także rzeczowo uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 24 go października 1908 r., wzywająca c. k. Rząd aby ściśle przestrzegał przepisy i stosował kary, odnoszące się do odpływu odpadków z rafineryi ropy ze zbiorników i basenów.

Wykonując pierwsze z powyżej przytoczonych poleceń, przedkłada Wydział krajowy osobnem sprawozdaniem projekt noweli do ustawy o rybołostwie z dnia 31 października 1887 (Dz. u. k. Nr. 37 ex 1890).

Opracowany przez Wydział krajowy projekt noweli, uwzględnia również potrzebę utworzenia przy Wydziale krajowym osobnego organu dla czuwania nad interesami gospodarstwa rybnego i sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem postanowień ustawy o rybołostwie, przyczem zapewnia organowi temu te uprawnienia i prerogatywy, bez których skuteczne wykonywanie nadzoru byłoby niemożliwem.

Brak takich uprawnień w dziś obowiązującej ustawie o rybołostwie był też powodem, że Wydział krajowy załatwienie zaleconej mu przez Wysoki Sejm sprawy organizacyi nadzoru nad przestrzeganiem ustawy o rybołostwie, odłożyć musiał aż do czasu uchwalenia i sankcyonowania powyżej wspomnianego projektu ustawy, ustanowienie bowiem już obecnie osobnych dla rybactwa organów nadzorczych, bez możności nadania organom tym pewnych praw, n. p. prawa wstępywania na cudze grunta, nie odpowiadziałoby celowi.

Natomiast w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem doprowadzono do tego, że obecnie publiczne organa policyi rzecznej tak rządowe jak i krajowe a więc przedewszystkiem zaprzysięgli strażnicy rzeczni i dozorcy wiklin, pełnią oprócz głównych swych obowiązków, również obowiązki publicznej straży rybackiej, co w każdym razie za pewien postęp uważać należy.

Dla pouczenia tych organów o ich obowiązkach jako straży rybackiej wydał Wydział krajowy treściwie i popularnie zestawioną instrukcyę, którą doręczono tak strażnikom rządowym jak i krajowym.

Na uchwaloną przez Wysoki Sejm a c. k. Namiestnictwu do wiadomości udzieloną rezolucyę wzywającą c. k. Rząd do przestrzegauia, ściągania i rozdziału czynszów dzierżawnych za rewiry rybackie oraz ściągania taks rewirowych, nie otrzymał dotąd Wydział krajowy odpowiedzi, należy jednak zaznaczyć, że c. k. Namiestnictwo w okólnikach swoich zaleciło kilkakrotnie c. k. Starostwom ścisłe przestrzeganie kontraktów dzierżawy i przeprowadzenie rozdziału czynszów między właścicieli prawa rybołostwa (gminy i obszary dworskie). Nie mając ewidencyi opłacanych czynszów może Wydział krajowy ze swej strony zaznaczyć tylko, że zaległości w opłacie taks rewirowych rybackich w ostatnim roku na ogół zmniejszyły się.

Następnie zaznaczyć musi Wydział krajowy, że na pytanie, z jakiem zwrócił się do 72 interesowanych c. k. Starostw, czy uzyskany z dzierżawy rewirów rybackich czynsz został już rozdzielony, otrzymał Wydział krajowy odpowiedź z 52 powiatów z których wynika, że w 25-ciu po-

wiatach czynsze rozdzielono, w 8-miu powiatach rozdzielono je tylko częściowo, zaś w 19-tu powiatach rozdziału czynszu nie przeprowadzono zupełnie. Jeżeli teraz uwzględni się to, że z 20 powiatów odpowiedzi Wydział krajowy dotąd nie otrzymał, to przypuścić można, że zaledwie w połowie powiatów czynsze rozdzielone zostały.

Sprawa dzierżawy rewirów rybackich przedstawia się obecnie tak, że z 464 rewirów dzierżawnych wydzierżawiono dotąd 432 rewirów za czynszem 53.401 koron, zaś na 29 rewirów własnych, oznaczono wysokość taks tylko w 17-tu rewirach.

Wszystkich rewirów rybackich jest obecnie 493 zaś kwota uzyskiwana z opłaty taks rewirowych z 449 rewirów wynosi 8.317 K. rocznie.

Akcya podjęta przez c. k. Rząd w sprawie ochrouy wód przed zanieczyszczeniem odpływami fabrycznymi wykazuje w roku ubiegłym zwrot bardzo korzystny.

Przedewszystkiem podnieść należy, że c. k. Namiestnictwo reskryptem z dnia 27 maja 1909 L. 14.130/pr ex 1908 wydało szczegółowo opracowaną instrukcyę dla destylarń naftowych określającą także warunki, pod któremi dopuszczalnem jest odprowadzanie odpływów fabrycznych do wód publicznych i instrukcyę tę rozesłało c. k. Starostwom z poleceniem ścisłego jej przestrzegania. Następnie zarządziło c. k Namiestnictwo z własnej inicyatywy ścisłą kontrolę istniejących w kraju rafineryi nafty, dla wydania zarządzeń mających na celu zapobieżenie wpuszczaniu do wód nieoczyszczonych odpływów fabrycznych. Dochodzenia te w których bierze udział również i delegat Wydziału krajowego rozpoczęto 23 czerwca 1909 i w chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania są one jeszcze w toku.

Popierając rozwój gospodarstwa rybnego w kraju, trzymał się Wydział krajowy dotychczasowego a przez Wysoki Sejm aprobowanego sposobu postępywania.

Sprawozdanie z czynności krajowego biura melioracyjnego zawiera daty wykazujące pomoc tego biura przy zakładaniu i urządzaniu stawów, tu więc dodać tylko należy, że odnośny referent fachowy udzielał także porady w sprawie zagospodarowania istniejących stawów w 10-ciu miejscowościach, a nadto brał udział w 25-ciu dochodzeniach komisyjnych przeprowadzanych przez c. k, Starostwa bądź to w sprawie zanieczyszczenia wód rybnych bądź w innych różnych sprawach dotyczących rybactwa.

Za inicyatywą Wydziału krajowego doprowadzono w roku ubiegłym do porozumienia w sprawie wykonywania rybołostwa na granicznej przestrzeni rzek Dunajca, Popradu i Białki, a odnośny układ z rządem węgierskim zawarty powinien oddziałać bardzo dodatnio na stosunki rybactwa w tych rzekach.

Zarybianie wód rewirowych przeprowadzane przez Wydział krajowy we wschodniej części kraju za pośrednictwem zakładu chowu ryb w Oparach, w zachodniej zaś części za pośrednictwem krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie i powiatowego Towarzystwa rybackiego w Gorlicach przeprowadzono również i w ubiegłym roku w dość znaczym zakresie.

Odczuwać się jeszcze daje potrzeba przeprowadzania systematycznej kontroli nad gospodarką prowadzoną przez dzierżawców rewirów rybackich i sposobami exploatacyi tych rewirów.

Czynności krajowego Biura statystycznego.

W okresie objętym sprawozdaniem krajowe Biuro statystyczne wykończyło i wydało:

1) Część drugą tomu VIII. „Podręcznika statystyki Galicyi".

2) „Skład wyznaniowy i zawodowy reprezentacyi gmin podlegających ustawom 1889 i 1896 r.". (Wiadomości statystyczne tom XXI. zeszyt 2).

Nadto biuro opracowało:

1) Dodatek do skorowidza „dóbr tabularnych“ zawierający zmiany zaszłe w stanie tych dóbr od 1. stycznia 1904 r. do 1. stycznia 1909 r. Praca jest w druku i wyjdzie w lecie 1909 r.

2) „Wyniki wyborów sejmowych 1908 r“. Cały materyał jest już wyjęty z aktów wyborczych i tabelarycznie zestawiony. Wykończenie ostateczne pracy nastąpi w najbliższej przyszłości.

3) „Stosunki rozsiedlenia ludności Galicyi według wyznania i narodowości“. (Text analityczny do dwóch map wydanych w r. 1908). Praca ta w całości niemal jest już wydrukowana. Wydanie jej ulega spóźnieniu z przyczyn od Biura niezależnych, nastąpi jednak według wszelkiego prawdopodobieństwa w lecie b. r. Od końca jesieni 1908 r. przeważną część szczupłych sił Biura zaabsorbowała praca nad statystyką finansów (dochodów i rozchodów) gmin wiejskich. Praca ta, dokonywana równocześnie za wzajemnem porozumieniem i w innych krajach koronnych, ma służyć za podstawę dla dalszych prac nad reformą organizacyi gmin wiejskich i administracyi miejscowej.

Pierwotny zamiar, aby objąć badaniem wszystkie gminy wiejskie w kraju, będzie prawdopodobnie zaniechany z powodu, że zajęłoby to zbyt wiele czasu, względnie pociągnęłoby za sobą zbyt wielkie koszta (podstawą badania są dzienniki kasowe).

W przewidywaniu, że przedmiot będzie ograniczony, Biuro już teraz z całego kraju wybiera typowe powiaty i w ich obrębie przeprowadza studya w wskazanym kierunku.

Materyał z powiatów: bocheńskiego, tarnobrzeskiego, lwowskiego, bohorodczańskiego, brodzkiego, skałackiego, bobreckiego, nowosandeckiego, brzozowskiego i brzeskiego jest już w części lub w całości tabelarycznie opracowany.

Wyniki badania odnośnie do powiatu lwowskiego będą w najkrótszym czasie ogłoszone w „wiadomościach statystycznych“, celem wcześniejszego zapoznania kół fachowych z metodą całej pracy a w następstwie zużytkowania w dalszej robocie ewentualnych uwag użytecznych i wskazówek.

Po zatem Biuro częściej, niż w okresie poprzednim, udzielało stronom informacyi statystycznych i starało się, w miarę możności, zadośćuczynić żądaniom centralnej komisyi statystycznej.

LW. 86.294/1909.

Sprawozdanie

z czynności

Departamentu IV. Wydziału krajowego

w zakresie dróg

za czas od 1. kwietnia 1908 do 30. czerwca 1909

(z 7 alegatami).

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Sprawozdanie

z czynności

DEPARTAMENTU IV. WYDZIAŁU KRAJOWEGO

w zakresie dróg

za czas od 1. kwietnia 1908 do 30. czerwca 1909.

Departament IV.

Szef Departamentu: Dr. Stanisław Dąmbski, członek Wydziału Kraj.

Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej Sankcyi.

a) Ustawy i uchwały sankcyonowane.

Ustawy o udzieleniu prawa do poboru myta kopytkowego.

Najwyższemi postanowieniami z 2. marca 1909 i 12. maja 1909 udzielono Najwyższej Sankcyi uchwalonym przez Wys. Sejm projektom ustaw o poborze myta kopytkowego w gminach miejskich Kołomyi i Buczaczu.

b) Uchwały i ustawy jeszcze niesankcyonowane.

Koncesye mytnicze

Dotychczas nie otrzymały Najwyższego zezwolenia następujące uchwały Wys. Sejmu o udzieleniu koncesyi na pobór opłat mytniczych:

1) z dnia 30. września 1907 — Jakóbowi Pfefferowi i sp. od przewozu przez San pod Ulanowem;

2) z dnia 17. września 1908 — Obszarowi dworskiemu w Wołcniowie od przewozu przez rzekę Stryj w Wołcniowie;

3) z dnia 23. września 1908 — Radzie powiatowej w Mościskach na drodze gminnej I kl. Pakość — Hussaków — Radochońce z odnogą do Tamanowic;

4) z dnia 14. października 1908 Radzie powiatowej w Tarnobrzegu na drodze pow. Tarnobrzeg — Grębów;

5) z dnia 29. października 1908:

a) Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Burzynie od mostu na rzece Białej w Burzynie.

b) Obszarowi dworskiemu w Gumniskach od przewozów przez Dunajec między Ostrowem a Świerczkowem i między Niedomicami a Głowem.

Ustawa o dojazdach kolejowych.

Dotychczas nie uzyskał sankcyi uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 9. października 1907 projekt ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy o publicznych dojazdach kolejowych.

Odezwą z dnia 19. kwietnia 1909 l. 6991/pr. c. k. Prezydyum Namiestnictwa oznajmiło, że Ministerstwo robót publicznych zażądało opinii od Ministerstwa kolei żelaznych, której wkrótce oczekuje.

B.

Uchwały sejmowe nie podlegające Najwyższej Sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone.

Uchwały w sprawie ukrajowienia dróg powiatowych lub gminnych I. klasy tudzież w sprawie budowy nowych dróg krajowych.

W wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1908 w sprawie ukrajowiania dróg powiatowych lub gminnych I. klasy tudzież w sprawie budowy nowych dróg krajowych Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie w tych przedmiotach.

Uchwała w sprawie budowy dróg konkurencyjnych.

Nawiązując do dwóch poprzednich sprawozdań z czynności w zakresie dróg, któremi przedstawiono Wysokiemu Sejmowi czynności Wydziału krajowego w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z 12. października 1908 w sprawie budowy dróg konkurencyjnych Wydział krajowy oznajmia, że w dalszym ciągu zdaje sprawę w tym przedmiocie w przedłożeniu swem w sprawie ukrajawiania dróg zbudowanych przez powiaty i budowy nowych dróg krajowych.

Uchwały w sprawie klęsk elementarnych na drogach powiatowych i gminnych.

Na posiedzeniu z dnia 27. października 1908 Wysoki Sejm powziął między innemi następujące uchwały:

1) Sejm przeznacza na przywrócenie komunikacyi powiatowych i gminnych — uszkodzonych przez powodzie i ulewne deszcze w roku 1908 zasiłek z funduszu krajowego w kwocie 500.000 K w oczekiwaniu, że państwo udzieli na ten cel zasiłku w kwocie 750.000 Kor. Zasiłki krajowe i państwowe mają być rozdzielone równomiernie między powiaty dotknięte klęską na podstawie operatów sprawdzonych na miejscu przez techniczne organa krajowe — roboty zaś rekonstrukcyjne winny być wykonane pod nadzorem Wydziału krajowego.

2) Sejm wzywa c. k. Rząd, aby przeznaczył ze Skarbu Państwa na przywrócenie komunikacyi powiatowych i gminnych kwotę 750.000 K. Nadto uchwałami z dnia 17. i 27. października 1908 przekazał W. Sejm Wydziałowi krajowemu petycye Reprezentacyi powiatowych i gmin oraz wnioski poselskie w sprawie zasiłków na naprawę dróg przez klęskę elementarną zniszczonych — do zbadania i załatwienia przy rozdziale zasiłków z kredytów — w myśl powyższych uchwał pod 1 i 2. rozporządzalnych.

Gdy według powyższych uchwał Wysokiego Sejmu zasiłki krajowe i państwowe miały być rozdzielone równomiernie między dotknięte klęską powiaty na podstawie operatów — sprawdzonych na miejscu przez techniczne organa krajowe — Wydział krajowy chcąc przedewszystkiem uzyskać podstawę do rozdziału tych zasiłków w sposób równomierny, t. j. odpowiednio do rozmiaru klęsk w poszczególnych powiatach — zawiadomił wszystkie Wydziały powiatowe, o których z relacyi Wydziałów powiatowych, względnie petycyi sejmowych tych Wydziałów i gmin oraz wniosków poselskich wiadomem było, że zostały nawiedzone klęskami elementarnemi o treści powyższych uchwał Wysokiego Sejmu z wezwaniem, aby w terminie do 15. marca przedłożyły Wydziałowi krajowemu:

1) szczegółowy wykaz szkód elementarnych na drogach powiatowych i gminnych, które spowodowały przerwę komunikacyi wsku-

tek zerwania mostów lub korpusu drogowego, a to ze względu na brzmienie uchwały Wysokiego Sejmu, przeznaczającej powyższe fundusze wyłącznie na „przywrócenie“ komunikacyi zestawiony w kolejnem następstwie w miarę ważności komunikacyjnej i ekonomicznej uszkodzonych dróg tudzież

2) szkice i kosztorysy tych robót około odbudowy zerwanych mostów i nasypów drogowych, które miałyby być wykonane przy pomocy z funduszów wyżej wspomnianych.

W zakreślonym terminie nadesłały Wydziały powiatowe żądane operaty, poczem Wydział krajowy delegował bezzwłocznie inżynierów celem

1) zbadania na miejscu na podstawie operatów Wydziałów powiatowych szkód elementarnych na drogach powiatowych i gminnych, przedewszystkiem tych, które spowodowały przerwę w komunikacyi wskutek zerwania mostów lub korpusu drogowego;

2) zszeregowania tych robót w miarę ich stopniowej ważności komunikacyjnej i ekonomicznej;

3) oznaczenia tych robót około odbudowy zerwanych mostów lub zerwanego korpusu drogowego, które miałyby być wykonane przy ewentualnej pomocy z funduszów wyżej wspomnianych, o ileby zaś operaty sporządzone przez Wydział powiatowy wykazywały pewne braki sprostowania tych operatów względnie ich wypracowania.

Wydział krajowy, celem poparcia u c. k. Rządu sprawy przyznania wydatnego zasiłku z funduszów państwowych w kwocie przez Wysoki Sejm przewidywanej, odniósł się odezwą z dnia 4. marca 1909 LW. 25198 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa, zawiadamiając je o wdrożenie akcyi mającej na celu ustalenie rozmiaru szkód elementarnych oraz komnikując mu odnośnie do 27 najsrożej klęską dotkniętych powiatów bliższe szczegóły, któremi Wydział krajowy w danej chwili dysponował.

Następnie zaś odezwą z dnia 19. marca 1909 LW. 31795 Wydział krajowy zawiadomił c. k. Prezydyum Namiestnictwa o delegowaniu inżynierów celem sprawdzenia na gruncie przedłożonych przez Wydziały powiatowe operatów a zarazem ponowił prośbę o jak najrychlejsze zawiadomienie Wydziału krajowego o wysokości kwoty, jaką c. k. Rząd skłonny jest przyznać z funduszów państwowych.

Reskryptem z dnia 27. marca 1909 c. k. Ministerstwo robót publicznych oddało do rozporządzenia c. k. Namiestnictwu kwotę 750.000 K z funduszów państwowych na rekonstrukcyę uszkodzonych dróg i celem dostarczenia zarobku ludności w okolicach klęskami dotkniętych. Zawiadamiając Wydział krajowy o powyższej decyzyi c. k. Rządu c. k. Prezydyum Namiestnictwa nadmieniło, iż z kwoty przez c. k. Rząd przyznanej zamierza przyznawać zasiłki powiatom w miarę potrzeby i w porozumieniu z Wydziałem krajowym na roboty około poszczególnych dróg, przyczem przyznane zasiłki oddawać będzie do dyspozycyi Wydziału krajowego pozostawiając mu asygnowanie ich odnośnym Wydziałom powiatowym w miarę postępu robót. Zarazem zastrzegło c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że kolaudacya dokonanych robót będzie przeprowadzoną w przyszłości przy udziale rządowych organów technicznych.

Po dniu 10. kwietnia, t. j. po upływie terminu zakreślonego inżynierom krajowym, delegowanym dla zbadania na gruncie rozmiaru szkód oraz operatów przez Wydziały powiatowe sporządzonych — Wydział krajowy przystąpił do rozdziału zasiłków z funduszów krajowych w kwocie 500.000 K przez Wysoki Sejm uchwalonych, równocześnie zaś na podstawie ustnego porozumienia się Szefa Dep. IV. z JE. Panem Namiestnikiem a częścią na podstawie propozycyi pisemnych następowało stopniowe rozdawnictwo zasiłków z funduszów państwowych w ten sposób, że JE. Pan Namiestnik przekazywał kolejno

do kasy krajowej większe kwoty z powyższych funduszów zawiadamiając zarazem Wydział krajowy o wysokości kwot — przyznanych poszczególnym powiatom, oraz oznaczając szczegółowo te drogi — na które odnośny zasiłek został przyznany, poczem Wydział krajowy w granicach oznaczonego przez JE. Pana Namiestnika zasiłku asygnował stopniowo odnośnym Wydziałom powiatowym odpowiednie kwoty. W asygnacyach tych Wydział krajowy nadmieniał, że zgodnie z zastrzeżeniem c. k. Prezydyum Namiestnictwa przyznana subwencya będzie wypłacana w ratach częściowych w miarę postępu robót, wobec czego dla uzyskania wypłaty dalszej raty należy po wyczerpaniu obecnie wyasygnowanej raty przedłożyć wierzytelny odpis dziennika kasowego z poczynionych wydatków.

Zarazem wzywano odnośne Wydziały powiatowe, by niezwłocznie po wykonaniu robót przedkładały Wydziałowi krajowemu oddzielno udokumentowane rachunki z użycia subwencyi państwowej, poczem rachunki te przedłożone zostaną przez c. k. Prezydyum Namiestnictwa c. k. Ministeryum robót publicznych.

Gdy zaś w myśl postanowienia c. k. Prezydyum Namiestnictwa zastrzeżono wobec powiatów, że subwencya przeznaczona przez nie na pewną drogę może być tylko na tę drogę użyta, przeto oznajmiono Wydziałom powiatowym, że gdyby zaszła konieczność jakiejkolwiek w tym względzie zmiany czyto wskutek tego, że wykończono już roboty, na które subwencye przeznaczono, czyto że koszt robót na danej drodze okaże się niższy aniżeli kwota subwencyi, czy też wskutek tego, że zdaniem odnośnego Wydziału powiat. jest wskazane i najlepsze wykonanie robót na innej drodze aniżeli oznaczono w rozporządzeniu c. k. Prezydyum Namiestnictwa winny Wydziały powiatowe przedstawić rzecz w każdym poszczególnym przypadku Wydziałowi krajowemu, który o tem w porozumieniu z c. k. Prezydyum Namiestnictwa zadecyduje. Wreszcie ponieważ ck. Prezydyum Namiestnictwa zastrzegło, że kolaudacye robót wykonanych ze subwencyi państwowej przeprowadzą organa autonomiczne z udziałem organów rządowych, polecono Wydziałom powiatowym, by w terminie, jaki wyznaczony zostanie do tej czynności, zawiadomiły c. k. Prezydyum Namiestnictwa, odnośne c. k. Starostwo i Wydział krajowy.

W ten sposób dokonano kolejno z kwoty 750.000 K rozdziału kwot 578.300 K — 100.000 K i 63.000 K, zaś kwotę 6.200 K asygnowało bezpośrednio c. k. Prezydyum Namiestnictwa, t. j. wydano łącznie kwotę — 747.500 K, pozostała zatem jeszcze do dyspozycyi kwota 2.500 K, co do której użycia Wydział krajowy przedstawił już wniosek c. k. Prezydyum Namiestnictwa.

Równocześnie Wydział krajowy przyznał powiatom zasiłki z funduszów krajowych, przyczem zaliczoną subwencyę przeznaczano bądźto na pokrycie wydatków, poniesionych już z funduszów powiatowych na naprawę uszkodzeń elementarnych — a wykazanych przez odnośne Wydziały powiatowe udokumentowanymi rachunkami — bądźto na rekonstrukcyę pewnych, ściśle oznaczonych dróg, przyczem Wydział krajowy zastrzegł sobie prawo nadzoru nad temi robotami przez swe organa techniczno-drogowe oraz przeprowadzenie w swoim czasie kolaudacyi. Prócz tego Wydział krajowy część zasiłków przeznaczył na odbudowanie ważnych objektów drogowych, w szczególności mostów stałych. W tym wypadku Wydział krajowy ograniczał się jedynie do zawiadomienia powiatu o przyznaniu zasiłku, przyczem nadmieniał, że subwencya będzie wyasygnowaną po przedłożeniu uchwały Rady powiat. postanawiającej budowę powyższego mostu, na który subwencya została przyznaną i zabezpieczającej pokrycie reszty kosztów budowy niepokrytych subwencyą krajową, tudzież po przedłożeniu przez powiat i zatwierdzeniu przez Wydział krajowy projektu na budowę objektu.

Ogółem przyznano ze sumy 500.000 K tytułem zasiłków kwotę 490.300 K. Pozostała zaś reszta w kwocie 9.700 K służy na pokrycie kosztów komisyi wydelegowanych do badań tak rozmiarów i rodzaju klęsk jako też projektów na roboty drogowe — spowodowane klęskami elementarnemi względnie do kolaudacyi tych robót.

Wysokość zasiłków przyznanych poszczególnym powiatom z funduszów tak krajowych jak i państwowych uwidocznioną jest w tabeli załączonej ⁄. jako alegat 1.

Alegat 1.

Uchwała w sprawie podwyższenia subwencyi krajowej na budowę drogi Grybów-Krynica.

Uchwałą z dnia 19. października 1908 podwyższył Wysoki Sejm subwencyę krajową na budowę drogi Grybów-Krynica (Florynka-Krzyżówka) z 50% do wysokości 66⅔% rzeczywistych kosztów budowy, począwszy od dnia 1. stycznia 1909 roku, a to pod warunkiem, że dalsza budowa tej drogi będzie prowadzoną pod kierunkiem inżyniera Wydziału krajowego.

O tej uchwale zawiadomiono Wydział powiatowy w Grybowie rozporządzeniem z dnia 28. grudnia 1908 l. 111799, wzywając Wydział powiatowy do przedłożenia uchwały Grybowskiej Rady powiatowej, ustanawiającej program pokrycia kosztów tej budowy, przypadających na fundusz powiatowy lub przynajmniej określającej wysokość udziału powiatu na r. 1909, z tem, że po przedłożeniu tej uchwały nastąpi delegowanie inżyniera krajowego do budowy tej drogi. Wydział powiatowy w relacyi z 15. kwietnia 1909 l. 413 oświadczył, że w r. 1909 nie może wpłacić żadnego udziału do funduszu budowy.

Na terytoryum gminy Florynka zbudowano część tej drogi 3000 m przy udziale 50% subwencyi krajowej.

Długość drogi, pozostała do budowy, wynosi 8900 m, a jej koszt obliczono na 344.000 K.

Na podstawie szczegółowego projektu przyznał c. k. Rząd zasiłek w kwocie 60.000 K.

Obecnie odniesiono się do c. k. Namiestnictwa o podwyższenie przyznanego zasiłku państwowego, a to ze względu na stosunkowo znaczny koszt budowy.

Uchwała w sprawie podwyższenia subwencyi krajowej na budowę drogi Tułuków-Stecowa.

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1908 powziął następującą uchwałę:

Sejm podwyższa przyznaną Reprezentacyi powiatowej w Śniatynie subwencyę krajową na dalszą budowę drogi Tułuków-Stecowa z 50% na 75% rzeczywistych kosztów budowy, począwszy od roku 1909.

Rozporządzeniem z dnia 29. stycznia 1909 l. 111616 zawiadomił Wydział krajowy o powyższej uchwale sejmowej Wydział powiatowy w Śniatynie.

Uchwała w sprawie podwyższenia subwencyi krajowej na budowę dróg gminnych I. kl. Sichów-Siedliska i Borszczowice-Gaje.

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1908 powziął następującą uchwałę:

Wydziałowi Rady powiatowej lwowskiej na budowę dróg gminnych I. klasy Sichów-Siedliska i Borszczowice-Gaje podwyższa się subwencyę krajową z 50% na 60% rzeczywistych kosztów budowy, począwszy od 1. stycznia 1909.

Rozporządzeniem z dnia 25. listopada 1908 l. 111800 zawiadomił Wydział krajowy o powyższej uchwale Wydział powiatowy we Lwowie.

Uchwała w sprawie

Uchwałą z dnia 2. listopada 1908 podwyższył Wysoki Sejm subwencyę krajową na budowę drogi Zbaraż-Podwołoczyska na tery-

podwyższenia subwencyi krajowej na budowę drogi Zbaraż-Podwołoczyska na terytoryum powiatu skałackiego.

toryum powiatu Skałackiego z 50% na 75% rzeczywistych kosztów budowy, począwszy od roku 1909.

O tej uchwale Wysokiego Sejmu powiadomiono rozporządzeniem z dnia 13. stycznia 1909 l. 117759/08 Wydział powiatowy Skałacki.

Relacyami z dnia 19. lutego 1909 l. 179 i z dnia 1. czerwca 1909 l. 1058 doniósł Wydział powiatowy, że zamierza przystąpić w roku 1909 do budowy tej drogi i prowadzić ją we własnym zarządzie.

Uchwała w sprawie podwyższenia subwencyi krajowej na wykończenie budowy drogi Biertowice-Zembrzyce.

Uchwałą z dnia 2. listopada 1908 podwyższył Wysoki Sejm subwencyę krajową na wykończenie budowy drogi Zembrzyce-Biertowice z 50% na 75% kosztów budowy, począwszy od r. 1909.

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomiono Wydziały powiatowe w Myślenicach i Wadowicach, tudzież Skarb Izdebnicki, rozporządzeniem z dnia 12. grudnia 1908 l. 113229 z wezwaniem do zabezpieczenia reszty kosztów wykończenia tej budowy. Zarazem zwrócono uwagę czynników interesowanych, że po zabezpieczeniu reszty tych kosztów, Wydział krajowy wydeleguje swego inżyniera do prowadzenia technicznego kierownictwa tej budowy.

Uchwała w sprawie podwyższenia subwencyi krajowej na budowę drogi gminnej I. kl. Olesko-Podhorce.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 2. listopada 1908 podwyższył Wydziałowi powiatowemu w Złoczowie subwencyę krajową na budowę drogi gminnej I. klasy Olesko-Podhorce z 50% na 60% rzeczywistych kosztów budowy, a to począwszy od roku 1909.

Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 2. listopada 1908 r. l. 117757 zawiadomił Wydział powiatowy o tej uchwale z wezwaniem, aby wdrożył ze stronami interesowanymi rokowania celem uzyskania od nich prawnie obowiązujących deklaracyi co do datków dobrowolnych na rzecz budowy i przyszłego utrzymania tej drogi i przedłożył Wydziałowi krajowemu rzeczone deklaracye, tudzież, aby wyjednał uchwałę Rady powiatowej złoczowskiej, postanawiającą budowę tej drogi, ustanowiającą jej program oraz zabezpieczającą pokrycie reszty kosztów budowy subwencyą krajową niepokrytych.

Uchwała w sprawie podwyższenia Wydziałowi powiatowemu w Podhajcach subwencyi krajowej na budowę drogi gminnej I. klasy Podhajce-Wiśniowczyk.

Uchwałą z dnia 2. listopada 1908 przyznał Wysoki Sejm Wydziałowi powiatowemu w Podhajcach subwencyę na budowę drogi gminnej I. klasy Podhajce-Wiśniowczyk w wysokości 60% rzeczywistych kosztów budowy, począwszy od roku 1909 z zastrzeżeniem połączenia tej drogi z drogą krajową Buczacz-Strusów.

Zawiadamiając Wydział powiatowy w Podhajcach o powyższej uchwale rozporządzeniem z dnia 8. lutego 1909 l. 117077/08 Wydział krajowy wydał równocześnie temuż Wydziałowi powiatowemu polecenia, mające na celu doprowadzenie do skutku projektowanej budowy.

Uchwała w sprawie petycyi Wydziału powiatowego w Brzozowie o subwencyę na budowę drogi Brzozów-Haczów.

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 2. listopada 1908 powziął następującą uchwałę:

Petycyę Wydziału powiatowego w Brzozowie co do budowy drogi Brzozów-Haczów odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia a Sejm w razie przychylnego wyniku badań przyznaje subwencyę nie wyższą jednak niż 60% rzeczywistych kosztów budowy.

Zawiadamiając Wydział powiatowy w Brzozowie o powyższej uchwale rozporządzeniem z dnia 24. maja 1909 l. 117079/09 przyznał Wydział krajowy temuż Wydziałowi powiatowemu na budowę po-

mienionej drogi subwencyę krajową w wysokości 60% rzeczywistych kosztów budowy pod zwykłymi warunkami subwencyjnymi, zastrzeżonymi w okólnikach Wydziału krajowego z dnia 22. grudnia 1882 l. 51432 i z 20. lipca 1890 l. 3326 a w szczególności pod warunkiem przedłożenia przez Wydział powiatowy Wydziałowi krajowemu uchwały Rady powiatowej brzozowskiej zabezpieczającej pokrycie reszty kosztów budowy, ustanawiającej program budowy tej drogi oraz uznającej tę drogę za drogę gminną I. klasy.

Równocześnie przesłał Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu, opracowany przez inżyniera krajowego projekt budowy tej drogi na długości 12.076 km., z uwagą, iż projekt ten może służyć za podstawę do budowy.

Uchwała w sprawie podwyższenia subwencyi krajowej na budowę dróg Chłopówka-Uwisła-Niżborg nowy-Krogulec i Hadyńkowce-Oryszkowce.

Uchwałą z dnia 2. listopada 1908 podwyższył Wysoki Sejm subwencyę krajową na budowę drogi gminnej I. klasy Chłopówka-Uwisła-Niżborg nowy-Krogulec z 40% na 60% rzeczywistych kosztów budowy, zaś na budowę drogi gminnej I. klasy Hadyńkowce-Oryszkowce z 50% na 60%, a to począwszy od roku 1909.

O powyższej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomiono Wydział powiatowy w Husiatynie, rozporządzeniem z dn. 2. grudnia 1908 l. 103959, oznaczając zarazem wysokość rocznego udziału subwencyi krajowej w budowie dróg subwencyonowanych w powiecie husiatyńskim na kwotę 30.000 koron. W tych granicach polecono też ustalić program budowy dróg w powiecie husiatyńskim, przyczem wskazano jako najpilniejsze budowle: 1) ukończenie budowy drogi Husiatyn-Postołówka, 2) wybudowanie drogi Chorostków-Postołówka, 3) wybudowanie drogi Hadyńkowce-Oryszkowce.

Uchwała w sprawie petycyi gmin Medynia głogowska, łańcucka i Pogwizdów o budowę drogi od gminy Czarnej do Nienadówki.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 17. października 1908:

Petycyę gmin Medynia głogowska, Medynia łańcucka i Pogwizdów o budowę drogi od gminy Czarnej do Nienadówki, powiatu łańcuckiego, odstąpił Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia w porozumieniu z Wydziałem powiatowym w Łańcucie.

Zawiadamiając Wydział powiatowy w Łańcucie o powyższej uchwale, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 29. stycznia 1909 l. 111614/08 polecił pomienionemu Wydziałowi powiatowemu, aby sprawę budowy tej drogi wziął pod rozwagę i zdał o tem relacyę Wydziałowi krajowemu.

W odpowiedzi wyżej wspomniany Wydział powiatowy zawiadomił Wydział krajowy, iż z powodu braku funduszów i zbyt wielkiego obciążenia powiatu, budowy tej drogi w roku 1909 nie może brać pod rozwagę.

Uczyni jednak zadość żądaniu Wydziału krajowego w najbliższej przyszłości, t. j. przy uchwalaniu budżetu na rok 1910 lub 1911.

Uchwała w sprawie petycyi gminy Wola Dalsza w powiecie łańcuckim położonej o subwencyę na dokończenie budowy drogi gminnej przez tę wieś prowadzącej.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 17. października 1908 przekazał Wydziałowi krajowemu petycyę gminy Wola Dalsza w powiecie łańcuckim położonej o subwencyę na ukończenie budowy drogi gminnej.

Ze względu na to, iż chodziło tu tylko o wyszutrowanie 700 mb drogi jeszcze w roku 1906 wybudowanej bez subwencyi krajowej na długości 2400 mb wyłącznie funduszami powiatu łańcuckiego a nadto ze względu, że droga ta jest drogą trzeciorzędnego znaczenia, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 30. stycznia 1909 l. 111619/08 polecił Wydziałowi powiatowemu w Łańcucie, przesyłając mu petycyę wspomnianej gminy, aby sprawę załatwił we własnym zakresie działania.

Uchwała w sprawie petycyi właścicieli will w Jaremczu, Mikuliczynie, Worochcie i Woronience o rekonstrukcyę drogi gminnej II. kl. z Tartarowa do Worochty.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 17. października 1908 przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia petycyę właścicieli will w Jaremczu, Mikuliczynie, Worochcie i Woronience o rekonstrukcyę drogi gminnej z Tartarowa do Worochty.

W wykonaniu powyższej uchwały Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 23. czerwca 1909 l. 2240 przesłał wspomnianą petycyę Wydziałowi powiatowemu w Nadwórnej do sprawozdania.

Uchwała w sprawie drogi Ławrów-Nanczółka wielka-Nanczółka mała-Tycha-Nanowa.

Uchwałą z dnia 19. października 1908 przekazał Wysoki Sejm petycyę Wydziału powiatowego w Starym Samborze, w sprawie subwencyi krajowej na budowę drogi Ławrów-Nanczółka wielka i mała-Tycha-granica powiatu dobromilskiego, Wydziałowi krajowemu do zbadania, względnie przychylnego załatwienia, a w takim razie udzielenia pomocy technicznej do opracowania projektu budowy tej drogi.

W wykonaniu tej uchwały, Wydział krajowy oświadczył rozporządzeniem z dn. 26. marca 1909 l. 111618/08 powiatowi staro-samborskiemu, gotowość przyznania na budowę tej drogi subwencyi krajowej i opracowania projektu tej budowy, pod warunkiem, że powiat przedłoży uchwałę swej Rady powiatowej, postanawiającą budowę tej drogi w granicach kosztów koniecznych do budowy tej drogi, a nie w granicach kwoty 41.200 koron, do której powiat ograniczyć chciał koszta tej budowy.

Zarazem zwrócił Wydział krajowy uwagę Wydziału powiatowego, na potrzebę porozumienia z powiatem dobromilskim, w sprawie budowy dalszego ciągu tej drogi na terytoryum powiatu dobromilskiego aż do Krościenka, z tem, że w tym ostatnim wypadku subwencya krajowa byłaby przyznaną w wyższym wymiarze, niż w razie budowy drogi tylko na terytoryum powiatu staro-samborskiego.

Dotąd nie nadeszła odpowiedź od powiatu staro-samborskiego w tej sprawie.

Uchwała w sprawie budowy drogi z Krakowca przez Wielkie Oczy do Lubaczowa.

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 31. października 1908 powziął następującą uchwałę:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przyspieszył ukończenie rokowań między czynnikami interesowanymi w sprawie budowy drogi z Krakowca przez Wielkie Oczy do Lubaczowa, mającej stanowić część traktu Chyrów-Hussaków-Mościska-Krakowiec-Lubaczów-Dachnów, uznanej reskryptem Wydziału krajowego z dnia 25. lutego 1905 l. 12632 za drogę gminną I. klasy a zaliczonej wedle reskryptu c. k. Namiestnictwa z dnia 6. kwietnia 1901 do rzędu dróg, uznanych przez c. k. Ministerstwo wojny za ważne dla celów wojskowych, ażeby w razie potrzeby dostarczył interesowanym powiatom pomocy krajowych sił technicznych i aby po pomyślnem ukończeniu rokowań przyznał dla tej drogi możebnie wydatny zasiłek z funduszów krajowych.

W wykonaniu powyższej uchwały wezwał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 10. grudnia 1908 l. 125746 powiat cieszanowski i jaworowski do rychłego przedłożenia względnie uzupełnienia projektów budowy tej drogi na terytoryach odnośnych powiatów, tudzież zadośćuczynienia ogólnym warunkom subwencyjnym i żądaniu c. k. Ministerstwa wojny.

Na skutek tego wezwania przedłożyły obydwa powiaty wspomniane projekty budowy tej drogi, zobowiązały się przyczynić do budowy tej drogi na swych terytoryach udziałem funduszu powiatowego w wysokości 20% rzeczywistych kosztów budowy oraz zobowiązały się po wybudowaniu tej drogi utrzymywać ją własnym kosztem w stanie wymogom dla celów wojskowych odpowiadającym zgodnie z żądaniem c. k. Ministerstwa wojny.

Odezwą z dnia 30. kwietnia 1909 l. 138160/08 przesłał Wydział krajowy wszelkie akta w tej sprawie Prezydyum c. k. Namiestnictwa z prośbą o wyjednanie subwencyi państwowej na budowę tej drogi, przyczem oświadczył c. k. Namiestnictwu, iż kraj przyznaje na tę budowę w obydwu powiatach subwencyę w wysokości 40% rzeczywistych kosztów budowy.

Uchwała w sprawie budowy mostu na Sanie w Zarzeczu w powiecie Nisko.

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 5. listopada 1908 powziął następującą uchwałę:

Wzywa się c. k. Rząd, aby jak najprędzej wybudował most spalony na Sanie w Zarzeczu w powiecie niskim.

Pismem Marszałka krajowego z dnia 5. listopada 1908 Ls. 3283 zakomunikowano powyższą uchwałę Panu c. k. Namiestnikowi.

Na odezwę Wydziału krajowego z dnia 16. kwietnia 1909 l. 33280 c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 18. czerwca 1909 l. 551/26 zawiadomiło Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo robót publicznych dotychczas nie rozstrzygnęło sprawy odbudowy tego mostu.

Uchwała z wezwaniem do c. k. Rządu o przełożenie części drogi państwowej Kosów-Pistyń-Kołomyja.

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1908 powziął następującą uchwałę:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, aby w celu objazdu t. zw. miejskiej góry w Kosowie na drodze państwowej Kosów-Pistyń-Kołomyja przełożył jak najrychlej odpowiednią część tej drogi, począwszy od Kosowa".

Pismem z dnia 19. października 1908 l. s. 2442 zakomunikował Pan Marszałek krajowy powyższą uchwałę Panu c. k. Namiestnikowi.

W tej sprawie pomimo odezwy Wydziału krajowego z dnia 27. maja 1909 l. 56061 nie nadeszła odpowiedź c. k. Rządu do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania.

Uchwała w sprawie budowy drogi powiatowej Gródek-Kamienobród-Jaryna.

Przy pomocy przyznanej uchwałą Wysokiego Sejmu z 12. paźdz. 1907 75% subwencyi krajowej budowa drogi powiatowej Gródek-Kamienobród-Jaryna, prowadzona była w 1908 r. w dalszym ciągu pod kierunkiem technicznym organów krajowych i—jak się spodziewać należy — w 1909 ukończona zostanie.

Uchwała w sprawie budowy drogi powiatowej Krystynopol-Brody.

Droga powiatowa Krystynopol-Brody mierzyć będzie po wybudowaniu 79 km i przechodzić przez powiat sokalski (17 km), powiat kamionecki (28·5 km) i powiat brodzki (33·5 km).

Ogólny koszt budowy preliminowano w kwocie 2,480.000 kor., na pokrycie którego przyznał Wysoki Sejm uchwałą z r. 1903 75% subwencyę krajową.

Roboty rozpoczęto w 1905 r. budową mostu na Bugu i po koniec 1908 r. oddano do użytku 10·9 km drogi w powiecie sokalskim. Dotychczasowe koszta budowy wyniosły 520.000 kor.

Budowa oddanej do użytku I sekcyi znajdowała się w trudnych warunkach technicznych. Wskutek rozpoczęcia budowy kolei Lwów-Stojanów w 1908 r. wstrzymano na razie dalszą budowę tej drogi w powiecie sokalskim, a natomiast rozpoczęto w 1909 r. w powiecie

kamioneckim od Radziechowa w stronę Witkowa dla ułatwienia dostępu do stacyi Radziechów.

Uchwała o budowie drogi gminnej I. klasy Hruszów-Niemirów-Magierów-Dobrosin.

Droga gminna I. klasy Hruszów-Niemirów-Magierów-Dobrosin przechodzi przez trzy powiaty: jaworowski na dług. 4356 m, rawski (na długości 34119 m) i żółkiewski (na długości 955 m).

Na rzecz tej budowy przyznał c. k. Rząd ryczałtową subwencyę w kwocie 200.000 kor., a Wydział krajowy 50% subwencyę w stosunku do ogólnych kosztów budowy, ocenionych w kosztorysie na 648.400 kor.

Budowę rozpoczęto w 1905 r. i po koniec 1908 r. wykończono przestrzeń w powiecie rawskim na ciągłej długości 20 km od zakładu kąpielowego pod Niemirowem przez Magierów w stronę Dobrosina.

Uchwała w sprawie budowy drogi gminnej I. klasy Piwniczna-Szczawnica.

Na podstawie szczegółowego projektu, wypracowanego przez organa techniczno-drogowe Wydziału krajowego, przyznał c. k. Rząd na budowę drogi Piwniczna-Szczawnica zasiłek w kwocie 380.000 kor. z zastrzeżeniem pokrycia reszty kosztów budowy przez interesowane Wydziały powiatowe i Wydział krajowy oraz zabezpieczenia przyszłej konserwacyi.

Długość całej drogi wynosi 26627 km, a ogólny koszt budowy obliczono na 1,295.460 kor.

W sprawie pokrycia reszty kosztów prowadzone są obecnie pertraktacye z Wydziałami powiatowymi w N. Sączu i N. Targu na podstawie przyznanej z funduszu krajowego 40% subwencyi.

Uchwała w sprawie mostu na rzece Stryj w Kruszelnicy.

Most na Stryju w Kruszelnicy leżeć będzie na kierunku drogi Synowódzko wyżne-Schodnica. Na budowę mostu przyznana została 50% subwencya krajowa niezależnie od budowy wymienionej drogi.

Szczegółowe studya techniczne okazały, że most ten najodpowiedniej budować w formie czteroprzęsłowej kratowej konstrukcyi drewnianej na przyczółkach i filarach kamiennych.

Całkowity koszt budowy mostu długości 128 m z obustronnymi dojazdami długości łącznej 772 m wyniesie około 120.000 kor.

c.

Drogi krajowe.

Utrzymanie dróg krajowych.

W r. 1908 stan dróg krajowych narażony był na znaczniejsze uszkodzenia wskutek słotnego lata i jesieni, co w następstwie po długotrwałej zimie 1908/9 przy częstych odwilżach spowodowało uszkodzenia pokładu drogowego w większym stopniu z wiosną 1909 roku.

Jakkolwiek reszta robót wynikłych wskutek szkód elementarnych z r. 1906 została w r. 1908 ukończona, to znowu z powyżej przytoczonych przyczyn powstały nowe uszkodzenia elementarne w r. 1908, które także wpłynęły na zwiększenie kosztów utrzymania dróg krajowych w tymże roku.

Znaczniejsze zaś opady od wiosny 1909 r. były przyczyną dalszych klęsk elementarnych, szczególniej zaś silnego zużycia pokładu drogowego w r. b.

Przewidziany z tych powodów wydatek obliczono szczegółowymi kosztorysami na łączną kwotę około 104.000 kor.

W r. 1908 przy normalnej konserwacyi zamieniono 74 pomniejszych mostów i przepustów drewnianych na stałe (murowane, kryte płytami lub o żelaznych trawersach, sklepione, względnie betonowe, albo o konstrukcyi żelazno-betonowej).

Przytem podnieść należy, że wskutek zwiększającej się frekwencyi i wzrastających wymogów ruchu przy równoczesnem podnoszeniu się cen robocizny i materyałów, a szczególniej szutru — koszt utrzymania dróg krajowych stale się podnosi.

Wobec czego przyznawany dotychczas kredyt na konserwacyę dróg w kwocie 950.000 kor. okazuje się niewystarczającym; Wydział krajowy proponuje zatem zwiększenie dotacyi w tej rubryce na 1,000.000 kor. odpowiednio do wynikłości z trzech lat ostatnich.

Rekonstrukcya dróg krajowych

W przedmiocie rekonstrukcyi dróg krajowych Wydział krajowy zdaje sprawę jak następuje:

1. Celem zaniechania dwóch znaczniejszych mostów Nr 9 i 10 o konstrukcyi drewnianej w ciągu drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica wykonano w 1908 r. przekop rzeki Paleśnicy w Bieśniku, kosztem około 25.000 kor.

2. Wskutek prośby gminy miasta Krościenka dotyczącej polepszenia warunków sanitarnych, jako też bezpieczeństwa i dogodności komunikacyi na drodze krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica zatapianej tamże wodą z młynówki, opracowano w 1908 r. szczegółowy projekt, obejmujący regulacyę drogi krajowej i ujęcie młynówki krytym kanałem, a w r. 1909 przystąpiono do wykonania odnośnych robót.

Koszta tych rekonstrukcyi wyniosą około 17.000 kor., do czego gmina miasta Krościenka przyczynia się udziałem 2.000 kor. i odstępuje bezpłatnie potrzebną powierzchnię gruntów gminnych.

3. Wskutek złego stanu mostu drewnianego na Racie w Mostach wielkich w ciągu drogi krajowej Żółkiew-Krystynopol wykonano przyczółki murowane pod przyszłą konstrukcyę żelazną 50 m rozpiętości w zastosowaniu do projektu regulacyi rzeki, zatrzymując na razie obecną konstrukcyę drewnianą.

4. Przez budowę ścieków, względnie ścieków z krawężnikami, jako też chodników — uregulowano drogi krajowe:

a) Zakliczyn-Sącz-Niedzica w Kobylu	na dł.	860 m
„ „ „ w Starym Sączu	„	472 m
„ „ „ w Jazowsku	„	100 m
b) Buczacz-Tłuste w km 12	„	80 m
c) Jarosław-Bełzec w Narolu	„	400 m
d) Smykowce-Suchostaw w Chorostkowie	„	284 m
e) Dublańska	„	150 m

Sprawa budowy mostu stałego na Dniestrze pod Haliczem na drodze krajowej Bursztyn-Stanisławów.

Odnośnie do sprawozdania w tym przedmiocie w r. 1908, stan budowy mostu przedstawia się jak następuje:

Wykonano budowę 2-ch przyczółków i 2-ch filarów — pozostałe zaś 2 filary w korycie rzeki znajdują się w toku budowy.

Roboty ziemne dojazdów do mostu są na ukończeniu.

Dla zabezpieczenia konstrukcyi żelaznej odniesiono się do 8-u firm, z których 4 wniosły oferty. Z powyższych zatwierdzono ofertę firmy „L. Zieleniewski. — Towarzystwo akcyjne — w Krakowie" — jako najniższą. — Pomimo, że oferta ta była najkorzystniejsza, to jednak wobec podniesienia się ceny żelaza koszt konstrukcyi jest wyższy od przyjętego w zatwierdzonym kosztorysie w r. 1904 o kwotę 105.730 kor.

Nadto z powodu zwiększenia ilości pilotów żelazno-betonowych na żądanie c. k. Ministerstwa i z powodu przesunięcia mostu

ku Haliczowi na żądanie c. k. Namiestnictwa, ze względu na regulacyę rzeki; tudzież ze względu na szkody elementarne przy utrzymaniu komunikacyi na Dniestrze, wyniknie dalsze zwiększenie kosztów budowy około 82.000 kor.

Zatem pierwotnie preliminowany koszt budowy w kwocie 656.640 dojdzie do kwoty 844.000 kor.

Na pokrycie tego wydatku c. k. Rząd przyznał zasiłek ryczałtowy w kwocie 254.000 K
a Wysoki Sejm dotychczas 500.000 K

Przeto obecnie na ukończenie budowy wstawiono do budżetu na r. 1910 VI-ą zaliczkę jako ostatnią ratę w kwocie 90.000 kor.

Sprawa założenia konstrukcyi żelaznej przy moście na Prucie pod Śniatynem w ciągu drogi krajowej Horodenka-Śniatyn-Załucze.

Wskutek oświadczenia c. k. Namiestnictwa, że regulacya Prutu pod mostem krajowym zostanie w r. 1909 przerobiona, Wydział krajowy rozpoczął budowę mostu żelaznego na Prucie pod Śniatynem (rozpięt. 186 m) z wiosną 1909 r.

Do końca czerwca 1909 r. wybudowano drogę objazdową wraz z prowizorycznym mostem (150 m dług.), kosztem około 16.000 kor., jako też poruczono wykonanie konstrukcyi żelaznej (półparabolicznej) firmie „L. Zieleniewski — Towarzystwo akcyjne“ w Krakowie za ryczałtową kwotę 155.700 kor., przyczem wskutek znacznego zwiększenia cen żelaza i z powodu potrzeby podwyższenia tego mostu, koszt odnośny, preliminowany pierwotnie na 190.000 kor., podniesie się o około 28.000 kor., którą to nadwyżkę wstawiono w budżet krajowy na r. 1910.

Budowa ta ma być w całości wykonana do końca 1909 r.

Sprawa budowy mostu na Mleczce w Przeworsku w ciągu drogi krajowej Przeworsk-Dynów.

Most drewniany zastąpiono nowym objektem o konstrukcyi stałej o św. 30 m. W r. 1908 wykonano budowę przyczółków betonowych na palach żelazno-betonowych (14 m dług.), w roku zaś bieżącym założona zostanie konstrukcya żelazna (półparaboliczna) przez Tow. akcyjne p. f. Zieleniewski w Krakowie.

Sprawa dokończenia budowy drogi kraj: Lwów-Stojanów.

Budowa przedłużenia drogi kraj. Lwów-Stojanów z miasteczka Stojanowa do granicy kraju, została w r. 1908 w zupełności ukończona i oddana do użytku publicznego. Zbudowana droga mierzy 3090 m, a odnośny koszt wynosi 79390 kor., nie wliczając wykupna gruntów pokrytego z funduszu powiatowego. Pokład drogowy wykonano z bruku ceglanego.

Sprawa budowy mostu N: 172 na Kamienicy w ciągu drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica.

Z powodu koniecznej potrzeby przebudowy mostu drewnianego (długości 44 m o 3-ch przęsłach) na Kamienicy górnej w Zabrzeziu w ciągu drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica (w km $66^2/_{100}$), a zarazem z uwagi na znaczny ruch na tej przestrzeni (w stronę Szczawnicy) oraz na warunki budowy w terenie skalistym, jakoteż ze względu na udogodnienie przepływu wody zastosowano tutaj konstrukcyę stałą.

Według odnośnego konsensu most ten ma być zbudowany o konstrukcyi żelazno-betonowej (belka łukowa) o rozpiętości 35 m wraz z częściową regulacyą i podniesieniem drogi krajowej, kosztem około 60.000 kor., który został wstawiony w budżet krajowy na r. 1910.

Sprawa brukowania części drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica w Nowym Sączu na terytoryum ulicy Jagiellońskiej.

Na podstawie przeprowadzonych rokowań z gminą miasta Nowego Sącza postanowił Wydział krajowy wybrukować część drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica, stanowiącą ulicę Jagiellońską (od rynku do ul. Grodzkiej) na długości 1.209 m, kosztem około 200.000 kor. Koszt ten ma być pokryty 75% udziałem z funduszu krajowego i 25% udziałem gminy z zastrzeżeniem, że wybrukowane części drogi obejmie gmina w stałe utrzymanie wyłącznie swoimi funduszami.

Na cel powyższy wstawiono pierwszą ratę w kwocie 60.000 kor. w budżet krajowy na r. 1910.

Sprawa przełożenia drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica między Zbyszycami a Dąbrową wraz z budową mostu na Dunajcu pod Zbyszycami.

Celem ominięcia usuwisk na części drogi krajowej między Zbyszycami a Dąbrową i spowodowanego tem przełożenia drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica dla połączenia jej z drogą krajową Słotwina-Brzesko-Nowy Sącz mostem na Dunajcu pod Zbyszycami przeprowadzono pertraktacye z c. k. Rządem, który na podstawie udzielonego mu projektu odezwą z d. 30. marca 1909 r. przy LW. 38679/09 oznajmił zgodność co do projektowanego przełożenia i przyznał w zasadzie 50% zasiłek z funduszów państwowych z żądaniem przedłożenia szczegółowego projektu na budowę pomienionego mostu o konstrukcyi stałej. — Wobec tego Wydział krajowy odniósł się do c. k. Namiestnictwa o przeprowadzenie wodnoprawnego dochodzenia dla bliższego oznaczenia wymiarów tego objektu i wydania odnośnego konsensu niezbędnego do opracowania szczegółowego projektu.

Rezultat licytacyi wydzierżawienia stacyj mytniczych na drogach krajowych.

Z dniem 31. grudnia 1908 upłynął zwyczajny termin dzierżawy dla 26 stacyj mytniczych na drogach krajowych.

Na dzierżawę tych myt rozpisał Wydział krajowy licytacyę.

Cena wywołania przyjęta do tej licytacyi w wysokości dotychczasowego czynszu wynosiła łączną kwotę . .	71.207 K 60 h
Rezultat licytacyi wykazał łączną kwotę . .	78.652 „ — „
Zatem w porównaniu z ceną wywołania wypadł korzystniej o	1.444 K 40 h

Z wymienionych wyż 26 stacyj mytniczych wydzierżawiono:
17 wyżej ceny wywołania;
5 w wysokości pobieranego czynszu;
4 niżej ceny wywołania.

Rezultat ogólny administracyjny myt krajowych.

Dochód z myt na drogach krajowych preliminowano na rok 1908 w kwocie	520.000 K — h
Według zaś zamknięcia rachunkowego z tego roku przyniósł on w rzeczywistości łączną kwotę .	529.659 K 01 h
Ponieważ dochód z tych myt za rok 1907 wynosił	527.059 „ 13 „
zatem z porównania wynika, iż dochód za rok 1908 zwiększył się o kwotę	2.599 K 91 h
Podług kontraktów dzierżawnych na rok 1909 ogólna cyfra dochodu z wydzierżawionych myt na drogach krajowych wynosi po uwzględnieniu już opustu z czynszu za dzierżawę myt krajowych w Mostach wielkich i Haliczu łączną kwotę . . .	534.813 K 10 h

Zaległość w dochodach mytniczych.

Zaległość czynszów mytniczych z końcem roku 1907 wynosiła	26.953 K 93 h
z której w ciągu roku 1908 ściągnięto . . .	251 „ 42 „
pozostała zatem zaległość z lat ubiegłych w kwocie	26.702 K 51 h

Zaległość ta przedstawia się szczegółowo w sposób, jak następuje:

a) cięży na zawodowych dzierżawcach myta, a mianowicie:

w Bagienicy	1.576 K 22 h	
„ Jabłonowie (Suchostawie)	2.756 „ 84 „	
„ Miechocinie . . .	2.834 „ 96 „	
„ Haliczu, Jamnicy, Poberężu i Sielcu . . .	748 „ 38 „	
„ Pomorzanach i Rozhadowie	10.457 „ 07 „	
„ Repechowie i Szpilczynie	2.768 „ 76 „	
„ Winnikach pod Żółkwią	956 „ 36 „	
„ Żydatyczach (Podliskach małych)	4.360 „ 90 „	26.459 K 49 h
b) pochodzi z dzierżawy myt na drodze krajowej Jarosław-Bełzec		243 „ 02 „
Razem jak wyżej .		26.702 K 51 h

Przeciw dzierżawcom *ad a)* wdrożono kroki sądowe, dzierżawcy zaś *ad b)* zezwolono na ratalną spłatę należytości.

Rewizya i regulacya myt krajowych.

W porozumieniu z c. k. Namiestnictwem zezwolił Wydział krajowy dzierżawcy myta krajowego w Iwkowej na przeniesienie rogatki o 70 m b. w stronę Brzeska, tudzież dzierżawcom myta mostowo-drogowego w Nowym Targu za Czarnym Dunajcem, na ustawienie bocznej zapory ochronnej obok mostu na Czarnym Dunajcu w Nowym Targu przy drodze do Kowańca.

Nadto odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa w sprawie proponowanego przez dzierżawców myt krajowych w Nowym Targu za Czarnym i Białym Dunajcem, tudzież w Poroninie przesunięcia rogatek na powyższych stacyach.

Domki mytnicze.

Uskuteczniono naprawę 39 domków mytniczych, a mianowicie: w Bagienicy, Bieńczycach, Bóbrce, Brzeżanach, Buczaczu (Podlesie), Buczaczu (Podzameczek), Czortkowie, Darachowie, Dobropolu, Dżurynie, Haliczu, Iwankowie, Jasionce, Jasionowie polnym, Kasperowcach, Kluwińcach, Koszyłowcach, Kozaczyznie, Kozowej, Krzyżu, Kurowie, Łanowcach, Maliniu, Młynowcach, Pałahiczu, Pieczychwostach, Radwanie, Repechowie, Serafincach, Sielcu, Sokołowie, Staromieściu, Strusowie (Warwaryńce), Szaflarach, Szlachcińcach, Tłustem, Zagrobelli, Zbarażu, Żydatyczach.

Alegat 2. Datki dobrowolne na budowę drogi Lwów-Stojanów.

Według załączonego ℣. jako alegat 2 wykazu datków dobrowolnych na budowę drogi krajowej Lwów-Stojanów pozostała z końcem roku 1908 do spłacenia należytość w kwocie 1.236 kor.

Interpelacya posła Winniczuka i towarzyszy w sprawie wymiaru emerytury drożnikowi Janowi

Poseł Winniczuk i towarzysze wnieśli na posiedzeniu z 3. listopada 1908 interpelacyę do Wydziału krajowego, w sprawie wymiaru emerytury drożnikowi Janowi Tepinodze z Jezupola, w wysokości 9 koron 30 gr. miesięcznie.

W interpelacyi tej podniesiono, że Tepinoga z żoną i trojgiem dzieci nie może wyżyć z przyznanej mu kwoty, dlatego zapytują interpelanci, czy Wydział krajowy byłby skłonny przyznać Tepinodze emeryturę wystarczającą do życia.

Tepinodze z Jempola.

Drożnik ten wstąpił do służby krajowej w r. 1887. Rozporządzeniem Lw. 92345/906 uwolnił go Wydział krajowy — na jego własną prośbę — ze służby i wymierzył mu dar z łaski (a nie emeryturę) za dwadzieścia lat służby (choć służył tylko 19 lat i 8 miesięcy) w wysokości unormowanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dn. 21. stycznia 1898, to jest w kwocie 9 koron 26 gr. miesięcznie.

Postąpiono zatem zgodnie z obowiązującymi w tej mierze przepisami, wobec czego Wydział krajowy nie może podwyższyć Tepinodze przyznanego mu daru z łaski.

O etacie służby dróg krajowych.

A) W okresie czasu objętym niniejszem sprawozdaniem zaszły następujące zmiany w etacie służby dróg krajowych:

1. Rozporządzeniem z dnia 22. stycznia 1909 l. 10904 mianował Wydział krajowy inżyniera II. klasy Władysława Ziemińskiego, pełniącego obowiązki inżyniera okręgowego w Rzeszowie, inżynierem I. klasy w VIII. randze urzędników Wydziału krajowego, przy pozostawieniu go na dotychczasowej posadzie inżyniera okręgowego.

2. Rozporządzeniem z dnia 22. stycznia 1909 l. 10905 mianował Wydział krajowy inżyniera II. klasy Bolesława Bronikowskiego, pełniącego obowiązki inżyniera okręgowego w Jarosławiu, inżynierem I. klasy w VIII. randze urzędników Wydziału krajowego, przy pozostawieniu go na dotychczasowej posadzie inżyniera okręgowego.

Wiadomość o dalszych nominacyach inżynierów w etacie techniczno-drogowym podaje sprawozdanie biura prezydyalnego.

3. Rozporządzeniem z dnia 20. stycznia 1909 l. 4399 przeniósł Wydział krajowy w stały stan spoczynku starszego konduktora Juliana Lesiewicza i wymierzył mu emeryturę za 40 lat służby krajowej w kwocie rocznej 2.200 koron.

4. Rozporządzeniem z dnia 16. czerwca 1909 l. 25386 przeniósł Wydział krajowy w stały stan spoczynku starszego konduktora Ludwika Przetockiego i wymierzył mu emeryturę za 40 lat służby krajowej w rocznej kwocie 2.200 koron.

5. Rozporządzeniem z dnia 16. czerwca 1908 l. 47203 przyjął Wydział krajowy do wiadomości rezygnacyę prowizorycznego konduktora III. klasy Franciszka Flisowskiego z zajmowanej posady, a w jego miejsce poruczył prowizorycznie pełnienie obowiązków konduktora dróg krajowych ukończonemu uczniowi szkoły konduktorów Władysławowi Bichałowiczowi.

6. Rozporządzeniem z d. 16. listopada 1908 l. 89697 zamknięto wypłatę poborów Wincentego Staszkiewicza, pełniącego prowizorycznie obowiązki konduktora dróg krajowych, a to z powodu opuszczenia służby.

7. Rozporządzeniem z dnia 7. kwietnia 1909 l. 28078 zwolnił Wydział krajowy ze względów służbowych od obowiązków Władysława Bichałowicza, pełniącego prowizorycznie obowiązki konduktora dróg krajowych.

8. Rozporządzeniem z dnia 26. listopada 1908 l. 108156 mianował Wydział krajowy prowizorycznie konduktorem III. klasy ukończonego ucznia szkoły konduktorów Ludwika Nitonia.

9. Rozporządzeniem z dnia 9. lutego 1909 l. 134996/08 poruczył Wydział krajowy prowizorycznie pełnienie obowiązków konduktora dróg krajowych, ukończonemu uczniowi szkoły konduktorów Ludwikowi Jarominkowi.

10. Rozporządzeniem z dnia 8. lutego 1909 l. 9.271 mianował Wydział krajowy konduktora I. klasy Jana Mikusińskiego etatowym, starszym konduktorem, konduktorów II. klasy Józefa Zuba i Józefa Marka etatowymi konduktorami I. klasy, zaś konduktorów III. klasy Tomasza Śliwińskiego i Romana Cieślika, konduktorami II. klasy, a to pierwszego z nich prowizorycznie, drugiego zaś stale.

11. Rozporządzeniem z dnia 4. czerwca 1909 l. 54025 zamianował Wydział krajowy ukończonego ucznia szkoły konduktorów Adolfa Misslika prowizorycznym konduktorem III. klasy.

12. Rozporządzeniem z dnia 26. listopada 1908 l. 79.136 stabilizował Wydział krajowy na posadzie konduktorskiej prowizorycznego konduktora III. klasy Władysława Kwiecińskiego.

13. Rozporządzeniem z dnia 22. czerwca 1909 l. 14154 stabilizował Wydział krajowy na posadzie konduktorskiej prowizorycznego konduktora III. klasy Karola Klapę.

14. Rozporządzeniem z dnia 22. czerwca 1908 l. 27273 stabilizowano na posadzie konduktorskiej prowizorycznego konduktora III. klasy Władysława Śpiewaka.

B) Uchwałą z 31. października 1908 przyznał Wys. Sejm emerytowanemu starszemu inżynierowi Władysławowi Turskiemu stały dar z łaski jako dodatek do emerytury w kwocie 500 kor. rocznie.

O tej uchwale zawiadomiono starszego inżyniera Władysława Turskiego rozporządzeniem z dnia 28. grudnia 1908 l. 122822 i równocześnie wyasygnowano mu powyższy dar z łaski.

C) Uchwałą z dnia 29. października 1908 ustanowił Wysoki Sejm następujący etat posad i płac konduktorów drogowych:

a) dziesięciu starszych konduktorów z płacą stałą po . .	2.000 K
z dodatkiem aktywalnym	450 „
i prawem do trzech dodatków pięcioletnich po . . .	100 „
b) dziesięciu konduktorów I. klasy z płacą stałą po . .	1.800 „
z dodatkiem aktywalnym po	350 „
i prawem do trzech dodatków pięcioletnich po . . .	100 „
c) dziesięciu konduktorów II. klasy, z płacą stałą po . .	1.600 „
z dodatkiem aktywalnym	250 „
i prawem do trzech pięcioleci po	100 „
d) dwunastu konduktorów III. klasy, z płacą stałą po .	1.400 „
z dodatkiem aktywalnym po	150 „
i prawem do trzech pięcioleci po	100 „

W myśl powyższej uchwały wyasygnowano konduktorom nowe pobory, począwszy od dnia 1. listopada 1908.

D) Uchwałą z dnia 29. października 1908 Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu petycyę krajowych konduktorów drogowych do zbadania i przedstawienia wniosku na najbliższej sesyi sejmowej co do kwestyi traktowania krajowych konduktorów drogowych w charakterze urzędników.

Rozpatrując tę sprawę Wydział krajowy musiał liczyć się z okolicznością, że Wysoki Sejm również uchwałą z 29. października 1908 ustanowił nowy etat płac krajowych konduktorów drogowych i pobory ich w porównaniu z dawniejszymi podwyższył o 12.400 K rocznie, i musiał wychodzić z założenia, że Wysoki Sejm nie mógł mieć zamiaru znów w roku następnym podwyższyć płace krajowych konduktorów drogowych.

Nadto Wysoki Sejm uchwałą z dnia 1. kwietnia 1892 postanowił, że krajowi konduktorowie drogowi są stałymi urzędnikami kraju z wszystkiemi służącemi im prawami z ustanowy służby krajowej.

Wobec tego Wydział krajowy mniema, że niema podstawy do przedstawienia wniosku w powyższej sprawie.

D.

Drogi powiatowe i gminne.

O ogólnym stanie budowy dróg gminnych i powiatowych, tudzież o pomocy technicznej, udzielanej powiatom, Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Subwencye

asygnowane w r. 1908 z funduszu krajowego Rubr. VIII. poz. 8 a. wydatków na budowę dróg gminnych i powiatowych.

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
1	Biała	Wadowice-Jawiszowice			7.198	28
2	Bóbrka	Strzeliska nowe-Chodorów			11.432	36
3	Bochnia	Niepołomice-Grabie	1.677	42		
		Bochnia-Szczurowa	3.759	93		
		Ujście solne-Brzesko	4.000	—		
		Dąbrowa-Brzezie rysownicy	3	60	9.440	95
4	Bohorodczany	Sołotwina-Porohy	10.000			
		„ „ koszta komisyjne	699	78	10.699	78
5	Brody	Brody-Leszniów-Szczurowice			5.058	98
6	Brzesko	Brzesko-Brzozowiec			12.000	—
7	Brzeżany	Bożyków-Szarańczuki-Potutory	6.907	11		
		„ „ „ most	4.000	—		
		„ „ „ koszta komisyjne	41	88		
		Horodyszcze-Kozłów	3.000	—		
		„ „ koszta komisyjne	52	40	14.001	39
8	Brzozów	Brzozów-Wara	20.000	—		
		„ „ koszta komisyjne	638	28		
		Brzozów-Haczów koszta komisyjne	854	68		
		Iskań-Sanok koszta komisyjne	122	26	21.615	22
9	Buczacz	Sokołów-Jazłowiec, Niżniów-Żyznomierz	65.000	—		
		Sokołów-Jazłowiec, Niżniów-Żyznomierz koszta komisyjne	2.525	90		
		Sokołów-Jazłowiec, Niżniów-Żyznomierz premia ubezpieczeń	557	45		
		Sokołów-Jazłowiec, Niżniów-Żyznomierz rysownicy	165	92	68.249	27
10	Chrzanów	Trzebinia-Ciężkowice-Szczakowa	7.000	—		
		Trzebinia-Góry Luszowskie koszta komisyjne	33	60	7.033	60
11	Cieszanów	Cieszanów-Dzików nowy	9.100	77		
		Oleszyce-Cewków rysownicy	6	—	9.106	77
12	Dąbrowa	Przybysławice-Jagodniki	4.237	66		
		Szczucin-Radgoszcz	2.000	—		
		Lustracye	80	—	6.317	66
13	Dobromil	Krościenko-Kuźmina	6.000	—		
		Hubicze-Bircza	15.000	—	21.000	—
14	Drohobycz	Drohobycz-Truskawiec	20.000	—		
		Drohobycz-Truskawiec koszta komisyjne	2.228	94		
		Do przeniesienia	22.228	94	203.154	26

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	22.228	94	203.154	26
		Drohobycz-Truskawiec rysownicy .	26	70		
		Lisznia-Podbuż	705	61		
		Wygoda-Medenice-Krynica	7.783	58		
		Dział Opaka.	13.146	98	43.891	81
15	Gorlice	Gładyszów-Ujście ruskie	2.500	—	2.500	—
16	Gródek	Gródek-Kamienobród-Jaryna . . .	20.000	—		
		Gródek-Kamienobród-Jaryna koszta komisyjne.	1.936	92		
		Gródek-Kamienobród-Jaryna rysownicy	81	46		
		Gródek-Komarno koszta komisyjne	31	50	22.049	88
17	Grybów	Wojnarowa-Krużlowa	1.616	90		
		Florynka-Krzyżówka	5.000			
		„ „ rysownicy . .	826	44	7.443	34
18	Horodenka	Horodenka-Obertyn	5.000	—		
		Niezwiska-Złoty Potok	8.000	—	13.000	—
19	Husiatyn	Probużna-Dębówka	2.000	—		
		Husiatyn-Postołówka	4.200	10		
		Chorostków-Chłopówka-Postołówka	2.000	—		
		„ „ „ rysownicy.	258	89	8.458	99
20	Jarosław	Sieniawa-Majdan	17.268	59		
		Radymno-Oleszyce	5.071	38		
		Łazy-Nowa Grobla koszta komisyjne	65	18		
		Jarosław-Pruchnik	37.379	48		
		„ „ koszta komisyjne	2.281	52		
		„ „ rysownicy . . .	299	64	62.365	79
21	Jasło	Kąty-Desznica			10.000	—
22	Kamionka	Radziechów-Kulików	585	60		
		Kamionka-Tadanie	10.000	—		
		Żelechów wielki-Podliski małe . .	4.000	—		
		„ „ „ „ koszta komisyjne	61	12		
		Krystynopol-Brody rysownicy . . .	60	60	14.707	32
23	Kolbuszowa	Kolbuszowa-Przecław			8.004	68
24	Kołomyja	Ispas-Pistyń	4.000	—		
		„ „ koszta komisyjne . . .	1.364	56		
		„ „ rysownicy	90	84	5.455	40
25	Kossów	Kossów-Jasienów górny	6.000	—		
		„ „ koszta komisyjne.	1.792	96		
		Do przeniesienia . . .	7.792	96	401.031	47

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	7.792	96	401.031	47
		Kołomyja-Pistyń koszta komisyjne .	53	55	7.846	51
26	Kraków	Bronowice małe-Kopce	19.062	66		
		Baran-Niepołomice	17.333	11		
		Modlniczka-Brzezinka	7.500	—	43.895	77
27	Limanowa	Młynne-Ujanowice			5.000	—
28	Lwów	Winniki-Dawidów koszta komisyjne	20	—		
		Winniki-Dawidów	10.000	—		
		Sichów-Siedliska	10.000	—		
		„ „ koszta komisyjne .	30	60		
		Krasów-Polana-Wybranówka . . .	6.000	—		
		„ „ „ koszta komisyjne.	49	40		
		Barszczowice-Gaje	10.000	—		
		„ „ koszta komisyjne	33	40	36.133	40
29	Łańcut	Grodzisko-Leżajsk „ „			27	80
30	Mielec	Wojsław-Biesiadka	16.000	—		
		„ „ koszta komisyjne	128	30	16.128	30
31	Mościska	Sądowa Wisznia-Sambor	5.000	—		
		„ „ „ koszta komisyjne.	32	16		
		Pakość-Hussaków-Radochońce . .	5.000	—		
		„ „ „ rysownicy	46	40		
		„ „ „ koszta komisyjne	44	24		
		Fujna-Dąbrowica premia za ubezpieczenie robotnik:	2	70		
		Rudki-Sądowa Wisznia-Dmytrowice	5.000	—		
		„ „ „ „ rysownicy.	803	26	15.928	76
32	Myślenice	Siepraw-Myślenice	21.128	93		
		„ „ koszta komisyjne	50	20		
		Chabówka-Rabka.	34	10		
		Gorzków-Dobczyce	534	29		
		Jordanów-Spytkowice	9.425	96		
		Biertowice-Zembrzyce koszta komisyjne.	63	20		
		Biała-Skawina-Zawoja koszta komisyjne.	45	60	31.282	28
33	Nisko	Krzeszów-Kopki	5.674	70		
		Lustracya.	32	—	5.706	70
		Do przeniesienia . .	—	—	562.980	99

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	—	—	562.980	99
34	Nowy Targ	Klikuszowa-Sieniawa	6.000	—		
		Ulica Chałubińskiego	2.000	—		
		Zakopane-Dolina kościeliska . . .	22.500	—		
		„ „ „ koszta komisyjne	1.856	03		
		Zakopane-Dolina kościeliska mapy.	36	—		
		Zakopane-Dolina kościeliska rysownicy	162	—		
		Chabówka-Rabka koszta komisyjne	22	20		
		Harklowa-Tylmanowa koszta komisyjne	84	98		
		Wiłów-Chochołów	1.030	80		
		Objazdy dróg	440	—	34.132	01
35	Pilzno	Pilzno-Szynwałd	7.000	—		
		Tuchów-Zawadka	135	28		
		Lustracya	90	—	7.225	28
36	Podhajce	Lustracya			339	54
37	Przemyśl	Popowice-Oleszowice-Byków-Medyka	5.215	86		
		Chałupki medyckie-Stubno Nienowice	5.200	—		
		Łętownia-Bełwin-Srednia	3.000	—	13.415	86
38	Przemyślany	Przemyślany-Pomorzany most na Gniłej Lipie	1.000	—		
		Przemyślany-Pomorzany koszta komisyjne	76	82		
		Przemyślany-Jaktorów	42	40		
		Pohorylec-Łahodów	69	40	1.188	62
39	Rawa	Dobrosin-Hruszów-Magierów-Niemirów	70.000	—		
		Dobrosin-Hruszów-Magierów-Niemirów koszta komisyjne	2.359	94		
		Rawa-Magierów	10.000	—		
		„ „ koszta komisyjne .	55	80	82.415	74
40	Rohatyn	Bołszowce-Sarnki	21.000	—		
		„ „ koszta komisyjne	15	54		
		„ „ rysownicy . . .	44	70	21.060	24
41	Ropczyce	Sędziszów-Kolbuszowa	7.000	—		
		Sędziszów-Strzyżów	3.004	68	10.004	68
42	Rudki	Komarno-Tuligłowy	25.000	—		
		„ „ koszta komis.	26	20		
		„ „ rysownicy . .	34	10		
		Adryanów-Kołodruby	4.859	96		
		„ „ koszta komisyjne	59	80	29.980	06
		Do przeniesienia . .	—	—	762.743	02

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	—	—	762.743	02
43	Rzeszów	Miłocin-Budy	3.000	—		
		Miłocin-Mrowla-Bratkowice	3.000	—		
		Tyczyn-Jawornik	10.000	—		
		Tyczyn-Błażowa	15.000	—		
		„ „ koszta komisyjne .	84	56		
		Tyczyn-Budziwój-Zarzecze	12.500	—		
		Rzeszów-Strzyżów-Tułkowice . . .	10.000	—		
		Przybyszówka-Zgłobień	13.000	—		
		Borek-Błażowa.	3.500	—		
		Staromieście-Miłocin	551	80		
		Żyznów-Bodnarówka koszta komisyjne.	84	56	70.720	92
44	Sambor	Most na Strwiążu w Biskowicach.	19.811	89		
		„ „ Błażowce w Czerchawie.				
		„ „ j. w. koszta komisyjne . .	50	14		
		Sambor-Podbuż	3.220	56		
		Przemyśl-Rudno	8.000	—	31.082	59
45	Sącz Nowy	Chełmiec-Stadło-Naszacowice . . .			10.457	04
46	Skałat	Skałat-Kaczanówka	7.035	—		
		„ „ koszta komis. .	105	56	7.140	56
47	Śniatyn	Tułuków-Stecowa	30.000	—		
		„ „ koszta komisyjne	2.000	58	32.000	58
48	Sokal	Krystynopol-Brody	130.000	—		
		„ „ koszta komisyjne	1.731	64		
		„ „ mapy	4	70		
		Bełz-Waręż	10.570	66	142.307	—
49	Stanisławów	Wodniki-Horożanka koszta komis.			131	36
50	Stryj	Most na Kruszelnicy rysownicy . .			74	56
51	Tarnobrzeg	Radomyśl-Chwałowice.	12.836	38		
		„ „ koszta komis.	250	90		
		„ „ rysownicy .	142	90		
		Turbia-Wulka turebska	838	28	14.068	46
52	Tarnopol	Kozłów-Pokropiwna-Jezierna . . .	6.721	37		
		„ „ „ koszta komisyjne.	45	55		
		Iwaczów dolny-Horodyszcze, Tarnopol-Grzymałów.	1.299	17		
		Tarnopol-Brody	4.256	78		
		Denysów-Kupczyńce-Podhajce. . .	5.000	—		
		„ „ „ koszta komisyjne.	50	55		
		Do przeniesienia . . .	17.373	12	1,070.726	09

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	17.373	42	4,070.726	09
		Borki wielkie-Suszczyn	15.000	—		
		„ „ „ koszta komis.	41	54		
		„ „ -Dyczków	2.648	40		
		Isypowce-Kokutkowce	597	41		
		Hłuboczek wielki-Kokutkowce . . .	1.000	—		
		Lustracya	154	80	36.815	57
53	Tarnów	Tarnów-Ryglice	8.000	—		
		Lustracya	70	—	8.070	—
54	Trembowla	Semenów-Buczacz	10.000	—		
		„ „ koszta komisyjne	698	98		
		„ „ rysownicy . . .	330	26		
		Krowinki-Suszczyn „ . . .	130	40		
		Dereniówka-Janów	5.000	—		
		Trembowla-Budzanów koszta komisyjne	65	96		
		Most w Strusowie koszta komisyjne	72	70		
		Most w Zielonem „ „	56	20	16.354	50
55	Turka	Turka-Lutowiska			30.476	75
56	Wadowice	Zator-Andrychów	8.806	66		
		„ „ koszta komisyjne .	53	70		
		Brzeźnica-Pasieka	2.283	10		
		Leśnica-Stronie-Zakrzów	1.376	23		
		Ryczów-Łączany koszta komisyjne .	54	20	12.573	89
57	Wieliczka	Gorzków-Dobczyce	608	34		
		Prokocim-Grabie	2.277	57		
		Stadniki-Gdów	5.000	—		
		Świątniki-Siepraw	10.237	—		
		„ „ koszta komisyjne	168	80		
		Radziszów-Krzywaczka koszta kom.	28	20		
		Gorzków-Stojowice-Brzączowice . .	3.000	—	21.319	91
58	Zbaraż	Zbaraż-Podwołoczyska, Zbaraż-Berezowica	4.000	—		
		Zbaraż-Podwołoczyska, Zbaraż-Berezowica koszta komisyjne . . .	237	92		
		Lustracya	129	02	4.366	94
59	Złoczów	Krasne-Poczapy	5.170	25		
		Lustracya	49	54		
		Przemyślany-Pomorzany Nestinki .	4.800	—		
		„ „ „ koszta komisyjne	457	80		
		Przemyślany-Pomorzany most na na Złotej Lipie	5.460	—		
		Do przeniesienia . .	15.937	59	1,200.703	65

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	15.937	59	1,200.703	65
		Pomorzany-Zborów rysownicy. . .	361	04		
		Złoczów-Dunajów	7.185	78		
		Lustracya.	68	06	23.552	47
60	Żółkiew	Żółkiew-Dzibułki-Kamionka. . . .	6.500	—		
		„ „ „ koszta komisyjne.	268	63		
		„ „ „ rysownicy	249	47		
		Mosty wielkie-Wulka mazowiecka .	81	34	7.117	44
61	Żydaczów	Żurawno-Stryj			3.800	—
62	Żywiec	Lachowice-Jeleśna	2.395	45		
		„ „ koszta komisyjne	79	—		
		Żywiec-Jeleśna most na Koszarowej	8.000	—	10.474	45
		Razem . .			1,245.648	01
		Od tego: Nadwyżka wydatków pokryta z kredytu za r. 1909.			45.648	01
		Czysty wydatek . .			1,200.000	—

Subwencye

asygnowane w r. 1908 z funduszu krajowego Rubr. VIII. poz. 8 b. wydatków na utrzymanie dróg gminnych i powiatowych.

1	Biała	Wadowice-Jawiszowice			12.000	—
2	Bóbrka	Na utrzymanie dróg.			12.000	—
3	Bochnia	Bochnia-Sowliny, Nadwiślańska . .	16.000	—		
		Bochnia-Ujście solne	4.000	—	20.000	—
4	Bohorodczany	Sołotwina-Porohy, Sołotwina Dźwiniacz.			10.000	—
5	Brody	Brody-Założce			22.000	—
6	Brzesko	Bogumiłowice-Zakliczyn, Słotwina Szczurowa.			24.000	—
7	Brzeżany	Horodyszcze-Kozłów			10.000	—
8	Brzozów	Brzozów-Rymanów, Brzozów-Domaradz.			22.000	—
9	Buczacz	Na utrzymanie dróg.			12.000	—
10	Chrzanów	Droga Wrocławska			18.000	—
11	Cieszanów	Oleszyce-Cewków-Dzików	10.000	—		
		Lubaczów-Hruszów	3.000	—	13.000	—
12	Czortków	Białobóżnica-Wierzbowiec, Jagielnica-Jezierzany			6.000	—
13	Dąbrowa	Dąbrowa-Mędrzychów			10.000	—
		Do przeniesienia . . .	—	—	191.000	—

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	—	—	191.000	—
14	Dobromil	Hubicze-Bircza, Krościenko-Iwaczkowo			10.000	—
15	Dolina	Bolechów-Kamionka	6.000	—		
		Dolina-Turza wielka, most na Miżuniu	4.000	—	10.000	—
16	Drohobycz	Drohobycz-Schodnica-Rybnik . . .			12.000	—
17	Gorlice	Ropa-Wysowa, Biecz-Golanka . . .			10.000	—
18	Gródek	Gródek-Kamienobród, Gródek-Komarno, Mszana-Stradcze			16.000	—
19	Grybów	Grybów-Zborowice, Grybów-Florynka, Snietnica-Florynka. . . .	16.000	—		
20		Wojnarowa-Korzenna, Wojnarowa-Krużlowa	6.000	—	22.000	—
21	Horodenka	Niezwiska-Kamionki			13.000	—
22	Husiatyn	Chorostków-Mszaniec, Chorostków-Uwisła			12.000	—
23	Jarosław	Jarosław-Hucisko, Jarosław-Sieniawa			16.000	—
24	Jasło	Święcany-Dębowa, Frysztak-Strzyżów			13.000	—
25	Jaworów	Jaworów-Sądowa Wisznia			10.000	—
	Kałusz	Nowy Kałusz-Kopanki, Kopanki-Wojniłów Nowy Kałusz-Bolechów, Chocim-Zawój Kałusz-Petramka. . .			10.000	—
26	Kamionka strum.	Busk-Chołojów			12.000	—
27	Kolbuszowa	Kolbuszowa-Majdan			10.000	—
28	Kołomyja	Kołomyja-Peczeniżyn, Kołomyja-Werbiąż			10.000	—
29	Kosów	Jaworów-Żabie			18.000	—
30	Kraków	Łobzów-Zabierzów, Liszki-Czernichów			25.000	—
31	Krosno	Dojazd do zakładu w Iwoniczu . .			4.000	—
32	Limanowa	Kamienica-Stopnica			16.000	—
33	Lisko	Ustrzyki-Lutowiska			10.000	—
34	Lwów	Lwów-Szczerzec, Jaryczów nowy-Podliski małe, Zamarstynów-Brzuchowice			25.000	—
35	Łańcut	Łańcut-Kańczuga, Markowce-Przeworsk			15.000	—
36	Mielec	Mielec-Radomyśl, Mielec-Borowa, Radomyśl-Lisia góra.			24.000	—
37	Mościska	Hordyńsko-Samborska.			10.000	—
38	Myślenice	Biertowice-Zembrzyce, Pein-Jordanów, Jawornik-Głogoczów . . .			13.000	—
		Do przeniesienia . . .	—	—	537.000	—

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	—	—	537.000	—
39	Nadwórna	Utrzymanie dróg			10.000	—
40	Nisko	Nisko Ulanów Rudnik			6.000	—
41	Nowy Targ	Objazdy dróg i ulic	1.248	—		
		Zakopane-Łysa Polana	22.005	—		
		Zakopane-Dolina Kościeliska . . .	201	—		
		Droga Pienińska	2.504	24		
		Drogi w Zakopanem	7.947	70		
		Łysa Polana-Morskie Oko	4.490	—		
		Na utrzymanie ważniejszych dróg .	5.000	—		
		Na przebudowanie mostów	14.000	—	57.395	94
42	Pilzno	Pilzno-Radomyśl, Kamienica-Głobikowo			10.000	—
43	Podhajce	Podhajce-Halicz			6.000	—
44	Przemyślany	Gliniany-Zadwórze, Przemyślany-Pomorzany			16.000	—
45	Rawa	Rawa-Niemirów	16.000	—		
		Rawa-Uhnów	6.000	—	22.000	—
46	Rohatyn	Babuchów-Puków, Bołszowce-Słoboda kąkolnicka			10.000	—
47	Ropczyce	Czekaj-Wielopole			10.000	—
48	Rudki	Komarno-Gródek			10.000	—
49	Rzeszów	Strzyżów-Domaradz			22.000	—
50	Sambor	Sambor-Mościska, most na Strwiążu			13.000	—
51	Sanok	Bukowsko-Szczawne			16.000	—
52	Sącz Nowy	Sącz Nowy-Tylicz-Muszynka . . .			10.000	—
53	Skałat	Na utrzymanie dróg			10.000	—
54	Śniatyn	Zabłotów-Rożnów	12.000	—		
		Stecowa-Borowce	4.000	—	16.000	—
55	Sokal	Sokal-Perespa			13.000	—
56	Stary Sambor	Topolnica-Turze, Terszów-Ławrów .			10.000	—
57	Stryj	Stryj-Żurawica	6.000	—		
		Słobódka-Sokołów	1.000	—	7.000	—
58	Tarnobrzeg	Radomyśl-Łążek	14.000	—		
		Tarnobrzeg-Majdan	5.000	—	19.000	—
59	Tarnopol	Tarnopol-Brody			10.000	—
60	Tłumacz	Jezierzany-Chocimierz, Markowce-Kamienna, Tłumacz-Bohorodyczyn, Tłumacz-Tarnoruda			12.000	—
61	Trembowla	Trembowla-Budzanów, most w Zielińcu			14.000	—
		Do przeniesienia . . .	—	—	866.395	94

L. porz.	Powiat	Droga	Szczegół K	Szczegół h	Ogół K	Ogół h
		Z przeniesienia . . .	—	—	866.395	94
62	Turka	Turka-Lutowiska			10.000	—
63	Wadowice	Biertowice-Zembrzyce, Wadowice-Brzeźnica			10.000	—
64	Wieliczka	Podgórze-Mogilany, Prokocim-Grabie	3.000	—		
		Wieliczka-Gdów, Wieliczka-Dobczyce.	10.000	—	13.000	—
65	Złoczów	Krasne-Gołogóry			10.000	—
66	Żółkiew	Żółkiew-Dzibułki	12.000	—		
		Utrzymanie dróg	4.000	—	16.000	—
67	Żydaczów	Żurawno-Stryj, Żurawno-Żydaczów Żydaczów-Rozwadów			10.000	—
68	Żywiec	Międzybrodzko-Polhorska			19.000	—
		Niezużyta reszta kredytu przeniesiona na r. 1909			49.639	06
		Razem . .			1,004.035	—
		Odlicza się dochody własne:				
		a) Na utrzymanie dróg Zakopane-Jaszczurówka, Łysa Polana				
		Uznański Witold . . . . 1.600 K				
		Zamoyski hr. Władysław . 400 „				
		Zakopane gmina . . . . 272 „				
		Zakopane-komisya klimatyczna 818 „				
		Nowy Targ-Wydział powiat. 545 „	3.635	—		
		b) Na utrzymanie drogi Pienińskiej Szczawnica komisya zdrojowa 200 K				
		Nowy Targ Wydział powiatowy 200 „	400	—	4.035	—
		Wydatki netto za r. 1908 . .			1,000.000	—

Zakładowy fundusz pożyczkowy na budowę dróg gminnych i powiatowych.

Zakładowy fundusz pożyczkowy na budowę dróg powiatowych i gminnych wynosił z dniem 31. grudnia 1907 kwotę . . . . . 1,000.000 K — h

Dotacya z funduszu krajowego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 17. lutego 1898 z przyznanych 15 rat — X rata za rok 1908 . . . . 40.000 „ — „

Razem . . 1,040.000 K — h

Po koniec roku 1007 udzielono Wydziałom powiatowym pożyczek w sumie . . . . 3,058.597 K 64 h

zaś w roku 1908 następującym powiatom:

1. Buczacz	30.000 K — h	
2. Dąbrowa	18.000 „ — „	
3. Kosów	20.000 „ — „	
4. Mościska	16.800 „ — „	
5. Nowy Sącz	20.000 „ — „	
6. Śniatyn	30.000 „ — „	
7. Sokal	3.000 „ — „	
8. Turka	15.000 „ — „	152.800 K — h
Razem		3,211.397 K 64 h

Na rachunek tych pożyczek spłacono

po koniec roku 1907	2,023.357 K 75 h
zaś w roku 1908	173.021 „ 92 „
Ogółem spłacono	2,196.379 K 67 h

Po porównaniu z sumą udzielonych pożyczek j. w. pozostaje do zwrotu w latach następnych . 1,015.017 K 97 h
jak to w zamknięciu tego funduszu za r. 1908 wykazano.

Od ulokowanej rozporządzalnej gotówki na 3% rachunku bieżącym uzyskano odsetki po koniec roku 1907 . . . . . 40.250 K 64 h
zaś w roku 1908 . . . . . 1.286 „ 75 „
Razem uzyskano . . 41.537 K 39 h

Od Wydziałów powiatowych otrzymano z tytułu 6% odsetek zwłoki za niedotrzymanie terminu płatności rat pożyczkowych:

a) po 31. grudnia 1907	11.106 K 66 h
b) w r. 1908	622 „ 01 „
Razem	11.728 K 67 h

Bilans z 31. grudnia 1908.

Należytości czynne:

1. Od Wydziałów powiatowych:
   a) z tytułu zwrotu kapitału . . . . 1,015.017 K 97 h
   b) z tytułu zwrotu 6% odsetek zwłoki . — „ — „ 1,015.017 K 97 h

2. Na 3% rachunku bieżącym w funduszu krajowym . . . . . 76.383 „ 33 „

Suma należytości czynnych	1,091.401 K 30 h
Należytości bierne	— „ — „
Czysty stan czynny	1,091.401 K 30 h

W porównaniu z takimże stanem z końcem roku 1907 . . . . . 1,049.496 „ 79 „
okazuje się przyrost majątku o kwotę . . . 41.904 K 51 h
zgodnie z tymże przyrostem wykazanym w zamknięciu rachunku tego funduszu za rok 1908.

Aleg. 3, 4. Ewidencya miejscowych i powiatowych funduszów drogowych.

W załączeniu jako alegaty 3 i 4 przedkładamy wykazy dochodów i wydatków miejscowych funduszów dróg gminnych za r. 1907, tudzież wykaz wynikłości zamknięć rachunkowych powiatowych funduszów drogowych za r. 1907.

Sprawa budowy drogi gminnej I. klasy Tuchów-Zawadka z mostem na Wisłoce i odnogą do Jodłowej.

Na podstawie szczegółowych planów, wykonanych przez krajowe organa techniczne przyznał c. k. Rząd zasiłek w kwocie 200.000 kor., który następnie wskutek dodatkowego przedstawienia został zwiększony na kwotę 300.000 kor.

Długość tej drogi wraz z odnogą wynosi 20 km, a odnośny koszt budowy wraz z mostem na Wisłoce obliczono na kwotę 1,075.000 kor.

Dotyczący projekt został już zbadany na gruncie przy udziale delegatów: c. k. Namiestnictwa, Wydziału krajowego i Wydziału powiatowego.

Obecnie jest w toku sprawa ustalenia wymiarów mostu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

Sprawa uznania dróg za drogi gminne I. klasy.

Wydział krajowy na wniosek odnośnych Wydziałów powiatowych uznał za drogi gminne I. klasy:

W r. 1908:

W powiecie	Bialskim	1 drogę	długości . .	1.300 km
„	czortkowskim	7 dróg	„ . .	24.370 „
„	jasielskim	4 „	„ . .	29.000 „
„	łańcuckim	1 drogę	„ . .	2.043 „
„	przemyślańskim	1 „	„ . .	2.082 „
„	sanockim	2 dróg	„ . .	31.000 „
„	sokalskim	1 drogę	„ . .	6.733 „
„	wadowickim	1 „	„ . .	14.500 „
„	żydaczowskim	8 dróg	„ . .	94.000 „
			Razem . .	205.028 km

Interpelacya posła Dra Makucha w sprawie budowy drogi z Uścia zielonego do Niskołyz w pow. Buczacz.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 1-go października 1908 r. wnieśli poseł dr. Makuch i towarzysze interpelacyę do Wydziału krajowego w sprawie wadliwej gospodarki jaką miał prowadzić Wydział powiatowy w Buczaczu przy budowie drogi z Uścia zielonego do Niskołyz.

Dla zbadania istotnego stanu rzeczy wydelegował Wydział krajowy do Buczacza do przeprowadzenia protokolarnego dochodzenia na miejscu st. inżyniera Wydziału krajowego p. Kajetana Strońskiego, rozporządzeniem z dnia 16. grudnia 1908 r. L. 103.515/08. St. inżynier Stroński przeprowadził protokolarne dochodzenie w dniu od 23. do 26. lutego br., przesłuchał szereg osób interesowanych, przeglądnął rachunki i akta tyczące się tej budowy i wynik dochodzenia wraz z aktami przedmiotowymi przedłożył Wydziałowi krajowemu do LW. 17.594/09.

Akta przeprowadzonego dochodzenia nie dostarczyły Wydziałowi krajowemu podstawy do dalszej ingerencyi w powyższej sprawie.

Interpelacya Dra Makucha i tow. do Wydziału krajowego w sprawie nadużyć.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu dnia 1. październiua 1908 r. wnieśli poseł dr. Makuch i towarzysze interpelacyę do Wydziału krajowego w sprawie nadużyć, jakich ma się dopuszczać drogowy kondnktor ustanowiony z ramienia Rady powiatowej w Buczaczu Karol Służkiewicz w Uściu zielonem.

wie nadużyć powiatowego konduktora drogowego w Uściu zielonem.

Dla zbadania zarzutów podniesionych w interpelacyi wydelegował Wydział krajowy do Buczacza do przeprowadzenia protokolarnego dochodzenia na miejscu st. inżyniera Wydziału krajowego p. Kajetana Strońskiego. rozporządzeniem z dnia 16. grudnia 1908 r. L. 103.515/08.

St. inżynier Stroński przeprowadził protokolarne dochodzenie w dniach od 23. do 26. lutego br., protokolarnie przesłuchał wiceprezesa Rady powiatowej buczackiej p. Krzyżanowskiego, konduktora Służkiewicza i inne osoby powołane w interpelacyi, zbadał odnośne akta i rachunki i wynik dochodzenia przedłożył Wydziałowi krajowemu do LW. 17.594/09. Dochodzenia te nie dostarczyły Wydziałowi krajowemu podstawy do wydania jakichkolwiek zarządzeń w powyższej sprawie.

Interpelacya posła Kornela Senyka i tow. w sprawie budowy mostów przez Wydział powiatowy w Horodence we wsi Toporowce.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu dnia 1-go października 1908 r. wnieśli poseł Kornel Senyk i tow. interpelacyę do Wydziału krajowego w sprawie budowy mostu i naprawy dróg w Toporowcach.

Powyższą interpelacyę przesłał Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu w Horodence, reskryptem z dnia 4-go grudnia 1908 r. L. 103.516, z poleceniem zbadania sprawy, wydania potrzebnych zarządzeń i jej wyjaśnienia.

Wydział powiatowy w Horodence relacyą z dnia 15. marca 1909 r. L. 633 (LW. 31.977) doniósł Wydziałowi krajowemu, że jeszcze przed wniesieniem niniejszej interpelacyi zarządził budowę mostu i naprawę dróg w Toporowcach i przygotował potrzebne materyały tak, aby z wiosną 1909 r. można było przystąpić do budowy mostu.

Na powyższe roboty przeznaczył Wydział powiatowy 3.000 K.

Interpelacya Dra Kostia Lewickiego w sprawie budowy mostu t. z. tatarskiego w Glinianach.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu dnia 17. października 1908 r. wniósł poseł dr. Kost Lewicki i tow. interpelacyę do Wydziału krajowego w sprawie budowy mostu tak zw. „tatarskiego“ w Glinianach w pow. przemyślańskim.

Sprawa przedstawia się jak następuje:

Orzeczeniem z dnia 23. maja 1908 r. L. 970 polecił przemyślański Wydział powiatowy zwierzchności gminnej w Glinianach przebudować most t. zw. „tatarski“ leżący na głównej ulicy miasta kosztem gminy.

Przeciw temu orzeczeniu Wydziału powiatowego, wniosła zwierzchność gminna rekurs do Wydziału krajowego (LW. 107708/08). Rekurs ten jednak stał się bezprzedmiotowym, ponieważ Rada powiatowa uchwałą z dnia 18. grudnia 1908 r. uznała most powyższy za samoistny objekt wyższej kategoryi, a gmina Gliniany w myśl zastrzeżenia Rady powiatowej wpłaciła do kasy powiatowej subwencyę gminną na budowę tego objektu.

W miesiącu kwietniu 1909 Wydział powiatowy przystąpił do budowy mostu kosztem 4.961 K według planów zatwierdzonych przez Wydział krajowy.

Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 12. marca 1909 l. 21.246 udzielił powiatowi zasiłku krajowego na powyższą budowę w kwocie 1.500 K.

Interpelacya posła Dra K. Lewickiego i tow. w sprawie przy-

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 4. listopada 1908 poseł dr. Kost Lewicki i towarzysze wnieśli do Wydziału krajowego interpelacyę w sprawie przywrócenia zniszczonej przez powódź w r. 1906 komunikacyi w gminie Cerkiewna między pomieszkaniem proboszcza a wsią.

wrócenia komunikacyi w gminie Cerkiewna (pow. Dolina).

Interpelacyę tę rozporządzeniem z dnia 13. stycznia 1909 l. 119970 Wydział krajowy przesłał Wydz. powiat. w Dolinie z poleceniem zbadania i wydania odpowiednich zarządzeń celem przywrócenia komunikacyi. Według sprawozdania Wydziału powiatowego z dnia 8. lutego 1909 l. 206 (LW. 17591/09) i dawniejszych aktów Wydziału krajowego rozchodzi się w niniejszym przypadku o drogę prywatną, której utrzymanie nie ciąży na funduszach wskazanych ustawą drogową. Wobec tego Wydział krajowy nie miał podstawy do wydania jakichkolwiek dalszych zarządzeń w tej sprawie.

Interpelacya posła Dumki i towarzyszy w sprawie dostawy szutru na na drogę powiatową Sambor-Mościska na r. 1908 w powiecie samborskim.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 4. listopada 1908 poseł Dumka i towarzysze wnieśli interpelacyę do Wydziału krajowego w sprawie dostawy szutru na drogę powiatową Sambor-Mościska na r. 1908 w powiecie samborskim.

Wskutek tej interpelacyi Wydział krajowy reskryptem z dnia 17. grudnia 1908 l. 119.860 odniósł się do Wydziału powiatowego w Samborze.

Akta przedmiotowe nadesłane relacyą tego Wydziału powiatowego z dnia 24. marca 1909 l. 1824 (LW. 34.312/09) nie dostarczyły Wydziałowi krajowemu podstawy do wydania jakichkolwiek zarządzeń w sprawie powyższej.

Interpelacya posła Dra Makucha i towarzyszy w sprawie drogi z gminy Lesiówki do Grabówki.

Na posiedzeniu W. Sejmu dnia 4. listopada 1908 wnieśli poseł dr. Makuch i tow. interpelacyę do Wydziału krajowego i c. k. Rządu w sprawie połączenia gminy Lesiówka z gminą Hłubokie drogą, i w sprawie zamknięcia drogi z gminy Lesiówka do Grabówki w pow. kałuskim prowadzącej przez zarząd dóbr państwowych. Reskryptem z dnia 7-go stycznia 1909 r. L. 119.859 polecił Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu w Bohorodczanach sprawę zbadać i przedłożyć wyczerpujące sprawozdanie.

Zarząd powiatowy relacyą z dnia 14. maja 1909 L. 926/09 (LW. 55128.) przedłożył żądane sprawozdanie, z którego okazuje się, że:

1) Droga z Lesiówki do Głębokiego istniała przed kilkunasty laty, jednak została zaniechaną, a mieszkańcy gminy Głębokie na terytoryum swojem drogę tę zupełnie zaorali.

Budowa tej drogi z powodu znacznych wydatków na wykupno gruntów i z powodu trudności terenowych byłaby bardzo kosztowną i nie stałaby w żadnym stosunku do jej użyteczności, dlatego budowy tej drogi w roku b. nie wzięto pod rozwagę.

2) Droga z Lesiówki do Grabówki prowadzi częściowo przez las dworski dóbr Bohorodczany i przez las kameralny i stanowi prywatną własność wspomnianych majętności.

Oba skarby drogę tę dla publicznego użytku zamknęły z tego powodu, że mieszkańcy pow. Bohorodczańskiego, jeżdżąc tą drogą do Kałusza i Rożniatowa — wyrządzali znaczne szkody w lasach.

Spór sądowy, wytoczony przez gminy obu skarbom w r. 1894 skończył się przegraną gmin.

E.

Publiczne dojazdy kolejowe.

W czasie od dnia 1. kwietnia 1908 do dnia 1-go lipca 1909 przedstawiają się dalsze wyniki w urządzeniu publicznych dojazdów kolejowych jak następuje:

1. W powiecie bobreckim.

Celem ostatecznego ustalenia kierunku dojazdu kolejowego w Mikołajowie odbyła się ponowna (3-a) rozprawa konkurencyjna dnia 12. października 1908, na podstawie której odniesiono się do c. k. Namiestnictwa o wydanie orzeczenia.

Ze względu na otwarcie kolei wów-Podhajce, Wydział powiatowy rozpoczął z wiosną b. r. roboty na części niezakwestyonowanej.

Ostatecznie przyjęty kierunek od rynku miasteczka w stronę północną a następnie południowo-wschodnią mierzy 1274 mb.

2. W powiecie brzeskim.

Wykończono budowę dojazdu do stacyi Biadoliny-szlacheckie na długości 3.186 m — dokonano kolandacyi wykonanych robót i cały dojazd — zupełnie wykonany na długości 5386 mb. oddano do użytku publicznego.

3. W powiecie brzeżańskim.

1) Na podstawie orzeczenia c. k. Namiestnictwa z dnia 17. grudnia 1907 l. 152.346 oraz wskutek prośby Wydziału powiatowego objął Wydział krajowy budowę dojazdu kolejowego do stacyi w Brzeżanach przez swego inżyniera — zatwierdzając kosztorys budowy na kwotę 99.600·00 K. Budowa ta jest obecnie na ukończeniu.

2) C. k. Namiestnictwo orzeczeniem z dnia 18. września 1908 l. 87068 uznało potrzebę budowy dojazdu kolejowego do stacyi w Hinowicach — długości 1121 mb. kosztem 38.000·00 K. Budowa została w r. b. rozpoczętą.

4. W powiecie dobromilskim.

Budowa dojazdu kolejowego w Starzawie oraz rekonstrukcya dojazdu w Dobromilu nie została dotąd uskutecznioną.

5. W powiecie drohobyckim.

Sprawa budowy dojazdów kolejowych do stacyi w Borysławiu i Dobrowlanach nie postąpiła naprzód.

6. W powiecie grodeckim.

Zezwolono Wydziałowi powiatowemu na odroczenie do r. 1910 wykończenia budowy pozostałej przestrzeni 1427 m dojazdu kolejowego w Stawczanach, a to ze względu na znaczne wydatki, jakie powiat ten zmuszony jest ponieść przy budowie drogi powiatowej Gródek-Jaryna, która w r. b. ma być ukończoną.

7. W powiecie horodeńskim.

Odniesiono się do c. k. Namiestnictwa o przyspieszenie wydania orzeczeń ekspropriacyjnych pod budowę dojazdu kolejowego w Horodence, gdyż z powodu potrzeby wywłaszczenia przyległych gruntów budowa ta nie może postąpić.

8. W powiecie kamioneckim.

Przy komisyi obchodowej budowy kolei lokalnej Lwów-Stojanów podniesiono potrzebę budowy dojazdów kolejowych do stacyi: Kamionka-Sielec, Chołojów, Radziechów i Stojanów.

Dotychczas została załatwioną sprawa budowy dojazdu w Radziechowie w ten sposób, że część dojazdu zbudowana zostanie kosztem funduszu budowy kolei Lwowsko-Stojanowskiej, resztę zaś — leżącą na kierunku subwencyonowanej drogi Krystynopol-Radziechów-Brody wykona się z funduszów budowy tej drogi.

9. W powiecie kołomyjskim.

W sprawie budowy publicznego dojazdu kolejowego do stacyi w Kołomyi odbyła się na dniu 18. marca b. r. rozprawa konkurencyjna. Wobec wyniku tej rozprawy zwrócono Wydziałowi powiatowemu odnośny projekt do przerobienia.

10. W powiecie łańcuckim.

W r. 1908 dokończono w technicznym zarządzie Wydz. kraj. budowę 2 km 100 m dojazdu kolejowego w Grodzisku. Ogólna długość dojazdu wynosi 5795 m. Rachunki z budowy nie były dotąd przedmiotem załatwienia.

11. W powiecie lwowskim.

Orzeczeniem z dnia 15. września 1908 l. 121.546 c. k. Namiestnictwo uznało potrzebę budowy sześciu dojazdów kolejowych, łączących stacye i przystanki kolei Lwów-Podhajce z gościńcem państwowym „podolskim" — mianowicie:

1) w Lesienicach	długości	291·3	mb.
2) w Marjówce	„	272·5	„
3) w Winnikach	„	460·—	„
4) w Podbereżcach	„	248·—	„
5) w Gajach-Czyżykowie	„	125·—	„
6) w Hermanowie	„	540·—	„

Roboty przy powyższych drogach rozpoczęto w jesieni 1908 r. a budowy te zostaną w r. b. ukończone.

12. W powiecie nadworniańskim.

Sprawa budowy dojazdu kolejowego w Nadwórnie, będąca w związku z lokalną regulacyą potoku Strymby nie postąpiła naprzód.

13. W powiecie podhajeckim.

C. k. Namiestnictwo orzeczeniem z dnia 11. czerwca 1908 l. 73101 uznało potrzebę budowy dojazdu kolejowego do stacyi w Podhajcach, długości 59 m kosztem 1100 K. Budowa została w r. b. rozpoczętą.

14. W powiecie przemyślańskim.

C. k. Namiestnictwo orzeczeniem z dnia 5. czerwca 1908 l. 70304 uznało potrzebę budowy publicznych dojazdów kolejowych do stacyi kolei Lwów-Podhajce od gościńca państwowego do stacyi:

1) w Kurowicach	o długości . . .	1441·7	mb.
2) w Przemyślanach	„ . . .	734·—	„
3) „Wołkowie (Meryszczowie)	„ . . .	2926·—	„
4) „Dunajowie	„ . . .	1915·5	„
	o łącznej długości	7017·2	mb.

Roboty przy budowie tych dojazdów rozpoczęto w jesieni 1908 i do końca czerwca 1909 będą ukończone dojazdy w Kurowicach i Przemyślanach — ostatnie dwa będą wykończone w jesieni b. r.,

co jednak nie wpłynie ujemnie na komunikacyę, gdyż odnośna przestrzeń kolei wcześniej jak w jesieni r. b. nie zostanie otwartą.

15. W powiecie rawskim.

Na podstawie orzeczenia c. k. Namiestnictwa z dnia 15. marca 1909 l. 9122 uskuteczniono rozdział na strony konkurencyjne kosztów rekonstrukcyi dojazdu kolejowego w Uhnowie z częściowem przełożeniem i skróceniem trasy — dokonanej w roku zeszłym.

16. W powiecie rohatyńskim.

C. k. Namiestnictwo orzeczeniem z dnia 28. października 1908 l. 49659 uznało potrzebę budowy publ. dojazdu kolejowego do stacyi w Psarach — długości 0·32868 km kosztem 119.198 K 76 h. Budowa będzie rozpoczętą w r. b.

17. W powiecie skałackim.

C. k. Namiestnictwo orzeczeniem z dnia 19. czerwca 1908 l. 47.134 uznało potrzebę budowy dojazdu kolejowego do stacyi w Bogdanówce, długości 1·517 km kosztem 25.000 K.

18. W powiecie tarnobrzeskim.

Dojazd do stacyi kolejowej w Grębowie zbudowano w dalszym ciągu na przestrzeni 1.300 mb. Dalsza część budowy w toku.

19. W powiecie tarnopolskim.

a) Dojazd kolejowy do stacyi Denysów-Kupczyńce: Mimo wydania przez c. k. Namiestnictwo orzeczenia z dnia 12. kwietnia 1907 l. 43.366 o potrzebie budowy tego dojazdu — nie rozpoczęto dotąd budowy, a to dla braku porozumienia z powiatem brzeżańskim, w którym część tego dojazdu jest położoną.

b) Dojazd kolejowy do stacyi w Szlachcińcach: Z powodu potrzeby zmiany projektu, będzie sprawa budowy tego dojazdu przedłożoną ponownie c. k. Namiestnictwu dla wydania orzeczenia.

c) Dojazd kolejowy do stacyi w Borkach wielkich: Po uzupełnieniu protokołu odbytej rozprawy konkurencyjnej w myśl życzenia c. k. Namiestnictwa, zostanie sprawa budowy tego dojazdu przedłożoną powtórnie c. k. Namiestnictwu dla wydania orzeczenia.

20. W powiecie tarnowskim.

1) C. k. Namiestnictwo orzeczeniem z dnia 15. marca b. r. l. 21358 uznało potrzebę budowy publicznego dojazdu kolejowego do stacyi Pleśna-Łowczówek o długości 3.323 mb. kosztem 58.700 K. Budowę zarządzono.

2) Budowę dojazdu do stacyi w Łukowie ukończono i wyznaczono termin kolandacyi na dzień 16. sierpnia b. r.

21. W powiecie turczańskim.

a) W r. 1908 wykończono budowę dojazdu kolejowego od stacyi Jabłonka niżna do gościńca państwowego „Dobromilskiego“ w Boryni — na długości 4.011 mb. wraz z podjazdem pod drogę państwową — a przestrzeń tę stanowiącą jeden ciąg z drogą gminną Borynia-Smorze oddano do użytku publicznego w jesieni 1908.

W roku 1909 wykonany będzie wjazd na drogę państwową o dług. 170 m i pomniejsze roboty pozostałe do zupełnego wykończenia tej drogi.

b) Celem przeprowadzenia budowy drugiej części dojazdu kolejowego w Siankach o długości $1^1/_2$ km wskazano Wydziałowi powiatowemu potrzebę powzięcia uchwały co do zmiany końcowego kierunku i przełożenia jej dla odniesienia się do c. k. Namiestnictwa o wydanie orzeczenia.

22. W powiecie wadowickim.

W przedmiocie budowy dojazdu kolejowego do stacyi w Leńczach, odbyła się rozprawa konkurencyjna na dniu 27. stycznia 1908, na razie jednak wskutek wątpliwości co do istnienia zasadniczych warunków budowy dojazdu konkurencyjnego według projektu, przedłożonego przy rozprawie — nie może być sprawa ta przedstawioną Namiestnictwu dla wydania orzeczenia.

23. W powiecie wielickim.

1) W sprawie dojazdu kolejowego do stacyi w Radziszowie udzielono Wydziałowi pow. potrzebnych wskazówek do przerobienia projektu, jednak dotychczas Wydział pow. projektu tego nie przedłożył.

2) Rozszerzenie dojazdu kolejowego do stacyi w Podgórzu-Bonarce zostało ukończone, poczem dnia 19. czerwca b. r. dokonano kolandacyi robót.

24. W powiecie zaleszczyckim.

W sprawie budowy nowego dojazdu kolejowego w Zaleszczykach względnie przełożenia istniejącego dojazdu wskazano Wydz. pow. potrzebę poczynienia przewidzianych w ustawie czynności przygotowawczych.

25. W powiecie złoczowskim.

1) Na podstawie rozprawy konkurencyjnej, odbytej dnia 23. stycznia 1909, odniesiono się do c. k. Namiestnictwa o wydanie orzeczenia o potrzebie budowy publicznego dojazdu kolejowego w Skwarzawie — długości 2·880 km, kosztem 38.121 K.

2) W sprawie przedłużenia dojazdu kolejowego w Jeziernie odbyła się rozprawa konkurencyjna na dniu 25. lutego 1909.

F.

Inne ważniejsze sprawy.

Szkoła konduktorów drogowych.

O wynikach drugiego roku nauki 1908/9 czwartego trzechlecia, praktycznej szkoły konduktorów drogowych przedkładamy następujące sprawozdanie:

Dnia 16. listopada 1908 po powrocie uczniów z praktyki letniej I. roku szkolnego zamknięto klasę I. i wpisano uczniów do klasy II.

Naukę zimową klasy drugiej rozpoczęto dnia 16. listopada 1908, a zakończono dnia 15. kwietnia 1909 po egzaminach kursowych odbytych w czasie od 31. marca do 15. kwietnia 1909.

Z 32 uczniów wpisanych do klasy II. pozostało do końca roku drugiego tylko 30, gdyż jeden zmarł po rozpoczęciu roku szkolnego, a drugi odbywa obowiązkową służbę wojskową.

Powyższych 30 uczniów wysłano na praktykę letnią do robót drogowych prowadzonych pod kierownictwem inżynierów krajowych i powiatowych, jak to uwidoczniono w zestawieniu załączonem jako Alegat 5. alegat 5. W dołączonym alegacie podano również wyniki egzaminu kursowego z r. 1909 i praktyki letniej z r. 1908.

Ponieważ sprawozdanie szkoły konduktorów drogowych, zamieszczone w przedłożonem wysokiemu Sejmowi już poprzednio sprawozdaniu z czynności dep. IV. Wydziału krajowego w zakresie dróg za czas od 1. lipca 1906 do 31. marca 1908, obejmowało dochody i wydatki po koniec sierpnia 1907, zatem obecnie przedstawia się koszta utrzymania szkoły i stan funduszów szkoły za czas od 1. września 1907 do 30. czerwca 1909, a mianowicie:

W y d a t k i:

1. Dodatek za kierownictwo	1.100 K — h	
2. Wynagrodzenie za wykłady	8.384 „ — „	
3. Zapomogi uczniów	40 „ — „	
4. Stypendya uczniów	15.850 „ — „	
5. Koszta wyjazdów uczniów na praktykę letnią	1.170 „ — „	
6. Potrzeby szkolne i inne wydatki z tytułu administracyi	2.972 „ 94 „	
7. Obsługa	200 „ — „	
Razem		29.716 K 94 h

D o c h o d y

własne szkoły w powyższym czasie wraz ze zwrotami kosztów wyjazdów uczniów na praktyki letnie	2.033 K 90 h
Zatem rzeczywisty wydatek w powyższym czasie wynosi	27.683 K 04 h

W pierwszem półroczu 1908/9 udzielano następujących przedmiotów: a) nauki o drogach i materyałach budowlanych, b) miernictwa, c) rysunków technicznych i kaligrafii, d) wiadomości przyrodniczych, e) trygonometryi, f) robót sztucznych, g) języka polskiego i ruskiego, h) geografii i historyi Polski i Rusi, i) przepisów administracyi drogowej.

Wszyscy uczniowie uczęszczający do szkoły pobierają stypendyum krajowe.

Krajowe warstaty dla wyrobów betonowych.

Ruch wyrobów betonowych w 6 krajowych warstatach, a mianowicie: w Rzeszowie, Jarosławiu, Żółkwi, Kamionce strumiłowej, Borszczowie i Brzeżanach w r. 1908 przedstawia się jak następuje:

1. Na budynki i narzędzia wydano	3.770 K 67 h	
2. „ roboty betonowe	81.218 „ 33 „	
Razem		84.989 K — h

W y r o b i o n o:

a) rur	11.704 sztuk
b) krawężników, płyt i t. p.	20.611 „
Razem	32.315 sztuk

Co stanowi 1772 m^3 betonu.

Sprzedano:

(z pozostałych wyrobów betonowych z r. 1907 i wyprodukowanych w r. 1908).

a) rur	10.792 sztuk
b) krawężników, płyt i t. p.	25.686 „
Razem . .	36.478 sztuk

co stanowi 1612 m³ betonu.

Ze sprzedaży uzyskano . . . . . 80.260 K 02 h

Koszta założenia warstatów, oraz koszta wyrobów betonowych od r. 1899, t. j. od założenia warstatów do końca r. 1908 przedstawiają się jak następuje:

1. Na założenie warstatów wydano . . .	83.491 K 86 h
2. Na wyroby betonowe	706.562 „ 86 „
Razem . .	790.054 K 72 h

Wyrobiono: rur, krawężników i t. p. 334.236 sztuk objętości . . . . . 16311 m³

Sprzedano: 306.837 sztuk objętości . . 15091 „

pozostało: 27.399 „ „ . . . 1220 „

Ze sprzedaży uzyskano	737.070 K 02 h
Należytość czynna za wyroby wynosiła z końcem r. 1908	9.612 „ 83 „
Wartość pozostałych wyrobów według cen z r. 1908 — przedstawia	55.867 „ 38 „
Wartość pozostałych materyałów surowych .	3.762 „ 70 „
Razem . .	806.312 K 93 h

Nadwyżkę wartości pozostałych wyrobów i materyałów w kwocie 16.258 K 21 h przeznaczono na pokrycie administracyi, dalszej produkcyi i na zakupno nowych narzędzi.

Alegat 6. Rachunki funduszu pro praeterito budowy dróg krajowych i powiatowych.

Podług załączonego jako alegat 6 wykazu (od poz. 1 do 7 i 8) funduszu pro praeterito budowy dróg krajowych i powiatowych po koniec roku 1907, przedstawiają się wynikłości rachunków sześciu dróg w trzech powiatach, jak następuje:

Należytość od stron konkurencyjnych . .	69.137 K 61 h
Zapas gotówką i efektami	15.929 „ 15 „
Razem . .	85.066 K 76 h

Należytości bierne przypadające stronom konkurencyjnym do wypłaty za przerobne . . . . 186.039 K 12 h

Okazuje się niedobór . . 100.972 K 36 h

który od niedoboru, wykazanego w sprawozdaniu za rok 1906 w kwocie . . . . . 79.740 K 45 h

zwiększył się o kwotę . . 21.231 K 91 h

Z przyczyn podniesionych w poprzednich sprawozdaniach (za lata 1897 po koniec roku 1906), mianowicie, że pierwotne przypisy w księgach likwidacyjnych były nie jasne i zbyt ogólnikowe, a tem samem płynność należytości konkurencyjnych należycie udowodnioną być nie mogła — odpisano z należytości czynnych w roku 1907 według powołanego powyżej wykazu datki konkurencyjne z funduszu pro praeterito budowy dróg:

a) krajowych:
α) Brzeżany-Podwołoczyska . 385 K 95 h
β) „ -Tarnopol . . 91 „ 59 „ 477 K 54 h
b) powiatowej Grzymałów-Skałat-Smykowce . 22.014 „ 80 „
Razem . . 22.492 K 34 h

Stan zebranych zapasów kasowych efektami, przechowanych tymczasowo w depozytach ogólnych funduszu krajowego — wynosił wedle powołanego wyżej sprawozdania — po dzień 18. kwietnia 1908, a mianowicie:

1. w 4% listach rentowych:
α) Ser. B. Nr. 329 i 330 po 100 K . 200 K
β) „ E. Nr. 108 do włącznie 122,
t. j. 15 sztuk po 2.000 K . . . . . 30.000 „ 30.200 K — h

2. w dwu książeczkach wkładkowych Banku krajowego numer:
a) 25829 na kwotę . . . 41 K 65 h
b) 25830 „ . . . . . 1.426 „ 82 „ 1.468 „ 47 „
Razem . . 31.668 K 47 h

Doliczając do tego narosłe odsetki od pomienionych książeczek — jak LW. 76.941/08 — po koniec czerwca 1908, mianowicie numer:

ad a. 25829 od całej (w sprawozdaniu za rok 1906 powołanej) kwoty 14.541 K 65 h za czas od 1. stycznia do 17. kwietnia 1908, t. j. za 107 dni kwotę . . . . . 172 K 89 h
tudzież od reszty pozostałej w kwocie j. w. 41 K 65 h za czas od 18. kwietnia do 30. czerwca 1908, t. j. za 73 dni kwotę . . . . . — „ 34 „ 173 K 23 h

ad b. — 25830 od całej (również w sprawozdaniu za rok 1906 powołanej) kwoty 15.670 K 51 h za czas od 1. stycznia do 17. kwietnia 1908, t. j. za 107 dni kwotę . . . . . 186 K 32 h
tudzież od reszty pozostałej w kwocie j. w. 1.426 K 82 h, t. j. za czas od 18. kwietnia do 30. czerwca 1908 za 73 dni kwotę . . . . . 11 „ 58 „ 197 „ 90 „ 371 „ 13 „
Razem po koniec czerwca 1908 . 32.039 K 60 h

Dopisane zaś procenty do pomienionych książeczek — jak LW. 6356/09 — od 1. lipca po koniec grudnia 1908, przedstawiają się, jak następuje, a mianowicie *dolokowano:*

a) do książeczki *ad a* numer 25829 na kwotę (41·65+173·23) = 214 K 88 h odsetki za czas od 1. lipca do 15. listopada 1908, t. j. za 135 dni w kwocie 3 K 12 h
nadto dnia 16. listopada 1908 uzyskaną (ze sprzedaży kuponów od wymienionych powyżej listów rentowych) gotówkę w kwocie . . . 604 K — h

po strąceniu ½% podatku rentowego	3 „ 02 „	600 K 98 h
tudzież procenta za czas od 16. listopada do 31. grudnia 1908, t. j. za 45 dni w kwocie	4 „ 09 „	608 K 19 h
b) do książeczki *ad b.* numer 25830 na kwotę (1.426·82 + 186·32 + 11·58) = 1.624 K 72 h za czas od 1. lipca do 31. grudnia 1908, t. j. za 180 dni w kwocie .	32 „ 48 „	
Razem po koniec grudnia 1908 . .		32.680 K 27 h

Zatem zapasy te składają się:

a) z 4% listów rentownych na kwotę j. w. 30.200 K.

b) z dwu książeczek wkładkowych Banku kraj.

α) Nr. 25829 — (41·65 + 173·23 + 608·19) =	823 K 07 h	
β) Nr. 25830 — (1.426·82 + 197·90 + 32·48) =	1.657 „ 20 „	2.480 „ 27 „
Rzem j. w. . .		32.680 K 27 h
Doliczając do tego zapasy kasowe, przechowane — wedle powołanego na wstępie wykazu — w c. k. kasach rządowych po koniec roku 1907 w kwocie		15.929 „ 15 „
Ogółem wynosi stan zapasów tych na pokrycie niedoborów pomienionego funduszu pro praeterito kwotę		48.609 „ 42 „
A po doliczeniu należytości (od stron konkurencyjnych) czynnych — o ile nie będą odpisywane sposobem dotychczasowym, a z tego powodu, jak wyżej nadmieniono i wpływy po największej części bardzo wątpliwe — w kwocie j. w.		69.137 „ 61 „
wynosi suma stanu czynnego kwotę . .		117.747 K 03 h
W porównaniu zaś z należytościami biernemi w kwocie j. w.		186.039 „ 12 „
okazuje się jeszcze niedobór w kwocie . .		68.292 K 09 h

W powołanem wyżej sprawozdaniu za rok 1906 zaznaczono, że Wydział krajowy odniósł się ponownie przy LW. 18487 z dnia 11. maja 1908 do Namiestnictwa o zarządzenie jak najspieszniejszego ostatecznego zakończenia sprawy funduszów pro praeterito wszystkich dróg, powołując się nadto co do należytości biernych na pismo c. k. Namiestnictwa z dnia 18. czerwca 1903 L. 72324 (LW. 57303/03), w którem oznajmiono, „że pretensye stron za przerobne do funduszów pro praeterito budowy dróg krajowych“ — o czem wspomniano już w sprawozdaniu za rok 1903 — „nie są należycie udowodnione i nie opierają się na dokumentach, wykazujących dowodnie ich płynność, skutkiem tego zaległości bierne w znacznej części nie przedstawiają dla kontrybuentów, którzy do budowy dróg konkurowali, realnej wartości i dlatego z tych samych przyczyn, jak należytości czynne, będą mogły być odpisane“.

Dotychczas jednak nic w sprawie tej ze strony Namiestnictwa nie zarządzono, a jedynie z zapasów kasowych funduszu pro praeterito budowy drogi powiatowej Grzymałów-Skałat-Smykowce wypłacono w roku 1907 — jak LW. 25764/07 — gminie Zerebki król. za przerobne do budowy drogi rzeczonej 60% z należącej się jej kwoty . . . . . 490 K 40 h
czyli kwotę . . . . . 294 „ 24 „
zaś resztę — jak LW. 30253/09 — w kwocie . . 196 K 16 h

odpisano. Dlatego też należytości bierne, wykazane w sprawozdaniu za rok 1906 w kwocie . . . . . 186.529 K 52 h
zmniejszyły się tylko o powyższą kwotę . . . 490 „ 40 „
i wynoszą z końcem roku 1907 — jak powyżej wykazano — kwotę . . . . . 186.039 K 12 h

Oznajmia się wkońcu, że — jak LW. 29120, 30253, i 48580/09 — odniesiono się do Namiestnictwa o spieszne udzielenie Wydziałowi krajowemu brakujących rachunków funduszów pro praeterito budowy dróg: krajowej Lwów-Rohatyn, czterech dróg obwodu tarnopolskiego (Tarnopol-Brody, Brzeżany-Podwołoczyska, Brzeżany-Tarnopol i Strussów-Buczacz) i powiatowej Grzymałów-Skałat-Smykowce za rok 1908.

Ubezpieczenie robotników i drożników od wypadków.

Zgodnie z ustawą z dnia 28. grudnia 1887 (Dz. p. p. z r. 1888 Nr. 1) ubezpieczono w roku 1908 tych robotników i drożników na drogach krajowych i subwencyonowanych, którzy byli użyci przy robotach drogowych prowadzonych we własnym zarządzie.

Z tego zobowiązania wynikłe koszta poniesiono z funduszu krajowego.

1. Na roboty zwyczajne wykonane przy utrzymaniu dróg krajowych i przy robotach w warstatach betonowych w kwocie . . . . . 5.685 K 12 h

2. Na roboty nadzwyczajne przy budowie i utrzymaniu dróg subwencyonowanych w kwocie . 581 „ 24 „

Razem . . 6.266 K 36 h

Gdy w roku 1907 wypłacono z powyższego tytułu kwotę . . . . . 4.495 „ 91 „
zatem okazuje się, że koszt ubezpieczeń wynosił w roku 1908 więcej o kwotę . . . . . 1.770 K 45 h

Przedłużenie udzielonych koncesyi mytniczych.

Na podstawie. §. 7 ust. drog. Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem przedłużył na dalsze pięć lat koncesye do pobierania opłat mytniczych, a mianowicie:

Radzie pow. w Buczaczu na drodze pow. Buczacz-Potok złoty.

Radzie pow. w Cieszanowie na drodze pow. Dachnów-Lubaczów.

Radzie pow. w Cieszanowie na drodze pow. Oleszyce-Dzików.

Radzie pow. w Drohobyczu na drodze pow. Drohobycz-Borysław.

Radzie pow. w Drohobyczu na drodze pow. Drohobycz-Chyrawka-Glinne.

Wydziałowi pow. w Drohobyczu na drodze gm. I. kl. Wygoda-Medenica.

Wydziałowi pow. w Drohobyczu na drodze gm. I. kl. Lisznia-Podbuż.

Obszarowi dworskiemu w Glinnej od mostów na rzece Strypie przy drodze gminnej z Pomorzan przez Glinne do Kozłowa.

Wydziałowi pow. w Gródku na drodze gm. I. kl. Gródek-Doliniany-Dobrzany.

Radzie pow. w Jaworowie na drodze pow. Jaworów-Niemirów.

Radzie pow. w Kamionce str. na drodze pow. Jabłonówka-Busk-Rakobuty.

Radzie pow. w Kamionce str. od mostu na rzece Pełtwi w Busku Gminie m. Kamionka str. od mostu na rzece Bugu.

Radzie pow. w Kolbuszowej na drogach pow. Kolbuszowa-Sokołów i Kolbuszowa-Sędziszów.

Radzie pow. w Kolbuszowej na drodze pow. Kolbuszowa-Rzeszów.

Radzie pow. w Kołomyi na drzodze pow. Kołomyja-Peczeniżyn.

Obszarom dworskim w Niezwiskach i Łuce od przewozu przez Dniestr.

Gminie Niepołomice od przewozu przez Wisłę pod Niepołomicami.

Radzie pow. w Przemyślu od mostu na Wiarze w Drozdowicach.

Radzie pow. w Rzeszowie na drodze pow. Domaradz-Strzyżów.

Radzie pow. w Rzeszowie od mostu na rzece Wisłoku w Żornowej.

Wydziałowi pow. w Samborze na drodze gm. I. kl. Sambor-Czaple.

Radzie pow. w Śniatynie na drogach powiatowych Załucze-Rożnów i Zabłotów-Rożnów.

Radzie pow. w Tarnobrzegu na drodze pow. Tarnobrzeg-Majdan.

Radzie pow. w Wieliczce na drodze gm. I. kl. Podgórze-Świątniki-Mogilany.

Radzie pow. w Wieliczce od mostu na rzece Krzyworzece w Wiśniowej na drodze gm. I. kl. Czasław-Wiśniowa-Wierzbanowa.

Przedłużenie koncesyi na pobór kopytkowego.

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem przedłużył na dalsze trzy lata koncesye do pobierania kopytkowego gminom miast: Stanisławowa, Brzeżan, Brodów, Przemyśla, Rzeszowa, Tarnopola i Żółkwi.

Kontrola nad miastami pobierającemi kopytkowe.

Tak jak w latach poprzednich wykonywał Wydział krajowy kontrolę nad miastami, które na mocy specyalnych ustaw uprawnione są do pobierania myta kopytkowego a w szczególności: w Brodach, Brzeżanach, Jarosławiu, Kołomyi, Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnowie, Tarnopolu, Żółkwi, jakoteż nad Wydziałem powiatowym w Buczaczu, pobierającym powyższą opłatę w zastępstwie gminy miasta Buczacza.

Stan tej kontroli za czas od 1. kwietnia 1908 do 1-go lipca 1909 przedstawia się następująco:

I Preliminarze drogowe na rok 1907 miast Brodów, Buczacza, Jarosławia, Nowego Sącza, Przemyśla, Stanisławowa i Żółkwi — przedłożone — po zbadaniu na miejscu przez właściwe Wydziały powiatowe — były przedmiotem osobnych zarządzeń Wydziału krajowego.

W ten sam sposób załatwione zostały rachunki drogowe za rok 1906 wszystkich wymienionych na wstępie miast z wyjątkiem Rzeszowa, którego rachunków za rok 1905 i następne lata nie przedłożono.

II Dotychczas załatwiono w sposób, jak wyżej:

a) preliminarze drogowe na rok 1908 wszystkich pomienionych na wstępie miast z wyjątkiem Buczacza i Rzeszowa, które tych preliminarzy nie przedłożyły.

b) rachunki drogowe za rok 1907 wszystkich miast z wyjątkiem Brzeżan, Rzeszowa i Tarnowa. Rachunki Tarnowa już przedłożono.

III Preliminarze na rok 1900 przedłożono dotychczas z miast Jarosławia, Nowego Sącza, Stanisławowa, Tarnowa, Tarnopola i Żółkwi. Natomiast rachunki za rok 1908 przedłożono jedynie z miasta Tarnowa.

Alegat 7. Subwencye państwowe na budowę dróg.

W załączeniu jako alegat przedkładamy Wys. Sejmowi wykaz zezwolonych na r. 1908 kredytów ze Skarbu państwa na budowę i rekonstrukcyę dróg krajowych, powiatowych i gminnych.

Orzeczenia c. k. Trybunału administracyjnego.

I. *C. k. Trybunał administracyjny odrzucił:*

1. Zażalenie firmy „Aleksander br. Popper z Wiednia“ przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 18-go kwietnia 1908 L. 23577 w sprawie nałożenia na pomienioną firmę osobnego datku w kwocie 30.556 K za zużywania w latach 1898—1905 w niezwykły sposób transportami drzewa nieomyconej drogi gminnej I. klasy od granicy Królestwa Węgier przez Ujsoły do dojazdu kolejowego w Rajczy.

2. Zażalenie spadkobierców Maryi Ambroziewiczowej, jako to: Onufrego Ambroziewicza, D-ra Bogusława Ambroziewicza i Heleny Mączkowej przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 24-go maja 1907 L. 118.560 wydanemu w sprawie spornej drogi w Karczmiskach ad Zbydniów.

3. Zażalenie Wydziału krajowego przeciw orzeczeniu c. k. Ministerstwa handlu z dnia 14. lipca 1907 L. 21213, którem odmówiono Wydziałowi krajowemu prawa żądania zwrotu kosztów wysłania zastępcy do rozprawy komisyjnej zarządzonej przez c. k. Starostwo w Dąbrowie w sprawie udzielenia koncesyi na projektowany przez D-ra Stefana Kirchmayera i Jana Odrowąż Pieniążka młyn o motorze ssąco-gazowym w Radwanie w pobliżu drogi krajowej Tarnów-Szczucin.

II. *C. k. Trybunał administracyjny zniósł:*

Orzeczenie Wydziału krajowego z dnia 9-go lipca 1907 L. 65942, którem nałożono na firmę „Singer i Kraus z Wiednia“ osobny datek w kwocie 680 kor. za zużywanie w niezwykły sposób transportami drzewa w r. 1906 nieomyconej drogi gminnej I. kl. Ujsoły-Rajcza.

Akademia im. Maryi Teresy we Wiedniu

Odezwą z dnia 18-go listopada 1908 r. L. V b. 454 C/18 zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy o opróżnieniu jednego miejsca funduszowego w Akademii im. Maryi Teresy w Wiedniu.

Po rozpisaniu konkursu przez Wydział krajowy z dnia 21-go listopada 1908 r. do L. 121656 uczyniono przedstawienie do Najwyższego Tronu. Najwyższem postanowieniem z dnia 12-go lutego 1909 r. nadał Najjaśniejszy Pan to miejsce funduszowe Jakóbowi, Teodorowi, Waleryanowi Sawickiemu.

Następnie odezwą z dnia 18. marca 1909 r. XIII. 28631 zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy o opróżnieniu znów jednego miejsca funduszowego w pomienionej Akademii.

Po rozpisaniu konkursu przez Wydział krajowy z dnia 27-go marca 1909 r. do L. 32224 uczyniono przedstawienie do Najwyższego Tronu. Nadanie powyższego miejsca funduszowego dotychczas nie nastąpiło.

Sprawy szlachectwa i zmiany nazwisk.

W czasie od 1. kwietnia 1908 r. do 30. czerwca 1909 r. załatwiono w dziale szlachectwa trzysta siedmdziesiąt (370) ekshibitów.

I. Co do staropolskiego szlachectwa:

Przy trzynastu podaniach udzielono opinii na żądanie c. k. Namiestnictwa.

Najwyższa decyzya nastąpiła w trzech wypadkach, a z tych tylko w jednym pomyślnie. Również niepomyślnie wypadła Najwyższa decyzya co do jednego podania o nadanie tytułu hrabiowskiego lub baronowskiego. W jednym wypadku nastąpiło Najwyższe zezwolenie na przeniesienie szlachectwa i herbu, lecz do tego przedmiotu nie był Wydział krajowy o zdanie zapytany.

W trzech wypadkach (a z tych tylko w jednym wypadku żądano opinii Wydziału krajowego) c. k. Ministerstwo spraw wewnętrz-

nych uznało uprawnienie do używania odziedziczonego szlachectwa staropolskiego jako zagranicznego zwykłego szlachectwa.

II. Certyfikatów szlachectwa wydano trzydzieści pięć, z tych trzy na mocy upoważnienia ze strony c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, ponieważ legitymujący się pochodzili w trzecim, względnie w czwartym stopniu od osób zapisanych w metrykach szlacheckich galicyjskich.

III. Spraw szlachectwa ogólnej treści, a mianowicie co do różnych wyjaśnień, wypisów z metryk szlacheckich galicyjskich i innych żądań, załatwiono sto pięćdziesiąt i pięć, a w tych mieści się także peryodyczny wykaz wpisów dokonanych w metrykach szlacheckich galicyjskich w ciągu roku 1908 przedłożony c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych na ręce c. k. Namiestnictwa we Lwowie z początkiem roku 1909.

IV. W sprawie zmiany nazwisk, oznajmiono c. k. Namiestnictwu we Lwowie — na żądanie tegoż — do stu sześćdziesięciu podań, czy nadać się mające nazwiska przysługują, lub nie przysługują rodom szlacheckim.

Alegat 1. do sprawozdania z czynności Dep. IV. Wydziału krajowego za czas od 1. kwietnia 1908. do 30. czerwca 1909.

W y k a z

zasiłków państwowych i krajowych udzielonych powiatowym funduszom drogowym w r. 1909. z tytułów klęsk elementarnych na drogach powiatowych i gminnych.

L. p.	Nazwa powiatu	Przyznane subwencye: państwowe K	h	krajowe K	h	Razem K	h	Uwaga:
1	Bóbrka	8.000	—	—	—	8.000	—	
2	Bochnia	23.200	—	12.000	—	35.200	—	
3	Bohorodczany	23.000	—	4.000	—	27.000	—	
4	Borszczów	8.000	—	7.000	—	15.000	—	
5	Brody	7.000	—	—	—	7.000	—	
6	Brzesko	28.000	—	4.000	—	32.000	—	
7	Brzeżany	9.000	—	5.000	—	14.000	—	
8	Brzozów	30.000	—	5.000	—	35.000	—	
9	Buczacz	—	—	8.000	—	8.000	—	
10	Chrzanów	10.000	—	—	—	10.000	—	
11	Cieszanów	800	—	6.000	—	6.800	—	
12	Czortków	5.000	—	—	—	5.000	—	
13	Dąbrowa	10.000	—	11.000	—	21.000	—	
14	Dobromil	25.000	—	6.000	—	31.000	—	
15	Dolina	20.000	—	5.000	—	25.000	—	
16	Gorlice	10.500	—	4.000	—	14.500	—	
17	Grybów	8.000	—	4.000	—	12.000	—	
18	Horodenka	8.000	—	—	—	8.000	—	
19	Husiatyn	—	—	8.000	—	8.000	—	
20	Jasło	17.000	—	4.000	—	21.000	—	
21	Jaworów	10.000	—	—	—	10.000	—	
22	Kałusz	6.000	—	8.000	—	14.000	—	
23	Kolbuszowa	2.000	—	—	—	2.000	—	
24	Kołomyja	20.000	—	—	—	20.000	—	
25	Kosów	50.000	—	—	—	50.000	—	
26	Kraków	25.000	—	17.000	—	42.000	—	
27	Krosno	21.000	—	8.000	—	29.000	—	
28	Limanowa	24.000	—	14.000	—	38.000	—	
29	Lisko	1.000	—	4.500	—	5.500	—	
30	Łańcut	16.000	—	4.000	—	20.000	—	
31	Mielec	—	—	10.000	—	10.000	—	
32	Mościska	10.000	—	10.000	—	20.000	—	
33	Myślenice	22.000	—	5.000	—	27.000	—	
34	Nadwórna	8.000	—	—	—	8.000	—	
35	Nowy Targ	30.000	—	5.000	—	35.000	—	
36	Nowy Sącz	5.000	—	60.000	—	65.000	—	
	Do przeniesienia	500.500	—	238.500	—	739.000	—	

Lp.	Nazwa powiatu	Przyznane subwencye państwowe K	h	Przyznane subwencye krajowe K	h	Razem K	h	Uwaga
	Z przeniesienia .	500.500	—	238.500	—	739.000	—	
37	Pilzno	10.000	—	12.000	—	22.000	—	
38	Podhajce	—	—	1.200	—	1.200	—	
39	Przemyśl	—	—	7.600	—	7.600	—	
40	Rawa	4.000	—	5.000	—	9.000	—	
41	Rohatyn	7.000	—	—	—	7.000	—	
42	Ropczyce	900	—	13.000	—	13.900	—	
43	Rudki	21.000	—	2.000	—	23.000	—	
44	Rzeszów	10.000	—	50.000	—	60.000	—	
45	Sambor	7.000	—	5.000	—	12.000	—	
46	Sanok	3.500	—	14.000	—	17.500	—	
47	Śniatyn	10.000	—	10.000	—	20.000	—	
48	Sokal	8.000	—	4.000	—	12.000	—	
49	Stanisławów	10.000	—	—	—	10.000	—	
50	Stary Sambor	33.000	—	5.000	—	38.000	—	
51	Stryj	16.000	—	4.000	—	20.000	—	
52	Tarnobrzeg	5.000	—	8.000	—	13.000	—	
53	Tarnopol	10.000	—	3.000	—	13.000	—	
54	Tarnów	6.600	—	5.000	—	11.600	—	
55	Tłumacz	8.000	—	—	—	8.000	—	
56	Trembowla	—	—	20.000	—	20.000	—	
57	Turka	12.000	—	12.000	—	24.000	—	
58	Wadowice	14.000	—	14.000	—	28.000	—	
59	Wieliczka	12.000	—	23.000	—	35.000	—	
60	Zaleszczyki	7.000	—	4.000	—	11.000	—	
61	Zbaraż	8.000	—	—	—	8.000	—	
62	Złoczów	10.000	—	—	—	10.000	—	
63	Żółkiew	4.000	—	2.000	—	6.000	—	
64	Żywiec	10.000	—	28.000	—	38.000	—	
	Razem .	747.500	—	490.300	—	1,237.800	—	

Wykaz

datków deklarowanych na budowę drogi krajowej Lwów-Stojanów po koniec r. 1908.

Liczba porz.	Przedmiot	Należytość						Odpisano		Pozostaje		Uiszczono		Pozostaje należytość					
		zaległa		bieżąca		razem								z lat ubiegłych		z roku bieżącego		razem	
		K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
1	Droga krajowa Lwów-Stojanów																		
	Gmina Kamionka strumiłowa .	1.236	—	—	—	1.236	—	—	—	1.236	—	500	—	736	—	—	—	736	—
	Razem . .	1.236	—	—	—	1.236	—	—	—	1.236	—	500	—	736	—	—	—	736	—

Wykaz wynikłości

dochodów i wydatków miejscowych funduszów dróg gminnych

za rok 1907.

L. porządkowa	Nazwa powiatu	Długość dróg gminnych *Km*	Ilość rodzin obowiązanych do prestacyi	Wartość prestacyi w gotówce		Dochody w gotówce: Dotacya z funduszu powiatowego gminnego		Dochody w gotówce: Czynsze z myta		Dochody w gotówce: Inne dochody		Dochody w gotówce: Razem		Wartość zużytej prestacyi		Wydatki w gotówce		Pozostałość nieodrobionych prestacyi		Zapas kasowy w gotówce		Uwaga:
				K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	
1	Biała	469·379	10.812	31.724	40	11.393	46	—	—	2.207	40	13.600	86	29.099	22	13.600	86	2.625	18	—	—	
2	Bóbrka	731·427	12.838	20.540	80	14.269	33	—	—	3.439	57	17.708	90	20.256	80	17.153	59	284	—	555	31	
3	Bochnia	628·966	—	52.738	20	—	—	—	—	—	—	52.738	20	51.647	05	51.647	05	1.091	15	1.091	15	
4	Bohorodczany	183·100	10.797	25.912	80	—	—	—	—	1.533	23	1.533	23	24.841	80	1.360	46	1.071	—	172	77	
5	Borszczów	523·682	21.839	52.413	60	—	—	—	—	—	—	52.413	60	52.324	—	52.324	—	89	60	89	60	
6	Brody	995·269	19.585	39.170	—	29.707	74	—	—	—	—	29.707	74	37.542	—	29.707	74	1.628	—	—	—	
7	Brzesko	720·659	15.427	30.854	—	24.892	17	—	—	5.350	52	30.242	69	30.270	50	29.938	11	583	50	304	58	
8	Brzeżany	588·887	12.518	25.036	—	16.202	24	—	—	—	—	16.202	24	23.064	—	16.202	24	1.972	—	—	—	
9	Brzozów	361·078	14.528	30.795	—	41.061	95	—	—	33.546	42	74.608	37	29.916	—	74.608	37	879	—	—	—	
10	Buczacz	—	20.666	41.332	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38.541	—	—	—	2.791	—	—	—	
11	Chrzanów	479·700	13.229	39.687	—	29.829	81	—	—	22.985	11	52.814	92	35.242	—	52.707	19	4.445	—	107	73	
12	Cieszanów	750·376	12.521	25.032	—	24.231	68	—	—	—	—	24.231	68	22.492	—	24.231	68	2.540	—	—	—	
13	Czortków	457·000	12.968	18.155	20	6.518	87	—	—	—	—	6.518	87	16.058	—	6.518	87	2.097	20	—	—	
14	Dąbrowa	634·510	11.880	23.798	60	3.332	93	—	—	4.697	10	8.030	03	22.434	20	8.030	03	1.364	40	—	—	
15	Dobromil	393·848	10.938	38.302	80	13.342	—	—	—	—	—	13.342	—	37.310	40	13.342	—	992	40	—	—	
16	Dolina	511·647	18.306	84.156	80	11.558	16	—	—	455	43	12.013	59	75.551	10	11.929	81	8.605	70	83	78	
17	Drohobycz	592·000	24.312	72.125	70	—	—	—	—	—	—	—	—	71.313	10	—	—	812	60	—	—	
18	Gorlice	376·970	12.151	34.535	—	66.751	96	—	—	—	—	66.751	96	32.870	—	66.751	96	1.665	—	—	—	
19	Gródek	617·610	9.844	21.179	41	10.880	98	—	—	5.619	81	16.500	79	18.712	41	16.476	87	2.467	—	23	92	
20	Grybów	344·524	7.758	17.770	40	2.410	09	—	—	—	—	2.410	09	17.294	04	2.410	09	476	36	—	—	
21	Horodenka	544·167	16.443	34.082	40	953	80	—	—	2.213	56	3.167	36	26.461	—	2.086	56	7.621	40	1.080	80	
22	Husiatyn	476·355	16.932	33.864	—	5.533	86	—	—	1.138	43	6.672	29	27.830	90	6.053	35	6.033	10	618	94	
23	Jarosław	1.030·900	17.726	35.452	—	24.776	77	—	—	722	80	25.499	57	34.341	50	23.849	57	1.110	50	1.650	—	
24	Jasło	664·398	16.994	34.208	20	11.728	07	—	—	4.760	—	16.488	07	33.933	—	16.488	07	275	20	—	—	
25	Jaworów	527·141	11.702	23.726	60	12.814	61	—	—	—	—	12.814	61	23.424	20	12.814	61	302	40	—	—	
26	Kałusz	561·466	15.762	38.505	60	—	—	400	—	7	60	407	60	37.541	80	407	60	963	80	—	—	
27	Kamionka	—	18.615	18.615	—	9.119	09	—	—	2.582	85	11.701	94	16.095	25	11.401	48	2.519	75	300	46	
28	Kolbuszowa	475·488	12.308	15.785	40	11.465	54	—	—	—	—	11.465	54	14.363	20	11.465	54	1.237	60	—	—	Odpisano 184 K 60 g.
29	Kołomyja	491·000	20.297	25.329	—	—	—	—	—	—	—	24.407	80	24.407	80	24.407	80	921	20	—	—	
30	Kosów	—	13.763	27.526	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27.526	—	—	—	—	—	—	—	
31	Kraków	445·519	13.790	34.452	—	101.869	80	—	—	22.851	73	124.721	53	29.472	75	124.721	53	4.979	25	—	—	
32	Krosno	376·773	13.041	31.298	40	28.775	86	—	—	1.730	—	30.505	86	31.298	40	30.505	86	—	—	—	—	
33	Limanowa	569·945	12.619	35.287	60	19.641	11	—	—	28.475	33	48.116	44	34.006	—	36.969	59	1.281	60	11.146	85	
34	Lisko	696·419	13.432	53.728	—	15.515	42	—	—	—	—	15.515	42	53.728	—	15.515	42	—	—	—	—	
35	Lwów	1.082·300	21.940	57.023	—	45.889	15	—	—	19.431	91	65.321	06	48.305	—	63.993	03	8.718	—	1.328	03	
36	Łańcut	1.009·500	24.635	39.416	—	13.315	—	—	—	—	—	13.315	—	39.260	80	13.315	—	155	20	—	—	
37	Mielec	894·496	12.832	15.398	40	—	—	—	—	—	—	47.800	95	14.992	30	47.800	95	406	10	—	—	
38	Mościska	531·120	13.295	26.590	—	16.820	82	—	—	572	—	17.392	82	25.357	—	17.392	82	1.233	—	—	—	
39	Myślenice	463·300	14.618	34.680	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34.680	—	—	—	—	—	—	—	
40	Nadwórna	406·312	12.099	36.297	—	13.920	34	—	—	4.227	14	18.147	48	34.822	—	18.147	48	1.475	—	—	—	
41	Nisko	—	11.105	17.768	—	8.243	45	—	—	—	—	8.243	45	4.180	20	8.243	45	13.587	80	—	—	
42	Nowy Targ	571·400	14.487	60.684	80	43.493	88	—	—	—	—	43.493	88	53.528	50	43.493	88	7.156	30	—	—	
43	Pilzno	265·498	7.792	18.392	40	17.703	04	—	—	—	—	17.703	04	16.236	—	17.703	04	2.156	40	—	—	Niedobór 4 K. 80 g.
44	Podhajce	—	—	25.495	30	150	—	—	—	563	26	713	26	20.831	92	718	06	4.663	38	—	—	
45	Przemyśl	677·108	16.286	48.858	—	—	—	—	—	—	—	104.920	28	46.345	—	104.920	28	2.513	—	—	—	
46	Przemyślany	—	14.208	20.620	—	8.963	71	—	—	—	—	8.963	71	16.858	58	8.963	71	3.761	42	—	—	
47	Rawa	—	16.544	23.161	60	—	—	—	—	—	—	—	—	20.505	80	—	—	2.655	80	—	—	
48	Rohatyn	737·000	18.862	39.133	60	16.108	39	100	—	92	92	16.301	31	35.012	60	16.208	39	4.121	—	92	92	
49	Ropczyce	592·033	13.663	23.192	80	59.587	85	—	—	—	—	59.587	85	21.674	40	59.587	85	1.518	40	—	—	
50	Rudki	591·275	12.369	24.548	—	22.988	60	390	—	40	—	23.418	60	23.523	83	15.239	34	1.024	17	8.179	26	
51	Rzeszów	891·700	26.568	79.704	—	30.098	08	—	—	362	—	30.460	08	75.869	—	30.460	08	3.835	—	—	—	
52	Sambor	494·558	14.786	47.315	20	13.244	68	—	—	—	—	13.244	68	45.785	60	13.244	68	1.529	60	—	—	
53	Sanok	508·741	15.352	73.926	—	61.815	64	—	—	—	—	61.815	64	72.260	60	61.815	64	1.665	40	—	—	
54	Sącz nowy	921·480	15.023	25.498	40	15.454	98	—	—	8.819	48	24.274	46	24.813	—	49.087	46	685	40	—	—	Niedobór 24.813 K.
55	Skałat	604·500	15.424	18.508	80	26.510	13	—	—	—	—	26.510	13	15.493	60	26.510	13	3.015	20	—	—	
56	Śniatyn	347·000	17.248	25.057	69	—	—	—	—	—	—	—	—	22.122	31	—	—	2.935	38	—	—	
57	Sokal	767·100	15.535	44.361	50	51.492	87	—	—	6.621	44	58.114	31	41.664	10	57.871	34	2.697	40	242	97	
58	Stanisławów	349·300	18.473	44.347	40	3.183	84	—	—	1.692	61	4.876	45	36.041	60	4.362	73	7.722	20	513	72	Odpisano 583.60 K
59	Stary Sambor	264·650	9.667	23.209	52	9.537	66	—	—	—	—	9.537	66	21.978	32	9.537	66	1.231	20	—	—	
60	Stryj	873·900	15.549	62.022	40	34.494	60	—	—	—	—	34.494	60	60.871	20	34.494	60	1.151	20	—	—	
61	Tarnobrzeg	592·273	13.176	22.674	80	4.783	25	—	—	2.902	22	7.685	47	16.339	43	7.685	47	6.335	37	—	—	
62	Tarnopol	107·500	17.113	20.535	60	81.086	69	—	—	—	—	81.086	69	17.149	—	81.086	69	3.386	60	—	—	
63	Tarnów	691·908	11.726	23.452	—	7.790	47	—	—	—	—	7.790	47	16.896	50	7.790	47	6.555	50	—	—	
64	Tłumacz	579·515	19.001	48.270	—	90.043	43	—	—	—	—	90.043	43	44.220	—	90.043	43	4.050	—	—	—	
65	Trembowla	448·910	12.341	14.809	20	7.473	97	—	—	18.857	87	26.331	84	12.424	38	22.511	24	2.384	82	3.820	60	
66	Turka	489·550	12.016	62.790	—	14.592	91	—	—	—	—	14.592	91	62.500	—	14.592	91	290	—	—	—	
67	Wadowice	757·813	16.447	46.051	60	19.116	61	—	—	—	—	19.116	61	45.600	60	33.147	46	451	—	—	—	Niedobór 14.030 K 85 g.
68	Wieliczka	840·660	15.873	66.062	90	26.231	27	—	—	—	—	26.231	27	64.710	50	26.231	27	1.352	40	—	—	
69	Zaleszczyki	887·648	14.175	28.350	—	6.058	69	—	—	—	—	6.058	69	26.273	—	6.058	69	2.077	—	—	—	
70	Zbaraż	677·314	10.981	19.668	80	26.074	13	—	—	—	—	26.074	13	19.142	46	26.074	13	526	34	—	—	
71	Złoczów	1.430·490	26.027	53.358	—	—	—	—	—	—	—	75.114	73	51.355	—	69.641	20	2.003	—	5.473	53	
72	Żółkiew	707·300	14.726	14.726	—	28.669	91	—	—	—	—	28.669	91	12.744	75	28.669	91	1.981	25	—	—	
73	Żydaczów	483·700	12.216	24.432	—	39.604	18	—	—	—	—	39.604	18	23.731	—	39.604	18	701	—	—	—	
74	Żywiec	456·245	4.578	38.741	80	38.342	30	—	—	1.588	22	39.930	52	38.389	10	45.407	69	352	70	—	—	Niedobór 5.477 K 17 g.
	Razem	10,215.320	1,075.098	2,606.252	42	1,451.461	82	890	—	210.087	96	2,019.835	34	2,425.698	40	2,027.281	24	179.785	82	36.876	92	Odp. 768 K 20 g. Nied. 44.325 K 82 g.

Uwaga: Nie wykazano długości dróg gminn. II. kl. przy pow. Buczacz, Kamionka, Kosów, Nisko, Podhajce, Przemyślany i Rawa z tego powodu, że powiaty te w przedłożonych wykazach za rok 1907. dat tych nie podały, usprawiedliwiając to brakiem katastrów drogowych.

Wykaz wynikłości

zamknięć rachunkowych powiatowych funduszów drogowych

za rok 1907.

L. porządkowa	Nazwa powiatu	Drogi gminne						Drogi powiatowe						Uwaga
		Dochody		Wydatki		Zapas kasowy		Dochody		Wydatki		Zapas kasowy		
		K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	
1	Biała	118.094	81	98.252	67	19.842	14	58.147	13	56.618	37	1.528	76	
2	Bóbrka	105.985	82	105.977	37	8	45	—	—	—	—	—	—	
3	Bochnia	133.798	21	132.011	73	1.786	48	51.838	12	50.949	37	888	75	
4	Bohorodczany	68.458	55	68.448	85	9	70	—	—	—	—	—	—	
5	Borszczów	44.271	36	41.574	94	2.696	42	37.011	75	35.606	18	1.405	57	
6	Brody	62.162	23	53.103	05	9.059	18	—	—	—	—	—	—	
7	Brzesko	125.842	38	104.397	75	21.444	63	75.884	98	75.884	98	—	—	
8	Brzeżany	74.098	60	74.036	15	62	45	—	—	—	—	—	—	
9	Brzozów	80.967	27	79.800	27	1.167	—	34.413	21	33.011	34	1.401	90	
10	Buczacz	171.046	42	171.046	42	—	—	24.843	53	24.843	53	—	—	
11	Chrzanów	128.627	84	116.399	73	12.228	11	96.338	74	95.252	84	1.085	90	
12	Cieszanów	44.020	65	42.922	69	1.097	96	49.549	25	47.895	12	1.654	13	
13	Czortków	88.786	77	85.210	67	3.576	10	15.397	50	15.397	50	—	—	
14	Dąbrowa	70.082	64	70.082	64	—	—	81.640	79	81.640	79	—	—	
15	Dobromil	152.969	67	122.877	01	30.092	66	—	—	—	—	—	—	
16	Dolina	60.793	44	60.121	13	672	31	—	—	—	—	—	—	
17	Drohobycz	221.379	68	221.379	68	—	—	199.143	90	199.143	90	—	—	
18	Gorlice	92.381	75	92.381	75	—	—	—	—	—	—	—	—	
19	Gródek Jag.	110.795	29	110.795	29	—	—	37.385	20	37.385	20	—	—	
20	Grybów	25.687	17	21.646	97	1.040	20	44.791	53	44.774	53	17	—	
21	Horodenka	109.612	54	109.353	75	258	79	73.354	44	73.354	44	—	—	
22	Husiatyn	40.638	68	40.407	91	230	77	49.393	79	49.199	87	193	92	
23	Jarosław	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Nie przedłożono.
24	Jasło	136.430	07	133.760	47	2.669	60	32.420	04	31.743	70	676	34	
25	Jaworów	46.338	78	46.328	79	9	99	—	—	—	—	—	—	
26	Kałusz	99.573	14	98.691	80	881	34	—	—	—	—	—	—	
27	Kamionka Str.	116.385	38	103.784	71	12.600	64	77.231	07	74.781	27	2.452	80	
28	Kolbuszowa	22.252	90	22.252	10	—	80	61.620	06	45.025	11	16.591	95	
29	Kołomyja	124.066	65	124.066	65	—	—	—	—	—	—	—	—	
30	Kossów	27.917	87	27.639	38	278	49	77.368	05	77.150	93	217	12	
31	Kraków	139.639	13	139.639	13	—	—	18.389	64	13.267	24	5.122	40	
32	Krosno	100.668	01	100.454	56	213	45	40.992	64	40.834	50	158	14	
33	Limanowa	59.737	18	49.051	58	10.685	60	28.382	72	28.382	72	—	—	
34	Lisko	64.653	68	64.653	68	—	—	29.163	30	29.163	30	—	—	
35	Lwów	157.922	71	155.491	18	2.431	53	—	—	—	—	—	—	
36	Łańcut	118.452	99	90.775	33	27.677	66	42.401	54	35.145	77	7.255	77	
37	Mielec	91.471	51	84.963	18	6.508	36	21.316	65	21.310	16	6	49	
38	Mościska	90.534	47	90.534	47	—	—	22.029	14	22.029	11	—	—	
39	Myślenice	92.403	06	88.652	18	3.750	88	5.270	20	5.249	72	20	48	
40	Nadwórna	35.013	70	34.462	74	550	96	—	—	—	—	—	—	
41	Nisko	121.274	50	121.274	50	—	—	5.661	47	3.020	83	2.640	64	
42	Nowy Targ	47.660	26	47.038	88	621	38	33.132	52	33.132	52	—	—	
43	Pilzno	48.743	01	48.743	01	—	—	11.090	86	12.739	25	1.351	61	
44	Podhajce	134.116	69	134.116	69	—	—	35.925	69	33.564	95	2.360	74	
45	Przemyśl	154.920	08	152.816	72	2.103	36	—	—	—	—	—	—	
46	Przemyślany	85.246	08	85.246	08	—	—	42.663	72	40.247	88	2.415	84	
47	Rawa	206.094	21	206.094	21	—	—	57.294	78	56.522	63	772	15	
48	Rohatyn	103.588	87	103.588	87	—	—	55.677	81	55.677	81	—	—	
49	Ropczyce	94.675	02	94.675	02	—	—	12.557	44	12.557	44	—	—	
50	Rudki	42.941	65	42.941	65	—	—	17.657	03	17.657	03	—	—	
51	Rzeszów	156.583	05	154.974	24	1.608	81	200.144	72	187.821	56	12.323	16	
52	Sambor	239.144	29	227.889	10	11.255	19	73.018	56	71.895	83	1.122	73	
53	Sanok	86.586	13	85.961	92	624	21	5.244	—	5.244	—	—	—	
54	Sącz Nowy	102.659	11	102.659	11	—	—	99.288	04	78.628	51	20.659	50	
55	Skałat	125.666	99	114.106	24	11.560	75	—	—	—	—	—	—	
56	Śniatyn	36.511	92	34.194	06	2.317	86	71.785	70	66.894	04	4.891	66	
57	Sokal	56.956	33	56.956	33	—	—	44.237	67	44.237	67	—	—	
58	Stanisławów	93.984	83	62.170	27	31.814	56	—	—	—	—	—	—	
59	Stary Sambor	23.725	99	23.713	76	12	23	57.853	41	56.811	50	1.041	91	
60	Stryj	151.986	45	151.362	91	623	54	22.824	20	22.824	19	—	01	
61	Tarnobrzeg	76.900	29	75.080	35	1.819	94	39.724	60	37.615	81	2.108	79	
62	Tarnopol	201.826	63	201.238	33	588	30	33.253	49	33.189	66	63	83	
63	Tarnów	96.302	38	96.210	94	91	44	85.024	67	84.405	—	619	67	
64	Tłumacz	154.996	64	149.735	03	5.261	61	—	—	—	—	—	—	
65	Trembowla	62.409	34	61.804	22	605	12	34.643	26	34.468	63	174	63	
66	Turka	74.984	—	67.706	72	7.277	28	63.620	72	63.620	72	—	—	
67	Wadowice	104.564	17	104.544	17	20	—	27.648	57	27.648	57	—	—	
68	Wieliczka	132.343	51	129.515	61	2.827	90	41.313	90	41.313	90	—	—	
69	Zaleszczyki	52.909	82	52.872	70	37	12	14.404	20	14.386	27	17	93	
70	Zbaraż	103.973	66	96.169	74	7.803	92	—	—	—	—	—	—	
71	Złoczów	75.114	73	69.641	20	5.473	53	107.470	29	107.470	29	—	—	
72	Żółkiew	85.467	59	84.473	01	994	58	—	—	—	—	—	—	
73	Żydaczów	87.681	31	86.681	58	999	73	24.060	03	22.299	51	1.760	52	
74	Żywiec	65.189	68	63.731	18	1.458	50	94.543	33	93.517	17	1.026	16	
	Razem	7,141.692	24	6,870.358	73	271.333	51	2,800.486	62	2,704.454	72	96.031	90	

Czwarte trzylecie.

Zestawienie klasyfikacyi

uczniów szkoły praktycznej konduktorów drogowych

za rok szkolny 1908 — 1909 i z praktyki letniej w r. 1908.

Liczba lokacyi pozządkowa	Nazwisko, imię i rok urodzenia ucznia	Rok szkolny 1908—1909 (klasa 2-ga)		Ogólny wynik praktyki letniej w r. 1908	Uwagi
		Nauka zimowa			
		Ogólny wynik egzaminów kursowych	Roboty drogowe, do których przydzielono ucznia na praktykę letnią w roku 1909		
1	Sitarz Ludwik (styp.) 1883	bardzo dobry	do budowy drogi Tułuków-Stecowa	dobry	
2	Kordyaczny Karol (styp.) 1882	dobry	do Wydziału powiatowego w Śniatynie	bardzo dobry	
3	Frank Eugeniusz (styp.) 1883	dobry	do budowy dojazdu kolejowego w Brzeżanach	dobry	
4	Dziadyk Michał (styp.) 1886	dobry	w okręgu nowo-sądeckim	dobry	
5	Wójcik Józef (styp.) 1888	dobry	do budowy drogi Dobrosin-Hruszów	dobry	
6	Machowski Karol (styp.) 1884	dobry	do Wydziału powiatowego w Krakowie	dobry	
7	Kaczor Karol (styp.) 1883	dobry	do Wydziału powiatowego w Rzeszowie	dobry	
8	Kaczor Adam (styp.) 1889	dobry	do Wydziału powiatowego w Krakowie	dobry	
9	Gurba Stanisław (styp.) 1890	dobry	do warstatu betonowego w Rzeszowie	dobry	
10	Czarnecki Bolesław (styp.) 1886	dobry	do Wydziału powiatowego w Mościskach	dobry	
11	Damsé Stanisław (styp.) 1889	dobry	do krajowego Biura drogowego	dobry	
12	Solawa Stanisław (styp.) 1889	dobry	do Wydziału powiatowego w Dąbrowej	dobry	
13	Świtkowski Lesław (styp.) 1890	dobry	do budowy dróg w Kulparkowie	dobry	
14	Ryba Stefan (styp.) 1889	dobry	do Wydziału powiatowego w Przemyślu	dobry	
15	Kuźniar Jan (styp.) 1889	dobry	do krajowego Biura drogowego	dobry	
16	Nowakowski Władysław (styp.) 1885	dobry	do Wydziału powiatowego w Pilznie	dobry	
17	Śliwiwiński Witold (styp.) 1888	dobry	do budowy mostu na Dniestrze pod Haliczem	dobry	
18	Jarocki Maryan (styp.) 1885	dobry	w okręgu borszczowskim	dobry	
19	Wąsowicz Stanisław (styp.) 1890	dobry	do Wydziału powiatowego w Gorlicach	dobry	
20	Panek Franciszek (styp.) 1889	dobry	do krajowego Biura drogowego	dostateczny	
21	Pillarz Feliks (styp.) 1884	dobry	do Wydziału powiatowego w Dąbrowej	dostateczny	
22	Burczakiewicz Bron. (styp.) 1889	dobry	do warstatu betonowego w Żółkwi	dobry	
23	Bigoraj Edward (styp.) 1890	dobry	do budowy drogi Kamienobród-Jaryna	dobry	
24	Jarosz Stefan (styp.) 1889	dobry	w okręgu nowo-tarskim	dobry	
25	Miazga Tadeusz (styp.) 1886	dobry	do budowy drogi Krystynopol-Brody	dobry	
26	Rykała Józef (styp.) 1889	dobry	do budowy mostu na Prucie w Śniatynie	dobry	
27	Chmaj Jan (styp.) 1888	dobry	w okręgu buczackim	dobry	
28	Fuczek Kazimierz (styp.) 1891	dostateczny	do budowy mostu na Dniestrze pod Haliczem	dobry	
29	Adamowicz Stanisław (styp.) 1889	dostateczny	w okręgu stanisławowskim	dostateczny	
30	Szuber Józef (styp.) 1885	dostateczny	do budowy drogi Dobrosin-Hruszów	dobry	

Alegat 6. do sprawozdania z czynności Dep. IV. Wydz. kraj. za czas 1. kwietnia 1908. do 30. czerwca 1909.

WYKAZ

stanu funduszów pro praeterito budowy dróg krajowych i powiatowych z końcem roku 1907.

Liczba porządk.	Fundusz pro praeterito budowy drogi	Administruje c. k. Starostwo w	Z należytości czynnych z końcem roku 1906.		Wynikłości z końcem roku 1907.										UWAGI
					Aktywa						Pasywa		Z porównania okazuje się		
			wykazanych w kwocie	odpisano w roku 1907 kwotę	Należytości czynne od stron konkurencyjnych	Zapas kasowy gotówką i efekiami	Razem		Należytości bierne od stron konkurencyjnych		zwyżka	niedobór		
			K g	K g	K g	K g	K g				K g		K g	K g	
1	kraj.: Lwów-Rohatyn . .	Bóbrce	6.504 18	— —	6.504 18	4.323 53	10.827 71		10.571 71		256 —		— —		LW. 48580/09
2	pow.: Tarnopol-Brody .			—	— —	12 47	12 47		19.626 17		— —		19.613 70		
3	kraj.: Brzeżany-Podwołoczyska	Tarnopolu	20.109 70	385 95	19.603 75	2.648 59	22.252 34		40.635 53		— —		18.383 19		LW. 29120/09
4	„ Brzeżany-Tarnopol		91 59	91 59	— —	664 29	664 29		— —		664 29		— —		
5	„ Strusów-Buczacz .		23.934 61	—	23.934 61	987 62	24.922 23		45.432 62		— —		20.510 39		
6	„ Jarosław-Bełzec .	Jarosławiu		—	— —	— —	— —		8.841 90		— —		8.841 90		Jak w r. 1903.
7	pow.: Grzymałów-Skałat-Śmykowce .	Skałacie	42.901 94	22.014 80	19.063 22	7.292 65	26.355 87		60.931 19		— —		34.575 32		LW. 30253/09
8	Drogi obwodowe byłego obwodu nowosądeckiego	Limanowej	31 85	— —	31 85	— —	31 85		— —		31 85		— —		
	Razem . .		93.573 87	22.492 34	69.137 61	15.929 15	85.066 76		186.039 12		952 14		101.924 50		
													100.972 36		

Wykaz

kredytów ze skarbu państwa zezwolonych w r. 1908 na budowę i rekonstrukcyę dróg krawjoych, powiatowych i gminnych.

Licz. porząd.	Nazwa drogi	Powiat przez który droga przechodzi	Długość drogi w kilometrach	Wysokość całego zasiłku z funduszów państwowych w koronach	Kredyty wstawione w preliminarzu państwowym w r. **1908** w koronach	Uwaga
	I. Budowy wykonane przez c. k. Rząd:					
1	Iskan-Bircza	Dobromil, Przemyśl	16·683	100.619	5.000 (6 rata)	Budowa wykonuje się w częściach, które wymagają bezzwłocznej rekonstrukcyi, więc w rozmaitych miejscach, a nie w jednym ciągu. Dotychczasowy postęp budowy wynosi 35%.
2	Mikołajów-Krzywula	Żydaczów	16.040	242.000	—	
	II. Zasiłki na budowę dróg krajowych powiatowych i gminnych.					
3	Przebudowanie 3 mostów na drodze krajowej Przemyśl-Sanok	Przemyśl	—	5.000	5.000 (1 i ostatnia rata)	Kredyty w roku 1908 mogą być użyte do końca roku 1909.
4	Rekonstrukcya niektórych dróg gminnych w powiecie przemyskim	Przemyśl	—	36.000	8.000 (1 rata)	
5	Drogi komunikacyjne w obrębie miasta Przemyśla	Przemyśl	—	38.500	13.000 (1 rata)	
6	Budowa stałego mostu na Dniestrze pod Haliczem na trakcie krajowym . .	Stanisławów	—	254.000	65.700 (2 rata)	
7	Budowa drogi gminnej Biała-Skawica-Zawoja	Myślenice	—	20.000	10.000 (2-ga i ostat. rata)	
8	Budowa drogi gminnej Jarosław-Pruchnik-Nienadowa	Jarosław	—	80.000	20.000 (3 rata)	
9	Budowa drogi gminnej Pakość-Hussaków-Badochonce	Mościska	—	30.000	10.000 (3 i ostatnia rata)	
10	Budowa drogi gminnej Hrusów-Niemirów-Magierów-Dobrosin	Żółkiew, Rawa ruska, Jaworów	—	200.000	21.500 (4 rata)	
11	Budowa drogi gminnej Podliski małe-Jaryczów nowy-Zelechów wielki . . .	Lwów, Kamionka str.	—	203.000	10.000 (7 rata)	
		Razem	32.723	1209.119	168.200	

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

DEPARTAMENTU IV.

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

(w sprawach kolejowych)

za czas od 1. kwietnia 1908. do 30. czerwca 1909.

Spis rzeczy:

I. Koleje lokalne będące w ruchu. Strona

1. Kapitał budowy 4
2. Pożyczka inwestycyjna kolei Piła-Jaworzno 4
3. Upaństwowienie kolei lokalnych 5
4. Ruch pociągów na linii Trzebina-Siersza 5
5. Wyniki eksploatacyjne za r. 1908 6

II. Koleje lokalne w budowie.

6. Kolej lokalna Lwów-Podhajce 14
7. „ „ Lwów-Stojanów 14

III. Projektowane koleje lokalne.

8. Kolej lokalną Muszyna-Krynica 14
9. „ „ Drohobycz-Truskawiec 14
10. Projekta budowy kolei lokalnych, zgłoszone przez Wydział krajowy u c. k. Rządu 15
11. Kolej lokalna Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna 15
12. Kolej lokalna Złoczów-Sassów (Usznia) 15
13. Kolej lokalna Łodygowice-Buczkowice 16
14. Kolej państwowa Jasło-Żmigród 17
15. „ „ Jasło-Dębica 18
16. Kolej lokalna Rzeszów-Nisko 18
17. Kolej górska z Zakopanego pod Świnicę 19
18. Kolej lokalna Przemyśl-Brzozów-Rymanów 19
19. Kolej lokalna z Kołomyi na Kosów, Kuty do Uścieryk 20
20. Kolej lokalna z Nowego wzgl. Starego Sącza na Szczawnicę do Nowego Targu 22

IV. Dalsze zgłoszone projekta kolejowe.

21. Kolej z Lubaczowa na Cieszanów do granicy rosyjskiej 28
22. Zaprowadzenie komunikacyi kolejowej albo automobilowej między Liskiem (Łukawicą) a Baligrodem i Cisną 28
23. Kolej lokalna Żółkiew-Krystynopol 32
24. „ „ Brody-Tarnopol 35
25. Linia kolejowa Bochnia-Limanowa wzgl. Słotwina-Marcinkowice . . 38
26. „ „ Dąbrowa-Leżajsk lub Rudnik 41

V. Przedłożenie rządowe o budowie nowych kolei lokalnych.

27. Projekt ustawy o budowie kolei niższorzędnych 43

VI. Krajowy fundusz kolejowy.

28. Podniesienie dotacyi kraj. funduszu kolejowego 43
29. Pożyczki kolejowe 44
30. Obciążenie krajowego funduszu kolejowego 46
31. Zasoby 46
32. Stan rozporządzalny 47
    a) gotówką 47
    b) w rocznej rencie 47

VII. Sprawy ogólne.

33. Statystyka kolejowa i pocztowa 47
34. Wezwania do c. k. Rządu 48

VIII. Wniosek Wydziału krajowego.

I. Koleje lokalne będące w ruchu.

1. Kapitał budowy.

Z końcem roku 1908. zamknięto rachunki budowy kolei lokalnych Trzebinia-Skawce i Tarnów-Szczucin.

Koszta budowy kolei lokalnej Trzebinia - Skawce

wynoszą ogółem	K. 6,704.020·33
Do tego należy doliczyć dotacyę do funduszu rezerwowego	„ 224.779·67
łącznie kapitał zakładowy	K. 6.928.800.00

Koszta budowy kolei lokalnej Tarnów - Szczucin

wynoszą ogółem	K. 3,092.164·12
Do tego dotacya funduszu rezerwowego . .	„ 314.208·37
łącznie kapitał zakładowy	K. 3,406.372.49

2. Pożyczka inwestycyjna kolei lokalnej Piła-Jaworzno.

Na posiedzeniu z dnia 9. października 1908. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

„Sejm upoważnia Wydział krajowy do udzielenia z zapasów krajowego funduszu kolejowego Towarzystwu akcyjnemu „kolej lokalna Piła-Jaworzno“ pożyczki gotówkowej po 4% oprocentowanej, spłacalnej w półrocznych ratach w ciągu 5 lat, w sumie 70.000 kor., słowami siedmdziesiąt tysięcy koron, pod warunkami, jakie ułoży Wydział krajowy, a w szczególności z uwzględnieniem następujących postanowień:

1) Fundusze uzyskane z tej pożyczki przeznaczone będą na inwestycye, urządzenia i cele, jakie Wydział krajowy uzna za wskazane i potrzebne i użyte zostaną pod bezpośrednią ingerencyą Wydziału krajowego,

2) Towarzystwo kolejowe zezna skrypt dłużny według wzoru udzielonego przez Wydział krajowy aktem notaryalnym z prawem egzekucyi z §. 3. ustawy z 25. lipca 1871. Dz. u. p. Nr. 75.

3) Na pokrycie rat oprocentowania i umorzenia pożyczki gotówkowej w kwocie 70.000 koron i ewentualnych zaległości z tego tytułu będzie użyty po myśli §. 49. ustęp 3. punkt 1. statutu Towarzystwa akcyjnego „kolej lokalna Piła-Jaworzno“ dochód pozostający do dyspozycyi po pokryciu z dochodów Towarzystwa rat oprocentowania i umorzenia pożyczek pierwszeństwa, zaciągniętych po myśli §. 8. tego statutu, w kwocie 1,258.000 koron i pożyczki bieżącej w kwocie 370.000 koron, którą z dochodów eksploatacyjnych się spłaca.“

Towarzystwo kolei lokalnej Piła-Jaworzno dotychczas nie zrealizowało tej pożyczki w kwocie 70.000 K.; zamierza jednak korzystać z niej z tą zmianą, że projektowane rozszerzenie stacyi Jaworzno kosztem 43.000 koron okazało się zbyteczne, wybudowanie bowiem dwóch torów ślepych na tej stacyi ułatwiło znacznie przesuwanie wozów i zestawianie pociągów, tak że bezpieczeństwo ruchu jest zupełnie zapewnione. Natomiast zachodzi potrzeba zakupna nowej lokomotywy, ponieważ dotychczasowe dwie nie wystarczają i nie mogą podołać wzmagającemu się ruchowi; koszta najmu lokomotyw kolei państwowej wynosiły na kolei Piła-Jaworzno w r. 1907. koron 12.946, w roku 1908. zaś koron 12.867. Wydatek sprawienia jednej lokomotywy seryi 178 z całem jej uposażeniem, kosztem odbioru i przewozu wynosi okrągło 65.000 koron. Z kwoty tej pokrywa wyżej wykazane zaoszczędzenie z powodu zaniechania rozszerzenia stacyi w Jaworznie kwotę 43.000 K., podczas gdy

resztę w kwocie 22.000 K. przeznaczyło Towarzystwo kolei lokalnej Piła-Jaworzno z czystych zysków roku 1908.

3. Upaństwowienie kolei lokalnych.

Na posiedzeniu z 8. października 1908. powziął Wysoki Sejm uchwałę, mocą której polecił Wydziałowi krajowemu by rozpatrzył, czy nie należałoby wejść w porozumienie z c. k. Rządem co do upaństwowienia niektórych kolei lokalnych.

Upaństwowienie kolei lokalnych w naszym kraju mogłoby być pożądane ze względu na potrzebę polepszenia stosunków na danej linii kolejowej tak pod względem taryfowym, jak i prowadzenia ruchu, przez inwestycye, które są niezbędne dla wzmagającej się frekwencyi osobowej i towarowej.

Z tych powodów nadającą się w pierwszej linii do upaństwowienia jest kolej Chabówka-Zakopane, na której prowadzenie ruchu w sposób odpowiadający linii kolejowej łączącej Zakopane z siecią kolejową przechodzi siły Towarzystwa kolei lokalnej. Fundusz zapasowy jest już w zupełności wyczerpany, a zaciągnięcie większej pożyczki na cele inwestycyjne mogłoby zaciążyć tak dalece na dochodach, że przez to ciała autonomiczne gwarantujące oprocentowanie i umorzenie części kapitału akcyjnego straciłyby zwolnienie od opłat rat gwarancyjnych, z którego od 7 lat korzystają. To samo odnosi się w całości również i do zaprowadzenia dogodniejszych i częstszych połączeń pociągowych na tej linii kolejowej, gdyż te połączenia pociągnęłyby za sobą zwiększenie kosztów prowadzenia ruchu, obciążające znacznie finansowy wynik.

Z tych powodów odniósł się Wydział krajowy pismem z 15. marca 1909. L. 134.117/08 do Reprezentacyi kraju w Radzie państwa z prośbą o utrzymywanie sprawy upaństwowienia kolei lokalnych w ewidencyi i o uwiadomienie Wydziału krajowego w stosownej chwili celem przedstawienia c. k. Rządowi odpowiednich wniosków.

4. Ruch pociągów na linii Trzebinia-Siersza

Na posiedzeniu z 8. października 1909. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, *„by w porozumieniu z Zarządem kolei państwowych zbadał i ewentualnie pomyślnie załatwił sprawę zaprowadzenia na przestrzeni Trzebinia - Siersza Wodna w godzinach popołudniowych jeszcze jednej pary pociągów osobowych względnie dodania wozów osobowych do pociągów węglowych, oraz przesunięcia trasy pociągów Nr. 6053 i 6054 o parę minut celem uzyskania połączenia do Krakowa i z Krakowa.“*

W wykonaniu tej uchwały prowadził Wydział krajowy pisemne i ustne rokowania z prowadzącą ruch na tej linii c. k. Dyrekcyą kolei państwowych w Krakowie. Przesunięcie trasy pociągów Nr. 6053 i 6054 nie da się jednak przeprowadzić bez utraty znacznie ważniejszych połączeń. Pociągi te kursujące do i od Suchy mają po większej części ostre krzyżowania z pociągami sąsiednich linij w stacyach złączenia Bolęcin, Spytkowice, Wadowice, Skawce i Sucha. Jednostronna zmiana trasy powołanych pociągów miałaby więc ten skutek, że uzyskałoby się wprawdzie połączenie z Krakowem, ale straciło inne połączenia. Zwłaszcza pociąg Nr. 6054, którego trasa musiałaby być w tym wypadku o blisko 2 godziny zmieniona, utraciłby obecne korzystne połączenia na całej linii a więc do Jaworzna, Skawiny, Kalwaryi, Żywca, Chabówki i Nowego Sącza.

Odprawa osób pociągami węglowymi, pominąwszy już względy na bezpieczeństwo podróżnych, dla tego nie jest wskazaną, że regularność kursów tych pociągów znacznie jest mniejszą jak pociągów osobowych. Liczne i często nieuniknione spóźnienia takich pociągów pozbawiają podróżnego wszelkiej rękojmi, że do celu swej podróży na czas zdąży. Zresztą obciążenie pociągów węglowych jest z reguły maksymalne i nie dozwala na doczepianie wagonów osobowych.

Jedynym sposobem załatwienia tej sprawy po myśli wyrażonego żądania byłoby więc tylko zaprowadzenie nowej 3-ciej pary pociągów osobowych między Sierszą a Trzebinią. Koszta wynikające z takiego po-

mnożenia ilości kursujących pociągów wynosiłyby jednakże kilka tysięcy koron rocznie, nie ma zaś żadnej ugruntowanej nadzieji, aby choć część tej kwoty wróciła się z dochodów ruchu osobowego.

Frekwencya między Sierszą a Krakowem jest bowiem, jak to ze statystyki kolejowej wynika, tak mała, że na jeden pociąg wypada przeciętnie zaledwie pewien ułamek podróżnego.

Sytuacya tej części Sierszy, któraby dostarczyła jakiego takiego kontyngentu podróżnych do Krakowa, jest mianowicie tego rodzaju, że do stacyi w Sierszy o nie wiele jest bliżej, jak do stacyi w Trzebinii. Podróżni ci będą więc w każdym wypadku tak jak dotąd końmi jeździć do Trzebinii. — W obec tego nie można wymagać od Towarzystwa kolejowego, aby ponosiło stale znaczne wydatki nie przedstawiające żadnej produktywnej wartości.

5. Wyniki eksploatacyjne za r. 1908.

Rok 1908. przyniósł w ogóle podwyżkę w dochodach brutto kolei lokalnych gwarantowanych przez kraj, z wyjątkiem kolei lokalnej Delatyn-Kołomyja-Stefanówka, na której dochód brutto spadł w porównaniu do roku 1907. prawie o 20.000 koron. Równocześnie jednak wzrosły wydatki, w szczególności z powodu regulacyi płac i wynagrodzeń personalu c. k. kolei państwowych, następnie z powodu podrożenia materyałów, a najbardziej węgla kamiennego.

W r. 1908. było w ruchu 8 kolei lokalnych o łącznej długości 394·032 km.

Dochody brutto wynosiły przeciętnie na 1 km.

w r. 1906	7.389 K
w r. 1907	7.511 K
w r. 1908	7.870 K

Wydatki ogólne na 1 km.

w r. 1906	4.253 K
w r. 1907	4.492 K
w r. 1908	4.920 K,

tak że nadwyżka eksploatacyjna w przecięciu dosięgła na 1 klm.

w r. 1906	3.136 K
w r. 1907	3.019 K
w r. 1908	2.950 K

Nadwyżka ta oprocentowuje w przecięciu kapitał inwestowany w budowę kolei lokalnych przez kraj gwarantowanych

w r. 1906 po	3·44%
w r. 1907 po	3·35%
w r. 1908 po	3·25%

Przeciętny **stosunek procentowy** ogólnych wydatków do dochodów brutto wynosił

w r. 1906	57·5%
w r. 1907	59·8%
w r. 1908	62·5%

Nominalne roczne zobowiązanie kraju z tytułu gwarancyi wynosiło w r. 1907 i 1908. kwotę 872.298 K 80 h.; z kwoty tej pokryły w r. 1908. własne dochody kolejowe 732.801 K. 20 h. (w r. 1907 K 773.927·91) tj. 84·0% (w r. 1907 zaś 88·7%).

Z powyższego zestawienia wynika, że mimo zwiększenia się dochodów brutto uzyskano niekorzystniejszy ostateczny wynik z powodu wzmożonych wydatków eksploatacyjnych. W poszczególnych wypadkach zwrócił Wydział krajowy uwagę c. k. Zarządu kolei państwowych na to podniesienie się wydatków.

Bliższe szczegóły odnoszące się do wyników eksploatacyjnych przedstawione są w załączonych wykazach.

Tablica I.

ZESTAWIENIE

kapitałów budowy kolei lokalnych, popartych przez kraj na podstawie ustawy krajowej z dnia 17-go lipca 1893, Dz. u. kr. 42 i stosunku udziałów w kapitałach budowy.

Nazwa kolei lokalnej	Dzień otwarcia ruchu	Długość budowlana linii	Kapitał zakładowy	Kapitał zakładowy na 1 kilometer	Udział w kapitale budowy											
					kraju			państwa		interesentów miejscowych			kraju	państwa	interesentów miejscowych.
					pożyczka pierwszeństwa gwarantowana przez kraj	w akcyach pierwszeństwa	w akcyach zakład.	w akcyach pierwszeństwa	w akcyach zakładodowych	w akcyach pierwszeństwa	w akcyach zakładowych	w funduszu bezzwrotnym			
		Km.	Koron		w Koronach								procentowo		
Borki wielkie-Grzymałów	12/8 1897	33·025	1,800.000	54.504	1,200.000	—	—	—	420.000	—	180.000	—	66·67%	23·33%	10·00%
Łupków-Cisna	22/1 1898	25·311	1,580.000	62.423	—	1,050.000		—	—	60.000	470.000	—	66·46%	—	35·54%
Trzebinia-Skawce	15/8 1899	59.263	6,928.800	116.916	a) 3,320·000 b) 720.000	266.000	—	—	1,148.800	634.000	840.000	—	62.14%	16·59%	21·27%
Chabówka-Zakopane	25/10 1899	43·092	5,800.000	134.595	2,260.000	—	—	470.000	2,600.000	470.000	—	—	39·00%	52·80%	8·20%
Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	18/10 1899	112·622	9,184.000	81.557	a) 5,200.000 b) 900.000	—	—	—	2,002.400	—	1,081.600	—	66·42%	21·80%	11·78%
Piła-Jaworzno	27/10 1900	25·835	2,279.000	88.214	a) 928.900 b) 830.000 c) 370 000*	—	—	—	364.800	—	257.200	29.000	71·44%	16·01%	12·55%
Przeworsk-Dynów	8/9 1904	46·248	4,448.400	96.186	a) 2,266.000 b) 698.000	—	—	—	1,152.000	—	330.000	2.400	66·63%	25·90%	7·47%
Tarnów-Szczucin	15/10 1906	48·636	3,400.000	69.829	2,000.000	—	—	—	900.000	—	500.000	—	58·83%	26·47%	14·70%
		394·032	35,420.200	89.880	20,192.000	1,316.000	—	470.000	8,588·000	1,164.000	3,658.800	31.400			
					21,508.000			9,058.000		4,854.200					

*) Pożyczka 370.000 K zaciągnięta w krajowym funduszu kolejowym na budowę przedłużenia linii, spłacalna z dochodów eksploatacyjnych w przeciągu lat 20 od dnia 1. stycznia 1904.

Ponadto przyczynił się kraj:

1) do budowy kolei państwowych Chodorów-Podwysokie i Przeworsk-Rozwadów niezwrotnym datkiem . . . K 2,500 000

i 2) objął akcye pierwszeństwa i zakładowe następujących kolei lokalnych:

a) Kraków-Kocmyrzów	wartości imiennej	K 200 000 —	
b) Lwów-Jaworów	» »	K 300.000 —	
c) Tarnopol-Zbaraż	» »	K 600.000 —	
d) Lwów-Podhajce	» »	K 2,150.000 —	K 3 250.000

Łączny udział kraju koron 27,258.000.

Tablica II. **Wyniki eks-**

kolei lokalnych popartych przez kraj na podstawie ustawy krajowej z dnia 17.

Nazwa kolei lokalnej	Rok	Długość eksploatacyjna w przecięciu rocznem	1	2	3	4	5	6	7
			Dochody z przewozu						Dochody różne
			osób cywilnych	osób wojskowych	pakunków	towarów pospiesznych	towarów zwykłych	Razem (rubr. 1-5)	
		Kilometry	Korony						
Borki wielkie Grzymałów	1902	32·571	29.225·17	698·60	359·55	5.794·47	86.009·39	122.087·18	1.160·55
	1903		30.444·79	712·59	373·98	4.868·69	94 584·67	130.884·72	3.595·91
	1904		30.870·26	501·21	497·93	4.740·24	108.146·34	144.755·98	1.309·97
	1905		35.340 25	738·38	501·72	4.940·21	104.112·22	145.632·78	1.108·30
	1906		43 502·63	—	793·62	4.076·40	107.062·09	155.524·74	2.147·21
	1907		38.791·83	—	600·97	4.125·55	101.769·68	145.288·03	622·79
	1908		50.619·83	—	596·28	4.769·47	104.269·45	160.255·03	1.365·17
Łupków Cisna	1902	24·941	5.215·17	4·26	159·30	381·27	84.667·11	90.427·11	761·10
	1903		6.324·29	22·64	190·18	588·69	104 291·41	111.417·21	757·38
	1904		6.437·01	2·00	137·40	665·37	96.923·97	104.165·75	824 28
	1905		5.194·23	5·41	74·43	522·41	94.753·74	100.550·22	1.033 67
	1906		8.138·93	—	200·08	671·44	100.855·84	109.866·29	748·10
	1907		10.837·63	—	152·26	833·82	98.637·65	110.461·36	1.944·90
	1908		15.341·19	—	297·94	784·13	130.559·16	146.982 42	714·15
Trzebina-Skawce	1902	59·783	34.788·73	906·52	381·03	2.037 99	302.584·13	340.698·40	32.855 59
	1903		34.620·37	782·25	326·28	2.644·91	520.206·47	558.580·28	35.344 35
	1904		36.959·79	1.230·62	443·35	3.745 94	646.350·18	688.729 88	21.794·96
	1905		38.565·92	709·66	518·91	3.812·46	681.655·88	725.262·83	17.185·48
	1906		45.451·68	79·00	486·18	3.886·32	714.491·53	764,394·71	21 904·43
	1907		50.208·30	—	587·57	3.134·82	745·345·70	799.276·39	20.429·78
	1908		56.741·13	—	530·98	7.409·37	740.191.09	804 872·57	26.681·25
Chabówka-Zakopane	1902	43·284	140.642·55	4.012 21	9.415·97	14.906·38	112.930·13	281.907·24	2·358·54
	1903		144.106·55	4.512·32	9.839·07	16.129 26	133.578 78	308 165·98	9.061 03
	1904		181.848 58	3 079·07	9.777 73	14.033·65	133.650·63	342 389·66	3.909 19
	1905		205.083·13	2.825·86	12.113·02	18.877·55	150.538·56	389.438·12	8.583 70
	1906		214.578·10	—	11.977·50	19.281·54	166.172·23	412.009·37	9.787·58
	1907		221.310·44	—	12.210·59	18·174·82	170.162·26	421.858·11	11.963·64
	1908		233.284 53	—	13.286·58	22.194 93	170.920·82	439.686·86	9.801·51
Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	1902	111·977	115.009·02	14.840·79	1.906·53	17.570·06	272 187·89	421.514·29	10 403 32
	1903		122.702·18	9.312·98	1.954·59	15.847·55	363.991·74	513.809·04	3.994·15
	1904		131.904·15	11 937.81	2.451·32	17.964·86	319.857·54	484.115·68	7.415·82
	1905		149.939·65	13.337·17	2.912·46	19.112 90	397.862·49	583.164·67	2.336·82
	1906		177.291·78	—	3.385.95	19.546·00	443.874·71	644 098·44	3.884·34
	1907		185.099·95	—	3.468·84	19.767·45	467.105·76	675.442·00	8.168·51
	1908		197.206.85	—	3.256·48	21.557·09	433.114·72	655.135·14	10.004 07
Piła-Jaworzno	1902	21·287	2.498·38	28·90	11·21	157·69	32 188·97	34.885·15	8.157·70
	1903	23·097	6·062·26	47·83	38·58	285·19	80.238·84	86.672·70	7.528·64
	1904	25·721	10.457·63	223 24	69·54	724·06	211.196·90	222 671·37	5.802·82
	1905	25·721	11.598.93	323·46	84·20	625·97	263.313·19	275.945·75	4.443·97
	1906	25·721	13.972 72	—	63·29	725 94	290.314·10	305 076·05	6.565·60
	1907	25·721	17.497·47	—	129·35	949·46	368.936·74	387.513·02	5 860·34
	1908	25·721	19.441·07	—	112·02	1.361·90	381.396·94	402.311·93	7.163·55
Przeworsk-Dynów	1904	14·395	9.079·09	31·68	170·92	756·38	18.345·80	28.383·87	180·14
	1905	45 815	38.967 62	526 44	731·49	7.331·36	62.285·38	109.842·29	456·75
	1906	45·815	49.107·91	—	882·76	5.157·36	74.684·04	129.832·07	633·25
	1907	45·815	56.023·60	—	711·89	6.012·56	78.542·40	141.290·45	1.743·55
	1908	45·815	66.414·13	—	932·71	5.419 81	88.582·21	161.348·86	2.425·07
Tarnów-Szczucin	1906	10·200	22.093·27	—	252·36	294·59	14.370·71	37 010·92	159·51
	1907	48·690	123.598·83	—	1.491·99	3.181·18	98.403 61	226.675·61	826·97
	1908	48·690	136.664·08	—	1.736·00	10.092·77	122.106·25	270.599·10	1.490·21

ploatacyjne

lipca 1893. Dz. u. kr. Nr. 42, których Zarząd jest w krajowem biurze kolejowem.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Suma dochodów (rubr. 6 i 7)	Wydatki					Wydatki różne*)	Suma wydatków (rubr. 13 i 14)	W porównaniu rubr. 8 i 15.	
	Zarząd ogólny	Nadzór i konserwacya toru	Obsługa ruchu i spraw komercyalnych	Obsługa parowozów i warsztaty	Razem (rubr. 9—12)			Nadwyżka	Niedobór
	Korony								
123.247·73	2.873.31	18.102 66	12.968·06	25.825·38	59.769·41	17.905 21	77.674·62	45 573·11	—
134.480·63	2.533·90	18.159 06	12.471·10	20 047·86	53.211 92	20.517·73	73.729·65	60.750·98	—
146.065·95	2.880·86	18.077·35	12.904 67	26.635·14	60.498·02	21.529 39	82 027·41	64.038 54	—
146.741·08	2.997·01	17.894·22	12.749·73	20.029 19	53.670·15	19.374·98	73.045·13	73.695 95	—
157.671·95	4.231'32	22.568·77	16.510·64	31.941·91	75 252 84	26 662·99	101.915 83	55.756 12	—
145.910·82	4.737·38	35 285·80	17.934·69	31.663 12	89.620·99	23 389·99	113.010·98	32 899·84	—
161.620·20	6 204·04	30.410·31	21.699·13	34.709·95	93.023 43	43.467·83	136·491 26	25.128·94	—
91.188·21	2 123·14	15.493 16	14.181 14	12.788·69	44 586·13	5 571·83	50.157·96	41.030·25	—
112 174·59	1.865·55	15.931·04	6.392·02	14.987·92	39.176·53	15.858·64	55·035 17	57.139·42	—
104.990·03	2.006·27	16.855·97	6.394·35	16.875·04	42.131·63	15.230 87	57.362·50	47.627·53	—
101.583 89	2.308·21	17.940·13	6.320·76	13 046·26	39.615'36	13.905·70	53.521 06	48.062·83	—
110.614·39	2 574·53	16·042·49	9.432 27	16.351·26	44 400·55	14.319·77	58.720·32	51.894·07	—
112.406 26	2 937·30	17.017·19	8.353·77	25·619·38	53 927 64	13 514 12	67.441·76	44.964·50	—
147.696·57	4.352·20	21.082·43	11.126·84	24.677·66	61.239·13	38 094 92	99.334 05	48 362·52	—
373.553 99	8.183·16	52.434·10	52.703·15	58.526·12	171.846·53	40·462 53	212.309·06	161.244·93	—
593·924 63	10.059·13	82.322·92	50.056·15	68.803·50	211.241·69	77.080·44	288.322·13	305.602·50	—
710.524 84	11.381·18	90.884·67	46.870·47	89 868·55	239 004·87	94.557·16	333 562·03	376.962·81	—
742.448·31	19.771·83	92.315·51	43.472.97	68.669·82	224·230·13	103 513·85	327.743 98	414.704·33	—
786.299·14	21.494·16	97.565·50	52.514·29	77.498·14	249 072·09	128.645·44	377 717·53	408.581'61	—
819.706·17	25.082 59	86 687·81	70 792·06	99.988 05	282.550 51	146.022·59	428.573·10	391.133·07	—
831.553 82	24.222·32	78.488·44	65.884·76	94.304·21	262.899 73	172·924·72	435.824 45	395.729·37	—
284.265·78	5.767·49	35.894·84	34.636·20	44.819·01	121 117 54	19.512·52	140.630·06	143,635 72	—
317.227 01	6.960·61	63.572·23	35.352·23	40.287·39	146.172·46	45 678·17	191.850·63	125.376·38	—
346.298.85	7.932·62	72.908·50	39 777·14	45.966·77	166.585·03	47.092 33	213.677 36	132 621·40	—
398 021·82	10.788·27	103.778·62	43 673·06	53 661·97	211.901·92	46.218.68	258 120·60	139.901·22	—
421.796·95	11.375·53	107.252·68	43 514·17	62.666·04	224.808·42	41.449 62	266.258·04	155.538·91	—
433.821·75	12.481·88	106.069 21	54.646·72	75.324·89	248.522 70	51 608·64	300.131·34	133.690·41	—
449.488·37	11 940·18	101.508·67	52.051·38	76.227·99	241.728·22	54.440·86	296.169·08	153.319·29	—
431.917·61	14.473·46	150.812.46	35.400·58	103 256·18	303.942·68	75.806·11	379.748 79	52.168·82	—
517.803·19	18.155·98	225.902·82	39.568·86	97.647.93	381.275·59	58 438 02	439.713·61	78.089·58	—
491.531·50	20.003·68	241.939·52	38 810·30	119 323·79	420.077 29	57.964 11	478 041·40	13.490'10	—
585.501·49	15 240·76	132·511.63	42.159·38	129.714·25	319.626·02	68 322 71	887 948·73	197.552·76	—
647.982·78	12.163·98	112.010·12	47.561·11	84.745·42	256 480·57	95.319·24	351.799·81	296.182·97	—
683.610·51	14.641 42	134.549·75	53 401·64	104.877·17	307.469 98	111.323 51	418 793 49	264.817 02	—
665.139·21	16.391 39	112 120·52	52.905·93	162.801·31	344.219·15	109.973 03	454 192·18	210·947.03	—
43.042·85	1.370·84	10.268·96	5.996·57	11.151·56	28.787·93	13.853·35	42.641·28	401·57	—
94.201·34	2.086·44	13.885·13	9.697·62	18.146·13	43.815·32	25 525·70	69.341·02	24 860·32	—
228.474·25	3.962·30	26.406·95	15.708·69	37.230·60	83.308·54	89.048·11	172.356·65	56.117·60	—
280.389·72	4.479.37	30 281·07	18.266·73	37.416·77	90.443·94	99.583 18	190.027·12	90.362 60	—
311.641·65	5.141·77	42·938·07	21.041·11	36.220·16	105.341 11	103.896·17	209.237 28	102.404·37	—
393.373·36	5.439 35	35.197·51	27.562·16	43·945·05	112.144 07	103.695 07	215.839·14	177.534·22	—
409.475·38	11 644·07	41.582·27	34.674·10	53.306·11	141.206·55	99.384·54	240·591 09	168.884·29	—
28.564·01	1.038·46	6.284·30	6.696·04	7.788·92	21.807.72	2.687 94	24.495·66	4.068·35	—
110.299·04	1.163·92	28.993·30	27.236·67	21.836·98	79 230.87	22.114·17	101.345 04	8.954·00	—
130.465 32	1.700·77	23.950·72	29.796·08	22.708·72	78 156·29	19 684·24	97.840·53	32.624'79	—
143.034·00	1.827·74	29.570·19	27.449·31	26.665·42	85 512 66	19.220 26	104 732·92	38.301·08	—
163.773·93	2.117·15	28.575·57	30.476·62	37.942·77	99.112·11	21.782 95	120 895·06	42.878 87	—
37.170·43	681·84	3.821·61	3.518·13	4.633 42	12 655 00	2.203 92	14.858·92	22.311·51	—
227.502·58	5 153·17	30.055·46	28.168·66	34.297 07	97.674·36	23.622 52	121.296·88	106.205·70	—
272.089·31	8.797·33	29.928 65	30.034·09	48.795·86	117.555 93	37.671·02	155.226·95	116.862·36	—

*) Do wydatków różnych należą wydatki, które według sposobu zaliczania c. k. Zarządu kolei państwowych nie są wydatkami ruchu w ścisłem tego słowa znaczeniu, lub które zostały zarachowane w stacyach złączenia przez zarząd sąsiednich kolei.

Tablica III.

DATY STA-

dotyczące ruchu i wyników eksploatacyjnych kolei

Nazwa kolei lokalnej		Borki wielkie-Grzymałów		Łupków-Cisna		Trzebinia-Skawce	
Długość eksploatacyjna		32·571		24·941		59·783	
	w roku	ogółem	na 1 km.	ogółem	na 1 km.	ogółem	na 1 km.
Przewieziono osób	1902	31.319	949	7.539	302	51.791	866
	1903	37.393	1.133	8.650	346	54.514	906
	1904	37.949	1.150	8.101	324	45.776	763
	1905	44.022	1.351	6.309	252	45.385	756
	1906	55.518	1.703	10.424	417	46.241	771
	1907	53.218	1.637	15.192	607	60.542	1.009
	1908	54.550	1.673	19.870	798	62.746	1.049
Przewieziono towaru w tonnach	1902	28.652	869	28.583	1.143	184.713	3.078
	1903	31.386	951	32.357	1.294	326.098	5.435
	1904	35.682	1.081	31.255	1.252	419.959	6.999
	1905	36.576	1.124	29.336	1.178	518.764	8.677
	1906	36.508	1.120	32.055	1.282	434.712	7.246
	1907	35.741	1.099	32.815	1.312	479.579	7.993
	1908	38.163	1.170	38.229	1.535	660.926	11.052
Dochody na 1 klm. w koronach	1902		3.745		3.675		6.226
	1903		4.075		4.486		9.899
	1904		4.458		4.200		11.842
	1905		4.505		4.063		12.419
	1906		4.836		4.424		13.149
	1907		4.499		4.496		13.662
	1908		4.988		5 931		13.905
Wydatki na 1 klm. w koronach	1902		2.354		2.006		3.538
	1903		2.234		2.201		4.805
	1904		2.487		2.254		5.559
	1905		2.242		2.141		5·482
	1906		3.126		2.349		6.316
	1907		3.477		2.697		7.143
	1908		4.186		3.989		7.288
Stosunek procentowy wydatków i dochodów	1902	63·02%		55·00%		56·83%	
	1903	54·82%		49·06%		48·54%	
	1904	56·16%		54·64%		46·94%	
	1905	49·77%		52·60%		44·10%	
	1906	64·60%		53·10%		48·00%	
	1907	77·40%		59·90%		52·28%	
	1908	84·40%		67·20%		52·40%	

TYSTYCZNE

lokalnych, których zarząd jest w krajowem biurze kolejowem.

Chabówka Zakopane		Delatyn-Kołomyja-Stefanówka		Piła-Jaworzno		Przeworsk-Dynów		Tarnów-Szczucin	
43·284		111·977		25·721		45·815		49·000	
ogółem	na 1 km.	ogółem	na 1 km.	ogółem	na 1 km.	ogółem	na 1 km.	ogółem	na 1 km.
131.137	3.030	120.978	1.081	7.098	332				
134·609	3.130	100.461	897	14.438	628				
123.779	2.879	133.837	1.195	21.477	826	6.848	476		
140.158	3.238	163.066	1.456	15.993	622	45.007	982		
225.330	5.204	164.368	1.468	17.515	681	62.221	1.358		
229.963	5.313	194.753	1.734	25.921	1.007	69.913	1.526	118.035	2.409
231.759	5.352	208.181	1.858	31.514	1.226	85.076	1.857	140.313	2.863
37.435	871	55.557	496	74.094	3.528				
50.057	1.164	67.894	606	111.572	4.880				
44.868	1.043	67.839	606	210.059	8.079	8.802	611		
41.871	967	82.188	734	279.804	10.878	25.847	564		
52.575	1.214	98.866	883	334.088	12.999	29.516	644		
51.623	1.193	99.601	888	519.042	20.179	25.657	560	39.458	805
41.915	968	91.616	819	515.966	20.076	29.124	636	50.299	1.026
	6.611		8.856		2.050				
	7.377		4.623		4.096				
	8.053		4.389		8.787		1.984		
	9.195		5.227		10.900		2.407		
	9.741		5.786		12.126		2.848		
	10.022		6.103		15.294		3.122		4.643
	10.380		5.939		15.932		3.575		5.553
	3.270		3.391		2.030				
	4.461		3.926		3.015				
	4.969		4.268		5.423		1.702		
	5.963		3.464		7.388		2.246		
	6.149		3.141		8.142		2.136		
	6.934		3.649		8.391		2.286		2.531
	6.839		4.055		9.361		2.639		3.168
49·47%		87·92%		99·60%					
60·40%		84·91%		73·60%					
61·70%		97·25%		71·00%		80·26%			
64·80%		66·25%		67·00%		93·31%			
63·10%		54·29%		67·10%		75·00%			
69·10%		61·20%		54·80%		73·22%		54·50%	
65·90%		68·20%		58·70%		74·00%		57·00%	

Tablica IV.

Zesta-

użycia dochodów

popartych przez kraj na podstawie ustawy

Nazwa kolei lokalnej	Rok	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
		Dochody kolei lokalnych					Użycie				
		Pozostałość z roku poprzedniego	Nadwyżka eksploatacyjna (tabl. II. rub. 16)	Inne dochody (odsetki itp.)	Suma dochodów (rubr. 1, 2, 3.)	w stosunku do całego kapitału zakładowego	Pokrycie niedoborów z lat poprzednich	Raty pożyczek pierwszeństwa przez kraj gwarantowanych	Umorzenie akcyi pierwszeństwa	Oprocentowanie akcyi pierwszeństwa	
		k o r o n y									
Borki wielkie-Grzymałów	1902	—	45.573·11	1.195·54	46.768·65	2·60%	—	46.768·65	—	—	—
	1903	—	60.750·98	1.014·95	61.795·93	3·43%	—	50 665·93	—	—	—
	1904	—	64.038·54	1.032·98	65.071·52	3·61%	—	50.680·36	—	—	—
	1905	97·80	73.695·95	—	73.793·84	4·10%	—	50.684·99	—	—	—
	1906	769·85	55.756·12	282·01	56.807·98	3·16%	—	50.689·82	—	—	—
	1907	—	32.899·84	158·55	33.058·39	1·83%	—	33.058·39	—	—	—
	1908	—	25.128·94	—	25.128·94	1·40%	—	25.128·94	—	—	—
Łupków-Cisna	1902	—	41.030·25	267·43	41.297·68	2·61%	21.854·09	—	—	—	—
	1903	19.443·11	57.139·42	1.151·10	77.734·11	3·70%	—	—	44.400·00	33.300·00	3%
	1904	33·11	47.627·53	2.142·30	49.803·94	3·15%	—	—	44.400·00	—	—
	1905	5.403·94	48.062·83	1.191·12	54.657·89	3·46%	—	—	44.400·00	—	—
	1906	9.164·75	51.894·07	1.393·36	62.452·18	3·95%	—	—	44.400·00	—	—
	1907	5.561·74	44.964·50	1.501·14	52.027·38	3·29%	—	—	44.400·00	—	—
	1908	2.424·38	48.362·52	1·408·61	52.195·51	3.30%	—	—	44.400·00	—	—
Trzebinia-Skawce	1902	—	161.244·93	171·18	161.416·11	2·33%	15.621·62	140.668·71	—	—	—
	1903	—	305.602·50	80.830·44	386.432·94	5·58%	36.580·10	140.660·52	—	36.000·00	4%
	1904	—	376.962·81	—	376.962·81	5·42%	78.710·23	140.692·82	—	36.000·00	4%
	1905	—	414.704·33	9.984·66	424.688·99	6·13%	—	175 533·22	—	72.000·00	8%
	1906	3.098·87	408.581·61	39.208·12	450.888·60	6·57%	—	171.789·60	—	81.000·00	9%
	1907	5.825·02	391.133·07	14.780·69	411.738·78	5·94%	—	171.806·69	—	68.400·00	7·60%
	1908	1.111·44	395.729·37	13.308·53	410.149·34	5.92%	—	171.824·50	—	68.100·00	7·57%
Chabówka-Zakopane	1902	12.120·12	143.635·72	—	155.755·84	2·68%	—	97.786 53	—	37.600·00	4%
	1903	5·132 29	125.376·38	819·03	131.327·70	2·26%	—	95.499·90	—	34.075·00	3·625%
	1904	1.036·24	132.621·49	1.839·90	135.497·63	2·33%	—	97.226·53	—	37.012·50	3·9375%
	1905	493·18	139.901·22	1.282·76	141.677·16	2·44%	—	96.906·53	—	37.600·00	4%
	1906	170·63	155.538·91	718.17	156.427·71	2·70%	—	96.586·54	—	37.600·00	4%
	1907	4.241·17	133.690·41	1.571·22	139.502·80	2·41%	—	96.266 53	—	37.600·00	4%
	1908	—	153.319·29	935·47	154.254·76	2·66%	—	97.913·16	—	37.600·00	4%
Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	1902	—	52.168·82	484·42	52.653·24	0·57%	52.168·82	484·42	—	—	—
	1903	—	78.089·58	316·98	78.406·56	0·85%	78.089·58	—	—	—	—
	1904	—	13.490·10	—	13.490·10	0·14%	13.490·10	—	—	—	—
	1905	—	197.552·76	8.060·19	205.612·95	2·24%	132.385·65	73.227·30	—	—	—
	1906	—	296.182·97	6.945·06	303.128·03	3·30%	—	259.504·23	—	—	—
	1907	1.117·32	264.817·02	26.211·81	292.146·15	3·17%	—	259.530·02	—	—	—
	1908	—	210.947·03	48.609·90	259.556·93	2·83%	—	259.556·93	—	—	—
Piła-Jaworzno	1902	—	401·57	—	401·57	0·02%	401·57	—	—	—	—
	1903	—	24.860·32	—	24.860·32	1·30%	21.205·54	—	—	—	—
	1904	—	56.117·60	1.504·91	57.622·51	3·01%	—	39.683·20	—	—	—
	1905	—	90.362·60	6.759·69	97.122·29	4·26%	—	55 649·62	—	—	—
	1906	4.933·91	102.404·37	8.163·94	115.502·22	5·07%	—	53.931·50	—	—	—
	1907	—	177.534·22	5.592·76	183.126·98	8·04%	—	53.936·96	—	—	—
	1908	—	168.884·29	10.766·71	179.651·00	7·88%	—	53.942·65	—	—	—
Przeworsk-Dynów[2])	1904-1905	—	13.022·35	—	13.022·35	0·29%	—	4.065·06	—	—	—
	1906	—	32.624·79	6.251·90	38.876·69	0·87%	—	38.876·69	—	—	—
	1907	—	38.301·08	8.148·00	46.449·08	1·04%	—	42.912 71	—	—	—
	1908	—	42.878·87	84.317·81	127.196·68	2·86%	—	127.196·68	—	—	—
Tarnów-Szczucin[3])	1906-1907	—	125.933·54	32.687·80	158.621·34	4·08%	—	127.094·45	—	—	—
	1908	31.526·89	116.862·36	11.830·47	160.219·72	4·71%	—	86.460·28	—	—	—

wienie

kolei lokalnych

krajowej z 17. lipca 1893 Dz. u. kr. Nr. 42.

10	11		12	13	14	15	16	17	18	19
	nadwyżki dochodów									
akcyi zakładowych	Oprocentowanie akcyi zakładowych		Zwrot funduszowi kraj. zaliczek z tytułu gwarancyi	Tantyema Rady zawiadowczej	Inne przeznaczenie (odsetki i t. p.)[1]	Wyposażenie funduszu rezerwowego	Przeniesienie na rachunek roku następnego	Z końcem roku niepokryty niedobór eksploatacyjny	Z końcem roku niezwrócone dopłaty gwarancyjne	Uwaga
					k o r o n y					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	88.320·18	[1]) Rubryka wydatków »Inne przeznaczenie« mieści w sobie odsetki bierne, przyczem się zaznacza, że czysty zysk kolei Trzebinia Skawce za r. 1904 i kolei Piła-Jaworzno za r. 1904 i za r. 1905 użyto na zwrot funduszowi budowy za zaliczkowo-poniesione procenta od zaliczek funduszu krajowego na tymczasowe pokrycie zwiększonych kosztów budowy. [2]) Ruch otwarto 8/9 1904. [3]) Ruch otwarto 15/10 1906.
—	—	—	—	—	—	11.099·00	—	—	93.620·18	
—	—	—	—	—	—	14.293·27	97.89	—	93.620·18	
12.000·00	2%	—	—	—	339·00	10.000·00	769·85	—	93.620·18	
—	—	—	—	—	—	6.118·16	—	—	93.620·18	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	111.256·64	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	136.978·68	
—	—	—	—	—	—	—	19.443·11	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	34·11	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	5 403·94	—	—	
—	—	—	—	—	—	1.093·14	9.164·75	—	—	
—	—	—	—	—	—	12·490·44	5 561·74	—	—	
—	—	—	—	—	—	5 203·00	2.424·38	—	—	
—	—	—	—	—	—	2.000·00	5 795·51	—	—	
—	—	—	—	—	—	5.125·78	—	—	180.911·95	
67.200·00	4%	—	—	—	—	27.262·09	—	—	86.580·10	
79.552·00	4%	45 630·22	—	—	71.798·34	3.289·43	—	—	50.000·00	
159 10·-00	8%	4.369·78	5 600·00	—	—	4.983·12	3.098·87	—	4.369·78	
178 992·00	9%	—	7.700·00	—	—	5.581·98	5.825·02	—	—	
151.148·80	7·6%	—	5 225·43	—	—	14.046·42	1.111·44	—	—	
150.582·16	7.57%	—	5.371·43	—	—	14.232·80	38·45	—	—	
—	—	—	—	—	14.364·94	872·08	5·132·29	—	4.807·78	
—	—	—	—	—	—	716·56	1.036·24	—	4.807·78	
—	—	—	—	—	—	765·42	493·18	—	4.807·78	
—	—	—	—	—	—	7 000·00	170·63	—	4.807·78	
13.000·00	0·5%	—	—	—	—	5 000·00	4.241·17	—	4 807·78	
—	—	—	—	—	—	5.636·27	—	—	4 807·78	
—	—	—	—	—	—	18 741·60	—	—	4.807·78	
—	—	—	—	—	—	—	—	223.965·33	522.322·02	
—	—	—	—	—	316·93	—	—	145.875·75	789·691·28	
—	—	—	—	—	—	—	—	132.385·65	1,028.636·93	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,456.188·22	
41 634·00	1·35%	—	—	—	—	872·48	1.117·32	—	1,456.188·22	
30.840·00	1%	—	—	—	—	1.776·13	—	—	1,456.188·22	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,519.991·40	
—	—	—	—	—	825·32	—	—	21·205·54	17.133·34	
—	—	—	—	—	3.654·78	—	—	—	87.126·12	
—	—	—	—	—	17.939·22	—	—	—	128.241·64	
—	—	8.163·94	—	—	28 374·82	—	4.933·91	—	128.241·64	
24 880·00	4%	22.628·12	—	—	13.093·05	969·55	—	—	128.241·64	
24 880·00	4%	96.558·62	—	—	—	7.751·40	—	—	105.613·52	
62.200·00	10%	9.054·90	4 238·70	—	22.000·00	6.999·21	21.215·54	—	—	
—	—	—	—	—	8 957·29	—	—	—	183.206·02	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	271.500·16	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	352.234·59	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	436.034·57	
—	—	—	—	—	—	—	31.526·89	—	—	
56.000·00	4%	—	—	—	—	4 425·57	13.333·87	—	—	

II. Koleje lokalne w budowie.

6. Kolej lokalna Lwów-Podhajce.

Ruch publiczny na części szlaku ze Lwowa do Kurowic otwarto 15. grudnia 1908, na części szlaku z Kurowic do Wołkowa zaś 25. lutego 1909. Od Wołkowa do Podhajec oddana będzie resztująca część linii w drugiej połowie bieżącego roku do publicznego użytku.

7. Kolej lokalna Lwów-Stojanów.

Po przeprowadzeniu publicznego przetargu Wydział krajowy oddał budowę kolei lokalnej ze Lwowa do Stojanowa w generalne przedsiębiorstwo firmie W. Brejter we Lwowie wraz z przeprowadzeniem wykupna gruntów za cenę ryczałtową 5,310.000 koron.

Dostawę progów dębowych, żelaznego materyału nawierzchni, konstrukcyi żelaznych dla mostów, urządzeń mechanicznych dla stacyi wodnych i wag pomostowych oddał Wydział krajowy odrębnie w przedsiębiorstwo.

Budowa jest w pełnym toku, a termin ukończenia przewidziany jest na dzień 15. września 1910. r.

III. Projektowane koleje lokalne.

8. Kolej lokalna Muszyna-Krynica.

Komisya reambulacyjna projektu szczegółowego kolei lokalnej Muszyna-Krynica odbyła się z końcem kwietnia i w pierwszych dniach maja b. r. z rezultatem dodatnim. Operat rozdania robót budowlanych jest przygotowany; gdy przeto należy się spodziewać, że c. k. Ministerstwo kolejowe w najbliższych tygodniach udzieli Wydziałowi krajowemu koncesyi na budowę i eksploatacyę tej kolei, rozdanie budowy w przedsiębiorstwo wraz z wykupnem gruntów będzie mogło nastąpić w ciągu jesieni bieżącego roku.

Termin ukończenia budowy tej kolei przewidziany jest na 15. maja 1911.

Udział państwa w sumie 550.000 koron jest zapewniony ustawą z 6. marca 1907. Dz. u. p. Nr. 74., interesenci miejscowi subskrybowali 100.000 K. również w zamian za akcye zakładowe; uchwałą zaś z 8. marca 1907. udzielił Wysoki Sejm dla tej kolei gwarancyi dochodów w wysokości potrzebnej dla oprocentowania i umorzenia pożyczki pierwszeństwa w sumie 750.000 K. W ten sposób zebrany jest kapitał zakładowy w sumie 1,400.000 K. Już obecnie jednak okazuje się, że ten kapitał zakładowy nie wystarczy na pokrycie wszystkich kosztów budowy wraz z kosztami sfinansowania pożyczki pierwszeństwa. Kapitał w kwocie 1,400.000 koron ustalono na podstawie wstępnego projektu wypracowanego przez prywatnego inżyniera-przedsiębiorcę. Nie uwłaczając technicznym zaletom tego projektu, okazało się na podstawie szczegółowego projektu, że roboty budowlane i przestrzenie gruntów wykazanych do wykupna pod kolej były obliczone w zbyt szczupłych ilościach względnie rozmiarach. Nadto od czasu zestawienia kosztorysu pierwotnego wzrosły bardzo ceny robocizny i materyałów. Kwota kosztów budowy będzie dokładnie wiadoma po rozdaniu budowy i po rozdaniu dostaw materyałów budowy.

9. Kolej lokalna Drohobycz-Truskawiec

Komisya dla rewizyi trasy kolei lokalnej Drohobycz-Truskawiec odbyła się w czerwcu 1908. r.; przy tej komisyi oświadczono się za linią z głównej stacyi c. k. kolei państwowych w Drohobyczu na Solec, Stebnik do Truskawca. Linia ta prowadzi o wiele dogodniejszym terenem, nie obciąża nowymi pociągami i tak już przeciążonego odgałęzienia kolejowego do Borysławia, a prowadzenie na niej ruchu będzie mniej ko-

sztownem, niż na linii, któraby prowadziła z przystanku Drohobycz-Truskawiec na Truskawiec do Stebnika.

W miesiącu czerwcu 1909. podjął osobny oddział trasowniczy kraj. biura kolejowego zdjęcia terenowe dla projektu szczegółowego dla linii z głównego dworca w Drohobyczu na Solec, Stebnik do Truskawca, a w r. 1910. będzie można rozpocząć budowę tej kolei lokalnej.

10. Projekta budowy linii kolejowych, zgłoszone przez Wydział krajowy u c. k. Rządu.

Na wniosek Wydziału krajowego odbyła się w c. k. Ministerstwie kolejowem dnia 20. lutego 1909. konferencya celem omówienia projektowanej budowy 10 kolei lokalnych w Galicyi. Wynik tej konferencyi podajemy przy każdej poniżej pod 11—20 wspomnianej kolei lokalnej.

11. Kolej lokalna Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna.

Na podstawie pertraktacyi przeprowadzonych przez Wydział kraj. w sprawie zabezpieczenia budowy kolei lokalnej z Wieliczki na Dobczyce, Myślenice, Lubień do Mszany dolnej wniósł c. k. Rząd na posiedzeniu Izby poselskiej Rady państwa z 30. czerwca 1909. projekt ustawy, mocą której rząd ma być upoważniony udzielić imieniem państwa na przeciąg 75 lat licząc od dnia wydania koncesyi na tę kolej, gwarancyi czystego dochodu potrzebnego na oprocentowanie i umorzenie w tym czasie pożyczki pierwszeństwa, którą zaciągnie koncesyonaryusz w takiej wysokości, jaka będzie potrzebna do uzyskania sumy kapitałowej 8,250.000 koron. Warunkiem jednak przyznania tej gwarancyi jest zebranie przez kraj i interesentów udziału w wysokości potrzebnej do zebrania reszty kapitału budowy tj. w łącznej sumie 2,750.000 koron. Dotychczas prawomocnemi oświadczeniami i uchwałami ciał autonomicznych subskrybowano udział interesentów w kwocie 481.200 K. Wydział krajowy jest zdania, że udział ten w kapitale budowy kolei Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna powinien dosięgnąć przynajmniej kwoty 500.000 koron, t. j. 4·54% efektywnego kapitału zakładowego. Z tego też powodu Wydział krajowy poczynił odpowiedne kroki celem uzupełnienia udziału interesentów przynajmniej do powyższej minimalnej kwoty.

12. Kolej lokalna Złoczów-Sassów (Usznia).

Na posiedzeniu z 9. października 1908. powziął Wysoki Sejm w sprawie kolei lokalnej Złoczów-Sassów (Usznia) następujące uchwały:

„*1. Sejm wzywa c. k. Rząd, by w miejscu przyrzeczonej zwłoki w uiszczaniu należytości za prowadzenie ruchu na rzecz oprocentowania i umorzenia pożyczki pierwszeństwa w kwocie 860.000 koron na budowę kolei lokalnej Złoczów - Sassów - Usznia oświadczył gotowość objęcia gwarancyi państwowej za taką pożyczkę oraz przedstawił Radzie Państwa odpowiedni wniosek do ustawy w ciągu roku 1909.*

2. *Na wypadek zapewnienia pomocy państwa dla budowy kolei lokalnej Złoczów - Sassów - Usznia w sposób powyższy przez ustawę państwową Sejm zmienia uchwałę z 11. listopada 1905 i nadaje jej następujące brzmienie:*

„*1. Kolej lokalną Złoczów - Sassów - Usznia uznaje się ze względu na* „*ogólne interesa kraju za użyteczną i potrzebną.*

„*2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do objęcia imieniem kraju akcyi* „*pierwszeństwa kolei lokalnej ze Złoczowa na Sassów do Uszni w sumie nie-*„*przekraczającej kwoty 300.000, tj. trzysta tysięcy koron przez wpłatę za nie* „*w pełnej imiennej wartości z zasobów krajowego funduszu kolejowego, a to* „*pod warunkami:*

„*a) że reszta kapitału budowy tej kolei lokalnej dostarczoną będzie przez* „*uzyskanie zasobów pieniężnych na podstawie przyznać się mającej przez c. k.* „*Rząd gwarancyi państwowej na rzecz oprocentowania i umorzenia pożyczki* „*pierwszeństwa w kwocie 860.000 koron po myśli postanowień art. IX. ustawy*

„*z 31. grudnia 1894. Dz. ust. p. Nr. 2. z r. 1895 oraz przez objęcie akcyi „zakładowych przez interesentów miejscowych*;

„*b) że wpłata na akcye pierwszeństwa, które kraj obejmie nastąpi „wtenczas*

„*α) gdy interesenci miejscowi uiszczą wpłatę na akcye zakładowe*;

„*β) gdy zrealizowaną zostanie pożyczka pierwszeństwa, zaciągnięta na „podstawie gwarancyi państwowej*;

„*γ) że warunki koncesyjne i postanowienia statutu przyszłego Towa- „rzystwa akcyjnego ułożone będą w porozumieniu i przy współudziale Wy- „działu krajowego*;

„*δ) że Wydziałowi krajowemu będzie zapewniony odpowiedni udział „w zarządzie Towarzystwa akcyjnego kolei lokalnej Złoczów-Sassów-Usznia*;

„*ε) że budowa tej kolei, jakoteż dostawy dla niej i t. p, będą rozdane „o ile możności w porozumieniu z Wydziałem krajowym i o ile możności „z uwzględnieniem sił i dostawców krajowych, a w szczególności budowa kolei „rozdaną będzie na zasadzie ograniczonego lub publicznego zaproszenia do złożenia ofert*".

Na posiedzeniu z 30. czerwca 1909. Izby poselskiej Rady państwa wniósł c. k. Rząd projekt ustawy, mocą której ma być upoważniony do udzielenia imieniem państwa gwarancyi czystego dochodu kolei lokalnej ze Złoczowa na Sassów do Uszni w wysokości potrzebnej na oprocentowanie i umorzenie w ciągu 75 lat pożyczki, jaką zaciągnie koncesyonaryusz w wysokości, jaka będzie potrzebna do uzyskania sumy kapitałowej 809.000 K.

Resztę kosztów budowy w kwocie 941.000 K. miałby pokryć kraj wraz z interesentami.

Z powyższego przedłożenia rządowego wynika, że w c. k. Ministerstwie kolejowem podniesiono kwotę kapitału zakładowego tej kolei lokalnej z pierwotnej nominalnej kwoty 1,260 000 K. na efektywną 1,750.000 K. że całą różnicę tej podwyżki przerzucono na udział kraju i interesentów. Wydziałowi krajowomu nie wiadomo, czy c. k. Rząd przeprowadził rokowania z interesentami co do podniesienia przez nich udziałów i jakie w tej mierze ma prawomocne oświadczenia, uważał jednak za wskazane przedstawić c. k. Ministerstwu kolejowemu powyższy stan rzeczy i wskazać na znaną c. k. Rządowi powyżej przytoczoną uchwałę Wysokiego Sejmu, ustanawiającą wysokość subwencyi krajowej na kwotę 300 000 koron.

Jeżeli c. k. Rząd nie jest w posiadaniu zobowiązań interesentów na udział w kwocie 641.000 koron, natenczas budowa kolei jest zakwestyonowana, a sprawa mogłaby być sanowana na ten wypadek tylko w ten sposób, że Rada państwa podniesie w ustawie o odpowiedną kwotę sumę kapitałową, dla której ma być przyznana ze strony państwa gwarancya czystych dochodów.

13 Kolej lokalna Buczkowice-Łodygowice.

Na posiedzeniu z dnia 21. października 1908. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

„*1) Sejm wzywa c. k. Rząd, by w miejsce przyrzeczonej zwłoki w uiszczaniu należytości za prowadzenie ruchu na rzecz oprocentowania i umorzenia pożyczki pierwszeństwa na budowę kolei lokalnej Łodygowice-Buczkowice oświadczył gotowość objęcia gwarancyi państwowej na taką pożyczkę oraz przedstawił Radzie państwa odpowiedni wniosek do ustawy w ciągu roku 1909.*

2) Na wypadek zapewnienia pomocy państwa dla budowy kolei lokalnej Łodygowice-Buczkowice w sposób powyższy przez ustawę państwową, Sejm zmienia uchwałę z d. 1-go października 1907 i nadaje jej następujące brzmienie:

1) Kolej lokalną z Łodygowic do Buczkowic uznaje się ze względu na ogólne interesa kraju za użyteczną i potrzebną.

2) Sejm upoważnia Wydział krajowy do objęcia imieniem kraju akcyi pierwszeństwa kolei lokalnej Łodygowice - Buczkowice w sumie nieprzekraczającej kwoty 100.000 koron, słowami sto tysięcy koron, przez wpłatę za nie w pełnej imiennej wysokości z zasobów krajowego funduszu kolejowego, a to pod warunkami:

a) że reszta kapitału budowy tej kolei lokalnej dostarczoną będzie przez uzyskanie zasobów pieniężnych na podstawie przyznać się mającej przez c. k. Rząd gwarancyi państwowej na rzecz oprocentowania i umorzenia pożyczki pierwszeństwa po myśli postanowień art. IX. ustawy z 31. grudnia 1894. Dz. ust. p. Nr. 2. z r. 1895. oraz przez objęcie akcyi zakładowych przez interesentów miejscowych;

b) że wpłata na akcye pierwszeństwa, które kraj obejmie, nastąpi wtenczas, gdy interesenci uiszczą pełną wpłatę na akcye zakładowe oraz gdy zrealizowaną zostanie pożyczka pierwszeństwa zaciągnięta na podstawie gwarancyi państwowej;

c) że warunki koncesyjne i postanowienia statutu przyszłego Towarzystwa akcyjnego ułożone będą w porozumieniu i przy współudziale Wydziału krajowego;

d) że Wydziałowi krajowemu będzie zapewniony odpowiedni udział w zarządzie Towarzystwa akcyjnego kolei lokalnej Łodygowice-Buczkowice i

e) że budowa tej kolei jakoteż dostawy dla niej i t. p. będą rozdane o ile możności w porozumieniu z Wydziałem krajowym i o ile możności z uwzględnieniem sił i dostawców krajowych, a w szczególności, że budowa kolei rozdana będzie na zasadzie ograniczonego lub publicznego zaproszenia do złożenia oferty.“

Podobnie jak co do kolei Złoczów-Sasów-Usznia wniósł c. k. Rząd na posiedzeniu Izby poselskiej Rady państwa z 30. czerwca 1909. projekt ustawy, mocą której rząd ma być upoważniony udzielić imieniem państwa na przeciąg 75 lat licząc od dnia wydania koncesyi na tę kolej, gwarancyi czystego dochodu potrzebnego na oprocentowanie i umorzenie w tym czasie pożyczki pierwszeństwa, którą zaciągnie koncesyonaryusz w takiej wysokości, jaka będzie potrzebna do uzyskania sumy kapitałowej 405.000 K. I przy tej kolei podniesiono w c. k. Ministerstwie kolejowem kapitał zakładowy z sumy imiennej 700.000 K. na efektywną 850.000 K., tak że w myśl wniesionego projektu ustawy kraj i interesenci mieliby ponieść udział w kwocie 445.000 K. t. zn. i tę część kapitału zakładowego, o którą c. k. Ministerstwo kolejowe podniosło kosztorys budowy kolei.

Z powodów przytoczonych przy kolei lokalnej Złoczów-Sassów (Usznia) zastrzegł się Wydział krajowy przeciw podobnemu postępowaniu i zwrócił uwagę c. k. Ministerstwa kolejowego na tę okoliczność, że Wydział krajowy nie jest w posiadaniu prawomocnych zapewnień interesentów co do wpłaty udziału w kwocie 345.000 K i że Sejm uchwałą powyżej przytoczoną przyznał dla kolei Łodygowice-Buczkowice subwencyę kraju w kwocie 100.000 K.

14. Kolej państwowa Jasło-Żmigród.

Dla linii kolejowej Jasło-Konieczna wypracował c. k. Rząd na podstawie ustawy z 8. marca 1907. Dz. u. p. Nr. 75 na koszt państwa projekt szczegółowy. Po myśli tej ustawy budowa ta ma być rozpoczęta w roku 1909. Na razie Rząd przystąpi do budowy pierwszej części linii z Jasła do Żmigrodu o długości 17 km. kosztem 4,200.000 K. Projekt ustawy upoważniającej do budowy tej kolei jako kolei państwowej wniósł c. k. Rząd na posiedzeniu z 30. czerwca 1909. Izby poselskiej Rady państwa.

Budowę dalszej części ze Żmigrodu do Koniecznej pozostawia c. k. Rząd na czas późniejszy, przyczem się zaznacza, że koszt budowy całej linii z Jasła do Koniecznej obliczyło c. k. Ministerstwo kolejowe na 14,000.000 K.

Uchwałą z 1. października 1907. upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy, by w chwili, gdy budowa kolei z Jasła do Koniecznej będzie zapewniona przez państwo, oddał na własność c. k. Rządu jako subwencyę kraju z tytułu budowy tej kolei akcye zakładowe jednej z istniejących kolei lokalnych będące w posiadaniu kraju w imiennej wartości, nie wyższej niż 500.000 Koron; czas i warunki wypłaty ma ustanowić Wydział krajowy. Pismem z 12. stycznia 1909. L. 1860/2 zwróciło się c. k. Ministerstwo kolejowe do Wydziału krajowego z zapytaniem, czy można się spodziewać zrealizowania tej subwencyi krajowej w całości i na ten wypadek, jeżeli Rząd przystąpi do budowy tylko części linii z Jasła do Żmigrodu i ewentualnie na jaki udział kraju w tym wypadku możnaby liczyć.

W wykonaniu powołanej uchwały sejmowej Wydział krajowy pismem z 28. stycznia 1909. L. 7.035 odpowiedział, że jeżeliby najpierw budować się miała część linii o długości mniej więcej połowy całości, przeto po myśli uchwały sejmowej mogłaby być i subwencya kraju tylko w połowie zrealizowana.

15. Kolej państwowa z Jasła do Dębicy.

Na posiedzeniu z dnia 2. listopada 1908. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

„*I. Sejm powołując się na swe uchwały z 4. lipca 1901. i z 12. marca 1907. wzywa ponownie c. k. Rząd, aby w jak najkrótszym czasie przedłożył Radzie państwa projekt ustawy, upoważniającej do wypracowania na koszt państwa projektu szczegółowego dla normalnotorowej kolei z Dębicy do Jasła, która ma być wybudowana jako linia kolei państwowych.*

II. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby podjął ponownie i przeprowadził rokowania z c. k. Rządem w sprawie budowy linii kolei państwowych z Dębicy do Jasła na koszt państwa za przyczynieniem się do kosztów budowy miejscowych czynników i za przyczynieniem się kraju jednorazowym datkiem przez odstąpienie na własność c. k. Rządu będących w posiadaniu kraju akcyi zakładowych jednej z istniejących kolei lokalnej w imiennej wartości, którą Sejm następnie oznaczy na podstawie rokowań, które Wydział krajowy ma przeprowadzić z c. k. Rządem“

C. k. Ministerstwo kolejowe uznaje, że projektowana linia kolejowa z Jasła do Dębicy tworzyć będzie ważne uzupełnienie istniejącej sieci kolejowej i że z tego powodu powinna być ta kolej budowaną na koszt państwa. Równocześnie jednak oświadczyło c. k. Ministerstwo kolejowe, że ze względu na wysokość kosztów budowy około 8,500.000 K, budowa kolei z Jasła do Dębicy nie będzie mogła być objętą projektem najbliższej ustawy o budowie kolei niższorzędnych. (Patrz dział V. Przedłożenie rządowe o budowie nowych kolei niższorzędnych).

16. Kolej lokalna z Rzeszowa do Niska.

Po myśli polecenia Wysokiego Sejmu z 30. września 1907. wypracowało krajowe biuro kolejowe projekt generalny dla linii kolejowej z Rzeszowa przez Głogów, Kolbuszowę, Majdan, Bojanów do Niska; projekt ten przedłoży Wydział krajowy w ciągu bieżącego lata c. k. Ministerstwu kolejowemu do zatwierdzenia i zarządzenia komisyi dla rewizyi trasy i ustanowienia stacyi.

Subskrypcya udziałów interesentów miejscowych w większej części już dokonana, jest jeszcze w toku.

C. k. Ministerstwo kolejowe przyjęło do wiadomości, że budowa tej kolei jest projektowana, jako kolei gwarantowanej przez kraj i że

koszta wyłożone na projekt generalny będą zwrotne z funduszu budowy tej kolei.

W razie otrzymanego polecenia Wydział krajowy mógłby z wiosną roku 1910. przystąpić do opracowania projektu szczegółowego dla tej linii kolejowej.

17. Kolej górska z Zakopanego pod Świnnicę.

Na posiedzeniu z dnia 2. listopada 1908. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały w sprawie finansowego poparcia budowy kolei z Zakopanego pod Świnnicę:

„I. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by zbadał użyteczność i potrzebę — ze względu na ogólne interesa kraju projektowanej kolei Zakopane-Świnnica, oraz wezwał instytucyę finansującą to przedsiębiorstwo do szczegółowego obliczenia rentowności, opartego na przybliżonym kosztorysie.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by jeśli wyniki badań, wskazanych pod I. będą pomyślne, wyjednał u c. k. Rządu udział jednorazowy w kwocie 500.000 koron na akcye zakładowe oraz na najbliższej sesyi sejmowej przedstawił Sejmowi wniosek na poparcie budowy tej kolei takim samym udziałem kraju“.

W wykonaniu tych uchwał wezwał Wydział krajowy galicyjskie Towarzystwo elektryczne „A. E. G. Union“ w Krakowie, które odniosło się swego czasu do Wydziału krajowego z uwiadomieniem, że zamierza podjąć się sfinansowania i budowy tej kolei, — aby przedłożyło projekt wstępny, kosztorys i obliczenie rentowności; równocześnie zaznaczył Wydział krajowy, że udział kraju mógłby być płatny dopiero po zupełnem wybudowaniu kolei. Wezwaniu temu rzeczone Towarzystwo dotychczas nie uczyniło zadość.

C. k. Ministerstwo kolejowe oświadczyło gotowość wziąć pod rozwagę przyznanie dla tej kolei górskiej subwencyi z zasobów państwowych, pod tym warunkiem, że uregulowane poprzód będą techniczne kwestye, a w szczególności także co do przeprowadzenia zamierzonych transportów granitu, następnie pod tym warunkiem, że Wysoki Sejm nie będzie czynić wypłaty subwencyi krajowej zależną od tego, czy i ewentualnie w jakiej wysokości państwo będzie subwencyonować kolej z Zakopanego pod Świnnicę.

18. Kolej lokalna Przemyśl-Brzozów-Rymanów.

Na posiedzeniu z 8. października 1908. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

„1. Sejm uznaje kolej lokalną z Przemyśla na Krasiczyn, Dubiecko, Dynów, Krzemienna, Brzozów do Rymanowa za użyteczną i potrzebną ze względów na ogólne interesa kraju.

2. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby celem zrealizowania kolei lokalnej z Przemyśla do Rymanowa przedsięwziął rokowania z c. k. Rządem i interesowanemi stronami, przyczem by miał na szczególnej uwadze jak najspieszniejsze wybudowanie jej części między Brzozowem a Rymanowem i upoważnia Wydział krajowy do wypracowania projektu tej części linii za zaliczeniem kosztów projektu z krajowego funduszu kolejowego za zwrotem z kapitału budowy kolei.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by przy zrealizowaniu projektu kolei z Przemyśla do Rymanowa zostały odpowiednio uwzględnione interesa kolei wąskotorowej Przeworsk-Dynów, które będą narażone z powodu konkurencyi stworzyć się mającej przez tę nową kolej“.

W wykonaniu tych uchwał, odniósł się Wydział krajowy do c. k. Ministerstwa kolejowego pismem z 15. stycznia 1909. L. 134.120/08, z przedstawieniem znaczenia ekonomicznego tej linii, zaznaczając, że budowa tej kolei pomyślana jest jako kolei lokalnej gwarantowanej przez państwo. W piśmie tem też zwrocono uwagę na życzenie Wyso-

kiego Sejmu jak najspieszniejszego wybudowania części między Brzozowem a Rymanowem.

Przy konferencyi z 20. lutego 1909. ze strony zeprezentantów c. k. Ministerstwa kolejowego wyrażono życzenie, aby wziąć pod rozwagę zrealizowanie linii z Przemyśla do Rymanowa względnie jej części z Rymanowa do Brzozowa, jako kolei gwarantowanej przez kraj, motywując to życzenie wysokością finansowych świadczeń państwa dla reszty projektów kolejowych, będących przedmiotem konferencyi, jakoteż kolizyą interesów między tą projektowaną linią a istniejącą wąskotorową koleją lokalną z Przeworska do Dynowa. Równocześnie wyrazili reprezentanci c. k. Ministerstwa kolejowego gotowość wzięcia pod przychylną rozwagę sprawy ewentualnego subwencyonowania z funduszu państwowego linii kolejowej z Rymanowa do Brzozowa.

Cała linia z Przemyśla do Rymanowa będzie około 110 km długa i będzie wymagać znacznego kapitału zakładowego. Podjęcie przeto budowy jej, jako kolei lokalnej gwarantowanej przez kraj przechodziłoby siły finansowe funduszu krajowego; przygotowanie zaś i przeprowadzenie budowy tej długiej linii w tak znacznej mierze zaabsorbowałoby szczupłe siły kraj. biura kolejowego, że nie starczyłyby na wypełnienie innych na niem ciążących zadań. Z tych tedy powodów Wydział krajowy musi się zasadniczo oświadczyć za urzeczywistnieniem tej kolei za gwarancyą państwa.

Subskrypcya udziałów interesentów jest w toku; według sprawozdań Wydziałów powiatowych w Przemyślu i Brzozowie ma dotychczas wynosić deklarowany udział około 1 miliona koron.

Komisya rewizyi trasy generalnego projektu wypracowanego przez inżyniera cywilnego Emanuela Rindla odbyła się w czasie od 27. października do 6. listopada 1908; wyniku jej nie zatwierdziło dotychczas c. k. Ministerstwo kolejowe.

W końcu zaznaczyć wypada, że w ostatnich tygodniach wpłynęły do Wydziału krajowego petycye, by linię z Przemyśla na Dynów, Brzozów skierować do Krosna zamiast do stacyi kolei państwowej Rymanowa.

19. Kolej lokalna z Kołomyi na Kosów, Kuty do Uścieryk.

Na posiedzeniu z 8. października 1908. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by jak najspieszniej zbadał kolej lokalną Kołomyja-Pistyń-Kosów-Kuty-Uścieryki pod względem technicznym i komercyalnym, przystąpił do rokowania z interesentami a także z c. k. Rządem co do wyjednania wydatnego przyczynienia się do kosztów budowy tej kolei i odnośne sprawozdanie i wnioski Sejmowi wkrótce przedłożył“.

Wydział krajowy przeprowadził jeszcze w r. 1905/6 zdjęcia techniczne na terenie dla linii z Kołomyi na Pistyń, Kosów do Kut i wypracował przez krajowe biuro kolejowe projekt generalny dla tej linii, który po ostatecznem zestawieniu przedłoży c. k. Ministerstwu kolejowemu z prośbą o zarządzenie rewizyi trasy. Na podstawie tego projektu zestawi się też kosztorys budowy.

Przeprowadzone przez Wydział krajowy w r. 1905. komercyalne studya nie wykazały wprawdzie zadawalniającej rentowności tej kolei, stwierdziły jednak korzyści ekonomiczne i kulturalne dla części kraju, którą miałaby projektowana kolej przeciąć. Na tej podstawie przeto w wykonaniu przytoczonej uchwały Wysokiego Sejmu odniósł się Wydział krajowy pismem z 15. stycznia 1909. L. 118.740/08 do c. k. Ministerstwa koiejowego z wnioskiem przychylnego wzięcia pod rozwagę budowy kolei lokalnej z Kołomyi na Kosów, Kuty do Uścieryk, przedstawiając potrzebę stworzenia połączenia kolejowego w powiecie kosowskim.

Powiat ten jest jednym z największych w kraju powiatów, obej-

muje 19.964 myriametrów i liczy przeszło 84.000 mieszkańców. Szmat ten kraju bogato uposażony z natury, dotychczas zdany jest pod względem komunikacyjnym wyłącznie na drogi, często niedostateczne i nie może się z tego powodu odpowiednio podnieść tak pod względem ekonomicznym jak i kulturalnym. W obecnych stosunkach nie można wykorzystać surowych produktów tej okolicy, również nie może się tu rozwinąć przemysł i znaczniejszy handel. Powiat kosowski posiada około 64,500 ha lasów, z czego 41.000 ha są własnością państwa.

W Kosowie znajduje się c. k. salina jedna z najwydatniejszych w kraju; z budową kolei wynikłyby znaczne korzyści dla tej saliny.

W południowej części powiatu znajdują się potężne złamy kamienia tej samej jakości jak w Jamnie koło stacyi Jaremcze linii kolei państwowej Stanisławów-Woronienka.

W terenie atrakcyjnym, a mianowicie w Kosmaczu znajduje się ropa, którą możnaby rurociągami sprowadzać do Jabłonowa dla dalszego przewozu koleją.

W okolicy Kosowa i Kut kwitnie produkcya owoców o najlepszych gatunkach, których dotychczas nie można produkować na eksport z powodu braku kolei.

Na połoninach obszernych wypasa się wielka ilość bydła i owiec, a handel tym produktem będzie się mógł na większą skalę rozwinąć dopiero po stworzeniu odpowiedniej komunikacyi kolejowej.

Z drugiej strony projektowana kolej miałaby za zadanie ułatwiać sprowadzanie środków żywności do tej okolicy, której własna produkcya rolna nie może wyżywić.

Od dwudziestu około lat znajduje się w Kosowie klimatyczny zakład dyetetyczno-wodoleczniczy, który mimo 34 km oddalenia od najbliższej stacyi kolejowej, jest w ciągłym rozwoju i znany poza granicami kraju. Miejscowość Burkut obfituje w źródła mineralnej wody i nadaje się z powodu wysokiego położenia i bardzo korzystnego klimatu na stacyę klimatyczną i jest już obecnie odwiedzaną przez potrzebujących kuracyi mimo oddalenia 83 kilometrów od stacyi kolejowej w Wyżnicy.

Nowe bukowińskie koleje lokalne w uznaniu tych stosunków planują już od r. 1905 budowę połączenia kolejowego od stacyi w Wyżnicy na Kuty do Kosowa bez jakiegokolwiek przyczynienia się finansowego naszego kraju. Zarząd tych kolei lokalnych odniósł się też w przeszłym roku do Wydziału krajowego z prośbą o przychylne stanowisko dla tego ostatniego projektu kolejowego. Badania jednak przeprowadzone u miarodajnych czynników wykazały, że to połączenie kolejowe z Kosowa na Kuty do Wyżnicy nie mogłoby zaspokoić w pełni interesów i potrzeb powiatu kosowskiego, gdyż tak kulturalne jak i ekonomiczne stosunki wymagają połączenia kolejowego z zachodem na Kołomyję. W tej mierze zasięgnął mianowicie Wydział krajowy opinii krajowej Rady kolejowej i Wydziału powiatowego w Kosowie, przyczem obie te instytucye wyraziły się przeciw jednostronnemu łączeniu kolejowemu Kosowa z Wyżnicą.

W razie zrealizowania projektu kolejowego z Kołomyji na Kosów, Kuty do Uścieryk, prowadziłaby trasa na długości około 40 kilometrów wzdłuż galicyjskiej i bukowińskiej granicy, miałaby przeto znaczenie dla obu krajów koronnych; z tego powodu wskazanem by było, by zrealizowanie jej nastąpić mogło jako kolei lokalnej gwarantowanej przez państwo za współudziałem obu interesowanych krajów koronnych.

Reasumując powyższe dane można już obecnie stwierdzić w interesie kraju użyteczność i potrzebę budowy kolei lokalnej z Kołomyi na Kosów, Kuty do Uścieryk, czy to w całości czy też tylko w części z Kołomyi do Kut.

Na konferencyi z 20. lutego 1909. reprezentanci c. k. Ministerstwa kolejowego oświadczyli, że ze względu na brak bliższych danych o tej projektowanej linii kolejowej nie mogą na razie zająć jakiegokolwiek stanowiska co do poparcia jej budowy przez państwo; zwrócili jednak uwagę, że przy koncesyonowaniu linii z Kołomyi do Kosowa trzeba będzie mieć na oku koncesyjne prawa kołomyjskich kolei lokalnych.

Wydział krajowy pismem z 11. lutego 1909. L. 11800. zwrócił się do Wydziałów powiatowych w Kołomyji i Kosowie z propozycyą, aby zechciały czynnie zająć się zebraniem udziałów ciał autonomicznych i interesentów prywatnych w kapitale budowy tej kolei. Dotychczas Wydział krajowy nie ma wiadomości, czy i z jakim skutkiem wdrożono akcyę w tej mierze.

W końcu Wydział krajowy zaznacza, że c. k. Rząd wniósł na posiedzeniu Izby poselskiej Rady państwa z 30. czerwca 1909. projekt ustawy, którą miałby być upoważniony zapewnić dla kolei lokalnej ze stacyi nowobukowińskich kolei lokalnych w Wyżnicy do Kut gwarancyę czystego dochodu w kwocie potrzebnej na oprocentowanie i umorzenie pożyczki pierwszeństwa w efektywnej kwocie 850.000 K., pod warunkiem że interesenci przyczynią się datkiem 50.000 koron w zamian za akcye zakładowe. Kolej ta miałaby być 3·5 klm. długa i miałaby być przedłużeniem linii Niepokołowce-Wyżnica nowo budowińskich kolei lokalnych, a celem jej byłoby połączyć oba miasta leżące nad Czeremoszem Wyżnicę i Kuty. Dotychczas łączył je prowizoryczny most drewniany, który przy każdej wielkiej wodzie ulegał zniszczeniu; most kolejowy miałby równocześnie służyć dla celów drogowych.

20. Kolej lokalna z Nowego wzgl. Starego Sącza na Szczawnicę do Nowego Targu.

Na posiedzeniu z 24. października 1908. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały w sprawie projektowanej kolei lokalnej Sącz-Szczawnica-Nowy Targ:

„*1. Sejm odwołuje uchwałę z dnia 4. lipca 1901 r. w sprawie budowy wąskotorowej kolei lokalnej Sącz-Szczawnica.*

2. Sejm uznaje normalnotorową kolej lokalną Nowy Sącz lub Stary Sącz Krościenko (Szczawnica)-Nowy Targ za użyteczną i potrzebną w interesie kraju.

3) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

a) aby na podstawie ponownych studyów komercyalnych dokonał szczegółowego obliczenia rentowności dla całej linii Nowy Sącz lub Stary Sącz-Szczawnica (Krościenko)-Nowy Targ;

b) aby dla linii Nowy Targ-Krościenko wypracował projekt wstępny i następnie zażądał rewizyi trasy dla całej linii Nowy Sącz, względnie Stary Sącz-Szczawnica (Krościenko)-Nowy Targ;

c) aby zapewniwszy u c. k. Rządu wydatną finansową pomoc na budowę tej kolei, jako gwarantowanej przez państwo, niemniej jak odpowiednie udziały interesentów w możliwie najkrótszym czasie przedłożył Sejmowi wnioski co do finansowego udziału kraju w tem przedsięwzięciu.

4. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaliczkowania kosztów prac przygotowawczych wymienionych pod 3 a) i 3 b) z krajowego funduszu kolejowego na ciężar przyszłego funduszu budowy.“

Pismem z 9. stycznia 1909. L. 116.456/08. przedstawił Wydział krajowy c. k. Ministerstwu kolejowemu wniosek, aby zrealizowanie budowy tej kolei nastąpiło w ten sposób, że państwo obejmie gwarancyę

dochodów potrzebnych dla oprocentowania i umorzenia kapitału pierwszeństwa w wysokości 75% całego kapitału zakładowego, podczas gdy resztę miałby wpłacić kraj wraz z interesentami miejscowymi.

Ze strony c. k. Rządu nie złożono na konferencyi z 20. lutego 1909. żadnego oświadczenia co do powyższej propozycyi, gdyż w pierwszej linii wypracowany ma być projekt generalny dla całej linii i zestawienie kosztorysu.

Wydział krajowy w miesiącu lipcu b. r. wysyła oddział trasowniczy dla sporządzenia tego projektu, w którym to celu uzyskał od c. k. Ministerstwa kolejowego zezwolenie na przeprowadzenie na terenie potrzebnych przedwstępnych zdjęć i robót.

Zbieranie subskrypcyi udziałów przez miejscowe czynniki w kapitale budowy jest w toku; dotychczas zapewniono udział w sumie 483.80 i K.

W wykonaniu powyżej powołanej uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24 października 1908 r. przeprowadzono studya komercyalne w obszarze ciążenia tej projektowanej kolei żelaznej.

Jako trasę komercyalną do wspomnianego obliczenia przyjęto punkt wyjścia projektowanej kolei w Chełmku obok Nowego Sącza i linię prowadzącą od Krościenka wzdłuż drogi krajowej (przez Hałuszową); jednakże nie mniej uwagi godną jest trasa ze Starego Sącza, a od Krościenka wzdłuż Dunajca przez Pieniny (Sromowce-Czorsztyn, lub Czerwony klasztor-Niedzica). Co do wartości linii kolejowej poprowadzonej przez Pieniny dla celów turystyki — mogą być zdania podzielone, natomiast niewątpliwą jest rzeczą, że taka kolej zyskałaby trwale rozległy obszar ciążenia w Ziemi Spiskiej, który Spiską Magórą odłączony kompletnie od węgierskiej sieci kolejowej, siłą faktów z pogranicznej kolei galicyjskiej korzystać by musiał.

O wyborze tej lub owej trasy rozstrzygną ostatecznie studya techniczne, które są w toku.

Długość przyjętej do obliczenia rentowności trasy komercyalnej wynosi około 80 kilometrów. Oprócz stacyi początkowej N. Sącz i końcowej N. Targ urządzić by należało 9 stacyi pośrednich, a to w Podegrodziu, Jazowsku, Łącku, Zabrzeżu, Tylmanowej, Krościenku, Czorsztynie, Dembnie i Ostrowsku.

Obszar ciążenia przedstawia się jak następuje:

Obszar

Stacye	Powiat	Ilość gmin katastralnych	Ludność	Obszar w hektarach z podziałem na kultury				
				w całości	rola	łąki i pastwiska	ogrody	lasy
Nowy Sącz	Nowy Sącz	1	15.724	1.131	755	152	24	49
Nowy Sącz św. Helena	„ „	6	4.462	4.216	2.260	757	48	888
Podegrodzie	Nowy Sącz	10	5.978	4.972	2.884	633	80	1.039
	Limanowa	6	2.532	3.184	1.795	458	68	764
Jazowsko	Nowy Sącz	6	5.340	6.483	1.993	2.125	65	2.065
Łącko	Nowy Sącz	7	6.147	6.153	2.666	1.829	114	1.228
	Limanowa	1	540	628	241	78	16	270
Zabrzeż	Nowy Sącz	2	1.471	1.792	589	557	20	539.
	Limanowa	4	3.664	8.099	1.855	1.973	47	4.060
Tylmanowa	Nowy Targ	2	7.083	14.130	3.020	6.414	101	4.226
Krościenko	Nowy Targ	11	9.448	15 584	5.583	4.743	82	4.441
Czorsztyn	Nowy Targ	5	3.306	4.885	1.962	1.265	8	1.409
	Węgry	23	12.944	27.849	—	—	—	8.350
Dębno	Nowy Targ	5	2.068	3.217	1.327	805	2	855
	Węgry	4	2.887	4.932	—	—	—	1.480
Ostrowsko	Nowy Targ	4	3.448	5.822	2.651	1.382	2	1.573
	Węgry	3	2.074	3.485	—	—	—	1.030
Nowy Targ	Nowy Targ	1	6.546	4.945	2 261	337	4	1.794
Razem		101	95.662	121.507	31.842	23.508	681	36.060
Z tego przypada na powiat:								
Nowy Sącz		32	39.122	24.747	11.147	6.053	351	5.808
Limanowa		11	6.736	11.911	3.891	2.509	131	5.094
Nowy Targ		28	31.899	48.583	16.804	14.946	199	14.298
Ziemia Spiska		30	17.905	36.266	—	—	—	10.860
Zatem na:								
Galicyę		71	77.757	85.241	31.842	23.508	681	25.200
Węgry		30	17.905	36.266	—*)	—*)	—*)	10.860

*) Odnośnych dat nie wymienia się, raz, że dokładne cyfry nie są nam znane, a po-

ciążenia.

Ilość zwierząt domowych			Zakłady przemysłowe i t. p.								Jarmarki i targi odbywają się w miejscowościach
konie	bydło rogate	owce i świnie	młyny	tartaki	gorzelnie i browary	cegielnie, kaflarnie i fabryki dachówek	fabryki innego rodzaju	wapienniki	kamieniołomy	źródła mineralne i zakłady kąpielowe	
130	411	316	9	2	1	6	2	—	—	—	1
216	1.647	506	—	1	—	—	—	—	—	—	—
444	2.849	1.236	—	—	—	—	—	—	—	—	—
107	1.391	475	—	—	—	—	—	—	—	—	—
293	2.867	1.929	8	8	—	—	2	—	2	—	—
382	2.206	2 552	1	1	1	—	—	—	—	—	1
24	314	198	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	608	1.216	2	—	—	—	—	—	—	—	—
277	2.134	2.139	—	1	—	—	1	—	—	1	—
497	4.222	7.161	12	9	—	—	—	—	—	—	1
704	4.985	5.653	14	10	—	5	4	2	2	2	1
298	1.664	1.880	10	6	1	1	—	—	3	—	1
—	—	—	—	par. 2	5	—	—	—	—	1	—
191	1.004	1.063	6	5	—	—	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
331	1.887	1.457	5	9	—	—	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
470	1.604	994	5	9	1	1	1	2	1	—	1
4.469	29.793	28.775	72	63	9	13	11	4	9	4	6
1.570	10.588	7.755									
408	3.839	2.812									
2.491	15.366	18.208									
—	—	—									
4.469	29.793	28.775									
—*)	—*)	—*)									

wtóre, że dla ocenienia rentowności są bezprzedmiotowe.

Z wyliczonych wyżej zakładów przemysłowych mogą mieć dla kolei pewne znaczenie właściwie tylko: 5 tartaków parowych (3 w Galicyi a 2 na Węgrzech) 7 młynów handlowych w stacyi początkowej i końcowej, kręgowe wapienniki i parowa cegielnia w tych samych stacyach, wreszcie fabryka mebli giętych w Jazowsku, która zatrudnia stale około 300 robotników a paruset rodzinom daje zarobek za roboty domowe i której eksport zwłaszcza zamorski przedstawia wartość handlową około 600.000 K rocznie. Eksploatowane źródła mineralne znajdują się w Krościenku i Szczawnicy (eksport wody mineralnej 200.000 flaszek rocznie), zakłady zaś kąpielowe w Szczawnicy i Śmierdzonce (na Węgrzech).

Dotąd są daty elaboratu rentowności autentyczne i dokładne, dalej jednak obliczenie rentowności opiera się na przypuszczeniu, że kolej dopiero wywoła ruch w tej okolicy.

Obecnego ruchu osobowego i towarowego nie można przyjąć za podstawę obliczenia rentowności, bo ruch ten nie odpowiada naturalnym zasobom i gospodarczym stosunkom i potrzebom obszaru ciążenia.

Do ilustracyi stosunków wytworzonych brakiem komunikacyi kolejowej posłuży kilka przykładów:

Za dowóz 1.000 sztuk cegły z N. Targu do Krościenka płaci się 50 K. Cegła ta kosztuje w N. Targu 40 K a w Krościenku 90 K.

Pomimo wysokich cen drzewa opałowego węgla sprowadzić nie można, bo z dowozem osiowym kosztuje cetnar metr. węgla Jaworznińskiego 4 K 50 gr.

Paszę dla bydła musi się z reguły co roku sprowadzać, otóż n. p. na wiosnę b. r. płacono w Krościenku za 100 kg. koniczyny 18 K.

Dorożka zaś ze Sącza do Szczawnicy kosztuje, zależnie od sezonu, względnie popytu 20 do 30 K.

Oczywiście, że gospodarcze następstwa tak nadmiernych kosztów przewozu, nie mówiąc już o stracie czasu, trudach, nieregularności i niebezpieczeństwie osiowego przewozu, muszą być z natury rzeczy niekorzystne.

Okolica ta, w której były ongi kopalnie miedzi i rudy żelaznej, papiernie, wielkie tartaki, gorzelnie i t. p., w której są jeszcze i na wieki wystarczą całe skały wapna zwykłego i hydraulicznego, marmuru czerwonego, trachitu i porfiru, pokłady szczególnie dobrej gliny i t. p. okolica ta nie może przemysłowo się rozwinąć.

W roku 1889. było gości kąpielowych w Szczawnicy 3.314 a w Zakopanem 1.679. W dwadzieścia lat później t. j. w roku 1908 wskutek zmiany warunków komunikacyjnych sytuacya tak się zmieniła, że w Szczawnicy było gości kąpielowych 2.733, a w Zakopanem 11.305.

Jak otwarcie kolei żelaznej wpływa na rozwój ruchu osobowego i towarowego, pouczają daty statystystyczne kolei żelaznej Chabówka-Zakopane. Rok przed otwarciem tej kolei żelaznej liczono w Zakopanem 3.692 gości, zatem w przeciągu 10 lat liczba gości sezonowych (nie licząc przejezdnych i turystów) wzrosła w trójnasób. W pierwszym roku eksploatacyi przewiozła ta kolej żelazna 101.410 osób, a w 6 lat później 220.370 osób. Ruch osobowy wzrósł więc w tak krótkim czasie o 117%.

Ruch towarowy powolniej się rozwija i wzrósł od otwarcia kolei żelaznej Chabówka Zakopane na razie tylko o 33%. Przedłożone obliczenie rentowności nie opiera się zatem na danych znalezionych w okolicy obszaru ciążenia projektowanej kolei z Sącza na Sczawnicę do Nowego Targu, a w ten sposób obliczona rentowność przedstawiać ma

obraz obrotu na tej linii kolejowej po rozwinięciu się przemysłowo i turystycznie obszaru ciążenia.

W mowie będące obliczenie rentowności dało więc następujący rezultat:

Ruch osobowy		Obrót towarowy		Dochody w koronach				Rozchody w koronach		Nadwyżka w koronach		Spółczynnik eksploatacyi
Ilość osób	Ilość Osobo-ki-metrów	Ilość ton. a 1.000 kg.	Ilość ton kilometrów	z przewozu osób	z przewozu towarów	Razem	od 1 km.	od 1 km.	Razem	Razem	od 1 km.	
150.000	6,000.000	62.300	2.215.000	270.000	200.000	470.000	5 875	4 500	360 000	110.000	1.375	76%

W pierwszych zaś latach eksploatacyi możnaby liczyć tylko na ten wynik, że dochody brutto pokryją wydatki prowadzenia ruchu. Zaznaczyć przy tem jeszcze należy, że wskutek skierowania obrotu towarowego, który teraz przeważnie grawituje do Sącza, na rutę Nowy Targ-Chabówka, jako krótszą w kierunku handlowym (od wschodu na zachód) gwarantowana przez kraj kolej żelazna Chabówka-Zakopane zyskałaby rocznie około 65.000 K brutto.

Do porównania powyższego obliczenia rentowności z faktycznymi wynikami eksploatacyi tego samego gospodarczego charakteru będącej od 10 lat w ruchu kolei żelaznej Chabówka-Zakopane posłużą następujące cyfry wyjęte z ostatniego rachunku eksploatacyi tejże kolei żelaznej t. j. za rok 1908.

Długość eksploatacyjna linii kolejowej wynosi . . . 43·284

Przewieziono:

Osób	231.759
Ton	43.339

Dochód wynosił:

z ruchu osobowego	233.284·53 K
z ruchu towarowego	206,402·33 K
różne dochody	9.801·51 K
łącznie	449.488·37 K
czyli od 1 kilometra	10.380·— K

Koszta eksploatacyi:

łącznie	296.169·08 K
od 1 kilometra	6.839·— K

Nadwyżka eksploatacyi:

łącznie	153.319·29
od 1 kilometra	3542
Spółczynnik eksploatacyi	65·90%

IV. Dalsze zgłoszone projekta kolejowe.

21. Kolej z Lubaczowa na Cieszanów do granicy rosyjskiej.

W sprawie tej kolei lokalnej powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z 8. października 1908. następujące uchwały:

„Celem umożliwienia budowy kolei lokalnej z Lubaczowa na Cieszanów do granicy rosyjskiej koło Płazowa pod Narolem poleca się Wydziałowi krajowemu, aby jeżeliby badania Wydziału krajowego wykazały, że interesenci po stronie rosyjskiej postarają się o komunikacyę drogową z rosyjskiego obszaru ciążenia do Płazowa, podjął rokowania z c. k. Rządem o umożliwienie utworzenia urzędów cłowych austryackiego i rosyjskiego w Płazowie na ten wypadek, jeżeliby kolej z Lubaczowa na Cieszanów do Płazowa była wybudowaną“.

Wydział krajowy udzielając tę uchwałę Wydziałowi Rady powiatowej w Cieszanowie, wezwał ten Wydział pismem z 11. stycznia 1909. L. 134.119/08, aby przedewszystkiem zbadał stosunki komunikacyjne po stronie Królestwa polskiego w odniesieniu do Płazowa, ewentualnie aby nawiązał porozumienie się z interesentami po tamtej stronie granicy, a przedewszystkiem z ordynacyą hr. Zamoyskiego w sprawie stworzenia tej komunikacyi drogowej.

Wydział krajowy nie jest dotychczas w posiadaniu wyniku tych badań.

22. Zaprowadzenie komunikacyi kolejowej albo automobilowej między Liskiem (Łukawicą) a Baligrodem i Cisną.

Na posiedzeniu, dnia 8 października 1908 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania petycyę gminy Baligród i okolicznych gmin o budowę kolei ze stacyi Lisko-Łukawica na Baligród do Cisny, względnie o zaprowadzenie ruchu automobilowego między temi miejscowościami.

O ile rozchodzić się będzie o ruch automobilowy poleca się petycyę Rządowi do życzliwego traktowania“.

Wskutek powyższego polecenia zbadał Wydział krajowy potrzeby komunikacyjne powiatu liskiego i przedkłada następujące sprawozdanie.

Powiat liski obejmujący przestrzeń 1880 kwadratowych kilometrów i liczący 95.362 mieszkańców (podług spisu ludności z roku 1900, obecnie zaś bezwątpienia przeszło 100.000) posiada tylko 28 kilometrów drogi żelaznej na szlaku państwowym Chyrów-Zagórz.

Ale i ten krótki szlak kolejowy ma dla wewnętrznego ruchu powiatu liskiego bardzo mierne komunikacyjne znaczenie, przerzyna bowiem powiat tuż przy jego północnej granicy, podczas gdy konfiguracya powiatu wydłużona jest ku południu. Same miasto powiatowe Lisko odległe jest 5 kilometrów od stacyi kolejowej a do południowych kończyn powiatu (Rostoki nad granicą węgierską) jest od stacyi Lisko-Łukawica przeszło 50 kilometrów drogi.

Południowo zachodnią część powiatu liskiego przerzyna wprawdzie wąskotorowa kolej miejscowa Łupków-Cisna, jednakże kolej ta o wybitnym charakterze kolejki leśnej, dla ruchu osobowego prawie żadnego nie ma znaczenia, a jej obszar ciążenia dla obrotu towarowego po za dolinę Solinki nie sięga. Można więc śmiało powiedzieć, że przynajmniej $^3/_4$ części powiatu liskiego pozbawione są w całem tego słowa znaczeniu korzyści ekonomicznych i kulturalnych wynikających z komunikacyi kolejowej. Oprócz wyżej wspomnianych szlaków kolejowych służą do celów komunikacyjnych powiatu liskiego drogi bite a mianowicie: gościniec strategiczny Lisko-Baligród-Cisna 37 kilometrów długi, pozostający w zarządzie państwa, droga powiatowa Ustrzyki-Lutowiska 25 kilometrów długa i droga gminna I klasy projektowana z Lutowisk do Cisny o długości 46 kilometrów, z których na razie wybudowano 15·5

km. Po za tem, wszelkie inne drogi bite są jeszcze nie urządzone i do celów regularnej komunikacyi nie zdatne.

Z tego przedstawienia wynika, że stosunki komunikacyjne powiatu liskiego o wiele są gorsze jak w innych okolicach kraju (z wyjątkiem chyba powiatu kosowskiego). Nie można zaprzeczyć, że tak niekorzystne warunki wpływają ujemnie na ekonomiczny i kulturalny rozwój dotyczącej okolicy.

Rolnictwo, które jest na razie podstawą egzystencyi ludności powiatu liskiego (na rolnictwo przypada tam 89% zawodowo czynnych osób) jest wprost zaniedbane. Znaczne obszary ziemi leżące u stoku gór nie przynoszą pożytku, bo trzebaby je odwodnić a kołowy dowóz rurek drenowych wymagałby bajecznych kosztów. Ilość sprowadzanych nawozów jest podług dochodzeń przeprowadzonych po stacyach kolejowych — nieprawdopodobnie mała. Obdłużenie gruntów włościańskich przybiera zastraszające rozmiary. Od czasu gdy wychodźctwo do Ameryki zostało utrudnione ilość sądowych licytacyi własności włościańskich wzrosła 10-cio krotnie.

Chów bydła na wielkich przestrzeniach górskich pastwisk mógłby być intratny — gdyby lepsza komunikacya umożliwiła regularny handel, tak zaś kupcy bydła tylko przygodnie zjawiają się w tych stronach.

Gospodarstwo leśne i przemysł drzewny były tu kiedyś znamienne, teraz drzewo budulcowe prawie kompletnie wycięte a tartaki zwija się jeden po drugim. Innego przemysłu nie ma wcale a handlem i to oczywiście tylko drobnym, trudni się zaledwie 1500 osób w całym powiecie.

W parze ze smutnym stanem ekonomicznym idzie niski poziom kultury.

Na ogólną ilość 154 gmin okręgu szkolnego liskiego jest 76 gmin bez szkoły a w całym powiecie ilość analfabetów wynosi 88%!

Poprawa środków komunikacyjnych wpłynęłaby bez wątpienia na ekonomiczne i kulturalne podniesienie powiatu liskiego.

Powiat ten cieszy się bardzo zdrowym klimatem, n. p. gruźlica jest między tubylcami słabością nieznaną. Posiada również piękne okolice nadające się szczególniej na stacye klimatyczne i wakacyjne kolonie. Możnaby więc przy dogodniejszej komunikacyi stworzyć łatwo korzystny dla ludności miejscowej ruch sezonowy i turystyczny. W powiecie tym, według powszechnego mniemania ma się znajdować nafta, mówią także i o węglu (prawdopodobnie lignicie), są bezsprzecznie pokłady dobrej gliny gdzieby mogły stanąć cegielnie i fabryki drenów, młode obecnie kulture leśne z biegiem lat dostarczą znowu sporo materyału drzewnego do wywozu, jest ostatecznie kamień i żwir, któryby można eksploatować — ale trzebaby naprzód zbliżyć tę okolicę do świata a przedewszystkiem ułatwić ruch osobowy, za którym idzie przedsiębiorczość, handel i kultura. Ułatwienie komunikacyi w powiecie liskim jest więc bez kwestyi rzeczą pożyteczną i potrzebną.

Odpowiednio do warunków terenowych i ze względu na rozmieszczenie ludności w powiecie liskim wysuwają się na pierwszy plan dwie lini kolejowe, a mianowicie: linia kolejowa w dolinie Sanu z przystanku „Uherce“ względnie ze stacyi Lisko-Łukawica (o ile by się rozchodziło o bezpośrednie połączenie miasta powiatowego Liska z powyższą stacyą) ku granicy powiatu pod Lutowiskami, względnie do pewnego punktu kolei żelaznej Sambor-Użok i linia Lisko-Łukawica-Baligród-Cisna, względnie granica węgierska pod Rostokami.

W dzisiejszym stanie rzeczy, względy tak finansowe jak i komercyalne przemawiałyby za tą ostatnią linią t. j. Lisko-Łukawica-Lisko-Baligród-Cisna.

Linia ta byłaby bowiem znacznie krótszą od kolei żelaznej w dolinie Sanu, zatem i mniej kosztowną a pomimo tego użyteczność jej dla powiatu liskiego byłaby znaczniejszą. Do linii kolejowej Lisko-Łukawica-Baligród-Cisna ciążyłby prawie cały powiat sądowy baligrodzki liczący 55 gmin i 26.112 mieszkańców, podczas gdy powiat sądowy lutowiski grawitujący do linii Uherce (lub Lisko-Łukawica) — Lutowiska liczy tylko 24 gmin i 15.186 mieszkańców.

Zaznaczywszy w ten sposób gospodarczą i kulturalną potrzebę ulepszenia komunikacyi kolejowej w powiecie liskim, zaznaczyć trzeba również, że nawet tańsza i komercyalnie wybitniejsza linia kolejowa Lisko-Baligród-Cisna nie posiada obecnie warunków rentowności. Pominąwszy już konkurencyę, którą by się wywołało dla subwencyonowanej przez kraj kolei miejscowej Łupków-Cisna, kolej Lisko-Baligród-Cisna walczyłaby według wszelkiego prawdopodobieństwa długi czas z niedoborem ruchu, a oprocentowanie kapitału zakładowego, przy takiej frekwencyi osobowej i takim obrocie towarowym jak obecnie — byłoby wprost wykluczone.

Stacya Lisko-Łukawica w której koncentruje się ruch całego obszaru ciążenia Lisko-Baligród-Cisna podała następujące przeciętne cyfry frekwencyi osobowej względnie obrotu towarowego z tegoż obszaru ciążenia:

Podróżnych dziennie	80	
Towarów a mianowicie:		
środków żywności wszelkiego rodzaju, rocznie	500	wagonów
bydła rocznie	40	„
wszelkich innych towarów rocznie .	60	„
Razem rocznie .	600	wagonów

Ruch tak mały podzielony na linię kolejową przeszło 40 kilometrów długą nie pokryłby nawet własnych kosztów eksploatacyi — a o ile i kiedy ruch ten zwiększyłby się znamiennie, tego przewidzieć nie można.

Wkładając więc znaczny kapitał (trasa byłaby prawdopodobnie kosztowna, tunelowa) w taką linię kolejową liczyćby się trzeba już nie tylko z wielkim ryzykiem ale z oczywistą stratą materyalną przez długi szereg lat. Ponieważ każda kolej prywatna po upływie pewnego czasu przechodzi na własność państwa bez żadnego odszkodowania, zatem nie znalazłoby się prawdopodobnie sposobności do pokrycia tych strat nawet i wtenczas gdyby z biegiem lat wskutek stopniowego polepszenia się stosunków gospodarczych — rentowność tej kolei wzrosła.

Takie koleje żelazne, które w dalszej przyszłości mogą być zupełnie rentowne, w teraźniejszości jednak ani też w bliskiej przyszłości szans jakiej takiej rentowności nie mają — powinno budować państwo bo ono tylko chociażby po najdłuższym czasie, kapitał na budowę wyłożony z powoli wzrastających dochodów eksploatacyi pokryć może i musi.

Zupełnie inaczej przedstawia się sprawa zaprowadzenia ruchu automobilowego na gościńcu rządowym Lisko-Baligród Cisna.

Szerokość, założenie i utrzymanie tego gościńca nadają się kompletnie do prowadzenia ruchu automobilowego i to z Liska-Łukawicy do Baligrodu bez żadnych trudności a między Baligrodem i Cisną z jednem tylko uciążliwem przejściem przez stromą serpentynę (pod Jabłonką). Trasa gościńca ma być zresztą już nie bawem sumptem państwa odpowiednio przełożona względnie poprawiona.

Na zupełną i wygodną obsługę całego obszaru ciążenia gościńca Łukawica-Baligród-Cisna (około 50 gmin z 30.000 mieszkańców) wystarczyłyby 2 samochody osobowe i 2 lub 3 ciężarowe.

Koszta urządzenia tego ruchu (sprawienie automobilów i wybudowanie remizy) nie przeniosłyby nawet 100.000 K., a rentowność tej inwestycyi byłaby zupełnie zapewnioną, gdyby tylko obecny ruch osobowy i towarowy tej okolicy do i ze stacyi Lisko-Łukowica (daty jak wyżej) chciał korzystać z obsługi automobilowej.

Najlepszym dowodem jak aktualną jest kwestya zaprowadzenia ruchu automobilowego na gościńcu Lisko-Cisna jest fakt, że w ostatnich czasach zawiązało się już konsorcyum, które pod zarejestrowaną firmą: „Towarzystwo przewozowe w Baligrodzie“ Spółka z ograniczoną poręką otrzymało już koncesyę na prowadzenie ruchu automobilowego między Liskiem-Łukawicą a Cisną.

Zdaje się jednak, że towarzystwo to nie rozporządza odpowiednim kapitałem na najpotrzebniejsze inwestycye i przetrzymanie początku eksploatacyi, który jest z reguły trudny i nie rentowny.

Zresztą już z zasadniczych względów eksploatacya udoskonalonych środków komunikacyi nie powinna leżeć w rękach prywatnego przedsiębiorstwa.

Urządzeniem i prowadzeniem ruchu automobilowego nietylko w tej okolicy, ale w ogólności w całym kraju powinna się z natury rzeczy zająć c. k. Administracya poczt i telegrafów, która w pierwszej linii z takiego ruchu czerpałaby znaczne udogodnienia i finansowe korzyści.

Akcyę w tym kierunku rozpoczęto już nawet przed kilku laty — w teoryi, ale później z niewiadomych powodów przerwano takową w praktycznem wykonaniu, przynajmniej o ile to dotyczyło Galicyi.

W roku 1906 ukazało się rozporządzenie c. k. Ministerstwa handlu (z dnia 30 czerwca l. 22.529) normujące zarysy i warunki zaprowadzenia pocztowego ruchu automobilowego, a na tej podstawie rozesłała c. k. Dyrekcya poczt i telegrafów we Lwowie okólnik z dnia 20 września 1906 l. 87.772 do władz politycznych, zapraszający do przeprowadzenia pertraktacyi z interesentami tych okolic, gdzie stosunki drogowe dozwalały na prowadzenie ruchu automobilowego.

Warunki były następujące: Gminy, które chciały korzystać z ruchu automobilowego miały dać gwarancyę oprocentowania po 4% i amortyzacyi w latach 10-ciu kapitału wyłożonego na sprawienie samochodów.

Dochody miały powstawać: z całej kwoty zaoszczędzonej przez skarb pocztowy na pocztę konną, z taksy osobowej 6 do 8 groszy od kilometra i z taryfy towarowej bliżej nie wyszczególnionej.

Z dochodów brutto miało się w pierwszej linii pokrywać koszta ruchu, czysty zysk zaś miał iść na oprocentowanie i amortyzacyę włożonego kapitału.

Strony gwarantujące płaciłyby w najgorszym wypadku tylko różnicę między czystym dochodem a ratą amortyzacyjną. Niedobór ruchu (nadwyżkę wydatków ruchu nad dochody) ponosić miało wyłącznie państwo.

Pomimo dość uciążliwych warunków, o ile nam wiadomo, liczne gminy w wielu okolicach zgłosiły gotowość do zawarcia takiego układu, ale pomimo tego dalsza akcya państwa nagle ustała.

Byłoby więc bez kwestyi rzeczą wielce pożądaną, aby władza centralna upoważniła c. k. Dyrekcyę poczt i telegrafów do podjęcia na nowo zaniechanych kroków celem urządzenia i prowadzenia ruchu automobilowego w tych okolicach kraju, które nie posiadając kolei żelaznej mają przecież do dyspozycyi gościńce nadające się do ruchu automobilowego.

Oczywiście, że współudział interesentów miejscowych w kosztach urządzenia takiego ruchu musiałby być oparty na mniej uciążliwych i wygórowanych warunkach.

Kwestya urządzenia publicznego ruchu automobilowego w Galicyi ma wogólności doniosłe ekonomiczne znaczenie, tak ze względu na teraźniejszość, jak i na przyszłość.

Publiczny ruch automobilowy mógłby zaradzić najpilniejszym gospodarczym potrzebom wielu okolic, które jeszcze bardzo długo na kolej żelazną czekać muszą.

Doświadczenia zaś tego ruchu stanowiłyby w przyszłości najlepszą wytyczną, gdzie się ma budować linie kolejowe ze względu na gęstość ruchu i spodziewaną rentowność.

W uwzględnieniu powyższych warunków Wydział krajowy odstępuje petycyę gminy Baligród i okolicznych gmin po myśli powołanej uchwały sejmowej c. k. Rządowi do życzliwego traktowania zawartej w tej petycyi prośby o zaprowadzenie ruchu automobilowego ze stacyi kolejowej Lisko-Łukawica na Baligród do Cisny.

23. Kolej lokalna Żółkiew-Krystynopol.

Na posiedzeniu z dnia 16. października 1908. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„*Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby po przeprowadzeniu badań co do rentowności projektowanej kolei normalnotorowej z Żółkwi do Krystynopola, oraz po przeprowadzeniu rokowań ze stronami interesowanemi przedłożył odnośne wnioski na najbliższej sesyi sejmowej*“.

Wskutek powyższego polecenia zbadało krajowe Biuro kolejowe projektowaną linię kolejową Żółkiew-Krystynopol pod względem komercyalnym i rentowności — a badania te dały następujący rezultat:

Trasa komercyalna projektowanej kolei lokalnej prowadzi wzdłuż drogi krajowej z Żółkwi do Krystynopola przez następujące miejscowości, w których urządzone by były stacye, względnie ładownie i przystanki: Żółkiew, Wiązowa, Turynka *), Bojaniec, Mosty Wielkie, Sielec Parchacz i Krystynopol.

Długość tej trasy wynosi 46 kilometrów.

Do obszaru ciążenia tak poprowadzonej trasy należałoby 21 gmin katastralnych powiatu żółkiewskiego i 12 gmin katastralnych powiatu Sokalskiego.

Cały obszar ciążenia obejmowałby 87.547 hektarów i liczył 55.977 mieszkańców (podług spisu ludności z roku 1900, zatem obecnie o jakich 10% więcej).

Pod względem rodzaju uprawy ziemi znajduje się w tym obszarze ciążenia: 21.935 hektarów roli, 21.129 hektarów łąk i 33.425 lasów.

Tak w powiecie żółkiewskim jak i sokalskim przeprowadza się obecnie melioracye, co wartość i wydatność roli i łąk znacznie podniesie.

Podług urzędowych dat statystycznych przypada z całego obszaru lasu w powiecie sokalskim na las wysokopienny 74% a na las niskopienny 26%, w powiecie zaś żółkiewskim na las wysokopienny 79% a na las niskopienny 21%.

W obu powiatach wynosi przyrost roczny na 1 hektar lasu 4 m^3 drzewa, z czego na drzewo materyałowe przypada 30%, reszta zaś na drzewo opałowe.

W obszarze ciążenia znajdują się następujące zakłady przemysłowe:

11 gorzelni rozporządzających kontyngentem 6.096 hl., 6 tartaków parowych, 2 młyny parowe i 4 amerykańskie handlowe, 2 huty szklanne,

*) ewentualnie między Turynką a Derewnią.

1 browar, 1 fabryka krochmalu, 1 warsztat kotlarski dla urządzeń gorzelnianych.

Nie eksploatowane leżą w obszarze ciążenia stare torfy, ruda darniowa eksploatowana ongi za czasów polskich a nawet i porozbiorowych w Mostach Wielkich (staropolskie „Augustowo“) i podkłady marglu. Prócz tego wielka obfitość piasku krystalicznego (do fabrykacyi szkła) i gliny.

Handel na większą skalę prowadzi się drzewem, zbożem, nierogacizną i kłakami.

Sokal i Żółkiew są siedzibą władz powiatowych, w Żółkwi ma być niebawem kreowany sąd obwodowy. Szkoły średnie męskie i żeńskie są w Sokalu. W Żółkwi i Mostach Wielkich stoją znaczniejsze załogi wojskowe.

Ruch osobowy tak na drodze żelaznej jak i bitej bardzo znaczny, ruch towarowy na szlakach kolejowych średniej miary, na gościńcach zaś gęsty.

Obecnie stojące do dyspozycyi środki komunikacyjne są bez kwestyi niedostateczne. Konfiguracya szlaków kolejowych Żółkiew-Rawa ruska i Krystynopol-Rawa ruska uwzględnia tylko połączenia ku zachodowi. Połączenia zaś kolejowe w innych kierunkach, zwłaszcza ze stolicą kraju są wprost fatalne.

Sieć urządzonych dróg bitych wzrasta bardzo powoli, bo wskutek braku kamienia na miejscu a wysokich kosztów dowozu (z powodu zygzakowatej ruty kolejowej) budowa i konserwacya dróg nadmiernie obciążają fundusze autonomiczne.

Koszta osiowego transportu do lub z najbliższej stacyi kolejowej są bardzo znaczne (dochodzą do 100 K od wagonu), co obniża wartość handlową cenniejszych produktów a masową eksploatacyę tanich płodów wprost uniemożliwia.

Kolej żelazna Żółkiew-Krystynopol byłaby więc dla dotyczącej okolicy istotnie potrzebną i użyteczną.

Kolej ta miałaby jednak i ogólniejsze znaczenie, sięgające poza właściwy jej obszar ciążenia.

Linia kolejowa Żółkiew-Krystynopol skróciłaby w następujący sposób dotychczasową rutę kolejową:

Sokal-Rawa ruska	64	kilometrów
Rawa ruska-Lwów	69	„
Razem .	133	kilometrów
Sokal-Krystynopol	9	kilometrów
Krystynopol-Żółkiew	46	„
Żółkiew-Lwów	36	„
Razem .	91	kilometrów

skrócenie 42 kilometrów.

W tej samej mierze jak do Lwowa skróciłaby się droga kolejowa na całej sieci na południe i wschód od Lwowa a więc w kierunku do Węgier (Ławoczne), Rosyi (Podwołoczyska) i Rumunii (Itzkany).

Z powyższego skrócenia, wraz z uzyskaniem korzystniejszych połączeń pociągów wynikłaby oszczędność na czasie jazdy około 2 godzin, a na kosztach jazdy 1 K 10 gr. od osoby w III. klasie.

Zauważyć należy, że dzisiaj już pomimo bardzo złych połączeń frekwencya kolejowa między Sokalem i Krystynopolem z jednej strony a Żółkwią, Lwowem i t. p. z drugiej strony wynosi około 30.000 osób rocznie.

Zysk ekonomiczny ze skrócenia drogi kolejowej wyraziłby się więc w tym wypadku w formie zaoszczędzonych 60.000 godzin czasu roboczego i 30.000 Koron rocznie.

Przy transporcie towarowym byłby zysk ekonomiczny pochodzący wyłącznie ze skrócenia istniejącej już ruty kolejowej — mniej wydatny.

Przedewszystkiem zaznaczyć należy, że transporty kolejowe między Sokalem i Krystynopolem z jednej strony a Żółkwią, Lwowem i południowo-wschodnią częścią kraju z drugiej strony nie są liczne (około 400 wagonów rocznie), następnie zaś przewóz towaru przez 2 koleje lokalne bez przerachowania baremu, koszta transportu znacznie podraża, jak okażą następujące przykłady, oparte na zastosowaniu zreformowanego baremu c. k. kolei państwowej, z jednej strony przerachowanego przez dłuższą rutę kolei państwowej, z drugiej zaś strony bez przerachowania przez krótszą rutę kolei lokalnych.

Koszt transportu wagonu kartofli z Krystynopola do Lwowa:

via Rawa ruska-Jarosław . . . . 89 K
„ „ „ Żółkiew . . . . 76 „
„ Mosty Wielkie-Żółkiew . . . . 59 K,

gdyby zaś ta ostatnia ruta była czysto koleją państwową . . 44 K.

Koszt transportu wagonu mąki ze Sokala do Lwowa (bez odliczenia refakcyi młynarskiej):

via Rawa ruska-Jarosław . . . . 163 K
„ „ „ Żółkiew . . . . 105 „
„ Mosty Wielkie-Żółkiew . . . . 94 K,

w razie upaństwowienia tej ostatniej ruty . . . . . 68 K

Koszt transportu wagonu ropy z Borysławia do Sokala:

via Jarosław-Rawa ruska . . . . 96 K
„ Lwów-Żółkiew-Rawa ruska . . . 149 „
„ „ „ Mosty Wielkie . . 142 K,

gdyby ta cała ruta była koleją państwową . . . . 79 K.

W niektórych więc wypadkach, jak ostatni przykład, pomimo znacznie większej odległości, taryfa obliczona przez Jarosław byłaby tańszą. Dlatego właściwe i wybitne ekonomiczne znaczenie szlaku Żółkiew-Krystynopol objawiłoby się dopiero po upaństwowieniu tak kolei bełzeckiej jak i projektowanej linii.

Obliczenie rentowności dla projektowanej kolei lokalnej Żółkiew-Krystynopol, oparte ściśle na autentycznych datach o rozmiarach istniejącego już teraz obrotu kolejowego stacyi kolejowych Żółkiew i Krystynopol, gdzie siłą faktów skupia się ruch handlowy całego obszaru ciążenia projektowanej kolei żelaznej — dało następujący rezultat:

Ruch osobowy		Obrót towarowy		Dochody eksploatacyi				Wydatki eksploatacyi		Nadwyżka eksploatacyi	
Ilość		Ilość		z przewozu osób	z przewozu towarów	Razem	od 1 kilom. linii kolejow.	od 1 kilom. linii kolejow.	Razem	Łącznie	od 1 kilom. linii kolejow.
osób	osobo-kilometrów	ton à 1000 kg.	ton-kilometrów	K o r o n							
150.000	4,000.000	42.000	900.000	180.000	100.000	280.000	6.100	3.500	160.000	120.000	2.600

Z powyższego tedy wynika, że kolej lokalna z Żółkwi do Krystynopola byłaby ze względu na ogólne interesa kraju użyteczna i potrzebna i że z tego względu byłoby wskazanem wypracować dla niej pro-

jekt generalny. Rokowania ze stronami interesowanemi podjął Wydział krajowy przez Wydział powiatowy w Żółkwi, który w przeszłym roku wniósł petycyę do Wysokiego Sejmu o poparcie budowy tej kolei; dotychczas jednak Wydział krajowy nie jest w posiadaniu prawomocnych oświadczeń na subskrypcyę części kapitału budowy ze strony czynników miejscowych.

24. Kolej lokalna Brody-Tarnopol.

Na posiedzeniu dnia 16. października 1908. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by zbadał rentowność i użyteczność budowy kolei łączącej Brody na Załoźce z Tarnopolem i zdał sprawę na jednej z następnych sesyi sejmowych“.

Uczyniwszy zadość temu wezwaniu, zdaje Wydział krajowy już na tej sesyi następujące sprawozdanie:

Szlaki kolejowe: Brody-Krasne i Zbaraż-Tarnopol z jednej strony, a linia kolejowa Krasne-Tarnopol i granica państwa od Radziwiłowa po Budy Zbarazkie z drugiej strony — zamykają w kształcie trapeza znaczny, bo około 2.400 kwadratowych kilometrów obejmujący obszar kraju, który nie posiada dotąd żadnej komunikacyi kolejowej.

Przy zestawianiu programu uzupełnienia galicyjskiej sieci kolejowej, należy się też zastanowić nad tem, czy i w jakim kierunku tak wielki szmat kraju winien być uwzględniony, choć z góry się daje przewidzieć, że nie można rachować na znaczniejszy ruch i na rentowność kolejowego połączenia w tej części kraju. Przedmiotem studyów i decyzyi może być więc na razie tylko kwestya kierunku tego połączenia kolejowego i jego znaczenia ekonomicznego.

Jeżeli się rozchodzi o równomierne i sprawiedliwe uwzględnienie i zaspokojenie czysto lokalnych potrzeb miejscowości leżących we wspomnianej na wstępie okolicy zapomocą kolei lokalnych, to najodpowiedniejszemi ku temu celowi byłyby linie ślepe, prostopadłe do szlaku głównego, to jest: Złoczów-Sasów-Pieniaki-Podkamień i Zborów-Olejów-Załoźce.

Takie dwie, niezbyt krótkie i niezbyt długie koleje lokalne, przecięłyby prawie symetrycznie ów obszar kraju i stworzyłyby dla niego najkrótsze połączenie z koleją główną, w naturalnym kierunku galicyjskiego handlu t. j. ze wschodu na zachód.

Wzgląd na dyslokacyę terytoryalnych władz przemawiałby wprawdzie raczej za bezpośredniem połączeniem okręgu sądowego załozieckiego i podkamienieckiego z miastem powiatowem Brody, jednakże wszelkim innym interesom gospodarczej natury, raczej taka linia lokalna uczyni zadość, która w rachubę wchodzące miejscowości najkrótszą drogą połączy z koleją główną, gdzie i pociągi spieszniej kursują i taryfa jest tańszą.

Uwidoczni to przykład:

Długość linii kolejowej z Załoziec do Brodów wynosiłaby około 36 km., z Załoziec do Tarnopola około 33 km., a z Załoziec do Zborowa mniej więcej 24 km.

Z tych danych wynika następująca kalkulacya długości ruty kolejowej, względnie kosztów podróży i transportu towarów, np. do Lwowa.

a)	Załoźce-Lwów przez	Brody . . .	129 km.
b)	„ „ „	Tarnopol . .	174 „
c)	„ „ „	Zborów . . .	122 „

Czas podróży i bilet jazdy w III. kl.

ad *a*)	3 godz. 45 minut . . .	4 K 30 gr.
ad *b*)	4 godz. 25 minut . . .	5 K 60 gr.
ad *c*)	3 godz. 20 minut . . .	3 K 80 gr.

Przewoźne za wagon zboża:

ad *a*)	104 K
ad *b*)	126 K
ad *c*)	99 K

W przeciwstawieniu do czysto lokalnych kolei Złoczów-Podkamień i Zborów-Załoźce, miałaby linia Brody-Tarnopol o charakterze kolei głównej niewątpliwie ogólniejsze — zwłaszcza dla państwa znaczenie, a to nietylko z powołanego już względu polityczno-administracyjnej natury, ale także z uwagi na nawiązanie nowego oka w sieci kolei głównych.

Ogólne znaczenie kolei Brody-Tarnopol wzrosłoby przez przedłużenie jej do linii Stojanowskiej i dalej do Sokalskiej, z ewentualnem połączeniem tych nowych szlaków z liniami projektowanemi w zachodniej Galicyi, co razem stworzyłoby północną kolej transwersalną, o której wspomina się również w sprawozdaniu o kolei żelaznej: „Dąbrowa-Mielec Leżajsk".

Z góry jednak trzeba powiedzieć, że linia Brody-Tarnopol zbyt zbliżona do granicy państwa, a odsunięta od środka okolicy, dla której miałoby się przedewszystkiem stworzyć komunikacyę kolejową, nie wystarczyłaby w przyszłości, tak, że obok niej musiałoby się z czasem wybudować przynajmniej jeszcze jedną z wymienionych już kolei lokalnych.

Dla miasta Brody miałaby kolej żelazna Brody-Tarnopol pewne znaczenie tak dla ruchu osobowego do urzędów, szkół, instytucyi finansowych i t. p., jak i ruchu towarowego, zwłaszcza dla zakładów fabrycznych brodzkich (młyn parowy i rafinerya spirytusu), które płody surowe do fabrykacyi muszą przeważnie sprowadzać z Podola, względnie dla tych zakładów, które swoje fabrykaty na Podolu korzystnie zbywać mogą, (tartaki, fabryki cegły i dachówek, łuskarnie prosa itp.)

Ułatwienie dowozu drzewa tak galicyjskiego, jak i rosyjskiego do bezleśnych okolic powiatu Tarnopolskiego, Skałackiego itp., byłoby również ekonomiczną korzyścią, wynikającą z wybudowania kolei Brody-Tarnopol.

Opinię o tym projekcie ze stanowiska komercyalnego zdefiniować więc można, jak następuje:

Kolej żelazna Brody-Tarnopol miałaby pewne znaczenie dla kraju, lecz byłaby tem więcej potrzebną i pożyteczną dla państwa; a ponieważ wszelkie jej znamiona, jak długość, skrócenie ruty dla ruchu transitowego itp. kwalifikują ją na kolej główną, przeto budową tej arteryi komunikacyjnej powinno się zająć państwo.

Z obliczania rentowności przytaczamy następujące daty:

Długość projektowanej kolei żelaznej Brody-Tarnopol około 70 kilometrów.

Stacye trasy komercyalnej:

Brody, Suchowola, Podkamień, Wierzbowczyk, Załoźce, Mszaniec, Ihrowica i Tarnopol.

Do obszaru ciążenia należałoby:

45	gmin	w	powiecie	brodzkim
19	„	„	„	tarnopolskim
6	„	„	„	zbaraskim
3	„	„	„	zborowskim
razem 73	gmin			katastralnych.

Obszar ciążenia.

Ludność	Przestrzeń	Z tego przypada na				Zakłady przemysłowe									
		role	łąki	ogrody	lasy	gorzelnie	browary	rafineryę spirytusu	tartaki parowe	młyny parowe	inne młyny	huty szklanne	fabryki cegły i dachówek	wapienniki	kamieniołomy
	Hektarów														
122.717	98.786	61 701	5.779	2 558	19.957	22	4	1	1	2	41	1	2	1	3

Gleba dobra, więc w latach urodzajnych znaczny eksport ziemiopłodów.

Eksport drzewa na razie tylko z północnej części obszaru ciążenia i przewóz transito drzewa rosyjskiego.

Znaczniejszy handel eksportowy:

Spirytus i woły opasowe z gorzelń, nierogacizna (Podkamień i Załoźce).

ryby (Załoźce),

owoce i jagody, względnie soki owocowe i miód (Podkamień i Załoźce),

surowe produkta zwierzęce (włosień, pierze, skóry, jaja), rękodzieła i przemysł domowy,

kołodziejnictwo (Podkamień),
tkactwo (płótna Podkamień, kilimy Załoźce),
apretura włosienia (Brody i okolica),

import zboża i spirytusu do młynów i rafineryi spirytusu w Brodach, kamienia i szutru na budowę i konserwacyę gościńców, cegły, dachówek, towarów żelaznych, kolonialnych, łokciowych, soli, piwa, nafty, nawozów sztucznych i t. p.

Ruch osobowy z Brodów do Tarnopola i odwrotnie niewielki (w ostatnim roku sprzedano w stacyi Brody i Tarnopol niespełna 3.000 biletów), więcej ożywiony na odpusty w Podkamieniu, zresztą bardzo średniej miary w innych relacyach.

Przypuszczalna gęstość ruchu i rentowność projektowanej kolei Brody-Tarnopol przedstawia się, jak następuje:

Frekwencya osob.		Ruch towarowy		Dochody				Rozchody		Nadwyżka eksploatacyi
Osoby	Osobo-kilometry	tony á 1000 kg.	Tonn-kilometry	z ruchu osobowego	z ruchu towarowego	Razem	od 1 kilometra	od 1 kilometra	Razem	
				Koron						
146.000	3,736.000	37.000	1,835.000	166 000	154.000	320.000	4.640	4.000	280 000	40.000

Dochód brutto mógłby przeto wystarczyć ledwie na pokrycie kosztów prowadzenia ruchu. Mimo to przyniosłaby

jednak kolej Brody-Tarnopol pośrednie korzyści finansowe dla kolei państwowej, a to nietylko przez ożywienie ruchu osobowego i towarowego w ogólności, ale także wskutek tego, że towary, które obecnie przychodzą do obszaru ciążenia lub z tegoż wychodzą przez stacye Złoczów, Zborów, Hłuboczek itp, ściągnęłoby się do Brodów, względnie Tarnopola, a więc na dłuższą rutę kolei państwowej.

I ten więc motyw przemawia za sfinansowaniem projektowanej kolei żelaznej przez państwo.

25. Linia kolejowa Bochnia-Limanowa względnie Słotwina-Marcinkowice.

Na posiedzeniu dnia 24. października 1908. powziął Wysoki Sejm krajowy następujące uchwały:

„a) Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby projektowaną kolej nor-„malnotorową Bochnia-Wiśnicz-Sowliny pod Limanową pod względem tech-„nicznym, użyteczności i rentowności zbadał i Sejmowi sprawozdanie przedłożył.

b) „Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby rozpatrzył projekt budowy „kolei żelaznej ze Słotwiny-Brzeska przez Czchów ku Marcinkowicom, względ-„nie projekt linii Bochnia-Marcinkowice, tak pod względem technicznym jak „pod względem rentowności i aby o tem sprawozdanie Sejmowi przedłożył."

Ponieważ powyższe uchwały dotyczą bardzo pokrewnych projektów kolejowych a nawet ściśle biorąc — waryant jednego i tego samego zasadniczego projektu, przeto na podstawie przeprowadzonych studyów komercyalnych i rentowności przedkłada się następujące wspólne dla obu alternatyw sprawozdanie:

Linie kolejowe: Podgórze = Płaszów - Tarnów, Podgórze = Płaszów - Sucha, Sucha - Stróże i Stróże - Tarnów zamykają pas kraju, którego przeciętna długość (ze wschodu na zachód) wynosi 90 kilometrów, a przeciętna szerokość (z północy na południe) 50 kilometrów.

Obszar ten, około 4500 kwadratowych kilometrów mieści w sobie prawie cały powiat myślenicki i wielicki, znaczną część powiatu brzeskiego i bocheńskiego i spore kawały powiatów podgórskiego, limanowskiego, sądeckiego i tarnowskiego.

Twierdzenie, że gospodarczych i kulturalnych potrzeb tak olbrzymiego terytoryum, wymienione linie kolejowe po jego obwodzie biegnące zaspokoić nie mogą, nie potrzebuje bliższego uzasadnienia. Jeżeli się zważy, że właściwy obszar ciążenia, w którym wpływ drogi żelaznej jest istotnie skuteczny, nie rozciąga się dalej jak mniej więcej na 15 kilometrów, po jednej i po drugiej stronie tej drogi, to dla zadośćuczynienia najpilniejszym potrzebom komunikacyjnym tego pasu kraju, o którym mowa, przeciąć by go trzeba, albo jedną linią kolejową na długość, albo też trzema liniami na szerokość.

Wszystkie projekta, które do tego czasu się wyłoniły, miały na celu linie kolejowe biegnące prostopadle do szlaku głównego Podgórze-Tarnów.

Projektów tych była znaczna ilość. Między innemi projektowano następujące połączenia:

Podgórze Myślenice - Mszana dolna, Wieliczka - Myślenice - Mszana dolna, Wieliczka - Dobra lub Tymbark, Bochnia - Dobra lub Tymbark z odgałęzieniem do Myślenic, w reszcie Bochnia - Limanowa i Słotwina-Marcinkowice, względnie projekt kompromisowy Bochnia - Marcinkowice.

W między czasie jeden z tych projektów dojrzał o tyle, że jego zrealizowanie można uważać za zapewnione. Wobec tego w dalszym ciągu niniejszego sprawozdania traktować się będzie linię kolejową Wieliczka - Myślenice - Mszana dolna, tak jak gdyby już istniała.

Wspomniano już wyżej, że w pasie kraju na wstępie opisanym jest dosyć miejsca na 3 poprzeczne linie kolejowe; budowa linii Wie-

liczka-Mszana dolna nie koliduje więc wcale z powstaniem linii Bochnia-Limanowa, lub Słotwina-Marcinkowice, tak jak i obie te ostatnie linie istnieć by mogły obok siebie bez poważniejszej kolizyi interesów.

Trudno jednak przypuścić, aby w czasie dającym się w ogólności przewidzieć w jednej i tej samej okolicy wybudowano aż 3 linie kolejowe bądź to sumptem państwa, bądź też za pomocą finansową kraju, dla tego po zrealizowaniu zapewnionego już projektu kolei Wieliczka-Mszana dolna do dyskusyi nadaje się na razie tylko jeden jeszcze z pozostałych projektów, a mianowicie: Bochnia-Limanowa albo Słotwina Marcinkowice, albo też Bochnia Marcinkowice.

Każda z powyższych projektowanych linii kolejowych, jak każda linia kolejowa w ogóle ma bez wątpienia wszelkie znamiona użyteczności i potrzeby dla dotyczącej okolicy, a miejscowe znaczenie tych poszczególnych projektów jest mniej więcej równorzędne.

Kolej Bochnia-Limanowa łączyłaby 2 miasta powiatowe i miasteczko sądowe. W Bochni jest wielka salina a w Limanowej największa w kraju rafinerya nafty.

Linia Słotwina-Marcinkowice stworzyłaby kolejowe połączenie dla miasta powiatowego Brzeska i miasteczka Czchowa, wciągając w swój obszar ciążenia największy browar w kraju. Wreszcie kolej Bochnia-Wisnicz-Czchów-Marcinkowice miałaby po połowie zalety pierwszego i drugiego projektu.

Co się zaś tyczy rentowności, to gdyby się abstrahowało zupełnie od ruchu transitowego a w kalkulacyę wzięło wyłącznie frekwencyę osobową i obrot towarowy właściwego obszaru ciążenia, to okazałaby się dla każdej z powyższych linii rentowność bardzo mierna, tem bardziej, że z powodu trudności terenowych koszta budowy byłyby prawdopodobnie bardzo wysokie.

Ogólne znaczenie i rentowność projektowanych linii rośnie jednakże, gdy się weźmie pod uwagę skrócenie ruty kolejowej i komercyalne następstwa takiego skrócenia. Dotyczy to zwłaszcza pierwszych dwóch projektów zasadniczych, bo linia odpowiadająca projektowi kompromisowemu (Bochnia-Wiśnicz-Czchów-Marcinkowice) prowadząc w zygzak już mniej skraca kolejową rutę.

Sytuacya przedstawia się jak następuje:

Dotychczasowa odległość drogi kolejowej wynosi:

1)	z Mszany dolnej do Bierzanowa .	125	kilometrów
2)	z Limanowej do Bochni . .	176	
3)	z Marcinkowic do Słotwiny . .	134	

Po wybudowaniu linii kolejowych Mszana dolna-Wieliczka, względnie Limanowa Bochnia, względnie Marcinkowice-Słotwina droga ta skróciłaby się, a mianowicie:

ad 1 o	62	kilometrów
ad 2 o	136	
ad 3 o	84	

Najkrótszym połączeniem między koleją Karola Ludwika a transwersalną byłaby więc linia Bochnia-Limanowa.

Atrakcya przedstawionego cyfrowo skrócenia drogi kolejowej w kierunku do Krakowa loco i transito obejmuje na kolei transwersalnej następujące szlaki:

ad 1)	szlak	Chabówka-Dobra . .	38	klm. długi
ad 2)	„	Tymbark-Ptaszkowa .	71	„ „
ad 3)	„	Męcina- „ . .	41	„ „

Najwięcej stacyi kolei transwersalnej i jej odnóg korzystałoby więc ze skrócenia drogi ku Krakowu przez linię Bochnia-Limanowa.

W porządku geograficznym byłyby to następujące stacye:

Stacya:	Skrócenie odległości do Krakowa:
Tymbark	66 kilometrów
Limanowa	90 „
Pisarzowa	89 „
Męcina	90 „
Marcinkowice	78 „
Nowy Sącz	59 „
Kamionka	43 „
Ptaszkowa	18 „
Stary Sącz, Rytro, Piwniczna, Żegiestów, Muszyna Krynica, Orlo (Węgry)	59 „

Handlowa droga galicyjskiego eksportu i importu, nie tylko do i z Niemiec ale także do i ze zachodnich krajów Austryi prowadzi jednakże nie przez Kraków ale przez Oświęcim.

Otóż linia Bochnia-Limanowa posiada jeszcze i tę zaletę (której kolej Mszana dolna-Wieliczka nie ma), że skraca również dla powyższych stacyi obecną rutę kolejową do Oświęcima (przez kolej lokalną Trzebinia-Skawce) mniej więcej o 20 kilometrów.

Ponieważ przy odpowiednim połączeniu pociągów ruch osobowy sam przez się skierowałby się na rutę krótszą a ruch towarowy przez nową rutę transito ex officio byłby prowadzony (na podstawie obowiązującej zasady instradowania przesyłek przez rutę najkrótszą), przeto jak przeprowadzone studya i statystyczne obliczenia wykazały, kolej Bochnia-Limanowa, oprócz transportów do i z właściwego obszaru ciążenia, prowadziłaby jeszcze ruch transitowy następujących rozmiarów: Osób około 110.000 rocznie, towarów wszelkiego rodzaju około 17.000 wagonów (à 10.000 kg.) rocznie. Wobec takiego ruchu, przy najniższych stawkach taryfowych a najwyższych kosztach eksploatacyi pozostałaby jeszcze nadwyżka wystarczająca w każdym razie na oprocentowanie, choćby znaczniejszego kapitału zakładowego.

Linia Słotwina-Marcinkowice przewoziłaby o 8000 wagonów mniej (bo między innemi odpadłby przewóz nafty eksportowanej z Limanowej).

Pomimo tego linia Bochnia-Limanowa, (tak samo jak i Słotwina-Marcinkowice) nie kwalifikuje się na kolej prywatną.

Linia ta stanowi w oczy uderzającą korekcyę państwowej sieci kolejowej. Skróceniu drogi kolejowej towarzyszyć będzie odpowiedne obniżenie kosztów przewozu tylko w tym wypadku, gdy przez krótszą rutę nastąpi przerachowanie taryfy (Durchrechnung). Gdyby zaś kolej Bochnia-Limanowa była prywatną, to w obu punktach złączenia obliczenie taryfy doznałoby przerwy i wpływ skrócenia długości na obniżenie taryfy byłby niedostateczny lub wprost iluzoryczny. Natomiast wielki i pożądany zysk ekonomiczny dla okolicy i kraju przyniosłaby kolej Bochnia-Limanowa wybudowana i eksploatowana jako kolej państwowa.

26. Linia kolejowa Dąbrowa Leżajsk lub Rudnik.

Na posiedzeniu dnia 2. listopada 1908. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby sprawę budowy linii kolejowej łączącej miasto Dąbrowę z Leżajskiem lub Rudnikiem tak pod względem użyteczności i potrzeby, jak pod względem technicznym zbadał i Sejmowi sprawozdanie przedłożył“.

W wykonaniu tej uchwały uzupełnił Wydział krajowy badanie komercyalne i rentowności przeprowadzone w roku 1906. dotyczące szlaku Mielec-Leżajsk i przedkłada następujące sprawozdanie:

Uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 8. marca 1907, i 30. września 1907, postanowiono budowę linii kolejowej Nisko-Kolbuszowa-Rzeszów.

Linia ta zaspokoi wprawdzie najpilniejsze potrzeby komuuikacyjne zachodniej części powiatu kolbuszowskiego, jednakże znaczny obszar tego powiatu politycznego a mianowicie cały powiat sądowy sokołowski pozostanie na razie bez drogi żelaznej.

Powiat sądowy sokołowski obejmuje przestrzeń 26.177 hektarów a jego ludność wynosi 27.095 mieszkańców. Samo zaś miasteczko Sokołów jest większe i handlowo ruchliwsze od miasta powiatowego Kolbuszowy. Połączenie więc tej okolicy linią kolejową miałoby znaczenie miejscowe a kierunek projektowanej linii od Sokołowa z jednej strony do miasta powiatowego a z drugiej strony do najbliższej stacyi kolei państwowej, byłby w danym razie tak ze względów polityczno-administracyjnych jak i gospodarczych pożądany.

Zupełnie analogiczne znaczenie lokalnej natury miałaby linia z Mielca do Dąbrowy, którąby stworzyła kolejową komunikacyę dla całego prawie powiatu sądowego radomyskiego i wschodniej części powiatu dąbrowskiego. Linia zaś łącząca wyżej wymienione szlaki, to jest linia Mielec-Kolbuszowa byłaby pożądaną tak dla ułatwienia ruchu handlowego między całą grupą miasteczek (Dąbrowa, Kolbuszowa, Majdan, Mielec, Radomyśl wielki, Sokołów i Żabno), jak i dla aprowizacyi powiatu mieleckiego i dąbrowskiego w szuter (majdański) do budowy i konserwacyi dróg publicznych.

Obok tych względów ściśle miejscowego znaczenia możnaby mieć na uwadze przy projektowaniu tej drogi żelaznej i wzgląd ogólnej natury a mianowicie: programowe uzupełnienie galicyjskiej sieci kolejowej.

W tutejszem sprawozdaniu komercyalnem z roku 1906, o projektowanych w powiecie kolbuszowskim liniach kolejowych zdefiniowano powyższy wzgląd jak następuje:

„W kraju o wydłużonej konfiguracyi, jak Galicya, linia kolejowa równoległa do osi nadaje się łatwiej do skompletowania z biegiem czasu w pożądany całokształt kolejowej sieci, jak linie do tej osi prostopadłe. Oprócz tego długa oś kraju i równoległe do niej linie biegną właśnie w naturalnym kierunku naszego handlu“.

Projektowana linia kolejowa Dąbrowa-Mielec-Kolbuszowa-Leżajsk czyni właśnie tym wymogom geometryi kolejowej zadość.

Nadawałaby się ona w przyszłości dalszej do przedłużenia w kierunku na zachód z Żabna do Niepołomic a w kierunku na wschód od Leżajska do Oleszyc. Ponieważ zaś we wschodniej Galicyi poruszono projekt kolejowy tym samym wymogom odpowiadający, a to kolej Tarnopol-Brody (przy ewentualnem przedłużeniu z Brodów na Radziechów do Krystynopola), więc gdyby projekty te zostały kiedyś zrealizowane, powstałaby w połączeniu z istniejącymi już szlakami Dąbrowa-Żabno i Oleszyce-Krystynopol, nieprzerwana, całą północną Galicyę wzdłuż przecinająca linia kolejowa.

Powracając w ściślejsze granice projektu kolei Dąbrowa-Leżajsk nadmienia się, że przy obliczeniu rentownosci dla tej linii budowę kolei

Nisko-Kolbuszowa-Rzeszów przyjęto jako fakt dokonany. W obec tego podstawy obliczenia rentowności z roku 1906, dla linii Leżajsk-Mielec znacznej uległy zmianie. Szlak Nisko-Kolbuszowa w połączeniu ze szlakiem Kolbuszowa-Mielec, skraca rutę kolejową w kierunku na zachód o przeszło 20 kilometrów. Wskutek tego najznaczniejsza część transportów preliminowanych dla szlaku Kolbuszowa Nisko przeszłaby z linii Kolbuszowa-Rzeszów na linię Kolbuszowa-Mielec, a kto wie nawet czy i nie dalej na linię Mielec-Dąbrowa (zależeć to będzie od istotnej długości tej linii t. zw. długości eksploatacyjnej.) Dalej w nowem obliczeniu rentowności uwzględniono już podwyższenie taryfy towarowej, które wejdzie w życie z dniem 1. stycznia 1910 r. Wszystko to przyczyniło się do wydatnego polepszenia rentowności preliminowanej w sprawozdaniu z roku 1906. Zaznaczyć jednak należy, że podwyższenie rentowności szlaku Kolbuszowa-Mielec poszłoby w znacznej części na koszt rentowności szlaku Kolbuszowa-Rzeszów.

Daty nowego obliczenia rentowności są następujące:

Obszar ciążenia.

Szlaku	Długość kolei przypuszczalna	Ilość gmin	Ludność	Powierzchnia z podziałem na kultury (hektarów)					Uwaga
				role	łąki	ogrody	lasy	cały obszar	
Leżajsk-Mielec	78	64*)	100.059	54.121	10.703	384	33.167	110.714	*) W powiecie mieleckim i niżańskim po 3, łańcuckim 7 a kolbuszowskim 51
Mielec-Dąbrowa	40	36**)	37.747	26.748	4.439	131	4.748	40.683	**) w powiecie mieleckim 23 a dąbrowskim 1,3
Razem	118	100	137.806	80.869	15.142	515	37.915	151.397	

Spodziewany ruch i rentowność.

Szlak	Ruch osobowy		Ruch towarowy		Dochody łączne koron		Rozchody łączne koron		Nadwyżka eksploatacyi koron		
	ilość osób	Dochód koron	ilość tonn a 1000 kg.	Dochód koron	całej linii	od 1 kilometra	całej linii	od 1 kilometra	całej linii	od 1 kilometra	Spółczynnik
Leżajsk-Mielec	90.000	150.000	84.000	220.000	370.000	4.700	250.000	3.200	120.000	1.500	70%
Mielec-Dąbrowa	110.000	90.000	32.000	80.000	170.000	4.200	130.000	3.200	40.000	1.000	75%
Cała linia długość 118 km	200.000	240.000	116.000	300.000	540.000	4.600	380.000	3.200	160.000	1.400	71%

Dochody brutto kolei lokalnej Tarnów-Szczucin podniosłoby się wskutek doprowadzenia do niej nowych transportów osób i towarów za pośrednictwem szlaku Mielec-Dąbrowa o jakich 70.000 K rocznie — a mniej więcej o taką samą kwotę zmalałyby dochody kolei Nisko-Rzeszów wskutek straty transportów ze szlaku Kolbuszowa-Rzeszów na korzyść szlaku Kolbuszowa-Mielec. W razie zaś gdyby ruta Mielec-Dąbrowa-Tarnów okazała się krótszą od ruty Mielec-Dębica-Tarnów, to

dochód brutto szlaków Mielec-Dąbrowa i Dąbrowa-Tarnów podniósłby się z obrotu transitowego o bardzo wydatną kwotę (przypuszczalnie wyżej 100.000 K) — a to kosztem kolei państwowych. W takim razie bowiem transporty z zachodu i na zachód w obrocie kolejowym ze stacyami szlaku Mielec-Rozwadów-Leżajsk c. k. kolei państwowej zamiast iść przez Przeworsk lub Dębicę jak obecnie — szłyby przez Mielec-Dąbrowa-Tarnów.

Gdyby więc projekt kolei Leżajsk-Mielec-Dąbrowa czy to przez państwo czy przy pomocy kraju miał być zrealizowany, to przedtem w każdym razie musiałoby się rozwikłać i uregulować cały kompleks zagmatwanych interesów konkurencyjnych.

V. Przedłożenie rządowe o budowie nowych kolei lokalnych.

27. Projekt ustawy o budowie kolei niższorzędnych.

Po dwuletniej przerwie wniósł c. k. Rząd, jak to już wyżej wspomnieliśmy, do Rady państwa projekt ustawy o budowie nowych kolei niższego rzędu.

Przedłożenie to obejmuje 33 projektów kolejowych o łącznej długości 720·6 kilometrów i o kapitale zakładowym 145,764.000 koron, z którego obejmuje państwo 95,434.000 koron. Resztę miałyby pokryć kraje i miejscowe interesowane czynniki.

Z tego udziału państwa przypada na Galicyę tylko 13,594.000 koron tj. 14·25%. Kwota ta nie odpowiada ani obszarowi naszego kraju ani jego potrzebom co do nieodzownego rozwoju sieci kolejowej. Niekorzystny ten stosunek wywołany został przez dodatkowe uwzględnienie w przedłożeniu rządowem projektów linii kolejowych, które pierwotnie nie miały być objęte tem przedłożeniem.

Wobec powyższego stanu rzeczy nieodzownem jest, aby w ustawie, której projekt omawiamy, dla naszego kraju znalazł się jeszcze przynajmniej jeden projekt dłuższej linii kolejowej, oprócz wspomnianej powyżej w punktach 12 i 13 sanacyi zabezpieczenia odpowiednich funduszów dla projektowanych kolei lokalnych Złoczów-Sasów (Usznia) i Łodygowice-Buczkowice.

W tej mierze należy z pomiędzy projektowanych linii kolejowych objętych niniejszem sprawozdaniem wskazać w pierwszej linii na projekt kolei państwowej z Dębicy do Jasła; projekt generalny dla linii tej był już przedmiotem rewizyi trasy a kosztorys na kwotę 8,500.000 koron znajduje się w c. k. Ministerstwie kolejowem, tak że nie zachodzą żadne formalne przeszkody przeciw postanowieniu budowy tej linii kolejowej w ustawie w mowie będącej.

VI. Krajowy fundusz kolejowy.

28. Podniesienie dotacyi krajowego funduszu kolejowego.

Na posiedzeniu z 19. października 1908. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały w sprawie podniesienia dotacyi rocznej na cele popierania budowy kolei niższorzędnych i w sprawie cyfrowego oznaczenia zwolnienia rocznego obciążenia funduszu kolejowego:

„I. 1. Upoważnia się Wydział krajowy do wstawiania w preliminarz funduszu krajowego na cele popierania budowy kolei niższorzędnych w myśl

ustawy krajowej z 17. lipca 1893. Dz. u. kr. Nr. 42, rocznej dotacyi w kwocie 900.000 K, słowami: dziewięćkroć sto tysięcy koron przez lat 75 (siedmdziesiąt pięć) począwszy od roku 1909 (dziewiątego).

2. Wszelkie oszczędności w tej rubryce i wpływy od dłużników i z tytułów kolejowych przez kraj nabytych tak w kapitale jak i w odsetkach, wpływać będą do funduszu kolejowego, który osobno ma być zarachowywany i administrowany.

3. Uchwały sejmowe z 15. lutego 1894. i z 17. marca 1899., ustanawiające dotacye dla funduszu kolejowego w rocznej kwocie 750.000 K, uchyla się niniejszem w całej osnowie.

II. Sejm oznacza zwolnienie rocznego obciążenia krajowego funduszu kolejowego przez dochody kolei lokalnych przez kraj gwarantowanych w sumie rocznej 500.000 K, słowami pięćset tysięcy koron".

Począwszy od 1. stycznia 1909 wynosi przeto dotacya krajowego funduszu kolejowego 900.000 K rocznie.

29. Pożyczki kolejowe.

W ciągu czasokresu będącego przedmiotem niniejszego sprawozdania zaciągnął Wydział krajowy z mocy upoważnienia Wysokiego Sejmu udzielonego uchwałą z 8. marca 1907. krajową pożyczkę kolejową w kwocie 720.000 koron celem objęcia akcyi zakładowych kolei lokalnych Lwów-Stojanów pełno wypłaconych imiennej wartości 760.000 K w zastępstwie interesowanych ciał autonomicznych, które gwarantują oprocentowanie i umorzenie tego kapitału akcyjnego w ciągu 75 lat.

Stan zrealizowanych pożyczek kolejowych przedstawia się przeto następująco:

	Suma imienna pożyczki	Raty półroczne pożyczki i stemple od kwitów na te raty
	Koron	Koron
I. Pożyczki kraju na pokrycie subwencyi bezzwrotnych:		
a) na rzecz kolei Chodorów Podwysokie	2,000.000	43.645 50
b) „ „ „ Przeworsk-Rozwadów	500.000	10 950·—
Suma I.	2,500.000	54.595·50
II. Pożyczki kolejowe gwarantowane przez kraj.:		
c) na kolej Borki wielkie-Grzymałów	1,200.000	26 158·50
d) „ „ Trzebinia-Skawce	3,320.000	72.616·78
e) „ „ Chabówka-Zakopane	2,260.000	49.362 38
f) „ „ Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	5,200.000	113.871·—
g) „ „ Piła-Jaworzno	928.000	20.481·94
h) „ „ Przeworsk-Dynów	2,266.000	50.082·22
i) dodatkowa na kolej Trzebinia-Skawce	720.000	16.032·70
k) dodatkowa na kolej Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	900.000	20.040·86
l) dodatkowa na kolej Piła-Jaworzno	330.000	7.350·40
m) dodatkowa na kolej Przeworsk-Dynów	698.000	15.544·33
n) na kolej Tarnów-Szczucin	2,000.000	44.608 99
Suma II.	19,822.000	436.149·40
III. Pożyczki kraju na pokrycie wpłat za objęte przez kraj:		
o) akcye pierwsz. kolei Łupków-Cisna	930.000	20.296·22
p) akcye zakł. kolei Kraków-Kocmyrzów w sumie imiennej 200.000 koron, tudzież akcye pierwsz. kolei Trzebinia-Skawce w sumie imiennej 266.000 K i akcye pierwsz. kolei Łupków-Cisna w sumie imiennej 120.000 koron	600.000	13.176·—
Suma III.	1,530.000	33.472·22
IV. Pożyczki kraju na pokrycie wpłat na akcye objęte na podstawie gwarancyi ciał autonomicznych:		
r) kolei lokalnej Delatyn-Kołomyja-Stefanówka	702.200	15.719·43
s) kolei Lwów-Podhajce	830.000	17.962·26
t) kolei Lwów-Stojanów	720.000	15.581·84
Suma IV.	2,252.200	49.263·53
Suma ogólna	26.104.200	573.480·65

Po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z 8. marca 1907. zaciągnie Wydział krajowy jako koncesyonaryusz kolei lokalnej Lwów-Stojanów pożyczkę pierwszeństwa dla tej kolei w sumie 6,480.000 K; zrealizowanie tej pożyczki nastąpi, skoro tylko skrypt dłużny uzyska zatwierdzenie rządowe, co jest spodziewane w najbliższych tygodniach. Rata półroczna tej pożyczki wynosić będzie kwotę 140.058·72 K. bez stempli od kwitów na raty.

Nadto upoważniony jest Wydział krajowy z mocy uchwał sejmowych z 8. marca 1907. udzielić gwarancyi dla pożyczek pierwszeństwa kolei Muszyna-Krynica w kwocie 750.000 K i kolei Drohobycz-Truskawiec 850.000 K. Raty półroczne tych pożyczek wynosić będą około 35 000 koron.

30. Obciążenie kr. funduszu kolejowego.

Z rat pożyczek kolejowych już zaciągniętych w rocznej sumie . . . . . 1,146.961·30 K

pokrywają kontraktowo gwarantujące ciała autonomiczne kwotą roczną (suma IV.) . . . . . 98.527·06 „

Reszta przeto w kwocie 1,048.434·24 K

stanowi roczne obciążenie krajowego funduszu kolejowego.

Obciążenie to po zrealizowaniu pożyczek pierwszeństwa kolei lokalnych Lwów-Stojanów, Muszyna-Krynica i Drohobycz-Truskawiec podniesie się o roczną kwotę około 350 200 Koron, tak że będzie wynosić okrągło . 1,398.700 K.

31. Zasoby.

Stan zasobów krajowego funduszu kolejowego był z dniem 30. czerwca 1909. następujący:

1. w zaległych ratach interesentów*) . . . 99.751·67 K
2. w bieżących płynnych zaliczkach zwrotnych udzielonych kolejom lokalnym . . . . . 155.400·65 „
3. w zaliczonych kosztach wypracowania wstępnego projektu kolei lokalnej z Sącza do Szczawnicy bez narosłych procentów . . . . . 9.960·66 „
4. w nieumorzonej części 4%-wej pożyczki udzielonej kolei lokalnej Piła-Jaworzno na budowę przedłużenia linii . . . . . 295.458·96 „
5. na lokacyi w Banku krajowym na 4% rachunku bieżącym . . . . . 4,726.326·83 „
6. na 4% obligacyach kolejowych Banku krajowego imiennie 22.000 K, nabytych po kursie 97% . . 21.340·00 „

łącznie . . 5,308.238·77 K

Nadto stanowią majątek funduszu kolejowego kwoty wpłacone ze zasobów tego funduszu na akcye zakładowe kolei lokalnych w pierwotnych kwotach:

a) Kolei Chabówka-Zakopane . . . . . 370.000·00 K
b) „ Przeworsk-Dynów . . . . . 195.800·00 „
c) „ Tarnów Szczucin . . . . . 392.800·00 „
d) „ Lwów-Stojanów w resztującej kwocie . 85.767·20 „

celem uzupełnienia waluty 674 232·80 K uzyskanej z pożyczki nominalnej 720.000 K na zakupno akcyi zakładowych imiennej wartości 760.000 K.

Razem . . 1,044.367·20 K

*) Raty gwarantujących interesentów są płatne każdego 30. czerwca i 31. grudnia i tem się tłumaczy chwilowa wysokość zaległości.

32. Stan rozporządzalny kr. funduszu kolejowego.

Z powyżej wykazanych zasobów krajowego funduszu kolejowego . . . . . 5,308.238·77 K

wskutek swej lokacyi względnie przeznaczenia są uwięzione lub nie do rozporządzenia następujące sumy:

a) gotówką

1. zaliczone koszta wypracowania projektu wstępnego kolei lokalnej z Sącza do Szczawnicy . . . . . 9.960·66 K

2. nie umorzona część 4%-wej pożyczki udzielonej kolei lokalnej Piła-Jaworzno . . . . . 295.458·96 „

3. rezerwa stała . . . . . 1,000.000·00 „

4. uchwalone przez Wysoki Sejm a nie wypłacone po 30/6 1909. subwencye na kolej lokalną:

a) Lwów-Podhajce . . . . . 700.000·00 „
b) Złoczów-Sasów . . . . . 300.000·00 „
c) Jaworów-Bobrówka . . . . 350.000·00 „
d) Łodygowice-Buczkowice . . 100.000·00 „

5. udzielone przez Wysoki Sejm pożyczki gotówkowe kolejom lokalnym:

a) Borki wielkie-Grzymałów . . 100.000·00 „
b) Piła-Jaworzno . . . . . 70.000·00 „ 2,925.419·62 „

Pozostaje rozporządzalna gotówka . . . 2,382.819·15 K

b) w rocznej rencie

Nominalne roczne obciążenie krajowego funduszu kolejowego wynosi . . . . . 1,048.434·24 K

do tego doliczyć należy obciążenie z tytułu gwarancyi dochodów kolei Lwów-Stojanów, Muszyna-Krynica i Drohobycz-Truskawiec w rocznej kwocie około . 350.200·00 „

łącznie okrągło . 1,398.700·00 K

Na pokrycie tego rocznego obciążenia służą dochody krajowego funduszu kolejowego:

a) roczna dotacya z funduszu kolejowego . . . . . 900.000·00 K
b) 3% od stałej rezerwy funduszu kolejowego . . . . . 30 000·00 „
c) zwolnienia oznaczone uchwałą Wys. Sejmu z 19. października 1908. . 500.000·00 „ 1,430.000·00 „

Pozostaje do dyspozycyi rocznie . . . . 31.300·00 K

VII. Sprawy ogólne.

33. Statystyka kolejowa i pocztowa.

Na posiedzeniu z 8. października 1908. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by wszedł w porozumienie z c. k. Rządem względem spożytkowania statystyki kolejowej i pocztowej dla celów statystyki handlu Galicyi, zwłaszcza handlu zewnętrznego, a ewentualnie przedstawił Sejmowi odpowiednie wnioski.“

Z powodu wzięcia przez Wydział krajowy a w szczególności przez krajowe biuro kolejowe udziału w pracach, ankietach i naradach około reformy taryfowej na kolejach państwowych, Wydział krajowy nie był

dotychczas dla braku czasu w możności w wykonaniu powyższego polecenia wejść w porozumienie z c. k. Rządem co do spożytkowaniu statystyki kolejowej i pocztowej dla celów statystyki handlu Galicyi. Nastąpi to w drugiej połowie bieżącego roku.

34. Wezwania do ck Rządu.

Szereg rezolucyi, które Wysoki Sejm powziął na posiedzeniu z 8. października 1908. w sprawach ogólno-kolejowych, zakomunikowano Panu c. k. Namiestnikowi do dalszego traktowania.

VIII. Wniosek Wydziału krajowego.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu IV. w sprawach kolejowych za czas od 1. kwietnia 1908. do 30 czerwca 1909“.

we Lwowie, dnia 31. lipca 1909.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Stanisław Dąmbski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

DEPARTAMENTU V.

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

za czas od 15. maja 1908. do 20. sierpnia 1909.

(z 15 alegatami).

Departament V.

Szef Departamentu: Dr. Szymon Bernadzikowski, Członek Wydziału krajowego.

Al. I. 1906. W r. 1906 wydał fundusz krajowy z rubr. III. na cele zdrowia publicznego 3,556 165 K. Kwota ta jest większą od kwoty preliminowanej budżetem o 80.776 K, od kwoty wydanej w r. w r. 1905 większa o 188.015 K.

W szczególności wypłacił fundusz krajowy:

pod poz. 38 i 43 za koszta leczenia	2,866.782	K
„ „ 46 za utrzymanie podrzutków w kraju i zagranicą	58.103	„
„ „ 50 i 51 za szczepienie ochronne	151.898	„
„ „ 47 i 48 na lekarzy okręgowych	111.982	„
„ „ 49 na leki podczas epidemii	13.983	„
„ „ 39 i 52 do 66a) na zasiłki dla zakładów sanitarnych	52.810	„
„ „ 40 i 42 na dotacyę zakładom krajowym . . .	300.607	„
Razem .	3,556.165	K

W ciągu roku 1906 wpłynęło do rubr. III. funduszu krajowego:

pod poz. 6 Nadwyżka od szpitala św. Łazarza w Krakowie	11.526	K
„ „ 8 „ „ kraj. zakładu dla umysłowo chorych w Kulparkowie	9.034	„
pod poz. 9 Zwroty zaliczek od powszechnych szpitali prowincyonalnych	61.802	„
pod poz. 10 Zwroty od gmin za dawniejsze koszta leczenia	—	„
„ „ 11 „ „ szpitali powszechnych za sprawdzanie rachunków aptekarskich	1.150	„
pod poz. 12 Zwroty od c. k. Rządu nadwyżek kosztów utrzymania chorych w klinikach za lata ubiegłe .	200.000	„
Razem .	283.512	K

Po strąceniu tej kwoty od wypłaconych 3,556.165 K, pozostaje czysty wydatek 3,272.653 K. W porównaniu z r. 1905 wypłacono pod poz. 38 i 43 o 17.992 K mniej, pod poz. 46 o 1.440 K więcej, pod poz. 50 i 51 o 602 K mniej, pod poz. 47 i 48 o 15.805 K więcej, pod poz. 49 o 1.896 K więcej, pod poz. 39 i 52 do 66a) o 20.052 K więcej, a pod poz. 40 i 42 o 167.417 K więcej.

Al. II. 1906. Dni leczenia było w r. 1906 2,138.547 tj. o 41.011 więcej aniżeli w r. 1905. Umarło 5.180 tj. o 7 mniej aniżeli w roku poprzednim,

W szczególności odsetek śmiertelności wynosił w szpitalach krajowych wraz z klinikami 7·8, w zakładach położniczo-ginekologicznych 1·4, w zakładach dla umysłowo chorych 14·3, u dzieci wraz z oseskami 14·4, w szpitalach prowincyonalnych 4·7, we wszystkich zaś zakładach leczniczych w kraju 6·0%. Średni pobyt chorego trwał w zakładach krajowych i klinikach 19·6 dni, w zakładach położniczo-ginekologicznych 14·7, w zakładach dla umysłowo chorych 168·5, w szpitalach dla dzieci 23·3, w szpitalach prowincyonalnych 20·6, w ogóle we wszystkich zakładach 24·9 dni. Przeciętna dzienna ilość chorych leczonych w szpitalach krajowych wraz z klinikami wynosiła 1.221 osób, w zakładach położniczo-ginekologicznych 175, w zakładach dla umysłowo chorych 1.279, w szpitalach dla dzieci 199, w szpitalach prowincyonalnych 2.985, w ogóle we wszystkich zakładach 5 859 osób. Wydatki wynosiły we wszystkich szpitalach razem 3,347.985 K 99 h, z tego przypada na szpitale krajowe wraz z klinikami 1,006.819 K 69 h, na zakłady położniczo-ginekologiczne 183.389 K 78 h, na zakłady dla umysłowo chorych 690.246 K 34 h, na szpitale dla dzieci 86.887 K 90 h, a na szpitale prowincyonalne 1,380.642 K 28 h.

Całkowite utrzymanie wraz z leczeniem jednego chorego kosztowało w szpitalach krajowych razem z klinikami 44 K 25 h, w zakładach położniczo-ginekologicznych 42 K 29 h, w zakładach dla umysłowo chorych 249 K 09 h, w szpitalach dla dzieci 27 K 99 h, w szpitalach prowincyonalnych 26 K 13·9 h, we wszystkich zakładach wogóle 39 K 03 h.

Żywienie chorych kosztowało na 1 dzień: w szpitalach krajowych wraz z klinikami 64·0 h, w zakładach położniczo-ginekologicznych 68·3 h, w zakładach dla umysłowo chorych 57·5 h, w szpitalach prowincyonalnych 42·5 h. Leki i potrzeby sanitarne kosztowały na 1 dzień: w szpitalach krajowych wraz z klinikami 31·1 h, w zakładach położniczo-ginekologicznych 49·6 h, w zakładach dla umysłowo chorych 37 h, w szpitalach prowincyonalnych 14·9 h. Dzienny koszt utrzymania jednego chorego kosztował: w szpitalach krajowych wraz z klinikami 2 K 26 h, w zakładach położniczo-ginekologicznych 2 K 86·9 h, w zakładach dla umysłowo chorych 1 K 47·9 h, w szpitalach dla dzieci 1 K 29 h, w szpitalach prowincyonalnych 1 K 26·7 h.

W r. 1906 wydano na utrzymanie podrzutków i płace żywicielek:

a) z funduszu krajowego:

za dzieci we Lwowie	82 K — h
„ „ w Bobrku	18.269 „ 26 „
„ „ we Wiedniu	39.582 „ 37 „
„ „ w Gracu	169 „ 28 „
Razem .	58.102 K 91 h
b) z funduszu podrzutków w Krakowie . . .	2.806 „ 40 „
Ogółem .	60.909 K 31 h

Zapomóg dla położnic udzielono w r. 1906 we Lwowie w kwocie 14.652 K, w Krakowie w kwocie 5.520 K.

Al. III. 1906. Załączny ./· wykaz wydatków w trzech zakładach krajowych w r. 1906 zawiera te wydatki, które wpływają na koszta utrzymania chorego i dają dokładny obraz gospodarności ich zarządów.

Zaległości w kosztach leczenia wynoszą z końcem r. 1906 w szpitalu lwowskim 372.126 K 35 h, w krakowskim 212.921 K 01 h, w zakładzie kulparkowskim 489.062 K 11 h, w szpitalach prowincyonalnych 599.033 K 14 h, a razem 1,673.142 K 61 h.

Al. I. 1907. W r. 1907 wydał fundusz krajowy z rubr. III. na cele zdrowia publicznego 5,912.835 K. Kwotą ta jest większą od kwoty preliminowa-

nej budżetem o 249.356 K, od kwoty wydanej w r. 1906 większą o 2,356.670 K (z powodu zmienionego sposobu budżetowania w rubr. III.)

W szczególności wypłacił fundusz krajowy:

pod poz. 1. i 6. za koszta leczenia	2,804.855	K
„ „ 8 za utrzymanie podrzutków w kraju i zagranicą	55.894	„
„ „ 11 i 12 za szczepienie ochronne	154.391	„
„ „ 9 na lekarzy okręgowych	106.366	„
„ „ 10 na leki podczas epidemii	9.851	„
„ „ 2 i 13 do 32 na zasiłki dla zakładów sanitarnych	40.983	„
„ „ 12 a) na stypendya dla lekarzy na podróże nauk.	5.250	„
„ „ 3 wydatki kraj. szpitala powsz we Lwowie .	1.148.714	„
„ „ 4 „ „ zakładu dla umysłowo chorych w Kulparkowie	859.590	„
„ poz. 5 wydatki kraj. szpitala św. Łazarza w Krakowie	726.941	„
Razem .	5,912.835	K

W ciągu r. 1907 wpłynęło do rubr. III. funduszu krajowego:

pod poz. 1 Dochody kraj. szpitala powsz. we Lwowie .	722.039	K
„ „ 2 „ „ zakładu dla umysłowo chorych w Kulparkowie	632.070	„
pod poz. 3 Dochody kraj. szpitala św. Łazarza w Krakowie	604.451	„
„ „ 4 Zwroty zaliczek od powsz. szpitali prowincyon.	81.095	„
„ „ 6 „ od szpitali powszechnych za sprawdzenie recept aptekarskich	232	„
Razem .	2,039.887	K

Po strąceniu tej kwoty od wypłaconych 5,912.835 K pozostaje czysty wydatek 3,872.948 K. W porównaniu z r. 1906 wypłacono pod poz. 1 i 6 o 61.927 K mniej, pod poz. 8 o 2.209 K mniej, pod poz. 11 i 12 o 2.493 K więcej, pod poz. 9 o 5.616 K mniej, pod poz. 10 o 4.132 K mniej. pod poz. 2 i 13 do 32 o 11.827 K mniej, pod poz. 12 a) o 5.250 K więcej (pozycya nowa), pod poz. 3, 4 i 5 o 2,434.638 K więcej.

Al. II. 1907.

Dni leczenia było w r. 1907 — 2,218.207 tj. o 79.660 więcej, aniżeli w r. 1906, zmarło 5,174 tj. o 6 mniej, aniżeli w roku poprzednim. W szczególności odsetek śmiertelności wynosił w szpitalach krajowych wraz z klinikami 7·5, w zakładach położniczo-ginekologicznych 1·4, w zakładach dla umysłowo chorych 13·9, u dzieci wraz z oseskami 14·7, w szpitalach prowincyonalnych 4·7, we wszystych zaś zakładach leczniczych w kraju 5·9%. Średni pobyt chorego trwał w zakładach krajowych i klinikach 19·2 dni, w zakładach położniczo-ginekologicznych 14·5, w zakładach dla umysłowo chorych 162·3, w szpitalach dla dzieci 25·2, w szpitalach prowincyonalnych 20·9; wogóle we wszystkich zakładach 25·4%. Przeciętna dzienna ilość chorych leczonych w szpitalach krajowych wraz z klinikami wynosiła 1.193 osób, w zakładach położniczo ginekologicznych 173, w zakładach dla umysłowo chorych 1.399, w szpitalach dla dzieci 192, w szpitalach prowincyonalnych 3.122, wogóle we wszystkich zakładach 6.077 osób. Wydatki wynosiły we wszystkich szpitalach razem 3,777.278 K 13 h, z tego przypada na szpitale krajowe wraz z klinikami 1,103.969 K 16 h, na zakłady położniczo-ginekologiczne 196.155 K 83 h, na zakłady dla umysłowo chorych 848.035 K 02 h, na szpitale dla dzieci 86.095 K 80 h, a na szpitale prowincyonalne 1,543.022 K 32 h.

Całkowite utrzymanie wraz z leczeniem jednego chorego kosztowało w szpitalach krajowych razem z klinikami 48 K 66 h, w zakładach położniczo-ginekologicznych 45 K 26 h, w zakładach dla umysłowo chorych 269 K 65 h, w szpitalach dla dzieci 31 K 19 h, w szpita-

lach prowincyonalnych 28 K 30·4 h, a we wszystkich zakładach wogóle 43 K 19·6 h.

Żywienie chorych kosztowało na 1 dzień: w szpitalach krajowych wraz z klinikami 71·1 h, w zakładach położniczo-ginekologicznych 73·8, w zakładach dla umysłowo chorych 65·9, w szpitalach prowincyonalnych 45·1 h Leki i potrzeby sanitarne kosztowały na 1 dzień: w szpitalach krajowych wraz z klinikami 33·7 h, w zakładach położniczo-ginekologicznych 45·9, w zakładach dla umysłowo chorych 4·7, w szpitalach prowincyonalnych 15·6 h.

Dzienny koszt utrzymania jednego chorego wynosił: w szpitalach krajowych wraz z klinikami 2 K 53·3 h, w zakładach położniczo-ginekologicznych 3 K 13·1 h, w zakładach dla umysłowo chorych 1 K 66·1 h, w szpitalach dla dzieci 1 K 23·9 h, w szpitalach prowincyonalnych 1 K 35·4 h, wogóle we wszystkich zakładach leczniczych 1 K 70·3 h.

W r. 1907 wydano na utrzymanie podrzutków i płace żywicielek:

a) z funduszu krajowego:

za dzieci we Lwowie		124 K	— h
„ „ w Bobrku		13.902 „	17 „
„ „ we Wiedniu		40.573 „	52 „
„ „ w Pradze		1.127 „	88 „
„ „ w Gracu		166 „	52 „
	Razem	55.894 K	09 h
b) z funduszu podrzutków w Krakowie		3 024 „	75 „
	Ogółem	58.918 K	84 h

Zapomóg dla położnic udzielono w r. 1907 we Lwowie w kwocie 14.352 K w Krakowie w kwocie 5.398 K.

Al. III. 1907. Załączony ./· wykaz wydatków w trzech zakładach krajowych w r. 1907 zawiera te wydatki, które wpływają na koszta utrzymania chorego i dają dokładny obraz gospodarności ich zarządów.

Zaległości w kosztach leczenia wynoszą z końcem r. 1907: w szpitalu lwowskim 441.762 K 18 h, w krakowskim 191.163 K 96 h, w zakładzie kulparkowskim 703.241 K 91 h, w szpitalach prowincyonalnych 586.668 K 96 h, a razem 1,922.837 K 01 h.

Dla porównania dołączamy jak w latach poprzednich tabelę kosztów leczenia chorych w pięciu najludniejszych prowincyach monarchii, według dat rządowych za lat pięć (od r. 1901 do r. 1905), oraz dwie tabele ułożone w naszem biurze, dla porównania ilości zakładów dla chorych, ilości łóżek szpitalnych, ludności, kosztów leczenia i śmiertelności w różnych prowincyach monarchii (za rok 1904 i 1905).

Koszta leczenia chorych od roku 1901 do roku 1905 podług: Oesterreichische Statistik „Sanitätswesen".

Rodzaj szpitala	Galicya					Czechy					Austrya Dolna					Styrya					Tyrol				
	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień	Ilość szpitali	Leczono	Dni leczenia	Koszt	Na dzień
Szpitale powszechne	31	61.076	1,302.621	1,671.759	1·28	79	100.084	2,245.821	4,518.910	2·01	30	84.303	2,037.263	6,054.437	2·97	16	32.478	830.915	1,578.378	1·90	24	17.731	589.862	1,124.155	1·91
Zakłady obłąkanych	2	2.089	345.421	488.775	1·42	5	6.694	1,653.977	2,823.322	1·71	5	5.054	1,114.633	2,334.052	2·09	2	1.916	499.897	820.111	1·64	1	976	224.085	388.712	1·73
Zakłady położnic	2	1.705	26.511	76.274	2·88	1	3.239	71.041	266.760	3·76	1	10.905	154.472	452.360	2·93	1	1.519	24.689	54.708	2·22	1	775	19.422	103.234	2·99
1901	35	64.870	1,674.553	2,236.808	1·34	85	110.017	3,970.839	7,608.992	1·92	36	100.262	3,306.348	8,840.849	2·67	19	35.913	1,355.501	2,453.197	1·81	26	19.482	833.369	1,616.101	1·94
Szpitale powszechne	31	64.171	1,350.831	1,683.306	1·25	80	105.918	2,351.617	4,838.488	2·06	30	87.761	2,142.869	5,628.834	2·63	16	34.290	891.236	1,668.775	1·87	24	18.280	614.758	1,212.759	1·97
Zakłady obłąkanych	2	2.238	347.715	540.097	1·55	5	7.082	1,726.629	2,919.015	1·69	6	6.059	1,233.606	2,956.346	2·40	2	2.017	531.317	878.272	1·55	2	1.008	230.675	394.071	1·71
Zakłady położnic	2	1.466	28.893	110.827	2·61	1	3.181	75.381	294.024	3·90	1	10.456	159.658	457.681	2·86	1	1.507	27.385	58.867	2·15	1	744	19.933	110.310	3·20
1902	35	67.875	1,727.439	2,334.230	1·35	86	116.181	4,153.627	8,051.527	1·94	37	104.276	3,536.133	9,042.861	2·56	19	37.814	1,449.938	2,605.914	1·79	27	20.032	865.366	1,717.140	1·98
Szpitale powszechne	31	68.923	1,429.970	2 019.105	1·41	80	110.280	2,431.763	4,742.495	1·95	30	89.490	2,185.080	6,905.340	3·16	16	35.311	913.717	1,778.908	1·95	24	19.565	637.726	1,231.716	1·93
Zakłady obłąkanych	2	2.543	412.348	606 834	1·47	5	7.281	1,777.565	2,901 039	1·63	5	5.428	1,514.725	3,103.376	2·05	2	2.084	550.262	893.217	1·62	2	1.035	241.428	414.019	1·71
Zakłady położnic	2	1.735	27.279	114.364	2·70	1	3.121	66.317	266.743	4·02	1	11.333	158.979	455.837	2·87	1	1.701	27.889	60.750	2·18	1	906	22.175	116.654	2·96
1903	35	73.201	1,869.597	2,740.303	1·47	86	120.682	4,275.645	7,910.277	1·85	36	106.251	3,858,784	10,464 553	2·71	19	39.096	1,491.868	2,732.875	1·84	27	21.506	901.329	1,762.389	1·95
Szpitale powszechne	31	72 894	1,497.688	2,146.502	1·43	80	114.763	2,500.801	5,105.329	2·04	30	92.040	2,256.176	7,331.496	3·25	16	35.478	922.035	1,907.486	2·07	24	20.748	656.652	1,257.715	1·92
Zakłady obłąkanych	2	2.667	437.162	638.831	1·46	6	7.511	1,825.643	2,962.380	1·62	5	6.492	1,697.633	3,288.656	1 94	2	2.282	586.837	922.489	1·57	2	1.039	263.741	486.380	1·84
Zakłady położnic	2	2.120	33.560	130.511	3·88	1	3.277	69.434	283.175	4·08	1	11.782	167.021	452·593	2·71	1	1.842	33 454	65.829	1·97	1	1.018	23.814	71.652	3·00
1904	35	77.681	1,968.410	2,915.844	1·48	87	125.551	4,395.878	8.350·884	1·90	36	110.314	4,120.830	11,072.745	2·69	19	39.602	1.542.326	2.895.754	1·87	27	22.805	944.207	1,815.747	1·92
Szpitale powszechne	35	76.280	1,589.805	2,268.866	1·43	85	120.559	2,620.718	5,748.753	2·19	31	96.525	2,370.287	7,685.464	3·24	16	37.514	940.838	1,917.049	2·04	24	22.342	689.361	1,407.269	2·04
Zakłady obłąkanych	2	2.668	441.261	639·325	1·45	6	7.731	1.859.412	3,041.790	1·64	5	6.949	1,790.691	3,412.013	1·91	2	2.369	598.086	1,014.537	1·70	2	1.168	278.407	547.548	1·97
Zakłady położnic	2	2.030	30.457	107.513	3·52	1	3.132	69.512	280.390	4·03	1	11 508	156.909	465 011	2·96	1	1.897	33.593	62.491	1·86	1	1.009	23.320	76.061	3·26
1905	39	80.978	2.061 523	3.015.704	1·46	92	131.422	4 549.642	9,070.933	1·99	37	114.982	4,317.887	11 562.488	2·68	19	41.780	1.572.517	2.994.077	1·90	27	24.519	991.088	2,030.878	2·05

Ilość szpitali publicznych i prywatnych, łóżek, koszta leczenia i śmiertelność chorych w roku 1904.

Österreichische Statistik, Statistik des Sanitätswesens.

Kraj	Ilość zakładów dla chorych			Ilość łóżek			Ludność cywilna z końcem roku 1904	Jedno łóżko przypada na mieszkańców	Koszta leczenia w szpitalach publicznych	Procent śmiertelności
	Publiczne szpitale	Prywatne szpitale	Razem	Publiczne szpitale	Pywatne szpitale	Razem				
Dolna Austrya	30	40	70	6.972	2.485	9.457	3,269.101	346	7,331.496	8·9
Górna „	11	43	54	1.021	1.395	2.416	820.428	340	578.672	7·1
Salzburg . .	2	27	29	414	654	1.068	201.785	189	293.666	6·5
Styrya . . .	16	63	79	3.217	2.112	5.329	1,389.179	261	1,907.486	6 6
Karyntya . .	3	15	18	800	325	1.125	368.016	327	415.659	6 1
Kraina . . .	2	14	16	506	577	1.083	512.890	474	379.954	4·9
Tryest . . .	2	3	5	1.603	103	1.706	188.653	111	1,153.818	8·9
Gorycya i Gradyska . . .	2	1	3	232	30	262	239.062	912	125.283	11·7
Istrya . . .	3	3	6	570	102	672	352.877	525	390.024	6·4
Tyrol . . .	24	24	48	3.017	888	3.905	871 201	223	1,257.715	6·0
Vorarlberg .	—	4	4	—	227	227	135.953	599	—	5·2
Czechy . . .	80	100	180	8.617	2.776	11.393	6,485.055	569	5,105.329	7·8
Morawa . .	18	55	73	2.713	1.422	4.135	2,502.304	605	1.797.007	6·6
Śląsk . . .	6	21	27	747	681	1.428	715.323	501	571.425	7·4
Galicya . .	31	60	91	4.219	1.796	6.015	7,591.556	1.262	2,146.502	6·7
Bukowina . .	5	2	7	684	70	754	761.925	1.011	467.229	4·3
Dalmacya . .	4	—	4	551	—	551	606.452	1.101	353.064	5·6
Razem .	239	475	714	35.883	15.643	51.526	27,011.760	524	24,274.329	7·4

Ilość szpitali publicznych i prywatnych, łożek, koszta leczenia i śmiertelność chorych w roku 1905.

Österreichische Statistik, Statistik des Sanitätswesens.

Kraj	Ilość zakładów dla chorych			Ilość łóżek			Ludność cywilna z końcem r. 1905	Jedno łóżko przypada na mieszkańców	Koszta leczenia w szpitalach publicznych	Procent śmiertelności
	Publiczne szpitale	Prywatne szpitale	**Razem**	Publiczne szpitale	Prywatne szpitale	**Razem**				
Dolna Austrya	31	44	75	7113	2664	9777	3312492	339	7685464	9·4
Górna „	13	40	53	1252	1279	2531	823101	325	1110302	7·7
Salzburg .	2	27	29	414	633	1047	204317	195	329815	6·2
Styrya . .	16	62	78	3276	2170	5446	1395207	256	1917049	6·7
Karyntya .	3	17	20	860	349	1209	368592	305	408796	5·9
Kraina . .	2	13	15	506	534	1040	513746	494	370446	5·4
Tryest . .	2	3	5	1603	103	1706	191175	112	1497263	9·4
Gorycya i Gradyska . .	2	1	3	305	30	335	240278	717	145746	13·2
Istrya . . .	3	4	7	610	127	737	355633	483	420692	7·4
Tyrol . . .	24	26	50	3123	1002	4125	876540	212	1407269	6·1
Voralberg .	—	4	4	—	227	227	137606	606	—	6·1
Czechy . .	85	101	186	9064	2667	11731	6512172	555	5748753	8·2
Morawa . .	19	54	73	2424	1395	3819	2514951	659	2018905	7·2
Śląsk. . .	8	20	28	829	646	1475	722989	490	622205	7·4
Galicya . .	35	59	94	4576	1761	6337	7654687	1208	2268866	6·5
Bukowina .	5	2	7	682	70	752	770151	1024	486399	4·7
Dalmacya .	4	—	4	579	—	579	610827	1055	356050	6·2
Razem .	254	477	731	37216	15657	52873	27204464	515	26794020	7·7

Kraj. Szpital powsz. we Lwowie.

Budowa nowych klinik.

Pod dniem 11 sierpnia 1908 (L. W. 82.802) otrzymał Wydział krajowy z c. k. Namiestnictwa szczegółowe plany i kosztorysy kliniki dermatologiczno-syfilitycznej zaś w dniu 5 kwietnia b. r. (L. 38 298) takież plany budowy kliniki okulistycznej i oto-laryngologicznej.

Ponieważ kosztorys budowy kliniki dermatologiczno-syfilitycznej przekraczał pierwotnie preliminowany koszt budowy tej kliniki o sumę 92.500 K. zaś kosztorys budowy kliniki okulistycznej i oto-laryngologicznej o sumę 164.000 K. przeto Wydział krajowy mając zastrzeżone zbadanie względnie zatwierdzenie tych planów i kosztorysów — zarządził dokładne przestudyowanie szczegółów przez swoje organa techniczno-lekarskie — a to celem wyjaśnienia przyczyn tak nadmiernego przekroczenia.

Z przedstawionej opinii w tym względzie okazało się, iż prócz znacznego z biegiem czasu podrożenia cen materyałów i robocizny wpłynęły na podniesienie sumy kosztorysowej również szczegóły techniczne kosztorysu, który bez ujmy dla budowy — a nawet z korzyścią dla względów sanitarnych mogą być zmodyfikowane obniżając tem samem w wydatnej cyfrze sumę przekroczenia.

W obec tego Wydział krajowy przedstawił c. k. Namiestnictwu odnośne zapatrywanie swoje poparte opinią techniczno-lekarską zmierzające do obniżenia o 30.000 koron cyfry przekroczenia kosztorysu budowy kliniki dermatologiczno-syfilitycznej.

Do usiłowań w kierunku możliwego obniżenia cyfry przekroczeń pierwotnego preliminarza kosztów budowy klinik, który służył za podstawę do uchwalenia przez Wys. Sejm odnośnego kredytu—Wydział krajowy tem bardziej uczuwał się zobowiązanym ile że wedle reskryptu c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z d. 11 czerwca 1907 l. 17.547 akceptującym ogólny koszt budowy w sumie 1.545.000 kor. włożonym został na Wydział krajowy cały ciężar uzasadnienia i usprawiedliwienia potrzeby przekroczeń tego kredytu — których pokrycie przypadnie również po połowie na kraj i c. k. Skarb Państwa. Zaznaczyć przy tem musimy, iż na wspólnej konferencyi odbytej przy udziale profesora kliniki dermotolog. syfilit. i projektanta budowy, zgodzono się na proponowane przez Wydział krajowy modyfikacye w planie i kosztorysie —gdy atoli c. k. Namiestnictwo sprzeciwiło się przedstawionym wnioskiem Wydziału krajowego — zażądaliśmy przedłożenia sprawy do ocenienia c. k. Ministerstwu.

W chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania t. j. pod dniem 21 sierpnia b. r. do LW. 93.301 otrzymaliśmy z c. k. Namiestnictwa odpowiedź w powyższej sprawie, którą zamieszczamy w All. XV.

Aleg. XV.

Co się zaś tyczy planów i kosztorysów kliniki okulistycznej i oto-laryngologicznej — Wydział krajowy na podstawie opinii swych organów techniczno-lekarskich, pismem z d. 14 lipca b. r. l. 77.781. zwrócił się do Namiestnictwa z przedstawieniem potrzeby jeszcze wspólnego przestudyowania tych planów i kosztorysów w porozumieniu z profesorami obu tych klinik — delegatem c. k. Namiestnictwa i projektantem budowy.

Wedle uwiadomienia c. k. Namiestnictwa (do LW. 87.429/909) konferencya odnośna odbędzie się w drugiej połowie września b. r. a to z powodu wyjazdu p. p. profesorów

klinik. Planów i kosztorysów kliniki neurologiczno-psychiatrycznej Wydział krajowy jeszcze nie otrzymał, albowiem wedle oznajmienia c. k. Namiestnictwa z powodu zmian zaproponowanych przez profesora tej kliniki, przedłożono sprawę do decyzyi c. k. Ministerstwu wyznań i oświaty. Nawiązując wreszcie do szczegółów sprawozdania z czynności Dep. V. Wydziału krajowego za czas od 1-go grudnia 1906 do 15. maja 1908 zaznaczamy tu, iż po pomyślnym wyniku rokowań z c. k. Rządem o pokrycie z c. k. Skarbu Państwa połowy ceny kupna jeszcze realności A. Kurkowskiego na potrzeby budowy nowych klinik — i wyasygnowaniu odnośnej kwoty — Wydział krajowy zakupił realność tę sąsiadującą bezpośrednio z gruntami będącymi już własnością funduszu krajowego — pokrywając drugą połowę z ceny kupna wynoszącej ogółem 78.432 kor.

Objęcie szpitala St. Zofii we Lwowie na własność kraju

Ponieważ warunki zastrzeżone w uchwale Wys. Sejmu z dnia 19 października 1908 l. 2.401 dotychczas przez Komitet Towarzystwa szpiiala dla ubogich dzieci pod nazwą St. Zofii nie zostały jeszcze całkowicie dopełnione a mianowicie co do zupełnego wykończenia i skolaudowania budowy kliniki pedeatrycznej — przeto Wydział krajowy nie mógł jeszcze przystąpić do podpisania odnośnego aktu prawnego względnie do faktycznego objęcia tegoż szpitala i tymczasem na prośbę Komitetu asygnował nadal uchwalony ryczałt na utrzymanie i leczenie dzieci odsyłanych do tegoż szpitala którym komitet jeszcze dotąd zarządza.

W przeświadczeniu atoli, iż objęcie tegoż szpitalu na własność kraju nastąpi już w ciągu ostatniego kwartału roku bieżącego — Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi oddzielnie preliminarz budżetu dla powyższego szpitala na rok 1910 przy szpitalu lwowskim.

Plany i kosztorysy koniecznych robót adaptacyjnych i wewnętrznego urządzenia szpitala St. Zofii zostały już opracowane.

Oddział dla nerwowo-chorych i obserwacyjny.

Po przeniesieniu w stały stan spoczynku b. prymaryusza tegoż oddziału Dr. Edwarda Sawickiego, Wydział krajowy kierując się motywami przedstawionymi Wys. Sejmowi w zeszłorocznem sprawozdaniu co do konieczności utrzymania w dotychczasowych warunkach oddziału obserwacyjnego przy kraj. szpitalu powszechnym, zamianował prymaryuszem tegoż oddziału Dr. Kazimierza Orzechowskiego.

Wobec przepełnienia tegoż oddziału i z uwagi na potrzebę odpowiedniejszego rozmieszczenia chorych również oddziału ocznego, Wydział krajowy na skutek przedstawienia Dyrektora szpitalu i prymaryusza, zarządził tymczasowe umieszczenie części chorych oddziału obserwacyjnego w zaadoptowanym na ten cel starym budynku ekonomicznym, zajmowanym dotąd na mieszkania urzędników szpitala, których przeniósł na razie do budynku realności nabytych pod budowę klinik, które najmowane były na mieszkania stronom prywatnym.

Sprawa budowy pawilonu dla chorych zakaźnych.

W wykonaniu polecenia Wys. Sejmu z d. 29 października 1908 l. s. 2.686 tudzież celem ostatecznego przeprowadzenia rokowań z gminą miasta Lwowa w sprawie odstąpienia gruntu pod budowę pawilonu dla chorych zakaźnych i ułożenia pro-

gramu budowy, Wydział krajowy pismem z d. 3 marca b. r. l. 135.622 uwiadomił Prezydyum Magistratu o wyznaczeniu delegatów do rokowań powyższych upraszając zarazem o wyznaczenie Zastępców ze strony Reprezentacyi miasta oraz oznajmienia terminu zebrania konferencyi.

Na posiedzeniu odbytem w tej sprawie w dniu 8 maja b. r. i po przeprowadzeniu wyczerpującej dyskusyi co do potrzeb i rozmiarów przyszłego pawilonu dla chorych zakaźnych — uznano konieczność budowy zakładu systemem pawilonowym obejmującego pomieszczenie dla 200—250 chorych.

Zarazem dokonali członkowie konferencyi zbadania gruntów położonych obok gruntów szpitala lwowskiego — czy i o ile przy rozszerzeniu przez ewentualne zakupno — nadawałyby się pod zamierzoną budowę.

Okazało się atoli, iż żaden z tych gruntów tak ze względu na proponowane rozmiary budowy jak nie mniej z uwagi na sąsiednie budynki i ulice nie mógłby być użytym pod budowę zakładu dla chorych zakaźnych

Natomiast jako najodpowiedniejszy uznano grunt położony między ulicą piekarską i zakładami teoretycznymi c. k. fakultetu lekarskiego i koszarami obrony krajowej — będący własnością gminy m. Lwowa. Wobec tego Przewodniczący konferencyi szef. Dep. V. zwrócił się do Reprezentantów miasta a w szczególności do p. Wiceprezydenta o oznajmienie czy i pod jakimi warunkami gmina m. Lwowa byłaby skłonną do odstąpienia powyższego gruntu. Po oświadczeniu, iż deklaracya odnośna będzie mogła być wniesioną dopiero po powzięciu uchwały Rady miejskiej — upraszał przewodniczący konferencyi o rychłe przeprowadzenie takiej uchwały — i zakomunikowanie onej Wydziałowi krajowemu a to celem powzięcia decyzyi i ewentualnego przygotowanie planów i kosztorysów.

Pismem z dnia 21 lipca b. r. do l. 72.712 wniesionem do Wydziału krajowego dopiero pod dniem 29 lipca b. r., oznajmił P. Prezydent m. Lwowa iż gotów jest przedstawić Reprezentacyi miejskiej wniosek na bezpłatne odstąpienie krajowi gruntu miejskiego pod warunkiem iż kraj przystąpi jak najrychlej do budowy szpitala dla chorych zakaźnych a mianowicie do stopniowej budowy około 9 pawilonów, ogółem najmniej na 250—300 łóżek i zapewni kolejna budowę pawilonów tak, iżby najdalej do lat 5-ciu cały szpital oddanym został do użytku.

Pismem z dnia 20. sierpnia b. r. l. 84.671 Wydział krajowy oświadczył Magistratowi m. Lwowa iż przyjmuje w zasadzie ofertę co do bezpłatnego odstąpienia gruntu potrzebnego pod budowę szpitala dla chorych zakaźnych przy zapewnieniu ze swej strony, iż grunt odstąpiony tylko na cele budowy szpitala dla chorych zakaźnych użytym zostanie. Zobowiązania jednak co do liczby pawilonów i zastrzeżonego terminu ich wybudowania Wydział krajowy przyjąć nie może. Natomiast uznając na razie potrzebę budowy jednego lub więcej pawilonów na pomieszczenie 120 łóżek Wydział krajowy polecił sporządzenie szkicu sytuacyjnego i zbadanie właściwości gruntu wskazanego na miejscu w czasie odbytej konferencyi z delegatami miasta jako odpowiedniego pod tę budowę i przesłał ten szkic Magistratowi z prośbą o poddanie sprawy pod uchwałę Rady miejskiej i zakomunikowanie nam odno-

śnego postanowienia. Jakkolwiek obecnie pod budowę pawilonów na 120 łóżek i ewentualny budynek administracyjny cały obszar gruntu upatrzonego nie będzie zajęty — to jednak zaznaczyliśmy, iż w wspólnym interesie gminy m. Lwowa i Wydziału krajowego jest wskazanem zarezerwowanie większej przestrzeni gruntu na cel powyższy.

Po definitywnem przeprowadzeniu rokowańz gminą miasta Lwowa Wydział krajowy zarządzi natychmiast opracowanie szczegółowych planów i kosztorysów budowy pawilonu dla chorych zakaźnych na wymienioną wyżej liczbę łóżek a ewentualnie i budynku administracyjnego i o ile to będzie możliwem jeszcze w ciągu najbliższej sesyi przedłoży Wysokiemu Sejmowi wnioski o uchwalenie potrzebnego kredytu.

Wydział krajowy bowiem zaznaczyć musi iż przy układaniu ostatecznego programu budowy pawilonu dla chorych zakaźnych musi być wzięty pod rozwagę i dokładne zbadanie kwestya — czy i o ile administracya i obsługa tego zakładu będzie mogła być połączoną z głównym gmachem szpitala — przez urządzenie odpowiedniej komunikacyi czy też zajdzie konieczność wzniesienia osobnego budynku gospodarczego przy zakładzie dla chorych zakaźnych.

Zmiana postanowień kontraktu w sprawie obsługi zakonnej w szpitalach

Postanowienie dotychczasowego kontraktu z SS Miłosierdzia o obsługę chorych w kraj. szpitalach we Lwowie i w Krakowie poddane zostały rewizyi a w szczególności co do kwalifikacyi służby oddziałowej tudzież co do przyjmowania, wydalania i przeznaczania tej służby na oddziały co uczyniono zależnem od zarządzeń dyrektora szpitala.

Celem odpowiedniego wykształcenia SS Miłosierdzia w pielęgniarstwie chorych otwartym zostanie w szpitalach we Lwowie i w Krakowie z początkiem r. 1910 kurs pielęgniarski który każda z SS. Miłosierdzia przeznaczonych do obsługi chorych w szpitalu odbyć winna.

Zmiana kontraktu z SS. Miłosierdzia w zakładzie kulparkowskim jakoteż co do obsługi zakonnej w szpitalach prowincyonalnych będzie wprowadzoną odpowiednio do potrzeb tych zakładów. Prace przygotowawcze w tym kierunku są w toku.

Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie.

Sprawa budowy kraj. zakładu położniczo-ginekologicznego w Krakowie.

Na posiedzeniu z dnia 22/10 1908 r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby umożliwił krajowi wydatną pomocą finansową budowę zakładu położniczego w Krakowie i poleca się Wydziałowi krajowemu, aby przeprowadził z c. k. Rządem rokowania co do udziału w kosztach a wynik tych rokowań aby przedstawił Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi“.

Po nadejściu wyniku sondowań gruntu na którym była projektowaną budowa zakładu położniczego w trzech odmiennych alternatywach (jak sprawozdanie z czynności Dep. V. za czas od dnia 1. grudnia 1906 do dnia 15. maja 1908). Wydział krajowy w wykonaniu powyższej uchwały Wysokiego Sejmu oraz celem ostatecznego usunięcia wszystkich trudności, stojących na przeszkodzie sprawie budowy zakładu położniczego w Krakowie zaprosił na dzień 30. stycznia b. r. konferencyę w tej sprawie, w której wzięli udział przedstawiciele Rządu, Uniwerstytetu Jagiellońskiego i Wydziału

krajowego. Na konferencyi tej uchwalono zgodnie, że najodpowiedniejszem miejscem pod budowę zakładu położniczego byłby grunt znajdujący się w południowo-wschodnim kącie realności kraj. szpitala św. Łazarza w Krakowie; sam budynek zaś winien być w ten sposób usytuowanym, ażeby frontem był zwrócony do nowoprojektowanej ulicy, łączącej ul. Grzegórzecką z ul. Kopernika a prawem skrzydłem przypierał (względnie był niedaleko oddalonym od ul. Grzegórzeckiej.

Ponieważ przedstawiciele c. k. Rządu na powyższej konferencyi oświadczyli, że w braku odpowiedzi Ministerstwa na na propozycye postawione przez Wydział krajowy w piśmie do LW. 119.256/1906 w sprawie współudziału c. k. Rządu w kosztach budowy zakładu położniczego nie mogą udzielić żadnych autentycznych informacyi ani też złożyć żadnych konkretnych obowiązujących c. k. Rząd oświadczeń — sprawa ta nie mogła być na konferencyi stanowczo załatwioną. Gdy nadto na powyższej konferencyi nie doszło do definitywnego porozumienia w sprawie uregulowania tak obecnego jak i przyszłego stosunku oddziału szpitalnego położniczego do c. k. kliniki położniczo-ginekologicznej i c. k. szkoły położnych oraz gdy w konsekwencyi wyłoniła się myśl budowy osobno kraj. zakładu położniczego a osobno c. k. kliniki położniczo-ginekologicznej, Wydział krajowy chcąc uzyskać ostateczną decyzyę Rządu w sprawach wątpliwych wystosował do Namiestnictwa obszerne pismo z dnia 30. kwietnia 1909 LW 35.879/09 w którem jasno zaznaczył swoje stanowisko w tych sprawach. W piśmie tem, powołując się na wyżej przytoczoną uchwałę Wysokiego Sejmu upraszał także c. k. Rząd o jaknajrychlejsze oświadczenie się w sprawie współudziału w kosztach budowy zakładu położniczego.

Odpowiedzi c. k. Rządu dotąd Wydział krajowy nie otrzymał wobec czego konkretnych wniosków nie jest na razie w możności Wysokiemu Sejmowi na bieżącej sesyi przedłożyć.

Roboty rekonstrukcyjne.

W wykonaniu polecenia Wysokiego Sejmu Wydział krajowy rozpatrzył szczegółowo braki i potrzeby szpitala św. Łazarza w Krakowie i jego oddziałów a uznając na razie jako najpotrzebniejszą rekonstrukcyę powilonu chirurgicznego postanowił na podstawie opracowanych planów i kosztorysów obliczonych na sumę około 139.000 K. przystąpić do rekonstrukcyi tego oddziału z początkiem przyszłego roku.

Krajowy zakład dla umyłowo chorych w Kulparkowie.

Budowa krajowego zakładu dla nerwowo i umysłowo chorych w Kobierzynie.

objęte osobnemi sprawozdaniami.

Szpitale prowincyonalne.

Otwarcie nowych szpitali w Dolinie i Kosowie.

Po wykonaniu wszelkich adaptacyi w budynkach szpitalnych i uzupełnieniu wewnętrznego urządzenia, został szpital powszechny w Dolinie w dniu 12-go września 1908 r. otwartym i do publicznego użytku oddanym.

Nowy szpital w Kosowie ściśle według planów i kosztorysów przez Wydział krajowy przedstawionych wybudowany

i z wiosną roku 1908 kompletnie według wymogów nowoczesnej hygieny urządzony, oddany został do użytku publicznego w dniu 15-go lipca 1908. Na posiedzeniu z dnia 26-go października 1908 (Ls. 2843) uchwalił Wysoki Sejm ustawę, przyznającą szpitalowi w Kosowie charakter powszechności i publiczności. Ustawa ta jednak nie otrzymała dotąd Najwyższej sankcyi.

Nowe budowy i przeistoczenia szpitali prowincyonalnych.

Na posiedzeniu z dnia 21 lutego 1907 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

Biała

„1) Sejm uznaje potrzebę budowy nowego szpitala w Białej na 100 łóżek, oraz zabudowań ubocznych na innem odpowiedniejszem miejscu.

2) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki w tej wysokości, jaka okaże się potrzebną do pokrycia połowy kosztów tych budowli".

Wydział krajowy po zapewnieniu się, że potrzebne na budowę nowego szpitala fundusze ze strony Wydziału powiatowego są zebrane, przystąpił do wykonania powyższego polecenia i po rozpisaniu licytacyi ofertowej, zatwierdził ofertę p. Emanuela Rosta, budowniczego w Białej w dniu 17. lipca 1908 i oddał mu budowę nowego szpitala za cenę oferowaną 520.343 K. 69 g. z terminem ukończenia robót do 1-go listopada 1909 r.

Instalacyę wodociągów i innych urządzeń mechanicznych wraz z zaprowadzeniem centralnego ogrzewania oddano firmie „Chylewski i Wojcicki Ska. komandytowa we Lwowie" za kwotę ryczałtową 87.235 K 55 g.

Powierzenie urządzenia światła elektrycznego i przeprowadzenie kanalizacyi jest w toku, tak że termin wykończenia budowy w zupełności dotrzymanym zostanie.

Stanisławów.

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 26-go października 1908 r. powziął w sprawie rozszerzenia i ulepszenia szpitala powszechnego w Stanisławowie następujące uchwały:

„1) Sejm uznaje potrzebę rozszerzenia szpitala powszechnego w Stanisławowie, a to przez dobudowanie pawilonu chirurgicznego i położniczego na 90 łóżek, dobudowanie pawilonu zakaźnego na 20 łóżek i budynku gospodarczego, tudzież urządzenia trupiarni.

2) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki w tej wysokości, jaka się okaże konieczną na pokrycie połowy kosztów tego rozszerzenia i na pokrycie całkowitych kosztów projektowanych adaptacyi oraz niezbędnych ulepszeń tegóż szpitala".

Wykonując powyższą uchwałę, Wydział krajowy polecił przedewszystkiem wykonanie szczegółowych kosztorysów swemu architekcie, a następnie zażądał złożenia przez gminę przypadającej na nią połowy kosztów budowy. Przy wykonaniu szczegółowego projektu powyższych robót w szpitalu, przekonał się Wydział krajowy, że rozmieszczenie proponowanych budynków na placu dziś własnością szpitala będącym natrafia na trudności i konieczną będzie rzeczą zakupić część gruntu z sąsiedniej realności, aby uzyskać dłuższą linię frontową i miejsce odpowiedniejsze na usytuowanie budynków. Porozumienie z gminą w tej sprawie co do połowy kosztów zakupna jest w toku, poczem rozpoczętą zostanie budowa.

Brzeżany. Rozszerzenie szpitala pow. w Brzeżanach przez budowę domu gospodarskiego, pawilonu izolacyjnego i trupiarni, wykonane zostało w roku 1908; pozostały tylko do przeprowadzenia adaptacye w gmachu głównym i mieszkaniu Sióstr Miłosierdzia, które do lata b. r. w zupełności wykończone zostały. Instalacyę wodociągów i innych urządzeń mechanicznych, powierzył Wydział krajowy firmie „L. Nitsch i Ska w Krakowie“ za kwotę 21.185 kor. 75 g., która w przyjętym terminie z powierzonego zadania należycie się wywiązała.

Obecnie dokonuje się zakupna brakującego inwentarza a we wrześniu b. r. kompletnie urządzony szpital w całości do użytku publicznego oddanym zostanie.

Husiatyn. Przeznaczone do rozszerzenia szpitala powszechnego w Husiatynie budynki, wykończone zostały przez przedsiębiorcę w roku 1908, adaptacye zaś głównego gmachu szpitalnego, wykonuje się obecnie tak że po zakupnie wewnętrznego urządzenia dla pawilonów nowo zbudowanych i uzupełnieniu inwentarza w starym gmachu, co w miesiącu wrześniu b. r. ukończonem zostanie, szpital należycie rozszerzony w całości zostanie oddany do użytku.

Zarazem nadmieniamy, że urządzenie wodociągów i innych urządzeń mechanicznych powierzone zostało firmie Chylewski i Wójcicki Ska we Lwowie, za kwotę 25.795 K 03 g.

Sanok. W miesiącu lipcu 1908 r., przedłożył Magistrat m. Sanoka uchwałę Rady gminnej, którą zobowiązała się gmina ponieść połowę kosztów nowych budowli. Wobec tego oddał Wydział krajowy wszystkie roboty budowlane p. Kazimierzowi Hroboniemu budowniczemu w Krakowie za kwotę ryczałtową 34.435 K 14 g., który z wiosną b. r. roboty te rozpoczął. Wobec zaawanzowanych robót termin oddania budowy w dniu 1 go listopada b. r. przekroczonym nie będzie.

Jedyną zmianą, jaką w czasie budowy zarządził Wydział krajowy w porozumieniu z gminą m. Sanoka jest ta, że zaniechano budowy drewnianego domu gospodarczego a natomiast wybudowano murowany budynek mieszczący pralnię, węglarnie i skład słomy,

Przekroczenie pierwotnego preliminarza o kwotę 1.643 koron 34 g. poniesie w połowie gmina, a w połowie fundusz szpitalny.

Tarnów W bieżącym roku kończy się okres trzechletni, na który cała budowa i adaptacye w szpitalu rozłożone zostały.

W lecie bieżącego roku ukończoną została budowa pawilonu zakaźnego i trupiarni, jak również wykończone zostały adaptacye głównego budynku, tak że do zupełnego wykończenia budowy, pozostały tylko część mechanicznych urządzeń, mianowicie zmiana motoru do pompowania wody i uzupełnienie wewnętrznego urządzenia.

Wszystkie te roboty wykonane będą w najbliższym czasie, tak że w jesieni b. r. szpital w Tarnowie doprowadznym zostanie do zupełnego ładu i porządku.

Bochnia. Sprawa zamierzonej rekonstukcyi szpitala powszechnego w Bochni objęto osobnem sprawozdaniem.

Sprawa budowy szpitala w Nadwórnej.

Sprawa szpitala w Nadwórnej nie postąpiła o tyle, aby można było w bieżącym roku przystąpić do rozpoczęcia budowy. C. k. Namiestnictwo, chcąc przedstawić c. k. Rządowi potrzebę podwyższenia subwencyi o 28.300 K, jako $^1/_3$ część udziału, którąby powiększyła koszt budowy z kwoty pierwotnej 120.000 K do kwoty 205.000 K, jak to w osobnem sprawozdaniu w roku zeszłym przedstawione zostało W. Sejmowi, zażądało uzasadnienia tej potrzeby przedłożeniem szczegółowych planów i kosztorysów.

Z zestawienia jednak tych na podstawie obecnych cen zestawionych kosztorysów okazało się, że i ta kwota 205.000 kor. jest już niewystarczającą i szpital, nawet według skromnych wymagań, za tę cenę w Nadwórnej zbudowanym być nie może. Po znacznych redukcyach ustalonym został koszt budowy na kwotę 249.154 K 37 g. i o podwyższenie subwencyi rządowej do trzeciej części tej sumy, uchwalił Wydział krajowy udać się do c. k. Rządu. Po uzyskaniu przyrzeczenia, że c. k. Rząd przyczyni się w jednej trzeciej części do pokrycia tych zwiększonych wydatków, rozpoczętą zostanie bezzwłocznie budowa szpitala.

Budowa pawilonu dla chorych wenerycznych przy szpitalu w Stryju.

Nawiązując do sprawozdania zamieszczonego w roku 1908 w sprawozdaniu z czynności Dep. V. w tej sprawie, zaznaczamy, że Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi sanitarnej o czynnościach Dep. V. powziął następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby dołożył wszelkich starań w celu przyspieszenia budowy pawilonu dla chorych wenerycznych przy szpitalu w Stryju".

Na starania Wydziału krajowego o przyczynienie się c. k. Rządu do kosztów budowy wspomnianego pawilonu, dało c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 26. listopada 1908 l. 150.071 odpowiedź, że sprawę tę wraz z wszyskimi aktami w których znajdowały się plany i kosztorysy proponowanego pawilonu, przedłożono do decyzyi c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych z wnioskiem przychylnym. Mimo urgensów z naszej strony sprawa dalej nie postąpiła z powodu braku decyzyi c. k. Ministerstwa.

Zmiana ustawy szpitalnej z dnia 28. lipca 1897 pod względem nałożonego na miasta obowiązku przyczyniania się połową kosztów na budowę szpitali.

Przy rozprawach nad Rubr. III. wydatków budżetu krajowego na r. 1909, powziął Wysoki Sejm dnia 29. października 1908 następującą uchwałę:

„Wzywa się Wydział krajowy, aby zbadał i złożył sprawozdanie, o ile sprawiedliwą jest ustawa nakładająca na miasta obowiązek dawania $^1/_2$ kosztów na budowę szpitali i przedstawienia, czy dotychczasowa ustawa nie wpływa ujemnie, tak na rozwój szpitalnictwa, jak na ekonomiczne podupadadanie miast".

Wykonując powyższe polecenie Wydział krajowy odniósł się do wszystkich szpitali o nadesłanie materyałów, na podstawie których mógłby dokonać zestawień, dających dokładny obraz, o ile miasta przez ponoszenie ciężarów ustawą na nie nałożonych, są rzeczywiście pokrzywdzone. Przeprowadzenie badań w tym kierunku jest w toku, do dnia jednak ułożenia niniejszego sprawozdania nie może jeszcze Wydział krajowy podać konkretnych wniosków w tej sprawie.

Sprawa zatrudnienia przy obsłudze chorych także służebnic grecko-katolickiego obrządku.

W załatwieniu sprawozdania komisyi sanitarnej o czynnościach Dep. V. powziął Wysoki Sejm między innemi następującą uchwałę:

„Wzywa się Wydział krajowy, aby w szpitalach krajowych i powiatowych zatrudniał przy obsłudze chorych, także służebnice grecko-katolickiego obrządku“.

Przed powzięciem powyższej uchwały Wysokiego Sejmu Wydział krajowy pozawierawszy wpierw umowy z siostrami zakonnemi obrządku rzymsko-katolickiego, nie miał możności, w świeżo utworzonych szpitalach powszechnych, przyjąć do obsługi chorych, sióstr zakonnych grecko-katolickiego obrządku, w powiatach, w których ze względu na przeważne zaludnienie mieszkańcami grecko-katolickiego wyznania przyjęcie tych właśnie sióstr byłoby wskazanem.

Ponieważ we wszystkich szpitalach tak krajowych jak i prowincyonalnych, obsługa zakonna odnośnymi kontraktami jest zabezpieczona, Wydział krajowy dopiero przy otwarciu nowych szpitali będzie mógł do polecenia Wysokiego Sejmu się zastosować.

Petycya Wydziału pow. w Dolinie o odpisanie pożyczki zaciągniętej na wykończenie szpitala w Dolinie.

Przy rozprawach nad Rubr. III. wydatków budżetu na r. 1909, powziął Wysoki Sejm dnia 29. października 1908 następującą uchwałę:

„Petycyę l. s. 320 Wydziału powiat. w Dolinie o odpisanie pożyczki zaciągniętej na wykończenie szpitala w Dolinie przekazuje Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania ewent. podania wniosków“.

Wykonując powyższe polecenie, Wydział krajowy postanowił nie przedkładać Wysokiemu Sejmowi wniosku na uwzględnienie petycyi Wydziału powiatowego w Dolinie, albowiem, jak to na podstawie tymczasowo zestawionego rachunku z budowy szpitala i jego wewnętrzego urządzenia stwierdzonem zostało, kwota, którą ofiarował Wydział powiatowy, nie tylko nie pokryła wydatków koniecznych, ale nadto fundusz szpitalny będzie musiał pokryć znaczne przekroczenie wydane przed jego otwarciem a dochodzące do kwoty 9.540 koron.

Wydział krajowy przeto wezwał Wydział powiatowy w Dolinie, aby dłużną funduszowi krajowemu kwotę 60.000 koron na odbudowanie i urządzenie szpitala, jak najrychlej zwrócił.

Petycya Wydziału pow. w Zaleszczykach w sprawie spłaty należytości na budowę tamtejszego szpitala l. s. 718/08.

Przy rozprawach nad Rubr. III. wydatków budżetu krajowego na r. 1909 powziął Wys. Sejm dnia 29. października 1908 następującą uchwałę:

„Petycyę ls. 718 Wydziału powiatowego w Zaleszczykach w sprawie spłaty należytości na budowę tamtejszego szpitala, odsyła Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewent. postawienia wniosku“.

Wydział krajowy po zbadaniu powyższej sprawy, postanowił nie uwzględnić prośby Wydziału powiatowego w Zaleszczykach a to z tego powodu, że fundusze zebrane przez powiat, jak również fundusze złożone przez ofiarodawców jedynie na cel budowy nowego szpitala, stanowiły fundusz rozporządzalny i były podstawą obliczenia niedoboru w kosztach budowy, który to niedobór rozdzielony został do po-

krycia, w myśl ustawy, w połowie na powiat, a w połowie na fundusz szpitalny. Wysokość niedoboru i sposób jego pokrycia przedstawiony był Wysokiemu Sejmowi przed budową szpitali w osobnem sprawozdaniu w r. 1903 a wnioski Wydziału krajowego otrzymały zatwierdzenie Wysokiego Sejmu.

W obec tego Wydział krajowy nie mógł zgodzić się na wydzielenie, wykazanej przez Wydział powiatowy kwoty 22.802 kor. 30 h. z tej połowy niedoboru kosztów budowy, którą w myśl ustawy obowiązany był pokryć powiat zaleszczycki.

Zasiłki dla lekarzy zajętych w służbie krajowej celem odbycia podróży naukowych.

Celem dalszego wykształcenia się w zawodzie lekarskim Wydział krajowy przyznał z kredytu uchwalonego na rok 1908/9 zasiłki następującym lekarzom pozostającym w służbie krajowej:

a mianowicie w r. 1908. otrzymali zasiłki:

Dr. Herman Maksymilian, dyrektor szpitala w Przemyślu
„ Fox Jan sekund. kraj. zakładu dla umysł. chor. w Kulparkowie
„ Sołtysik Mieczysław dyr. szpitala w Stryju
„ Lenartowicz Jan praktykant szpitala w Przemyślu
„ Urbanik Ryszard dyrektor szpitala w Tarnobrzegu
„ Stęk Eranciszek „ „ „ Sokalu
„ Kowenicki Adam „ „ „ Brzeżanach
„ Schutt Edward „ „ „ Przemyślanach
„ Müller Emil zastępca inspektora szpitali
„ Cieszewski Władysław lekarz okręgowy w Nadwórnej.

1909.

Dr. Doliński Maryan prymaryusz szpitala w Przemyślu
„ Chuderski Franciszek sekundar. szpitala w Stryju
„ Czyżyk Ferdynand „ „ „ Białej
„ Puzon Roman „ „ „ Jarosławiu
„ Lewicki Włodzimierz „ „ „ Samborze
„ Rosen Abraham „ „ „ Zaleszczykach
„ Skrowaczewski Paweł „ „ „ Złoczowie
„ Żuławski Leon dyrektor szpitala w Gorlicach
„ Markiewicz Dyonizy „ „ „ Kałuszu.

Okręgi sanitarne.

Pismem z dnia 20. czerwca b. r. 19.614/pr. c. k. Prezydyum Namiestnictwa uwiadomiło Wydział krajowy o udzieleniu Najw. Sankcyi uchwalonemu przez Wys. Sejm na ubiegłej sesyi projektowi ustawy normującej pobory emerytalne lekarzy okręgowych tudzież zaopatrzenia pozostałych po nich wdów i sierót.

Ustawa powyższa ogłoszoną została w dzienniku ustaw i rozp. krajow. dnia 1. lipca b. r. Nr. 68. (część X.) a Wydział krajowy po myśli §. 23. tej ustawy odniósł się już do c. k. Namiestnictwa w przedmiocie wydania rozporządzenia wykonawczego.

Nowe okręgi.

W ciągu roku 1908/9 Wydział krajowy wprowadził w życie następujące okręgi sanitarne:

w Bukowsku (pow. Sanok).
w Ławocznem (pow. Stryj).
w Radziechowie (pow. Kamionka).
w Kołaczycach i Dębowcu (pow. Jasło).
w Wilamowicach (pow. Biała).
w Niebylcu (pow. Rzeszów).
w Cieszanowie (pow. Cieszanów).

Ogólna liczba okręgów dotąd utworzonych wynosi 169 w 72 powiatach.

Nadto są jeszcze w toku czynności przygotowawcze co do aktywowania okręgu sanit. w Przecławiu (p. Mielec).

Okręg sanitarny w Bukowsku aktywowanym został na mocy powziętej już w r. 1907 uchwały Wys. Sejmu.

Okręg w Ławocznem utworzonym został w miejsce okręgu w Tucholce, który z powodu nie możności pozyskania kandydata pomimo kilkakrotnych konkursów i podwyższenia płacy i ryczałtu, nie mógł być obsadzonym.

Okręgi sanitarne w Kołaczycach, Dębowcu, Wilamowicach i Niebylcu utworzone zostały na usilne domagania czynników interesowanych i na podstawie opinii kraj. Rady zdrowia i c. k. Namiestnictwa.

Wreszcie co do okręgu w Cieszanowie zaznaczamy, iż utworzonym on został w miejsce okręgu w Dzikowie starym a to również wobec niemożności pozyskania siły lekarskiej.

Nawiązując do uwag zamieszczonych w sprawozdaniu Komisyi sanitarnej z d. 12. października 1908 Ls. 2.329. a w szczególności o znacznej liczbie okręgów wakujących, którego powodem jest między innemi brak kandydatów na te posady lub też rychłe ich opuszczanie w razie niekorzystnych stosunków lokalnych, nadmieniamy, iż Wydział krajowy celem pozyskania sił lekarskich w znacznej liczbie okręgów ustanowił ryczałty w kwocie najwyżej praktykowanej t. j. po 800 K rocznie i podwyższył wydatnie płace dla lekarzy okręgowych.

Wydział krajowy sądzi też, iż wobec wprowadzenia w życie ustawy emerytalnej dla lekarzy okręgowych niekorzystne stosunki te ulegną zmianie na lepsze — i w przyszłości więcej kandydatów zgłaszać się będzie do służby lekarskiej okręgowej.

Stosownie do postanowień §. 5. ustawy z d. 5. października 1906. Nr. 148. Dz. u. kr. Wydział krajowy poczynił kroki w kierunku przygotowania wniosków o pomnożenie liczby okręgów sanitarnych szczególnie w powiatach posiadających dopiero po jednym lub dwa okręgi i w miarę wyniku przedłoży Wysokiemu Sejmowi odnośne sprawozdanie.

Po myśli życzeń wyrażonych w sprawozdaniu Komisyi sanitarnej Wydział krajowy powierzył część fachowo lekarską referatu w sprawach lekarzy okręgowych — obu inspektorom szpitali — którym obok innych działów lekarskich przydzielone są do opinii i wniosków sprawozdania z czynności lekarzy okręgowych ich lustracya, i wogóle sprawy personalne.

Z powodu jednak przedwczesnego zgonu po długotrwałej chorobie ś. p. Dr. Józefa Łuszczkiewicza kraj. inspektora szpitali, do którego działalności na tem stanowisku Wydział krajowy przywiązywał wielkie nadzieje. całą agendę lustracyi szpitali, tudzież referat lekarski w Departamencie objąć musiał zastępca inspektora który obarczony nawałem pracy nie był w możności dokonywania systematycznej lustracyi okręgów sanitarnych i przygotowania wyczerpującego operatu o działalności lekarzy okręgowych. Z tego powodu sprawozdanie odnośne tudzież wnioski w kierunku potrzebnych ulepszeń w organizacyi okręgowej służby zdrowia — Wydział krajowy dopiero w przyszłości Wys. Sejmowi będzie mógł przedłożyć.

Wydział krajowy poczynił też usilne starania o pozyskanie drugiej siły lekarskiej dla Departamentu któremu przybyły nadto czynności lustracyjne nad zdrojowiskami i uzdrowiskami, a to w obec uzyskania Najw. Sankcyi dla odnośnej ustawy.

Zdrojowiska i uzdrowiska krajowe.

Z dniem 12. stycznia 1909 weszła w życie nowa ustawa zdrojowa z 11. października 1908 dz. u. kr. N. 133.

Odezwą z 27. marca 1909 l. 34.956 oznajmiło nam c. k. Namiestnictwo, że obecnie uznane są za zdrojowiska następujące miejscowości: Iwonicz, Krynica, Lubień, Morszyn, Rabka, Rymanów, Swoszowice, Szczawnica, Truskawiec i Zegiestów; za uzdrowisko zaś Zakopane.

Reskryptem z dnia 23. kwietnia 1909 (LW. 36.552) odniósł się Wydział krajowy do komisyi klimatycznej w Zakopanem, tudzież do komisyj zdrojowych wszystkich wyżej wymienionych zdrojowisk z wezwaniem, by zastanowiły się nad tem, jakie zmiany po myśli nowej ustawy należałoby wprowadzić do dotychczasowych statutów i by przedstawiły odpowiednie wnioski; zarazem zwrócił Wydział krajowy uwagę komisyj na życzenie wyrażone przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, by przy układaniu statutów dla każdego pojedynczego zdrojowiska czy uzdrowiska zostało zastrzeżone w komisyi zdrojowej (klimatycznej), zastępstwo organizacyom, popierającym rozwój ruch turystycznego w danej miejscowości; komisye mają w tym kierunku wypowiedzieć swoje opinie.

Sprawa przeprowadzenia zmian w dotychczasowych statutach po myśli nowej ustawy — jako złączona ściśle z ustawodawstem gminnem — przydzieloną została do załatwienia Departamentowi I. Wydziału krajowego, który jednak w sprawach fachowo-lekarskich będzie zasięgał opinii Departamentu V-tego.

Ankieta w sprawie rządowego projektu ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych i zapobieganiu tymże.

W r. 1908 wniósł c. k. Rząd do izby Panów projekt ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych. Ponieważ postanowienia projektu w wielu warunkach nie odpowiadały interesom kraju, przeto Wydział krajowy — idąc za głosem opinii publicznej, wypowiadającej się w prasie codziennej, tudzież fachowych pismach lekarskich — zwołał ankietę fachową celem przedyskutowania projektu ustawy przeciwepidemicznej i zaopiniowania czy i w jakich kierunkach zmiany i uzupełnienia ustawy byłyby pożądane.

Ankiecie odbytej w dniach 16. i 17. stycznia b. r. pod przewodnictwem Szefa Dep. V, przedłożył Wydział krajowy do rozpatrzenia kwestyonaryusz obejmujący następujące pytania:

1) Czy i o ile żądać należy takich zmian w projekcie rządowym, któreby zastrzegały kompetencyę Sejmu zamiast c. k. Rządu centralnego do wydawania przepisów uzupełniających.

2) Które choroby prócz wymienionych w projekcie należałoby do ustawy wprowadzić.

3) Jaką drogą i w jaki sposób mają być władze zawiadamiane o chorobach zakaźnych.

4) Sprawa odpowiedniego zorganizowania służby sanitarnej tak ze strony władzy rządowej, jak i autonomicznej.

5) Sprawa rozdziału kosztów pomiędzy gminy, kraj i c. k Rząd.

6) Inne wnioski, jakieby ewentualnie w toku obrad ankiety postanowione zostały.

Na podstawie wyników obrad ankiety zestawionych przez prof. Dra Stanisława Ciechanowskiego, tudzież na podstawie własnych doświadczeń i spostrzeżeń, wygotował Wydział krajowy memoryał do c. k. Rządu, który przedłożył J. E. Panu Ministrowi spraw wewnętrznych, polskim członkom Izby Panów, Prezydyum Koła polskiego i wszystkim posłom galicyjskim.

W ogólności domagał się Wydział krajowy rozszerzenia kompetencyi czynników autonomicznych przez przyznanie Wydziałowi krajomemu wpływu decydującego względnie doradczego na wydać się mające rozporządzenia wykonawcze i uzupełniające do ustawy.

Nadto domagał się Wydział krajowy, by państwo przyjęło na siebie koszta połączone z wykonaniem przyszłej ustawy w szerszych rozmiarach, aniżeli to projekt przewiduje, przyczem zaznaczono w memoryale z naciskiem, że w razie uchwalenia ustawy w formie przez Rząd proponowanej — spadn na gminy znaczne ciężary, których gminy ponieść nie będą w stanie, a wskutek tego ścisłe wykonywanie przyszłej ustawy będzie poważnie zagrożone.

Pręcz tych dwóch zasadniczych kwestyi podniósł Wydział krajowy konieczność jeszcze dalszych zmian i uzupełnień w ustawie, wyliczonych i umotywowanych szczegółowo w dołączonym tu ./ memoryale.

Alegaf XIII.

Komisya Izby Panów bezpośrednio przed zamknięciem ostatniej sesyi Rady państwa przyjęła projekt rządowy bez zmiany — spodziewać się jednak należy, że w Izbie posłów za sprawą naszej Reprezentacyi parlamentarnej postulaty naszego kraju w tym kierunku przynajmniej w części uwzględnione zostaną.

Ankteta w sprawie zwalczania gruźlicy.

Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania Komisyi sanitarnej o czynnościach departamentu V. powziął następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał sprawę założenia z funduszów krajowych 2 lecznic ludowych dla gruźliczo słabych i zdał na najbliższej sesyi sprawozdanie tak pod względem kosztów połączonych z założeniem tych instytucyi, jak i opinii kół zawodowych lekarskich o ich użyteczności".

W wykonaniu tego polecenia zwołał Wydział krajowy ankietę na dzień 26 czerwca 1909, przedkładając jej następujący kwestyonaryusz:

1) Ogólne uwagi o gruźlicy na podstawie obecnego stanu nauki (profiloktyka i leczenie gruźlicy).

2. W jaki sposób i jakiemi drogami zdążają inne kraje, względnie państwa do rozwiązania problemu racyonalnego zwalczania gruźlicy.

3) Jakie środki zaradcze w tym kierunku należałoby zastosować u nas ze strony powołanych czynników (rząd, kraj, powiaty, gminy).

4) Jakich funduszów wymagałoby ewentualne założenie i utrzymanie przez kraj jednej lub więcej lecznic wyposażonych w odpowiednie urządzenia i środki lecznicze.

5. Wnioski samoistne.

Poglądy na kwestyę walki z gruźlicą skrystalizowała ankieta w następujących uchwałach:

I. Ankieta uznając w całej pełni ważność budowy sanatoryów dla zwalczania gruźlicy, uważając je nietylko za miejsca dla leczenia, lecz i za miejsca wychowania higienicznego, nie zaleca na razie rozpoczęcia tej walki od budowy dwóch sanatoryów ludowych, lecz wciąga tę myśl w plan dalszy, który rozpocząć należy od pomnożenia liczby szpitali w kraju i od reformy i poprawy szpitalnictwa krajowego, opartych na następujących zasadach:

a) gruźlica winna być do szpitali krajowych przyjmowaną,

b) winna być uznaną za chorobę zakaźną a więc izolowaną,

c) przy szpitalach teraźniejszych, powinno się środkami choćby skromnymi wprowadzić takie zmiany, a w nowych plany powinny być tak skonstruowane, by mogły powstać osobne oddziały, które mogłyby być prowadzone już to sanotoryalnie i były miejscami dla leczenia a więc niejako były sanotoryami, już to miejscami izolacyi,

d) izolacya przypadków nieuleczalnych, rozpaczliwych oprzeć się winna o domy dla nieuleczalnych,

II. Wydział krajowy raczy upomnieć się o sprawiedliwy rozdział funduszów państwowych, przeznaczonych na zwalczanie gruźlicy na mocy ustawy państwowej z 1906 r. w szczególności, aby dochody z nich wpływały na cele kraju w stosunku do ilości mieszkańców i to począwszy od r. 1907, aby w ten sposób wynagrodzić krzywdę wyrządzoną krajowi przez zupełne pominięcie go przy rozdziale pieniędzy z podatków pochodzących.

III. Wydział krajowy postara się, aby istniejące w kraju zawiązki państwowych zakładów badania chorób zakaźnych były w ten sposób urządzone i uposażone, aby można zbadać bakteryologicznie każdego chorego, co do którego zachodzi wątpliwość, czy jest jako wydzielający prątki gruźlicze, dla otoczenia niebezpiecznym.

IV. Ankieta wyraża przekonanie, że dla wypełnienia punktu 3-go kwestyonaryusza, t. j. jakie środki zaradcze należałoby zastosować u nas ze strony powołanych czynników — obok wygotowania osobnego memoryału, który zawierałby odpowiedne wskazówki, należy się w wielkiej mierze poparcie istniejącego Tow. przeciwgruźliczego ze strony rządu, kraju, konsystorzy i t. d. jużto materyalne, jużto moralne zachęcające do wstępowania do Towarzystwa i czynnego udziału.

V. Ankieta wyraża przekonanie, że krajowa Rada zdrowia, jako organ zawierający w swem gronie czynniki zarówno autonomiczne jak i rządowe, jest powołaną do zajęcia się i kierowania walką z gruźlicą.

Alegat XIV.

VI. Ankieta wyznacza specyalny komitet do opracowania memoryału w sprawie ogólnego planu walki z gruźlicą na dalszą metę i udziału w tej akcyi różnych czynników, (państwa, kraju, powiatów, gmin, Towarzystw). Memoryał w tej sprawie załącza Wydział krajowy pod */.

Sprawa zakładu szczepienia przeciw wściekliźnie.

Objęta osobnem sprawozdaniem.

Sprawa leczenia matołków.

Nawiązując do sprawozdania zeszłorocznego w tym przedmiocie, zaznaczamy, iż Wydział krajowy podjął z c. k. Rządem rokowania o wspólną akcyę w przedmiocie próbnego leczenia matołków przetworami gruczołu tarczykowego w powiecie nowotarskim i w zakładzie dla matołków ks. Podgórskiego w Iwoniczu.

Wedle otrzymanego pisma c. k. Namiestnictwa, wydatek na ten cel potrzebnym będzie w pierwszym roku w kwocie 2.500 K z której połowę pokryć ma fundusz krajowy, zaś co do pokrycia drugiej połowy odniosło się c. k. Namiestnictwo do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Wobec tego Wydział krajowy oświadczył gotowość pokrycia połowy powyższego wydatku i wstawił w Rubr. III. preliminarza budżetu na r. 1910 odpowiedni kredyt.

W sprawie domu podrzutków.

Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi osobne sprawozdanie do LW. 29.355/909.

Rezolucye i polecenia objęte uchwałą Wys. Sejmu z dnia 22 października 1908 L. 2329.

W przedmiocie budowy zakładu położniczo-ginekolog. w Krakowie, zdajemy sprawę powyżej.

Sprawa budowy pawilonu dla chorych zakaźnych we Lwowie przedstawiona w ustępie o szpitalu lwowskim.

O budowie pawilonu dla chorych wenerycznych przy szpitalu powszech. w Stryju zamieszczony ustęp przy sprawozdaniu o szpitalach prowincyonalnych.

Sprawa ustanowienia fachowej kontroli nad działalnością lekarzy okręgowych, poruszona powyżej w ustępie o okręgach sanitarnych.

W przedmiocie zbadania podniesionej przez Wydział lekarski uniw. lwowskiego, sprawy przyłączenia oddziału obserwacyjnego szpitala do kliniki psychiatrycznej, zamieszczamy odnośny ustęp w sprawozdanin o szpitalu lwowskim.

W sprawie kontroli nad używaną odzieżą — Wydział krajowy nie przedstawia jeszcze meretorycznych wniosków — albowiem sprawa ta, jak również i poruszona rezolucya Wys. Sejmu dnia 29. października 1908, ls. 2686 co do przymusowej desinfekcyi mieszkań, ubiorów i pościeli, łączy się z projektem ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych.

W sprawie zaopatrzenia kraju w zdrową wodę, materyały zebrane i relacye odnośne odstąpiono Dep. III. (dział melioracyi).

W wykonaniu danego polecenia Wys. Sejmu, ażeby „zbadać powody, dla których w służbie krajowej objawia się brak lekarzy“, odniósł się Wydział krajowy do obu Izb lekarskich, do Senatu obu Uniwersytetów, jakoteż do dyrekcyi szpitali krajowych, z prośbą o wydanie w tej mierze swej opinii.

Co do kwestyi ogólnego braku lekarzy opinie obu Izb lekarskich nie są zgodne. Podczas gdy Izba zachodnio-galicyjska, opierając się na przeciętnych datach stosunku ilości lekarzy w kraju do ludności, wykazuje zbyt mały przyrost lekarzy; Izba wschodnio-galicyjska stwierdza, że ilość lekarzy

jest w stosunku do zapotrzebowania ludności dostateczna. Sprawozdania Izb lekarskich wskazują dalej zgodnie na to, że przyczyną braku kandydatów na posady lekarzy okręgowych jest — niedostateczne materyalne wyposażenie tych posad — wadliwe tworzenie okręgów sanitarnych, nie dających lekarzowi okręgowemu, z powodu braku innych dochodów, możności egzystencyi — niemniej brak dostatecznej swobody skutecznego działania, wskutek usterek obowiązujących ich ustaw i instrukcyi (np. brak egzykutywy) co uniemożliwia lekarzom okręgowym wprowadzenie w życie zarządzonych przez nich poleceń sanitarnych. Wreszcie podają zgodnie jako środek zaradczy dla wypełnienia luk w szeregach lekarzy okręgowych, poprawę dotacyi okręgów i zniesienie dotąd od kandydatów żądanego warunku nieprzekraczalnego 40 roku życia, gdyż w ten sposób dałoby się pozyskać lekarzy, którzy mając z innej strony oparcie materyalne (np. emerytowani lekarze wojskowi, rządowi i t. p.) mogliby jeszcze mimo ustawowo przekroczonego wieku z korzyścią dla kraju pracować. W końcu nadmieniają, by przy tworzeniu okręgów sanitarnych zasięgano co do ich rozmieszczenia opinii Izb lekarskich (podobnie dzieje się na Morawach), które znając dobrze stosunki panujące wśród lekarzy prowincyonalnych jak niemniej potrzeby ludności mogą w tym kierunku służyć praktycznemi wskazuwkami.

Co do braku lekarzy w szpitalach wskazują Izby lekarskie na nizką płacę funkcyonaryuszy na brak dostatecznej ilości stanowisk samodzielniejszych i niedostateczne wyposażenie zakładów (w szczególności szpitali krajowych) uniemożliwiające wszelką pracę naukową, co zdaniem Izb lekarskich ma powstrzymywać młodych lekarzy od wstępowania do służby szpitalnej.

Z obu szpitali krajowych nadeszły również prawie jednomyślne opinie, które wskazują na to, że pomimo znacznego kontyngentu lekarzy w miejscach siedziby szpitali (Lwów, Kraków) liczba lekarzy zgłaszających się do służby szpitalnej się chwilowo zmniejszyła.

Wszechnice proszone o podanie dat co do ilości promowanych w ostatniem sześcioleciu lekarzy — nie nadesłały dotychczas odpowiedzi.

W sprawie organizacyi niższej służby szpitalnej prace przygotowawcze są w toku — polecenie zaś zawarte w odnośnej rezolucyi by służba ta była zależną od odpowiedzialnego kierownika szpitala wykonanem zostało przy zawieraniu umów z S. Miłosierdzia jak to wyżej przytoczyliśmy.

Sprawa statystyki co do odżywiania się wiejskiej dziatwy szkolnej i używania przez nią napojów alkoholicznych odstąpioną została Dep. I.

Uchwałą z dnia 22. października 1908 polecił Wys. Sejm Wydziałowi kraj. „aby wziął pod rozwagę sprawę usuwania o ile możności nieuleczalnych paralityków i matołków z krajowych szpitali dla obłąkanych i zapewnienia im w inny sposób przytułku i opieki a sprawozdanie w tym przedmiocie wraz odpowiednimi wnioskami, ażeby przedłożył Sejmowi w najbliższej sesyi“.

Ponadto zaś uchwałą z 29. października 1908, Wys. Sejm upoważnił Wydział krajowy „do umieszczania matołków i kwalifikujących się umysłowo chorych za niewysoką opłatą

w prywatnych zakładach, mających uprawnienie do przyjmowania takich chorych".

Czyniąc zadość żądaniom zawartym w powyższych uchwałach, Wydział krajowy zauważa, że istnieje w kraju tylko jeden krajowy zakład dla obłąkanych w Kulparkowie, przeczem nie bierze się w rachubę oddziałów obserwacyjnych przy szpitalach lwowskim i krakowskim, które z natury przeznaczenia swego nieuleczalnych paralityków i matołków nie przetrzymują. Krajowy zaś Zakład dla obłąkanych w Kulparkowie urządzony po ostatniem rozszerzeniu na 1111 łóżek wskutek stale wzrastającego przypływu chorych, wymagających doraźnej opieki lekarskiej, dawno już znacznie przekroczył powyższą cyfrę. Wedle statystyki urzędowej było w roku 1905 w kraju naszym przeszło 8.000 obłąkanych i 4.000 matołków Wedle poczynionych ogólnie doświadczeń przynajmniej $^1/_3$ część wszystkich umysłowo chorych wymaga koniecznie pomieszczenia w zakładzie. Wynika stąd, że w Galicyi powinno znaleść pomieszczenie w zakładach przynajmniej 4000 chorych a rzeczywiście mogą pomieścić istniejące zakłady niespełna 2.000 chorych przy znacznem przepełnieniu. Nie dziw więc, że kraj. Zakład dla obłąkanych w Kulparkowie dochodzi w ostatnich miesiącach do cyfry 1450 chorych niebezpiecznych dla otoczenia. Ponieważ stan taki przy stałym wzroście liczby chorych nie wpływa korzystnie na administracyę zakładu, ani na stan pomieszczonych chorych a pozostawiony dalszemu rozwojowi doprowadzić mógłby do poważnych zaburzeń w prawidłowem funkcyonowaniu zakładu, który nawet nie może pozyskać potrzebnej ilości lekarzy i służby dozorującej — przeto Wydział krajowy zarządził jeszcze w roku ubiegłym, aby dyrekcya zakładu wydalała niezwłocznie wszystkich takich chorych, którzy bez znacznej szkody dla otoczenia rodzinie, lub gminie w opiekę oddani być mogli — oraz aby odpowiednio ograniczyła ilość chorych przyjmowanych — nawet z oddziału obserwacyjnego szpitala lwowskiego. Wskutek tego nie może być mowy o zatrzymywaniu nieuleczalnych paralityków i matołków w zakładzie, który obecnie wydala chorych, jakich nie wydaliłby inny zakład zakrajowy.

Wedle §§. 12. i 13. statutu zakładu kulparkowskiego wykluczonem jest przyjmowanie chorych nieszkodliwych, oraz „osób dotkniętych padaczką bez choroby umysłowej", z chorych nieuleczalnych zaś zatrzymani być mogą w zakładzie tylko ci, którzy zagrażają publicznemu bezpieczeństwu, lub publicznej obyczajności (§. 25. statutu). Wszelkich innych chorych dyrekcya wydala, jako niekwalifikujących się do pobytu w zakładzie i oddaje ich w opiekę rodziny, lub gminy przynależności, która też w razie ubóstwa chorego ponosić winna koszta jego utrzymania. Z tego też względu opieka nad nieuleczalnymi paralitykami i matołkami, ktorzy nie zagrażają bezpieczeństwu publicznemu do kraju nie należy, a zapewnienie im przytułku i opieki należy do gmin przynależności wedle ustaw obowiązujących. Gminy zatem zwłaszcza zamożniejsze powinny w dopełnieniu ciążących na nich ustawowo obowiązków pobudować odpowiednie przytułki, od nich też powinna wyjść inicyatywa we wskazanym kierunku.

Wydział krajowy zaś jako zastępca funduszu krajowego nie może wyręczać gmin w spełnianiu ciążących na nich obowiązków, ani obarczać funduszu krajowego nowymi wydat-

kami na cel powyższy, ustawowo nieuzasadnionymi. Z tych powodów nie może Wydział krajowy zająć się umieszczaniem nieuleczalnych, lub spokojnych matołków „w zakładach prywatnych mających upoważnienie do przyjmowania takich chorych“, gdyż opieka nad nimi i koszta z nią złączone należą do obowiązków gmin.

Wszak wiadomem jest, że gminy rozporządzają osobnymi funduszami ubogich i funduszami kar, które mogłyby być odpowiednio użyte przez przeznaczenie części ich na budowę przytułków dla chorych umysłowo nieuleczalnych i w tej mierze Wydział krajowy nie cofnąłby się przed udzieleniem odpowiednich wskazówek i zorganizowaniem całej akcyi, gdyby gminy oświadczyły swą gotowość do wybudowania takich przytułków i gdyby zabezpieczyły pozyskanie potrzebnych na ten cel środków finansowych. Zdaniem jednak Wydziału krajowego udział gmin w tym kierunku zapewnić możnaby tylko w drodze osobnej ustawy krajowej.

Część matołków bądźto niespokojnych, bądź też uleczalnych pomieszczona jest w krajowym zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie.

Nie ulega wątpliwości, że usunięcie tych chorych z zakładu byłoby połączone z korzyścią zarówno dla nich samych, jak dla zakładu. Z zakładów któreby ich przyjęły, może wchodzić w rachubę jedynie szpital dla matołków w Iwoniczu, fundowany przez ks. Podgórskiego. Z ramienia Wydziału krajowego zwiedził ten zakład szczegółowo zawodowy psychiatra; z przedłożonego jednak przezeń sprawozdania okazało się, że zakład ten mógłby matołkom zapewnić jedynie domową a nie specyalną opiekę i to na własną odpowiedzialność. Mimo bowiem najlepszej woli i niezaprzeczonych zasług fundatora zakład ten dla braku psychiatrycznego kierownictwa i środków finansowych nie jest urządzony racyonalnie. Wobec tego, gdyby nawet Wydział krajowy chciał powołaną uchwałę Wysokiego Sejmu uważać za zachętę do utworzenia w szpitalu iwonickim rodzaju ekspozytury zakładu kulparkowskiego specyalnie dla matołków, nie mógłby przecież tego uczynić bez przyjęcia odpowiedzialności zakładu za ich leczenie. Zakład kulparkowski mógłby oddawać do szpitala iwonickiego tylko tych spokojnych i nieuleczaluych matołków, których i tak oddaje w opiekę rodziny, lub gminy przynależności.

Polecenie zawarte w rezolucyi Wys. Sejmu w sprawie uwiadamiania w drodze telegraficznej rodziny o zaszłych wypadkach śmierci w szpitalu, zostanie wzięte pod rozwagę przy będących w toku pracach nad rewizyą i zmianami instrukcyi służbowych dla szpitali.

Sprawę zwołania ankiety dla zastanowienia się nad asanacyą okolic malarycznych kraju, tudzież nad kanalizacyą miast i miasteczek odstąpiono Dep. III.

Sprawozdanie z wykazem stanu zdrowotności i obfitości wód w kraju na podstawie zebranych materyałów i w porozumieniu z Dep. III. może być opracowane i przedłożone Wys. Sejmowi na jednej z następnych sesyi.

Polecenie Wys. Sejmu zawarte w uchwale z d. 29 paźd. 1908. l. 2.686 w sprawie przyspieszenia likwidacyi rachunków kwartalnych szpitali powszechnych odstąpiono Prezydyum

Wydziału kraj. jako sprawę zostającą w ścisłym związku z pomnożeniem etatu urzędników.

Petycye odstąpione Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia ewentualnie uwzględnienia przy preliminarzu budżetu na rok 1910.

Załatwiając przekazaną przez Wysoki Sejm petycyę do Ls. 1867. Stowarzyszenia dla zwalczania gruźlicy we Lwowie o subwencyę, Wydział krajowy po zbadaniu sprawy uchwalił wstawić na ten cel do preliminarza budżetu krajowego na r. 1910 kwotę 3.000 Kor.

W załatwieniu zaś petycyi Ls. 1.243. pow. Kasy chorych w Drohobyczu o subwencyę na utrzymanie szpitala w Borysławiu wstawiamy do powyższego preliminarza kwotę 1.000 K.

Wreszcie stosownie do polecenia zawartego w uchwale Wys. Sejmu z dn. 29. października 1908. l. 2.686/8, Wydział krajowy wstawił do preliminarza budżetu kraj. na rok 1910. kwotę 2.000 Kor., jako subwencyę nadzwyczajną dla poliklini powszechnej we Lwowie.

W załatwieniu zaś przekazanej powyższą uchwałą Wys. Sejmu petycyi Przełożeństwa wyzn. gminy izraelickiej o przyznanie bonifikacyi z powodu podawania wiktu rytualnego chorym izraelitom leczonym w szpitalu lwowskim, Wydział krajowy udzielił Towarzystwu dobroczynności dla stołowania chorych izraelitów zasiłek również na r. 1909 w kwocie 1.000 K.

Wydział krajowy reskryptem z d. 28. maja b. r. l. 34.421 oznajmił zarazem temuż Towarzystwu, iż rzekoma pretensya jego o zwrot kosztów podawania wiktu rytualnego chorym izraelitom leczonym w szpitalu lwowskim nie jest uzasadnioną, albowiem dobrowolne dodawanie tego wiktu motywowane celami dobroczynnymi, nie może być uważane jako zastępowanie szpitala w żywieniu chorych, lecz tylko jako rodzaj polepszenia wiktu. Z tego zapatrywania wychodząc, Wydział krajowy na usilne prośby Towarzystwa zezwolił na podawanie potraw rytualnie przyrządzonych, jakkolwiek lekarze kierujący oddziałami, tudzież Dyrekcya i Zarząd szpitala ze względów leczniczych i administracyjnych temu się sprzeciwiali.

Oceniając zaś zamiary i usiłowania Towarzystwa jako instytucyi dobroczynnej, Wydział krajowy przyznaje temuż corocznie od lat kilkunastu zasiłki pieniężne, które z biegiem czasu podwyższał stopniowo z kwoty 300 Kor. do 1.000 Kor. rocznie.

Co do petycyi kuratoryi szpitala izraelickiego, fund. bł. p. Gotthelfa w Samborze i Towarzystwa „Zdrowie“, zaznaczamy, iż Wydział krajowy preliminował odnośne zasiłki w budżecie na rok 1910. w tej samej wysokości, jak to na r. 1909. uchwalonem zostało.

Nakoniec w załatwieniu petycyi Ls. 2.374 Stefana Capa w sprawie kosztów leczenia w kraj. Zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie Wydział krajowy obniżył do połowy odnośną należytość.

Na skutek zaś analogicznej petycyi Ls. 1.521 Iwana Kuzyszyna zarządzono zbadanie stosunków majątkowych.

Petycyi zaś do Ls. 1.306 i 1.321 Jana Doroszkiewicza i Jakóba Kupferberga, Wydział krajowy po zbadaniu sprawy nie uwzględnił.

W sprawie odstąpionej Wydziałowi krajowemu uchwałą z d. 29. października 1908. do zbadania i ewentualnego po-

stawienia wniosku — petycyi ls. 383. Tow. grec. kat. księży im. św. Andrzeja o subwencyę na budowę sanotoryum dla piersiowo chorych, Wydział krajowy nie może Wys. Sejmowi przedstawić przychylnego wniosku, a to wobec faktu, iż Towarzystwo petycynujące nie przedłożyło ani planu i kosztorysu budowy, ani też nie objaśniło bliżej w której miejscowości jest ona zamierzoną. Przyznanie zatem zasiłku w drobnej kwocie byłoby na razie bezcelowem. Towarzystwo bowiem, jak samo stwierdza, posiada bardzo szczupłe zasoby. Udzielenia zaś subwencyi w znaczniejszej sumie umożliwiającej przystąpienie do budowy, Wydział krajowy z uwagi na stan funduszów krajowych nie mógłby proponować, zwłaszcza, gdy na zapomogi dla chorych piersiowych i wogólności na cele zwalczania chorób gruźlicznych preliminowane są już odpowiednie kredyta w budżecie na rok 1910.

W sprawie petycyi D-ra Janusza Wisłockiego, b. asystenta kraj. Zakładu dla umysłowo chorych w Kulparkowie, powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z d. 29. października 1908. dwie uchwały:

Jedna z nich opiewa (ls. 2.686/08) „Petycyę Dra Janusza Wisłockiego w sprawie pensyi emer. odstępuje się Wydziałowi kraj. do zbadania możliwego uwzględnienia, ewentualnie wstawienia do budżetu na rok 1910.“

Druga zaś: „petycyę l. 2.094/1.560 D-ra Janusza Wisłockiego o emeryturę (. . i inne) odstępuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia i sprawozdania.“

Sprawę przyznania Dr. Januszowi Wisłockiemu, b. lekarzowi asystentowi zakładu kulparkowskiego pensyi emerytalnej rozpatrywał Wydział krajowy wyczerpująco w latach 1907. i 1908. Ponieważ petent opuścił służbę krajową z powodu choroby, po całorocznym urlopie twierdził zaś, że choroby nabawił się wskutek pełnienia obowiązków służbowych, przeto Wydział krajowy poddał go badaniu lekarskiemu.

Wedle bowiem §. 11. statutu emerytalnego z d. 21. stycznia 1889. otrzymałby petent emeryturę roczną jaka wypada za 10 lat w służbie spędzonych, gdyby z orzeczenia lekarzy wynikło, że stał się niezdolnym do wszelkiego zarobkowania wskutek kalectwa lub choroby. Ponieważ Dr. Janusz Wisłocki spędził w służbie krajowej lat 7, a wedle orzęczenia lekarzy nie stał się niezdolnym do wszelkiego zarobkowania, przeto Wydział krajowy wyasygnował mu w myśl §. 15. cyt. statutu odprawę w kwocie 2.000 Koron, odmówił zaś stosownie do brzmienia §§. 4. i 12. statutu przyznania emerytury.

Z powyżej przytoczonych powodów Wydział krajowy nie wstawił też na ten cel odpowiedniej kwoty do preliminarza budżetu na rok 1910.

Porównanie

rzeczywistych wydatków i dochodów „netto“ na cele zdrowia publicznego w roku 1906 z takimiż wynikłościami w roku 1905.

Rubryka	Pozycya	Zamknięcie rachunków — Wydatki	1906 Wydano K	1906 Preliminowano K	1906 Różnica K	1905 Wydano K	1905 Różnica K
III.	38	Koszta leczenia	2,852.282	2,910.000	— 57.718	2,872.774	— 20.492
	43	„ „ przyjęte na fundusz kraj. w zastępstwie gmin	14.500	14.500	—	12.000	+ 2.500
	47—51	Publiczna służba zdrowia (lekarze okręgowi i szczepienie)	277.863	279.000	— 1.137	260.764	+ 17.099
	39	Zapomogi na koszta leczenia w sanatoryach dla tuberkolicznych	10.000	10.000	—	10.000	—
	52	Szpitale Sióstr miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole, Bursztynie i Przeworsku w Nowosiółkach . . 3.500 K					
	53	Kolonia lecznicza w Iwoniczu . . . 1.600 „					
	54	Szpital komisyi klimatycznej w Zakopanem . . 600 „					
	55	Na amortyzacyę pożyczki na budowę szpitala w Kosowie 5.112 „					
	56	„ „ „ „ „ „ Bonifratrów w Krakowie . . . . . 3 598 „					
	57	Dla OO. Bonifratrów w Krakowie celem ulżenia w kosztach utrzymania chorych . . . . 2.000 „					
	58	Zakład św. Józefa dla nieuleczalnie chorych i uzdrowieńców we Lwowie . . . . 2.000 „					
	59	Szpital izraelicki we Lwowie celem ulżenia w kosztach utrzymania chorych . . . . 4.000 „					
	59a	Powiatowy dom starców i kalek w Sokalu . . 10.000 „					
	60	Lecznica powszechna we Lwowie . . . 3.500 „					
	61	Kolonia lecznicza w Rymanowie . . . 1.000 „					
	62	„ „ „ Rabce na utrzymania dzieci . 1.000 „					
	63	Towarzystwo ochotnicze ratunkowe we Lwowie . 600 „					
	64	„ „ „ w Krakowie . 600 „					
	60a	„Narodna licznycia“ we Lwowie, subwencya . 1.000 „					
	65	Towarzystwo hygieniczne we Lwowie celem ułatwienia szerzenia zasad hygieny i dopomożenia wydania „Przeglądu hygienicznego“ . . . . 400 „					
	66	Szpital dla matołków w Iwoniczu . . . 2.000 „					
	66a	Towarzystwo lekarskie w Krakowie . . . 300 „	42.810	42.812	— 2	22.758	+ 20.052
		Dotacye zakładów:					
	40	Szpital Lwów, dotacya oddziału chorych i położnic z klinikami .	222.070	74.363	+ 147.707	120.481	+ 101.589
	41	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie . . .	—	61.692	— 61.692	—	—
	42	Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie: a) dotacya oddziału chorych . 53.963 K. 74 g					
		b) „ „ położnic . 24.572 „ 84 „	78.537	22.022	+ 56.515	12.710	+ 65.827
	46	Utrzymanie podrzutków w kraju i zagranicą . . .	58.103	61.000	— 2.897	56.663	+ 1.440
					+ 204.222		+ 208.507
		Razem .	3.556.165	3,475.389	— 123.446	3,368.150	— 20.492
					+ 80.776		+ 188.015

Rubryka	Pozycya	Dochody	Wpłynęło K	Preliminowano K	Różnica K	Wydano K	Różnica K
III.	6	Nadwyżka dochodów szpitala św. Łazarza w Krakowie: a) na oddziale syfilitycznych 3.623 K 39 g					
		b) „ „ obłąkanych . 7.902 „ 26 „	11.526	29.101	— 17.575	30.856	— 19.330
	8	Nadwyżka dochodów kraj. zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie	9.034	—	+ 9.034	58.981	— 49.947
	9	Zwroty zaliczek od szpitali powsz. z rachunków kwartartalnych	61.802	57.000	+ 4.802	59.821	+ 1.981
	10	„ od gmin za dawniejsze koszta leczenia . . .	—	100	— 100	175	— 175
	11	„ „ szpitali powsz. za sprawdzanie recept aptekarskich .	1.150	1.020	+ 130	730	+ 420
	12	„ „ c. k. Rządu nadwyżki kosztów utrzymania chorych w klinikach (za lata ubiegłe)	200.000	200.000	—	—	—
					— 17.675		— 69.452
		Razem .	283.512	287.221	+ 13.966	150.563	+ 2.401
					— 3.709		— 67.051
		Rzeczywisty wydatek netto .	3,272.653	3,188.168	+ 84.485	3,217.587	+ 255.066

Ruch chorych i koszta w naszych zakładach leczniczych w r. 1906.

Poszczególnienie	Ilość: łóżek dla chorych	Ilość: chorych	Ilość: zmarłych	Ilość: dni leczenia	Procent śmiertelności	Przeciętna dzienna ilość chorych	Średni czas leczenia: dni	Wydatki na chorych: K.	Wydatki na chorych: h.	Koszta: całej kuracyi jednego chorego: K.	Koszta: całej kuracyi jednego chorego: h.	Koszta: jednego dnia leczenia: h.	Koszta: jednego dnia wiktu: h.	Koszta: sanitarne leki i t. p.: h.	Taksa od: dorosłych: h.	Taksa od: dzieci: h.
A) Szpitale powszechne krajowe:																
we Lwowie, oddział chorych	761	11.787	807	199.779	6·8	547	16·9	371.454	60	31	51	185·9	51·4	17·4	160	80
„ „ kliniki	199	1.756	71	46.010	4·0	126	26·2	233.497	48	132	97	507·4	149·0	120·9	160	160
w Krakowie, oddział chorych	506	8.529	878	181 360	10·3	497	21·3	370.373	32	43	43	204·2	57·5	23·8	126	126
„ „ c. k. klinika dermatologiczna i laryngologiczna	85	683	14	18.586	2·0	51	27·2	31.494	29	46	11	169·4	52·7	27·2	160	160
Suma A)	1.551	22.755	1.770	445.735	7·8	1.221	19·6	1,006.819	69	44	25	226·0	64·0	31·1	—	—
B) Szpitale prowincyonalne:																
gminny w Białej	105	1.101	89	25.671	8·	70	23·3	43.661	33	39	65·6	170·0	53·9	18 9	1·25	65
„ „ Bochi	79	879	46	21.917	5·2	60	24·9	28.168	64	32	04·6	128·5	43·4	12·9	1·34	68
„ „ Brodach	70	1.096	65	20.611	6·	57	19·3	27.671	89	25	24·8	134·3	37·8	13·8	1·20	60
„ „ Brzeżanach	82	1.594	83	34.367	5·2	94	21·6	38.906	77	24	40·8	113·2	38·5	15·9	1·18	60
„ „ Drohobyczu	120	3.590	136	60.313	3·8	165	16 8	54.762	19	15	25·4	90·8	35·2	14·9	1·06	53
powiatowy w Gorlicach	85	1.228	49	27.148	4·	74	22·1	33.604	21	27	36·5	123·8	44·3	13·1	1·20	60
„ „ Husiatynie	70	1.765	44	39.329	2·5	108	22·3	46.317	47	26	24·2	117·8	43·1	19·6	1·20	60
„ „ Jarosławiu	110	1.469	120	44.205	8·2	121	30·1	53.119	64	36	16	120·0	46·4	21·1	1·20	60
gminny w Jaśle	100	719	57	16.145	7·9	44	22·4	22.371	81	31	11·5	138·6	47·4	12·6	1·34	68
„ „ Kałuszu	40	871	25	19.085	2·9	52	21·9	23.425	42	26	89·5	122·7	41·1	12·3	1·34	68
„ „ Kołomyi	100	1.715	38	36.996	2·2	101	21·6	56.103	73	32	71·3	151·6	47·7	14·	1·40	70
powiatowy w Krośnie	51	907	27	17.106	3·0	47	18·9	19.848	78	21	88·4	116·0	36·4	15·7	1·50	75
„ „ Lubaczowie	50	931	27	17.234	2·9	47	18·5	22.984	82	24	68·8	133·4	42·1	14·9	1·20	60
gminny w Nowym Sączu	60	959	70	22.417	7·3	61	23·4	27.349	39	28	51·9	122·0	46·5	10·9	1·34	68
powiatowy w Podhajcach	85	2.334	123	41.869	5·3	115	17·9	47.869	72	20	51	114·3	41·7	16 8	1·20	60
gminny w Przemyślu	200	2.677	191	68.397	7·1	188	25·5	114.451	43	42	75·4	167·3	49·4	21·9	1 36	70
powiatowy w Przemyślanach	44	1.516	39	26.997	2·6	74	17·8	37.437	19	24	69·5	138 7	41·3	11·2	1·20	60
gminny w Rzeszowie																
„ „ Samborze	100	1.376	71	28.014	5·1	77	20·3	39.630	43	28	80·	141·5	42·7	17·9	1·30	65
„ „ Sanoku	80	972	43	24.135	4·4	66	24·8	32.453	13	33	38·8	134·5	47·	9·3	1·30	64
„ „ Skałacie	40	720	26	12.312	3·6	34	17·1	15.921	53	22	11·3	129·3	36·8	14·3	1·20	60
„ „ Śniatynie	42	1.265	46	25 903	3 6	71	20·5	38.669	75	30	56·9	149·3	44·8	19·0	1·40	70
powiatowy w Sokalu	104	2.042	74	38.239	3·6	104	18·8	46.587	73	22	81·4	121·9	39·3	12·1	1·20	60
gminny w Stanisłtwowie	120	3.396	132	68.124	3·9	187	20·1	75.822	25	22	32·7	111·3	43·6	8·9	1·20	60
„ „ Stryju	120	2.240	103	42.155	4 6	115	18·8	57.787	39	25	79·8	137·0	42·	16·6	1·34	68
„ „ Tarnobrzegu	30	808	16	15.809	2·0	43	19·6	17.405	96	21	54·2	110·1	35·9	15·1	1·50	75
„ „ Tarnopolu	100	1.766	96	38.697	5·4	106	22·0	50.557	34	28	62·8	130·6	41·1	15·2	1·38	76
„ „ Tarnowie	140	2.511	196	47.652	7·8	131	19·0	55.664	37	22	16·8	116·8	42·0	12·1	1·24	62
„ „ Turce	67	1.002	23	16.939	2·3	46	17·	20.683	65	20	64·2	122·1	41·3	11·7	1·20	60
„ „ Wadowicach	41	1.022	48	24.129	4·7	66	23 6	31.635	19	30	95·4	131·1	41·8	14·8	1·52	76
„ „ Zaleszczykach	60	1.934	61	32.431	3·2	89	16·8	36.948	78	19	10·5	113·9	32·0	25·8	1·12	60
pow. w Złoczowie (otw. 1/1 1907)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
gminny w Żółkwi	120	3.082	132	54.770	4·3	150	17·8	63.904	70	20	73·5	116·7	40·4	14·7	1·25	62
powiatowy w Żywcu	110	1.544	93	36.188	6·0	99	23·4	40.722	11	26	37·4	112·5	48·6	10 5	1·06 ***	54
Suma B)	2.841	52.819	2.507	1,089.520	4·7	2.985	20·6	1,380.642	*28	26	13·9	126·7	42·5	14·9	—	—
C) Zakłady położnicze:																
kraj. we Lwowie oddział szpitalny	79	1.375	23	19.501	1·7	53	14·2	55.505	63	40	37	284·6	51·7	36·5	160	—
„ „ „ klinika poł. gin.	88	1.208	18	18.339	1·5	50	15·2	76.239	05	63	11	415·7	97·9	77·4	160	160
„ w Krakowie oddz. szpitalny	30	1.048	14	14.952	1·3	41	14·3	29.427	95	28	08	197·0	58·5	28·2	126	—
i klinika położ.-ginekologicz.	30	705	4	11.126	0 6	30	15·8	22.217	15	31	51	199·7	61·4	55·1	126	—
Suma C)	227	4.336	59	63 918	1·4	175	14·7	183.389	78	42	29	286·9	68·3	49·6	—	—
D) Zakłady dla obłąkanych:																
krajowy w Kulparkowie	800	2.388	346	415.553	14·5	1.138	174·0	603.151	28	252	57	145·1	57·4	03 3	160	160
„ „ Krakowie	115	383	50	51.302	13·1	140	134·0	87.095	06	227	40	169·8	57·8	07·2	160	160
Suma D)	915	2.771	396	466.855	14·3	1.279	168·5	690.246	34	249	09	147·9	57·5	03·7	—	—
E) Szpitale dla dzieci:																
św. Zofii we Lwowie	110	1.689	198	34.946	11·7	96	20·7	38.500	—	22	79	110·1	—	—	—	80
św. Ludwika w Krakowie	108	1.161	185	31 682	15·9	87	27·3	36.000	—	31	01	113·6	—	—	—	126
Oddział osesków z mamkami w Krakowie	32	254	65	5.891	25·6	16	23·2	12.387	90	48	77	210·0	—	—	126	126
Suma E)	250	3.104	448	72.519	14·4	199	23·3	86.887	90	27	99	120 0	—	—	—	—
Suma A) B) C) D) E)	5.784	85.785	5.180	2,138.547	6·0	5.859	24·9	3,347.985	99	39	06	156·5	—	—	—	—

*) Suma ta nie stanowi uiszczenia, lecz należytość bieżącą wydatków na chorych, i z tego powodu różni się od ogólnej sumy rzeczywistych wydatków podanej w zamknięciach rachunkowych.

**) Niekorzystne różnice taks wynikłe z obrachunków rocznych w szpitalach: Biała, Brody, Gorlice, Kołomyja, Przemyśl, Przemyślany, Rzeszów, Skałat, Śniatyn, Sokal, Stryj i Turka, zostały już w roku następnym przez podwyższenie taks odpowiednio uregulowane.

WYKAZ

wydatków w trzech szpitalach krajowych w roku 1906.

Liczba porządkowa	Poszczególnienie	Lwów—Oddział szpitalny	Lwów—Oddział kliniczny	Kraków — Oddział szpitalny	Kraków — Oddział kliniczny	Kulparków	Lwów — Oddział szpitalny	Lwów — Oddział kliniczny	Kraków — Oddział szpitalny	Kraków — Oddział kliniczny	Kulparków
		ilość dni leczenia w r. 1906					Na dzień leczenia przypada				
		219.280	64.349	247.614	29.712	415.553					
		K	K	K	K	K	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.	K gr.
1	Żywienie chorych (odżywianie do wina)	112.823	86.539	142.689	16.624	238.622	— 51.55	1 34.48	— 57.63	— 55.95	— 57.42
2	Bielizna (od zakupna do utrzymywania szwaczek)	18.500	5.196	15.232	2.920	23.685	— 8.04	— 8.07	— 6.16	— 9.83	— 5.70
3	Pranie	10.274	4.498	10.372	2.596	11.756	— 4.79	— 6.90	— 4.19	— 8.74	— 2.83
4	Opał sal	18.196	25.572	11.616	1.912	29.598	— 8.28	— 39.74	— 4.69	— 6.44	— 7.12
5	Oświetlenie	9.481	20.989	9.676	1.555	8.238	— 4.32	— 32.61	— 3.91	— 5.24	— 1.99
6	Leki i apteka (aptekarze pomocnicy)	18.812	29.529	34.094	6.147	900	— 8.57	— 45.89	— 13.77	— 20.70	— 0.22
7	Koszta sanitarne i instrumenta chirugiczne	23.210	40.308	55.078	5.051	12.868	— 10.68	— 62.73	— 22.25	— 16.99	— 3.09
8	Sprzęty	5.086	3.951	3.932	695	6.970	— 2.41	— 6.13	— 1.59	— 2.34	— 1.68
9	Słoma do sienników	900	—	700	115	2.144	— 0.42	— —	— 0.28	— 0.39	— 0.52
10	Utrzymanie kapelanów i kaplicy	2.100	2.100	2.943	378	4.099	— 0.96	— 3.26	— 1.17	— 1.27	— 0.99
11	„ koni	—	—	1.142	136	4.657	— —	— —	— 0.46	— 0.46	— 1.12
12	„ ogrodów, pól i folwarków	785	784	2.233	131	31.467	— 0.35	— 1.21	— .90	— 0.44	— 7.57
13	Koszta pogrzebowe	2.258	242	270	32	1.141	— 1.03	— 0.37	— 0.11	— 0.10	— 0.28
14	Utrzymanie budynków (asekuracya, drogi, kominiarze)	15.405	14.343	11.693	1.445	22.118	— 7.02	— 22.28	— 4.72	— 4.86	— 5.32
15	„ dyrektora, lekarzy, akuszerek, stypendya akuszerek, dyetaryusze, wikt, dużurny	61.830	8.944	60.166	2.222	30.458	— 28.28	— 13.99	— 24.30	— 7.48	— 7.33
16	Koszta zarządu	10.708	11.011	19.069	2.652	21.608	— 4.88	— 17.11	— 7.70	— 8.92	— 5.19
17	Utrzymanie Sióstr Miłosierdzia	10.632	5.321	13.984	1.831	13.523	— 4.85	— 8.26	— 5.61	— 6.16	— 3.25
18	Służba wyższa i niższa	44.994	27.202	51.121	5.527	88.827	— 20.50	— 42.27	— 20.65	— 18.60	— 21.38
19	Czynsze	—	—	—	—	—	— —	— —	— —	— —	— —
20	Koszta kancelaryjne	2.748	2.956	2.693	334	2.987	— 1.25	— 4.59	— 1.09	— 1.12	— 0.72
21	Wodociągi i maszyna parowa (maszynista)	14.042	14.211	6.815	569	8.150	— 6.40	— 22.08	— 1.95	— 1.91	— 1.96
22	Pensye i emerytury	29.162	—	18.794	—	12.333	— 13.30	— —	— 7.60	— —	— 2.97
23	Zaopatrzania, dary z łaski i odprawy kwartałów pośmiert.	1.516	147	3.238	—	587	— 0.69	— 0.22	— 1.31	— —	— 0.14
24	Remuneracye i zapomogi	5.588	1.612	3.880	261	2.750	— 2.54	— 2.50	— 1.57	— 0.87	— 0.66
25	Odsetki od kapitałów dłużnych	3.520	—	—	—	—	— 1 60	— —	— —	— —	— —
26	Zapisy	—	—	139	—	—	— —	— —	— 0.05	— —	— —
27	Podatki i daniny	382	403	2.163	109	129	— 0.17	— 0.62	— 0.88	— 0.37	— 0.03
28	Wydatki w sprawach patronatu	—	—	—	—	110	— —	— —	— —	— —	— 0.02
29	Dyety i koszta podróży	—	—	65	—	—	— —	— —	— 0.03	— —	— —
30	Rozmaite wydatki	2.308	3.860	5.149	459	8.669	— 1.05	— 5.99	— 2.08	— 1.55	— 2.09
	Razem	425.260	309.718	486.946	53.701	588.394	— 93.93	1 81.30	1 96.65	1 80.73	1 41.59
	Do tego:										
1	Zaliczki na płace (Rubr. I.)	3.047	—	1.133	—	1.883	— —	— —	— —	— —	— —
2	Utrzymanie dzieci, osesków i mamek	38.500	—	48.388	—	—	— —	— —	— —	— —	— —
3	Zapomogi dla położnic	14.652	—	5.620	—	—	— —	— —	— —	— —	— —
4	Utrzymanie dzieci na oddziale położnic	10	18	881	—	—	— —	— —	— —	— —	— —
5	Spłata pożyczek	5.070	—	5.078	—	69.298	— —	— —	— —	— —	— —
6	Nadzwyczajne budowle, urządzenia mechaniczne	5.700	—	17.802	2.568	18.192	— —	— —	— —	— —	— —
7	Rozmaite przeprowadzenia rachunków	100.000	—	—	—	—	— —	— —	— —	— —	— —
	Ogólny wydatek	592.239	309.736	565.748	56.269	677.767	—	—	—	—	—
		901.975		622.017							

WYKAZ

dochodów rzeczywistych, oraz stanu czynnego i biernego w szpitalach prowincyonalnych w r. 1906.

według zatwierdzonych zamknięć rachunkowych.

Liczba porządkowa	Szpitale	Koszta leczenia od: galicyjskiego funduszu krajowego K	g	obcych funduszów krajowych K	g	samopłacących K	g	Dochody własne i rozmaite wraz z zapasem kasowym K	g	Ogólne dochody rzeczywiste K	g	Stan czynny z końcem roku 1906-go: Zaległe koszta leczenia K	g	rozmaite należytości K	g	Razem K	g	Stan bierny z końcem roku 1906-go: Niespłacone należytości dostawców K	g	Zaliczki i pożyczki K	g	Razem K	g	Czysty stan: czynny K	g	bierny K	g
1	Biała	7.786	26	—	—	10.417	14	252	19	38.455	59	18.930	95	2.572	50	21.503	45	12.810	21	13.240	70	26.050	91	—	—	4.547	46
2	Bochnia	28.839	66	787	10	152	92	3.857	44	33.637	12	8.541	38	19.668	48	28.209	86	1.445	62	1.771	28	3.216	90	24.992	96	—	—
3	Brody	21.004	80	1.286	80	1.776	36	295	15	24.363	11	7.949	48	2.050	49	9.999	88	5.917	07	12.482	15	18.399	22	—	—	8.399	34
4	Brzeżany	35.308	48	1.753	38	494	52	3.136	96	40.693	34	24.164	51	11.528	09	35.692	60	547	06	1.719	27	2.266	33	33.426	27	—	—
5	Drohobycz	39.994	27	967	02	4.136	78	7.488	93	52.587	—	32.448	56	19.487	57	51.936	13	2.467	15	76.793	72	79.260	87	—	—	27.324	74
6	Gorlice	29.002	20	1.894	80	816	60	651	12	32.364	72	9.236	80	44	32	9.281	12	1.251	65	1.400	—	2.651	65	6.629	47	—	—
7	Husiatyn	42.912	60	1.671	20	3.349	27	1.808	71	49.741	78	17.125	33	4.171	35	21.296	68	—	—	4.996	74	4.996	74	16.299	94	—	—
8	Jarosław	46.221	—	255	60	3.465	60	1.241	18	51.183	38	21.819	20	785	42	22.604	62	2.355	90	320	—	2.675	90	19.928	72	—	—
9	Jasło	20.005	62	1.512	06	484	34	399	34	22.401	36	7.095	78	2.840	27	9.936	05	431	22	2.299	24	2.730	46	7.205	59	—	—
10	Kałusz	20.929	24	254	60	2.339	75	538	60	24.062	19	7.464	11	975	14	8.439	25	3.225	37	3.841	36	7 066	73	1.372	52	—	—
11	Kołomyja	45.555	34	2.580	76	2.031	14	1.750	89	51.918	13	21.939	84	1.289	79	23.229	63	10.065	12	116 812	32	126.877	44	—	—	103.647	81
12	Krosno	20.160	—	—	—	1.765	—	1.878	39	23.803	39	10.092	45	5.778	88	15.871	33	—	—	4.000	24	4.000	24	11.871	09	—	—
13	Lubaczów	20.626	20	766	40	649	06	2.284	04	24.325	70	5.451	80	6.633	07	12.084	87	—	—	1.123	03	1.123	03	10.961	84	—	—
14	Nowy Sącz	25.311	28	—	—	1.503	36	707	57	27-522	21	23.990	80	2.490	84	26.481	64	—	—	1.368	02	1.368	02	25.113	62	—	—
15	Podhajce	43.145	88	603	20	2.105	84	6.376	08	52.231	—	21.790	—	8.558	89	30.348	89	—	—	3.678	90	3.678	90	26.669	99	—	—
16	Przemyśl	75.399	41	6.255	89	2.738	06	5.930	26	90.323	62	43.957	60	8.902	—	52.859	60	30.804	15	241.937	84	272.741	99	—	—	219.882	39
17	Przemyślany	28.060	60	—	—	1.293	40	10.677	51	40.031	51	12.376	80	509	94	12.886	74	8.952	15	22.686	98	31.639	13	—	—	18.752	39
18	Rzeszów	52.855	68	1.854	90	1.158	18	916	12	56 784	88	24 195	28	965	86	25.161	14	5.721	24	11.400	—	17.121	24	8.039	90	—	—
19	Sambor	36.088	22	3.156	14	478	30	2.016	—	41.738	66	18.606	15	11.579	62	30.185	77	1.271	96	63.961	17	65.233	13	—	—	35.047	36
20	Sanok	27.538	84	4.081	78	18	20	1 878	03	33.516	85	12.311	10	2.352	14	14.663	24	1.454	38	9.738	31	11.192	69	3.470	55	—	—
21	Skałat	9.641	40	1.143	60	1.701	40	6.079	86	18.566	26	4.342	20	6.400	68	10.742	88	586	05	215	—	801	05	9.941	83	—	—
22	Śniatyn	27.652	78	5.124	72	2.853	34	7.368	08	42.998	92	23.487	94	11.324	25	34.812	19	822	68	52.710	74	53.533	42	—	—	18.721	23
23	Sokal	40.215	26	954	—	1.916	40	1.475	95	44.561	61	16.197	70	2.928	97	19.126	67	3.720	24	43.298	58	47.018	82	—	—	27.892	15
24	Stanisławów	63.714	24	1.713	82	13.472	99	5.961	38	84.862	43	35.318	35	5.958	49	41.276	84	158	40	1.827	99	1.986	39	39.290	45	—	—
25	Stryj	42.298	92	10.635	08	1.772	36	5.405	30	60.111	66	32.456	62	6.833	83	39.290	45	1.200	—	8.400	—	9.600	—	29.690	45	—	—
26	Tarnobrzeg	16.092	75	2.176	50	1.544	25	2.169	65	21.983	15	6.477	—	6.438	42	12.915	42	889	54	—	—	889	54	12.025	88	—	—
27	Tarnopol	46.342	74	4.390	58	2.133	10	1.433	81	54.300	23	25.434	38	1.412	41	26.846	79	6.055	10	76.649	40	82.704	50	—	—	55.857	71
28	Tarnów	42.994	48	6.369	12	970	64	12.029	21	62.363	45	40.492	90	9.889	03	50.381	93	1.446	—	19 916	26	21.362	26	29.019	67	—	—
29	Turka	10.517	40	—	—	7.272	40	263	18	18.052	98	5.734	80	523	55	6.258	35	4.326	13	4.305	—	8 631	13	—	—	2.372	78
30	Wadowice	28.533	44	1.361	46	1.661	96	2.134	63	33.691	49	15.237	70	1.771	36	17 009	06	37.312	18	15.542	68	52.854	86	—	—	35.845	80
31	Zaleszczyki	28.410	88	4 788	34	1.073	02	1.755	71	36.027	95	11.128	90	3.161	65	14.290	55	1.138	13	56.180	15	57.318	28	—	—	43.027	73
32	Żółkiew	57.708	25	2.454	83	1.151	51	68	75	61.383	34	25.961	19	36	98	25.998	17	12.457	12	32.124	50	44.581	62	—	—	18.583	45
33	Żywiec	33.567	12	3.607	74	1.196	60	1.279	27	39.650	73	7.275	54	15.050	71	22.326	25	2.242	03	—	—	2.242	03	20.084	22	—	—
	Razem . . .	1,134.435	24	74.401	42	79.893	79	101.509	29	1,390.239	74	599.033	14	184.914	90	783.948	04	161.073	85	906.741	57	1.067,815	42	336.034	96	619.902	34
																										*283.867	38

*) Suma ogólnego czystego stanu biernego przewyższa stan czynny o kwotę 283.867 K 38 g, najpierw z powodu, że w stanie czynnym nie wykazano wartości budynków i inwentarza zamknięciami rachunkowemi nie objętych a następnie, że same tylko pożyczki na budowę szpitali zaciągnięte wynosiły z końcem r. 1906 sumę 667.052 K 70 g.

Zamknięcie rachunków

z obrotów wydatków na chorych i potrzeb administracyjnych funduszów szpitali prowincyonalnych, zatwierdzone przez Wydział krajowy za rok 1906.

Poszczególnienie	Biała	Bochnia	Brody	Brzeżany	Drohobycz	Gorlice	Husiatyn	Jarosław	Jasło	Kałusz	Kołomyja	Krosno	Lubaczów	Nowy Sącz	Podhajce	Przemyśl	Przemy-ślany	Rzeszów	Sambor	Sanok	Skałat	Śniatyn	Sokal	Stanisławów	Stryj	Tarnobrzeg	Tarnopol	Tarnów	Turka	Wadowice	Zaleszczyki	Złoczów (otwarty d. 1/1 1907)	Żółkiew	Żywiec	
	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K h	K
Wydatki																																		
a) **Rzeczywiste:**																																		
Czynsz najmu	601 50	— —	— —	2.000 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	3.600 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	600 —	— —	— —	
Bielenie i restauracya zwykła	1.418 40	784 29	1 444 73	451 60	572 28	2.154 20	1.378 96	1.170 40	331 73	525 43	635 05	287 30	518 86	93 46	702 11	2.412 06	2.153 59	370 72	292 26	414 80	183 10	1.047 15	1.349 —	890 39	2.186 15	448 48	1.051 57	880 32	256 01	258 86	372 24		807 28	1.235 —	
Budowy nadzwyczajne	2.014 92	— —	— —	200 42	24.656 11	— —	1.049 70	600 —	— —	2.568 40	673 20	498 —	1.445 43	— —	200 —	2.387 66	2.830 50	— —	186 60	1.527 40	75 —	13.539 30	84 —	4.123 36	— —	550 —	— —	296 40	1.497 62	8.027 62	7.488 02		245 98	— —	
Podatki od budynków szpitalnych	1 69	41 80	92 73	— —	3 52	32 52	— —	— —	— —	1 34	59 52	— —	— —	— —	6 90	30 14	1.154 79	— —	— —	— —	— —	— —	— —	72 44	— —	— —	10 08	13 35	3 54	— 43	— —		16 46	16 57	
Asekuracya od ognia	73 90	66 49	45 39	47 90	146 04	70 71	102 27	98 02	59 48	131 94	193 85	64 36	101 92	73 53	96 97	636 18	353 43	40 —	82 12	82 66	48 88	156 01	174 50	143 12	42 16	122 92	56 31	109 25	69 62	51 24	256 33		337 38	195 03	
Czyszczenie kominów	80 —	19 52	67 08	23 40	100 —	80 —	100 —	100 —	35 —	— —	100 —	50 —	30 —	50 —	100 —	168 42	89 —	20 —	58 34	56 80	150 —	50 —	83 68	124 96	200 —	70 —	80 —	183 44	160 —	71 80	107 50		70 —	60 —	
Czyszczenie i desinfekcya kanałów i kloak	— —	142 20	350 —	116 40	78 —	— —	6 —	500 —	51 30	40 —	— —	99 70	— —	51 80	291 —	119 30	87 80	— —	229 60	160 —	35 —	12 40	180 —	15 —	127 —	72 04	640 —	144 —	76 75	119 80	24 —		148 44	30 20	
Żywność chorych SS. zakonnych i służby	13.403 08	10.776 42	9.171 09	15.562 11	23.609 20	14.334 82	19.483 68	22.181 37	9.540 10	9.039 36	20.708 38	7.563 22	9.141 34	12.276 66	19.729 06	34.509 09	12.047 72	22.914 43	13.957 07	12.788 85	5.866 57	13.624 47	16.545 13	34.237 78	21.028 90	7.229 68	20.158 38	27.176 37	8.088 38	12.386 55	12.122 83		23.552 15	19.836 98	
Wino, piwo i wódka	960 73	186 27	4 46	158 98	477 90	493 01	515 12	785 94	117 70	64 52	360 21	74 12	402 10	374 70	281 87	1.509 96	462 84	924 77	494 85	427 54	122 78	219 89	318 74	510 54	1.217 23	216 85	618 86	521 22	299 97	436 17	226 44		162 22	1.017 68	
Lekarstwa	1.972 45	1.399 24	1.321 70	3.621 59	4.893 14	2.717 77	4.381 92	4.034 91	1.524 33	29 60	3.860 90	1.248 65	1.676 03	152 70	3.515 71	7.228 84	1.260 16	3.172 36	3.166 —	1.407 09	1.093 89	2.519 39	2.519 80	1.807 79	3.144 85	1.124 64	4.591 48	3.182 80	1.318 51	2.557 23	6.179 05		4.194 03	2.398 64	
Sanitarne	1.511 24	825 68	516 89	1.249 07	3.284 66	835 81	2.622 22	3.839 95	455 93	837 05	1 571 57	1.045 76	646 06	2.185 24	2.201 12	4.785 93	1.523 35	2.957 07	1.190 66	838 92	434 92	1.473 47	1.387 32	3.745 15	2.770 15	1.050 59	2.543 18	2.248 03	386 48	743 40	1.963 32		3.377 34	1.012 52	
Zakupno nowych i naprawa narz. chirurg.	339 —	525 52	140 66	601 70	813 06	416 64	710 86	545 63	59 10	112 45	298 18	410 33	243 30	106 62	1.319 37	987 79	389 70	279 91	448 04	199 40	33 32	600 —	404 32	494 50	1.064 57	526 17	200 40	686 69	48 02	266 10	307 82		543 39	397 86	
Koszta pogrzebowe (trumny i wywóz zm.)	775 20	80 45	495 —	398 70	477 —	310 20	115 70	766 80	108 78	102 —	320 40	162 40	98 90	179 —	561 70	1.376 —	186 60	417 —	270 —	225 20	82 —	146 80	463 —	384 —	540 —	50 —	484 80	314 74	91 34	193 40	256 80		350 60	420 10	
Koszta kapliczne	163 45	100 —	— —	100 —	100 —	100 —	100 —	246 06	100 —	82 99	100 —	64 72	105 —	100 —	100 56	100 —	105 14	100 —	100 —	100 —	100 —	100 —	100 —	100 —	113 78	100 —	100 —	100 —	74 92	55 42	100 —		106 25	150 —	
Bielizna, pościel, odzież	2.247 37	1.160 36	2.132 47	1.959 99	1.734 53	789 88	2.313 59	2.158 68	393 48	188 44	1.879 60	654 33	1.378 71	1.172 70	1.578 48	5.599 53	1.936 66	2.574 21	3.382 45	1.369 89	791 31	1.818 29	1.735 13	4.0 6 72	3.134 60	648 96	2.315 48	1.740 28	292 59	779 57	594 26		2.470 —	1.306 92	
Pranie (mydło, soda, farbka)	452 40	237 83	85 86	278 28	375 17	339 25	528 80	385 52	162 72	185 73	270 29	196 73	177 19	289 04	588 17	406 69	189 61	666 18	194 70	214 66	60 08	210 93	226 47	393 75	335 03	186 27	452 52	537 31	138 48	344 66	130 92		510 60	259 66	
Sprzęty	724 98	191 56	248 30	905 91	712 39	670 33	415 80	1.889 62	159 90	581 94	887 14	659 10	453 19	366 68	1.845 39	2.871 01	788 19	968 59	344 58	510 94	937 78	1.542 07	330 12	1.299 20	1.380 30	348 10	385 98	1.431 72	374 82	540 33	378 44		1.031 45	754 86	
Opał	1.795 65	1.653 04	2.941 40	1.950 —	1.838 83	2.063 01	3.974 95	3.260 82	1.397 23	1.262 30	5.361 02	1.193 34	1.425 60	1.101 90	2.268 —	5.900 51	2.442 30	2.249 02	1.668 23	1.389 60	662 44	2.884 —	2.549 10	5.613 94	2.970 75	1.270 38	2.568 24	3.067 97	1.527 —	1.045 76	1.553 80		5.077 65	1.356 08	
Owies	745 84	198 52	381 98	305 89	679 45	397 94	509 52	642 85	156 42	378 60	1.519 71	306 05	381 07	201 37	677 68	1.946 —	456 48	526 —	2 57	365 70	191 72	477 96	459 89	1.155 63	406 06	274 10	689 52	800 18	193 57	402 29	157 58		428 20	484 06	
Słoma i siano do leży	39 20	87 60	44 43	150 —	146 40	79 50	136 96	208 72	30 —	102 68	179 98	89 40	64 70	118 50	123 82	794 54	113 —	57 02	59 48	93 98	13 20	45 07	80 —	419 08	281 36	50 90	81 86	159 70	92 60	236 80	129 76		138 68	132 —	
Potrzeby kancelaryjne	476 41	167 60	258 91	338 88	411 80	202 90	391 81	200 13	202 59	163 68	329 24	228 02	211 76	315 28	321 82	570 26	318 95	374 81	358 90	173 61	249 99	255 10	302 30	534 12	571 66	214 74	263 68	319 81	291 36	321 33	255 39		440 27	257 41	
Opłata telefonów	100 —	450 —	— —	— —	125 —	95 10	— —	72 66	— —	— —	33 40	— —	— —	262 77	— —	397 22	— —	100 —	5 20	131 84	150 —	— —	— —	100 —	82 20	— —	160 —	221 17	— —	— —	— —		— —	442 80	
Utrzymanie koni z uprzężą	— —	— —	— —	— —	604 36	509 88	282 04	— —	— —	822 81	400 —	491 —	553 80	— —	— —	800 —	351 10	— —	— —	— —	— —	— —	— —	410 56	930 68	— —	— —	— —	307 71	— —	281 88		309 72	— —	
Płaca dyrektora	2.000 —	1.600 —	1.993 48	1.600 —	2.300 —	1.600 —	1.800 —	1.658 33	1.840 —	1.840 —	2.607 —	1.399 92	1.780 —	1.840 —	2.070 —	2.760 —	1.600 —	2.070 —	1.839 97	1.628 —	1.400 —	1.679 96	2.006 24	2.530 —	2.416 62	1.400 —	2.300 —	2.200 —	1.449 92	1.610 —	1.840 —		2.300 —	1.840 —	
„ sekundaryuszów	1.200 —	— —	1.150 —	2.000 —	2.550 —	1.000 —	1.200 —	1.000 —	1.150 —	450 —	1.400 —	— —	1.150 —	1.150 —	2.150 —	3.579 34	1.000 —	2.800 —	1.000 —	1.054 13	750 —	1.200 —	1.380 —	3.580 —	2.380 —	600 —	1.335 —	2.565 —	— —	1.000 —	1.167 33		2.380 —	1.320 —	
„ akuszerek i cyrulika	236 —	80 —	92 —	114 —	392 —	63 —	20 —	200 —	40 99	65 —	57 78	10 —	16 —	333 90	69 80	480 —	101 20	177 10	— —	78 —	— —	40 —	42 —	240 —	210 —	28 —	237 —	288 —	39 20	84 —	50 —		123 94	34 —	
„ SS. Zakonnych	959 94	800 —	1.320 —	960 —	1.440 —	960 —	1.120 —	960 —	800 —	800 —	800 —	800 —	800 —	640 —	800 —	1.546 66	800 —	1.120 —	960 —	960 —	640 —	800 —	1.120 —	1.600 —	1.066 66	800 —	960 —	1.570 —	800 —	960 —	800 —		960 —	1.440 —	
„ pisarza	1.000 —	— —	480 —	1.000 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1.320 —	— —	— —	1.320 —	1.100 —	1.320 —	— —	— —	— —	— —	— —	1.100 —	— —	1.320 —	440 —	— —	1.100 —	— —	— —	1.320 —		1.200 —	— —	
„ dyurnistów	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	308 —	— —	— —	200 —	360 —	— —	— —	1.022 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	180 —	— —	— —	— —		— —	— —	
Wynagrodzenie za prowadz. kasy i rachun.	300 —	250 —	200 —	200 —	300 —	200 —	200 —	300 —	240 —	50 —	200 —	200 —	200 —	200 —	150 —	400 —	200 —	360 —	200 —	200 —	250 —	200 —	250 —	250 —	200 —	100 —	200 —	400 —	100 —	200 —	100 —		240 —	200 —	
Fiakrowe dla kapelanów	195 —	100 —	50 —	100 —	50 —	100 —	50 —	129 95	47 72	119 70	200 —	94 —	100 —	100 —	150 —	903 40	200 —	100 —	241 60	128 80	100 —	200 —	80 —	200 —	— —	39 —	150 —	200 —	100 —	8 60	100 —		— —	199 40	
Płaca służby szpitalnej niższej	1.353 —	1.644 —	943 —	1.402 —	1.380 —	1 444 —	1.512 —	1.800 —	720 —	963 —	2.888 —	948 —	1.071 —	1.152 —	1.176 —	4.688 —	1.368 —	2.220 —	1.467 —	1.244 —	982 —	1.411 —	2.007 —	2.598 —	2.400 —	830 —	1.572 —	2.164 —	1.104 —	1.200 —	1.193 —		2.068 —	1.704 —	
Za sprawdzanie rachunków aptekarskich	31 46	15 79	29 78	40 30	53 05	23 58	62 10	37 29	25 46	— —	— —	3 25	26 80	1 55	43 88	88 34	24 93	39 71	40 11	16 46	— —	29 13	40 05	29 07	48 06	— —	— —	— —	10 —	6 29	49 41		58 53	30 88	
Odprawy, prowizye i emerytury	333 33	2.464 57	— —	920 —	916 —	— —	— —	— —	— —	— —	638 50	— —	— —	800 —	839 88	1.800 —	— —	719 99	604 —	1.888 24	— —	— —	660 —	2.238 —	2.015 —	— —	422 —	1.898 26	— —	200 —	864 84		1.399 20	— —	
Remuneracye (zależne od Wydz. kraj.)	220 —	140 —	50 —	100 —	200 —	140 —	150 —	260 —	180 —	130 —	200 —	100 —	70 —	70 —	250 —	350 —	140 —	230 —	100 —	140 —	— —	70 —	350 —	340 —	380 —	120 —	250 —	380 —	60 —	100 —	180 —		200 —	110 —	
Relutum za mieszkanie, opał i wikt	— —	— —	— —	— —	166 23	— —	— —	— —	— —	— —	1.193 50	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	66 64	— —	— —	— —	— —	170 66	— —		— —	30 —	
Spłata długów *a)* w kapitale	— —	— —	— —	— —	503 99	— —	— —	— —	— —	— —	1.652 97	— —	— —	— —	1.486 44	3.018 78	944 40	— —	802 86	1.478 84	— —	— —	3.346 86	— —	— —	— —	1.264 22	— —	— —	783 24	710 06		— —	— —	
b) w odsetkach	— —	— —	— —	— —	2.548 66	— —	— —	— —	— —	— —	4.672 23	— —	— —	— —	236 76	9.301 42	856 54	— —	2.797 14	416 99	— —	— —	403 34	— —	— —	— —	3.105 18	— —	— —	1.687 96	2.007 14		— —	— —	
Rozmaite drobne jak: miotły, szczotki	1 369 11	143 27	204 89	160 01	25 44	102 69	133 07	430 08	81 64	1.448 —	701 56	82 81	161 49	69 99	197 11	515 71	241 85	304 13	303 64	230 93	156 50	407 56	423 —	230 11	591 55	138 36	349 92	177 07	82 02	413 40	78 92		326 3	327 48	
Suma wydatków rzeczywistych	39.095 26	25.741 02	26.256 23	39.107 13	78.664 21	32.326 69	45.367 17	51.363 74	20.011 60	23.087 05	58.581 18	19.024 51	24.430 25	27.349 39	47.589 60	106.288 78	36.717 83	53.575 02	37.137 97	31.943 27	15.560 48	47.859 95	41.401 49	75.787 21	54.741 96	18.610 18	50 697 66	56.157 08	19.334 43	37.262 81	43.947 08	— —	55.573 79	39.000 08	1,379.592 09
b) **Przenośne:**																																		
Zwrot zaliczek funduszów kraj. itd.	1.752 —	1.500 —	1.000 —	— —	— —	1.000 —	2.000 —	— —	2.216 50	3.000 —	800 —	1.600 —	— —	— —	— —	— —	6.164 70	3.200 —	1.600 —	1.200 —	— —	4.000 —	12.900 —	4.000 —	5.200 —	2.054 99	2.000 —	3.600 —	800 —	2.400 —	600 —		10.300 —	— —	
Zaliczki do wyrachowania	2.450 —	1.600 —	52 —	2.400 —	1.600 —	4.300 —	3.900 —	2.000 —	858 51	6.332 48	4.500 —	900 —	1.230 80	5.190 —	100 —	7.500 —	34.977 51	2.800 —	1.200 —	2.275 —	1.000 —	2.500 —	1.200 —	6.300 —	1.400 —	1.520 —	3.866 99	3.900 —	1.000 —	2.500 —	2.500 —		200 —	— —	
„ na płace	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	340 —	— —	— —	— —	— —	— —	6 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	300 —		— —	— —	
Gotówka na zakupno efektów	— —	5.000 —	— —	1.367 97	12.000 —	21.100 60	— —	— —	1.000 —	— —	3 72	5.116 27	518 48	— —	214 53	— —	— —	— —	4.000 —	670 90	2.942 —	— —	71 09	19.000 40	85 89	173 12	— —	5.214 74	— —	3.000 —	99 88		— —	602 10	
Zwrócone kaucye i depozyta	8 05	5 —	— —	414 —	48 50	20 —	— —	— —	480 —	— —	1.122 22	— —	— —	50 —	— —	330 —	— —	— —	135 90	— —	300 —	150 —	— —	35 260 44	— —	200 —	1.047 96	1.550 —	— —	— —	— —		— —	— —	
Przeprowadzenie rachunkowe	— —	— —	25 20	— —	— —	— —	— —	42 —	— —	— —	05 —	— —	— —	— —	— —	206 63	— —	— —	— —	100 —	— —	— —	— —	78 80	— —	491 30	20 50	148 80	— —	— —	12 80		— —	— —	
Wydatki ogólne	43.305 30	33.846 02	27.333 43	43.289 16	92.312 71	58.747 29	51.267 17	53.405 74	24.566 61	32.419 53	65.007 17	26.640 78	26.179 53	32.589 39	48.244 13	114.825 41	77.860 04	59.575 02	44.073 87	36.189 17	19.808 48	54.509 95	55 572 58	140.426 85	61.427 85	23.049 59	57.633 11	70.570 62	21.134 43	45.162 81	47.459 76	— —	66.073 79	39.602 18	1,693.609 41
Dochody ogólne	43.412 10	37.090 12	27.505 31	43.384 34	94.095 21	58.753 92	53.647 78	53.426 38	24.620 39	33.094 67	65.200 62	27.303 39	26.179 53	32.712 21	52.631 —	116.450 25	77.860 04	59.592 88	44.074 56	36.221 17	20.072 26	60.848 92	55.692 41	142.467 07	61.566 05	23.994 45	58.445 52	70.717 67	21.357 98	45.222 97	48.945 29	— —	66.083 34	39.650 73	1,722.318 48
Od tego potrąciwszy **dochody przenośne**	4.956 51	3.453 —	3.142 20	2.690 —	41.508 21	26.389 20	3.905 95	2.242 —	2.219 03	9.032 48	13.282 49	3.500 —	1.853 83	5.190 —	400 —	26.126 63	37.828 53	2.808 —	2.335 90	2.704 32	1.506 —	17.850 —	11.130 80	57.604 64	1.454 39	2.011 30	4.145 29	8.354 22	3.305 —	11.531 48	12.917 34	— —	4.700 —	— —	332.078 74
Okazują się dochody rzeczywiste	38.455 59	33.637 12	24.363 11	40.693 34	52.587 —	32.364 72	49.741 78	51.183 38	22.401 36	24.062 19	51.918 13	23.803 39	24.325 70	27.522 21	52.231 —	90.323 62	40.031 51	56.784 88	41.738 66	33.516 85	18.566 26	42.898 92	44.561 61	84.862 43	60.111 66	21.983 15	54.300 23	62.363 45	18.052 98	33.691 49	36.027 95	— —	61.383 34	39.650 73	1,390.239 74

BUDŻETY

szpitali prowincyonalnych zatwierdzone przez Wydział krajowy na rok 1908.

Poszczególnienie	Biała	Bochnia	Brody	Brzeżany	Dolina *)	Drohobycz	Gorlice	Husiatyn	Jarosław	Jasło	Kałusz	Kołomyja	Krosno	Lubaczów	Nowy Sącz	Podhajce	Przemyśl	Przemyślany	Rzeszów	Sambor	Sanok	Skałat	Śniatyn	Sokal	Stanisławów	Stryj	Tarnobrzeg	Tarnopol	Tarnów	Turka	Wadowice	Zaleszczyki	Złoczów	Żółkiew	Żywiec	Razem
	Waluta koronowa																					Waluta koronowa													
Dochody.																																			
Z własnych dochodów:																																			
Z dóbr, realności, gruntów, legatów i odsetek od efektów i t. d.	—	970	110	609		792	530	400	700	240	200	200	200	400	200	750	850	5.900	138	620	50	20	150	330	2.368	575	280	250	1.200	200	1.000	108	720	—	100	
Z kosztów leczenia:																																			
Od gal. funduszu krajowego, samopłacących od obcych funduszów	52.500	28.200	30.500	42.500		61.000	34.500	48.700	51.600	23.000	31.200	56.500	27.000	22.800	39.000	51.000	102.800	37.380	61.640	42.800	34.450	19.300	39.530	51.000	80.400	66.000	24.000	53.600	62.000	30.800	36.000	38.000	42.000	67.500	44.000	
Rozmaite dochody	100	568	—	20		20	—	—	30	20	—	50	100	35	—	—	100	30	50	50	30	—	720	20	50	—	—	20	100	100	10	620	200	65	20	
Suma dochodów	52.600	29.738	30.610	43.129		61.812	35.030	49.100	52.330	23.260	31.400	56.750	27.300	23.235	39.200	51.750	103.750	43.310	61.828	43.470	34.530	19.320	40.400	51.450	82.818	66.575	24.280	53.870	63.300	31.100	37.010	38.728	42.920	67.565	44.120	1,557.588
Wydatki.																																			
Czynsz najmu i wodociągowy	780	—	—	—		—	—	—	—	—	700	—	—	—	—	—	—	—	3.600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	—	—		
Bielenie i restauracya zwykła	600	600	1.460	450		700	800	800	1.200	400	300	300	1.300	500	200	700	500	1.000	600	500	400	200	1.200	800	800	1.500	700	1.120	500	260	300	300	300	800	1.400	
Budowy zwyczajne	—	—	—	150		—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	250	1.960	—	—	600	—	—	—	—	—	—	—	—	200	300	—	—	1.200	—	
Podatki	2	50	30	—		6	30	—	—	15	15	20	4	—	—	10	50	2.200	4	50	—	10	10	—	70	—	—	10	13	4	1	50	30	16	40	
Asekuracya od ognia	75	80	70	50		200	80	115	100	100	180	200	70	102	100	100	500	350	40	100	90	150	150	200	150	161	140	100	110	205	60	150	183	300	200	
Czyszczenie kominów	72	20	70	25		100	80	100	100	60	100	150	50	40	100	150	150	100	20	50	110	150	70	150	140	200	70	120	190	160	70	80	100	70	80	
Czyszczenie i desinfekcya kanałów i kloak	—	120	280	120		150	40	15	500	60	50	—	100	100	50	320	100	100	130	300	150	50	100	150	50	1.500	100	700	150	80	120	75	200	150	50	
Żywność chorych, SS. zakonnych i służby	15.500	10.600	10.420	17.500		25.200	14.400	19.500	22.000	9.000	9.950	20.500	8.700	9.400	13.000	20.450	35.000	13.520	23.460	15.800	13.300	6.700	14.280	20.206	34.400	22.400	7.700	19.100	26.500	10.250	12.300	13.450	15.700	24.700	21.350	
Wino piwo i wódka	800	200	60	250		600	300	550	700	130	200	300	100	200	400	300	1.200	250	700	500	400	125	300	500	500	800	230	500	500	400	400	226	150	200	1.000	
Lekarstwa	2.400	1.500	1.600	2.300		4.700	2.500	4.000	3.450	1.400	1.400	3.000	1.400	1.520	1.900	4.250	5.500	1.400	3.180	3.000	1.500	1.050	2.000	3.260	2.400	3.500	1.000	3.500	3.000	1.600	2.400	3.400	2.000	4.320	2.500	
Sanitarne	1.400	800	600	1.400		3.300	1.000	3.000	1.725	150	800	1.500	1.200	760	950	1.700	2.750	1.100	2.500	1.500	1.200	520	1.200	1.640	4.600	2.710	1.000	1.300	2.000	800	800	1.360	1.600	3.200	1.300	
Instrumenta chirurgiczne	450	450	250	400		800	450	800	1.000	300	300	300	400	183	300	600	600	400	800	500	400	200	2.230	400	800	1.200	500	300	300	150	1.400	200	150	500	400	
Koszta pogrzebowe (trumny i wywóz zmarłych)	900	100	600	450		550	250	150	600	250	150	250	170	100	460	600	1.600	250	450	350	300	150	130	500	400	500	120	970	450	200	400	250	400	500	550	
Utrzymanie kaplicy	100	100	—	100		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	200	100	100	100	100	100	100	100	150	100	100	100	100	100	100	100	100	200	150	
Bielizna, pościel i odzież	1.400	2.287	2.586	2.900		2.500	1.500	2.560	2.700	600	1.235	3.880	1.700	1.005	500	1.500	5.000	2.000	2.500	3.000	1.500	850	1.400	2.000	4.700	3.000	1.600	2.500	3.000	1.350	2.000	900	1.000	5.336	2.200	
Pranie (mydło, soda i farbka)	400	180	100	250		400	300	400	400	200	300	300	200	200	200	600	600	250	500	250	350	200	300	400	500	350	250	330	500	200	320	130	260	500	280	
Sprzęty	300	300	500	720		1.500	500	1.100	1.210	150	1.100	1.200	300	300	400	1.200	600	700	800	300	500	100	580	1.700	1.500	2.000	1.200	1.000	1.500	1.050	750	260	200	1.088	500	
Opał	1.800	1.200	2.000	2.400		2.000	2.800	3.800	3.500	1.500	1.200	5.000	1.200	1.400	2.300	2.400	7.000	2.400	2.600	2.000	1.600	2.500	2.600	4.000	4.500	4.000	1.300	3.400	3.000	1.900	1.500	1.600	2.800	5.000	1.700	
Światło	830	200	360	400		700	500	400	700	200	400	1.200	300	300	600	700	2.000	500	500	400	450	250	400	450	1.600	600	300	500	600	300	400	200	450	800	600	
Słoma	300	100	150	150		200	200	150	300	75	200	200	100	200	300	150	400	200	150	150	200	100	80	350	400	400	80	100	240	150	200	120	150	300	240	
Potrzeby kancelaryjne	450	150	300	300		400	20	350	300	200	200	300	200	150	300	400	500	300	500	250	300	200	250	500	700	400	300	250	580	200	250	250	250	440	250	
Opłata telefonów	145	80	—	35		125	90	—	150	—	—	—	150	—	150	—	300	—	00	50	90	—	—	—	—	100	100	—	150	120	50	—	—	120	—	150	
Utrzymanie konia z uprzężą	—	—	—	—		600	400	300	—	—	600	400	500	500	—	—	—	500	900	—	—	—	—	—	—	450	500	—	—	—	350	—	250	400	350	—	
Płaca dyrektora	2.000	1.600	2.080	1.800		2.600	1.739	1.800	1.938	2.080	1.988	2.070	1.505	1.780	1.840	2.340	2.400	1.600	2.340	2.080	1.840	1.400	1.600	2.340	2.530	2.500	1.400	2.600	2.585	1.600	1.820	2.080	1.840	2.600	2.080	
„ sekundaryuszy	1.200	1.200	1.300	2.200		2.560	1.050	1.380	2.200	1.300	1.200	1.380	1.000	1.150	1.300	2.300	4.360	1.000	3.510	1.000	1.150	600	1.245	1.560	3.940	2.200	1.000	1.380	2.580	—	1.000	1.150	1.000	2.560	1.380	
„ akuszerki i cyrulika	300	100	70	150		400	60	25	200	60	50	60	50	20	400	100	480	100	200	—	100	—	50	60	250	250	50	150	400	50	100	60	150	150	50	
„ sióstr zakonnych	960	800	1.440	960		1.600	960	1.120	1.120	800	800	1.120	800	800	1.120	907	1.600	800	1.120	960	960	640	960	1.120	1.600	1.120	800	960	1.600	800	800	800	960	960	1.280	
„ pisarza	1.225	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.100	1.320	—	—	—	—	—	1.200	—	1.320	—	—	1.200	—	—	300	1.440	—	1.200	—	
„ dyurnistów	—	—	720	1.000		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	—	—	1.025	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Wynagrodzenie urzędników gmin. i powiat.	300	250	200	200		300	200	200	300	240	150	250	100	200	200	150	400	200	360	300	200	200	200	250	300	200	150	200	400	100	200	100	200	300	200	
Płaca kapelanów (fiakrowe)	160	100	100	100		100	100	100	100	50	200	200	100	100	150	200	400	200	100	300	110	100	200	200	200	—	60	150	200	100	50	100	200	160	200	
„ służby niższej	2.016	1.956	1.128	1.680		1.896	1.500	2.124	1.968	720	1.272	2.832	1.080	1.158	2.652	1.464	5.520	1.560	2.220	1.584	1.440	912	1.728	2.208	2.736	3.480	984	2.064	2.508	1.296	1.236	1.500	2.052	2.280	1.896	
Za sprawdzanie recept	35	30	20	40		50	25	50	50	25	—	45	10	21	30	70	100	20	50	40	40	10	40	40	40	40	20	50	50	20	15	50	20	60	40	
Odprawy, prowizye i emerytury	334	2.406	—	920		816	—	—	—	720	—	—	—	—	1.381	1.120	2.620	—	720	604	1.564	—	—	660	2.238	865	—	422	1.850	—	200	710	1.400	1.399	—	
Remuneracye	230	120	120	210		220	140	150	220	100	180	180	100	70	120	210	350	100	230	90	80	60	190	220	310	250	120	270	250	70	100	300	120	250	110	
Relutum za pomieszkanie, opał, wikt i dorożki	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	
Spłata długów w kapitale	5.000	—	1.000	2.800		4.070	1.600	1.200	—	—	4.000	3.801	2.000	623	1.846	1.702	14.030	4.361	4.000	3.688	1.890	—	3.178	4.160	—	4.412	—	4.985	4.800	1.600	3.258	4.343	2.022	4.800	—	
„ odsetek	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	4.524	—	—	5.690	19	3.290	519	—	2.712	—	—	548	390	—	1.271	—	1.385	—	—	1.613	—	6.228	—	—	
Rozmaite drobne	200	150	60	100		60	200	200	150	70	250	300	100	200	100	310	200	250	300	200	300	200	400	400	240	500	250	350	200	100	400	100	150	350	400	
Suma wydatków	42.664	27.829	29.674	43.119		59.503	33.894	46.539	49.381	21.055	29.570	55.862	25.089	23.182	39.139	48.342	102.670	40.290	60.309	42.708	33.214	17.727	38.919	50.914	74.614	63.009	21.524	52.216	60.773	25.695	35.363	36.684	42.885	67.039	42.576	1.483.971
Preliminowana zatem nadwyżka wynosi																																			73.617

Porównanie

rzeczywistych wydatków i dochodów „netto“ na cele zdrowia publicznego w roku 1907 z takimiż wynikłościami w roku 1906.

Rubryka	Pozycya	Zamknięcie rachunków **Wydatki**	1907 Wydano K	1907 Preliminowano K	1907 Różnica K	1906 Wydano K	1906 Różnica K
III.	1	Koszta leczenia ubogich chorych w szpitalach krajowych, prowincyonalnych i zagranicznych	2,779.842	2,970.000	— 190.158	2,852.282	— 72.440
	2	Zapomogi na koszta leczenia w sanatoryach dla tuberkolicznie chorych	10.000	10.000	—	10.000	—
	3	Krajowy szpital powszechny we Lwowie	1,148.714	909.732	+ 238.982	222.070	+ 926.644
	4	„ zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	859.590	716.955	+ 142.635	—	+ 859 590
	5	„ szpital św. Łazarza w Krakowie	726.941	661.394	+ 65.547	78 537	+ 648.403
	6	Koszta utrzymania osób w szpitalach, przyjęte na (fundusz krajowy) w zastępstwie gmin (ryczałtowo)	25.013	25.000	+ 13	14.500	+ 12.513
	7	Fundusz podrzutków w Krakowie	—	—	—	—	—
	8	Koszta utrzymanie podrzutków w całym kraju i zagranicą	55.894	61.000	— 5.106	58.103	— 2.209
	9/12	Publiczna służba zdrowia (lekarze okręgowi i szczepienie ochronne ospy)	270.608	272.700	— 2.092	277.863	— 7.254
	12a)	Stypendya dla lekarzy na podróże naukowe, zasiłki dla zakładów sanitarnych	5.250	6.000	— 750	—	+ 5.250
	13	Szpitale SS. miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole, Bursztynie, Przeworsku i Nowosiółkach 3.600 K					
	14	Kolonia lecznicza w Iwoniczu 1.600 „					
	15	Szpital komisyi klimatycznej w Zakopanem 600 „					
	16	Na amortyzacyę pożyczki na budowę szpitala Bonifratrów w Krakowie 3 883 „					
	17	Dla OO. Bonifratrów w Krakowie celem ulżenia w kosztach utrzymania chorych 2.500 „					
	18	Zakład św. Józefa dla nieuleczalnie chorych i uzdrowieńców we Lwowie 2.000 „					
	19	Szpital izraelicki we Lwowie w celu ulżenia w kosztach utrzymania chorych 4.000 „					
	20	Lecznica powszechna we Lwowie 2.500 „					
	21	„Narodna licznycia“ we Lwowie 1.000 „					
	22	Kolonia lecznicza w Rymanowie 1.000 „					
	23	„ „ „ Rabce (na utrzyfnania dzieci) 600 „					
	24	Towarzystwo ochotnicze ratunkowe we Lwowie 600 „					
	25	„ „ „ w Krakowie 600 „					
	26	Towarzystwo hygieniczne we Lwowie celem ułatwienia szerzenia zasad hygieny i dopomożenia wydania „Przeglądu hygienicznego“ 600 „					
	27	Szpital dla matołków w Iwoniczu 2.000 „					
	28	Towarzystwo lekarskie w Krakowie 300 „					
	29	Komitet zjazdu lekarzy i przyrodników, subwencya na wystawę lekarską 400 „					
	30	Rada wyznaniowa gminy izraelickiej w Krakowie celem ulżenia utrzymania chorych 2.000 „					
	31	Szpital izraelicki w Samborze na ulżenie w utrzymaniu chorych 600 „					
	32	Szpital i przytulisko izraelickie w Tarnopolu celem ulżenia utrzymania chorych 600 „	30.983	30.698	+ 285	42 810	— 11.827
		Razem	5,912.835	5,663.479	+ 447.462 — 198.106 + 249.356	3,556.165	+2,450.400 — 93.730 +2,356.670

Rubryka	Pozycya	**Dochody**	Wpłynęło K	Preliminowano K	Różnica K	Wydano K	Różnica K
III.	1	Krajowy szpital powszechny we Lwowie	722,039	800.665	— 78.626	—	+ 722.039
	2	„ zakład dla obłąkanych w Kulparkowie	632.070	671.201	— 39.131	9.034	+ 623.036
	3	„ szpital św. Łazarza w Krakowie:	604.451	575.022	+ 29.329	11.526	+ 592.925
	4	Zwroty zaliczek od szpitali powsz. z rachunków kwartalnych	81.095	57.000	+ 24.095	61.802	+ 19.293
	5	„ od gmin za dawniejsze koszta leczenia	—	100	— 100	—	—
	6	Zwroty od szpitali powszechnych za sprawdzanie rachunków aptekarskich	232	1.020	— 788	1.500	— 918
	7	Zwrot od c. k. Rządu nadwyżki kosztów utrzymania chorych w c. k. klinikach za lata ubiegłe	—	100.000	— 100.000	200.000	— 200.000
		Razem	2,039.887	2,205.108	— 218.645 + 53.424 — 165.221	283.512	+1,957.293 — 200.918 ·1,756.375
		Wydatki	5,912.835	5,663.479	249.356	3,556.165	+2,356.670
		Dochody	2,039.887	2,205.108	— 165.221	283.512	+1,756.375
		Czysty wydatek Rubr. III.	3,872.948	3,458.371	+ 414.577	3,272.653	+ 600.295

Ruch chorych i koszta w naszych zakładach leczniczych w r. 1907.

Poszczególnienie	Ilość: łóżek dla chorych	Ilość: chorych	Ilość: zmarłych	Ilość: dni leczenia	Procent śmiertelności	Przeciętna dzienna ilość chorych	Średni czas leczenia (dni)	Wydatki na chorych K.	Wydatki na chorych h.	Koszta: całej kuracyi jednego chorego K.	Koszta: całej kuracyi jednego chorego h.	Koszta: jednego dnia leczenia h.	Koszta: jednego dnia wiktu h.	Koszta: sanitarne leki i t. p. h.	Taksa od: dorosłych h.	Taksa od: dzieci h.
A) Szpitale powszechne krajowe:																
we Lwowie, oddział chorych	761	11.953	789	195.406	6·6	535	16·3	419.778	53	35	12	214·8	58·3	21·5	160	80
„ „ kliniki	199	1.658	67	45.803	4·0	125	27·6	248.968	95	150	16	543·6	165·5	113·2	160	160
w Krakowie, oddział chorych	506	8.322	839	174 124	10·1	477	20 9	393.352	85	47	27	225·9	59·4	27·5	126	126
„ „ c. k. klinika dermatologiczna	85	756	5	20.472	0·7	56	27·1	41.868	83	55	38	204·5	81·4	23·5	160	160
Suma A)	1.551	22.689	1.700	435.805	7·5	1.193	19·2	1,103.969	16	48	66	253·3	71·1	33·7	—	—
B) Szpitale prowincyonalne:																
gminny w Białej	105	1.087	86	27.807	7·9	76	25·6	44.029	39	40	50·5	158·3	58·5	16·8	175	85
„ „ Bochi	55	830	46	19.764	5·5	54	23·8	25.284	77	30	46·4	127·9	39·0	11·1	134	68
„ „ Brodach	70	1.144	41	23.795	3·6	65	20·8	25.582	18	22	36·2	107·5	35·3	10·0	142	70
„ „ Brzeżanach	82	1.644	86	33.144	5·2	91	20·2	45.024	81	27	38·7	135·8	47·7	18·6	118	60
„ „ Drohobyczu	120	3.236	143	63.611	4·4	174	19 6	59.175	28	18	28·6	93·2	35·9	12·4	106	53
powiatowy w Gorlicach	85	1.103	46	25.925	4·2	71	23·5	38.318	86	34	74·0	147·8	49·9	20·3	126	65
„ „ Husiatynie	70	1.753	43	40.311	2·5	110	23 0	46.959	55	26	78·8	116·5	43·7	20·2	120	60
„ „ Jarosławiu	110	1.596	67	33.636	4·2	92	21·1	47.353	33	29	67·0	140·7	48·6	19·1	120	60
gminny w Jaśle	100	742	46	16.493	6·2	45	22·2	22.124	57	29	81·7	134·1	46·7	15·4	134	68
„ „ Kałuszu	40	1.017	30	22.707	2·9	62	22·3	30.898	19	30	38·8	136·7	49·6	11·3	134	68
„ „ Kołomyi	146	1.914	63	42.412	3·3	116	22·1	60.861	85	31	79·7	143·5	46·2	12·0	152	76
powiatowy w Krośnie	50	894	37	19.971	4·1	55	22·3	29.590	91	29	74·4	133·1	44·1	16·8	150	75
„ „ Lubaczowie	50	858	36	15.125	4·0	41	17·6	26.152	01	30	48·0	172·9	50·2	21·5	120	60
gminny w Nowym Sączu	100	1.038	81	24.435	7·8	67	23·5	47.358	49	45	62·4	194·0	50·0	18·2	162	80
powiatowy w Podhajcach	85	2 403	114	46.728	4·7	128	19.4	50.023	89	20	81·7	107·0	43·5	13 3	120	60
gminny w Przemyślu	200	2.764	208	64.671	7·5	177	23·4	117.589	80	42	54·0	181·8	52·0	23·8	150	75
powiatowy w Przemyślanach	44	1.253	33	24.662	2·6	67	19·7	36.143	57	28	84·6	14·65	48·1	14·0	140	70
gminny w Rzeszowie	116	1.724	104	43.026	6·0	117	24·9	61.640	69	35	75·4	143·3	49·2	19·1	128	64
„ „ Samborze	110	1.496	77	32.708	5·1	90	21·9	44.385	54	29	6·69	135·7	41·0	19·3	130	65
„ „ Sanoku	80	1.141	38	26.936	3·3	74	23·6	36.543	75	32	02·8	135·7	49·4	13·3	130	64
„ „ Skałacie	40	624	22	11.353	3·5	31	18·2	15.082	67	24	17·1	132·8	39·6	11·9	148	74
„ „ Śniatynie	42	1.358	46	26.743	3·4	73	19·7	42.048	20	30	96.3	157·2	47·6	18·4	140	70
powiatowy w Sokalu	104	1.922	85	41.041	4·4	112	21·3	50.517	77	26	28·4	123·1	44·0	11·5	125	62
gminny w Stanisławowie	120	3.392	125	68.416	3·7	187	20·2	76.629	90	22	59·1	112·0	46·1	10·4	120	60
„ „ Stryju	120	1.971	79	37.497	4·0	103	19·0	61.254	80	31	07·8	163·4	43·4	18·1	146	75
„ „ Tarnobrzegu	30	781	20	17.424	2·6	48	22·3	21.627	12	27	69·0	124·1	38·1	16·9	150	75
„ „ Tarnopolu	100	1.628	96	35.826	5·9	98	22·0	53.078	55	32	60·3	148·1	44·1	15·1	138	70
„ „ Tarnowie	140	2.638	192	50.546	7·3	138	19·2	68.049	93	25	79·6	134·6	45·9	10·5	124	62
„ „ Turce	67	1.237	39	21.672	3·2	59	17·5	23.926	98	19	46·8	111·1	39·7	9·5	154	75
„ „ Wadowicach	44	1.060	61	24.173	5·7	66	22·8	36.376	15	34	31·7	150·5	45·6	17·1	152	76
„ „ Zaleszczykach	60	2.065	63	36.980	3·0	101	17·9	40.267	21	19	50·0	108·9	34·1	22·7	112	60
powiatowy w Złoczowie	100	1.350	80	27.765	5·9	76	20.6	44.935	57	33	28·6	161·8	42·0	14·7	140	70
gminny w Żółkwi	120	3.123	135	52.118	4·3	142	16·7	69.329	04	22	19·9	133·0	43·9	17·4	125	62
powiatowy w Żywcu	110	1.730	101	40.252	5·8	110	23·3	44.857	—	25	92·9	111·4	51·1	10·5	106	54
Suma B)	3.015	54.516	2.569	1,139.673	4·7	3.122	20·9	1,543.022	*32	28	30·4	135·4	45·1	15·6	—	—
C) Zakłady położnicze:																
kraj. we Lwowie oddział szpitalny	79	1.437	22	19.322	1·5	53	13·4	58.641	27	40	81	303·5	54·1	29·7	160	—
„ „ „ klinika poł. gin.	88	1.182	19	18.102	1·6	50	15·3	84.740	17	71	69	468·1	106·4	79·0	160	—
„ w Krakowie oddz. szpitalny	30	1.051	14	14.994	1·3	42	14·7	30.993	52	29	49	206·7	63·5	31·0	126	—
„ i klinika położ.-ginekologicz.	30	664	7	10.231	1·1	28	15·4	21.780	87	32	80	212·8	68·5	40·0	126	—
Suma C)	227	4.334	62	62.649	1·4	173	14·5	196.155	83	45	26	313·1	73·8	45·9	—	—
D) Zakłady dla obłąkanych:																
krajowy w Kulparkowie	1.111	2.685	386	457.028	14·4	1.252	170·0	749.505	84	278	77	164·0	65·2	04·4	160	160
„ „ Krakowie	115	460	51	53.585	11·1	147	116·4	98.529	18	214	19	183·8	71·8	07·1	160	160
Suma D)	1.226	3.145	437	510.613	13·9	1.399	162·3	848.035	02	269	65	166·1	65·9	04·7	—	—
E) Szpitale dla dzieci:																
św. Zofii we Lwowie	110	1.541	202	33.820	13·1	95	22·5	37.500	—	24	33	110·9	—	—	—	80
św. Ludwika w Krakowie	108	952	130	29 647	13·6	81	31·1	36.000	—	37	81	121·4	—	—	—	126
Oddział osesków z mamkami w Krakowie	32	267	74	6.000	27·7	16	22·4	12.595	80	47	18	209·9	—	—	126	126
Suma E)	250	2.760	406	69.467	14·7	192	25·2	86.095	80	31	19	123·9	—	—	—	—
Suma A) B) C) D) E)	6.269	87.444	5.174	2,218.207	5·9	6.077	25·4	3,777.278	13	43	19·6	170·3	—	—	—	—

WYKAZ

wydatków w trzech szpitalach krajowych w roku 1907.

Liczba porządkowa	Poszczególnienie	Lwów—Oddział szpitalny	Lwów—Oddział kliniczny	Kraków — Oddział szpitalny	Kraków — Oddział kliniczny	Kulparków	Lwów — Oddział szpitalny		Lwów — Oddział kliniczny		Kraków — Oddział szpitalny		Kraków — Oddział kliniczny		Kulparków	
		ilość dni leczenia w r. 1907					Na dzień leczenia przypada									
		214.728	63.905	252.703	30.703	457.028										
		K	K	K	K	K	K	gr.	K	gr.	K	gr.	K	gr.	K	gr.
1	Żywienie chorych (od żywienia do wina)	124.465	95.048	151.370	23.676	298.052	—	57.96	1	48.73	—	59.90	—	77.11	—	65.22
2	Bielizna (od zakupna do utrzymywania szwaczek)	18.692	9.714	17.888	3.014	25.503	—	08.70	—	15.20	—	07.08	—	09.82	—	05.58
3	Pranie	11.380	5.355	11.015	2.984	12.300	—	05.30	—	08.38	—	04.36	—	09.72	—	02.69
4	Opał sal	24.953	30.499	11.956	2.510	45.256	—	11.62	—	47.73	—	04.73	—	08.18	—	09.90
5	Oświetlenie	13.630	21.113	8.960	2.174	11.928	—	06.35	—	33.04	—	03.54	—	07.08	—	02.61
6	Leki i apteka	20.191	35.294	22.731	5.229	1.413	—	09.40	—	53.66	—	09.00	—	17.03	—	00.31
7	Koszta sanitarne i instrumenta chirugiczne	30.638	35.523	39.887	5.055	18.414	—	14.22	—	55.59	—	15.78	—	16.46	—	04.03
8	Sprzęty	7.075	5.263	4.614	929	6.667	—	03.29	—	08.24	—	01.83	—	03.03	—	01.46
9	Słoma do sienników	900	—	950	121	3.281	—	00.42	—	—	—	00.38	—	00.39	—	00.72
10	Utrzymanie kapelanów i kaplicy	2.142	2.058	2.864	430	4.288	—	01.00	—	03.22	—	01.13	—	01.40	—	00.94
11	„ koni	—	—	1.5[illegible]2	190	8.360	—	—	—	—	—	00.59	—	00.62	—	01.83
12	„ ogrodów, pól i folwarków ,	788	737	2.412	124	41.225	—	00.37	—	01.15	—	00.95	—	00.40	—	09.02
13	Koszta pogrzebowe (prosektoryum)	2.260	240	1.673	256	1.598	—	01.05	—	00.38	—	00.66	—	00.83	—	00.35
14	Utrzymanie budynków (asekuracya, drogi, kominiarze)	18.373	14.436	14.767	1.695	31.947	—	08.56	—	22.59	—	05.84	—	05.52	—	06.99
15	„ dyrektora, lekarzy, akuszerek, stypendya akuszerek, wikt dużurny	74.660	3.177	65.755	1.367	32.289	—	34.77	—	04.97	—	26.02	—	04.45	—	07.06
16	Koszta zarządu	16.619	15.959	24.962	3.963	26.279	—	07.74	—	24.97	—	09.88	—	12.91	—	05.50
17	Utrzymanie Sióstr Miłosierdzia	9.896	5.402	12.536	2.020	15.501	—	04.61	—	08.53	—	04.96	—	06.58	—	03.39
18	Służba wyższa i niższa	45.769	28.725	49.251	5.707	116.681	—	21.31	—	44.95	—	19.49	—	18.59	—	25.53
19	Czynsze	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Koszta kancelaryjne	3.265	2.431	2.145	372	3.7 86	—	01.52	—	03.80	—	00.85	—	01.21	—	00.83
21	Wodociągi i maszyna parowa (maszynista)	15.802	16.938	5.488	916	16.310	—	07.36	—	26.55	—	02.17	—	02.98	—	03.57
22	Pensye i emerytury	28.157	—	19.324	—	14.594	—	13.11	—	—	—	07.65	—	—	—	03.19
23	Zaopatrzania, dary z łaski i odprawy kwartałów pośmiert.	1.246	88	3.803	—	664	—	00.58	—	00.14	—	01.50	—	—	—	00.14
24	Remuneracye i zapomogi	2.716	1.609	4.255	344	3.010	—	01.26	—	02.52	—	01.68	—	01.12	—	00.66
25	Odsetki od kapitałów dłużnych	3.520	—	—	—	—	—	01·64	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Zapisy	—	—	139	—	—	—	—	—	—	—	00.06	—	—	—	—
27	Podatki i daniny	877	717	2.236	116	21	—	0.41	—	0.12	—	0.88	—	0.38	—	—
28	Wydatki w sprawach patronatu	—	—	—	—	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	00.02
29	Dyety i koszta podróży	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	00.01	—	—	—	—
30	Rozmaite wydatki	2.404	3.371	3.802	457	10.028	—	01.12	—	05.27	—	01.50	—	01.49	—	02.19
	Razem	480.418	333.697	486.320	63.649	749.505	2	23.73	5	22.18	1	92.45	2	07.31	1	63.95
	Do tego:															
1	Zaliczki na płace (Rubr. I.)	2.552	—	1.679	—	1.411	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Utrzymanie dzieci, osesków i mamek w szpitalu	37.500	—	48.596	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Zapomogi dla położnic	14.352	—	5.388	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Utrzymanie dzieci na oddziale położnic	12	12	794	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Spłata pożyczek	194.671	—	52.040	—	86.484	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Nadzwycz. budowle, urządzenia mechaniczne i inne wydat.	85.500	—	27.214	4.705	22.190	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Rozmaite przeprowadzenia rachunkowe	—	—	36.555	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ogólny wydatek	815.005	333.709	658.586	68.354	859.590		—		—		—		—		—
		1,148.714 K		726.940 K												

WYKAZ

dochodów rzeczywistych, oraz stanu czynnego i biernego w szpitalach prowincyonalnych w r. 1907.

według zatwierdzonych zamknięć rachunkowych.

Liczba porządkowa	Szpitale	Koszta leczenia od: galicyjskiego funduszu krajowego		Koszta leczenia od: obcych funduszów krajowych		Koszta leczenia od: samopłacących		Dochody własne i rozmaite wraz z zapasem kasowym		Ogólne dochody rzeczywiste		Stan czynny z końcem roku 1907-go: Zaległe koszta leczenia		Stan czynny z końcem roku 1907-go: rozmaite należytości		Stan czynny z końcem roku 1907-go: Razem		Stan bierny z końcem roku 1907-go: Niespłacone należytości dostawców		Stan bierny z końcem roku 1907-go: Zaliczki i pożyczki		Stan bierny z końcem roku 1907-go: Razem		Czysty stan: czynny		Czysty stan: bierny	
		K	g	K	g	K	g	K	g	K	g	K	g	K	g	K	g	K	g	K	g	K	g	K	g	K	g
1	Biała	21.818	02	7.161	07	—	—	60.411	13	89.390	22	29.484	22	2.844	76	32.328	98	5.238	62	33.090	52	38.329	14	—	—	6.000	16
2	Bochnia	24.516	48	641	78	354	02	5.167	22	30.679	50	7.850	78	20.500	35	28.351	13	854	56	1.611	28	2.465	84	25.885	29	—	—
3	Brody	25.141	84	1.126	82	1.416	90	1.240	92	28.926	48	10.621	66	2.411	67	13.033	33	3.275	06	11.482	15	14.757	21	—	—	1.723	88
4	Brzeżany	35.977	44	2.387	89	818	36	294	24	39.477	93	23.777	52	10.638	77	34.416	29	5.390	57	5.588	18	10.978	75	23.437	54	—	—
5	Drohobycz	62.979	88	4.916	31	9.220	97	3.625	82	80.742	98	22.057	68	34.053	03	56.110	71	2.845	21	70.468	71	73.313	92	—	—	17.203	21
6	Gorlice	27.168	60	2.016	30	2.271	88	517	06	31.973	84	8.679	15	86	54	8.765	69	8.647	95	11.084	37	19.732	32	10.966	63	—	—
7	Husiatyn	43.331	20	1.376	40	3.307	60	2.930	56	50.945	76	16.553	93	5.542	20	22.096	13	—	—	2.296	74	2.296	74	19.099	39	—	—
8	Jarosław	41.326	60	703	20	3.756	—	621	59	46.407	39	15.622	40	2.525	76	18.148	16	1.988	73	5.380	80	7.369	53	3.778	63	—	—
9	Jasło	18.339	92	2.452	86	—	—	333	51	21.126	29	7.671	68	773	85	8.445	53	772	86	400	—	1.172	86	7.272	67	—	—
10	Kałusz	24.971	12	1.569	34	1.713	66	1.413	80	29.667	92	9.434	33	1.286	29	10.720	62	1.841	93	16.307	36	18.149	29	—	—	7.428	67
11	Kołomyja	51.795	64	2.219	08	2.803	80	517	67	57.336	19	25.196	90	2.561	96	27.758	86	3.569	22	125 836	40	129.405	62	—	—	101.646	76
12	Krosno	25.452	—	847	50	1.695	75	759	57	28.754	82	11.065	95	9.260	15	20.326	10	1.980	21	2.000	—	3.980	21	16.345	89	—	—
13	Lubaczów	16.495	—	1.283	60	—	—	662	88	18.441	48	4.877	—	700	—	5.577	—	2.072	30	1.962	11	4.034	41	1.542	59	—	—
14	Nowy Sącz	32.996	06	1.678	76	2.164	84	15.616	92	52.456	58	14.508	48	—	—	14.508	48	9.302	24	135.231	33	144.533	57	—	—	130.025	09
15	Podhajce	45.660	80	1.729	20	1.587	18	5.240	28	54.217	46	26.668	82	8.206	31	34.875	13	—	—	1.701	40	1.701	40	33.173	73	—	—
16	Przemyśl	82.282	24	8.614	96	4.221	34	3.995	17	99.113	71	39.738	71	5.864	20	45.602	91	52.307	46	229.784	30	282.091	76	—	—	236.488	85
17	Przemyślany	26.623	60	3.029	26	—	—	5.967	88	35.620	74	12.062	84	827	79	12.890	63	5.168	43	28.254	94	33.423	37	—	—	20.532	74
18	[illegible]szów	50.170	10	3.796	44	1.848	48	308	70	56 123	72	21.415	14	942	16	22.357	30	11.232	37	8.200	—	19.432	37	2.924	93	—	—
19	Sambor	39.423	18	3.552	01	700	55	1.846	97	45.522	71	16.528	46	10.645	75	27.174	21	893	17	60.216	59	61.109	76	—	—	33.935	55
20	Sanok	28.161	04	4.412	64	870	10	162	—	33.605	78	12.784	32	3.492	75	16.277	07	6.461	46	8.475	32	14.936	78	1.340	29	—	—
21	Skałat	12.146	40	2.977	16	—	—	475	79	15.599	35	3.079	36	3.937	91	7.017	27	1.097	51	283	75	1.381	26	5.636	01	—	—
22	Śniatyn	29.619	36	2 904	38	3.271	98	6.518	97	42.314	69	24.471	22	1.761	11	26.232	33	650	56	62.376	33	63.026	89	—	—	36.794	56
23	Sokal	44.504	68	1.092	80	3.263	43	517	02	49.377	93	15.828	47	2.810	54	18.639	01	4.875	14	39.149	61	44.024	75	—	—	25.385	74
24	Stanisławów	68.108	75	10.595	05	1.523	90	4.615	68	84.843	38	35.426	45	12.126	57	47.553	02	3.219	87	434	79	3.654	66	43.8 98	36	—	—
25	Stryj	43.431	84	9.749	60	1.886	89	2.049	07	57.117	40	28.089	46	7.238	43	35.327	89	5.080	20	36.859	50	41.939	70	—	—	6.611	81
26	Tarnobrzeg	19.095	—	1.646	50	1.606	25	3.099	94	25.447	69	9.569	75	7.267	39	16.837	14	642	80	—	—	642	80	16.194	34	—	—
27	Tarnopol	43.518	97	5.062	22	1.888	39	1.052	67	51.522	25	24.240	58	1.034	23	25.274	81	8.077	72	73.392	08	81.469	80	—	—	56.194	99
28	Tarnów	64.115	48	9.368	92	—	—	1.419	45	74.903	85	29.040	20	15.302	51	44.342	71	261	29	13 807	58	14.068	87	30.273	84	—	—
29	Turka	16.300	68	8.393	27	—	—	495	66	25.189	61	8.789	30	497	22	9.286	52	3.846	60	2.413	40	6.260	—	3.025	80	—	—
30	Wadowice	33.404	28	902	88	1.658	52	1.081	56	37.047	24	14.396	08	2.125	09	16.521	17	—	—	49.377	94	49.377	94	—	—	32.856	77
31	Zaleszczyki	31.736	40	4.120	32	835	53	1.685	53	38.377	78	14.632	38	2.037	04	16.669	42	3.458	28	54.761	13	58.219	41	—	—	41549	99
32	Złoczów	21.586	80	322	—	2.510	05	10.999	03	35.417	88	15.319	50	2.832	74	18.152	24	12.080	66	171.595	69	183.676	35	—	—	165.524	11
33	Żółkiew	67.473	89	1.069	29	2.516	56	76	55	71.136	29	16.984	—	55	30	17.039	30	10.406	54	27.874	50	38.281	04	—	—	21.241	74
34	Żywiec	33.126	24	4.148	98	2.142	—	436	57	39.853	79	10.202	24	28	43	10.230	67	4.469	12	5.700	—	10.169	12	61	55	—	—
	Razem . . .	1,252.799	53	117.868	79	61.854	93	146.157	38	1,578.680	63	586.668	96	182.218	80	768.887	76	182.008	64	1,297.398	80	1,479.407	44	244.857	48	941.144	62
																										*696.287	14

*) Suma ogólnego czystego stanu biernego przewyższa stan czynny o kwotę 696.287 K 14 g, z tego powodu, że w stanie czynnym nie wykazano wartości budynków i inwentarza zamknięciami nie objętych, a natomiast w stanie biernym mieszczą się pożyczki zaciągnięte na budowę nowych budynków szpitalnych.

Zamknięcie rachunków

z obrotów wydatków na chorych i potrzeb administracyjnych funduszów szpitali prowincyonalnych, zatwierdzone przez Wydział krajowy za rok 1907.

| Poszczególnienie | Biała | | Bochnia | | Brody | | Brzeżany | | Drohobycz | | Gorlice | | Husiatyn | | Jarosław | | Jasło | | Kałusz | | Kołomyja | | Krosno | | Lubaczów | | Nowy Sącz | | Podhajce | | Przemyśl | | Przemyślany | | Rzeszów | | Sambor | | Sanok | | Skałat | | Sniatyn | | Sokal | | Stanisławów | | Stryj | | Tarnobrzeg | | Tarnopol | | Tarnów | | Turka | | Wadowice | | Zaleszczyki | | Złoczów (otwarty d. 1/1 1907) | | Żółkiew | | Żywiec | | |
|---|---|---

BUDŻETY

szpitali prowincyonalnych zatwierdzone przez Wydział krajowy na rok 1909.

Poszczególnienie	Biała	Bochnia	Brody	Brzeżany	Dolina	Drohobycz	Gorlice	Husiatyn	Jarosław	Jasło	Kałusz	Kołomyja	Kosów	Krosno	Lubaczów	Nowy Sącz	Podhajce	Przemyśl	Przemyślany	Rzeszów	Sambor	Sanok	Skałat	Śniatyn	Sokal	Stanisławów	Stryj	Tarnobrzeg	Tarnopol	Tarnów	Turka	Wadowice	Zaleszczyki	Złoczów	Żółkiew	Żywiec	Razem
	Waluta korona																				Waluta korona																
Dochody.																																					
Z własnych dochodów:																																					
Z dóbr, realności, gruntów, legatów i odsetek od efektów i t. d.	—	1.040	50	269	750	792	500	500	600	150	500	450	50	200	440	200	920	800	7.900	238	560	80	20	150	430	2.468	400	350	250	500	130	600	208	720	—	220	
Z kosztów leczenia:																																					
Od gal. funduszu krajowego, samopłacących i obcych funduszów	46.800	27.900	3.370	49.000	26.500	65.720	35.880	61.600	57.600	21.870	35.412	62.320	23.600	24.750	23.652	48.600	52.680	120.400	36.400	62.480	42.900	35.520	19.300	42.000	55.200	82.080	73.000	26.250	54.020	79.000	34.650	36.520	45.140	51.400	72.000	52.290	
Rozmaite dochody	200	20	—	20	10	20	—	—	30	20	50	100	—	706	40	—	—	100	35	50	50	70	—	50	20	50	50	—	20	100	150	—	10	100	65	20	
Suma dochodów	47.000	28.960	33.420	49.289	27.260	66.532	36.380	62.100	58.230	22.040	35.962	62.870	23.650	26.656	24.132	48.800	53.600	121.300	44.335	62.768	43.510	35.670	19.320	42.200	55.650	84.598	73.450	26.600	54.290	79.600	34.930	37.120	45.358	52.220	72.065	52.530	1,744.395
Wydatki.																																					
Czynsz najmu i wodociągowy	780	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700	—	—	300	—	—	—	—	—	3.600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	390	—	—			
Bielenie i restauracya zwykła	500	600	600	400	500	700	1.000	500	1.500	400	700	300	300	—	500	300	700	1.300	1.000	450	500	400	750	1.000	1.500	800	2.000	700	1.120	500	600	600	950	1.070	1.200	1.400	
Budowy nadzwyczajne	—	—	—	—	—	—	320	—	200	—	—	380	200	—	—	—	—	1.000	1.000	3.000	—	—	—	—	3.500	—	—	—	—	—	1.000	—	—	—	1.280	—	
Podatki	2	50	30	—	10	6	40	—	—	15	15	20	—	4	—	—	10	40	3.000	—	50	—	—	10	—	70	—	—	10	14	4	1	50	30	16	40	
Asekuracye od ognia	100	60	70	—	120	200	80	200	100	60	180	200	140	70	102	150	100	600	350	40	100	90	194	150	300	150	166	120	60	150	205	60	150	183	300	180	
Czyszczenie kominów	72	20	70	—	100	100	80	150	100	60	100	150	60	50	40	100	150	150	100	20	50	110	150	70	150	140	200	70	120	220	160	80	110	100	70	100	
Czyszczenie i desinfekcya kanałów i kloak	—	90	280	150	100	150	40	10	500	60	50	60	120	120	50	50	320	150	100	130	300	150	50	100	150	50	1.000	100	700	150	80	130	75	200	150	40	
Żywność chorych, SS. zakonnych i służby	16.107	10.300	11.710	18.840	11.080	28.012	14.160	22.400	25.150	8.790	13.350	22.300	8.730	9.232	9.010	16.790	22.712	43.517	14.200	23.600	16.300	13.680	7.000	15.400	21.280	35.944	27.850	9.050	19.170	28.357	11.990	13.150	15.291	17.570	26.100	23.424	
Wino piwo i wódka	300	200	60	150	250	400	200	300	250	100	150	200	120	70	150	200	200	600	200	400	200	300	125	200	250	300	400	230	300	300	250	200	150	200	200	500	
Lekarstwa	2.400	1.500	1.880	2.840	1.600	4.960	2.080	4.000	3.450	1.310	1.816	3.500	1.100	1.320	1.300	2.400	4.390	5.600	1.400	3.520	3.000	1.920	1.050	2.240	3.200	2.400	3.500	1.200	3.960	4000	1.800	2.400	3.000	2.700	4.240	2.200	
Sanitarne	1.400	800	940	1.420	1.000	3.720	1.300	3.000	1.725	655	908	1.500	550	990	650	1.200	1.700	4.200	1.100	2.640	1.500	960	520	1.400	1.600	4.600	3.200	1.200	1.480	2000	1.350	800	2.220	1.650	3.180	1.600	
Instrumenta chirurgiczne	450	415	250	300	300	800	393	900	1.300	200	400	300	300	400	120	300	1.200	600	400	1.500	1.200	400	200	1.100	1.600	800	1.200	650	300	500	200	481	200	200	300	400	
Koszta pogrzebowe (trumny i wywóz zmarłych)	1.000	100	550	450	200	550	250	200	740	200	150	300	100	170	100	500	600	1.600	250	450	350	250	150	250	500	400	600	100	900	450	250	500	260	500	810	500	
Utrzymanie kaplicy	100	100	—	100	100	100	100	100	100	100	100	100	200	100	100	100	100	150	100	100	100	100	100	100	100	150	100	100	100	100	100	100	100	100	200	150	
Bielizna, pościel i odzież	3.000	920	2.553	3.000	1.500	3.300	1.500	5.540	3.700	400	1.500	4.500	600	2.000	1.263	2.100	1.750	6.580	2.000	1.200	2.250	1.961	640	1.500	3.000	4.700	4.000	2.400	2.950	1.630	2.720	1.630	2.000	2.000	4.000	2.200	
Pranie (mydło, soda i farbka)	300	180	100	200	250	400	300	400	400	130	300	300	250	200	200	300	500	800	250	500	250	250	200	300	400	500	500	300	300	500	250	300	130	260	600	260	
Sprzęty	400	150	2.188	300	500	1.200	500	800	1.760	310	1.000	750	800	1.500	273	600	1.200	1.790	400	300	350	484	100	560	1.000	1.500	1.900	1.500	1.000	800	1.150	900	1.000	670	1.553	1.500	
Opał	2.000	1.400	2.200	2.500	2.700	2.500	2.800	5.000	3.900	1.500	1.600	5.000	1.800	1.400	2.200	3.500	3.200	8.000	2.800	2.800	2.500	1.800	2.500	2.800	3.500	4.500	4.500	1.500	3.700	5.000	2.300	2.000	1.800	3.630	5.500	3.000	
Światło	900	200	360	400	400	700	350	500	750	120	400	1.200	250	300	300	600	630	1.250	450	500	600	450	250	450	560	1.500	700	300	500	800	300	400	200	450	800	650	
Słoma	250	100	100	170	200	200	200	200	200	75	200	200	200	100	200	300	150	250	200	150	150	200	100	80	350	400	500	80	100	200	170	200	125	200	200	200	
Potrzeby kancelaryjne	450	160	300	300	150	400	200	300	250	115	250	300	100	200	150	300	400	400	300	400	250	200	200	250	400	700	300	300	300	400	200	250	250	300	440	200	
Opłata telefonów	145	80	—	35	—	125	90	—	80	—	—	175	—	150	—	200	—	200	—	100	235	120	—	—	250	100	100	—	164	126	—	200	—	200	—	106	
Utrzymanie konia z uprzężą	—	—	—	—	—	600	400	300	—	—	800	400	—	500	500	—	—	800	500	500	—	—	—	—	—	450	950	—	—	—	500	—	250	400	350	—	
Płaca dyrektora	2.275	1.740	2.080	1.875	1.400	2.600	1.840	1.800	2.070	1.600	2.280	2.070	2.478	1.400	1.840	1.840	2.340	2.400	1.600	2.340	2.080	1.840	1.400	1.600	1.800	2 530	2.625	1.413	2.600	2.530	1.800	1.820	2.080	1.840	2.600	2.080	
„ sekundaryuszy	1.200	1.200	1.200	2.230	1.000	3.560	1.150	1.380	2.375	1.000	1.200	1.380	—	1.000	1.150	1.300	1.000	4.000	1.000	3.510	1.000	1.150	600	1.200	1.560	3.940	2.346	1.000	1.380	2.580	1.000	1.200	1.150	1.000	2.560	1.380	
„ akuszerki i cyrulika	300	100	70	150	50	400	60	25	200	60	50	60	100	50	20	400	100	480	100	200	—	100	—	50	60	250	350	25	150	600	50	100	70	160	150	50	
„ sióstr zakonnych	960	800	800	960	960	1.600	960	1.280	1.120	800	960	1.120	800	800	800	1.120	960	1.760	800	1.120	960	960	640	960	1.120	1.600	1.280	800	960	1.600	960	960	800	1.120	960	1.280	
„ pisarza	1.320	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.100	1.540	—	—	—	—	—	1.200	—	1.430	—	—	1.200	—	—	—	1.440	—	1.200	—	
„ dyurnistów	—	—	—	1.200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	1.022	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Wynagrodzenie urzędników gmin. i powiat.	300	250	200	200	200	300	200	200	300	200	150	250	100	200	200	200	150	400	200	360	300	200	200	200	250	300	200	150	200	400	100	200	100	200	300	200	
Płaca kapelanów (fiakrowe)	160	100	100	150	150	100	100	100	100	50	200	200	200	100	100	150	200	700	200	100	300	110	100	200	200	200	—	50	150	350	150	100	100	200	160	200	
„ służby niższej	2.052	1.296	1.200	2.340	1.728	2.352	1.500	2.460	1.968	720	1.344	2.976	1.560	1.080	1.158	3.000	1.608	4.932	1.620	2.220	1.584	1.440	1.056	1.728	2.196	2.952	3.528	1.128	2.064	4.308	1.332	1.608	1.500	2.052	2.376	4.328	
Za sprawdzanie recept	35	30	20	40	10	50	25	50	50	25	—	45	30	10	25	30	70	70	20	50	40	30	—	40	40	40	40	20	50	60	20	40	50	20	60	40	
Odprawy, prowizye i emerytury	334	2.406	1.066	920	—	816	—	—	—	2.775	—	—	—	—	—	1.381	1.692	3.251	—	720	604	1.564	—	—	660	2.238	865	—	422	1.850	—	200	476	1.300	1.399	—	
Remuneracye	240	120	95	230	130	220	140	150	220	100	180	190	90	100	70	130	220	350	100	230	90	80	60	190	220	310	240	120	270	270	70	100	300	220	250	120	
Relutum za pomieszkanie, opał, wikt i dorożki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	—	—	
Spłata długów w kapitale	4.000	—	1.600	5.600	—	1.159	2.000	6.000	2 000	—	3.000	3.880	2.000	—	1.262	3.327	—	9.434	4.376	4.000	1.880	3.090	—	4.186	2.567	—	3.430	—	4.449	16.800	—	3.298	1.808	10.250	6.000	4.000	
„ odsetek	—	—	—	9	—	2.911	—	—	—	—	—	4.445	—	—	—	5.608	—	8.886	504	—	2.666	—	—	540	383	—	1.253	—	2.920	—	—	1.573	1.909	—	—	—	
Rozmaite drobne	225	150	60	100	500	100	200	360	250	70	200	300	200	100	200	100	150	300	200	300	200	300	200	400	300	240	400	350	350	230	100	400	100	150	400	400	
Suma wydatków	44.057	26.277	32.832	48.859	27.188	64.991	34.558	58.605	56.808	22.000	34.233	59.051	23.478	24.016	24.033	48.576	49.902	118.080	40.820	62.072	41.939	34.689	18.535	40.454	54.946	76.184	70.223	24.956	53.379	77.775	31.161	36.131	40.794	51.515	69.904	50.728	1,673.749
Preliminowana zatem nadwyżka wynosi																																				70.646	

N. B. Szpitale w Bóbrce i Czortkowie jeszcze nie zostały otwarte.

LW. 28.201/09.

We Lwowie, dnia 30. marca 1909.

MEMORYAŁ

Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

do c. k. Rządu

w sprawie rządowego projektu ustawy celem ochrony i zwalczania chorób zakaźnych

na ręce J. E. Pana Ministra spraw wewnętrznych.

Ustawowe unormawanie sprawy zapobiegania chorobom zakaźnym i ich zwalczania jest potrzebą odczuwaną w państwie już od dawna.

Wprawdzie posiadamy szereg rozporządzeń władz centralnych i krajowych dotyczących zwalczania poszczególnych chorób zakaźnych (dżuma, cholera, ospa) a wydanych w epoce przed- i pokonstytucyjnej — jednak z powodu ograniczeń wolności osobistej obywateli, wolności zarobkowania i t. d. nie zgadzają się te rozporządzenia z obowiązującemi ustawami zasadniczemi, które gwarantując obywatelom swobody konstytucyjne, nadają władzom państwa prawo wydawania rozporządzeń *tylko na podstawie ustaw* (Art. XI. ustawy zasad. z 21/12 1867 Dz. p. p. Nr. 145) — a takiej właśnie podstawy ustawowej brak było dotychczasowym rozporządzeniom. Stan konieczności jednak, w jakim się państwo znajdowało w razie niebezpieczeństwa zawleczania epidemii, lub jej wybuchu, usprawiedliwiał po części ten brak upoważnienia ustawniczego przy wydawaniu odnośnych zarządzeń przeciwepidemicznych.

Obecnie c. k. Rząd wnosząc do Izby Panów na XVIII. sesyę Rady Państwa projekt ustawy ku ochronie i zwalczaniu chorób zakaźnych (przenośnych), usiłuje usunąć poważną lukę w dziedzinie ustawodawstwa sanitarnego.

Projekt ten normując sprawę w ogólnych zarysach, pozostawia przeprowadzenie szczegółów w wielu ważnych kwestyach rozporządzeniom wykonawczym i uzupełniającym, które znajdą już oparcie na szeregu upełnomocnień zawartych w ustawie.

Na takiem stanowisku stojąc c. k. Rząd, dał do poznania, że uznanie w tej dziedzinie administracyi różnorodność stosunków, które nie pozwalają uwzględnić wielu kwestyi już w samej ustawie, na co jednak przy wprowadzeniu ustawy w życie szczególniejszy nacisk położyć należy.

Jakkolwiek środki lekarskie stosowane przy leczeniu tej lub innej choroby zakaźnej są z reguły te same w całym świecie cywilizowanym — to jednak środki *administracyjne* i sposób postępowania władz przy zapobieganiu i zwalczaniu chorób epidemicznych — musi uwzględnić odrębność stosunków geograficznych, ekonomicznych i społecznych poszczególnych krajów koronnych, jeśli ustawa projektowana ma być skutecznie wykonywaną.

Przyszła ustawa będzie miała szczególniejsze znaczenie dla Galicyi, która swem położeniem geograficznem wyróżnia się od innych krajów koronnych, sąsiadując długa granicą północną i wschodnią z Królestwem polskiem i Podolem rosyjskiem, gdzie stosunki sanitarne nie są zupełnie zorganizowane. Jeśli ustawa i jej rozporządzenia wykonawcze nie będą się liczyć z odrębnością naszych stosunków, ze stopniem kultury i zamożności, tudzież z właściwościami ludności — kraj nasz nie odniesie z tej ustawy odpowiednich korzyści. Gdy więc Galicya jest dla państwa niejako przedmurzem przed inwazyą chorób zaraźliwych z krajów ościennych, przeto niekorzystne dla kraju w danym razie skutki ustawy — odbiłyby się niewątpliwie *ujemnie na stosunkach sanitarnych całego państwa*.

Wydział krajowy galicyjski nie wątpi wprawdzie, że c. k. Rząd wydając rozporządzenia wykonawcze i uzupełniające bezpośrednio lub za pośrednictwem podwładnych sobie władz krajowych, będzie się starał uwzględnić odrębne właściwości poszczególnych krajów koronnych — Wydział krajowy jednak czuje się w obowiązku zwrócenia uwagi c. k. Rządu, że wprowadzenie niektórych ważniejszych rozporządzeń *w porozumieniu* i za zgodą a niekiedy *po wysłuchaniu opinii* krajowych władz autonomicznych *jest niezbędnem*, jeśli ustawa ma przynieść rzeczywistą korzyść poszczególnym krajom koronnym, które łożąc z każdym rokiem coraz więcej na asanacyę gmin zwłaszcza miejskich, organizacyę szpitalnictwa, tudzież służby lekarskiej gminnej i okręgowej—znają bardzo dobrze stosunki zdrowotne i gospodarcze swych terytoryów. Porozumienie się przeto z nimi, lub wysłuchanie ich opinii przez czynniki rządowe przyczyni się niewątpliwie do tem skuteczniejszej walki z chorobami zakaźnemi. Specyalnie co do Galicyi zaznacza Wydział krajowy, że wydatki na sprawy zdrowotne zajmują trzecie miejsce w budżecie krajowym, pożyczki komunalne nawet mniejszych miast galicyjskich mają na oku przeważnie cele asanacyjne a szpitalnictwo już dziś poważną kwotę wydatków powiatowych pochłania.

Tę konieczność znoszenia się z czynnikami autonomicznymi uznawał zresztą sam c. k. Rząd, wydając pod wpływem doraźnej konieczności ważniejsze rozporządzenia przeciwepidemiczne w poszczególnych krajach koronnych zawsze w porozumieniu z odnośnymi Wydziałami krajowymi.

Zapobieganie chorobom zaraźliwym przez polepszenie stosunków zdrowotnych należy do czynników autonomicznych; natomiast *zwalczanie* chorób epidemicznych, wchodzi w zakres działania czynników rządowych, co niewątpliwie wynika z duchą obowiązujących ustaw a mianowicie z §. 11. lit. *f* ustawy o re-

prezentacyi państwa z 21. grudnia 1867 Dz. p. p. Nr. 141, tudzież z §. 2 lit. *c* ustawy sanitarnej z 30. kwietnia 1870 Dz. p. p. Nr. 68. — Z tego założenia wychodząc, Wydział krajowy nie domaga się bynajmniej rozszerzenia kompetencyi ustawodawczej Sejmu poza ramy zakreślone §. 36. projektu, żąda jednak przyznania sobie wpływu *decydującego* względnie *doradczego* na wydać się mające rozporządzenia uzupełniające dla Galicyi o zasadniczej doniosłości.

Dopuszczalność ograniczenia wolności osobistej przez izolacyę chorych, nadzór sanitarny nad osobami podejrzanemi o zakażenie, możność ograniczenia obrotu handlowego i t. p. są to postanowienia zbyt ważne, by rozszerzenie ich w drodze rozporządzenia na inne w §. 1. proj. nie wyliczone choroby mogło nastąpić bez zgody czynnika autonomicznego. Dlatego Wydział krajowy domaga się, by rozporządzenia takie (§. 1. ust. 2.), o ile odnosić się będą do pewnego kraju koronnego lub jego części, wydawane były *tylko za zgodą* Wydziału krajowego.

Nadto zauważa się, że po myśli § 27. lit. *f*. galic. ustawy gminnej z 12. sierpnia 1866. Dz. u. kr. Nr. 19., tudzież §. 3. ustawy sanitarnej z 30. kwietnia 1870. Dz. u. kr. Nr. 68. — zakładanie i utrzymywanie kostnic, tudzież czuwanie nad niemi należy do własnego zakresu działania gminy a przeto w myśl ustaw krajowych jest „*sprawą gminną*“ która *tylko* i *wyłącznie* w drodze ustawy krajowej uregulowaną być może. Wobec tego zdaniem Wydziału krajowego należy w §. 14. ust. 5. wykreślić słowa: „sowie über die Einrichtung von Leichenkammern“.

Przewidziane w ustawie ograniczenia obrotu handlowego, zakaz odbywania jarmarków (§. 16.), ograniczenie lub zamknięcie ruchu w przedsiębiorstwach przemysłowych na pewnem terytoryum (§. 21.), ograniczenie swobodnego ruchu ludności (§. 25.), dopuszczalność wprowadzenia specyalnych przepisów meldunkowych dla miejscowości, w których istnieje niebezpieczeństwo powstania lub zawleczenia choroby zakaźnej z innych okolic (§. 17.), — wrzynają się głęboko w życie ekonomiczne Galicyi. Zamykanie warstatów oraz zakaz odbywania jarmarków nie będą w zwykłych warunkach zbyt dokuczliwe w zachodnich prowincyach Austryi gdzie przemysł prowadzi się przeważnie w osobnych lokalach a rozwój wielkiego handlu spycha jarmarki coraz bardziej do rzędu wspomnień historycznych. Natomiast w Galicyi rzemiosło prowadzi się z reguły w mieszkaniu prywatnem rzemieślnika, sklepiki po wsiach i miasteczkach łączą się prawie zawsze z mieszkaniem, jarmarki do dziś kwitną podtrzymywane odrębnem położeniem ekonomicznem Galicyi i głęboko zakorzenionym zwyczajem. Wobec tego Wydział krajowy zwraca uwagę c. k. Rządu, że ograniczenia ruchu w tych kierunkach, nie obmyślane należycie i nie zastosowane umiejętnie, mogłyby grozić poważną stratą rzemiosłom i drobnemu przemysłowi.

Wydział krajowy jest świadomym tego, że skuteczność zwalczania chorób zakaźnyzh zależy od sprężystości i szybkości w wykonaniu doraźnych zarządzeń dlatego nie domaga się bynajmniej stanowczego czy nawet tylko doradczego współudziału w wydawaniu rozporządzeń po myśli §§. 16. i 21. proj. ust, bo to mogłoby niekorzystnie wpłynąć na sprawność w walce z chorobami epidemicznemi, — powołując się jednak na wyżej naprowadzone motywa Wydział krajowy domaga się, by rozporządzenia rozszerzające przepisy §. 21, na inne nie wymienione w tym §. choroby wydawane były po zasięgnięciu opinii Wydziału krajowego.

Odnośnie do postanowień §§. 17. i 25. proj. zaznaczyć należy, że żaden kraj koronny nie ma takiego jak Galicya ruchu sezonowych robotników do Prus, Węgier, a po części i Rosyi. Ruch ten jest niemal nie ustającym w pasie nad granicz-

nym, gdzie wielu robotników wraca do domu na każde święto i niedzielę. W r. 1904. wyjechało z Galicyi do Prus na sezon roboczy przez Oświęcim 34 359 osób w pierwszej połowie r. 1905. już 53.415 osób a liczba wychodźctwa zarobkowego z każdym rokiem wzrasta.

Zjawisko to sprawia, że w Galicyi z powodu jej położenia geograficznego i ekonomicznego istnieje szereg miejscowości, zwłaszcza nadgranicznych, które są stałem i niewygasającem siedliskiem chorób objętych projektem ustawy. W miejscowościach tych istnieje stałe niebezpieczeństwo zawleczenia chorób zakaźnych w głąb kraju, wobec czego w wielu okolicach Galicyi istniałyby warunki wprowadzenia drogą rozporządzeń ograniczenia ruchu ludności po myśli §. 25. i specyalnych meldunków sanitarnych po myśli §. 17. proj. — Wydział krajowy jednak zauważa, że wspomniana wyżej emigracya zarobkowa jest w Galicyi, zwłaszcza zachodniej, ruchem żywiołowym o doniosłem dla kraju znaczeniu ekonomicznem, że przyczynia się w niemałej mierze do zmniejszenia niedoboru produkcyi rolnej i że c. k. Rząd wydając rozporządzenia po myśli §. 17. i 25. proj. natrafi na punkta, w których krzyżować się będą interesa sanitarne *państwa* z interesami ekonomicznemi *kraju* — a przeto słuszną jest rzeczą, by c. k. Rząd normując te sprawy w drodze rozporządzeń, zasięgnął opinii Wydziału krajowego, któremu w zastępstwie Sejmu powierzono troskę o podniesienie ekonomiczne kraju. Brak ustawowo zagwarantowanego wpływu czynnikom autonomicznym na wyżej wymienione rozporządzenia (§. 1. ust. 2. §. 14. ust. 5., §. 17., §. 21. i §. 25.) — sprawi trudności c. k. Rządowi przy wykonywaniu ustawy a na krajach koronnych w danym razie niekorzystnie odbić się może.

Wydział krajowy uważa za wskazane poczynienie w poszczególnych postanowieniach projektu pewnych zmian i uzupełnień bądź ze względów ogólnych, bądź ze stanowiska interesów Galicyi. W szczególności ze względu na istnienia w Galicyi obszarów dworskich koniecznem jest dla jasności postanowień ustawy wyraźne wymienienie obszarów dworskich w §§. 2., 4. i 36.

Prócz chorób uwzględnionych w §. 1. projektu, należałoby wymienić tam jeszcze: a) *„zakaźne zapalenie oczu“*, a więc nazwę, obejmującą różnorodne formy zaraźliwego zapalenia ócz, występującego epidemicznie lub endemicznie wśród ludności naszego kraju i sprowadzającego w licznych przypadkach częściową, lub zupełną ślepotę; b) *„zakażenie połogowe“* ze względu na jego częstość z powodu licznych usterek sanitarnych i braku pomocy akuszeryjnej; c) *odra* z powodu bardzo częstych i groźnych epidemii, połączonych z powikłaniami w narządzie wzrokowym słuchowym i oddechowym. Nadto uważa Wydział krajowy za wskazane wymienienie w §. 21. proj. ustawy szkarlatyny, dyfteryi, zapalenia opon mózgo-rdzeniowych i tyfusu brzusznego, w §§. 22. 23 i 24 szkarlatyny.

O ile *dopuszczalność* oznaczenia *domów* (§. 22) uznać należy za wskazaną, o tyle *koniecznem* jest oznaczenie *mieszkań* zakażonych.

Nałożenie na pewne w §. 3. projekcie wymienione osoby obowiązku donoszenia o pojawieniu się choroby zakaźnej należy do bardzo ważnych postanowień ustawy, ponieważ zmusza obywateli do usług w interesie dobra publicznego pod groźbą grzywny, aresztu (§. 38) i utraty roszczenia o odszkodowanie (§. 31). Wprawdzie obowiązek osób wymienionych w §. 3. w punktach od 2 — 7 jest subsydyarnym a ciężar donoszenia spada z reguły na przywołanego lekarza, jednak zauważyć należy że o ile w warstwach zamożniejszych do chorej osoby powołuje się często nawet kilku lekarzy, wskutek czego obowiązek donoszenia ciążący na nich *wszystkich* jest niepotrzebnym, o tyle ludność wiejska w Galicyi w olbrzymiej większości nie

wiele się leczy, a wskutek tego obowiązek donoszenia spadłby całym swoim ciężarem na „głowy domu“, na które zaczną się sypać grzywny za zaniedbanie doniesienia liczniej, niż w krajach koronnych zachodnich, gdzie tym ujemnym następstwom prawnym w poważnej mierze zaradzi istniejąca tam organizacya gminnej służby lekarskiej (Gemeindeärzte). Koniecznem jest przeto wprowadzenie pewnych kautel, chroniących o ile możności głowy domu przed niekorzystnymi skutkami postanowień §. 3. proj. W szczególności należałoby pociągnąć do obowiązku donoszenia duszpasterzy wyznań w państwie prawnie uznanych, tudzież prowadzących metryki izraelickie; postanowienie takie odnosiłoby się zwłaszcza do duchowieństwa wiejskiego, króre w Galicyi wcześniej bywa wzywane do chorych włościan, aniżeli lekarze. Ten obowiązek należałoby nałożyć także na *dozorców sanitarnych*.

Taka niższa służba sanitarna istniejęca już w państwach niektórych (Niemcy) — okazała się instytucyą bardzo pożyteczną — o ile ją utrzymano w granicach właściwych t. j. zwykłych dozorców wykonujących jedynie zlecenia lekarzy pod ścisłym ich nadzorem. Ze względu na brak lekarzy w Galicyi, służba taka będzie tutaj konieczną, ponieważ niepodobieństwem jest, by lekarz był zawsze obecny przez cały czas czynności np. odkażania, tudzież by sam przedsiębrał pewne zabiegi, których wykonania jednak nie można powierzyć osobom niewyszkolonym i niewprawnym. Czynności takich dozorców wykonywane z reguły pod ścisłą kontrolą lekarzy, ograniczyłyby się do pewnych funkcyj pomocniczych, jak donoszenie o wypadkach choroby (§. 3), spisywanie przedmiotów przeznaczonych do dezynfekcyi, przeprowadzenie dezynfekcyi i t. p.

Ponieważ wykonywanie ustawy o chorobach zakaźnych należeć będzie w zasadzie do władz rządowych (§. 42), przeto dozorcy sanitarni powinni być służbą państwową fungującą, jako organ pomocniczy przy lekarzach powiatowych. C. k. Rząd zaznacza w motywach, że gminy przeprowadzają dezynfekcye obecnie szablonowo i w sposób niewystarczający — otóż zdaniem Wydziału krajowego ujęcie sprawy tej przez c. k. Rząd przez powierzenie jej przeprowadzania takim dozorcom sanitarnym usunęłoby niedomagania dotychczasowej praktyki.

Wydział krajowy mając na oku specyalne stosunki społeczne Galicyi, uważa za wskazane poczynienie w projekcie jeszcze dalszych zmian na korzyść głowy domu. Przy niestety zbyt wielkiej jeszcze ciemnocie ludu wiejskiego i nieznajomości objawów danej choroby, spadałyby w licznych wypadkach na ludność dotkliwe grzywny, gdyby kary za naruszenie obowiązku donoszenia przez głowy domu nie ograniczono do wypadków *świadomego* zaniedbania tego obowiązku (§. 38).

Wydział krajowy nie widzi racyonalnej podstawy do wyłączenia przesyłek *polecon*ych dotyczących doniesień o pojawieniu się choroby zakaźnej z pod przywileju wolności od porta (§. 46), ponieważ należy raczej ułatwić jak najszybsze uskutecznienie doniesień osobom do tego powołanym, których obowiązek byłby jeszcze cięższym, gdyby ich materyalnie obciążał. Ze względu zaś na kary za zaniedbanie doniesienia nie jest obojętnem *dla dowodu* wysyłki, czy ta nastąpi w sposób zwykły, czy polecony. Dlatego należałoby poczynić odpowiednie zmiany i uzupełnienia w §§. 4. i 46. w tym kierunku, że specyalne doniesienia telegraficzne i telefoniczne w §. 4. tudzież przesyłki rekomendowane z §. 46 mają być wolne od opłat i porta.

Skuteczność ustawy zależeć będzie nietylko od energji i sprężystości władz i organów ją wykonujących, lecz także od dobrowolnego, nie wymuszanego karami współdziałania samej ludności. U naszego mało jeszcze kulturalnego ludu wiejskiego będzie to możliwem tylko wówczss, jeśli do minimum sprowadzone zostaną szkody i uciążliwości połączone z wykonywaniem ustawy. Z tą ewentualnością nie

liczą się postanowienia projektu, dotyczące sposobu dochodzenia roszczenia o odszkodowanie i jego utraty (§§. 33. i 31).

Od naszej ludności często niepiśmiennej nie można wymagać przy znacznej rozległości powiatów, przy długim nieraz okresie odosobienia i rekonwalescencyi, by się zgłaszała *zbyt rychło* o odszkodowanie *wyłącznie* do władzy politycznej (§. 33). Utratę prawa do odszkodowania w razie jakichkolwiek przekroczeń ustawy (§. 31) ograniczyćby należało do wypadków przekroczenia przepisów o odkażaniu. Prawo do odszkodowania §. 30 przyznaćby należało także następcom prawnym posiadacza czy właściciela.

Przyszła ustawa nie licząc się w tych wypadkach z kulturalnymi, terytoryalnymi i ekonomicznymi stosunkami naszego kraju, może w praktyce ludność narazić na krzywdy i obudzić w niej nieufność i opór, zamiast zaufania i współdziałania.

Ścisłe i pewne rozpoznanie niektórych chorób zakaźnych wymaga koniecznie badań bakteryologicznych wykonanych przy pomocy całego aparatu naukowego, w jaki zaopatrzone być mogą tylko państwowe zakłady należycie urządzone i wyposażone w siły specyalistyczne. Przynajmniej jeden taki zakład powinien istnieć w każdym kraju koronnym (na wzór zakładu do badania środków spożywczych), oprócz tego powinny być tworzone mniejsze stacye bakteryologiczne i ruchome oddziały bakteryologiczne, jak w Niemczech.

Odosobnienie chorych w ich mieszkaniach (§. 8) będzie w naszym kraju szczególnie w uboższych dzielnicach miejskich i po wsiach bardzo trudnem do przeprowadzenia z powodu przepełnienia mieszkań po miastach i chat wiejskich; w razie zaś szerszej epidemii wymagałoby skuteczne odosobnienie licznej straży i ścisłego nadzoru, na co gminy uboższe nie mogłyby się zdobyć. W tych wypadkach najmniej obciążyłoby gminy odosobnienie chorych we wspólnym lokalu izolacyjnym. Nasza gminy zwłaszcza wiejskie nie będą w możności utworzenia i utrzymywania takich lokalów izolacyjnych, wystarczających na wypadek szerszej epidemii, naś wobec groźniejszych chorób zakaźnych nieraz nie będzie można przewozić chorych do pawilonów izolacyjnych w szpitalach powiatowych ze względu na samych chorych i na znaczną nieraz w Galicyi odległość ogniska epidemii od szpitala — co wszystko niebezpieczeństwo rozwleczenia zarazy powiększyć może. Gdyby nawet przewożenie chorych do szpitali powiatowych było zawsze wykonalne, to jednak niepodobnaby było utrzymywać przy tych szpitalach obszernych pawilonów na wypadek większej epidemji, które poza tem stałyby pustką Sama budowa takich pawilonów obciążyłaby niezmiernie a niesłusznie fundusze krajowe, nie mówiąc już o kosztach konserwacyi takich budynków.

Wobec tego jest rzeczą konieczną, by rządowe władze sanitarne rozporządzały odpowiednią ilością baraków wraz z całem potrzebnem urządzeniem i odpowiednim personalem lekarskim i pomocniczym, które w miarę potrzeby mogłyby być przerzucane do okolic dotkniętych epidemią (szpitale ruchome).

Nadto powinien c. k. Rząd mieć do dyspozycyi baraki izolacyjne w znaczniejszej liczbie dla osób poddanych obserwacyi (§. 18) Należyte odosobnienie osób podejrzanych o zakażenie a poddanych obserwacyi sanitarnej (§. 18) nie da się skutecznie przeprowadzić, jeśli tym osobom nie dostarczy się niezbędnych środków do życia w czasie krytycznym, tembardziej, że w kraju naszym praktykowało się to z wielkim pożytkiem w przypadkach groźniejszych epidemji. W przeciwnym razie odosobniona ludność pozbawiona zarobku i środków do życia przełamywałaby najostrzejsze zakazy i najściślejsze kordony. Gdy zaś skuteczne odosobnienie w przypadkach groźnych epidemii leży przedewszystkiem *w interesie*

państwa, bo zapobiega dalszemu ich rozszerzaniu się z naszego kraju na inne kraje koronne, — przeto słuszną jest rzeczą, by państwo ponosiło łączące się ze skutecznem odosobieniem koszta szpitali ruchomych i baraków izolacyjnych, koszta żywienia i pielęgnowania ubogich chorych izolowanych i podejrzanych.

Gdyby ustawa przyszła do skutku w formie proponowanej przez c. k. Rząd, spadłyby na gminy, a w dalszem następstwie i na kraj wielkie koszta połączone z wykonaniem ustawy.

W myśl §. 42. proj. sprawy objęte §. 5. ust. 1. i §§. 8—15 projektu należeć będą do poruczonego zakresu działania gmin, z czego wynika, że te sprawy musiałyby gminy przeprowadzić *w interesie państwa własnym kosztem*. Faktem jest, że od szeregu lat prawie każda nowa ustawa uchwalona przez parlament, zwala na gminy coraz to nowe ciężary, rozszerzając poruczony zakres działania. Sejm galicyjski kilkakrotnemi a bezskutecznemi uchwałami (ostatnie z 4. lipca 1902. i 19. października 1903) domagał się od c. k. Rządu przyznania gminom w drodze osobnej ustawy wynagrodzenia za sprawowanie czynności poruczonych. Jeśli obecnie zakres ten zostanie zwiększony (§. 42), to w interesie już nie gmin, ale dobrego wykonania ustawy a więc w interesie państwa leży, aby c. k. Rząd ulżył gminom w nowych ciężarach w szerszych rozmiarach, aniżeli to przywiduje §. 35. projektu.

Daty statystyczne wykazują, że im gmina jest mniejszą i uboższą, tem więcej przeważają u niej czynności poruczonego zakresu działania, tem większą cyfrę w jej budżecie stanowią wydatki połączone ze sprawowaniem tego rodzaju czynności. Takich gmin ubogich jest niestety w Galicyi bardzo wiele; w zwyż 100 gmin 1% repartowanego dodatku gminnego do podatku nie przynosi nawet 2 koron, u 2368 nie przynosi 10 koron; nadto należy zaznaczyć, że u 2470 gmin $^1/_5$ (20%) przeciętnej kwoty podatków bezpośrednich na 1 gminę przypadających nie przewyższa 100 kor, u 2757 gmin waha się od 300—500 koron a zaledwie u 164 gmin (miejskich) przenosi kwotę 1000 kor.

Najświeższe daty opublikowane przez krajowe Biuro statystyczne wykazują, że w Galicyi na 6232 gmin tylko 1535 a więc mniej niż $^1/_4$ poprzestaje na 20% stopie dodatków gminnych do podatków bezpośrednich, natomiast $^2/_3$ wszystkich gmin (4146) musi nakładać na pokrycie wydatków gminnych od 21 — 50% a więc podatki dwa razy wyższe, aniżeli to było intencyą ustawodawcy; nadto mamy prawie 300 gmin z dodatkiem od 50 — 100% a u szeregu gmin przewyższają dodatki 100% — nie licząc dodatków na specyalne cele konkurencyjne (szkolne, kościelne i t. p.). — Cyfry te chyba aż nadto dokładnie świadczą o obciążeniu finansowem naszych gmin.

Wydział krajowy zaznaczył już wyżej, że ustawa projektowana nałoży na nasze słabe gminy specyalne a liczne ciężary, z racyi ich położenia w kraju eksponowanym na liczne choroby zakaźne krajów sąsiednich z licznemi niewygasającemi siedliskami epidemji; a to byłoby niesłusznem a nadto niezgodnem z duchem obowiązujących ustaw. Akcya przeciwepidemiczna ma na celu ochronę wszystkich obywateli, wszystkich krajów koronnych a więc całego państwa przed chorobami zakaźnemi; a przeto *zwalczanie* epidemji powinno przeprowadzić państwo własnym kosztem i przy pomocy własnych organów, co zresztą sam c. k. Rząd uznaje w motywach do §. 35. projektu a co także zdaje się wynikać z §. 11. lit. *f.* ustawy z 1867 r. Dz. p. p. Nr. 141, tudzież z §§. 2. *c.* i 4. *a.* ustawy sanitarnej z 1870 r., które przyznają administracyi Państwa przestrzeganie ustaw o chorobach zaraźliwych a gminom wydawanie zarządzeń miejscowych tylko celem *zapobiegania*

chorobom zakaźnym i *ich rozszerzaniu* się w poruczonym zakresie działania, pozostawiając zwalczanie epidemii administracyi państwa. Skoro niemożebnem jest, by państwo pokryło wszelkie koszta wykonaniem ustawy połączone, to słusznem jest, by poniosło koszta tych zarządzeń i urządzeń, które mają znaczenie nietylko dla ludności miejscowej i które w pierwszym rzędzie zmierzają do ochrony całego państwa przed wtargnięciem chorób zakaźnych z krajów ościennych. Tej słusznej zasady trzymając się Wydział krajowy już wyżej domagał się, by Państwo zorganizowało i utrzymywało specyalne zakłady do badania chorób zakaźnych, baraki szpitalne i izolacyjne, służbę pomocniczą lekarską; nadto uważa za wskazane, by skarb państwa ponosił koszta połączone z odkażaniem i przeprowadzał je własnymi przyrządami i środkami, przez własne organa sanitarne, ponieważ odkażanie należy do najważniejszych środków zwalczania epidemji, zagrażających całemu państwu a wymaga tego zasada jednolitości w postępowaniu przy odkażaniu i konieczność utrzymywania odpowiednich przyrządów, czego od słabych finansowo gmin nie można oczekiwać.

Ze względu na specyalne stosunki gminne w naszym kraju, pozostawienie sprawy odkażania gminom w poruczonym zakresie, byłoby dla nich ciężarem nie do zniesienia i uczyniłoby iluzorycznym wykonanie ustawy w tym względzie.

C. k. Rząd wprawdzie przewidując zbytnie obciążenie gmin kosztami połączonymi z wykonaniem przyszłej ustawy, zastrzega w § 36. projektu ustawodawstwu krajowemu możność ulżenia gminom przez rozłożenie ciężarów na inne ewentualne czynniki — jednak Wydział krajowy zaznaczyć tu musi, że przerzucenie chociażby części kosztów na strony prywatne nie jest odpowiedniem ze względu na to, że strona prywatna będzie już i tak ciężko dotkniętą samą chorobą, związanymi z leczeniem się kosztami, utratą zarobku, ograniczeniem wolności osobistej i t. d., przyczem wielkie ubóstwo szerogich mas ludu szczególniej tu na uwagę wziąć należy.

Wobec takiego stanu rzeczy w razie gdyby c. k. Rząd nie zgodził się na ustępstwa finansowe na korzyść gmin, pozostałoby chyba przerzucenie części ciężarów na wyższe ciała samorządne t. j. powiaty lub kraj.

Wydział krajowy jednak zaznaczyć musi, że dodatki powiatowe na cele administracyjne i drogowe coraz bardziej rosną; w szczególności wedle preliminarzy budżetowych na rok 1908 dodatki do podatków zaledwie w 3 powiatach nie doszły do 50% a w innych przekraczają znacznie tę granicę, dochodząc w niektórych powiatach do 90%.

W czasie obrad ankiety w sprawie sanacyi finansów krajowych, odbytej w Wiedniu w marcu z. r. przekonał się c. k. Rząd o rozpaczliwem położeniu finansowem krajów koronnych a zwłaszcza Galicyi.

Podczas gdy budżet galicyjski w roku 1866 wynosił zaledwie $1^1/_2$ miliona koron, w r. 1909 dochodzi do $53^1/_2$ miliona. Wydatki corocznie wzrastają nie proporcyonalnie do dochodów, bo podczas gdy roczny *wzrost wydatków* wynosi przeciętnie 4,170.000 kor., *wzrost dochodów* tylko 1,050.000 kor. Wskutek tego kraj zamyka każdy rok coraz to większym niedoborem i tak w r. 1906 wynosił niedobór 2,225.000 kor, w r. 1907 — 3,900.000 kor., w r. 1908 — 7,900.000 a w r. 1909 już prawie 11 milionów. Dalsze podwyższanie dodatków krajowych przechodzi już granice możliwości; z powyższych cyfr wynika, że kraj także nie będzie mógł gminom przyjść z pomocą. Jeśli uwzględnimy w końcu, że w wielu gminach Galicyi ogólna stopa dodatków gminnych, powiatowych i krajowych przenosi 300% to przyjęcie przez Państwo większych ciężarów, aniżeli to przewiduje projekt,

okaże się wprost koniecznem w interesie skutecznego wykonania ustawy a więc w interesie państwa.

Z motywów wyżej naprowadzonych Wydział krajowy uważa za wskazane następujące zmiany i uzupełnienia w poszczególnych paragrafach projektu:

W §. 1. *Ustęp 1.* należy dodać:
16. Ansteckende Augenentzündung.
17. Puerperale Infectionen.
18. Morbilli:
Ustęp 2. po słowie „oder" dodać: „im Einvernehmen mit dem betreffenden Landesausschusse".
opuścić wyrazy: „in gefahrdrohender Weise".

W §. 2. *Ustęp 1.* po słowie „Gemeindevorsteher" dodać „bezw. Gutsgebietsvorstände".

W §. 3. po słowie „Arzt" dodać: „sofern er nicht die absolute Gewissheit hat, dass ein vorhin zugezogener Arzt über die in gleichem Sinne diagnostizierte Krankheit bereits die Anzeige erstattet hat".
dalej dodać:
3. Sanitätsaufseher.
4. Seelsorger (Matrikenführer).

W §. 4. *Ustęp 1.* dodać po słowie „Gemeindevorsteher" „bezw. Gutsgebietsvorstand".
Ustęp 2. dodać:
„Die betreffenden telegraphischen und telephonischen Anzeigen sind gebührenfrei zu befördern".

W §. 5. jako ustęp drugi dodać:
„Behufs sicherer Feststellung der Diagnose sind an geeigneten Orten staatliche Untersuchungsinstitute für die Infectionskrankheiten zu errichten".

W §. 8. po słowie „sicherzustellen" dodać:
„bezw. staatliche transportable mit den nötigen Einrichtungen und Personale ausgestatteten Barakenspitäler einzurichten".
jako ustęp ostatni dodać:
„Den abgesonderten Kranken ist im Falle ihrer Mittellosigkeit angemessene Pflege und Verpflegung beizustellen".

W §. 9. *Ustęp 3.* wykreślić od słów „noch" do „durchzuführen" i dodać:
„durch einen staatlich angestellten Senitätsaufseher und unter ärztlicher Kontrolle durchzuführen".

W §. 14. *Ustęp 5* opuścić słowa: „sowie über die Einrichtung von Leichenkammern".

W §. 17. po słowie „können" dodać: „nach Anhörung des betreffenden Landesausschusses".

W §. 18. na końcu ustępu 1. dodać:
„den abgesonderten Mittellosen ist angemessene Verpflegung beizustellen".

W §. 21. po słowie „Milzbrandes" dodać:
„Scharlach, Diphterie, epidemische Genickstarre, Abdominal typhus".
W ustępie ostatnim po słowie „Verordnungswege" dodać:
„nach Anhörung des betreffenden Landesausschusses".

W §. 22. po słowie „Flecktyphus" dodać: „Scharlach", po słowie „Häuser" dodać „und müssen Wohnungen".

W §. 23. po słowie „Flecktyphus“ dodać „Scharlach“ po słowie „Unterkunft“ „samt Verpflegung“.

W §. 24. po słowie „Rotz“ dodać: „Scharlach“.

W §. 25. po słowie „Ortschaften“ dodać:
„nach Anhörung des betreffenden Landesausschusses“.

W §. 30. Koniec ustępu pierwszego od słowa „wenn“ opuścić.
po słowie „demjenigen“ dodać „oder dessen Rechtsnachfolger“.

W §. 31. po słowie „erlassenen“ dodać „die Desinfection betreffenden“.

W §. 33. zamiast słów „14 Tagen“ wstawić „4 Wochen“ po słowie „Vernichtung“ dodać: „bei den die Desinfection leitenden Organen oder“.

W §. 35. dodać jako ustęp 3. „Die Kosten der Untersuchungsinstitute für Infectionskrankheiten“ (§. 5).
jako ustęp 4.
„Die Kosten der Einrichtung und Konserwierung von transportablen Baracken-Spitälern“ (§ 8).
„Die Kosten der Behandlung und Verpflegung isolirter mittelloser Kranken“ (§. 8) sowie der Verpflegung isolirter mittelloser ansteckungsverdächtiger Personen“. (§. 18).
jako *ustęp 5.* dodać:
„Die Kosten der Desinfectionsmittel u. Apparate (§. 9).
W ustępie piątym projektu po słowie „Unterkünften“ dodać: „samt Verpflegung“.
W ustępie 7. po słowie „Ärzte“ dodać: „und Sanitätsaufseher“.
W ustępie 9-tym, po słowie „Arzten“ dodać: „Krankenwächtern und Sanitätsaufsehern;“ po słowie „zukommenden“ dodać: „Krankengeldern“.

W §. 36. po słowie „Gemeinden“ dodać „bezw. Gutsgebieten“.

W §. 38. dodać jako drugi ustęp:
„Die Haushaltungsvorstände werden für die Verletzung der Anzeigepflicht nur dann bestraft, wenn dieselbe bewusst vernachlässigt wurde“.

W §. 46. opuścić zdanie całe od słowa „für die Meldungen“.

Udział rządu w walce z gruźlicą

(z uwzględnieniem interesów naszego kraju).

W walce z gruźlicą należą do zadań rządu: A) udzielanie zasiłków finansowych wszystkim czynnikom uczestniczącym w walce, B) akcya ustawodawcza, C) zarządzenia administracyjne.

A) Zasiłki finansowe

powinny być udzielane przedewszystkiem z funduszów przeciwgruźlicznych a) na budowę i urządzenie (nie na utrzymywanie) sanatoryów, stacyi leśnych, dyspenzatoryów i t. p. zakładów (tworzone przez towarzystwa przeciwgruźlicze, u nas — „Towarzystwo walki z gruźlicą"),

b) na akcyę popularyzatorską (broszury, wykłady, muzea przeciwgruźlicze, przyczem u nas mogłoby takie wędrowne muzeum powstać przy kraj. Radzie zdrowia i przez nią też mogłyby być wydawane krótkie pouczenia popularne [Tuberkulose Merkblätter]),

c) z innych odpowiednich funduszów na urządzenie zapobiegawcze (asanacya, opieka fizyczna nad młodzieżą w szkołach średnich, zakłady badania chorób zakaźnych i t. p).

W miarę rozwoju walki z gruźlicą i wciągnięcia do niej odpowiednich czynników wydatki na ten cel ze skarbu państwa, które zrazu muszą być znaczne, zmiejszą się, jak to się dzieje w Niemczech, gdzie rząd w latach ostatnich przeznaczał tylko rocznie 150.000·— a w r. 1909 okazały się wystarczające już tylko 120.000 Mk. na walkę z gruźlicą.

Rząd austryacki przed 2 laty po raz pierwszy przezaczył na walkę z gruźlicą 2,000.000 K., wszelako z funduszów tych Galicya ani w r. 1907/8, ani w r. b. pomimo podjętych starań nic nie uzyskała. To też jest rzeczą konieczną, aby stosownie do uchwały ankiety z dnia 26/VI. 1909 Wydział krajowy lub Sejm imieniem kraju:

1) upomniał się u rządu o sprawiedliwy rozdział funduszów państwowych, przeznaczonych na zwalczanie gruźlicy na zasadzie ustawy państwowej z r. 1906, w szczególności, aby dochody z nich wpływały na cele kraju w stosunku do ilości mieszkańców i to począwszy od r. 1907, aby w ten sposób wynagrodzić krzywdę, wyrządzoną krajowi przez zupełne pominięcie go przy rozdziale pieniędzy, z podatków pochodzących;

2) postarał się, aby istniejące w kraju zawiązki państwowych zakładów badania chorób zakaźnych były w ten sposób urządzone i uposażone, aby można zbadać bakteryologicznie każdego chorego, co do którego zachodzi wątpliwość, czy jest, jako wydzielający prątki gruźlicze, dla otoczenia niebezpiecznym, następnie

3) upomniał się o sprawiedliwy rozdział funduszów państwowych objętych budżetem Minist. spraw wewnętrznych przeznaczonych na cele asanacyjne, a z których Galicya otrzymuje zbyt małe zasiłki;

4) upomniał się o: a) nowe hygieniczne budynki dla wielu rządowych szkół średnich w kraju, b) przeznaczenie w budżecie Ministerstwa oświaty funduszów na sale gimnastyczne, boiska do zabaw ruchowych, kształcenie i opłacanie odpowiednich kierowników, c) wprowadzenie lekarzy szkolnych w szkołach rządowych.

B) Akcya ustawodawcza

dotyczy przeprowadzenia:

1) Ustawy o powszechnem ubezpieczeniu robotników. Dopiero bowiem wprowadzenie tego ubezpieczenia stworzy podstawy powstawania sanatoryów ludowych Instytucye ubezpieczenia będą tworzyć te zakłady we własnym interesie, by lecząc gruźliczych i przywracając im zdolność do pracy, oszczędzić na rentach dla inwalidów. Jednakże wobec przewagi ludności rolniczej w Galicyi leży, także ze względu na walkę z gruźlicą, w interesie naszego kraju, aby ustawa o ubezpieczeniu objęła także robotników rolnych i leśnych, gdyż w przeciwnym razie nie mogliby oni korzystać z sanatoryów ludowych, opierających się o instytucye ubezpieczeń.

2) Obowiązku donoszenia do władz o przypadkach gruźlicy t. zw. „otwartej“, niebezpieczeństwem dla otoczenia zagrażającej, a przynajmniej o przypadkach śmierci i zmiany mieszkania suchotników.

Obowiązek ten dałby się przeprowadzić nawet bez osobnej ustawy w ramach przyszłej państwowej ustawy o chorobach zakaźnych, na podstawie §. 1. al. 2., a byłoby pożądane, aby zarządzenie to wydano w naszym kraju (na podstawie określenia „für bestimmte Gebiete“), nie czekając na to, co się w tym względzie stanie w innych krajach Austryi.

3) Ustaw dotyczących a) ochrony robotników w zawodach, szczególniej do gruźlicy usposabiających, b) zwalczania alkoholizmu.

C) Z zarządzeń administracyjnych

wymienić należy zarządzenie a) w zakresie szkolnictwa (lekarze szkolni, pouczanie nauczycieli i młodzieży, leczenie sanatoryalne nauczycieli zagrożonych gruźlicą, zabawy ruchowe i kąpiele szkolne), przyczem w Radzie szkolnej krajowej powinien koniecznie zasiadać przynajmniej jeden lekarz, jako stały referent sanitarny,

b) w zakresie publicznych środków komunikacyjnych (koleje i t. p.),

c) w ramach obowiązujących ustaw przemysłowych, nadzoru nad środkami żywności (mleczywo), budowlanych,

d) w dalszem polu, gdy już powstanie dostateczna liczba sanatoryów, oddziałów szpitalnych, stacyi leśnych i t. d, zarządzenia co do poborowych na wzór Niemiec, gdzie władze wojskowe przekazują poborowych w razie stwierdzenia gruźlicy do leczenia sanatoryum i t. p.

Szpitalne leczenie gruźlicy.

Obowiązujące obecnie w szpitalach powszechnych w Galicyi przepisy zakazują przyjmować chorych na gruźlicę, jako chorobę chroniczną i nieuleczalną. Wyjątkowo mają szpitale przyjmować chorych na gruźlicę tylko wtenczas, jeżeli w przebiegu gruźlicy zdarzy się jakaś ostra (uleczalna) komplikacya choroby lub jeżeli chory znajduje się w niebezpieczeństwie dla życia; co do tych, wyjątkowo przyjmowanych chorych grużliczych, nie ma w przepisach szpitalnych żadnych

specyalnych reguł postępowania leczniczego i profilaktycznego. Pod tymi względami traktują obowiązujące przepisy szpitalne gruźlicę na równi ze wszystkiemi innemi chorobami, uważanemi za chroniczne i nieuleczalne.

Przepisy te co do gruźlicy, wydane przed laty kilkudziesięciu, są dziś przestarzałe i stoją w jaskrawej sprzeczności A) z regułami medecyny i hygieny, B) z faktycznym stanem rzeczy w szpitalach i celem, dla którego zostały wydane.

A) Sprzeczność obowiązujących przepisów szpitalnych z regułami medecyny i hygieny.

a) Nauka lekarska stwierdziła w nowszych czasach ponad wszelką wątpliwość, że gruźlica jest chorobą w wielu przypadkach uleczalną, o ile zostanie dość wcześnie rozpoznaną i odpowiednim sposobem leczoną; w nieco zaś nawet dalej posuniętych stadyach przez odpowiednie leczenie uzyskać można znaczne i długotrwałe polepszenia i przywrócić chorym zdolność do pracy zarobkowej.

b) Jest obecnie pewnikiem, że gruźlica jest chorobą zakaźną i że wobec pewnych jej przypadków (t. zw. gruźlicy „otwartej"), należy stosować te same główne przepisy i środki ostrożności, jakie obowiązują co do innych chorób zakaźnych.

B) Sprzeczność obowiązujących przepisów szpitalnych z osiąganymi skutkami.

a) Celem przepisów było uwolnić szpitale od nadmiaru chorych nieuleczalnych, lub uważanych za nieuleczalnych — chorych na gruźlicę. W rzeczywistości jednak znajduje się i musi się zawsze znajdować w szpitalach znaczna liczba chorych na gruźlicę. Wobec bowiem częstości rozmaitych ostrych komplikacyi w gruźlicy musi być do szpitali przyjmowana znaczna liczba chorych na gruźlicę (jeszcze uleczalną lub zdolną do znacznej poprawy), oraz pewna liczba chorych na gruźlicę, znajdujących się w niebezpieczeństwie dla życia. Przedkładane dawniej Sejmowi drukiem statystyczne sprawozdania szpitalne pozwoliłoby może liczbę takich chorych oznaczyć brak tych sprawozdań, (zaniechanych już od lat szeregu ku wielkiej szkodzie szpitalnictwa) nie dozwala dziś liczby tej ściślej określić. Pośrednio tylko można wnosić, że liczba tych chorych musi być znaczna, skoro ze wszystkich zmierających w szpitalach krajowych przeszło $^1/_4$ umiera na gruźlicę. Na leczenie tych chorych, którzy z powodu ostrych komplikacyi zawsze przyjmowani będą i być muszą, wydaje kraj rocznie kilkaset tysięcy koron*).

b) Wobec tego, że — według najnowszych badań — jest gruźlica chorobą bardzo rozpowszechnioną (według niektórych badań znajduje się w większych miastach gruźlicę lub ślady przebyłej gruźlihy w 90% zwłok osób dorosłych), wobec tego nie ulega żadnej wątpliwości, że i u nas wśród ogółu chorych, przyjmowanych i leczonych w szpitalach z powodu innych cierpień, u znacznej części istnieje obok tego gruźlica, któraby wymagała odpowiedniego postępowania leczniczego.

C) Szkody, wynikające dla ludności i dla finansów krajowych

z obecnego stanu rzeczy, są wielorakie:

a) Ponieważ według obowiązujących, a przestarzałych przepisów wolno przyjmować i leczyć chorych gruźliczych tylko z tytułu zdarzających się komplikacyi lub innych, z gruźlicą w związku nie pozostających chorób, przeto, skoro tylko te komplikacye lub choroby przypadkowe u takich chorych zostaną wyleczone, usuwa się tych chorych ze szpitala, nie podjąwszy żadnego leczenia ze względu na samą gruźlicę, bo na to potrzebaby przetrzymać ich w szpitalu

*) Przybliżone obliczenie wykonał Dr. Janiszewski. Obacz „Prace sekcyi gruźliczej IX zjazdu lekarzy i przyrodn. polskich w Krakowie 1900".

(wbrew przepisom) nieco dłużej. Wynikiem jest, że sprawa gruźlicza u tych chorych szybko potem postępuje, pozbawia ich wnet zdolności do pracy i czyni ciężarem dla kraju. Nadto chorzy tacy, którzyby nieraz przez zatrzymanie w szpitalu i stosowne postępowanie może mogli byli się wyleczyć, powracają rychło znów do szpitala z nowemi ostremi komplikacyami i ostatecznie suma kosztów leczenia tych wielokrotnych komplikacyi bywa większa, niżby wynosił wydatek na racyonalne leczenie przeciwgruźlicze, odrazu, a ze skutkiem za pierwszą bytnością chorego w szpitalu podjęte.

b) Ponieważ w przestarzałych przepisach szpitalnych gruźlica nie jest traktowana jako choroba zakaźna i wskutek tego szpitale nie są odpowiednio urządzone, a niemogą być odpowiednio prowadzone, przeto w większości naszych szpitali umieszcza się chorych na gruźlicę (przyjmowanych z konieczności z powodu komplikacyi i t. d.), nawet chorych na gruźlicę wysoce zaraźliwą (t. j. rozpadową gruźlicę płuc)—na salach wspólnych tuż obok chorych na inne choroby wewnętrzne. Przez to wiele naszych szpitali nietylko nie może się przyczynić do zwalczania gruźlicy, ale przeciwnie, staje się miejscem masowych zakażeń, wprost rozsadnikiem gruźlicy i źródłem dalszych dla kraju wydatków na leczenie ludzi, zakażonych tą drogą, a powracających do szpitala z powodu komplikacyi i t. p.

c) Wobec braku w kraju jakichkolwiek zakładów dla chorych na gruźlicę, a zakazu przyjmowania ich do szpitali, stają się chorzy z gruźlicą t. zw. otwartą pozostając w domu, źródłem zakażenia dla osób otaczających, wobec których nie umieją zachować żadnych środków ostrożności.

Odpowiednie postępowanie z chorymi na gruźlicę, nadającymi się do pomieszczenia w zakładach, zajmuje bardzo ważne miejsce wśród środków zwalczania gruźlicy. Ideałem, do którego zbliżają się już niektóre kraje europejskie, byłoby pod tym względem 1) systematyczne okresowe leczenie odpowiedniej liczby chorych (we wczesnych stadyach gruźlicy) w specyalnych sanatoryach, 2) wyuczenie chorych na gruźlicę otwartą, zdolnych do pracy — i wypuszczonych z sanatoryów, — odpowiednich środków ostrożności, by nie zakażali swego otoczenia, 3) odosobnienie chorych nieuleczalnych z gruźlicą otwartą do pracy niezdolnych, w odpowiednich przytuliskach.

Obliczając według dzisiejszych stosunków państwa Niemieckiego, gdzie sieć sanatoryów uważana jest obecnie (1909) za dostateczną, wystarczyłoby w Galicyi około 1.600 łóżek sanatoryalnych stałych, obok odpowiedniej liczby stacyi leśnych i dyspensatoryów, aby podołać leczeniu wczesnych okresów gruźlicy i odpowiednio wykształcić chorych (a przez nich stopniowo całą ludność) w kierunku profilaktycznym. Ponieważ jednak nie można dzisiaj ze względu na stan finansów kraju myśleć o budowie i utrzymaniu sanatoryów, należy więc chwycić się sposobów, które mogą zastąpić choć w części system sanatoryalny, a są bez porównania tańsze, względnie, które pozwolą wydatki, już dzisiaj przez kraj z powodu leczenia gruźliczych ponoszone, zużytkować znacznie produktywniej i skuteczniej.

Środkiem takim jest

reforma szpitalnictwa

co do postępowania z chorymi na gruźlicę, mianowicie w następnych kierunkach:

1. Podstawą jakiegokolwiek postępu w naszem szpitalnictwie, a więc i co do szpitalnego leczenia gruźlicy, musi być uznanie zasady, że niewystarczająca dziś liczba łóżek szpitalnych w kraju powinna być jaknajrychlej pomnożona.

2. Przepisy szpitalne powinny traktować gruźlicę jako chorobę zakaźną. Należy więc chorych na gruźlicę umieszczać w osobnych pawlonach resp. w osobnych salach, przystosować do tego szpitale już istniejące przy budowie zaś nowych szpitali i przebudowie starych należy odpowiednio do tego opracowywać plany. — Należy znieść zakaz przyjmowania

chorych na gruźlicę do szpitali, przeciwnie, należy ich do szpitali ile możności przyjmować, jeśli warunki leczenia domowego grożą rozwlecze nia zakażenia na otoczenie. W czasie pobytu w szpitalu należy chorych takich nauczyć, jak mają postępować, by po powrocie do domu otoczenia swego na zakażenię nie narażali. Pod tym „profilaktyczno-wychowawczym“ względem mogą szpitale zdziałać w kierunku zapobiegania gruźlicy bez żadnych kosztów równie wiele jak sanatorya i dyspensorya i tym podobne instytucye, a jest to zadanie o niezmiernej doniosłości praktycznej.

3. Przepisy szpitalne powinny traktować gruźlicę, jako chorobę w wielu przypadkach uleczalną lub przynajmniej pozwalającą przez stosowne leczenie uzyskać znaczne polepszenia. Odpowiednie przypadki należy więc przyjmować i leczyć nietylko z powodu i na czas komplikacyi, ale traktować jako przypadki gruźlicy umiejętnie zapomocą leczenia szpitalnego , rozłożonego na kilka okresów. Stosownie do tej zasady należy stworzyć w szpitalach stosowne pomieszczenie i odpowiednie tanie urządzenia (leżalnie), chorych takich bez koniecznej potrzeby nie usuwać ze szpitali przedwcześnie i zastosować do nich odpowiednią normę żywienia. Niewielki wydatek na leżalnie i nieznacznie większy koszt każdego okresu leczenia „przeciwgruźliczego“ hojnie się zwrócą, bo na każdym tak leczonym oszczędzi kraj wydatków, które obecnie musi ponosić na leczenie ciągle ponawiających się „ostrych komplikacyi“.

Doświadczenia, zebrane zarówno za granicą, jak i u nas (oddziały dla gruźliczych: dr. A Sokołowskiego w szpitalu Dzieciątka Jezus w Warszawie, dr. S. Sterlinga w szpitalu Poznańskich w Łodzi), dowiodły stanowczo, że umiejętnem leczeniem w szpitalu można osiągnąć przy odpowiednim doborze przypadków chorobowych wyniki znakomite, — nawet w fatalnych budynkach (stary szpital Dz. Jezus) i w stosunkowo bardzo złych warunkach lokalnych (zadymiona fabryczna Łódź). U nas w Galicyi warunki są o wiele pomyślniejsze, bo wiele szpitali już obecnie ma bardzo dobre budynki i znajduje się nieraz zdala od miasta, w doskonałem powietrzu. Gdzie warunki lokalne są niekorzystne, możnaby przy budowie lub przebudowie szpitala stwarzać małe oddziały dla chorych na gruźlicę w pewnej od szpitala odległości, w lepszem położeniu. Gdyby konsekwentnie przeprowadzić reformę w tym kierunku, która nie pociągnie za sobą żadnych prawie dodatkowych kosztów przy budowie szpitali, to kraj, nie budując kosztownych sanatoryów, zyskałby jednak tyleż punktów, działających w sposobie sanatoryów, ile dziś posiada szpitali. I gdy, budując dwa specyalne sanatorya, możnaby leczyć w nich tylko ograniczoną liczbę chorych z najbliższych okolic, to przy wskazanej tu reformie szpitalnictwa zapewnia się, niemal tosamo dobrodziejstwo, a bez kosztów, znacznie większej liczbie chorych równomiernie w całym kraju.

4. Gdzie są domy dla nieuleczalnych, a gminy podołają finansowo ich rekonstrukcyi, tam należy w tych domach oddzielić i odpowiednio urządzić oddziały dla przypadków nieuleczalnej gruźlicy otwartej, przyczem należy przyjść gminom z pomocą przez subwencye i pożyczki z funduszów krajowych i inne ułatwienia, będące w mocy kraju.

Na zasadzie wszystkich tych danych opiera się też uchwała, powzięta przez ankietę w sprawie gruźlicy w dniu 26. czerwca b. r. we Lwowie, a opiewająca:

„Ankieta, uznając w całej pełni ważność budowy sanatoryów dla zwalczania gruźlicy, uważając je nietylko za miejsca dla leczenia, lecz i za miejsca wychowania higienicznego, nie zaleca na razie rozpoczęcia tej walki od budowy dwóch sanatoryów ludowych, lecz wciąga tę myśl w plan dalszy, który rozpocząć się winien od pomnożenia liczby szpitali w kraju i od reformy i poprawy szpitalnictwa krajowego, opartych na następujących zasadach: a) że gruźlica powinna być do szpitali krajowych przyjmowana; b) że powinna być uznaną za chorobę zakaźną, a więc izolowana; c) że przy szpitalach teraźniejszych powinno się, środkami choćby skromnymi, wprowadzić takie zmiany, a w nowych, mających się budować, plany powinny być tak skonstruowane, by mogły powstać osobne oddziały, które mogłyby być prowadzone jużto sanatoryalnie i były miejscami

dla leczenia, a więc niejako były sanatoryami, jużto miejscami izolacyi; d) izolacya przypadków nieuleczalnych, rozpaczliwych, oprzeć się powinna o domy dla nieuleczalnych.“

Udział społeczeństwa w walce z gruźlicą

powinien skupić się w „Towarzystwie walki z gruźlicą“, a jest on w dobie obecnej bardzo ważny. Dlatego Towarzystwo powinno być poparte materyalnie i moralnie przez wszystkie czynniki mające wpływ w kraju, przez wszystkie władze rządowe i autonomiczne i najwyższych ich przedstawicieli itp. Pominąwszy właściwe sanatorya, na które społeczeństwo zdobyć się będzie mogło chyba w dalszej przyszłości, musi społeczeństwo wziąć na siebie obecnie ciężar:

1) Tworzenia i podtrzymywania (z pomocą rządu, kraju, gmin i kas chorych) wszystkich tańszych zakładów przeciwgruźliczych, jak stacyi leśnych dla dorosłych, dla dzieci, kolonii wiejskich i dyspensatoryów. Co do dyspensatoryów należy się jednak starać, aby urządziwszy je i wprowadziwszy w ruch, oddawać w ręce gmin, choćby ze względu na to, że dyspensatorya pozostają w ścisłym związku z opieką nad ubogimi, należącą do gmin i powinny mieć ciągłą styczność z biurami ubogich. (W Niemczech coraz więcej dyspensatoryów tworzą lub przejmują gminy i powiaty, w których ręku w r. 1909. była już $^1/_3$ wszystkich dyspensatoryów t j. 88 na 248[1]).

2) Drugiem zadaniem, które w dostatecznej mierze wypełnić może tylko samopomoc społeczna, a któremu bez pomocy społeczeństwa nie podołają żadne władze (jeżeli pominiemy działanie szkół) jest pouczanie najszerszych warstw społeczeństwa o niebezpieczeństwie gruźlicy i sposobach zapobiegania. Ku temu w naszym kraju powinny służyć przedewszystkiem wykłady ustne (analfabetyzm!), a tu z Towarzystwem przeciwgruźliczem powinny współdziałać wszystkie instytucye oświatowe (Uniwersytety powszechne i ludowe, Towarzystwa Szkoły ludowej i Oświaty ludowej) i społeczne (Związki robotnicze, Kółka rolnicze i t. p.). Wykłady te powinny być zorganizowane na najszerszą skalę po miastach i po wsiach (pożądane wydanie wykładu wzorowego, któryby każdy inteligentniejszy człowiek mógł jako prelegent zużytkować), objaśniane obrazami na ekranie (zbiór klisz wypożyczanych z centralnego składu, jak w Niemczech). Należy pozyskać pomoc także duchowieństwa, jak przy innych pracach społecznych. Dalej dobrym w naszych warunkach środkiem będą ruchome muzea przeciwgruźlicze z bezpłatnym wstępem, następnie afisze, pomieszczane na dworcach kolei, w urzędach, na odpustach i jarmarkach itd., w końcu masowe rozdawanie krótkich pouczeń (Merkblätter), i wydawanie popularnych broszur, wreszcie energiczne i wytrwałe współdziałanie prasy codziennej, zwłaszcza ludowej, którą należy sprawą tą jaknajżywiej zainteresować i w materyał zaopatrywać. W tej akcyi powinnoby społeczenstwo uzyskać pomoc rządu, np. przez utworzenie muzeum ruchomego i zbioru klisz do wykładów przez kraj. Radę zdrowia, oraz wydawanie przez nią pouczeń (Merkblätter), przez urzędową pomoc w umieszczaniu afiszów (kolej, zakłady i gmachy państwowe), rozdawaniu pouczeń, urządzaniu wykładów (sale szkolne) i t. p.

3) Dalszym polem działania społeczeństwa jest tworzenie instytucyi zapobiegawczych w szerszym zakresie, (kolonie letnie dla uczniów, zabawy ruchowe, ogródki robotnicze, zdrowe a tanie mieszkania dla robotników w miastach, kąpiele ludowe), przez Towarzystwa, już zresztą w kraju istniejące i działające, ale przez społeczeństwo za mało popierane.

4) Wreszcie wszystko to, co służąc ku podniesieniu zdrowia ludności wogóle, przyczynia się równocześnie także do zwalczania gruźlicy i usposobienia do niej: walka z alkoholizmem, cała działalność filantropijna, zmierzająca do złago-

[1]) Porównaj: Stand der Tuberkulosebekämpfung im Frühjar 1909. Geschäftsbericht des Deutsch. Zentralkomités etc. Berlin 1909.

dzenia nędzy i społeczna, skierowana ku podniesieniu dobrobytu. Działalność ta aczkolwiek wiążąca się ze sprawą walki z gruźlicą, nie wymaga tu dokładniejszego omówienia, bo jest ona poruszana także z wielu innych punktów przez rozmaite czynniki.

Udział instytucyi ubezpieczenia na wypadek niezdolności do pracy, kas chorych i t. p,

w walce z gruźlicą.

Jeżeli wprowadzone zostanie powszechne ubezpieczenie na wypadek niezdolności do pracy, to instytucye ubezpieczenia będą w pierwszym rzędzie powołane do tworzenia stałych zakładów leczniczych (sanatoryów i stacyi leśnych); będą one, podobnie jak w Niemczech, przez sanatoryalne leczenie gruźliczych, starać się oszczędzić na rentach dla inwalidów. Z 99. sanatoryów istniejących w Niemczech obecnie (w r. 1909.), już 39 jest utrzymywanych przez instytucye ubezpieczeń, kasy chorych i t. p.; sanatorya założone przez towarzystwa przeciwgruźlicze, coraz liczniej przechodzą w ręce takich instytucyi. [2])

Zanim jednak powstaną instytucye ubezpieczenia, powinnyby zasobniejsze kasy chorych z tego samego względu, tj. dla podtrzymania u gruźliczych zdolności do pracy i zmniejszenia przez to swych wydatków na zasiłki w razie ich zachorowania, rozpocząć na własną rękę zakładanie tanich sanatoryów i stacyi leśnych. Użycie w tym celu części nagromadzonych funduszów rezerwowych kas hojnie by się opłaciło. Conajmniej zaś powinny kasy wydatnymi zasiłkami pieniężnymi popierać zakładanie i utrzymywanie sanatoryów ludowych i stacyi leśnych, zakładanych przez Towarzystwa, i za odpowiednią opłatą pomieszczać swych członków w tych zakładach, dających daleko lepsze warunki leczenia się, niż szpitale. Również powinny kasy chorych popierać materyalnie dyspensatorya wszelkiego typu, zarówno tworzone przez towarzystwa, jak i gminne.

18/VII. 1909. *Stanisław Ciechanowski.*

Zakres działania gmin, powiatów i kraju w walce z gruźlicą,

Skuteczne zwalczanie choroby, tak bardzo rozpowszechnionej i tak dotkliwe klęski powodującej, jak gruźlica, wymaga gorliwego współdziałania wszystkich powołanych czynników, a więc gmin, powiatów, kraju, państwa, społeczeństwa.

Najogólniej można określić podział pracy na tem polu między organizacye autonomiczne w słowach, że do gmin należy przedewszystkiem zapobieganie gruźlicy, podobnie jak i innym chorobom zakaźnym, tudzież zarządzenia, mające na celu powstrzymanie dalszego szerzenia się choroby, a do kraju leczenie chorych na gruźlicę. Profilaktykę publiczną może tu gmina spełniać przez wykonywanie we własnym i poruczonym zakresie działania publicznej pieczy nad zdrowiem i różnych agend policyi sanitarnej.

Kraj zaś ma do dyspozycyi dla leczenia chorych gruźliczych szpitalnictwo, które w myśl opinii krajowej ankiety w sprawie gruźlicy z 26. czerwca b. r. należałoby rozszerzyć i zreformować. Nadto krajowa władza autonomiczna ma w lekarzach gminnych i okręgowych organizacyę służby sanitarnej, której w walce z gruźlicą ważna przypadnie rola, a nad którą Wydział krajowy w myśl intencyi

---

[2]) Porównaj: Der Stand der Tuberkulose-Bekämpfung im Frühjahre 1909. Geschäftsbericht des Deutsch. Zentral-Komités zur Bekämpfung der Tuberkulose, Berlin 1909.

Sejmu, niejednokrotnie wypowiadanych, powinien objąć stały nadzór i kierownictwo.

Dalej Wydział krajowy może współdziałać w walce z gruźlicą przez nadzór zwierzchniczy nad działalnością sanitarną gmin i powiatów, wydawanie stosownych pouczeń, wskazówek i zarządzeń administracyjnych bądź w zakresie własnej kompetencyi, bądź też w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem i przy udziale innych krajowych organów i władz, które do walki z gruźlicą powołać trzeba. Szczególnie ważne będzie, mianowicie współdziałanie c. k. Rady szkolnej krajowej a za jej inicyatywą także c. k. Rad szkolnych okręgowych, jakoteż c. k. krajowej Rady zdrowia, która, jako fachowy organ doradczy w sprawach zdrowotnych, według uchwał ankiety przeciwgruźliczej zająć się winna programowem jednoczeniem usiłowań poszczególnych czynników i wskazywać dalsze drogi akcyi przeciwgruźliczej.

Wreszcie Wydział krajowy ma możność oddziaływania na c. k. rząd i wyjednania wydatnej pomocy państwowej, bez której walka z gruźlicą bardzo byłaby utrudnioną, zwłaszcza przy braku powszechnego ubezpieczenia na wypadek choroby i niezdolności do pracy, która np. w Niemczech dostarcza najwięcej środków finansowych dla walki z gruźlicą.

Sejm krajowy, który podczas ostatniej sesyi uznał całą doniosłość przeciwdziałania klęsce gruźlicy, może tą akcyę ułatwić i na pożądane tory wprowadzić przez wyznaczenie na ten cel niezbędnych funduszów i przez uchwalanie stosownych ustaw sanitarnych.

Tak więc nawet w naszych trudnych warunkach mamy poważny zasób środków, którymi przy planowem postępowaniu osiągnąć zdołamy znaczne wyniki, jeśli zwłaszcza wraz z autonomicznemi i rządowemi władzami i organami połączą usiłowania czynniki obywatelskie, jak stowarzyszenia, prasa i t. p.

Przechodząc do naszkicowania szczegółowege programu walki w zakresie obowiązków gminy, wypada rozróżnić gminy miejskie od gmin wiejskich. Miasta bowiem wogóle rozporządzają większym zasobem środków materyalnych i sił intelektualnych, mogą więc i powinny daleko więcej zdziałać, niż wsie, w których brak funduszów i brak zrozumienia rzeczy stoi na przeszkodzie. Zachodzi też ta ważna różnica, że w gminach wiejskich, oddzielonych od obszarów dworskich, sprawa opieki nad ubogimi, a w szczególności nad osobami, nieuleczalnie chorymi, nie może być należycie uregulowana bez udziału dworów i oczekuje od dawna ustawowego rozwiązania, podczas gdy w miastach, gdzie niema tego rodzaju dualizmu administrayjnego i wynikających z niego lokalnych kolizyi interesów, opieka nad ubogimi i nad nieuleczalnymi da się zorganizować we własnym zakresie działania gminy, jak to już się stało we Lwowie, w Krakowie, a zapewne i w innych miastach kraju. Zaznaczyć zaś należy, że organizacya dobroczynności publicznej za granicą jest ważnym czynnikiem w walce z gruźlicą, a także i w naszym kraju przypaść jej musi podobne zadanie.

Zasługuje też na uwagę, że miasta osobliwie większe, a zwłaszcza obie stolice, są niejako głównemi siedzibami i rozsadnikami gruźlicy a zatem jak najenergiczniejsze tłumienie gruźlicy w dużych miastach jest wskazane, gdyż wpłynie ono niezawodnie na zmiejszenie częstości gruźlicy w całym kraju. Miasta mianowicie przyciągają ze wsi ludność w sile wieku, zdolną do pracy i poszukującą zarobku, a eliminują z siebie na wieś jednostki, pracą lub chorobą sterane i w zdolności do pracy upośledzone. Co do gruźlicy to ciągłe usuwanie się na wieś jednostek schorzałych nie ulega wątpliwości, choćby już ze względu na niższy koszt utrzymania na wsi i ze względu na tę okoliczność, że pobyt na wsi dla stanu tych chorych jest korzystniejszym i często przez lekarzy bywa doradzanym. Podobny ruch migracyjny chorych na gruźlicę zauważyć będzie można także niewątpliwie w centrach przemysłowych, n. p w kopalniach, zatrudniających liczniejsze masy robotników.

Miasta przeto, a mianowicie Lwów i Kraków, powinny stać się dla innych gmin wzorem świadomej celu, planowej działalności przeciw gruźlicy, wzorem, który ubogie i pozbawione funduszów gminy wiejskie tylko w pewnej mierze będą mogły naśladować.

Nad pytaniem, co gmina większego miasta w walce z gruźlicą zdziałać może obradowano w ostatnich latach między innymi obszernie w „komisyi przeciw gzuźliczej“[1]) zawiązanej w r. 1905 w łonie miejskiej komisyi zdrowotnej we Lwowie, a referent tej komisyi dr. Pisek opracował w tym przedmiocie wyczerpującą rozprawę i odczytał ją na X. Zjeździe lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie w r. 1907.[2]) Debaty lwowskiej komisyi przeciwgruźliczej[3]) oparły się na obfitym meteryale informacyjnym, którego dostarczyły publikacye Kongresu przeciwgruźlicznego w Paryżu[4]) (1905). Niewdając się w szczegóły, podam w jak najzwięźlejszem streszczeniu wyniki debat komisyi, uzupełniając je danemi, skądinąd zaczerpniętemi i uwzględniając myśli, poruszone na krajowej ankiecie przeciwgruźliczej z dnia 26. czerwca b. r. Przedtem jednak nie podobna pominiąć milczeniem, że na wniosek lwowskiej komisyi przeciwgruźliczej Magistrat miasta Lwowa, nie szczędząc kosztów, wdrożył szczegółowe badania statystyczne o stanie gruźlicy w mieście i wydał je drukiem[5]). Wspominam o tem nie tylko z uznania dla pierwszej tego rodzaju pracy statystycznej w kraju, lecz głównie dla tego, że badania statystyne gruźlicy powinny i nadal zaprzątać nasze miasta, albowiem mogą one rzucić wiele światła na warunki, wśród których gruźlica w miastach się rozwija i dać niejedną wskazówkę praktyczną. Tak n p. statystyka lwowska wykazała niezbicie, o czem i na X. Zjeździe lekarzy i przyrodników polskich teoretycznie radzono, jakkowiek bez faktycznych danych, że wśród ludności żydowskiej gruźlica w mieście o wiele mniej grasuje, niż wśród ludności chrześcijańskiej, a dalsze badania powinny wyśledzić, czy różnica ta polega na właściwościach rasy, czy też na pewnych odrąbnościach w sposobie życia. I na ostatnim międzynarodowym kongresie przeciwgruźliczym w Waszyngtonie szczegółowe badania statystyczne w New-Yorku, a mianowicie stwierdzenie pewnych oddzielnych ognisk mieszkaniowych gruźlicy w tem mieście, były tematem rozległej dyskusyi, mającej niepoślednie praktyczne znaczenie dla walki z gruźlicą; zachęcają one do podjęcia i u nas badań w podobnym kierunku. Gdyby się sprawdziło, że pewne domy i pewne mieszkania stają się stałą siedzibą i rozsadnikami gruźlicy, okoliczność ta zmusiłaby do stosownych zarządzeń profilaktycznych.

Samo zapobiegawcze działanie gminy okaże się więcej skutecznem, jeśli ludność pojmować będzie ważność wydawanych zarządzeń ze względu na interes zdrowotności ogółu i poszczególnych obywateli i jeśli z profilaktyką publiczną iść będzie w parze profilaktyka indywidualna. Gmina więc dbać musi o spopularyzowanie sprawy gruźlicy i środków zwalczania tej choroby, a w tym celu posłużyć może prasa, popularne odczyty, dalej broszury, krótki pouczenia (Merkblätter), wydawane kosztem. gminy lub subwencyonowane zasiłkiem z funduszów gminnych, aby mogły być bezpłatnie rozdzielane w szerokich kołach ludowych.

---

[1]) Sprawozdanie z posiedzeń tej komisyi podał „Głos lekarzy“ w Nr. 9, 11 i 24 z r. 1906. Komisya składała się z dra Legieżyńskiego, prof. Gluzińskiego, dra Mahla, dra Mikołajskiego, dra Piseka, a przewodniczył jej wiceprezydent miasta dr. Rutowski.

[2]) Rozprawa ta wyszła w osobnej broszurze pod tytułem: Dr. Wilhelm Pisek. Zwalczanie gruźlicy w naszych miastach. Lwów. 1908.

[3]) Podobna komisya według doniesienia pism zawiązała się i w Krakowie w r. 1906, lecz o jej pracach brak informacyi.

[4]) Publikacye te zajmują kilka tomów, z których wymienię niektóre tytuły: „La lutte antituberculose en France“, „L'etat de la lutte contre la tuberculose en Allemagne“, „La lutte contre la tuberculose en Suède“, „Recueil des travaux de la commission permanente de preservation contre la tuberculose“ (urzędowe protokoły z posiedzeń komisyi przeciwgruźliczej francuskiej).

[5]) W dodatku do dzieła: Dr. Wiktor Legieżyński. Stosunki zdrowotne w mieście Lwowie w r. 1905 i 1908. Lwów 1907.

Daty, odnoszące się do gruźlicy pomieszczono także w „Wiadomościach statystycznych o mieście Lwowie“ tom XI. Cz. I. Lwów 1907.

We Lwowie rzucono myśl stałej wystawy okazów, odnoszących się do gruźlicy i urządzenia dla sfer robotniczych popularnych wykładów na tej wystawie. Myśl to dobra i nietrudna do wykonania, gdyż już na ostatniej wystawie hygienicznej we Lwowie nagromadzono sporo okazów, które na takiej wystawie spożytkowaćby można. W razie zrealizowania tego projektu dałoby się w dalszym ciągu zorganizować według przykładu Niemiec ruchome muzeum gruźlicy, które, do miast prowincyonalnych przenoszone, przyczyniłoby się do uświadomienia ludności pod względem istoty i niebezpieczeństw choroby, jakoteż walki z tą plagą społeczną.

Ale najwięcej w kierunku pouczenia ludności zdołają zdziałać szkoły, o czem przyjdzie obszerniej wspomnieć przy roztrząsaniu zakresu działania kraju w walce z gruźlicą.

Jeśli publiczność będzie należycie pouczoną, chętnie podda się nawet takim zarządzeniom niezbędnym, które nieraz są dla stron. bezpośrednio interesowanych, niedogodne lub wymagają pewnych ofiar osobistych dla dobra publicznego.

Właściwe zapobieganie gruźlicy w zakresie obowiązków gminy polega przedewszystkiem na asenacyi gmin w jak najszerszem znaczeniu, która i ogólną zdrowotność w gminie ma na celu.

Ze względu na gruźlicę należy tu zwłaszcza dbałość o dostarczenie mieszkańcom dostatecznej ilości dobrego powietrza i dostecznego światła.

Nawet i bez reformy ustawy budowlanej, której wielu się domaga, gmina mogłaby zakazać używanie mieszkań piwnicznych, zwanych często eufemistycznie suterenowemi, pozbawionych światła, ciasnych, wilgotnych, mało przewietrzanych, w których wylęgają się i krzewią różne epidemie, zagrażające zdrowiu i życiu ogółu mieszkańców. W tym kierunku podjęte we Lwowie starania napotkały na niepokonalne trudności z powodu braku mieszkań wogóle, a w szczególności tanich, a zdrowych mieszkań robotniczych, których budowa, oddawna przez Radę miejską uchwalona, do skutku nie przychodzi.

Być może, że rozgałęzienie sieci tramwajowej i ułatwienie przez to komunikacyi ułatwi rozwiązanie tego trudnego zagadnienia przez odciągnięcie pewnej części mieszkańców ku obwodowym rejonom. Nowela ustawy budowlanej dla miasta Lwowa, zezwalająca na budowę domów czteropiątrowych wzmogła widocznie ruch budowlany także i w centrum miasta, co wpłynie korzystnie na niestosunek między liczbą mieszkań, bez zarzutu pod względem sanitarnym, a ich zapotrzebowaniem.

Podnoszono, że i u nas byłaby porządana instytucya inspektoratów mieszkaniowych, czuwające nad tem, aby mieszkania, dla zdrowia wzraźnie szkodliwe, były zamykane.

W sposobie zabudowywania miast należałoby troskliwiej, niż dotąd, baczyć, by w myśl obowiązujących przepisów pozostawiano dostateczne miejsce na podwórza, by przestrzegano dostatecznej szerokości ulic, a w planach regulacyjnych wyznaczano dość miejsca niezabudowanego na ogrody, parki, place.

Nie mówiąc o „miastach ogrodowych“, które Anglia wprowadza w życie, możnaby wziąć pod rozwagę urządzenie podmiejskich parceli ogrodowych dla robotników, gdzie ludzie ci spędzający znaczną część dnia w ciasnych pracowniach, mogliby w chwilach wolnych i w dnie świąteczne pełną piersią odetchnąć świeższem powietrzem.

Nadzór sanitarny nad pracowniami i fabrykami troszczyć się powinien, by robotnicy nie pracowali w zaduchu i pyle.

Także i na ulicach zwalczanie pyłu zasługuje na szczególną uwagę, a z tym łączy się udoskonalenie systemu i organizacyi oczyszczania miasta jakoteż zaopatrzenie miasta w bruki.

Przydałyby się przepisy, wzbraniające zaśmiecania ulic i placów publicznych tudzież spluwania na ziemię a w każdym razie zakaz spluwania na podłogę we wszelkich lokalach, zwłaszcza zaś w lokalach, w których gromadzi się liczniejsza publiczność, winien być surowo przestrzegany a natomiast wszędzie powinny być spluwaczki, należycie urządzone.

Wzmocnienie odporności mas ludowych na zarazek gruźlicy, wskazuje troskę o należyte odżywianie ludności. Rozsądna tedy gospodarka miejska dążyć będzie do obniżenia ceny najniezbędniejszych artykułów spożywczych przez stosowną organizacyę aprowizacyi, do zniesienia opłat akcyzowych od tych artykułów a dla uboższych warstw trzeba zakładać tanie kuchnie ludowe, na które za granicą ofiarność publiczna i prywatna wiele łoży. Tępić też trzeba fałszowanie środków spożywczych.

Ważność zaopatrzenia gmin w zdrową wodę uznał Sejm, polecając między innemi i na ostatniej sesyi Wydziałowi krajowemu wdrożenie w tej sprawie badań. Obfitość dobrej wody ułatwi zakładanie kąpieli ludowych, utrzymanie czystości w domach i na ulicach.

Wielu zwraca szczególną uwagę i nie bez racyi, na związek jaki zachodzi między alkoholizmem i gruźlicą i doradza usilne zwalczanie nadużywania napojów wyskokowych.

Oprócz tego wszystko, co zdoła podnieść dobrobyt i oświatę wśród najszerszych mas ludowych, pośrednio przyczynia się do zwalczania gruźlicy, która w nędzy i ciemocie znajduje najlepsze podłoże. Trudno tu wyliczać wszystkie środki, leżące w zakresie kompetencyi gmin, a mogące ulżyć doli ubogim mieszkańcom. To jednak zawsze należy mieć na pamięci, że zaniedbania pod tym względem odbijają się także na zdrowiu warstw zamożniejszych, gdyż jakkolwiek nędza i ciemnota jest wylęgowiskiem głównem gruźlicy, jak i wielu chorób zakaźnych, z piwnic i suteryn szerzę się zarazki i do górnych sfer społecznych. Istnieje w sprawach sanitarnych solidarność interesów różnych warstw, na którą rozważni higieniści zwracają uwagę, a której nadwerężenie mści się ciężkiemi ofiarami.

A gdy usunąć zupełnie nędzy gmina nie jest w stanie, to przynajmniej uczynić może i powinna, aby przez należyte zorganizowanie opieki nad ubogimi zapobiegać pauperyzmowi. Organizacya ta, jak to już na wstępie wspomniałem, często musi współdziałać z innymi czynnikami w walce z gruźlicą.

Obok tych ogólnych zarządzeń, bardzo ważnych dla zapobiegania gruźlicy wypada w celu zapobiegawczym nie spuszczać z oka pewnych momentów, przygotuwujących szczególnie grunt dla tej choroby. Należy tedy troskliwie zająć się osobliwie dziećmi wątłemi, dziedzicznie usposobionemi do gruźlcy i skrofulicznemi. Ten dział profilaktyki publicznej, od dawna we Francyi na wielką skalę stosowany, obecnie i w Niemczech w walce z gruźlicą wybijaja się na plan pierwszy. Piecza publiczna nad ubogą dziatwą rozpoczynać się powinna od wieku niemowlęcego. Trzeba więc zakładać lub wydatnie popierać instytucye, propagujące karmienie dzieci piersią, opieki nad niemowlętami, żłóbki, krople mleka, schroniska dla niemowląt.

Dla dzieci starszych, a niedokrewnych, wątłych, dziedzicznie usposobionych potrzebne są kolonie wakacyjne, dla dzieci skrofulicznych lub już nawet dotkniętych początkami gruźlicy kolonie lecznicze, stacye i schroniska leśne, szkoły leśne.

Ponadto jest wskazane rozciągnięcie większej, niż dotąd, opieki publicznej nad dziećmi, choremi na odrę i koklusz, które to choroby często przygotowują grunt dla gruźlicy a przez administracyę sanitarną bywają nie dość gorliwie traktowane. Dzieci, chore na odrę lub koklusz, powinny dotąd pozostawać pod nadzorem lekarzy, delegowanych do tłumienia epidemii, aż ustąpią wszelkie powikłania ze strony narządu oddechowego.

Także w szkołah potrzebny jest stały nadzór lekarski przez lekarzy szkolnych, którzy nadto powinni, rodzinie ucznia udzielać wskazówek co do wyboru jego przyszłego zawodu, nieraz decydującego o dalszym stanie zdrowia.

Przy zapobieganiu dalszemu szerzeniu się gruźlicy najważniejszem jest oddzielenie chorych z otwartą gruźlicą od zdrowych, a o ile to przeprowadzić się nie da usuwanie i niszczenie prątków gruźliczych, przez chorych wydalanych.

Aby sprostać temu zadaniu, gmina musi mieć w ewidencyi chorych na gruźlicę, a więc koniecznem jest wprowadzenie obowiązku donoszenia o gruźlicy do miejscowej władzy sanitarnej. Zakres tego obowiązku, mianowicie czy ma się on odnosić do wszystkich chorych na gruźlicę, czy też tylko do chorych na gruźlicę otwartą lub czy może ma on dalszym jaszcze uledz ograniczeniom, powinne władze krajowe ustalić po gruntownem rozważeniu wszystkich, wchodzących tu w grę, interesów. W każdym razie bez ewidencyi chorych na gruźlicę gmina nie może wkroczyć wcześnie w wielu wypadkach, w których możnaby jeszcze członków rodziny chorego od zakażenia uchronić i wskutek tego zdarzają się nie zbyt rzadko tragedye życiowe, o których na ostatniej sesyi Sejmu opowiadano, że mianowicie w pewnych rodzinach gruźlica zabiera jednego po drugim członków rodziny i zupełnie wyludnia domy.

Prawda, że obowiązek donoszenia napotka na wiele przeszkód i trudności a może największą z nich jest ta okoliczność, że człowiek, o którym powszechnie wiadomo, że jest chorym na gruźlicę, traci często zajęcie zarobkowe, jakkolwiek jest on jeszcze na dłuższy czas w całości lub częściowo zdolnym do pracy. Tu nasuwa się konieczność zorganizowania dla gruźliczych pośrednictwa pracy i dostarczanie im takiego zajęcia, które nie przekraczałoby ich zasobu sił i nie szkodziło ich nadwerężonemu już zdrowiu, a przecież dawało jakieś środki utrzymania, choćby przy częściowem zasiłku z ofiarności publicznej. Kwestya ta jest przedmiotem dyskusyi w Niemczech, jakkolwiek tam istnieje ubezpieczenie na wypadek niezdolności do pracy, dobrze zorganizowana opieka nad ubogimi i znakomicie rozwinięty system leczenia sanatoryalnego, który bodaj samemu choremu zapewnia utrzymanie i leczenie na czas pewien. U nas kwestya ta jest więcej jeszcze piekącą, gdy nie możemy o tem marzyć, aby wszyscy chorzy na gruźlicę znaleźli pomieszczenie w zakładach leczniczych i przytułkach a brak nam powszechnej organizacyi, przychodzącej z materyalną pomocą choremu.

Gdzie da się przeprowadzić odłączenie chorych na gruźlicę od zdrowych, tam będzie ono najlepszym środkiem, zapobiegającym szerzeniu choroby. Gdzie tego uczynić się nie da, starać się będzie trzeba o uczynienie chorych ile możności nieszkodliwymi dla otoczenia. Zarządzenia w tym kierunku należy często indywidualizować a zajmują się niemi w miastach dyspenzerya, które gmina popierać wydatnie powinna. Co najmniej żądać trzeba, aby chory na gruźlicę miał, jeśli już nie osobną izbę, to bodaj osobne łóżko, i osobne przybory do jedzenia, aby plwocinę wykrztuszał do spluwaczki, aby wstrzymywał się od całowania osób zdrowych, aby jego bielizna a od czasu do czasu i mieszkanie były poddane odkażeniu.

Dezynfekcya dla stron ma być bezpłatną, jak to już we Lwowie — i to wcześniej, niż za granicą — wprowadzono. Obowiązkowo postanowić należy przynajmniej dezynfekcyę mieszkania po przeprowadzeniu się chorego lub po jege skonie.

Niektórzy domagają się także dezynfekcyi bielizny w pralniach otrzymujących bieliznę z różnych domów a zatem pod względem sanitarnym zawszę podejrzaną. Dezynfekcya w tym wypadku miałaby na celu zapobieganie zakażeniu praczek i personalu, mającego do czynienia z brudną bielizną przed jej wygotowaniem.

Podniesiono też w lwowskiej komisyi przeciwgruźliczej konieczność przeprowadzania co pewien czas dezynfekcyi szkół, urzędów, wogóle lokalów, gdzie gromadzi się licznie publiczność, roznosząca nie tylko prątki gruźlicze, ale i zarazki innych chorób.

Jakkolwiek leczenie chorych na gruźlicę powinno należeć do kraju, gmina dużego miasta i na tem polu nie może pozostać zupełnie bezczynną. Do jej zakresu działania należy obecnie utrzymywanie nieuleczalnych, niezdolnych do pracy, między którymi nieuleczalnie chorzy na gruźlicę znaczną część stanowią obarczając budżet gminy nie małymi wydatkami. Tak więc, jak w Niemczech Zakłady ubezpieczeń na wypadek niezdolności do pracy nie szczędzą sum milionowych na leczenie chorych gruźliczych, jeszcze uleczalnych i przez to zaoszczędzają sobie o wiele większych wydatków na utrzymanie inwalidów, tak i gmina miejska, łożąc szczodrze na leczenie początków gruźlicy, tem samem zapobiega nadmiernemu mnożeniu się przypadków, już nieuleczalnych, a zatem większym jeszcze wydatkom na utrzymanie gruźliczych, niezdolnych do pracy.

Zamiast tedy wyczekiwać bezczynnie aż ustawodawstwo krajowe ureguluje sprawę opieki nad nieuleczalnymi i zdejmie część ciężarów, z tego tytułu miasto przygniatających, jest więcej ekonomicznem przyłożyć rękę do leczenia zapobiegającego niezdolności do pracy lub ją na szereg lat odraczającego.

Jeśli zaś gmina własnym nakładem nie otwiera dyspenzoryów stacyi i schronisk leśnych, lecznic ludowych, powinna w miarę możności popierać w tem Towarzystwo walki z gruźlicą.

W tych usiłowaniach wczesne rozpoznanie choroby odgrywa bardzo ważną rolę a jeśli działalność „Opieki nad chorymi gruźliczymi“ ma zaważyć na szali stosunków społecznych, musi ona się rozciągnąć na wielkie masy ludności. W r. 1908 w samym Berlinie było pod opieką tego rodzaju instytucyi (Auskunfts- und Fürsorgestellen für Lungenkranke in Berlin und Vororten) 28,866 osób, a 17,174 rodzin. W Niemczech instytucye te w r. 1907 zbadały razem 47,098 osób z których 13,640 uznały za gruźlicze. Oczywiście tak rozległa działalność wymaga licznego personalu i innych środków, których nasze Tow. walki z gruźlicą bez subwencyi wydatnych rządu, kraju i gmin nie zdoła uzyskać.

Naszkicowałem powyżej plan akcyi przeciwgruźliczej w dużych miastach, mając na myśli w pierwszym rzędzie obie stolice kraju.

Mniejsze miasta i miasteczka tylko częściowo plan ten wykonać mogą, ale i one powinny mieć przed oczyma ogólny program akcyi i w miarę możności go wykonywać, dbając zwłaszcza o asanacyę, która w Anglii na polu walki z gruźlicą dała znakomite wyniki.[1])

Co do gmin wiejskich, to przy nadzwyczaj ograniczonych środkach materyalnych i intelektualnych niewiele od nich wymagać można inicyatywy w walce z gruźlicą, a zależy od stosunków lokalnych, czy nawet przy samem wykonaniu zarządzeń władz wyższych na te gminy liczyć będzie można. Gdzie jednak znajdą się na wsi czy to oświeceni włościanie, których już w kraju chwała Bogu nie brak, czy też ofiarne jednostki z inteligencyi, jak księża, nauczyciele, niejedno małymi środkami zdziałać będzie można.

Jednak po największej części w stosunkach obecnych inicyatywę i kierownictwo w akcyi przeciwgruźliczej na wsi podjąć muszą władze powiatowe, zwłaszcza w tych okolicach, w których nie przeprowadzono organizacyi okręgów sanitarnych.

Lekarzom okręgowym, przypadnie na wsiach niepoślednia rola w walce z gruźlicą. Już podczas dyskusyi nad sprawą gruźlicy w Sejmie wspominano o lekarzach okręgowych, jako głównych działaczach w akcyi przeciwgruźliczej na prowincyi a także na ankiecie krajowej przeciwgruźliczej z 26. czerwca b. r. wskazywano, że na wsiach lekarz okręgowy mógłby wykonywać podobne czynności, które po dużych miastach sprawują dyspenzorya, a więc przynajmniej raz na kwartał objeżdżać domy, w których są chorzy na gruźlicę, pouczać rodziny o środkach indywidualnej ochrony przed zakażeniem,

---

[1]) Szczegóły zajmujące w tym względzie skreślił dr. Sokołowski z Warszawy w rozprawie na X. Zjeździe lekarzy i przyrodników polskich w r. 1907.

o usuwaniu plwociny, potrzebie dezinfekcyi itp. Rzecz ta wymaga szczegółowego opracowania i ujęcia w jednolite dla całego kraju normy, czem zapewne zajmie się Wydział krajowy.

Lekarze okręgowi także już w granicach obecnej instrukcyi służbowej mają pole do działania w kierunku asanacyi gmin i nieraz przedstawieniami u Zwierzchności gminnej niejedno osiągnąć zdołają.

Na wsiach kwestya mieszkaniowa nie przedstawia takich trudności, jak w dużych miastach i jeżeli niektórzy chcą gruźlicę nazywać chorobą mieszkaniową, to miałoby to chyba jedynie w miastach pewne uzasadnienie, gdyż ludność rolnicza przez większą część roku pracuje na otwartem polu, nie podlega zatem zabójczym wpływom ciasnych, dusznych, zapylonych i niedostatecznie oświetlonych pracowni. Jednak mimo to w sposobie budowania domów wiele wytknąć można błędów i braków, które i na skłonność do gruźlicy nie bywają bez wpływu. Ale „Sprawozdanie c. k. krajowej Rady zdrowia“[1]) tu i ówdzie stwierdza pożądany postęp w budynkach, zwłaszcza u gospodarzy, którzy z Ameryki powrócili i przywieźli z sobą pewne przyzwyczajenia kulturalne.

Krótka wzmianka należy się jeszcze powiatowym czynnikom. Jest sprawą sporną, czy przytułki dla nieuleczalnych mają budować gminy czy powiaty. Byłoby pożądane, by nareszcie w drodze ustawodawczej zorganizowano opiekę nad ubogimi i nieuleczalnymi na prowincyi, a wtedy będzie czas zastanowić się nad najodpowiedniejszą formą przytułków dla nieuleczalnych chorych na gruźlicę.

W obecnych warunkach powiatowe komisye zdrowotne mogłyby wziąć udział w walce z gruźlicą, gdyby nie istniały często tylko na papierze i gdyby pozostawały w ciągłem zetknięciu służbowem z Wydziałem krajowym, z którego powinny wychodzić podniety do skoordynowanego działania tych organizacyi powiatowych.

Jako najważniejsze zadania kraju w walce z gruźlicą określiła ankieta z 26. czerwca b. r. szpitalne odosabnianie i leczenie chorych na gruźlicę a w tym celu pomnożenie liczby szpitali, reformę i polepszenie szpitalnictwa krajowego. Dopiero w dalszym planie postawiono budowę sanatoryów ludowych, którym ankieta nie zaprzeczyła ważności w walce z gruźlicą, lecz uznała je za zbyt kosztowne, aby w obecnych warunkach, przy braku ubezpieczenia powszechnego na wypadek niezdolności do pracy, o nich myśleć można. Wobec trudnych warunków finansowych kraju rozpoczynać należy od sposobów jak najmniej kosztownych, aby mogły być dostępnymi dla jak najszerszych kół, podczas gdy sanatorya, mogące objąć tylko znikomo małą cząstkę chorych, nie zmniejszyłyby u nas częstości zachorowań i skonów z gruźlicy.

Ponieważ omówienie reformy szpitalnictwa stanowi przedmiot osobnego referatu, nie będę jej tutaj szczegółowiej roztrząsał, a nadmienię tylko, że bez odosobnienia chorych nieuleczalnych w zakładach wyniki leczenia gruźlicy byłyby często iluzorycznymi, gdyż wyleczony stykając się w domu ponownie z chorymi na otwartą gruźlicę, byłby narażony na nowe zakażenie.

Obok szpitalnictwa Wydział krajowy posiada w sieci lekarzy okręgowych pożądaną organizacyą do systematycznego rozwinięcia akcyi przeciwgruźliczej na prowincyi, byłoby jednak pożądane jak najrychlejsze uzupełnienie tej organizacyi w całym kraju, osobliwie zaś w powiatach, najwięcej gruźlicą nękanych (Gródek, Jaworów, Kraków, Lwów, Mościska, Pilzno, Podgórze, Przemyślany, Rawa, Rudki, Tłumacz, Trembowla, Wadowice, Zbaraż, Żywiec), w których nadto gruźlica w ostatnich latach się wzmaga[2]). Dalej zachodzi ko-

---

[1]) Sprawozdanie c. k. kraj. Rady zdrowia o stosunkach zdrowotnych w Galicyi w r. 1905. Str. 93. itd.

[2]) Spr. kraj. R. zdr. za 1905. — Str. 15.

nieczność ożywienia instytucyi lekarzy okręgowych przez nadanie jej jednolitego kierunku fachowego i kontroli służbowej, na co wskazywały już parokrotnie rezolucye Sejmu. Przydzielenie agend przeciwgruźliczych zwiększyłoby znacznie zakres obowiązków lekarzy okręgowych, wymagałoby zatem zmiany instrukcyi służbowej i odpowiedniego podwyższenia poborów, bez czego o wydatnem ich współdziałaniu w planowem zwalczaniu gruźlicy mowy być nie może. W razie stosownego polepszenia płacy możnaby także wymagać od lekarzy peryodycznej kontroli sanitarnej nad dziatwą szkolną w okręgu, co i dla zwalczania gruźlicy i z innych względów zdrowotnych miałoby pomyślne skutki.

Szpitalnictwo i organizacya lekarzy okręgowych są dwoma najważniejszymi działami administracyi sanitarnej kraju, za pośrednictwem których kraj może w walce z gruźlicą bezpośrednio brać udział. Poza tem działalność ustawodawcza Sejmu, zmierzająca do poprawy stosunków zdrowotnych wogóle, do polepszenia ekonomicznego stanu ludności, do rozszerzenia oświaty, wpłynie pośrednio korzystnie na zwalczanie gruźlicy. Niepodobna i tu pominąć milczeniem, że Sejm, który na ostatniej sesyi dał inicyatywę, uznania godną, do wdrożenia na wielką skalę akcyi przeciw klęsce gruźlicy, odda wielką przysługę społeczeństwu, jeśli nie poskąpi poważniejszych zasiłków finansowych dla Tow. walki z gruźlicą, mającego rozległy bardzo teren pracy, a nadzwyczaj skąpe środki materyalne. Byłoby wskazane wyznaczenie stałej rocznej dotacyi w większej sumie dla tego Towarzystwa z równoczesnem wezwaniem do rządu, by w równej mierze udzielił poparcia z funduszu państwowego. Na ankiecie z dnia 26. czerwca b. r. poruszono nawet myśl, godną rozwagi, aby w drodze ustawy krajowej postanowić rozdział kosztów instytucyi przeciwgruźliczych, zakładanych z inicyatywy prywatnej lub z inicyatywy gmin lub powiatów, między gminę, kraj i państwo, podobnie, jak to ma miejsce przy innych przedsięwzięciach dla dobra ogólnego ludności.

W każdym razie przykład ofiarności Sejmu i apel, wypowiedziany bądź to w uchwałach sejmowych, bądź też w odezwach Wydziału krajowego, ożywiłby gorliwość i ofiarność innych ciał autonomicznych, instytucyi publicznych, wreszcie poszczególnych jednostek. Osobliwie pożądane jest poparcie ze strony duchowieństwa i nauczycielstwa ludowego.

Bardzo wialką wagę przywiązują członkowie ankiety przeciwgruźliczej do poparcia c. k. Rady szkolnej krajowej i przypisują jak najszerszej popularyzacyi wiadomości o gruźlicy za pośrednictwem szkół pierwszorzędne znaczenie zapobiegawcze, zwłaszcza, że i przykłady zagranicy w tym kierunku zachęcają. Obok tedy podstawowych wiadomości z higieny ogólnej dziatwa szkół ludowych powinna otrzymać pouczenie o istocie gruźlicy, o jej sposobie szerzenia się, o środkach zaradczych, słowem powinna poznać tego wroga strasznego ludności i nauczyć się, jak ma się przeciw niemu w życiu bronić. Do tego celu posłużyć mogą odpowiednie ustępy w podręcznikach do czytania lub też osobna broszura dla młodzieży szkolnej. Pomocne też będą obrazy ścienne, odnoszące się do gruźlicy.

Aby zaś nauka o gruźlicy w szkole i poza szkołą, znalazła w nauczycielu ludowym świadomego rzeczy propagatora, należałoby dla gron nauczycielskich urządzać osobne kursy o gruźlicy i wydać dla nauczycieli obszerniejszy podręcznik o tym przedmiocie, nadto zaś przy nauce higieny w seminaryach nauczycielskich gruźlicy więcej czasu poświęcić.

Nauczyciel ludowy, pojmujący zadanie obywatelskie, będzie i poza szkołą najdzielniejszym sprzymierzeńcem lekarza okręgowego w walce z gruźlicą pomagając do usuwania szkodliwych przesądów i krzewiąc wśród ludu zaufanie do poleceń i wskazówek lekarza.

Według zdania ankiety c. k. krajowa Rada zdrowia powołaną jest do objęcia naczelnego kierownictwa w kampanii przeciwgruźliczej, ma jako grono fachowe, złożone z przedstawicieli autonomicznych i rządowych, ująć w jednolity plan usiłowania poszczególnych czynników, ma dawać inicya-

tywę do stosownych zarządzeń administracyjnych i ustawodawczych projektów, oceniać osiągnięte wyniki, wskazywać i badać dalsze drogi, do wytkniętego celu prowadzące, śledzić za postępami walki przeciwgruźlicy za granicą i zdawać o nich sprawę władzom krajowym, wogóle ześrodkowywać cały ruch przeciw gruźlicy w kraju i na Zjazdach międzynarodowych go reprezentować.

Na ankiecie wyrażono też zdanie, że do tak ważnych a rozległych czynności potrzebne by było utworzenie osobnej komisyi przeciwgruźliczej krajowej, której członków powołałby Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, zapewniając jej niezbędne środki materyalne.

Chodzi zresztą o rzecz samą, a nie o jej formę, chodzi o to, aby stworzyć centralny organ krajowy, jako ciało doradcze Wydziału krajowego i Namiestnictwa i jako grono, mające stale utkwiony wzrok w tę wielką pod względem humanitarnym, ekonomicznym, kulturalnym i narodowym sprawę, jaką jest walka z gruźlicą. Podobne grona istnieją w innych krajach i okazują dużo inicyatywy pożytecznej.

10/VII. 1909.

Dr. Szczepan Mikolajski w. r.

ODPIS.

C. k. Namiestmictwo we Lwowie.
XIV $\frac{1849}{4}$/10

Lwów dnia 16. sierpnia 1909.

Budowa klinik uniwersyteckich we Lwowie.

(Do odezwy Wydziału z 28. maja 1909 l. 58.216).

DO

Wydziału krajowego

WE LWOWIE.

C. k. Ministerstwo wyznań i oświaty oznajmiło reskryptem z 30 lipca 1909 l. 28212, że postanowiło przyjąć projekt szczegółowy klinik dermatologiczno-syfilidologicznej bez zmiany w obecnem jego opracowaniu, ponieważ projekt ten został wypracowany na podstawie programu budowy i szkiców, które we właściwym czasie przez Wydział krajowy wyraźnie przyjęty został.

Nadto oznajmiło Ministerstwo, że w razie zupełnego przerobienia projektu według wniosków Wydziału nie możnaby liczyć z pewnością na obniżenie kosztów budowy, a nawet uzasadnioną byłaby obawa, że wobec stałego wzrostu cen materyału i robocizny, zwłoka wynikła wskutek przerobienia projektu spowodowałaby podwyższenie ogólnej sumy kosztów budowy, c. k. Ministerstwo poleciło nadto oznajmić, że gdyby Wydział obstawał przy zmianie projektu, to w takim razie to nowe opracowanie projektu nie mogłoby być dokonane przez techników rządowych, lecz musiałoby w celu zapobieżenia nowej nieprzewidzianej zwłoce, być uskutecznione przez organa Wydziału krajowego.

C. k. Ministerstwo oczekuje, że i w tym wypadku program budowy, zatwierdzony swego czasu w porozumieniu z kierownikiem kliniki będzie w zupełności wykonany, a połowę kosztów budowy przyjęta na etat oświaty nie wzrośnie wskutek ewentualnej nadwyżki kosztów, spowodowanej zwłoką, powstałą przez przerobienie projektu.

O tem zawiadamia c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy, odwołując się do odezwy Wydziału z 28 maja 1909 l. 58.216 i prosi o rychłą decyzyę w tej sprawie. Plany i kosztorys dołącza się.

C. k. Namiestnik
Bobrzyński w. r.

SPRAWOZDANIE

z czynności

DERARTAMENTU VI.

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

za czas od 1. maja 1908 do 30. czerwca 1909.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Departament VI.

Szef Departamentu: Jan Kiweluk., Członek Wydziału krajowego.

Urzędnicy: 1 sekretarz, 1 wicesekretarz i 1 dyetaryusz.

Do zakresu czynności tego Departamentu przybyły sprawy ubezpieczenia pensyjnego funkcyonaryuszów krajowych wedle ustawy z dnia 16. grudnia 1906 dz. u. p. Nr. 1 ex 1907 oraz sprawy rewersów demolacyjnych, rejonów zakazu budowlanego i rejonów prochowmianych, o czem zdaje sprawę Wydział krajowy poniżej.

W czasie od 1. maja 1908 (daty ostatniego sprawozdania) po dzień 30. czerwca 1909 wpłynęło do Departamentu VI. — 9 207 exhibitów, z tego przypada na rok 1908 exhibitów 5257, na rok 1909 3980. W roku kalendarzowym 1908 było exhibitów 7606.

Sprawy terytoryalne.

Przydzielenie gm. Łonie.

C. k. Ministerstwo sprawiedliwości pismem z 19. maja 1908 l. 5563 udziela odpis rozporządzenia tegoż Ministerstwa z 19. maja 1908, mocą którego na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z 5. marca 1907 gmina Łonie wraz z obszarem dworskim zostaje z dniem 1. lipca 1908 wydzieloną z okręgów c. k. sądu powiatowego w Przemyślanach i obwodowego w Złoczowie a przydzieloną do okręgów c. k. sądu powiatowego w Przemyślanach i obwodowego w Brzeżanach.

Uchwała Wys. Sejmu z 7 października 1908 dotycząca otwarcia nowych sądów obwodowych i powiatowych.

Na posiedzeniu z 7. października 1908 powziął Wysoki Sejm między innemi następującą uchwałę:

„2) Sejm ponawia uchwały swoje z lat 1901, 1903, 1904, 1905 i 1907 dotyczące otwarcia nowych sądów obwodowych i powiatowych i wzywa z całą stanowczością ponownie c. k. Rząd, aby

a) zarządził bezzwłocznie otwarcie c. k. sądu obwodowego w Czortkowie;

b) otworzył najspieszniej sądy obwodowe w Białej, Bochni, Nowym Targu, Mielcu, Jarosławiu i Żółkwi, tudzież sądy powiatowe w Baranowie, Majdanie, Rudniku, Jagielnicy, Jezierzanach, Krasnej, Podkamieniu, Strzeliskach nowych, Uścierykach, Zawałowie i Jeleśni;

c) aby zbadał, czy zachodzi potrzeba utworzenia sądów powiatowych w miasteczkach Kozłowie i Magierowie".

Co do tych spraw, to przedewszystkiem c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 1. lipca 1909 l. 10222/pr. zawiadomiło Wydział krajowy, że dopiero sprawozdaniem z 2. kwietnia 1909 l. 18749/08 podało powyższe rozolucye sejmowe do wiadomości c. k. Ministerstwa sprawiedliwości.

Co do punktu 2) b) uchwały Wysokiego Sejmu, zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 22. lipca 1909 l. 12612/pr., że rozporządzeniem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 25. czerwca 1909 otwarto w okręgu c. k. sądu krajowego wyższego we Lwowie nowy sąd obwodowy z siedzibą w Jarosławiu dla powiatów sądowych Jarosław, Pruchnik, Radymno i Sieniawa należących do okręgu c. k. sądu obwodowego w Przemyślu, tudzież dla powiatów sądowych Cieszanów i Lubaczów należących do okręgu Sądu krajowego we Lwowie. Dzień rozpoczęcia czynności nowego sądu obwodowego w Jarosławiu będzie później ogłoszony.

Co do otwarcia nowych sądów obwodowych w Bochni i Mielcu tudzież sądów powiatowych w Baranowie i Majdanie zażądało c. k. Prezydyum sądu krajowego wyższego w Krakowie z 17. lipca 1909 Prez. $\frac{3621}{3\ K/9}$ (Lw. 8067/09) udzielenia druków sejmowych, aby opinia władz sądowych Ministerstwa sprawiedliwości przedstawić się mająca mogła być zgodną z uchwałą Wysokiego Sejmu.

Sądy powiatowe w Rudniku i Krasnej otwarte zostały rozporządzeniem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 19. września 1907, o czem zdano sprawę w poprzedniem sprawozdaniu z czynności Dep. VI. za czas do 30. kwietnia 1908.

Petycya gm. Husaków o kreowanie sądu.

Uchwałą z 26. września 1907 l. s. 2321 Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania Komisyi administracyjnej odstąpił Wydziałowi krajowemu petycyę gminy miasteczka Husakowa o kreowanie tamże sądu powiatowego i urzędu podatkowego do zbadania. W wykonaniu tej uchwały odniósł się Wydział krajowy do Wydziału powiatowego w Mościskach celem przeprowadzenia dochodzeń i przedłożenia sprawozdania, poczem zebrany materyał przesłał c. k. Prezydyum kraj. sądu wyższego do zaopiniowania. Toż c. k. Prezydyum pismem z 20. kwietnia 1909 l. Prez. $\frac{9493}{3\ K/9}$ oświadczyło się w zasadzie przychylnie na żądanie gminy, wyraziło jednak zapatrywanie, że może byłoby wskazanem dołączenie do okręgu powstać mającego sądu powiatowego w Husakowie jeszcze trzech gmin w pobliżu Husakowa położonych do powiatu politycznego samborskiego należących a to Czyszek, Bylic i Rajtarowic. Wskutek tego polecił Wydział krajowy pismem z 3. maja 1909 LW. 47390 Wydziałowi powiatowemu w Samborze, aby zażądał oświadczenia się od powyższych gmin i odnośnych obszarów dworskich czy nie uważałyby za korzystne dla siebie przyłączenie do nowo powstać mającego sądu.

Petycya gm. Zakopane o kreowanie sądu.

W uzupełnieniu sprawozdania z roku poprzedniego co do tej sprawy zaznacza się, że po przedłożeniu sprawozdania przez Wydział powiatowy w Nowym Targu przesłano cały zabrany materyał odezwą z 1. kwietnia 1909 LW.

29500/09 c. k. Prezydyum sądu krajowego wyższego w Krakowie do zaopiniowania, lecz dotychczas odpowiedzi Wydział krajowy nie otrzymał.

Utworzenie nowego sądu pow. w Jaryczowie.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z 17. października 1908, którą Wysoki Sejm odstąpił Wydziałowi krajowemu wniosek posła Merunowicza oraz petycyę Wydziału Rady powiatowej we Lwowie i ludności w okolicy Jaryczowa o utworzenie c. k. sądu powiatowego w Jaryczowie nowym do zbadania, Wydział krajowy odniósł się do c. k. Prezydyum sądu krajowego wyższego we Lwowie o opinię, które pismem z dnia 16. listopada 1908 Prez. $\frac{26.975}{3\ K/8}$ oznajmiło, że już w okresie organizacyjnym lat 1895—1898, w szczególności sprawozdaniem z 5. kwietnia 1896 Prez. 11572 uczyniony został wniosek utworzenia obok innych sądów obwodowych i powiatowych — także sądu powiatowego w Jaryczowie; atoli c. k. Ministerstwo sprawiedliwości nie zamieściło Jaryczowa w szeregu tych miejscowości, na które według osnowy reskryptu swego z 16. listopada 1896 l. 23355 reflektuje w najbliższej przyszłości.

Nadto, już później, a to sprawozdaniem z dnia 23. lipca 1905 Prez. 13416 przedłożyło Prezydyum w załatwieniu petycyi gm. Jaryczów z dnia 12. lipca 1905 c. k. Ministerstwu sprawiedliwości wniosek o utworzenie w Jaryczowie sądu powiatowego i upoważnienie do podjęcia dochodzeń dla wyszukania odpowiedniego miejsca na budowę, atoli reskryptem z dnia 24. sierpnia 1905 l. 16968, zwierzchności gminnej w Jaryczowie dnia 3. września 1905 Prez. 16242 zakomunikowanym oświadczyło c. k. Ministerstwo sprawiedliwości, iż obecnie nie może projektować utworzenia nowego sądu powiatowego w Jaryczowie.

Utworzenie nowego sądu powiatowego w Chorostkowie.

Uchwałą z 19. października 1908 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu wniosek posła Jana Kiweluka i tow. o rozdzielenie powiatu sądowego w Kopyczyńcach na dwa powiaty i utworzenie z niektórych gmin tego powiatu osobnego sądu powiatowego z siedzibą w Chorostkowie do zbadania i sprawozdania.

W wykonaniu tej uchwały odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum sądu kraj. wyższego o zaopiniowanie, które też pismem z dnia 18. maja 1909 Prez. 12151 (LW. 59140/09) oświadczyło się w zasadzie za kreowaniem tegoż sądu, podniosło jednak zarazem, że może wskazanemby było przydzielić do nowo utworzyć się mającego sądu w Chorostkowie także gmin Soroka powiatu skałaskiego i Postołówka tudzież Rakówkąt, ze względu na bliższą ich odległość od Chorostkowa niż od siedziby dotychczasowych sądów. Wskutek tego odniósł się Wydział krajowy do Wydziału powiatowego w Skałacie o przeprowadzenie dochodzeń i przedłożenie sprawozdania.

Utworzenie sądu pow. w Uściu zielonem.

Uchwałą z 4. listopada 1908 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do dalszego badania i zdania sprawy wniosek p. Jana Kiweluka i tow. oraz petycyę Zwierzchności gminnej w Uściu zielonem o kreowanie tamże sądu powiatowego. W wykonaniu tejże uchwały odniósł się Wydział krajowy do Wydziału powiatowego w Buczaczu, celem przeprowadzenia dochodzeń, który też relacyą z 15.

lipca 1909 l. 3234/9, oznajmił, że na podstawie zebranych oświadczeń rad gminnych i obszarów dworskich poweźmie na najbliższem posiedzeniu uchwałę, którą wraz z innymi aktami Wydziałowi krajowemu przedłoży.

Petycya gminy Arłamowska Wola.

W sprawie petycyi gminy Arłamowska wola wraz z obszarem dworskim o wydzielenie z okręgu c. k. sądu powiatowego w Sądowej Wiszni a przydzielenie do okręgu sądu powiatowego w Mościskach na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z 8. października 1907 l. s. 291 l zakomunikowanej c. k. Prezydyum Namiestnictwa, oznajmiło toż Prezydyum, pismem z 10. czerwca 1909 l. 8701/pr., że sprawę tę przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych sprawozdaniem z 27. kwietnia 1909 L. 4292|pr.

Petycya gminy Demeszkowce.

Na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z 7. października 1908 w sprawie wydzielenia gm. Demeszkowiec wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. sądu powiatowego w Bursztynie a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Bołszowcach zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 26. listopada 1908 l. 17889|pr. udzielenia wszystkich aktów, czemu Wydział krajowy zadość uczynił pismem z 30. listopada 1908 LW. 125884.

Petycya gminy Dryszczów.

Na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z 7. października 1908 w sprawie wydzielenia gm. Dryszczów wraz z obszarem dworskim z okręgu sądowego w Podhajcach a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Bołszowcach zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa udzielenia wszystkich aktów pismem z 28. listopada 1908, czemu Wydział krajowy zadość uczynił pismem z 1. grudnia 1908 LW. 126096.

Petycya gm. Krasna.

Na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z 7. października 1908 w sprawie wydzielenia gm. Krasna wraz z obszarem dworskim z okręgu politycznego w Brzeżanach i c. k. sądu powiatowego w Kozowie a przydzielenia do okręgu politycznego i c. k. sądu powiatowego w Zborowie zażądało Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z 26. listopada 1908 l. 18750|pr. udzielenia wszystkich aktów, czemu Wydział krajowy zadość uczynił pismem z 1. grudnia 1908 LW. 126097.

Petycya gm. Bełejów.

Na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z 7. października 1908 w sprawie wydzielenia gm. Bałejów wraz z obszarem dworskim z okręgu sądowego w Bolechowie a przydzielenia ich do okręgu c. k. sądu powiatowego w Dolinie zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 26. listopada 1908 l. 18748|pr. udzielenia wszystkich aktów, czemu Wydział krajowy zadość uczynił pismem z 1. grudnia 1908 LW. 126098.

Petycya gmin Postołówka i Rakówkąt.

Za pośrednictwem c. k. Starostwa w Husiatynie wniosły gminy Postołówka i Rakówkąt prośbę o wydzielenie ich z okręgu c. k. sądu powiatowego w Kopyczyńcach a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Husiatynie.

Po przedprowadzeniu potrzebnych dochodzeń przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie do LW. 96591|08.

Petycya gm. Sapohów.

Gmina Sapohów wniosła do Wysokiego Sejmu petycyę na ręce Wydziału krajowego o wydzielenie jej z okręgu c. k. sądu powiatowego w Mielnicy a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Borszczowie.

Po przeprowadzeniu potrzebnych dochodzeń w tej sprawie przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie do LW. 46908|09.

Petycya gmin Zaborze i Wulka mazowiecka.

Uchwałami z 7. i 17. października 1908 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycye gmin Zaborze i Wulka mazowiecka o wydzielenie ich wraz z obszarami dworskimi z okręgu c. k. sądu powiatowego w Uhmowie a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Rawie do zbadania i zdania sprawy.

Po przeprowadzeniu potrzebnych dochodzeń przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie w tym przedmiocie do Lw. 65150|09.

Petycya gm. Budki nieznanowskie.

Sprawozdaniem z 3. lipca 1908 l. 2419 przedłożył Wydział powiatowy w Kamionce strumiłowej petycyę gminy Budki nieznanowskie o wydzielenie jej wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. sądu powiatowego w Busku a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Kamionce strumiłowej z wnioskiem przychylnym Rady powiatowej.

Po zasięgnięciu opini c. k. Prezydyum sądu krajowego wyższego udzielonej odezwą z 24. listopada 1908. Prez. $\frac{27108}{3\ K|8}$ Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie w tym przedmiocie do LW. 64896|09.

Petycya gmin Mistyce i Sannikie.

Obszar dworski i gminy Mistyce i Sannikie wniosły w marcu r. 1908 petycyę do Wydziału krajowego o wydzielenie ich z okręgu c. k. sądu powiatowego w Sądowej Wiszni a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Mościskach.

Po przeprowadzeniu potrzebnych dochodzeń przez Wydział powiatowy w Mościskach i po zasięgnięciu opinii z Prezydyum c. k. sądu krajowego wyższego we Lwowie Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie w tym przedmiocie do LW. 84363/09.

Petycya gminy Trzebownisko.

Uchwałą z dnia 17. października 1908 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycyę gminy Trzebownisko o wydzielenia jej z okręgu c. k. sądu powiatowego w Głogowie, a przydzielenie do c. k. sądu powiatowego w Rzeszowie do zbadania i postawienia wniosku. W wykonaniu tej uchwały przesłał Wydział krajowy powyższą petycyę Wydziałowi powiatowemu w Rzeszowie celem przeprowadzenia potrzebnych dochodzeń, który też relacyą z 26. maja 1909 l. 1843 przedłożył cały zebrany matarvał z wnioskiem przychylnym ze swej strony dla petycyonującej gminy.

W dalszym ciągu przesłał Wydział krajowy dotyczące akta c. k. Prezydyum sądu krajowego wyższego w Krakowie, celem objawiania zdania, które odezwą z 14. lipca 1909

Prez. 9915 w zasadzie zgadza się na żądane wydzielenie, wyraziło jednak zdanie, że żądane przydzielenie do c. k. sądu powiatowego w Rzeszowie poprzedzićby musiał rozdział katastralny i hipoteczny Trzebowniska od Górki zaczerskiej, która to ostatnia gmina katastralnie i hipotecznie należy do gminy Trzebownisko a administracyjnie do gm. Zaczernie.

Wskutek tego odniósł się Wydział krajowy pismem z 28. lipca 1909 LW. 79650 do c. k. kraj. Dyrekcyi Skarbu we Lwowie o objawienie zdania czy i pod jakimi warunkami mógłby nastąpić rozdział katastralny gminy Trzebownisko i Górki zaczerskiej, a zarazem zawiadomił o tem Wydział powiatowy w Rzeszowie celem zbadania sprawy powyższego rozdziału katastralnego względnie zmiany granic tychże gmin.

Sprawy żandarmeryi.

Sprawa zabezpieczenia dostawy bielizny i pościeli dla c. k. żandarmeryi.

Stan sprawy tej przedstawiony w sprawozdaniu poprzedniem za r. 1908 nie zmienił się zupełnie.

Sprawa zmiany ustawy o kwaternikach c. k. żandarmeryi.

Również i w tej sprawie nie zaszły żadne zmiany od czasu przedstawienia jej w poprzedniem sprawozdaniu.

Sprawa nabycia realności przylykającej do koszar żandarmeryi we Lwowie od ul. Kopernika.

Nawiązując do przedstawienia tej sprawy w sprawozdaniu z r. 1908 Wydział krajowy zaznacza, że c. k. Komenda żandarmeryi Nr. 5 we Lwowie o dobudowę nowego skrzydła do gmachu żandarmeryi nie ustannie urguje i na żądanie Wydziału krajowego przedłożyła plan przyszłej dobudowy. Magistrat m. Lwowa żąda za grunt po 400 Kor. za 1 sążeń kwadratowy.

Przybliżone koszta kupna gruntu wyniosłyby licząc po 400 Kor. za 1 sążeń 274.320 Kor., zaś koszta budowy przy zabudować się mającej powierzchni około 900 m² licząc po 280 Kor. za 1 m² 252.000 K. czyli razem 526.320 Kor. W budynku takim byłoby 4 mieszkań o 3 pokojach i 8 mieszkań o 5 pokojach suma czynszów jakaby się z domu takiego dała osiągnąć wynosiłaby około 20.000 Kor. brutto.

Ze względu na znaczne koszta tej dobudowy nie powziął Wydział krajowy jeszcze decyzyi w tej sprawie.

Objęcie administracyi gmachu żandarmeryi we Lwowie we własny zarząd przez c. k. kraj. Komendę żandarmeryi N. 5.

Jak przedstawiony stan sprawy w sprawozdaniu za r. 1908 oddano na żądanie c. k. kraj. Komendy żandarmeryi Nr. 5 we Lwowie administracyę gmachu we Lwowie i koszar w Czortkowie i Skałacie tejże Komendzie asygnując na cel administracyi i konserwacyi tych budynków wstawioną w budżecie na cel powyższy kwotę 7.000 Kor. C. k. Komenda żandarmeryi złożyła rachunki z tej administracyi wedle których nie przekroczyła asygnowanej zaliczki. Na r. 1909 również kwotę 7.000 K na ten cel asygnowano.

Preliniarz żandarmeryi na r. 1910.

Przedłożony przez c. k. kraj. Komendę żandarmeryi na r. 1910 projekt preliminarza potrzeb kwaterunkowych żandarmeryi sprawdzony i sprostowany został w Wydziale krajowym na podstawie budżetu uchwalonego na r. 1909,

tudzież dat przedłożonych przez c. k. Komendę żandarmeryi i przedstawia się w Rubr. VII. wydatków „kwaterunkowe żandarmeryi“ w sumie . . . . . 768.759 K
dochody zaś w kwocie . . . . . 245.459 „
w Rubr. VII. wydatków na kwaterowe żandarmeryi preliminowano na r. 1909 w kwocie . . 733.260 „
dochody zaś w kwocie . . . . . 241.535 „
przeto wydatki większe na r. 1910 w kwocie 35.499 „
zaś dochody w kwocie . . . . . 3924 „
czyli że preliminarz żandarmeryi na r. 1910 . jest niekorzystniejszym od budżetu na r. 1909 o 31.575 „
a to z powodu otwarcia nowych i zwiększenia dawnych posterunków, otwarcia nowych komend oddziałowych głównie jednak z powodu podniesienia się czynszów najmu pomieszkań.

Stan żandarmeryi w Galicyi.

Wedle listy dyslokacyjnej c. k. żandarmeryi wynosi stan żandarmeryi w Galicyi z dniem 1. lipca 1909.

1 pułkownik,
1 podpułkownik,
3 majorów,
60 oficerów,
3116 żandarmów,
32 komend oddziałowych,
79 „ powiatowych,
742 posterunków.

Sprawy propinacyjne.

Stan funduszu propinacyjnego miast.

Stan funduszu propinacyjnego 37 miast zostającego pod zarządem Wydziału krajowego wynosił po koniec r. 1908 w efektach . . . . . 9,589.911 K 01 h
w porównaniu z takimże stanem po koniec r. 1906 w kwocie . . . . . 8,599.068 „ 13 „
zwiększył się przeto w ciągu lat 1907 i 1908 o . . . . . 990.842 K 88 h

Fundusz ten ulokowany jest w następujących efektach:

1) w 4% pożyczce krajowej z r. 1893 w kwocie . . . . . 125.600 K — h
2) w 4% listach zastaw Tow. kred. ziemsk. w kwocie . . . . . 461.200 „ — „
3) w 4% listach zast. Banku krajow. w kwocie . . . . . 3,216.000 „ — „
4) w 4½% listach zast. Banku kraj. w kwocie . . . . . 203.400 „ — „
5) w 4% obligach kolejow. Banku krajowego w kwocie . . . . . 1,336.300 „ — „
6) w 4% pożyczce krajowej z r. 1904 w kwocie . . . . . 2,605.400 „ — „
7) w 4% pożyczce krajowej z r. 1905 w kwocie . . . . . 1,200.900 „ — „
8) w 4% listach rentowych . . . . 380.950 „ — „
9) w 4% książeczkach wkład. Banku krajowego . . . . . 60.161 „ 01 „

Razem jak wyżej . . . 9,589.911 K 01 h

Pozostała reszta kasowa w gotówce z końcem r. 1908 wynosi kwotę . . . 318.823 K 54 h.

Zamknięcia rachunków za r. 1908 i preliniarze na r. 1910 c. k. gal. funduszu propinacyjnego.

Przedłożone sprawozdaniem c. k. Dyrekcyi galic. funduszu propinacyjnego we Lwowie z 22. lipca 1909 l. 1918 zamknięcia rachunków za rok 1908 i preliminarze na rok 1910 sprawdzono w Wydziale krajowym co do cyfr wedle zamknięć rachunkowych z r. 1908 stan funduszu wynosił z końcem r. 1908 w gotówce, kapitałach lokowanych oraz efektach własnych 51,315.137 K 65 h; a gdy od nich potrącimy kapitały otrzymane od Wydziału krajowego w roku 1889 w sumie 7,623.585 K 82 h okazuje się, iż w administracyi c. k. Rządu powiększył się fundusz propinacyjny o 43,691.551 K 83 h. We wszystkich trzech funduszach (ogólnym, zasobowym i rezerwowym) preliminowane zostały nadwyżki na r. 1910 w łącznej kwocie 3,999.820 K, która to kwota wcieloną będzie do majątku zarodowego gal. funduszu propinacyjnego zasobowego i rezerwowego. Szczegółowe sprawozdanie w tym przedmiocie przedkłada Wydział krajowy osobno do LW. 83375|09.

Sprawy szupasowe.

Sprawa zaprowadzania peryodycznych transportów szupaśników w kierunku do Kołomyi, Rawy ruskiej i Tarnopola.

Magistrat kr. st. m. Lwowa relacyą z 31. stycznia 1908 l. 11531 postawił wniosek na zaprowadzenie peryodycznych transportów szupaśników w pewne dnie w kierunku do Kołomyi, Rawy ruskiej i Tarnopola, podobnie jak to ma miejsce na linii Lwów—Kraków.

Ze względu na znaczną ilość szupaśników w proponowanych kierunkach (np. w III. kwartale 1907 odesłano 1) do Kołomyi 81, 2) do Rawy ruskiej 52 i 3) do Tarnopola 57) i słuszne wywody Magistratu Wydział krajowy zgodził się na ten wniosek tem bardziej, że zaprowadzenie peryodycznego duktu zmniejszyłoby znacznie koszta konwoju, byłoby zatem z korzyścią dla funduszu krajowego.

Na dalszą relacyę Magistratu w tej sprawie z 8. maja 1908 L. 47656, w której zaproponowano i oznaczono dnie i godziny poszczególnych duktów, odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa odezwą z 2. czerwca 1908 LW. 48733 z prośbą o wydanie wszelkich potrzebnych w tej sprawie zarządzeń. Po licznych urgensach c. k. Namiestnictwo odezwą z 19. stycznia 1909 L. 169908 zażądało aktów tutejszych tej sprawy dotyczących, czemu Wydział krajowy zadość uczynił pismem z 26. stycznia 1909 LW. 9339.

Podwyższenie strawnego żandarmeryi przy prowadzeniu duktu szupaśników.

Konwojom żandarmskim szupaśników przyznawano dotychczas na podstawie okólnika c. k. krajowej Komendy żandarmeryi Nr. 5 L. 809 (LW. 19015/76) oprócz pół biletu kolejowego III kl. należytość strawną za czas ponad 24 godzin a to wachmistrzowi 1 Kor., zaś niższej rangi żandarmom 80 hal. Wskutek doniesienia c. k. kraj. Komendy żandarmeryi Nr. 5 we Lwowie z 8. lipca 1908 Nr. 5093 A, podwyższono w myśl okólnika c. k. obrony krajowej z 10. kwietnia 1908 Nr. 824/XIX w ten sposób powyższą należytość strawną, że przyznano.

1) przy służbie ponad 10 do 12 godzin, wachmistrzowi 1 Kor., zaś niższej rangi żandarmom 80 h.

2) przy służbie zaś ponad 12 do 24 godzin, wachmistrzowi 1 K 50 h zaś niższej rangi żandarmom 1 K 20 h.

Fundacye.

Galic. fundacya inwalidów (pochodząca z lat 1813—1815).

Odnośnie do ostatniego sprawozdania na tem miejscu w roku zeszłym umieszczonego Wydział krajowy oznajmia, że c. k. Namiestnictwo pod dniem 23. kwietnia 1908 do l. IV.—$\frac{122}{8}$—K/72 zatwierdziło akt fundacyjny tej fundacyi, poczem w dniu 22. maja 1908 wydało c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu w zarząd majątek tej fundacyi wynoszący obecnie:

w efektach winkul. .	233.000 K — h
w gotówce	67 „ 43 „
razem . .	233.067 K 43 h

W dniu dzisiejszym korzysta z fundacyi tej 73 inwalidów wojskowych, którzy pobierają roczne wsparcia dożywotnie po 60 K w ratach miesięcznych z dołu.

Od zeznanego, jak wyżej, aktu fundacyjnego wymierzył tut. c. k. Urząd wymiaru należytości, należytość w kwocie 23.276 K.

Przeciw wymiarowi temu — jako nieuzasadnionemu w ustawie zdaniem Wydziału krajowego — wniósł Wydział krajowy rekurs pismem z 27. sierpnia 1908 do LW. 81.133, na który jednak nie otrzymał dotąd odpowiedzi.

Galic. fundusz inwalidów wojskowych z r. 1866.

Z fundacyi tej pobiera roczne wsparcia dożywotnie 58 inwalidów wojskowych po 50 K a 1 inwalida 60 K, razem 59 inwalidów.

Fundusz ku wspieraniu okaleczonych w wojnie z r. 1866. żołnierzy przynależnych do dawniejszego powiatu Niżankowickiego.

Z fundacyi tej korzystają 3 inwalidzi wojskowi, pobierając roczne wsparcia dożywotnie po 72 K.

Fundacya jubileuszowa im. Najjaśn. Pana dla utrzymywania kształcących się w wyższych zakładach wojskowych.

Na rok szkolny 1908/9 było do nadania z tej fundacyi 10 miejsc opróżnionych, a wskutek rozpisanego konkursu ubiegało się o te miejsca 11 kandydatów; powołanych jednakże zostało Najw. postanowieniem z 31. lipca 1908 tylko 7, t. j. Feliks Chojnowski, Eugeniusz Geppert, Maksymilian Machalski i Wład. Ornstein do wojskowej Akademii Terezyańskiej, Zbigniew Godlewski i Rudolf Jagielski do technicznej Akademii wojskowej, zaś Józef Ziętkiewicz do wyższej wojskowej szkoły realnej.

Na rok szkolny 1909/10 było zaś do obsadzenia 8 miejsc, o które ubiegało się 10 kandydatów. Najwyższe postanowienie jednak co do przyjęcia tych kandydatów dotąd nie nadeszło.

Galic. państwowe miejsca funduszowe w c. i k. zakładach wojskowych i naukowych.

Na rok szkolny 1908/9 było do nadania wolnych 5 miejsc państwowych, o które wskutek rozpisanego konkursu ubiegało się 27 kandydatów.

Z pomiędzy proponowanych na te miejsca przez Wydział krajowy powołani zostali Najwyższem postanowieniem z dnia 19. lipca 1908: Adam Fischer, Roman Pepłowski, Henryk Scigalski i Bronisław Kurzweil na I. rok wojskowej niższej szkoły realnej, zaś Rudolf Gubatta na II. rok wojskowej wyższej szkoły realnej.

Przytem zezwolił Najjaśniejszy Pan, aby w razie, jeżeliby którybądź z wymienionych aspirantów nie mógł być z jakiegobądź powodu przyjętym, powołani zostali na takie miejsce funduszowe: Tadeusz Jaryna, Karol Aleks. Maresch, Mieczysław Gregorek, Erwin Urban i Jerzy Feczko.

Na rok szkolny 1909/10 było do nadania 6 miejsc, o które ubiegało się 30 kandydatów.

Dotąd nie zapadło Najwyższe postanowienie co do przyjęcia kandydatów.

Fundacya ś. p. Józefa Kosvitzky'ego dla poprawionych złoczyńców wypuszczonych z domu karnego w Krakowie.

Jednorazowe wsparcie z tej fundacyi, wynoszące za r. 1908 kwotę 132 K, przeznaczył Wydział krajowy uchwałą z dnia 22. stycznia 1909 LW. 4181 w myśl aktu fundacyjnego i na wniosek Prezydyum c. k. Sądu krajowego karnego w Krakowie do rozdziału pomiędzy: Piotra Dźwiga, Agnieszkę Hublową i Wojciecha Stępniowskiego.

Fundacya Towarzystwa ubezpieczeń na życie i rentę „Anker" we Wiedniu.

Rada nadzorcza Towarzystwa ubezpieczeń na życie i rentę „Anker" we Wiedniu uchwaliła na posiedzeniu w dniu 30. marca 1908 — z okazyi uroczystości 60-letniego jubileuszu panowania Jego cesarskiej i król. Mości Franciszka Józefa I. — udzielić stu w krajach, w Radzie państwa reprezentowanych, w dniu 2. grudnia 1908 urodzonym dzieciom po jednej policy wolnej od opłaty premii na wyprawę na 1.000 K opiewającej na okres 20 lat, płatnej, gdy obdarzony dożyje, w dniu 2. grudnia 1928 r.

Na Galicyę przypadło wedle zatwierdzonego przez pomienioną Radę nadzorczą planu rozdziału — 16 takich ubezpieczeń. Gdy wybór dzieci takiemi policami wedle uchwały tej Rady nadzorczej obdarzyć się mających na propozycyę Wydziału krajowego miał nastąpić, postanowił Wydział krajowy na prośbę wspomnianego Towarzystwa to prawo propozycyi przyjąć i rozpisać konkurs w dniu 18. grudnia 1908 do LW. 132.505 dla ubiegania się o obdarzenie rzeczonemi policami.

Na skutek tego konkursu wpłynęło 93 podań a z pomiędzy proponowanych przez Wydział krajowy kandydatów Towarzystwo ubezpieczeń na życie i rentę „Anker" we Wiedniu udzieliło następującym dzieciom urodzonym dnia 2. grudnia 1908 w Galicyi i tu przynależnym po jednej policy jubileuszowej:

1) Maryi Leokadyi Wagnerównej, córce Adama Wagnera, nauczyciela ludowego w Oświęcimie, pow. Biała;

2) Annie Czytajło, córce Jurka Czytajło, zarobnika w Dźwinogrodzie, pow. Bóbrka;

3) i 4) Katarzynie Ławryk, córce Jurka Ławryka cieśli w Bohorodczanach starych i Anastazyi Basarab, córce Iwana Basaraba, gospodarza w Lachowcach, pow. Bohorodczany;

5) Dawidowi Kühnreichowi false Cysnerowi, synowi Jakóba Izaaka Kühnreicha f. Cysnera, krawca w Jaworznie, pow. Chrzanów;

6) Aronowi Jakóbowi Reiflerowi r. Eidmanowi, synowi Izaaka Reiflera w Drohobyczu;

7) Józefowi Paczkowi, synowi Dymitra Paczka, zarobnika w Milatynie, pow. Gródek jagiel.;

8) Sarze Lei Melzer, córce Mortka Seide Melzera, furmana w Obertynie, pow. Horodenka;

9) Henrykowi Moskalowi, synowi Stanisława Moskala, zarobnika w Krościenku niżnem, pow. Krosno;

10) Chaji Gross Szames, córce Lejby Grossa Szamesa, służącego szkoły wyznaniowej w Kańczudze, pow. Łańcut;

11) Józefowi Franciszkowi Węgrzynkowi, synowi Franciszka Węgrzynka, fryzyera w Limanowej;

12) Mikołajowi Humeniukowi, synowi Stefana Humeniuka, gospodarza w Zarzyczu, pow. Nadwórna;

13) Franciszkowi Józefowi Haendlowi, synowi Emila (Izraela Mendla) Haendla, naczelnika kancelaryi sądowej w Samborze;

14) Zygmuntowi Grochale, synowi Dominika Grochali, organisty w Ostrowie koło Sokala;

15) Ryfce Reginie Spett, córce Salamona Spetta w Tarnowie i

16) Szulimowi Wolfowi, synowi Ryfki Wolf w Wadowicach.

Na wypadek, gdyby które z ubezpieczonych dzieci zmarło przed 2. grudnia 1928 r., to Towarzysto „Anker“ obdarzy również bezpłatnie policą inne dziecię w dniu 2. grudnia 1908 urodzone, a które Wydział krajowy z pomiędzy obecnie nieuwzględnionych w miejsce zmarłego zaproponuje.

Wreszcie na prośbę Towarzystwa „Anker“ ogłosił Wydział krajowy w urzędowej „Lwowskiej gazecie“ nazwiska obdarzonych wyżej dzieci, składając przytem — imieniem obdarzonych — za ten akt dobroczynności podziękowanie pomienionemu Towarzystwu.

Sprawy utrzymywania i wychowywania ubogich sierót tudzież dzieci opuszczonych i zaniedbanych lub narażonych na zaniedbanie.

Petycye Towarzystwa opieki nad sierotami we Lwowie: a) o przyznanie udziału w kwocie 2.000 K z rezerw zbiorowych kas sierocych nadsyłanych Wydziałowi krajowemu; b) o udzielenie stałej subwencyi co najmniej 5000 K z funduszów krajowych.

Petycye te przekazał W. Sejm uchwałą z 29. października 1908 Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego sprawozdania.

Z przedłożonego przez to Towarzystwo statutu i sprawozdania za czas od 26. stycznia 1907 do 30. sierpnia 1908, okazuje się, że głównem zadaniem Towarzystwa jest czuwanie nad sierotami przez doradców sierocych i donoszenie Sądowi o dostrzeżonych nieprawidłowościach.

Oprócz tego wspiera Towarzystwo sieroty w nabyciu wykształcenia zawodowego i z tego tytułu udzieliło 18 wsparć. Natomiast nie interweniowało Towarzystwo dotąd w żadnym wypadku, by umieścić sieroty w zakładzie prywatnym.

Dochodu w okresie sprawozdawczym miało Towarzystwo 3.053 K 66 h, wydatków 1.825 K 47 (w czem 400 K na 18 zapomóg), reszta 1.228 K 19 h pochłonęły wydatki administracyjne.

Majątek wynosił 1.825 K 47 h w książeczce oszczędności i w gotówce.

Żądanie swoje co do subwencyi kraju uzasadnia Towarzystwo swoją działalnością, zaś żądanie udziału w kraj.

funduszu sierocym okolicznością, że we Lwowie jest około 15.051 sierót; a gdy ilość sierot w całym kraju wynosi 598.405, zaś rezerwy kas sierocych wynoszą przeciętnie rocznie 71.609 K 73 h, przeto na miasto Lwów wypada około 1.801 K rocznie na sieroty.

Na wywody te Towarzystwa opieki nad sierotami we Lwowie zauważa się, że już krajowy fundusz sierocy utrzymuje i wychowuje obecnie 123 sierot, będących pod opieką lwowskiego c. k. Sądu powiatowego, a kosztem rocznym w kwocie 30.570 K, podczas gdy zbiorowa kasa sieroca przy tymże Sądzie istniejąca przyczynia się na ten cel rocznym udziałem ze swej rezerwy zaledwie w kwocie 26 K 41 h.

Udział zatem sierót lwowskich w korzystaniu z pomocy kraj. funduszu sierocego — tak co do ilości jak i kosztów utrzymania ich — jest matematycznie o wiele większy ponad normę, jakby im się należało.

Z tych tedy powodów i gdy już krajowy fundusz sierocy wspiera sieroty lwowskie o wiele wydatniej, zapewniając im możność utrzymywania się i kształcenia, postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 20. stycznia 1909 do LW. 137.904|08 nie popierać niniejszych petycyj Towarzystwa opieki nad sierotami we Lwowie i nie przedkłada też w tym przedmiocie Wys. Sejmowi żadnych wniosków.

Komisya dla zorganizowania dzieła jubileuszowego dla dzieci.

Wskutek załączonego w odpisie reskryptu p. Prezydenta ministrów z 27. marca 1908 L. 1.044|M. P. w sprawie powołania do życia Komisyi dla zorganizowania dzieła jubileuszowego dla dzieci, przedstawił Wydział krajowy — zgodnie z wnioskiem c. k. Prezydyum Namiestnictwa — w piśmie swojem ./. z dnia 24. kwietnia 1908 LW. 40.743 na członków tej Komisyi z Galicyi radcę dworu Kazimierza Laskowskiego oraz ze strony ruskiej kanonika gr. kat. metropolitalnego konsystorza ks. Jana Czapelskiego.

Przytem zalecił Wydział krajowy c. k. Prezydyum Namiestnictwa zakłady wychowawcze w Miejscu piastowem i w Pawlikowicach do szczególniejszego uwzględnienia przy zamierzonem rozdzielaniu funduszów zebranych na cel opieki dziećmi, a to jako zakłady powstałe bezinteresownie własnymi środkami założycieli, pracujące z całem poświęceniem się i zaparciem i z wielkim skutkiem około wychowywania biednych i opuszczonych dzieci.

Projekt ustawy państwowej o wychowywaniu nieletnich dzieci i osób moralnie zaniedbanych lub na takie zaniedbanie narażonych, (Gesetzentwurf über die Fürsorgeerziehung:).

W ubiegłej XVIII. sesyi przedłożył c. k. Rząd Radzie Państwa (aleg. 1164) niniejszy projekt ustawy. Wprawdzie skutkiem zamknięcia Rady Państwa projekt ten spadł z porządku dziennego; niewątpliwie jednak będzie on przedłożony ponownie przez c. k. Rząd Radzie Państwa.

Wobec tego i z uwagi, że projektowana ustawa oddziaływa poważnie i na finanse kraju, a po części — co do niektórych ważnych postanowień swoich — jest w tym kierunku niejasną, nakładającą nadto niewłaściwie nadmierny nowy ciężar na fundusze krajowe, postanowił Wydział krajowy dążyć do zmiany zaprojektowanych przez c. k. Rząd postanowień ustawowych, a przedewszystkiem postanowień zawartych w §§: 29 i 30 projektu.

Wydział krajowy wystosował też do c. k. Ministerstwa sprawiedliwości załączone w odpisie ./. przedstawienie swoje

z dnia 19. lutego 1909 LW. 7.602 komunikując równocześnie treść tego przedstawienia Kołu polskiemu i Klubowi ruskoukraińskiemu Izby poselskiej Rady Państwa z prośbą o wzięcie powyższej sprawy pod rozwagę i o skuteczne poparcie jej tak u c. k. Rządu jak i w swoim czasie w Izbie poselskiej Rady Państwa.

Uchwała Wys. Sejmu z dnia 7. października 1908. polecająca Wydziałowi krajowemu, ażeby bezzwłocznie przystąpił do wykonania uchwały sejmowej z dnia 5. marca 1907. w sprawie tworzenia po powiatach w kraju domów zaopatrzenia i wychowania ubogich sierót, dzieci zaniedbanych lub na zaniedbanie narażonych.

Wobec powyższego stanu rzeczy stało się więc zadość rezolucyi Wys. Sejmu z 17. października 1908, którą wezwano c. k. Rząd do uregulowania w drodze ustawowej, wychowawczej opieki nad sierotami i zaniedbanemi dziećmi na koszt publiczny.

W sprawie rezolucyi Wys. Sejmu z 17. października 1908 tyczącej się przedłożenia Radzie Państwa projektu ustawy o udziale krajów w nadwyżkach z obrotu kas sierocych zbiorowych po upływie r. 1910, zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy odezwą z dnia 22. lipca 1909 L. 12.351|pr., że sprawę tę podało do wiadomości Panów Ministrów spraw wewn., skarbu i sprawiedl. sprawozdaniem z dnia 22. kwietnia 1909 L. 20.809|pr. ex 1908. O wejściu tej sprawy w dalsze stadyum nieomieszka Prezydyum Namiestn. uwiadomić natychmiast Wydział krajowy.

Uchwały Wys. Sejmu z dnia 17. październ. 1908., któremi: 1) wezwano c. k. Rząd ażeby już w r. 1909. przedłożył Radzie Państwa projekt ustawy, mocą której kasy sieroce zbiorowe przekazywałyby krajom na cele wychowywania dzieci bez opieki, zaniedbanych i na zaniedbanie narażonych całkowitą sumę nadwyżek z obrotu, jakie wypadną z końcem r. 1910. i lat następnych, zatrzymując tylko odpowiednią rezerwę; 2) polecono Wydziałowi krajowemu, ażeby niezwłocznie wziął pod rozwagę sprawę utworzenia przynajmniej dwóch kraj. zakładów sieroc. i w tym celu obmyślił odpowiednie źródła finansowe, z którychby koszta założenia i utrzymania takich zakładów mogły być pokryte — i na najbliższej sesyi przedłożył Sejmowi sprawozdanie. 3) wezwano c. k. Rząd ażeby jak najrychlej uregulował w drodze ustawowej wychowawczą opiekę nad sierotami i zaniedbanemi dziećmi na koszt publiczny. 4) polecono Wydziałowi krajowemu ażeby wziął pod bezzwłoczną rozwagę zakładanie powiatowych schronisk

Co się tyczy zaś powołanych obok uchwał Wys. Sejmu zmierzających do utworzenia przynajmniej dwóch krajowych zakładów sierocych i powiatowych schronisk sierocych, Wydział krajowy, jakkolwiek nie zapoznaje i świadom jest wielkiej doniosłości tej sprawy dla społeczeństwa i podniesienia jego poziomu moralnego, mimo to postanowił nie przedsiębrać na razie żadnej akcyi w tym kierunku, a to: z następujących powodów:

Zakłady krajowe, o których mowa, wymagałyby wielkich kosztów na założenie, a następnie utrzymywanie ich, a na to brak jest obecnie we funduszu krajowym jak i w krajowym funduszu sierocym, utrzymującym już 478 sierót, jakichkolwiek środków.

To samo odnosi się i do myśli zakładania powiatowych schronisk sierocych. Bo jakkolwiek w tym względzie konferencya delegatów Rad powiatowych, zwołana przez Wydział krajowy w miesiącu czerwcu 1909 oświadczyła się za jak najrychlejszem wprowadzeniem w życie po powiatach schronisk dla sierót i uznała możność i obowiązek Rad powiatowych, wspierania akcyi zakładania domów zaopatrzenia dla sierót i opuszczonych dzieci pośrednio przez odpowiednie zużytkowanie gminnych funduszów ubogich jakoteż dobroczynności prywatnej — to mimo to zaznaczyła, że wyłącznie siłami finansowemi powiatów takie zakłady utrzymywane być nie mogą.

Akcyi takiej, już teraz, sprzeciwia się nadto okoliczność, że — jak już wyżej wspomniano — niewiadomo, jak ustali się i unormowaną zostanie zaprojektowana przez c. k. Rząd ustawowa wychowawcza opieka nad sierotami i zaniedbanemi dziećmi, który to projekt dotyka także i funduszów krajowych powiatów i gmin.

Oczekiwać również należy wprzód jak uregulowaną zostanie w drodze ustawodawczej sprawa udziału krajów po roku 1910 w nadwyżkach z obrotu kas sierocych zbiorowych na cele utrzymywania i wychowywania sierót: jakie więc z tego źródła funduszy zostaną zapewnione krajowi.

sierocych i w tym celu porozumiał się z Wydziałami powiatowymi i z nimi spólnie obmyślił środki finansowe z którychby koszta założenia i utrzymania takich zakładów mogły być pokryte. 5) Sejm odstępuje Wydziałowi krajowemu petycyę Towarzystwa gniazd rodzinnych do możliwego uwzględnienia co do udzielenia temu Towarzystwu pożyczki w wysokości 40.000 kor. pod warunkiem zupełnego tej pożyczki zabezpieczenia.

Z tych tedy powodów Wydział krajowy nie przedkłada niniejszem Wys. Sejmowi żadnych wniosków w powyższym przedmiocie, zaznaczając zresztą, że akcyę w tej mierze będzie można podjąć po gruntownych i wyczerpujących studyach przedwstępnych i w czasie, gdy uregulowane finanse kraju dostarczą materyalnej podstawy do konkretnego działania.

Nakoniec co do petycyi Towarzystwa gniazd rodzinnych w przedmiocie udzielenia mu pożyczki 40.000 K z funduszu krajowego, to nie ziściły się wcale warunki, pod którymi Wys. Sejm udzielenie takiej pożyczki uważał za dopuszczalne. Przedewszystkiem bowiem nie przedłożono Wydziałowi krajowemu żadnego sprawozdania o działalności tego zbyt młodego jeszcze Towarzystwa i brak możności zabezpieczenia pożyczki.

Administracya krajowym funduszem sierocym.

Na utrzymaniu i wychowaniu kosztem lub przy pomocy krajowego funduszu sierocego pozostaje z końcem czerwca 1909 dzieci 476
w czem chłopców . . . . 280, dziewcząt 196
Z tej liczby dzieci pozostaje:
w zakładach: chłopców 158, dziewcząt 121
w opiece pryw.: „ 122, „ 75

Roczny koszt utrzymania i wychowania 279 dzieci w zakładach wynosi . . .	68.163 K	24 h
czyli rocznie w przecięciu na głowę 244 K 31 h.		
Zaś roczny koszt utrzymania i wychowania 197 dzieci u osób prywatnych (przy rodzinach) wynosi	40.236 „	— „
czyli rocznie w przecięciu na głowę 204 K 24 h.		
Ogółem więc roczny koszt utrzymania i wychowania tych 476 dzieci wynosi .	108.399 K	24 h
Na pokrycie tego rocznego kosztu służą stałe wpływy udziałów w nadwyżkach z obrotu kas sierocych zbiorowych, które to wpływy przyjmujemy w corocznej kwocie minimalnej	76.000 „	— „
(za rok 1909 wyniosły te wpływy kwotę 76.689 K 86 h), zatem pozostawałaby corocznie od r. 1909 do 1910 incl. do pokrycia różnica w kwocie	32.399 K	24 h
Różnica ta jednak znajdzie pokrycie:		
a) w pozostałości z r. 1908 wynoszącej 42.634 K 72 h, a rozłożonej na 2 lata w kwocie	21.317 „	36 „
b) w procencie od kapitalizowanej sumy rezerwowej 250.000 K dozwolonym przez Wys. Sejm uchwałą z 5. marca 1907	10.300 „	— „
c) w procentach z lokacyi około . .	1.300 „	— „
d) wreszcie w powiększających się ewentualnie udziałach w nadwyżkach z kas sierocych corocznie przeciętnie o kwotę	1.600 „	— „
(różnica ta między rokiem 1908 a 1909 wynosiła in plus 2.076 K).		
Razem znajduje pokrycie w kwocie . . .	34.517 K	36 h

Pozostała do dyspozycyi reszta około 2.000 K, służyć będzie na nieprzewidziane dziś wydatki jednorazowe na przyjęte sieroty, jak na wyprawki (odzież), przybory szkolne, koszta odstawienia do zakładów, koszta leczenia, pogrzebu i t. p., wreszcie na zdarzającą się potrzebę podwyższenia udzielonych już datków z powodu większych kosztów kształcenia sieroty.

Krajowa Osada poprawcza dla nieletnich przestępców.

W przedmiocie tym Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi osobne sprawozdanie do LW. 70.120|09.

Sprawa rewersów domolacyjnych, rejonów zakazu budowlanego i rejonów prochownianych.

Na posiedzeniu dnia 3. listopada 1908 — wśród rozpraw nad projektem ustawy o przyłączeniu sąsiednich gmin i obszarów dworskich — uchwalił Wys. Sejm następujące rezolucye:

„VII. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby przy „współudziale Reprezentacyi m. Krakowa, m. Podgó„rza, Rad powiatowych krakowskiej i wielickiej, zba„dał sprawę rewersów demolacyjnych, rejonów za„kazu budowlanego i rejonów prochownianych dla „całego obszaru fortyfikacyj krakowskich.

„VIII. Poleca się, aby ten cały tak zebrany ma„teryał w formie memoryału c. k. Rządowi udzielił „w celu wywołania uregulowania tych stosunków, „dotkliwie naruszających praw materyalnych wszyst„kich mieszkańców i przez egzystencyę nieodpowiednio „umieszczonych prochowni narażających ich bezpie„czeństwo życia".

W wykonaniu powyższego polecenia Wys. Sejmu a po zniesieniu się w tym przedmiocie ze wskazanymi przez Wys. Sejm organami autonomicznymi, wygotował Wydział krajowy i przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie załączony w odpisie memoryał swój z dnia 17. lipca 1909 LW. 66.228.

Statut krajowy.

Uchwalona przez Wys. Sejm na posiedzeniu dnia 4. listopada 1908. ustawa uzupełniająca postanowienia §. 18 statutu krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, ogłoszonego ces. pat. z 26. lutego

1861 Nr. 20 dz. u. p. uzyskała Najwyższą sankcyę Najwyższem postanowieniem z dnia 23. kwietnia 1909, o czem zawiadomiony został Wydział krajowy odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 5. maja 1909 L. 7.273|pr.

Sprawy tyczące się ustawodawstwa cywilnego lub karnego.

Uchwała Wys. Sejmu z dn. 12. października 1907. wzywająca c. k. Rząd, aby zarządził, co należy, celem ścisłego przestrzegania przepisów ustawy z dnia 6 lutego 1869 Nr. 18 dz. p. p. o zawiadamianiu wierzycieli hipotecznych o wszelkich wydzieleniach parcel należących do majętności hipotecznie obciążonych.

Odezwą z dnia 7. lipca 1908 L. 2.507|pr. c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że sprawa ta przedłożoną została c. k. Ministerstwu sprawiedl. relacyi z 2. grudnia 1907 L. 20.057|pr. i że o wejściu tej sprawy w nowe stadyum niezwłocznie Wydział krajowy zawiadomić.

Uchwała Wys. Sejmu z dnia 12 paźdz. 1907 wzywająca c. k. Rząd aby wziął pod rozwagę potrzebę wydania rozporządzenia wykonawczego do ustawy z 2 stycznia 1894 dz. u. kr. Nr. 16 w porozumieniu z Wydziałem krajowym celem przyspieszenia postępowania przy wcielaniu parcel rustykalnych do kompleksu tabularnego za równoczesnem lub poprzedzającem wydzieleniem z tegoż kompleksu gruntów równej wartości.

Na tą rezolucyę Wys. Sejmu otrzymał Wydział krajowy odpowiedź zawartą w załączonej tu. w odpisie odezwie Prezydyum c. k. Sądu krajowego wyższego we Lwowie z dnia 1. kwietnia 1909 Prez. $\frac{8.316}{19\ 1|9}$ i w reskrypcie c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 17. marca 1909 L. 27.472|8.

Rzecz tę rozpatrzyć i zdanie swoje objawić nie był dotąd Wydział krajowy w możności, gdyż c. k. Namiestnictwo nie nadesłało jeszcze Wydziałowi krajowemu sprawozdań Trybunałów I. instancyi, o czem mowa w powołanej wyżej odezwie Prezydum c. k. wyższego Sądu kraj. we Lwowie.

Sprawy tyczące się podatków i należytości.

Uchwalona przez Wys. Sejm na posiedzeniu dnia 16 październ. 1908 ustawa o dalszym poborze 30% dodatku krajowego do podatku konsumcyjnego od wina moszczu i zacieru winnego tudzież moszczu owocowego.

W załączonym w odpisie reskrypcie z dnia 26. marca 1909 L. 4.910 c. k. Ministerstwo spraw wewn. podniosło pewne zarzuty przeciw tekstowi postanowień §. 3 niniejszego projektu ustawy, którego stosowanie w praktyce mogłoby pod względem rozumienia tego paragrafu nasuwać wątpliwości i powodować komplikacye.

Wydział krajowy — podzielając w zupełności zapatrywania c. k. Ministerstwa spraw wewn. objawione w powołanym reskrypcie jego — oświadczył c. k. Prezydyum Namiestnictwa w odezwie swojej z dnia 16. kwietnia 1909 do LW. 41.159, że — celem zapobieżenia powyższym mo-

żliwym wątpliwościom i komplikacyom — zgadza się zarazem na proponowany przez c. k. Ministerstwo tekst rozporządzenia wykonawczego do powyższej ustawy, przez co uczyni się także zbędną zmiana pierwotnego projektu ustawy.

Dotąd niema Wydział krajowy wiadomości o sankcyonowaniu ustawy.

Wniosek posła Sandulaka o uwolnienie od podatku konsumcyjnego mięsa z bydła dorzniętego w koniecznych wypadkach.

Wniosku tego przekazanego Wydziałowi krajowemu jako komisyi uchwałą Wys. Sejmu z dnia 22. września 1908. Wydział krajowy nie widział się spowodowanym wziąć ponownie pod rozwagę względnie poczynić kroki w myśl tego wniosku.

Albowiem — jak wiadomo — Wys. Sejmowi ze sprawozdań z czynności Departamentu VI. Wydziału krajowego za czas od 16. listopada 1898 do 15. listopada 1899 i za czas od 16. listopada 1899 do 15. listopada 1900 — sprawa ta była już przedmiotem rezolucyj Wys. Sejmu z 27. stycznia 1896, 5. lutego 1898 i 16. marca 1899 wystosowanych do c. k. Rządu, na które nadszedł dołączony w odpisie do powyższych sprawozdań Wydziału krajowego, a stanowczy reskrypt c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 7. kwietnia 1899 L. 60.152|97 informujący, o ile i w jakiej mierze mięso pochodzące z bydląt dorzniętych wskutek nieszczęśliwych wypadków, wolnem jest od opłaty podatku konsumcyjnego i orzekający, że dalej jeszcze sięgająca wolność podatkowa rzezi bydła przez włościan uskutecznionych, byłaby ze względu na sprawiedliwy rozkład podatku, zasadniczo niedopuszczalną.

Treść tego reskryptu ministeryalnego — na skutek wezwania Wys. Sejmu z dnia 28. kwietnia 1900 — podał Wydział krajowy okólnikiem z dnia 20. czerwca 1900 LW. 34.299 do wiadomości Wydziałom powiatowym, celem pouczenia gmin.

Należytości prawne wedle post. tar. 40 ustawy z dnia 13 grudnia 1862. dz. u. p. Nr. 89 od posad służbowych urzędników i sług krajowych.

Wymiary należytości tych dokonywane od roku 1889 bezpośrednio przez Wydział krajowy, wyniosły w dalszym ciągu:

za rok 1908 kwotę 16.142 K 78 h.

Z kwoty tej pokrył fundusz krajowy na mocy uchwał Wys. Sejmu z dnia 20. października 1882 i 15. października 1883 tytułem połowy tej należytości kwotę 6.128 K 26 h, reszta należytości ściągniętą została z poborów służbowych dotyczących urzędników i funkcyonaryuszów krajowych.

Wypłata odsetek odszkodowania równocześnie ze zwrotem nadpłat należytościowych.

Zdarzało się niejednokrotnie, że Wydział krajowy, uzyskując w drodze rekursów uwolnienie pewnych majątków, będących pod jego zarządem, od ekwiwalentu i zwrot zapłaconych już z tego tytułu kwot, nie otrzymywał równocześnie dopłaty do tych zwróconych kwot odsetek odszkodowania.

Taki proceder zmuszał Wydział krajowy dalej do ponownej a niewłaściwej w tym samym przedmiocie korespondencyi z dotyczącą c. k. władzą skarbową, co powodowało znowu niepotrzebną stratę czasu i dalszą odwłokę w defin wnem załatwieniu sprawy a nadto bądź co bądź

narażało odnośne funduszy publiczne na pewne straty materyalne.

Gdy zaś odsetki odszkodowania, o których mowa, przypadają stronie do zapłacenia na mocy ustawy z dnia 23. stycznia 1892 dz. u. p. Nr. 26, przeto Wydział krajowy pismem z dnia 2. listopada 1908 LW. 112.417 odniósł się do Prezydyum c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu we Lwowie o wydanie zarządzenia do podwładnych organów względnie o umocowanie tych organów skarbowych, by w wypadkach wyżej omówionych likwidowały równocześnie stronie w szczególności Wydziałowi krajowemu także przypadające z ustawy odsetki odszkodowania.

Przedstawienie to Wydziału krajowego uzyskało skutek pomyślny; albowiem c. k. krajowa Dyrekcya skarbu okólnikiem z dnia 6. lipca 1909 L. 132.133|08 przypomniała wszystkim c. k. Dyrekcyom okręgów skarbowych i c. k. Urzędom wymiaru należytości we Lwowie i w Krakowie przepis §. 64 lit. A. ust. I. alin. 2 instrukcyi należytościowej z r. 1904, wedle którego należy przy asygnowaniu do zwrotu nadpłat należytościowych w razie, jeżeli zachodzą ustawowe warunki do przyznania odsetek odszkodowania, odsetki te asygnować równocześnie z samą nadpłatą, przyczem wezwała c. k. kraj. Dyrekcya skarbu te władze, aby na przyszłość do przepisu tego stosowały się ściśle.

C. k. pocztowe Kasy oszczędności.

Odezwą z dnia 7. czerwca 1909 L. 36.868 zakomunikowała Wydziałowi krajowemu c. k. kraj. Dyrekcya skarbu we Lwowie załączony w odpisie reskrypt c. k. Ministerstwa skarbu z 8. marca 1909 L. 38.165|08 w sprawie przystąpienia Wydziałów powiatowych i gmin do obrotu czekowego c. k. pocztowych kas oszczędności.

Czyniąc zadość życzeniu c. k. Ministerstwa skarbu w tym reskrypcie wyrażonemu, wydał Wydział krajowy pod dniem 15. czerwca 1909 do LW. 65.149 okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych z wezwaniem, ażeby sprawę poruszoną w powyższym reskrypcie ministeryalnym zechciały wziąć pod skuteczną rozwagę i jeśli wskazaną będzie rzeczą, ażeby nie tylko same przystąpiły do obrotu c. k. pocztowej Kasy oszczędności, ale starały się zarazem nakłonić i gminy w powiecie, a przynajmniej gminy znaczniejsze do tego przystąpienia.

Gminne urzędy rozjemcze.

W dniu 27. lutego 1907 dz. u. p. Nr. 59 wydaną i ogłoszoną została ustawa państwowa zmieniająca i uzupełniająca postanowienia ustawy z dnia 21. września 1869 dz. u. p. Nr. 150 o warunkach, pod jakimi wobec mężów zaufania gminy zawarte ugody, jakoteż należytości od tychże uiszczane, nabierają mocy wykonawczej.

Nowela ta zmieniająca postanowienia §§: 1, 2, 8 i 9 dawnej ustawy z dnia 21. września 1869 dz. u. p. Nr. 150

rozszerzyła znacznie kompetencyę przedmiotową gminnych urzędów rozjemczych; bo gdy wedle ustawy z r. 1869 kompetencya ta obejmowała jedynie ugody pieniężne do wysokości najwyższej 600 K, lub rzeczy ruchome w tej wartości przez strony przyjęte, — to obecnie wobec urzędu rozjemczego mogą być zawierane ugody:

a) w sprawach tyczących się pretensyi pieniężnych i pretensyi do ruchomości — bez ograniczenia co do ich wartości;

b) w sporach o oznaczenie lub sprostowanie granic nieruchomości albo o służebności gruntowe;

c) w sporach o służebność mieszkańca;

d) w sporach o posiadanie.

Także — co nowe a ważne — przydzielono gminnym urzędom rozjemczym przedsiębranie prób jednania stron w sprawach obrazy czci.

Dalej przyznano gminnym urzędom rozjemczym prawo nakładania grzywien na strony, które nie stawią się na wezwanie i tego niewstawiennictwa nie usprawiedliwią.

Przez rozszerzenie kompetencyi urzędów rozjemczych unormowano także należytości stemplowe od zawartych ugód, uwalniając od stempla — po myśli zresztą uchwały Wys. Sejmu z 18. marca 1899 — wszystkie spisane wobec urzędu pośrednictwa protokoły, wniesione do tegoż prośby i podania, jakoteż pierwsze wygotowanie dokumentu urzędowego.

Nakoniec wielkiej doniosłości dla ocenienia nowej ustawy jest ta okoliczność, że zastrzeżono ustawodawstwu krajowemu wydanie wszelkich przepisów szczegółowych o gminnych urzędach rozjemczych; i tak wedle art. III. ustawy:

postanowienie, czy i w których gminach mają być ustanowione urzędy pośrednictwa; przepisy co do tego, pomiędzy któremi stronami i w których sprawach w granicach art. I. §. 1 ugody w poszczególnych gminach są dopuszczalne, czy, w których przypadkach i do jakiej wysokości w granicach art. I. §. 2 może być grzywna nałożona, w końcu dalsze przepisy, w jaki sposób należy wybierać mężów zaufania i przepisy tyczące się postępowania, którego oni przestrzegać mają, przedewszystkiem zaś co do przyznawać się mającego prawa odwołania się przeciw nałożeniu grzywien.

Tak samo zastrzeżono dla ustawodawstwa krajowego postanowienie, że gminne urzędy pośrednictwa mogą być ustanawiane podług wyboru gminy z pełnym lub też z ograniczonym zakresem do zawierania ugody po myśli art. I. §. 1 lub też do przedsiębrania prób pojednania stosownie do art. II. §. 1.

Spodziewaćby się więc można, że gminne urzędy rozjemcze zreformowane na podstawie i w ramach ustawy państwowej z 27. lutego 1907 dz. u. p. L. 59, byłyby zdolne przecież wżyć się między ludnością i rozwinąć dodatnią działalność, zwłaszcza, że dobrowolne ułożenie sporów prawnych w drodze pojednawczej oszczędziłoby stronom straty czasu i kosztów, jakie w wielu wypadkach sprawia udawanie się w tym celu po rozstrzygnięcie do zwyczajnych sądów, nieraz zbyt odległych.

A jednakże na podstawie dat zebranych przez Wydział krajowy o stanie sprawy gminnych urzędów rozjem-

czych w innych krajach Monarchii, o wiele podatniejszych do przyjęcia się tam tej instytucyi i po dokładnem rozważeniu istoty gminnych urzędów rozjemczych i ich ustroju, wreszcie stosunków społecznych, oświatowych i charakteru ludności w naszym kraju Wydziałowi krajowemu nasunęły się poważne wątpliwości, ażali instytucya gminnych urzędów rozjemczych, nawet zreformowana wedle noweli z dnia 27. lutego 1907 dz. u. p. Nr. 59, zdołałaby się już teraz przyjąć w naszym kraju i rozwinąć działalność taką, jakiej spodziewaćby się należało.

I tak:

Na Morawach, w Śląsku, Bukowinie, w Styryi, Salzburgu, Tyrolu, Istryi i Tryeście niema dotąd gminnych urzędów rozjemczych na podstawie ustawy z 27. lutego 1907 dz. u. p. L. 59 ani też nie podjęto dotąd żadnych kroków ku zaprowadzeniu tej instytucyi. Wydział krajowy czeski ma zamiar zastanowić się nad tą sprawą, a Sejm krajowy śląski w r. 1907 po przeprowadzonej rozprawie odrzucił wniosek na uchwalenie ustawy o gminnych urzędach rozjemczych.

W Karyntyi, Krainie i Dalmacyi istnieją wprawdzie gminne urzędy rozjemcze urządzone na podstawie i w ramach dawnej ustawy państwowej z 21. września 1869 dz. u. p. Nr. 150; lecz nie unormowano tam dotąd tej instytucyi wedle noweli z 27. lutego 1907 dz. u. p. Nr. 59.

W Dalmacyi jest obecnie takich urzędów 40, a w roku 1906 załatwiono 2.822 ugód na kwotę łączną 475.161 K.

W Karyntyi zaś i w Krainie gminne urzędy rozjemcze nie wykazały żadnej prawie działalności.

W Karyntyi ukonstytuowało się zwolna 12 urzędów. Z tych przestało fungować do r. 1893 ośm, odtąd powstały 3 nowe urzędy, tak, że obecnie istnieją w Karyntyi 7 urzędów rozjemczych.

Instytucya ta więc nie zdołała wżyć się w Karyntyi między ludnością i tam, gdzie ustanowiono urząd rozjemczy, tenże wkrótce zamierał.

Tak samo w Krainie nie przyjęła się wcale ta instytucya i jakkolwiek Sejm Krainy w r. 1897 różne wydał dyrektywy Wydziałowi krajowemu, mające na celu ożywienie gminnych urzędów rozjemczych, nic to nie pomogło i sprawa pozostała bez skutku.

Natomiast w Niższej Austryi zreformowano już w r. 1907 ustawą krajową z 17. września 1907 gminne urzędy rozjemcze w liczbie 51; jednakże działalność tychże urzędów — jak widać z wykazu dołączonego do dziennika rozporządzeń c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z 3. maja 1909 część VIII. — jest minimalną w ostatecznym rezultacie, bo na 2003 spraw cywilnych załatwiono ugodowo przed urzędami rozjemczymi tylko 438 spraw (z których na prowincyę przypada tylko 39, reszta na Wiedeń), zaś na 4816 spraw o obrazę czci pogodzono tylko 2267 spraw (w tem 135 na prowincyi), a ze 16.031 spraw o obrazę czci odstąpionych przez sądy, pojednano tylko 3.018 spraw (w tem 83 na prowincyi).

W Vorarlbergu uchwalił już Sejm w r. 1908 projekt ustawy, lecz dotąd nie sankcyonowany.

W Gorycyi wypracował Wydział krajowy projekt ustawy na wzór Niższej Austryi i przedłoży go Sejmowi na najbliższej sesyi.

Wreszcie w Wyższej Austryi, gdzie urzędy rozjemcze polegają na zasadach dawnej ustawy państwowej z r. 1869, przedłożył był wprawdzie Wydział krajowy Sejmowi na ubiegłej sesyi projekt nowej ustawy, lecz Sejm nie uchwalił go i zarządził ponowne uzupełniające badania.

Z powyższego okazuje się, że w jednym tylko kraju Monarchii zorganizowano gminne urzędy rozjemcze i to z wynikiem małym co do działalności ich, w trzech krajach są dążności w tym kierunku, a w pozostałej znacznej liczbie krajów wcale nie odczuto potrzeby gminnych urzędów rozjemczych, które nie zdołały się wcale wżyć u ludności.

Przyczyny takiego niepowodzenia gminnych urzędów rozjemczych upatrywać należy zdaniem Wydziału krajowego przedewszystkiem w charakterze i ustroju samej instytucyi; mianowicie:

Ustawa nie zmusza ani do ustanowienia urzędów rozjemczych, ani do wdrażania spraw przed te urzędy, ani wreszcie do przyjęcia wyboru na męża zaufania.

Stosowanie środków przymusowych wobec stron, które wezwaniu urzędu rozjemczego zadosyć nie czynią, jest niedopuszczalne.

Urzędy rozjemcze powołane są tylko do jednania stron, a nie mają władzy sędziowskiej ani egzekucyjnej i nie wolno im odbierać przysięgi.

Ciężar utrzymania urzędu rozjemczego ponosi gmina i tak przeciążona już czynnościami poruczonego zakresu działania i coraz zwiększającymi się wydatkami na inne żywotniejsze potrzeby.

Wreszcie wydatki na stemple do ugód, jakie strony ponosić muszą, nie są też bez znaczenia.

Istotnym jednak warunkiem żywotności gminnych urzędów rozjemczych jest świadomość ocenienia korzyści z takiej instytucyi i zaufanie do niej. Tymczasem stosunki społeczne naszego kraju tudzież usposobienie i charakter ludu naszego pouczają niestety, że lud ten przeważnie nie umie jeszcze ocenić korzyści z takiej instytucyi, jak przedewszystkiem wartości oszczędzonego czasu, zarobku i pieniędzy; nadto lud nasz jeszcze zawsze podejrzliwy i nieufny względem swoich przedstawicieli w urzędzie, uważając ich za stronniczych, woli udawać się do zwyczajnych sądów, gdzie pewnym jest stanowczego, prawnego i słusznego a wobec dzisiejszej procedury cywilnej i szybkiego rozstrzygnięcia sporu, niż u mężów zaufania.

Z tych tedy powodów i mając jeszcze na uwadze

1) że niejednokrotnie zdarza się, iż strony jeszcze przed rozpoczęciem sporu zwracają się po radę i dyecyzyę do osobistości w gminie poważanej i zażywającej zaufania;

2) że w niejednej gminie okaże się brak osób świadomych ustaw, poczucia sprawiedliwości, sumiennych i zażywających zaufania u ludności, które mogłyby i chciały podjąć się funkcyi mężów zaufania w urzędzie rozjemczym, zwłaszcza, gdy kompetencya przedmiotowa tych urzędów znacznie rozszerzoną została;

3) że wiele gmin będących siedzibą Sądu zwyczajnego lub blizko Sądu położonych nie uznają potrzeby zaprowadzenia u siebie gminnych urzędów rozjemczych;

4) że c. k. Sądy obowiązane są osobliwie wedle nowej procedury sądowej tentować ugody i w tym względzie

skutecznie działają, a strony sporne mają łatwą sposobność przeprowadzania swoich spraw na odbywających się rokach sądowych, wreszcie

5) że społeczeństwo nasze nie odczuwa widocznie potrzeby takiej instytucyi, skoro takowa, istniejąc formalnie lat trzydzieści kilka, mimo to nie przyjęła się w kraju.

Wydział krajowy — jakkolwiek Prezydyum c. k. Sądu krajowego wyższ. we Lwowie załączoną w odpisie odezwą z 12. maja 1909 Prez. $\frac{9.674}{\text{I. N. O.}|9}$ zachęca do wprowadzenia w życie gminnych urzędów rozjemczych, przypuszczając istnienie obecnie znacznie korzystniejszych ku temu warunków, — postanowił jednak nie podejmować na razie akcyi zmierzającej do zreformowania i wprowadzenia w życie rzeczonej instytucyi.

Akcya ta zdaniem Wydziału krajowego wtedy będzie na czasie, gdy wzrośnie odpowiednio oświata i dobrobyt ekonomiczny u ludności, gdy lud nabędzie pojęć prawnych, gdy pożądana od dawna reforma gminna zostanie przeprowadzoną, a nowo utworzone ciała gminne zyskują żywioł intelegentniejszy, a sposobny do utrzymania przy życiu ze skutkiem gminnych urzędów rozjemczych, jako instytucyi opierającej się przedewszystkiem na zaufaniu ludności.

Zanim jednak to nastąpi i kwestya gminnych urzędów rozjemczych będzie mogła być wziętą pod rozwagą, koniecznem wprzód okazuje się dla naszego kraju — jak to zresztą Wys. Sejm od wielu lat domaga się — tworzenie nowych Sądów, odpowiadających liczbie i potrzebom ludności i uwzględniających jej zamieszkanie; a wtedy stronom procesowym oszczędzi się straty czasu i kosztów i instytucya gminnych urzędów rozjemczych może stać się bezprzedmiotową.

Ubezpieczenie pensyjne niektórych funkcyonaryuszów krajowych.

Z dniem 1. stycznia 1909 weszła w życie ustawa państwowa z dnia 16. grudnia 1906 dz. u. p. Nr. 1 ex 1907 o ubezpieczeniu pensyjnem funkcyonaryuszy w służbie prywatnej i niektórych funkcyonaryuszy w służbie publicznej

Do tej ostatniej kategoryi funkcyonaryuszów, którzy podlegają w myśl powołanej ustawy obowiązkowi ubezpieczenia pensyjnego, należą i niektórzy funkcyonaryuszy krajowi, a mianowicie ci, którym nie przysługuje prawo do pensyi na przypadek niezdolności do służby i na starość, tudzież do pensyi na rzecz pozostałych po nich członków rodziny, a którzy zajęci są bądź wyłącznie, bądź przynajmniej przeważnie umysłowemi czynnościami służbowemi, wreszcie którzy posiadają przepisane ustawą warunki do ubezpieczenia pensyjnego co do wieku i wysokości minimalnej płacy.

Ponieważ powołana ustawa z dnia 16. grudnia 1906 dz. u. p. Nr. 1 ex 1907 dozwala w rozdziale XI. zadość uczynienie obowiązkowi ubezpieczenia pensyjnego także przez zawarcie umów zastępczych (§. 66), przeto Wydział

krajowy wobec dość znacznej liczby funkcyonaryuszów krajowych podlegających obowiązkowi ubezpieczenia pensyjnego a ze względów na ułatwienie wewnętrznej administracyi i po części w interesie funduszu krajowego — zawarł z dotyczącymi funkcyonaryuszami krajowymi zatwierdzoną przez c. k. Ministerstwo spraw wewn. umowę zastępczą, którą dołącza się w odpisie, a wedle której zapewnił tymże funkcyonaryuszom i pozostałym po nich członkom rodziny, wszystkie świadczenia przewidziane w §§: 6 do 19 i 25 do 27 powołanej wyżej ustawy.

Zarazem zarządził Wydział krajowy po myśli §§: 3 i 33 tej ustawy ściąganie z poborów dotyczących funkcyonaryuszów od dnia 1. stycznia 1909 przypadające na nich części stałych premii miesięcznych, a z wpływów tych jako obcych pieniędzy, utworzył osobny fundusz p. t. „Fundusz premiowy funkcyonaryuszów krajowych ubezpieczonych pensyjnie według ustawy z dnia 16. grudnia 1906 dz. u. p. Nr. 1 ex 1907“, lokowany w funduszu krajowym za oprocentowaniem półrocznem wedle każdoczesnej stopy procentowej płaconej w rachunku bieżącym Banku krajowego.

Wcielanie do powyższego osobnego funduszu także części premii przypadających wedle ustawy do uiszczenia przez służbodawcę, nie uważał Wydział krajowy za wskazane i potrzebne. Albowiem wydatek taki coroczny we funduszu krajowym na lokacyę w znaczniejszych kwotach (I. 30.000 K), obarczyłby zaraz fundusz ten niepotrzebnie, wobec okoliczności, że ubezpieczeni pensyjnie funkcyonaryuszy krajowi nabyć mogą praw do świadczeń na ich rzecz dopiero po upływie przepisanego ustawą czasu wyczekiwania (10 względnie 40 lat) lub w wyjątkowych tylko wypadkach wcześniej, że zatem fundusz krajowy — o ile nie byłoby pokrycia z lokacyi premii uiszczanych przez funkcyonaryuszów — dopiero po latach i w poszczególnych tylko wypadkach przepisami ustawy uzasadnionych, oraz w kwotach rocznych niewątpliwie mniejszych, może być z tytułu ustawowego ubezpieczenia pensyjnego zaangażowany w wydatkach na wypłatę ubezpieczonym funkcyonaryuszom zagwarantowanych im ustawą rent nieudolności, na starość, rent wdowich, dodatków na wychowanie dzieci lub odpraw.

Wydział krajowy zatem — dla braku wszelkich danych ku temu i nie uznając potrzeby — nie wstawia na razie żadnej kwoty do preliminarza budżetu krajowego z tytułu ubezpieczenia pensyjnego funkcyonaryuszów krajowych.

Wkońcu nadmienia Wydział krajowy, że — po wyłączeniu z ubezpieczenia pensyjnego tych funkcyonaryuszów niestałych, którym w myśl rozporządzenia minister. z dnia 28. grudnia 1908 dz. u. p. Nr. 262 przysługuje uwolnienie od obowiązku ubezpieczenia, — ubezpieczył Wydział krajowy pensyjnie — wedle stanu obecnego 275 funkcyonaryuszów.

Wedle §. 33 ustawy części premii miesięcznych płaconych przez tych funkcyonaryuszów wynoszą miesięcznie 1.311 K, czyli rocznie 15.732 K.

Zaś na Wydział krajowy jako służbodawcę przypadające wedle ustawy części premii wynoszą miesięcznie 2.259 K czyli rocznie 27.108 K.

Cyfry te jednak nie można uważać za stałe, a to wobec często zachodzących zmian w stanie ubezpieczonych funkcyonaryuszów, i co do ich poborów, którzy bądź opuszczają służbę, bądź nowi przybywają, bądź otrzymują stałe posady lub wyższe pobory.

Zapomogi i subwencye.

Petycya gminy m. Leżajska o udzielenie subwencyi na budowę rzeźni w Leżajsku.

Przy rozprawach nad rubr. XVI. wydatków budżetu kraj. na r. 1909 uchwałą z dnia 31. października 1908 Wys. Sejm przekazał tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania.

Wydział krajowy jednakże z uwagi, że Rada powiatowa łańcucka przyznała w r. 1907 gminie m. Leżajska subwencyę w kwocie 1.000 kor. na budowę rzeźni i jatek, że gmina ta otrzymała już w r. 1906 i 1907 łączną kwotę 3.500 kor. z funduszów krajowych tytułem wsparcia dla pogorzelców, że na dalszą pomoc w tym kierunku stan funduszu krajowego nie pozwala, że wreszcie budowa rzeźni, jako inwestycyi gminnej, może być przeprowadzoną przez gminę przy pomocy pożyczki — uchwałą z dnia 3. lutego 1909 do LW. 127865|08 postanowił nie prowadzić dalszych badań w tym przedmiocie, i nie przedkłada też Wys. Sejmowi żadnych wniosków co do tej petycyi.

Z rubryki IV wydatków budżetu krajowego na r. 1908 i 1909.

Udzielone przez Wys. Sejm uchwałą z dnia 29. października 1908 subwencye na r. 1908 i 1909:

a) Stowarzyszeniu opieki nad uwolnionymi więźniami we Lwowie w kwotach po 200 koron;

b) Towarzystwu Miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie w kwotach po 2.400 kor;

c) dla domu im ks. Siemaszki dla biednych i opuszczonych chłopców w Krakowie w kwotach po 1.600 kor., wreszcie

d) Stowarzyszeniu Rady opiekuńczej w Krakowie w kwocie 1.000 kor. na rok 1909,

wypłacił Wydział krajowy powyższym instytucyom:

ad a) rozporz. z dnia 21. listopada 1908 do LW. 119187 i z dnia 2. stycznia 1909 do LW. 124588;

ad b) rozporz. z dnia 24. listopada 1908 do LW. 118982 za r. 1908 w pełnej kwocie, zaś rozp. z dnia 2. stycznia 1909 do LW. 124586 na r. 1909 w połowie, a druga połowa wypłaconą zostanie w miesiącu lipcu 1909;

ad c) rozporz. z dnia 19. maja 1908 i 24. listopada 1908 do LW. 49442 i 118968 na r. 1908 w dwóch ratach po 800 kor., zaś na r. 1909 rozporz. z dn. 2. stycznia 1909 do LW. 124589 w połowie, a druga połowa wypłaconą zostanie w miesiącu lipcu 1909;

ad d) rozporz. z 2. stycznia 1909 do LW. 124587 w całości.

Zapomogi dla pogorzelców (rubr. IV poz. 27. na rok 1908 i 1909).

Z ryczałtu 10.000 kor. udzielonego uchwałą Wys. Sejmu z dnia 29. października 1908 do rozporządzalności Wydziału krajowego, rozdzielił Wydział krajowy w częściowem uwzględnieniu także przekazanych wniosków poselskich i petycyj, tudzież stosownie do ilości poszkodowanych i rozmia-

rów klęsk i asygnował rozporządzeniem z dnia 14. listopada 1908 do LW. 109365 wsparcia następującym pogorzelcom:

a)	w gminie Rakowiec	pow.	Bohorodczany	150 K
b)	„ Milno	„	Brody	50 „
c)	„ Koniuchy	„	Brzeżany	120 „
d)	„ Kolędziany	„	Czortków	40 „
d)	„ Frysztak	„	Jasło	1000 „
f)	„ Osiek	„		600 „
g)	„ Dołha woj.	„	Kałusz	800 „
h)	„ Myczkowce	„	Lisko	80 „
i)	„ Kurowice	„	Przemyślany	60 „
j)	„ Poddubce	„	Rawa	1000 „
k)	„ Opaki	„	Złoczów	50 „
			Razem	3950 „

Pozostała reszta z ryczałtu tego na r. 1908 i jak częściowo ryczałt na r. 1909 uchwalony, zostały użyte na wsparcia dla innych pogorzelców, którzy zgłosili się o to bezpośrednio do Wydziału krajowego od czasu ostatniego sprawozdania na tem miejscu złożonego, a mianowicie wsparcia takie otrzymali pogorzelcy w gminie:

Chodorów	pow. Bóbrka	w kwocie	150 K
Wołkowce	pow. Borszczów	„	70 „
Wierzchniakowce		„	450 „
Poruczyn	pow. Brzeżany	„	500 „
Zubrzec	pow. Buczacz	„	150 „
Nowostawce		„	50 „
Czechów		„	80 „
Ścianka		„	230 „
Monasterzyska		„	50 „
Lisie jamy	pow. Cieszanów	„	300 „
Boniowice	pow. Dobromil	„	110 „
Tiapcze	pow. Dolina	„	40 „
Wola zadcrew.		„	650 „
Siedliska	pow. Jasło	„	80 „
Krakowiec	pow. Jaworów	„	450 „
Żelechów mały	pow. Kamionka str.	„	130 „
Dobrotwór		„	30 „
Józefów		„	180 „
Wierzawice	pow. Łańcut	„	460 „
Ruda		„	70 „
Myczkowce	pow. Lisko	„	120 „
Dublany	pow. Lwów	„	200 „
Łowisko	pow. Nisko	„	110 „
Popowice	pow. Przemyśl	„	350 „
Zadwórze	pow. Przemyślany	„	300 „
Poddębce	pow. Rawa	„	400 „
Łewczyce	pow. Rudki	„	220 „
Podhajczyki		„	170 „
Jasionka	pow. Rzeszów	„	80 „
Świlcza		„	500 „
Zawisznia	pow. Sokal	„	150 „
Turbia	pow. Tarnobrzeg	„	350 „
Dołhe	pow. Tłumacz	„	400 „
Turka	pow. Turka	„	300 „
Drohowyże	pow. Żydaczów	„	280 „
Szczepłoty	pow. Jaworów	„	400 „
Trościaniec	pow. Jaworow	„	150 „
Bielcza	pow. Brzesko	„	30 „

Z rubr. XVI. budżetu kraj. na rok 1909.

Uchwałą z dnia 31. października 1908 udzielił Wys. Sejm do dyspozycyi Wydziału krajowego, po zbadaniu i jeżeli wyniki badań będą dodatnie, kwotę 5000 K dla Polskiego Towarzystwa emigracyjnego we Lwowie, na koszta podróży informacyjnych w sprawie wychodźctwa do Ameryki północnej i południowej, oraz Francyi, Danii i Szwecyi.

Wydział krajowy uchwałą z 16. lutego 1909 do LW. 17516 odmówił na razie wypłaty tej subwencyi, albowiem Towarzystwo wspomniane będące towarzystwem zarobkowo-gospodarczem, nie wykazało dotąd żadnej dodatniej działalności i mimo polecenia nie przedłożyło Wydziałowi krajowemu ani statutu swojego ani sprawozdania, któreby wykazwało jego dodatnią działalność.

O d p i s

k. k. Minister- Präsident. 1044|M. P. Wien, am 27. März 1908.
An den Herr k. k. Statthalter in Lemberg.

Im Nachhange zu meinem Schreiben von 28. Februar 1908 Zl. 574/M.P. beehre ich mich Hochdenselben mitzuteilen, dass ich beabsichtige, nunmehr an die Einsetzung der in den Kommuniques der Wiener Abendpost vom 15. Februar und der Wiener Zeitung vom 1. März d. J. erwähnten grossen Kommission heranzutreten, deren Aufgabe es sein wird, der Regierung bei der Anlage und Organisation des Jubiläumswerkes für das Kind mit Bedacht auf die Bedürfnisse der einzelnen Königreiche und Länder zur Seite zu stehen.

In dieser Kommission soll den einzelnen Königreichen und Ländern eine entsprechende Vertretung in der Weise gesichert werden, dass aus jedem Verwaltungsgebiete wenigstens ein Mitglied eventuell aus den grösseren deren zwei berufen werden. Ausserdem beabsichtige ich in diese Kommission auch noch eine Reihe hervorragender Fachmänner, sowie einige andere Persönlichkeiten zu entsenden auf deren votum ich mit Rücksicht auf das Gelingen des Jubiläumswerkes besonderes Gewicht legen muss.

Mit Rücksicht auf die Bedeutung des dortämtlichen Verwaltungsgebietes und der obwaltenden nationalen Verhältnisse bitte ich Euere Excellenz mir im Einvernehmen mit dem Landesausschusse zwei Persönlichkeiten aus Galizien namhaft zu machen, welche zur Berufung in die Kommission geeignet wären und deren eine der polnischen die andere der ruthenischen Nationalität anzugehören hätte.

Weiters beehre ich mich Hochdieselben darauf aufmerksam zu machen, dass beabsichtigt wird, aus den einlagenden Mitteln eine Reihe von Instituten zur Fürsorge für das Kind in's Leben zu rufen, aber auch dort, wo bereits solche Institute bestehen, denselben entsprechende Beträge zuzuwenden. Um in letzterer Richtung schon jetzt ein vorläufiges Bild erhalten zu können, bitte ich Hochdieselben mir nach Einvernahme der beteiligten Faktoren jene bereits bestehenden Institute des Verwaltungsgebietes namhaft zu machen, welche in dieser Hinsicht in Betracht kommen würden.

Beck m. p.

O d p i s

pisma Wydziału krajowego we Lwowie z dnia 19. lutego 1909 LW. 7602, wystosowanego do Wysokiego c. k. Ministerstwa sprawiedliwości we Wiedniu.

Wysokie c. k. Ministerstwo!

W ubiegłej XVIII. sesyi przedłożył Wysoki c. k. Rząd Radzie Państwa — jak aleg. 1164 — projekt ustawy o wychowywaniu nieletnich dzieci i osób, moralnie zaniedbanych lub na takie zaniedbanie narażonych (Gesetzentwurf über die Fürsorgeerziehung). Wprawdzie skutkiem zamknięcia Rady Państwa projekt ten spadł z porządku dziennego; niewątpliwie jednak będzie on przez Wysoki c. k. Rząd ponownie Radzie Państwa przedłożony.

Wobec tego i z uwagi, że projektowana ustawa oddziaływa poważnie i na finanse kraju a po części — co do niektórych ważnych postanowień swoich jest w tym kierunku niejasną, nakładającą nadto niewłaściwie nadmierny nowy ciężar na funduszy krajowe, postanowił Wydział krajowy Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielk. ks. Krakowskiem dążyć do zmiany zaprojektowanych przez Wys. c. k. Rząd postanowień ustawowych a przedewszystkiem postanowień zawartych w §§. 29 i 30 projektu.

Wydział krajowy pozwala sobie zatem przedstawić niniejszem Wysokiemu c. k. Ministerstwu w tym względzie następujące swoje zapatrywanie:

I) co zmiany względnie uzupełnienia postanowień §. 29. projektu ustawy:

Wedle brzmienia tego paragrafu miałoby państwo przyczyniać się do kosztów urządzenia krajowych zakładów poprawczych przeznaczonych do wychowywania dzieci tylko w $^1/_3$ części tych kosztów.

Do pokrycia zaś reszty kosztów wychowania miałoby Państwo przyczyniać się $^1/_3$ częścią owej kwoty, która okaże się po potrąceniu $^1/_4$ części przekazanego krajowi udziału w nadwyżkach z obrotu zbiorowych kas sierocych.

1) Otóż proponowany wyżej udział państwa w pokryciu kosztów założenia i utrzymania zakładów wychowawczych uważa Wydział krajowy za niedostateczny, a to z dwojakiego względu, mianowicie:

a) cele projektowanych zakładów wychowawczych nie są ściśle terytoryalne t. j. ograniczone li do indywiduów przynależnych do kraju.; przeciwnie, zakłady te wychowując indywidua pochodzące i przynależne także do innych krajów Monarchii, służą dobru nietylko poszczególnego kraju lecz całego państwa;

b) jak wiadomo Wysokiemu c. k. Rządowi, fundusze krajowe w ogóle, a w szczególności fundusz krajowy galicyjski, obarczony i przeciążony już nadto wydatkami na bieżące i przyszłe potrzeby krajowe, znajduje się w stanie niepomyślnym i nie byłby w możności — bez zapewnienia mu wydatnych nowych a stałych źródeł dochodu — pokrywać znaczne koszta urządzenia i utrzymania projektowanych zakładów wychowawczych.

Oczywista więc, że największą część kosztów wychowania zaniedbanej moralnie młodzieży powinno ponosić państwo, jakto ma już miejsce n. p. w Prusach i w Badenie, gdzie $^2/_3$ części tych kosztów ponosi państwo a $^1/_3$ część ponoszą związki autonomiczne.

2) Dalej w projekcie ustawy niema żadnego wyraźnego postanowienia o przyczynianiu się państwa do kosztów fundacyi i utrzymania zakładów wychowawczych urządzonych ewentualnie — na podstawie ustawy krajowej — przez gminy lub powiaty.

Ponieważ urządzone ewentualnie zakłady wychowawcze gminne lub powiatowe miałyby przecież służyć tym samym celom, jak zakłady krajowe, przeto słuszną jest rzeczą, ażeby państwo brało zarówno udział w ponoszeniu kosztów urządzenia i utrzymania zakładów wychowawczych, tworzonych przez gminy lub powiaty, i ażeby postanowienie takie było wyraźnie zaznaczone w ustawie.

3) Następnie §. 29. w projektowanem brzmieniu swojem czyni wątpliwość, ażali w razie zakupna dla zakładu na cele gospodarcze obszaru gruntowego, państwo przyczyniać się będzie do kosztów tego nabycia.

Gdy w ogólności — jak to sam Wysoki c. k. Rząd przyznaje w motywach swoich na str. 28 dołączonych do projektu ustawy — w systemie wychowywania i zatrudnienia nieletnich należy dać pierwszeństwo zajęciu ich około gospodarstwa wiejskiego, jak przy roli, w ogrodach i t. p. a co przedewszystkiem wskazanem jest i musiałoby mieć miejsce w Galicyi, jako w kraju przeważnie rolniczym, i gdy także zważy się, że prowadzenie przy zakładzie odpowiedniego gospodarstwa rolnego da możność zaspokajania w znacznej części własnych potrzeb zakładu; przeto konieczną jest rzeczą umieszczenie w ustawie wyraźnego postanowienia, iż zasiłek państwa odnosi się także i do kosztów nabycia obszaru gruntowego, potrzebnego na cele zakładu wychowawczego.

4) Wreszcie nie uważa Wydział krajowy za właściwe a nawet i możliwe, ażeby przy obliczaniu kosztów utrzymania wychowanków braną była w rachubę względnie potrącaną $^1/_4$ część udziału przyznanego krajowi w nadwyżkach z obrotu zbiorowych kas sierocych.

Albowiem ustawa państwowa z dnia 3. czerwca 1901 dz. u. p. N. 62 przeznaczyła udziały te na odmienny cel, bo w pierwszym rzędzie na utrzymanie i wychowanie ubogich sierót aż do ukończenia 18 roku życia; a powtóre udziały te ustawą krajową z dnia 2. lutego 1905 dz. u. kr. Nr. 26 (dla Galicyi) ujęte zostały w samoistny krajowy fundusz sierocy, przeznaczony wyłącznie na cel w tej ustawie określony, a więc dochody tego funduszu i tak — jak obecnie — niestosunkowo szczupłego — nie mogą być umniejszane ani wogóle używane — jak długo powołana ustawa krajowa obowiązuje — na inne cele a w szczególności na cele zamierzone w projektowanej przez Wysoki c. k. Rząd ustawie o wychowywaniu nieletnich osób w wieku od lat 14 do 18-stu.

Zaprojektowane więc w ustępie 2. §. 29. projektu ustawy postanowianie o potrącaniu $^1/_4$ części z udziału przekazanego krajowi z nadwyżek obrotu zbiorowych kas sierocych, winno być zupełnie z projektu tego wycofane.

II. Co do uzupełnienia postanowień zawartych w §. 30 projektu ustawy:

Wedle przedłożonego projektu ustawy (§§. 1. 9. 14.) sądy karne mogą w wyroku karnym orzec i zarządzić oddanie młodocianych osób do zakładów wychowawczych. Przeto umieszczenie przez sądy karne nieletnich przestępców w zakładach wychowawczych jest tylko wynikiem podstawowej zasady karnej „poprawa osobnika", więc zakończeniem systemu karnego, którego zupełne wykonanie jest ustawowym obowiązkiem państwa, jako powołanego nie tylko do wymierzania kar fizycznych przestępcom ustaw, lecz — co najważniejsza — i do możliwej poprawy moralnej osobników.

Wobec tego domagać się należy, ażeby koszta tak oddania przez c. k. sądy karne, nieletniego przestępcy do zakładu wychowawczego jak i koszta jego utrzymania w tym zakładzie — jako koszta należące z natury rzeczy do pań-

stwa — pokrywane były w całości przez państwo względnie przez c. k. sądy karne, a nie obciążały nieszłusznie kraje.

Reasumując zatem to, co wyżej powiedziano i podzielając zarazem zapatrywania śląskiego Wydziału krajowego wyrażone we wskazanych wyżej kierunkach w memoryale jego z dnia 6. stycznia 1909 l. 32. wystosowanym do Wysokiego c. k. Ministerstwa sprawiedliwości, Wydział krajowy Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielk. Ks. Krakowskiem uprasza Wysoki c. k. Rząd:

ad I.

o uchylenie zaprojektowanego w ustawie §. 29 proponując następujące brzmienie tego paragrafu:

§. 29.

„Do kosztów urządzenia i utrzymywania zakładów poprawczych przeznaczonych do wychowywania nieletnich i młodocianych osób (§. 1. tej ustawy i §. 2. ustawy z 24/5 1885 dz. u. p. Nr. 90) a to: zakładów tak krajowych, jak gminnych i powiatowych, przyczyniać się będzie państwo $^2/_3$ częściami tych kosztów, zaś $^1/_3$ część ponosić będą kraje względnie powiaty lub gminy.

Do kosztów urządzenia wliczać należy także koszta nabycia obszaru gruntowego potrzebnego zakładowi do prowadzenia i nauki gospodarstwa rolnego i wogóle na cele zakładu".

ad II.

o uchylenie zaprojektowanego w ustawie ustępu 3. §. 30. proponując następujące brzmienie tego ustępu.

§. 30. ust. 3.

„W wypadkach, w których oddanie do zakładu wychowawczego następuje na skutek zarządzenia sądu karnego, koszta odstawienia nieletniego do zakładu wychowawczego i koszta jego utrzymania w tym zakładzie uważa się jako dalsze koszta postępowania karnego i mają być one pokryte przez sąd karny, który zarządził oddanie nieletniego do zakładu wychowawczego".

Natomiast — tak ze względów zasadniczych jak i ze względu na specyalne stosunki Galicyi — nie przyłącza się galic. Wydział krajowy do wywodów śląskiego Wydziału krajowego przytoczonych w powołanym wyżej memoryale jego a dążących do zmiany ustępu 2. §. 30. projektu ustawy w tym kierunku, by koszta wychowania pokrywały kraje, do których wychowanek przynależy. Zmiana bowiem projektu ustawy w tym duchu pociągałaby za sobą często nader uciążliwe nawet kosztowne a niejednokrotnie i bezkuteczne dochodzenia połączone ze zbadaniem przynależności osobnika, podczas gdy obecny projekt ustawy w §. 30. ustępie 2. normuje w tym względzie sprawę krótko i jasno a nawet najwłaściwiej.

Wydział krajowy Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielk. Ks. Krakowskiem uprasza usilnie Wysoki c. k. Rząd, ażeby przedkładając ponownie Radzie państwa projekt ustawy o wychowywaniu nieletnich i osób, moralnie zaniedbanych, lub na zaniedbanie narażonych, raczył mieć na względzie objawione wyżej życzenia i wnioski, dążące do wskazanej zmiany pierwotnego projektu ustawy; inaczej bowiem w razie uchwalenia tego pierwotnego projektu przez Radę państwa, ustawa ta w kraju tutejszym, mimo wielkiej jej doniosłości, li — dla braku potrzebnych ku temu krajowych środków finansowych mogłaby łacno nie wejść w życie.

O d p i s

pisma Wydziału krajowego we Lwowie z dnia 17. lipca 1909 LW. 66.228. wystosowanego do Prezydyum c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

W wykonaniu polecenia Wysokiego Sejmu Król. Galicyi i Lodomeryi z Wks. Krakowskiem zawartego w rezolucyach uchwalonych na posiedzeniu z dnia 3. listopada 1908 w odpisie dołączonych przedłada się c. k. Rządowi pod 1) 2) i 3) sprawozdania Wydziału powiatowego krakowskiego i magistratu król. wol. miasta Podgórza w przedmiocie rewersów demolacyjnych rejonów zakazu budowlanego i rejonów prochownianych w granicach fortyfikacyi krakowskich, — przyczem Wydział krajowy po zbadaniu zebranych materyałów sprawy wymienionej dotyczących, wyraża zapatrywanie, — iż przepisy budownicze dla rejonów fortyfikacyjnych tak z punktu widzenia prawa jak niemniej ekonomicznego położenia mieszkańców posiadających majątek nieruchomy w obrębie rejonów fortyfikacyjnych tudzież ze względu na dalszy rozwój dotyczących miejscowości winny w ogólności uledz rychłej i gruntownej reformie, — a na uzasadnienie tego zapatrywania naprowadza Wydział krajowy, co następuje:

Rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości tudzież naczelnej komendy armii z dnia 21. grudnia 1859 Dz. p. p. Nr. 10 ex 1860 normujące policyę budowlaną w obrębie rejonów fortyfikacyjnych zawiera w art. VII. bezwzględny zakaz budowania w tak zwanym „bliższym rejonie“, — zaś w art. VII., VIII. i XI. wypowiada możność warunkowego zezwolenia na budowę w rejonie t. zw. dalszym, lecz tylko wyjątkowo i wyłącznie w tym wypadku, jeżeli w tym rejonie dalszym już w czasie obwieszczenia rejonu dla dotyczącej twierdzy budowle istniały, — przyczem budowle mają się ograniczać na obręb już istniejących większych kompleksów domów wzgl. grup domów. Wszelkie jednak budowle a nawet przebudowy i odbudowy dopuszczalne są jedynie wówczas, — jeżeli właściciel w tak zwanym „rewersie demolacyjnym“ przed rozpoczęciem budowy wystawionym i na karcie ciężarów odnośnego ciała hipotecznego zaintabulowanym zobowiąże się, iż nigdy nie będzie sobie rościł żadnego wynagrodzenia, gdyby wskutek wydarzeń wojennych, operacyi wojskowych lub dla celów obrony uszkodzenie lub zupełne zburzenie budowli nastąpiło. Wreszcie w art. XIII. rzeczonego rozporządzenia wypowiedzianą została zasada, iż ograniczenia, wynikające z ustanowienia rejonu fortyfikacyjnego i wydanego zakazu budowania nie nadają interesowanym żadnego prawa do odszkodowania ze skarbu państwa.

Odnośnie do t. zw. rejonów prochownianych wydany dnia 28. kwietnia 1848 do l. 12242/569 dekret kancelaryi nadw. i rozp. gub. z 24. maja 1848 L. 387.331 oparte na Najw. postanowieniu z 12. kwietnia 1848 nakazują, aby odległość magazynów amunicyi i prochu od najbliższych budynków wynosiła 400 sążni (760 metrów), zaś magazynów kupieckich nie zawierających nad 50 cetn. prochu 200 sążni (380 metr.). W okręgu tym nie wolno stawiać żadnych nowych budowli prywatnych. Nadto ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 19. grudnia 1893 L. 30191 zarządziło oznaczenie rejonów procho-

wnianych w tych wypadkach, w których to jeszcze miejsca nie miało określając bliżej sposób postępowania przy ustaleniu rejonów prochownianych (Verbotrayon ärarischer Pulver — Munitions — u. Sprengmittelmagazine).

Wskutek powyż streszczonych daleko idących ograniczeń własności nieruchomego majątku w obrębie warowni i wojskowych magazynów prochu wzgl. amunicyi położonego, — jak niemniej wobec tego, że powyższe ograniczenia własności w obrębie rzeczonych rejonów niejednokrotnie równają się zupełnej konfiskacie majątku tych obywateli — którzy ograniczeni na jedną lub kilka parcel podmiejskich w pobliżu fortów położonych są wobec zakazu budowy użytkowania swego nieruchomego mienia prawie w zupełności pozbawieni, — z dalszej uwagi, że właściciele realności obciążonych rewersami demolacyjnymi nie mogą korzystać z dobrodziejstw kredytu hipotecznego i narażeni są na wyzysk lichwiarski i idącą za tem ruinę majątkową, — a wreszcie ze względu na to, iż dalszy rozwój miast w obrębie twierdz położonych zdawał się być w wysokim stopniu zagrożonym, — nie ustawały ani reprezentacye dotyczących powiatów i gmin, ani posłowie galicyjscy od całego lat szeregu domagać się reformy w mowie będących przepisów, głęboko wrzynających się w materyalne stosunki ludności, odczuwającej dotkliwie ekonomiczne następstwa tylekroć wspomnianych ograniczeń.

Już w r. 1878 w delegacyach austr. uchwalono na wniosek referenta budżetowego dra Bauhansa rezolucyę wzywającą c. k. Rząd o zmianę przepisów dotyczących zakazów budowy i rewersów demolacyjnych, a podobnej treści rezolucye powzięto w r. 1891 na wniosek posła Popowskiego w Radzie państwa, — w r. 1893 w delegacyi austryackiej, wreszcie w r. 1896 (dnia 11. listopada) w Radzie państwa na wniosek dra Włodzimierza Kozłowskiego. — W dniu 7. grudnia 1896 deputacya położonych w rejonie fortecznym gmin powiatu krakowskiego i wielickiego wręczyła Najjaśniejszemu Panu memoryał wykazujący uciążliwość przestarzałych przepisów o rewersach demolacyjnych, sprzecznych z ustawą zasadniczą i ustawą cywilną, prosząc o uchylenie przepisów konfiskujących wzgl. ograniczających bez żadnego wynagrodzenia mienie mieszkańców gmin podfortecznych. Najjaśniejszy Pan przyjął deputacyę łaskawie i oznajmił, że sprawę zbada i wpłynie na możliwie najpomyślniejsze załatwienie. Tej samej deputacyi prowadzonej przez posłów Chrzanowskiego i Popowskiego oznajmił ówczesny Prezydent Ministrów ś. p. Kazimierz hr. Badeni, że starać się będzie w miarę możności wpłynąć na pomyślne załatwienie sprawy, — zaś Minister wojny zapewnił deputacyę, że w Ministerstwie wojny wypracowanym już został projekt ustawy w duchu życzeń petentów. Wreszcie reskryptem z dnia 26. października 1900 L. 105320 c. k. Namiestnictwo we Lwowie zawiadomiło Wydział krajowy, „że c. i k. państwowe Ministerstwo wojny w piśmie z dnia 14. września 1900 Oddz. 8 Nr. 1681. do c. k. Ministerstwa obrony krajowej i z powołaniem się na deklaracyę złożoną podczas tegorocznej (t. j. z r. 1900) sesyi wspólnych delegacyi oświadczyło, iż jest skłonnem sprawę rejonów fortecznych, o ile to będzie zawisłem od zarządu wojskowego, — doprowadzić do ustawowego uregulowania."

Powyższe przykładowo jedynie naprowadzone fakta wykazują w sposób aż nadto przekonywujący, — iż jak z jednej strony ludność gmin podfortecznych uważała i uważa zmianę przepisów policyjno-budowniczych dla rejonów fortyfikacyjnych za naglącą i doniosłą dla siebie, a ze wszech miar pożądaną sprawę, — tak z drugiej strony także c. k. Rząd uznawał również reformę rzeczonych przepisów w interesie obywateli państwa za wskazaną.

Przy ocenieniu kwestyi, jaką ma być reforma wzgl. zmiana istniejących przepisów o rejonach fortyfikacyjnych t. j. na jakich zasadach miałaby być oparta nowa ustawa sprawy tej dotycząca, Wydział krajowy uważa za wskazane w pierwszym rzędzie zaznaczyć, że nie zapoznaje wcale interesu państwa i ogółu obywateli w istnieniu fortec przeznaczonych do wzmocnienia siły obronnej państwa jak niemniej konsekwencyi technicznej i ekonomicznej natury, płynących z faktu istnienia twierdz, — a tak samo też i ogół interesowanych gmin i powiatów, których ludność gotową jest zawsze nieść swe ży-

cie i mienie na ołtarzu Ojczyzny, — liczy się z zupełnem zrozumieniem rzeczy z faktem, iż istnienie twierdz i płynące stąd konsekwencye dla okolicznych mieszkańców gmin podfortecznych a w szczególności zakazy budowania i spotęgowane w czasie wojny niebezpieczeństwo ze strony atakującego wroga, są nieuniknione. Z drugiej atoli strony nie da się zaprzeczyć, że obowiązkiem wszystkich zarówno obywateli państwa jest przyczyniać się do podniesienia siły obronnej państwa wobec wspólnego wroga (Gleichheit der Gefahr) i że jeżeli już mieszkańcy gmin podfortecznych i samych twierdz jak Kraków, Podgórze, Przemyśl, a po części i Jarosław z natury rzeczy w razie wojny na większe są narażeni niebezpieczeństwo ze względu na możliwość oblężenia i ataków na twierdzę ze strony nieprzyjaciela, to w czasie pokoju nie powinno się od tychże mieszkańców wymagać również nadzwyczajnych i niczem nie powetowanych ofiar materyalnych, rujnujących a co najmniej uszczuplających ich majątkowo w sposób nader dotkliwy, — lecz przeciwnie rozkładając ciężary i ograniczenia własności z istnieniem twierdz związane na wszystkich zarówno obywateli państwo, — powinnoby się ze skarbu państwa, na który wszyscy obywatele państwa się składają, — udzielić poszkodowanym mieszkańcom twierdz wzgl. gmin podfortecznych stosownej rekompenzaty pieniężnej tak w wypadkach, w których ci użytkowania swych gruntów zwłaszcza budowlanych zupełnie są pozbawieni (rejon bliższy,— bezwzględny zakaz budowania) jak i w wypadkach ograniczenia tegoż użytkowania i nałożenia ciężarów (rejon dalszy i rewersy demolacyjne). Reasumując te dopiero co wyszczególnione względy Wydział krajowy wyraża zapatrywanie, iż przy reformie w mowie będących przepisów należałoby przyjąć za zasadę „wywłaszczenie za stosownem wynagrodzeniem“ rozumiejąc pod wywłaszczeniem nie tylko wypadki zupełnego pozbawienia właściciela jego majątku za stosownem wynagrodzeniem, lecz także wypadki odszkodowania za ograniczenie właściciela w wykonywaniu pewnej kategoryi uprawnień, z prawa własności płynących.

Zapatrywanie to znajduje nadto poparcie w postanowieniach obowiązującego kodeksu cywilnego i w treści ustawy zasadniczej o powszechnych prawach obywateli z 21. grudnia 1867 Nr. 142 Dpp.. W szczególności ustawa cywilna z roku 1811 wypowiada w § 365 zasadę, iż w interesie publicznem („wenn es das allgemeine Beste erheischt“) może obywatel państwa za stosownem wynagrodzeniem szkody („gegen angemessene Schadloshaltung“) być zmuszonym nawet do odstąpienia zupełnej własności na rzecz państwa, — a art. V., powołanej ustawy zasadniczej z 21. grudnia 1867 Nr. 142 Dpp. również w sposób wyraźny przepisuje „iż własność jest, nietykalną, a wywłaszczenie wbrew woli właściciela może mieć miejsce tylko w wypadkach i w sposobie ustawą określonych“. Cały szereg ustaw państwowych normujących wypadki wywłaszczania przez państwo dla celów publicznych za stosownem wynagrodzeniem jak n. p. ustawa o wywłaszczaniu gruntów pod drogę, pod miejsca musztry, na cele kolejowe, w górnictwie, wywłaszczenie patentu przez rząd, dla celów regulacyjnych, wodnych, weterynaryjno-policyjnych, dla celów kultury lasowej i pod tak zw. drogi konieczne stanowią aż nazbyt przekonywujący dowód, że ustawy obowiązujące, o ile chodzi o odstąpienie własności na rzecz państwa i w interesie dobra publicznego lub też tylko o ograniczenie właściciela w jego prawach z własności płynących, — przyjęły wywłaszczenie za odszkodowaniem jako zasadę podstawową a pod tym względem stanowią jedyny wyjątek przestarzałe już przepisy dyrektywu z 21. grudnia 1859 Nr. 10 Dpp. ex 1860 i dekr. nadw. z 28. kwietnia 1848 L. 12242/569 o rejonach fortyfikacyjnych i prochownianych, — wymagające od właścicieli przyległych gruntów bezinteresownych i nadzwyczajnych ofiar materyalnych na rzecz państwa w czasie pokoju, — jakkolwiek wedle treści Najw. postanowień z 5. kwietnia 1816 i z 2. kwietnia 1821 (zb. ust. polit. Nr. 49) normujących wypadki szkód z wojny wynikłych (Kriegsschäden, §. 1044 u. c.), — szkody na gruntach powstałe wskutek zarządzenia komendantów wojsk w czasie wojny w celach operacyi wojennych (zur Beförderung der Kriegsoperationen) mają być ze skarbu państwa wynagrodzone. Tem bardziej słuszność przemawia za tem, aby w czasie pokoju dla obywateli z założenia i istnienia twierdz i magazy-

nów amunicyi i prochu trwale płynące szkody wzgl. ograniczenia w drodze wywłaszczenia tymże ze skarbu państwa wynagrodzone zostały zwłaszcza, że jak to powyż wykazano, — na tem stanowisku słuszności i sprawiedliwości stoi ustawodawstwo austryackie i poczucie prawne ogółu ludności.

Na tej zasadzie odszkodowania wzgl. wywłaszczenia opierają się też obowiązujące w przedmiocie rejonów fortyfikacyjnych ustawy w obrębie cesarstwa niemieckiego, rzeczypospolitej francuskiej i w Niderlandach.

Niemniej ważną dla dobra ogółu obywateli jest sprawa umieszczenia przez zarząd wojskowy magazynów prochu, amunicyi i środków wybuchowych w miejscach znajdujących się w odpowiedniej odległości od mieszkań ludzkich. Wydane bowiem w tej mierze, a wyż powołane przepisy z r. 1848 są ze względu na postępy techniki i olbrzymią siłę niszczącą nowych środków wybuchowych anachronizmem, — a straszliwe i grozą przejmujące skutki ostatniej katastrofy w Podgórzu w r. b. — jak niemniej katastrofa z r. 1899 w Hongczan w Chinach, gdzie wskutek wybuchu prochu w magazynie w promieniu 3 kilometrów uległy zniszczeniu wszystkie domy a około 3000 ludzi zginęło, — a wreszcie katastrofa w magazynie prochu w La Groubon, który wyleciał w powietrze i zniszczył całą dzielnicę miasta są wymownym drogowskazem w kierunku wskazanej w tej mierze zmiany przepisów dostosowanej do rzeczywistej potrzeby.

Również należałoby zdaniem Wydziału krajowego unormować ustawowo obowiązek państwa do wynagrodzenia szkód powstałych wskutek wybuchu prochu wzgl. amunicyi w czasie pokoju powstałego i w ten sposób unikając w granicach możności takiej ewentualności przez wyż nadmienione stosowne umieszczenie dotyczących magazynów — łagodzić z drugiej strony straszne skutki takich wypadków przez otarcie łez pozostałych przy życiu wdów i sierót funduszami skarbu państwa.

Wreszcie wskazanem jest zdaniem Wydziału krajowego, ażeby aż do ustawowego uregulowania sprawy rejonów fortyfikacyjnych, zakazów budowy, rewersów demolacyjnych i rejonów prochownianych przyznano interesowanym mieszkańcom gmin podfortecznych w granicach możności jak najdalej idące ulgi w stosowaniu dyrektywu z 21. grudnia 1859 Nr. 10 ex 1860. Taką ulgą byłoby niewątpliwie zaniechanie intabulacyi rewersów demolacyjnych na karcie ciężarów odnośnych ciał hipotecznych i ograniczenie się w tej mierze na adnotacyę ograniczeń rewersem objętych na karcie A. realności w myśl §. 20 ust. hip.

Reasumując powyższe wywody Wydział krajowy wyraża c. k. Rządowi zapatrywanie, iż zachodzi potrzeba:

a) uregulowania w drodze konstytucyjnej sprawy ograniczeń własności prywatnej, będących wypływem urządzenia i utrzymywania twierdz tudzież magazynów prochu, amunicyi i środków wybuchowych, a to na zasadzie wywłaszczania za stosownem wynagrodzeniem wzgl. odszkodowaniem ze skarbu państwa;

b) umieszczenia obecnie już istniejących i nowo powstać mających magazynów prochu i amunicyi w. miejscach, dostosowanych swą odległością od budynków i mieszkań ludzkich do olbrzymiej siły niszczącej nowoczesnych środków wybuchowych;

c) uregulowania w drodze konstytucyjnej sprawy odszkodowania ze skarbu państwa tych osób, które w czasie pokoju ucierpiały wskutek wybuchów prochu wzgl. amunicyi w magazynach wojskowych przechowywanych, a wreszcie

d) zanim określone w ustępie *a* ustawodawcze uregulowanie sprawy rejonów fortecznych i prochownianych nastąpi, — przyznania interesowanym mieszkańcom miast Kraków, Podgórze, Przemyśl, Jarosław tudzież gmin podfortecznych w drodze rozporządzenia możliwie najdalej idących ulg w faktycznym stosowaniu dyrektywu z 21. grudnia 1859 Dz. pp. Nr. 10 ex 1860. Wydział krajowy uprasza tedy Prezydyum c. k. Namiestnictwa o przedstawienie tej sprawy c. k. Rządowi i poparcie rychłego ustawodawczego jej uregulowania.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

O d p i s

pisma Prezydyum c. k. Sądu krajowego wyższego we Lwowie z dnia 1. kwietnia 1909 $\frac{\text{Prez. } 8316}{19 \text{ R/9}}$ wystosowanego do Wydziału krajowego w Lwowie.

Wskutek rezolucyi uchwalonej na posiedzeniu Sejmu dnia 12. października 1907, wzywającej Rząd o wydanie zarządzeń ku przyspieszeniu postępowania w wypadkach wcielenia gruntów rustykalnych do posiadłości tabularnych; zarządziło c. k. Ministerstwo sprawiedliwości zbadanie, czy przy zastosowaniu §. 1 ust. 2 ustawy z dnia 2. stycznia 1894 Nr. 16 dz. ust. kraj. w praktyce zdarzały się jakie trudności, przeszkody lub przewłoki, tudzież w czem leży przyczyna tych na tok postępowania ujemnie wpływających objawów.

Zażądane w tej mierze opinie wszystkich galicyjskich Trybunałów I. instancyi obu okręgów wyższo-sądowych przedłożone zostały Ministerstwu sprawiedliwości, które po ich zbadaniu wystosowało do tutejszego Prezydyum reskrypt z dnia 17. marca 1909 L. 27472/8, pod 1) w odpisie dołączony.

W wykonaniu tego reskryptu upraszam więc Wydział krajowy o rozpatrzenie rzeczy i doniesienie Prezydyum c. k. Sądu krajowego wyższego, jakie zarządzenia Wydział krajowy ze swej strony uważa za potrzebne lub we własnym zakresie działania wydać zamierza, ażeby szybki i odpowiedni tok postępowania w sprawach powyższych zapewnić.

Sprawozdania wszystkich Trybunałów I. instancyi, które niniejszego przedmiotu dotyczą, udzielam pod 1) c. k. Namiestnictwu z prośbą, ażeby je po przejrzeniu Wydziałowi krajowemu odstąpić zechciało.

Wydział krajowy upraszam o zwrot tych aktów wraz ze swoją odpowiedzią.

Tchorznicki, w. r.

O d p i s

do l. cz. $\frac{\text{Präs. 8316}}{\text{19. B/9.}}$ K. k. Justizministerium 27472|8. An das K. k. Oberlandesgerichts-Präsidium in Lemberg $\frac{\text{ad Präs. 8133}}{\text{19. B/8.}}$

Aus dem Berichte des k. k. Präsidiums über die Zuschreibung von nichtlandtäflichen Liegenschaften zu Landtafeleinlagen, sowie aus dem Berichte des Oberlandesgerichtspräsidiums in Krakau über den gleichen Gegenstand hat das k. k. Justizministerium keinen Anhaltspunkt dafür entnomem, dass sich die Gerichte bei Behandlung der Gesuche um Zuschreibung von nichtlandtäflichen Liegenschaften zu Landtafeleinlagen Verzögerungen hätten zuschulden kommen lassen. Jedoch ergibt sich aus den Berichten, dass die Erlangung des in §. 1 Absatz 2 des Gesetzes vom 2. Jänner 1894 L. G. Bl. Nr. 16 vorgeschriebenen Gutachtens der Statthalterei und des Landesausschusses nich selten mit einem unverhältnissmässig grossen Zeitverlust verbunden ist, indem das Gutachten mitunter erst nach 6—14 Monaten einlangt. Die Realisierung der in der Resolution des Landtages vom 12. Oktober 1907 an die Regierung gerichteten Aufforderung, den Gang des bezüglichen Verfahrens zu beschleunigen, liegt somit nicht in den Händen der Gerichte, sondern dürfte von der Geschäftsführung der Statthalterei und des Landesausschusses abhängen. In diesem Sinne lauten auch die Ausführungen des Landtagsabgeordneten Dr. Skałkowski vom 14. März 1907, auf dessen Antrag der Landtag die erwähnte Resolution beschlossen hat. Auch in diesen Ausführungen wird die Regelung des Verfahrens über die gegenständlichen Gesuche im Wege des Einvernehmens zwischen der Statthalterei und dem Landesausschusse angeregt.

Bei dieser Sachlage ist Anlass geboten, an die Statthalterei und den Landesausschuss in Lemberg behufs tunlichster Beseitigung des beklagten Uebelstandes heranzutreten. Das Justiz-Ministerium beehrt sich daher im Einverständnisse mit dem Ministerium des Innern das k. k. Präsidium zu ersuchen, den genannten Landesstellen von dem Ergebnisse der von der Justiz-Verwaltung im Gegenstande gepflogenen Erhebungen Mitteilung zu machen und mit ihnen darüber ins Einvernehmen zu treten, welche Verfügungen sie ihrerseits für notwendig erachten oder in ihrem Wirkungskreise in Aussicht nehmen, um den Angelegenheiten, betreffend die Übertragung von nichtlandtäflichen Liegenschaften in die Landtafel eine rasche und sachgemässe Behandlung zu sichern.

Zur näheren Orientierung der Statthalterei und des Landesausschusses über die Sachlage empfiehlt es sich, ihnen die im Gegenstande erstatteten, in der Anlage rückfolgenden Ausserungen der ostgalizichen Gerichtshöfe und die weiters angeschlossenen Berichte der westgalizischen Gerichtshöfe samt Beilagen zur Einsicht mitzuteilen. Auch dürfte es für die beiden Landesstellen von Interesse sein, zu erfahren, dass dem Justiz-Ministerium aus den andern Ländern, in denen gleiche gesetzliche Bestimmungen über die Übertragung von nichtlandtäflichen Liegenschaften in die Landtafel wie in Galizien bestehen, diesbezügliche Beschwerden bisher nicht zur Kenntnis gelangt sind.

Die Ausserungen der Statthalterei und des Landesausschusses wollen anher unter Rückstellung der Beilagen dieses Erlasses vorgelegt werden.

Wien, am 17. März 1909

Dr. Hohenburger, m. p.

O d p i s.

Zl. 1910. K. k. Ministerium des Innern. Wien. am 26. März 1909.

Mit Beziehung auf den Bericht vom 31. Dezember 1908 Zl. 20845, betreffend den vom galizischem Landtage beschlossenen Gesetzentwurf über die Einhebung eines 30%-igen Landeszuschlages zur staatlichen Weinverzehrungssteuer, wird der k. k. Statthalterei im Einvernehmem mit dem k. k. Finanzministerium nachstehendes eröffnet:

Wie bereits in dem h. o. Erlasse vom 20. August 1908, Zl. 27266, hervorgehoben wurde, kommt die Absicht, bei Verlängerung des Gesetzes über den Weinverzehrungssteuerzuschlag in den Gezetzentwurf auch Bestimmungen über das Verfahren und die Kompetenz aufzunehmem, den Interessen der Steuerträger vorzüglich entgegen. Es muss daher begrüsst werden, dass die Landesvertretung sich prinzipiell den ihr in dieser Beziehung mitgeteilten Anregungen der Regierung angeschlossen hat.

Gegen die Fassung der §§. 1 und 2 sowie 4 bis 6 der Entwurfes obwalten auch im Detail keinerlei Bedenken:

Die Textierung der Bestimmungen des §. 3 hingegen dürfte in der Praxis zu Komplikation Anlass bieten.

In Absatz 1 des §. 3 ist zwar zur Vereinfachung des Verfahrens die Kompetenz der Finanzbehörden normiert, wobei jedoch die Fassung „bezüglich der Einhebung" wohl zu eng ist und richtiger „bezüglich der Bemessung und Einhebung" hätte lauten sollen.

Was aber den 2 Absatz dieses Paragraphen anbelangt, so ist folgendes zu bemerken:

In dem oben zitierten Erlasse vom 20. August v. J. wurde bereits hervorgehoben, dass nach der ständigen, dem selbständigen Charakter des Zuschlages hinlänglich Rechnung tragenden Judikatur des Verwaltungsgerichtshofes die Abschreibung einer Staatssteuer im Rechtswege auch zur Folge hat dass der von dem abgeschriebenen Betrage entfallende Zuschlag zur Abschreibung gelangen muss. Schon nach der gegenwärtig geübten Praxis dürfte ganz allgemein eine solche Abschreibung der Staatssteuer unter einem verfügt werden. Nach der Textierung des §. 3 Abs. 2 würde aber die Finanzbehörde auch wenn im Rekurswege eine Staatssteuer abgeschrieben wird, zwar über die Nichteinhebung des entsprechenden Zuschlagsbetrages zu entscheiden haben, die Anweisung zur Durchführung der Abschreibung aber, also eingentlich eine Manipulationsanordnung, müsste die Partei erst vom Landesausschusse erwirken. Da der Landesausschuss verpflichtet wäre, diese Abschreibung auch wirklich anzuordnen, würde daraus nur eine überflüssige Belastung der Partei, des Landesausschusses und der staatlichen Finanzkassen resultieren, indem die Partei ausser dem Rekurse an die Finanzbehörden noch ein besonderes Abschreibungsansuchen an den Landesausschuss einzubringen, der letztere eine Reihe von Entscheidungen rein formellen Inhaltes zu fällen hätte und die staatlichen Finanzkassen statt einer einheitlichen, zwei Abschreibungsanweisungen durchzuführen hätten.

Mit Rücksicht auf die Fassung des 1. Absatzes und die Ausführungen in dem Berichte des Budgetausschusses kann wohl angenommem werden, dass eine solche Regelung, welche keine Vereinfachung, sondern eine Komplizierung des Verfahrens zur Folge hätte, gar nicht in den Intentionen der Landesvertretung gelegen ist, und dass es sich lediglich um eine ganz glückliche Textierung handelt, die sich durch den Versuch einer Kombinierung der im zitierten h. o. Erlasse vorgeschlagenen Alternativen erklären dürfte. Es dürfte wohl der Absicht der Landesvertretung entsprechen, nicht nur — wie dies in Absatz 1 geschieht — die Rekursentscheidungen, sondern auch die einen Teil des Streitverfahrens bildenden Abschreibungsverfügungen den Finanzbehörden zu überlassen, jene Abschreibungen aber, die nicht eine notwendige Folge von Rekursentscheidungen bilden, also insbesondere die Abschreibungen im Gnadenwege, bei welchen ein freies Ermessen in Betracht kommt, dem Landesschusse vorzubehalten.

Die k. k. Statthalterei wird daher vor Einholung der Allerhöchsten Schlussfassung über den Gesetzentwurf noch ersucht, den Landesausschus zu einer Äusserung darüber einzuladen, in welcher Weise nach seiner Anschauung die bezügliche Stelle im Entwurfe aufzufassen ist. Sollte die oben erwähnte, in gleicher Weise den Interessen des Landes, der Parteien und der Vereinfachung der Amtierung bei den staatlichen Finanzbehörden und vermutlich auch den Intentionen der Landesvertretung Rechnung tragende Interpretation vom Landesausschusse als die richtige anerkannt werden, so würde diese in einer im Einverständnisse der Statthalterei und des Landesausschusses zu erlassenden Vollzugsvorschrift Platz finden können, ohne dass eine Abänderung des Gesetzentwurfes sich als notwendig erweisen würde.

Die Textierung, welche eine solche Vollzugsvorschrift etwa zu erhalten hätte, ist aus dem mitfolgenden Entwurfe (Beilage A) zu entnehmen.

Über die Stellungnahme des Landesausschusses wolle die k. k. Statthalterei unter Wiedervorlage der im Anschlusse vorläufig zurückfolgenden Berichtsbeilagen anher berichten.

Für den k. k. Minister des Innern: Podpis.

O d p i s.

K. k. Ministerium des Innern. Zur Zl. 4910. Beilage A. Entwurf der Vollzugsverordnung.

„§ 1. Beschwerden gegen die Bemessung und Einhebung des Zuschlages sind bei der Finanzbezirksdirektion einzubringen, gegen deren Entscheidung der Rekurs an die k. k. Finanzlandesdirektion und in weiterer Folge an das k. k. Finanzministerium zulässig ist.

Eine allfällige Abschreibung und Rückvergütung ist von der im Rechtsmittelverfahren entscheiden Finanzbehörde auf Rechnung des galizischen Landesfonds anzuordnen.

§ 2. Insofern sich jedoch der Steuerzahler durch die Bemessung und Einhebung eines Zuschlages beschwert erachtet, welche nur die Folge der ihm unrichtig erscheinenden Bemessung und Einhebung der Staatssteuer erscheint, ist ein gesondertes Rechtsmittel gegen die Einhebung des Zuschlages unzulässig; findet im Rechtsmittelverfahren gegen die Bemessung und Einhebung der staatlichen Steuer eine Herabsetzung derselben statt, so hat die im Rechtsmittelverfahren entscheidende staatliche Finanzbehörde unter einem die verhältnismässige Abschreibung und Rückvergütung der zuviel entrichteten Zuschläge auf Rechnung des galizischen Landesdfonds anzuordnen.

§ 3. Über andere aus der Bemessung und Einhebung von Zuschlägen entspringende Streitigkeiten insbesondere solche, welche sich infolge der Verpachtung der Verzehrungssteuer ergeben, entscheidet die Finanzbezirksbehörde, gegen deren Entscheidung der Rekurs an die k. k. galizische Finanzlandesdirektion und im weiteren Rechtszuge an das k. k. Finanzministerium zulässig ist. Beziehen sich diese Streitigkeiten auch auf die Bemessung und Einhebung der Staatssteuern, so ist die Verhandlung und Entscheidung, soweit sie sich auf die Zuschläge bezieht, mit jener über die Staatssteuer zu verbinden.

§ 4. Die Fristen zur Einbringung der Rechtsmittel nach §§. 3 und 4 bestimmen sich nach dem Gesetze vom 19. März 1876, R. G. Bl. Nr. 28.

§ 5. Entscheidungen über Ansuchen um Abschreibungen von Zuschlägen, mit Ausnahme jener, welche sich als Folge einer im Rechtswege ergangenen Entscheidung darstellen oder wegen Uneinbringlichkeit der Staatssteuer und des Zuschlages erfolgen, bleiben dem Landesausschusse des Königreiches Galizien vorbehalten, welcher die diesbezügliche Entscheidung der zuständigen Finanzbezirksdirektion behufs Erlassung der Abschreibungsverordnung zukommen lassen wird.

O d p i s.

K. k. Finanzministerium 38.165 ex 1908. Beitrit von Gemeinden und Bezirksvertretungen zum Postsparkassenverkehr. Wien, am 8. März 1909. An die K. k. Finanz Landes-Direktion in Lemberg.

Die von den Steuerämtern eingehobenen Gemeinde — bezw. Bezirksumlagen führen, wenn sie auch in die der Kassenmanipulation dienenden Geldbestände aufgehen, nicht selten zur Zurückhaltung größerer Barmittel, weil sowohl Gemeinden als Bezirksausschüsse oftmals die für sie eingehobenen Umlagen nicht rechtzeitig bezw. zu den vereinbarten Terminen beheben. Es ist daher eine häufige Erscheinung, daß Steuerämter Überschreitungen der ihnen festgesetzten Maximalbestände mit der Notwendigkeit der Zurückhaltung eingeflossener Umlagen für den wahrscheinlichen Fall der bevorstehenden Abhebung begründen.

Da hiedurch die Überwachung der Einhaltung der den Steuerämtern vorgeschriebenen Maximalkassareste erheblich erschwert wird, wäre eine möglichst rasche Ausscheidung solcher fremder Gelder aus den Barbeständen der Steuerämter zweifellos vom Vorteile. Dies ließe sich nun ohne Schwierigkeiten dort erzielen wo die betreffenden Gemeinden oder Bezirksvertretungen dem Anweisungsverkehre der Postsparkasse beigetreten sind, da in einem solchen Falle die eingehobenen Gemeinde und Bezirksumlagen sofort nach Schluß des Gebahrungsmonates mittelst der grünen Postsparkassenerlagscheine auf das Scheck-Konto der Gemeinde oder Bezirksvertretung erlegt werden könnten.

Aber auch in jenen Ländern, in welchen die h. o. Instruktion V. Bl. Nr. 59 ex 1908 ins Leben getreten ist und in denen also die Auszahlung der Gemeinde- und Bezirksumlagen nicht mehr durch das Steueramt, sondern durch das Rechnungsdepartement der Finanz-Landes-Behörde im Wege der Postsparkasse besorgt wird, würde der Beitritt der Gemeinden und Bezirksvertretungen zum Postsparkassenverkehr den unleugbaren Vorteil bieten, daß an Stelle der Barzahlung die Überweisung im Klearingverkehr (durch Gutschrift auf das Konto der Gemeinde oder Bezirksvertretung) treten könnte.

Aus diesen Gründen läge es im Interesse der Finanzverwaltung, wenn es gelänge, eine möglichst große Anzahl von Gemeinden und Bezirksvertretungen zum Anschluße an den Klearingverkehr der Postsparkasse zu bewegen. Das Finanzministerium verschließt sich hiebei nicht der Erkenntnis, daß bei einer solchen Aktion auf den größeren Teil der Landgemeinden mit rein lokalem Zahlungsverhehr wahrscheinlich nicht oder nur in geringem Masse wird gerechnet werden können. Es wäre aber immerhin ein schätzenswerter Gewinn, wenn wenigstens die Bezirksvertretungen und jene größeren Gemeinden, bei denen die Voraussetzungen für die Anteilnahme an dem Scheckverkehre der Postsparkasse gegeben sind, diesem Verkehre beitreten würden.

O d p i s.

Prez.: $\frac{9674}{\text{I. N. O./9}}$

Do Świetnego Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem krakowskiem we Lwowie.

O D E Z W A!

Reskryptem z 20. maja 1907 L. 6082/7, Prezydyum Sądu krajowego wyższego intymowanym, prosiło c. k. Ministerstwo sprawiedliwości c. k. Namiestnictwo we Lwowie o zwrócenie uwagi Świetnego Wydziału krajowego na ustawę z 27. lutego 1907 Dzpp. Nr. 59, na wielką społeczną doniosłość należycie funkcyonujących urzędów pośrednictwa, tudzież na znaczne rozszerzenie zakresu ich działania, ustawą tą wprowadzone. C. k. Ministerstwo sprawiedliwości, intymując reskrypt ten tutejszemu Prezydyum poleciło popieranie akcyi przez Świetny Wydział krajowy w tym kierunku podjętej.

Obecnie c. k. Ministerstwo sprawiedliwości w reskrypcie z 2. kwietnia b. r. L. 10061/9, do Prezydyum Sądu krajowego wyższego wystosowanym, zauważyło, że właśnie w Galicyi urzędy pośrednictwa miałyby wielkie i wdzięczne pole działania. Statystyka wymiaru sprawiedliwości dostarcza w tym względzie niezbitych dowodów. Więcej aniżeli połowa w całem państwie zawiłych spraw drobiazgowych przypada na Galicyę; na 28.000 pozwów prowizoryalnych, wniesionych w roku 1906 w państwie całem, przypadło na samą Galicyę 20.000! Ilość innych skarg, wniesionych do galicyjskich sądów powiatowych wynosi niemal $^1/_3$ ogólnej ilości skarg w całem państwie i z roku na rok bardzo wzrasta. W roku 1906 przypadało na 10.000 mieszkańców w Galicyi 740 skarg drobiazgowych, 26 prowizoryalnych, 166 innych skarg powiatowych; podczas gdy w całem państwie wynosiły odnośne cyfry stosunkowe, jedynie tylko 384, 10 względnie 155. Różnica ta występuje jeszcze jaskrawiej, skoro Galicyę przeciwstawimy poszczególnym krajom koronnym, a nie przeciętnej dla całego państwa obliczonej. Więcej aniżeli połowa skarg drobiazgowych i niemal połowa innych sporów powiatowych kończy się ugodą bądź sądową, bądź pozasądową. W sprawach tych nie przychodzi do orzeczenia sędziowskiego, a mimo to poniosły strony koszty i straciły czas na przygotowanie się do postępowania sądowego. Znacznej części tych kosztów i strat możnaby prawdopodobnie uniknąć, gdyby stronom interesowanym dano sposobność do załatwienia nieformalistycznego sporu w miejscu ich zamieszkania. Ludność sama uznaje doniosłość ugodowego załatwienia swych sporów, skoro coraz częściej korzysta z postępowania pretorskiego przewidzianego w §. 433 p. c. Ilość wezwań, wydanych po myśli §. 433 pc. wzrasta poważnie z roku na rok, jednakowoż wobec wielkiej rozległości powiatów sądowych postępowanie to jest zawsze dla stron uciążliwszem i kosztowniejszem aniżeli rozprawa przed gminnym urzędem pośrednictwa.

Urzędy pośrednictwa mogłyby skutecznie przyczynić się także do obniżenia zbyt wielkiej ilości sporów prowizoryalnych, połączonych dla ludności z wielkimi kosztami, stratą czasu i znacznem roznamiętnieniem, tudzież powodujących często dalsze procesy, gdyż rozstrzygnięcie w toku postępowania prowizoryalnego wydane, często nie reguluje w sposób definitywny stosunków prawnych między stronami spór wiodącymi.

Zainicyowany i popierany przez Prezydyum Sądu krajowego wyższego wpływ sądów powiatowych w tym względzie odniósł wprawdzie ten skutek, iż ilość pozwów prowizoryalnych w latach ostatnich nie wzrosła. Wpływ sądów w tej mierze jest atoli oczywiście ograniczony, a skuteczniejszą mogłaby być tutaj jedynie tylko działalność urzędów pośrednictwa.

Do podobnych wyników doprowadza także statystyka wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Procent skarg o obrazę czci jest w Galicyi niezwykle wysoki (przeszło 40% wszystkich spraw karnych o przekroczenia). Około 50% spraw o obrazę czci kończy się zastanowieniem po myśli 46 pk. Z reszty spraw, wyrokiem załatwionych, przypada na wyroki uwalniające 75%. Z tego okazuje się, jak małą jest ilość takich skarg o obrazę czci, w których żądanie interwencyi sądu rzeczywiście było nieuniknionem. Większość innych spraw mógłby niewątpliwie załatwić urząd pośrednictwa w sposób odpowiedniejszy i dla stron korzystniejszy.

Przekonanie o potrzebie i pożyteczności urzędów pośrednictwa w Galicyi dano kilkakrotnie wyraz w Sejmie w latach 1901—1903, a w toku narad nad ustawą z 27. lutego 1907 Koło polskie przez usta swego mowcy wypowiedziało się z całym naciskiem za wprowadzeniem urzędów pośrednictwa w Galicyi. Okoliczność, iż wykonanie ustawy z 6. marca 1875 Nr. 27 Dz. u. k. zawiodło, nie może zdaniem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości stanowić dostatecznego powodu do zaniechania usiłowań w kierunku wprowadzenia w życie zreorganizowanych i znacznie obszerniejszem zakresem działania wyposażonych urzędów pośrednictwa. W tym względzie nie należy zapominać o kulturalnym postępie ludności w ciągu ostatnich 30 lat. Postęp ten pozwala przypuszczać, że obecnie istnieją znacznie korzystniejsze warunki wprowadzenia w życie tej instytucyi, aniżeli miało to miejsce w latach 80-tych. O ile Ministerstwu sprawiedliwości wiadomo, zaczyna także w świadomości ludu kiełkować myśl o postępowaniu pośredniczącem, gdyż niejednokrotnie bywają wzywane zwierzchności gminne o pośrednictwo w drobnych sporach. Wobec tego byłoby bardzo pożądanem zaprowadzenie urzędów pośrednictwa przynajmniej tam, gdzie istnieją pomyślniejsze warunki pod względem osób uzdolnionych do tego urzędu.

Sejm dolno-austryacki uchwalił odnośną ustawę jeszcze w roku 1907, w niektórych innych krajach koronnych jest w toku akcya, zmierzająca do wydania ustaw o urzędach pośrednictwa nowego stylu. Odnośne projekty ustaw są tam już gotowe.

Zarząd sprawiedliwości powitałby zatem z żywą radością wdrożenie takiej samej akcyi w Galicyi, gdzie u ludności nawet w najdrobniejszych sprawach objawia się stosunkowo tak wielkie zapotrzebowanie pomocy prawnej, że państwowe, kosztowne instytucye niemal nie są już w stanie potrzebie tej sprostać. Wdrożenie akcyi byłoby tem bardziej wskazane, ileże nie nałożyłaby ona ani na kraj ani na gminy żadnych nowych ciężarów.

Wskutek polecenia c. k. Ministerstwa sprawiedliwości, mam zaszczyt podać do wiadomości Świetnego Wydziału krajowego powyższe wywody i prosić Świetny Wydział krajowy, aby zechciał zawiadomić Prezydyum Sądu krajowego wyższego tak o swem zapatrywaniu na kwestyę, przez Ministerstwo poruszoną, jak i o swych zamiarach na przyszłość.

Lwów, dnia 12. maja 1909.

Tchorznicki, w. r.

O d p i s.

L. 23.062|09.

O ś w i a d c z e n i e.

Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na podstawie poborów policzalnych wedle §. 3 ustawy z dnia 16. grudnia 1906 dz. u. p. Nr. 1 ex 1907 — zapewnia niniejszem prawomocnie swoim dotyczącym funkcyonaryuszom i pozostałym po nich członkom rodziny wszystkie te świadczenia, które przewidziane są w §§. 6 do 19 i 25 do 27 powołanej wyżej ustawy, a to w miarę zachodzących ustawowych wymogów, w sposób przewidziany w ustawie i wedle ustawowego wymiaru.

Wydział krajowi Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zobowiązuje się nadto policzyć ustawowo policzalne ekspektatywy lub ubiegłe już lata służby po myśli §. 31 wspomnianej ustawy, te ostatnie po wpłaceniu kwot obliczonych wedle zasady zakładu pensyjnego.

Zarazem zobowiązuje się Wydział krajowy Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, po zawarciu umowy służbowej jak i po każdej zmianie policzalnych poborów, w przeciągu 4 tygodni a na uzasadnione żądanie także po upływie tego terminu podać pisemnie do wiadomości swoim funkcyonaryuszom lub pozostałym po nich członkom rodziny pobory, policzyć się mające w myśl §. 3 ustawy z 16. grudnia 1906 dz. u. p. Nr. 1 ex 1907, uwidoczniając przytem rodzaj zatrudnienia.

Na wypadek przejścia pewnego funkcyonaryusza, podlegającego obowiązkowi ubezpieczenia, do zakładu pensyjnego lub do innego zakładu zastępczego, zobowiązuje się Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem do przekazania kwoty, dorównującej owej rezerwie premiowej, którąby musiała być uzbierana dla tej osoby na świadczenia ustawowe w razie ubezpieczenia jej w zakładzie pensyjnym.

W razie zgaśnięcia obowiązku ubezpieczenia funkcyonaryusza podlegającego mu zobowiązuje się Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem do przekazań kwot, wspomnianych w art. 43. ust. 3 i w art. 44 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 22. lutego 1908 dz. u. p. Nr. 42.

Rozstrzyganie sporów o umówione pretensye funkcyonaryuszów podlegających obowiązkowi ubezpieczenia, z tytułu ubezpieczenia pensyi i z tytułu wysokości tych pretensyi, pozostawia się właściwemu sądowi polubownemu zakładu pensyjnego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. We Lwowie dnia 22. lutego 1909. Marszałek krajowy Badeni w. r. (L. S.) Członek Wydziału krajowego Dąmbski w. r. Członek Wydziału krajowego Kiweluk w. r. L. 8196/pr. ex 1909 (Stempel na 2 korony). Na mocy upoważnienia z 24. kwietnia 1909 L. 8.543 uznaję w imieniu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych umowy służbowe prawomocnie zawarte na podstawie niniejszego „Oświadczenia“ za umowy zastępcze po myśli §§. 64 i 66 lit. b. ustawy z 16. grudnia 1906. D. u. p. Nr. 1 ex 1907. We Lwowie dnia 14. maja 1909. C. k. Namiestnik Bobrzyński w. r. (L. S.).